This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

37.
722.

S. GREGORII

EPISCOPI NYSSENI

DE

ANIMA

ET

RESURRECTIONE

CUM SORORE SUA MACRINA

DIALOGUS.

GRAECE ET LATINE.

AD CODICUM MSS. FIDEM

RECENSUIT ET ILLUSTRAVIT

JO. GEORGIUS KRABINGERUS,

BIBLIOTHECAE REG. MONACENSIS CUSTOS.

LIPSIAE, MDCCCXXXVII.

IN LIBRARIA GUSTAVI WUTTIGII.

722.

BIBLIOTHECA · BODLEIANA ·

Editoris Praefatio.

Gregorii Nysseni, scriptoris nobilissimi, de anima et resurrectione cum Macrina sorore dialogus quum propter rerum gravitatem, tum propter disputandi subtilitatem et loquendi elegantiam, quibus virtutibus imprimis commendatur, omnino dignus mihi visus est, ut aliquando ad Codicum MSS. fidem emendatus et illustratus typis describeretur, praesertim quum hactenus seorsum nondum prodierit, et textus eius, prout habetur in Gregorii operibus omnibus, lacunis et ineptissimis mendis mirum in modum refertus sit.

Scriptum fuisse hunc librum vel anno 379 iam vergente, vel non multo post initium anni sequentis, veri simillimum videtur; anno enim 379, quo Basilius Magnus, Gregorii nostri et et Macrinae frater, de vita decessit, Gregorius concilio Antiocheno interfuit. Quo dimisso domum rediens, sororem Macrinam, in monasterio

degentem, longo intervallo temporis invisere decrevit, eo consilio, ut familiariter cum sorore colloquens gravissimum animi dolorem, morte fratris acceptum, leniret solatiumque ab ea peteret[1]). Qua de re mihi haud alienum videtur ipsum Gregorium memorantem facere. „Et ne qua animum", inquit[2]), „molestia afficeret (i. e. Macrina aegrotans), gemitum molliebat et magnam spirandi difficultatam celare quodammodo

---

1) *Ἔνατος ἦν*, narrat ipse Noster de vita S. Macrinae in Appendice Gretser. p. 187. D, *μετὰ τὸ πάθος τοῦτο μὴν, ἢ μικρὸν ὑπὲρ τοῦτο· καὶ σύνοδος ἐπισκόπων κατὰ τὴν Ἀντιόχου πόλιν ἠθροίζετο, ἧς καὶ ἡμεῖς μετέσχομεν· καὶ ἐπειδὴ πάλιν πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἕκαστος ἀπελύθημεν, πρὶν τὸν ἐνιαυτὸν παρελθεῖν, ἐνθύμιον ἐμοὶ τῷ Γρηγορίῳ γίνεται, πρὸς αὐτὴν* (nimir. *Μακρῖναν*) *διαβῆναι· πολὺς γὰρ ἦν ὁ διὰ μέσου χρόνος, ἐν ᾧ τὰς ἐπισκέψεις αἱ τῶν πειρασμῶν περιςάσεις ἐκώλυσαν κ. τ. λ.* Conf. etiam de anima et resurrectione Dialog. init.

2) Ibid. p. 189. B.: *Καὶ ὡς ἂν μηδεμίαν ἐπαγάγοι τῇ ἐμῇ ψυχῇ δυσθυμίαν, τὸν ςεναγμὸν κατεπράϋνε, καὶ τὴν συνοχὴν τοῦ ἄσθματος κρύπτειν πως ἐβιάζετο, διὰ πάντων τε πρὸς τὸ εὐθυμότερον μεθηρμόζετο, τῶν καταθυμίων λόγων αὐτή τε κατάρχουσα καὶ ἡμῖν τὰς ἀφορμὰς, δι' ὧν ἠρώτα, παρασκευάζουσα. Τῆς δὲ περὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου μνήμης τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ λύγου παρεμπεσούσης, ἐμοὶ μὲν ἐπώκλαζεν ἡ ψυχὴ, καὶ συνέπιπτεν ἐν κατηφείᾳ τὸ πρόςωπον· ἡ δὲ τοσοῦτον ἀπέσχε τῷ ἡμετέρῳ συνταπεινωθῆναι πάθει, ὥςτε ἀφορμὴν ποιησαμένη τῆς ὑψηλοτέρας φιλοσοφίας τὴν περὶ τοῦ ἁγίου μνήμην, τοιούτους διεξῆλθε λόγους, φυσιολογοῦσά τε τὸν ἀνθρώπινον, καὶ τὴν θείαν οἰκονομίαν τὴν διὰ τῶν σκυθρωπῶν κεκρυμμένην τῷ λόγῳ διακαλύπτουσα, τά τε περὶ τῆς μελλούσης ζωῆς, καθάπερ θεοφορουμένη τῷ ἁγίῳ πνεύματι διεξιοῦσα, ὥςτε μοι τὴν ψυχὴν ἔξω μικροῦ δεῖν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως εἶναι δοκεῖν συνεπαρθεῖσαν τοῖς λεγομένοις, καὶ ἐντὸς τῶν οὐρανίων ἀδύτων τῇ χειραγωγίᾳ τοῦ λόγου καθιςαμένην.*

nitebatur, seque omni ratione ad hilaritatem revocabat, et iucundi sermonis ipsa initium faciens et nobis interrogando materiam praebens. Sed quum orationis consequutione in magni Basilii mentionem incidisset, mihi vehementer commovebatur animus et prae maestitia concidebat vultus; at illa tantum abfuit, ut eadem, qua nos, perturbatione deiiceretur, ut ex sancti illius memoria sublimioris philosophiae materiam petens, ea disputaret, rerum humanarum causas exquirens, et providentiam dei rebus adversis occultam oratione aperiens, et quae ad futuram vitam pertinent, quasi afflata sancto spiritu, percurrens, ut animus dictis illius simul elatus extra hominis naturam positus, eiusque oratione in caeli adytis constitutus esse videretur.“

Et inferius[1]): „Et nisi scriptio in immensum extenderetur, omnia ordine narrassem, quomodo elata sit dicendo, de anima philosophans vitaeque, quae in carne degitur, causam percurrens, et

---

1) Ibid. p. 190. B.: *Καὶ εἰ μὴ πρὸς ἄπειρον ἐξετείνετο μῆκος ἡ συγγραφὴ, πάντα ἂν καθεξῆς διηγησάμην· ὅπως ἐπήρθη τῷ λόγῳ περί τε τῆς ψυχῆς ἡμῖν φιλοσοφοῦσα, καὶ τῆς διὰ σαρκὸς ζωῆς τὴν αἰτίαν διεξιοῦσα, καὶ ὅτου χάριν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὅπως θνητὸς, καὶ ὅθεν ὁ θάνατος* (*Zinus* legit *ἀθάνατος*, quippe qui verterit: ***immortalis***), *καὶ τίς ἡ ἀπὸ τούτου πρὸς τὴν ζωὴν πάλιν ἀνάλυσις. Ἐν οἷς ἅπασιν, ὥςπερ ἐμπνευσθεῖσα τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου πνεύματος πάντα διεξῄει σαφῶς* (*Zinus* legit *σοφῶς* vertens: ***sapienter***) *τε καὶ ἀκολούθως, ἐν εὐκολίᾳ πάσῃ τοῦ λόγου ῥέοντος, καθάπερ ἐκ πηγῆς τινὸς, καὶ ἀπαραποδίσως πρὸς τὸ πρανὲς φερομένου τοῦ ὕδατος.*

quem ad finem homo, et quomodo mortalis, et unde mors, et quae hinc ad vitam resolutio. In quibus omnibus, tanquam afflata sancto spiritu, omnia distincte et consentanee declarabat, oratione facillime fluente, tanquam aqua ex fonte aliquo et sine ullo impedimento ad pronum delata."

Ita cum Gregorio commentabatur Macrina, quae paucis deinde post diebus mortua est. Et Gregorius dilectissimae sorori, parentum tumulo mandatae, extremum tristissimumque officium praestitit.

Nec multo post illae cum sorore commentationes occasionem ei videntur dedisse egregium hunc dialogum elaborandi, quo memoriam sapientissimae virginis, quam honorificentissimo *magistrae* nomine nuncupat, pie celebraret.

Nunc de auxiliis, quae ad textum emendandum praesto fuerunt, dicendum est.

Codices, quos ipse contuli, sunt hi:

1. Monac. 23. (olim Fuggerianus), apud me Mon. A, saeculi XVI., chartaceus, formae maioris. Fol. 19, a—62, a. Vid. *Hardt.* Catalog. Codicum MSS. Bibliothecae Reg. Bavar. T. I. p. 105.

2. Monac. 47. (olim Fuggerianus), apud me Mon. B, eiusdem saeculi, item chartaceus, formae maioris. Fol. 1, a—44, a. Vid. *Hardt.* T. c. p. 226. Insunt huic libro, exarato ab *Joanne Naupliensi Murmureo*, librario satis im-

perito, etiam scholia, plerumque in textum illata, et multae correctiones, partim inter lineas, maxima tamen ex parte a rec. man. in marg. notatae, quas a manu *Laurentii Sifani* profectas esse ego nullus dubito. Vid. *Sifan.* Praefat. in fin.

3. Monac. 192. (olim Fuggerianus), apud me Mon. C, saec. XIV., chartaceus, formae paulo minoris, bipartitus. Fol. 178, a—224, a. Vid. *Hardt.* T. II. p. 259. seqq. Miror non, ut librum B, ita etiam libros AC cum Sifano a Fuggeris esse communicatos.

4. Monac. 438. (olim Augustanus p. 22. n. 11.), apud me Mon. D, saec. XIV., bombycinus, formae maioris. Fol. 271, a—322, b. Exaratus est a manu diversa et posessus a *Georgio Birgota*, qui eum emerat a primicerio Romano a. 1489. Vid. *Hardt.* T. IV. p. 356. et 358.

5. Monac. 562. (olim Augustanus p. 34. n. 13.), apud me Mon. E, saec. XI. et XV., partim membranaceus, partim chartaceus, formae quadratae minoris. Fol. 117, a—145, b. (in membr.) et 146—170, b. (in chart. exarat.). Vid. *Hardt.* T. V. p. 424. seqq.

Praeter hos libros Monacenses usus sum lectionibus variantibus Codicum *Hasselmanniani* et *Uffenbachiani*, quorum ille ab *Jo. Christoph. Wolfio*, ad quem pervenit beneficio *Zachariae Hasselmanni*, verbi divini apud Oldenburgenses in Wagria ministri, in Anecdott. Graecc. T. II. Praefat. ita describitur:

Est hic, meo iudicio, chartaceus, saec. XIV., formae quadrat., diligenter et curate exaratus, atque id habens praecipuum, quod, quum commentatio haec disputationis formam referat, colloquentium sermones descriptis rubro colore disputantium *Gregorii* et *Macrinae* nominibus, a se invicem distinguuntur.

Uffenbachianus, teste *Jo. Henrico Maio* in Bibliothecae Uffenbachianae MStae Part. II. p. 425., exaratus est saec. XIV., in charta, formamque refert quarti ordinis. Incipit haec disputatio folio 157, a. et decurrit usque ad p. 257. „Et hic", annotavit *Maius*, „additae marginibus sunt varietates lectionum, calligraphi primam manum calamumque agnoscentes. Ad calcem disputationis, nempe folio 251, b. occurrunt παρασημειώσεις τινὲς, *scholia quaedam*, ad hunc ipsum tractatum. Horum scholiorum aliqua e regione textus poni coeperunt, mox cum marginis spatium non caperet omnia, reiecta ad hunc postremum fuere locum." Paulo post monet scholia ipso codice esse recentiora et sero addita.

Contulit hoc exemplum in *J. Chr. Wolfii* usum, rogante *Zach. Conr. Uffenbachio*, *Steinhelius*, Poloniarum regis minister residens in urbe ad Moenum Francofurtana.

Utriusque illius Codicis lectionum varietate instructus, primam huius dialogi partem usque ad p. 188. B.: ἡ δὲ λέγεται, φησὶ, recensuit et Si-

fani translationem, notasque criticas addidit *J. Christ. Wolfius* Anecdott. Gr. T. c. p. 274—319. Dein usque ad p. 330. nil nisi lectiones variantes exhibet, quae continuantur T. III. p. 1—47.

Restat, ut de Codicum affinitate paucis exponam. Codd. Monacc. AC ex uno eodemque fonte fluxerunt, et saepe ab reliquis libris plane differunt. Ita et Cod. Monac. B cum Uffenbachiano eiusdem est familiae, et modo faciunt cum Monacc. AC, modo cum DE. Duo posteriores in altera parte libri Mon. E inter se plerumque conspirant, nec raro cum Mon. AC in optimis lectionibus egregie consentiunt. Hasselmannianus autem quamquam in singulis a praecedentibus interdum discrepat, plerumque tamen cum iis veram lectionem communem habet. Dialogi personae, quae in editt. Pariss. desunt, in omnibus his libris notatae reperiuntur, eo tamen discrimine, ut in Monacc. AC pro *Μαχρῖνα* legatur *ἡ διδάσκαλος*.

Ceterum ad criticam rationem non parum mihi profuerunt duo libri manu exarati, quibus continetur *Philippi Solitarii* Dioptra, s. Regula rei Christianae. Horum prior est

Cod. Monac. 509., olim Augustanus p. 34. n. 12, ex quo hunc Philippi librum in sermonem Latinum conversum edidit *Jac. Pontanus* Ingolstad. 1604, 4., insignitus a me cod. Phil. 1., saec. XV., bombyc., form. quadrat. Vid. *Hardt.* T. V. p. 242. seqq. Gregorii excerpta ibi habentur p. 157—168. et 168—187.

Alter est Cod. Monac. 522, olim Augustanus p. 33. n. 9., notatus a me Phil. 2., saec. XV., chartaceus, form. quadr., valde negligenter scriptus, haud tamen contemnendus. Continentur loci e Gregorio exscripti fol. 80, b—87, a et 88, a—92, a.

Hunc fontem criticum amicissime mihi aperuit vir iuvenis doctissimus *Albertus Jahnius*, Bernensis, nuper Creuzerianae disciplinae alumnus, nunc apud Biennenses egregia cum laude bonas literas docens, qui praeterito anno diutius Monachii commoratus, Codices Graecos bibliothecae Reg. in usum studiorum Platonicorum, in quibus omne fere tempus consumit, quam diligentissime excussit.

His subsidiis adiunxi Theophanem Cerameum, qui Gregorium nostrum frequenter expilavit, nomine tamen auctoris nusquam memorato [1]). Etiam huius libri notitiam *Alb. Jahnii* benevolentiae refero acceptam.

Praeterea ad manus fuerunt, ut de editis Gregorii libris dicam:

Gregorii Nysseni Opera omnia, Graece et Latine nunc primum ex MSS. Codd. in lucem edita. Parisiis ex offic. Nivell. ap. Sebast. Cramoisy CI . IↃC. XV. in fol. Tom. II.

Eiusdem Opera. Nunc denuo correctius et ac-

---

1) Prodierunt *Theophanis* Homiliae cura *Francisci Scorsi* Panormitani Lutet. Paris. 1644. fol.

curatius edita, aucta et notis, nec non indicibus necessariis ornata etc. Parisiis. Sumptibus Aegidii Morelli. M. DC. XXXVIII. in fol. Tomi III.

D. Gregorii Nyssae pontificis, magni Basilii fratris, de immortalitate animae cum sua sorore Macrina Dialogus, nunquam antehac neque Graece, neque Latine excussus. *Daniele Augentio* interprete. Parisiis. 1557. 8.

Divi Gregorii, episcopi Nysseni, fratris Basilii Magni, Opera, quae adipisci licuit omnia, pleraque antehac nunquam visa, de Graeco in Latinum a diversis, sed potissimum a D. *Laurentio Sifano* J. U. D. translata. Basileae excudebat Nic. Episcopius F. Anno M. D. LXII. fol.

Subscripsit in isto bibliothecae Reg. Monacensis exemplari, quo ego sum usus, ipse *Sifanus*: „Illustri ac generoso domino, domino Theodorico, Comiti Virnemburgensi, Mandrescheitano et Blancancimensi: Baroni Sleidano etc. etc. domino suo charissimo Laurentius Sifanus Prunsfeldius J. U. Doctor D. D.“ Marginibus ab interpretis manu passim correctiones sunt adiectae, quae in editiones Pariss. transmigrarunt. At criticarum notularum, in Basileensi editione hic illic margini additarum, Parisienses nihil habuisse rationis per mihi mirum videtur.

Venio ad interpretationem Latinam. In hac conficienda id praecipue spectavi, ut modo Sifanum, modo Augentium, prout visum est, duces

sequutus; saepius autem ab utroque recedens, eam maxime fidelem castigatamque exhiberem.

Annotationibus criticis et exegeticis permagnum accessit momentum ex doctis symbolis, quas humanissime mecum communicavit *Albertus Jahnius*, vir iuvenis egregii ingenii et praeclarae eruditionis, qui, quantum auguror coniectura, mox luculentis doctrinae speciminibus et de bonis literis et imprimis de studiis Platonicis insigniter est meriturus.

Scribebam Monachii d. 18. Maii 1837.

Ex Praefatione Laurentii Sifani, J. U. Doct., Marco et Johanni Fuggeris, Antonii Fuggeri filiis, Waissenhorni, Kirchpergaeque dominis, etc. dicata.

Divi Gregorii, episcopi Nysseni, qui magni illius Basilii frater fuit, opuscula theologica nescio qua felicitate, magno certe labore atque diligentia proximis annis in linguam Latinam a me conversa, quorum nomini dedicarem patrocinioque commendarem, vos mihi carissimi atque amplissimi viri potissimum idonei visi estis, idque multis gravissimisque de causis. Primum enim, quoniam in utroque sermone, Latino scilicet atque Graeco, discendo simul et exercendo domestica opera mea usi estis, haud alienum me facturum esse putavi, si praeter rudimenta linguae Graecae, quae ex diversorum Grammaticorum libris a me collecta atque ad captum aetatis vestrae accomodata satis feliciter ac mature, me paulatim tradente, accepistis, aliquod maius relinquerem monumentum, quo quum vos vestrae mecum consuetudinis ac familiaritatis perpetuo commonefacerem, tum fortassis aliquod etiam adiumentum hominibus studiosis ac doctis, sed Graecae linguae minus peritis afferrem. Huc accedit, quod inchoato iam opere, quum et argumenti difficultate (quippe in aliena versabar professione) et apographi vitio, quo uno in initio duntaxat utebar, anxius atque perplexus, et inter cupiditatem absolvendi desperationemque cum laude perficiendi dubius haererem et ambiguus, pergeremne absolvere, an omitterem inceptum, patris vestri, cui nihil denegare debebam, hortatu potissimum ad perseverandum in eo, quod ceperam, impulsus sum. Quod quo facilius atque commodius facerem, vos mihi ex bibliotheca clarissimi atque amplissimi viri, domini *Johannis Jacobi Fuggeri*, fratris vestri patruelis, quatuor codices confecistis, in quibus pleraque quae transferenda susceperam, continebantur[1]). Qui libri quamquam in

1) Asservantur nunc quattuor illi Codd. in bibliotheca Reg. Monacensi (constat enim bibliothecam *Joannis Jacobi Fuggeri*, Graecis libris ditissimam, a generosissimo principe *Alberto* V., Bavariae duce, qui bibliothecae Monacensis fundamenta iecit, cum aliis libro-

plerisque locis haud minus vitiosi indiligenterque transscripti erant, quam id volumen, quo ego utebar: tamen, ut fere fit, magna felicitate atque commodo meo accidit, ut in quibus locis meum exemplum mutilum atque depravatum erat, ea loca vel integra atque incorrupta in illis codicibus haberentur, vel si quid desiderabatur, faciliore coniectura quod deesset, suppleri ex meo volumine posset: contra ubi illa apographa vitiosa ac mutila erant, ibi meum exemplar integrum et sanum esset. Itaque quum haud mediocriter istorum codicum subsidio sublevatus atque adiutus sum, tum magnam eo nomine et vobis et domino *Johanni Jacobo* gratiam et habeo et ago. — — — — — — —

— — Quod ad libellum de anima attinet, postea quam illum converteram, vidi eundem Lutetiae editum et ab *Daniele Augentio*, iuvene, opinor, Gallo translatum. Eum primus attulit ad me *Arnoldus Bircomannus*, vir eruditione atque iudicio non cum typographis ac librariis, sed cum hominibus doctissimis comparandus: quem nisi huius rei testem haberem, hoc, quod dixi, silentio praetermitterem. Haud displicuerunt autem pleraque ac iudicavi, id quod res est, ab homine docto ea translata esse, sed illum (quod et mihi initio acciderat) in eodem libello emendato ac probo apographo caruisse: in quo opere quid ego praestiterim, aliorum hominum ac vestrum (utriusque nostrum collata editione) iudicium esto. Duplicem autem in plurimis locis cepi laborem, ex iis voluminibus, quae vos ad me misistis, ea, quae antea transtuleram, sicuti inveneram in primo exemplari depravata ac mutila, vel mutare, vel corrigere, vel praetermissa ex vestris libris adiicere coactus; multis item in locis, ubi utraque probabilis et a proposito non esset aliena, duplicem reddidi lectionem: ac ut taceam de reliquis, ut minimum treis menses totos occupatus fui in corrigendo dialogo de immortalitate animae atque resurrectione mortuorum. — — —

Sed sunt sane in memorato libello loca nonnulla suspecta, quae pius quidam et doctus vir, cuius nomen editum non est, animadvertit et scholiis appositis (quae, in meo omissa, exstant in apographo do. *Johan. Jacobi*[2]) vitium eorum locorum corrigere nititur et emendare: quae scholia ego quoque postea adieci. — —

---

rum MSS. copiis emptam esse) et insigniti sunt Num. 32, 47, 107, et 179, in quibus omnibus, quod Nysseni scripta attinet, manus deprehenditur *Laurentii Sifani*, qui lectiones variantes, e suo exemplo enotatas, marginibus apposuit.

2) Nunc Cod. Gr. Monac. Nr. 47, de quo supra memoravi.

VETERUM SCRIPTORUM

DE

GREGORIO NYSSENO

TESTIMONIA.

I.

Gregorii Nazianz. ad Gregorium Nyssenum Epist. 37.

Καὶ τοῦτο ἀπείκετο τῇ μοχθηρᾷ μου ζωῇ, τὸ Βασιλείου θάνατον ἀκοῦσαι, καὶ τῆς ἁγίας ψυχῆς ἐκδημίαν, ἣν ἐξεδήμησεν ἀφ' ἡμῶν, ἵν' ἐνδημήσῃ πρὸς κύριον, πάντα τὸν βίον μελέτην τούτου πεποιημένος. Ἀλλ' ἐγὼ μὲν πλὴν τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο ἀφήρημαι διὰ τὸ νῦν ἔτι πονήρως ἔχειν τοῦ σώματος καὶ λίαν ἐπικινδύνως, τὸ καὶ περιπτύξασθαι τὴν ἁγίαν κόνιν, καί σοι παρεῖναι τὰ εἰκότα φιλοσοφοῦντι καὶ τοὺς κοινοὺς ἡμῶν φίλους παραμυθήσασθαι. Τὸ γὰρ τὴν τῆς ἐκκλησίας ἰδεῖν ἐρημίαν, τοιαύτην ἀποκειραμένης δόξαν, καὶ τοιοῦτον ἀποσεισαμένης σέφανον, οὔτε ὄψει θεατὸν, οὔτε ἀκοῇ χωρητὸν, τοῖς γε νοῦν ἔχουσι. Σὺ δὲ μοὶ δοκεῖς πολλῶν ὄντων καὶ φίλων καὶ λόγων τῶν εἰς παράκλησιν ὑπ' οὐδενὸς ἂν οὕτω παρακληθῆναι, ὡς ὑπὸ σεαυτοῦ καὶ τῆς ἐκείνου μνήμης· οἳ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι γεγόνατε φιλοσοφίας ὑπόδειγμα, καὶ οἷόν τις ράθμη πνευματικὴ τῆς τε ἐν τοῖς χρηστοῖς εὐταξίας, καὶ τῆς ἐν τοῖς ἀνιαροῖς καρτερίας, ἐπειδὴ δύο ταῦτα οἶδε φιλοσοφία, εὐπραξίαν τε διαθέσθαι μετρίως καὶ συμφορὰν εὐσχημόνως. Ταῦτα παρ' ἡμῶν πρὸς τὴν σὴν τιμιότητα. Ἐμὲ δὲ τίς παραμυθήσεται χρόνος, ἢ λόγος τὸν ταῦτα γράφοντα, πλὴν τῆς σῆς συνουσίας καὶ ὁμιλίας, ἣν ἀντὶ πάντων ἡμῖν ὁ μακάριος καταλέλοιπεν, ἵνα ἐν σοὶ τὰ ἐκείνου καθορῶντες, ὥσπερ ἐν ἐσόπτρῳ καλῷ τε καὶ διαυγεῖ, κἀκεῖνον ἔχειν νομίζωμεν;

II.

Photii Bibliothec. ed. Imman. Bekker. Cod. 6.

Ἀνεγνώσθη Γρηγορίου Νύσσης ὁμοίως ὑπὲρ Βασιλείου κατ' Εὐνομίου. Τὴν δὲ φράσιν, εἴ τις ἄλλος ῥητόρων, λαμ-

* *

πρὸς καὶ ἡδονῆς ὧσιν ἀποζάζων, οὐ μέντοι καθεξῆς οὐδ' αὐτὸς τὴν Εὐνομίου γραφὴν ἀπελέγχει. Διὸ καὶ συντομώτερός ἐξι Θεοδώρου, Σωφρονίου δὲ πλατύτερος· πλεονάζει γὰρ τοῖς ἐνθυμήμασι καὶ τοῖς παραδείγμασιν. Ἔξι δὲ ἀδεκάσως εἰπεῖν ὡς ὅσον ὑπερβάλλει κάλλει τε καὶ λαμπρότητι καὶ τῷ ἡδυτάτῳ Θεόδωρον, τοσοῦτον ἐκείνου τοῦτον τὸ πλῆθος τῶν ἐπιχειρημάτων καὶ τὸ γόνιμον εἰς τὸ προέχειν ἐκβιάζεται.

Cod. 7.

Ἀνεγνώσθη ἑτέρα πραγματεία τοῦ αὐτοῦ Γρηγορίου Νύσσης περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, ἐν ᾗ λογικώτερον Εὐνομίῳ συμπλακεὶς κατὰ κράτος αἱρεῖ, πάντα σαθρώσας τῆς δυσσεβείας αὐτοῦ τὰ ὀχυρώματα. Τὸ δὲ κάλλος τοῦ λόγου καὶ ἡ σύγκρατος λαμπρότης γλυκύτητι κάνταῦθα διαπρεπῶς ἐπιδείκνυται.

Cod. 233.

Ἀνεγνώσθη βιβλίον τὸν ἐν ἁγίοις Γερμανὸν φέρον συγγραφέα, ὃς μετὰ τὸ Κυζίκου χειροτονηθῆναι Κωνσταντινουπόλεως ἐχρημάτισεν ἀρχιερεύς· ἀνταποδοτικὸς δὲ ἦ ἀνόθευτος τὴν ἐπιγραφὴν ἔχει, ὃ ἴσον ἂν εἴη περὶ τῆς ἀνοθεύτου τῶν βεβιωμένων ἀνθρώποις ἀνταποδόσεως. Τῆς μὲν οὖν ἐπιγραφῆς ἡ ἐπαγγελία τοιαύτη, ἀγωνίζεται δὲ ὁ λόγος τὸν ἐν ἁγίοις τῆς Νύσσης Γρηγόριον καὶ τὰ τούτου συγγράμματα τῆς Ὠριγενείου παρασχεῖν ἐλεύθερα λώβης. Καὶ γὰρ οἷς τοῦ δαιμονίου φύλου καὶ τῶν εἰς κόλασιν ἀτελεύτητον παραπεμπομένων ἀνθρώπων ἡ λῆρος ἀποκατάστασις φίλον, οὗτοι δή, ἅτε τὸν ἄνδρα ὑψηλόν τε τοῖς δόγμασι καὶ πολὺν τοῖς τῶν λόγων ῥεύμασιν εἰδότες, καὶ λαμπρὰν τῆς εὐσεβείας τὴν ὑπόληψιν εἰς πάντας ἀνθρώπους περιηχηθεῖσαν ὁρῶντες, ἐπεβάλοντο παρενεῖραι τοῖς ἐκείνου φωτιστικοῖς καὶ σωτηρίοις λόγοις τὰ ζοφώδη καὶ ὀλέθρια τῆς Ὠριγένους ὀνειρώξεως ἀμβλωθρίδια, τῇ τοῦ ἀνδρὸς περιωνύμῳ ἀρετῇ τε καὶ γνώσει τὴν αἱρετικὴν ὑποβαλεῖν λαθραίως διανοηθέντες ἀπόνοιαν. Διότι τοῦτο μὲν προσθήκαις νόθοις, τοῦτο δὲ καὶ διαστροφῇ τῶν ὀρθῶν λογισμῶν βεβιασμένη, πολλὰ τῶν ἀμωμήτων ἐκείνου συνταγμάτων κατακιβδηλεύειν ἐπειράθησαν. Καθ' ὧν Γερμανὸς ὁ τῆς εὐσεβείας συνήγορος ὀξὺ τῆς ἀληθείας ἐπαφεὶς τὸ ξίφος, καὶ νεκροὺς τῇ πληγῇ λιπὼν τοὺς πολεμίους, νικηφόρον καὶ πρωταγωνιστὴν τὸν καθ' οὗ τὰς ἐπιβουλὰς ἡ αἱρετικὴ φάλαγξ ἐῤῥαδιούργει καὶ κατεσκεύαζε παρεσήσατο. Ἔξι μὲν οὖν ὁ ἀνὴρ ἐν τῷ παρόντι λόγῳ καθαρός τε καὶ διειδὴς, καὶ τὰς ἐν ὀνόμασι τροπὰς εὐσχόλως ὑποβαλλόμενος, καὶ τὴν μὲν φράσιν ἡδύνων, οὐχ ὑφελκόμενος δὲ πρὸς ψυχρότητα, γενναῖος

Gregorii Nazianz. ad Gregorium Nyssenum Epist. 37.

Καὶ τοῦτο ἀπέκειτο τῇ μοχθηρᾷ μου ζωῇ, τὸ Βασιλείου θάνατον ἀκοῦσαι, καὶ τῆς ἁγίας ψυχῆς ἐκδημίαν, ἣν ἐξεδήμησεν ἀφ' ἡμῶν, ἵν' ἐνδημήσῃ πρὸς κύριον, πάντα τὸν βίον μελέτην τούτου πεποιημένος. Ἀλλ' ἐγὼ μὲν πλὴν τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο ἀφήρημαι διὰ τὸ νῦν ἔτι πονήρως ἔχει τοῦ σώματος καὶ λίαν ἐπικινδύνως, τὸ καὶ περιπτύξασθαι τὴν ἁγίαν κόνιν, καί σοι παρεῖναι τὰ εἰκότα φιλοσοφοῦντι καὶ τοὺς κοινοὺς ἡμῶν φίλους παραμυθήσασθαι. Τὸ γὰρ τὴν τῆς ἐκκλησίας ἰδεῖν ἐρημίαν, τοιαύτην ἀποκειραμένης δόξαν, καὶ τοιοῦτον ἀποσεισαμένης σέφανον, οὔτε ὄψει θεατὸν, οὔτε ἀκοῇ χωρητὸν, τοῖς γε νοῦν ἔχουσι. Σὺ δέ μοι δοκεῖς πολλῶν ὄντων καὶ φίλων καὶ λόγων τῶν εἰς παράκλησιν ὑπ' οὐδενὸς ἂν οὕτω παρακληθῆναι, ὡς ὑπὸ σεαυτοῦ καὶ τῆς ἐκείνου μνήμης· οἳ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι γεγόνατε φιλοσοφίας ὑπόδειγμα, καὶ οἷόν τις ῥάθμη πνευματικὴ τῆς τε ἐν τοῖς χρηστοῖς εὐταξίας, καὶ τῆς ἐν τοῖς ἀνιαροῖς καρτερίας, ἐπειδὴ δύο ταῦτα οἶδε φιλοσοφία, εὐπραξίαν τε διαθέσθαι μετρίως καὶ συμφορὰν εὐσχημόνως. Ταῦτα παρ' ἡμῶν πρὸς τὴν τιμιότητα. Ἐμὲ δὲ τίς παραμυθήσεται χρόνος, ἢ λόγος τὸν ταῦτα γράφοντα, πλὴν τῆς σῆς συνουσίας καὶ ὁμιλίας, ἣν ἀντὶ πάντων ἡμῖν ὁ μακάριος καταλέλοιπεν, ἵνα ἐν σοὶ τὰ ἐκείνου καθορῶντες, ὥςπερ ἐν ἐςόπτρῳ καλῷ τε καὶ διαυγεῖ, κἀκεῖνον ἔχειν νομίζομεν;

Photii Bibliothec. ed. Imman. Bekker. Cod. 6.

Ἀνεγνώσθη Γρηγορίου Νύσσης ὁμοίως ὑπὲρ Βασιλείου κατ' Εὐνομίου. Τὴν δὲ φράσιν, εἴ τις ἄλλος ῥητόρων, λαμ-

* *

πρὸς καὶ ἡδονῆς ὧσιν ἀποσάζων, οὐ μέντοι καθεξῆς οὐδ' αὐτὸς τὴν Εὐνομίου γραφὴν ἀπελέγχει. Διὸ καὶ συντομώτερός ἐστι Θεοδώρου, Σωφρονίου δὲ πλατύτερος· πλεονάζει γὰρ τοῖς ἐνθυμήμασι καὶ τοῖς παραδείγμασιν. Ἔστι δὲ ἀδεκάστως εἰπεῖν ὡς ὅσον ὑπερβάλλει κάλλει τε καὶ λαμπρότητι καὶ τῷ ἡδυτάτῳ Θεόδωρον, τοσοῦτον ἐκείνου τοῦτον τὸ πλῆθος τῶν ἐπιχειρημάτων καὶ τὸ γόνιμον εἰς τὸ προέχειν ἐκβιάζεται.

Cod. 7.

Ἀνεγνώσθη ἑτέρα πραγματεία τοῦ αὐτοῦ Γρηγορίου Νίσσης περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, ἐν ᾗ λογικώτερον Εὐνομίῳ συμπλακεὶς κατὰ κράτος αἱρεῖ, πάντα σαθρώσας τῆς δυσσεβείας αὐτοῦ τὰ ὀχυρώματα. Τὸ δὲ κάλλος τοῦ λόγου καὶ ἡ σύγκρατος λαμπρότης γλυκύτητι κάνταῦθα διαπρεπῶς ἐπιδείκνυται.

Cod. 233.

Ἀνεγνώσθη βιβλίον τὸν ἐν ἁγίοις Γερμανὸν φέρον συγγραφέα, ὃς μετὰ τὸ Κυζίκου χειροτονηθῆναι Κωνσταντινουπόλεως ἐχρημάτισεν ἀρχιερεύς· ἀνταποδοτικὸς δὲ ἡ ἀνόθευτος τὴν ἐπιγραφὴν ἔχει, ὃ ἴσον ἂν εἴη περὶ τῆς ἀνοθεύτου τῶν βεβιωμένων ἀνθρώποις ἀνταποδόσεως. Τῆς μὲν οὖν ἐπιγραφῆς ἡ ἐπαγγελία τοιαύτη, ἀγωνίζεται δὲ ὁ λόγος τὸν ἐν ἁγίοις τῆς Νύσσης Γρηγόριον καὶ τὰ τούτου συγγράμματα τῆς Ὠριγενείου παρασχεῖν ἐλεύθερα λώβης. Καὶ γὰρ οἷς τοῦ δαιμονίου φύλου καὶ τῶν εἰς κόλασιν ἀτελεύτητον παραπεμπομένων ἀνθρώπων ἡ λῆρος ἀποκατάσασις φίλον, οὗτοι δή, ἅτε τὸν ἄνδρα ὑψηλόν τε τοῖς δόγμασι καὶ πολὺν τοῖς τῶν λόγων ῥεύμασιν εἰδότες, καὶ λαμπρὰν τῆς εὐσεβείας τὴν ὑπόληψιν εἰς πάντας ἀνθρώπους περιηχηθεῖσαν ὁρῶντες, ἐπεβάλοντο παρενεῖραι τοῖς ἐκείνου φωτισικοῖς καὶ σωτηρίοις λόγοις τὰ ζοφώδη καὶ ὀλέθρια τῆς Ὠριγένους ὀνειρώξεως ἀμβλωθρίδια, τῇ τοῦ ἀνδρὸς περιωνύμῳ ἀρετῇ τε καὶ γνώσει τὴν αἱρετικὴν ὑποβαλεῖν λαθραίως διανοηθέντες ἀπόνοιαν. Διότι τοῦτο μὲν προσθήκαις νόθοις, τοῦτο δὲ καὶ διαστροφῇ τῶν ὀρθῶν λογισμῶν βεβιασμένη, πολλὰ τῶν ἀμωμήτων ἐκείνου συνταγμάτων κατακιβδηλεύειν ἐπειράθησαν. Καθ' ὧν Γερμανὸς ὁ τῆς εὐσεβείας συνήγορος ὀξὺ τῆς ἀληθείας ἐπαφεὶς τὸ ξίφος, καὶ νεκροὺς τῇ πληγῇ λιπὼν τοὺς πολεμίους, νικηφόρον καὶ πρωταγωνιστὴν τὸν καθ' οὗ τὰς ἐπιβουλὰς ἡ αἱρετικὴ φάλαγξ ἐρραδιούργει καὶ κατεσκεύαζε παρεσήσατο. Ἔστι μὲν οὖν ὁ ἀνὴρ ἐν τῷ παρόντι λόγῳ καθαρός τε καὶ διειδὴς, καὶ τὰς ἐν ὀνόμασι τροπὰς εὐσόχως ὑποβαλλόμενος, καὶ τὴν μὲν φράσιν ἡδύνων, οὐχ ὑφελκόμενος δὲ πρὸς ψυχρότητα, γενναῖος

μὲν τοῦ ἐπιβαλεῖν, τῇ προθέσει ὅμοιος δὲ διελθεῖν τὰ ἀγωνίσματα, καὶ τοῦ μὲν ἀναγκαίου μηδὲν ἔξωδεν παραπλέκων, οὐδὲν δὲ τῶν ὀφειλόντων ῥηθῆναι παρορῶν, οὔτε ταῖς κατασκευαῖς, οὔτε τοῖς ἐπιχειρήμασιν, οὔτε τοῖς ἐνθυμήμασιν. Ἀλλ' ἔστιν ὥσπερ τῶν εὐσεβῶν δογμάτων κανὼν ἀπαρέγκλιτος, οὕτω καὶ τῶν, εἴ τις ἐθέλει λόγους γράφειν δυνατοὺς καὶ σαφεῖς καὶ χαρίεντας καὶ πνευματικὴν διδασκαλίαν προτιμῶντας τῆς ἐπιδείξεως, καλὸν παράδειγμα καὶ ἀξιοζήλωτον.

Ἐπιῤῥαπίζει μὲν οὖν πρότερον τὸ αἱρετικὸν δόγμα, ὃ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν δαιμόνων εἰς τὸ ἀρχαῖον καὶ τῶν δαιμόνων εἰς τό ἀρχαῖον καὶ τῶν ἐν ἁμαρτίαις καταλυσάντων τὸν βίον, μετά τινας ποινὰς ὡρισμένας εἰς τὸν χόρον τῶν δικαίων μετελθεῖν τερατεύεται. Ἐλέγχει δὲ τὸ μυθῶδες τοῦτο δυσσέβημα πρῶτον μὲν ἐξ αὐτῶν τῶν δεσποτικῶν φωνῶν, δεύτερον δὲ ἐκ τῶν ἀποστολικῶν κηρυγμάτων, οἷς καὶ προφητικὰς ἐπισυνάπτει μαρτυρίας, τρανολογούσας ὥσπερ αἰώνιον τὴν τῶν δικαίων ἀνεκλάλητον ἀπόλαυσιν, οὕτω καὶ τὴν τῶν ἁμαρτωλῶν ἀτελεύτητόν τε καὶ ἀνυπόστατον κόλασιν. Οὐκ ἐκ τῶν εἰρημένων δὲ μόνον χρήσεων τὸ αἱρετικὸν καὶ ἀλλόφυλον καταβάλλει φρύαγμα, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων ἱερῶν ἀνδρῶν, ναὶ δὴ (τὸ κραταιότερον) καὶ ἐκ λογίων αὐτοῦ ἐκείνου, ὃν κακομηχάνως ἡ αἵρησις συνήγορον λαβεῖν ἠγωνίζετο. Διὰ δὴ τούτων ἁπασῶν τῶν ἱερολογιῶν τὸ μὲν παθοποιὸν καὶ ψυχοφθόρον πάσης ἐκκλησιαστικῆς χοροστασίας ἀπελαύνων ἀνεδείχθη μυθολόγημα, τὸ δὲ τῆς εὐσεβείας μισοπόνηρον κρατύνων τε καὶ ἀνυψῶν φρόνημα. Οὕτω δὲ προδιασκευάσας καὶ κραταιωσάμενος τὸ τῆς ἀληθείας ὀχύρωμα, ἐξ οὗ καταβαλεῖν ῥᾴον ἔμελλε τὸν πολέμιον, τὰ ῥητὰ λοιπὸν μετὰ ταῦτα τοῦ ἱεροῦ προάγει πατρὸς, οἷς οἱ κακοὶ καὶ πονηροὶ τῶν δογμάτων κάπηλοι τὸν οἶνον ὕδατι μιγνύντες κιβδηλεύειν αὐτὰ, μᾶλλον δὲ τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐμελέτησαν διδάγματα. Ταῦτα δὴ τὰ ἱερὰ ῥητὰ προθεὶς, ἐαλωκότας ἐπ' αὐτοφώρῳ τοὺς Ὠριγενιαστὰς οἷς ἐκακούργουν ἐθριάμβευσε, τοῦτο μὲν ἀπηρυθριασμένως καὶ ἀναισχύντοις προσθήκαις ἐπινοθεύοντας διελέγχων τὰ ἀνόθευτα, τοῦτο δὲ καὶ τὸ συνεχὲς ὑφορωμένους τῆς προσθήκης, ἐκ πολλῆς ἄλλης αὐθαδείας τε καὶ ἀπονοίας, πρὸς τὴν αἱρετικὴν αὐτῶν ἐπίνοιαν ἀποθρασυνθέντας ἐκβιάζεσθαι. Καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν, πάσης τοὺς τοῦ ἀνδρὸς ἀπηλλαγμένους πόνους ἀποφαίνει αἱρετικῆς τε ἐπιβουλῆς καὶ συκοφαντίας ἀφορώσης εἰς ἀσέβειαν. Ἡ δ' ἀπαλλαγὴ καὶ τῆς κακουργίας ὁ ἔλεγχος ἔκ τε τῶν προηγουμένων τοῦ κεκακουργημένου χωρίου καὶ τῶν ἑπομένων κατασκευάζεταί τε καὶ ἀνακαλύπτεται, καὶ ἐξ

ἄλλων δὲ τοῦ Θεσπεσίου Γρηγορίου μυρίων λόγων, τὸ ὀρθὸν διασωζόντων καὶ ἀνόθευτον. Καὶ ταῦτα καλῶς ἀγωνισάμενος, καὶ ὡς οὐκ ἄν τις ἄλλος ἄμεινον, εἰς σωτηρίους εὐχὰς καὶ δοξολογίας Θεοῦ ἀποπερατοῖ τὸ φιλοπόνημα. Οἱ δὲ λόγοι, οὓς ὑπελθεῖν ἐνέδραις τὸ ἀλλόφυλον ἐτεχνάσατο καὶ ὁ παρὰ τῆς ἀληθείας ταχθεὶς στρατηγὸς τῆς λῃστρικῆς ἐφόδου κακῶν ἀπαθεῖς διεσώσατο, ὅ τε περὶ ψυχῆς ἐξὶ πρὸς τὴν ἀδελφὴν Μακρῖναν διάλογος, καὶ δὴ καὶ ὁ κατηχητικὸς καὶ ὁ περὶ τελείου βίου τὴν εἰσήγησιν ἀναδεξάμενος *).

III.

Suidae ed. Gaisford. T. I. p. 846. sq. voc. *Γρηγόριος.*

Γρηγόριος, Νύσσης ἐπίσκοπος, ἀδελφὸς Βασιλείου τοῦ Καισάρεως, ἀνὴρ καὶ αὐτὸς ἐλλογιμώτατος, καὶ πάσης ὑπάρχων παιδείας ἀνάπλεως· προσκείμενος δέ μᾶλλον τοῖς τῇ ῥητορικῇ χαίρουσι. Καὶ γοῦν εὐδόκιμος ἐν ταύτῃ γεγένηται καὶ λαμπρὸς, εἴ τις ἄλλος τῶν πάλαι ταύτῃ γεγενημένων. Οὗτος συνέταξε κατ᾽ Εὐνομίου λόγον ἐξαίρετον καὶ τεῦχος θαυμάσιον εἰς τὴν τοῦ ἀνθρώπου κατασκευήν· ἄλλας τε πυκνὰς καὶ συνεχεῖς ὁμιλίας. Εἴς τε τὰ ἅσματα τῶν ᾀσμάτων, καὶ εἰς τὸν ἐκκλησιαςὴν, καὶ πρὸς τῆν ἀδελφὴν Μακρίναν μακρόν τινα καὶ περικαλλῆ περὶ ψυχῆς συνέθηκε λόγον. Ἄλλα τε πολλὰ γεγραφήκει· καὶ τὸν πολυθαύμαςον ἔπαινον τοῦ πρώτου τῶν μαρτύρων Στεφάνου. Καὶ βίον δὲ συνέταξε Γρηγορίου τοῦ ἐν Θαύμασι διαλάμψαντος.

---

*) Aliter idque vere iudicat vir summus *Dionys. Petavius* theologicorum dogmatum Tom. III. p. 208. ed. Paris. a. 1644.: „Igitur Gregorio Germanus ita patrocinatur, ut pro certo et confesso habeat, illa, quae obiiciuntur e libris illius loca, qualia sunt ea, quae descripsi; Origenianum istud dogma complecti: neque de iis explicandis, aut quoquo modo conciliandis laborat, ut nonnulli hoc tempore pie magis, quam vere, aut etiam pudenter instituunt. Sed sola hunc exceptione defendit; nam libros eius ab Origenis fautoribus haereticis corruptos esse caussatur, iisque alienas istas insertas esse sententias. Verum non facile sibi hoc persuaderi sinet qui ad illa legenda iudicium et candorem adhibebit. Quippe tam stilus et dicendi character, quam reliqua consequens oratio germana et nativa illa esse demonstrat.“ Conf. quae de hac re nuper docte disputarunt V. V. Cll. *Steph. Petr. Heyns* de Gregorio Nyss. p. 171. seqq. et *Jul. Ruppius* in libro, qui inscribitur: *Gregor's, des Bischofs von Nyssa, Leben und Meinungen p.* 243. seqq.

IV.

Nicephori Callisti eccles. Hist. XI. 19.

Ἀδελφοὶ δὲ Βασιλείῳ ἦσαν, Γρηγόριος ὁ τῶν Νυσσαέων φωστὴρ, ἀνὴρ μετὰ τὸν ἀδελφὸν δεύτερος ἔν τε λόγοις καὶ τρόποις καὶ βίου σεμνότητι· καίπερ δ' οὗτος καὶ γυναικὶ ὁμιλήσας κατ' οὐδὲν τοῖς ἄλλοις τἀδελφοῦ λείπεται· ὃς Βασιλείου τεθνηκότος καὶ τὴν ἐκείνου ἑξαήμερον ἀνεπλήρου, καὶ κατ' Εὐνομίου καὶ Ἀπολλιναρίου ἀντιῤῥήσεις συνέταξε, καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπιτάφιον τῷ Θείῳ Μελετίῳ συγγράφει, καὶ ἄλλα πλεῖστα βιβλία διδασκαλίας καὶ δογμάτων ἀνάμεσα τῇ ἐκκλησίᾳ Θεοῦ καταλέλοιπε. Δείκνυσι δὲ καὶ τἄλλα μὲν τὸν ἄνδρα, μάλιστα δὲ ὃς ἐπονήθη αὐτῷ λόγος εἰς Γρηγόριον τὸν ἐν Θαύμασι περιβόητον. Ἦν δὲ τούτῳ καὶ ἀδελφὸς ἕτερος Πέτρος, ὃς τὸν μονήρη βίον μετὰ Βασιλείου ἐζήλωσεν, ὕστερον δὲ τὴν Σεβαστηνῶν ἴθυνε πόλιν· ἀλλὰ καὶ Ναυκράτιος ἕτερος ἐν ἀσκητικῇ πολιτείᾳ νέος τὸν βίον λιπὼν, καὶ Μακρίνα ἡ περιώνυμος, ᾗ καὶ τὸ περὶ ψυχῆς βιβλίον Γρηγόριος ἀνατίθησιν, ᾧ τινὲς τῶν αἱρετικῶν, ὡς ἐπυθόμην, Ὠριγένεια ὑπέσπειραν δόγματα. Πάντες δ' οὗτοι τῷ τῆς πολιτείας σεμνῷ τῆς ἁγιωσύνης κατηξιώθησαν, ὥσπερ δῆτα καὶ Γρηγορίου Καισάρειος καὶ ἡ Γοργονία.

Eiusdem ibid. XI. 44.

Ἐν δ' ἐπισκόποις (intell. κατ' ἐκεῖνο διέπρεπον τοῦ καιροῦ) Βασίλειός τε ὁ μέγας καὶ Γρηγόριοι ἄμφω, ὅ τε Θεολόγος καὶ ὁ τῶν Νυσσαίων φωστήρ· ὁ μὲν σύσκηνος καὶ σύμπνους ἐκείνῳ καὶ ἐφ' ἅπασι συνεργῶν, ὁ δ' ἀδελφὸς ὡς μάλιστα καθεξῆς. Συνήρχει δὲ αὐτοῖς καὶ Πέτρος ἀδελφὰ φρονῶν, τοῖς αὐτοῖς πατράσι χρησάμενος, οἷς καὶ Βασίλειος, καὶ παιδείας μὲν τῆς θύραθεν οὐκ εἰς τόσον ἦκων, ἐπ' ἴσης δ' ἐκείνοις τὰς τοῦ βίου μαρμαρυγὰς ἀφιείς. Οὗτοι μὲν ἐν Καππαδοκίᾳ διέλαμπον.

V.

Menaei Graecorum X. Januarii.

Οὗτος ἦν ἀδελφὸς τοῦ μεγάλου Βασιλείου, λαμπρὸς ἐν λόγοις καὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ζηλωτής. Διά τοι τοῦτο καὶ τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ προέξη καὶ μετὰ τῶν συγκροτούντων τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει δευτέραν σύνοδον κατὰ τῶν

δυσσεβῶν αἱρέσεων ἐνισαμένων ἐλθὼν ὑπέρμαχος εὑρέθη, τοὺς ἐναντίους λόγων δυνάμει καὶ γραφικαῖς ἀποδείξεσι τροπωσάμενος. Διὰ γὰρ πάσης ἐλθὼν ἰδέας λόγων, καὶ ἀρετῆς εὐδοκιμήσει τὸ κράτος ἐδέξατο, καὶ φθάσας ἐν γήρει καλῷ ἐκοιμήθη, καὶ πρὸς κύριον ἐξεδήμησεν. Ἦν δὲ κατὰ τὸν τοῦ σώματος τύπον κατὰ πάντα τῷ ἀδελφῷ Βασιλείῳ προσεοικὼς, πλὴν τοῦ πολιοῦ τε καί χαριεστάτου ἐπὶ βραχύ.

VI.

Menologii Graecorum ex edit. Annibalis Card. Albani Part. II. p. 92.

Τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἐπισκόπου Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας ἦν οὗτος ὁ ἅγιος Γρηγόριος ἀδελφὸς γνήσιος· ὑπῆρχε δὲ σοφὸς καὶ ἐνάρετος· ἐξ οὗ καὶ ἐγένετο εἰς Νύσσην ἐπίσκοπος. Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἐγένοντο πολλοὶ αἱρετικοὶ, καὶ ἐπολέμουν τοὺς ὀρθοδόξους· ἀλλ' οὗτος ὁ ἅγιος ἄλλοτε διαλεγόμενος αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ἁγίων γραφῶν, ἄλλοτε γράφων, πάντας ἐνίκησε, καὶ τὴν αἵρεσιν ἠφάνισεν. Εὑρεθεὶς δὲ καὶ εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει δευτέραν σύνοδον, οὕτως διὰ λόγου ἠνδραγάθησεν, ὡς ἐμφράξαι τῶν αἱρετικῶν τὰ στόματα· τοὺς δὲ ὀρθοδόξους χαρᾶς πλησῶσαι. Ἐξελθὼν δὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ (l. αὗτοῦ) καὶ τὸ ποίμνιον, καὶ καλῶς ἐκθρέψας αὐτὸ καὶ ποιμάνας, καὶ πολλὰς βίβλους θεοπνεύστους καὶ ψυχοφελεῖς συγγραψάμενος, ἐν τιμίᾳ πολιᾷ καὶ καλῷ γήρᾳ πρὸς κύριον ἐξεδήμησε χαίρων, καὶ ἀγαλλόμενος.

ΤΟΥ

ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΝΥΣΣΗΣ

ΠΕΡΙ

ΨΥΧΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ ΑΔΕΛΦΗΣ

ΜΑΚΡΙΝΗΣ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

S. GREGORII

EPISCOPI NYSSENI

DE

ANIMA ET RESURRECTIONE

CUM SORORE SUA MACRINA

DIALOGUS.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΝΥΣΣΗΣ

ΠΕΡΙ

ΨΥΧΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ ΑΔΕΛΦΗΣ ΜΑΚΡΙΝΗΣ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

T. III. p. 181 B *) Ἐπειδὴ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου πρὸς τὸν θεὸν μετέζη ὁ πολὺς ἐν ἁγίοις Βασίλειος, καὶ κοινὴ πένθους ἀφορμὴ ταῖς ἐκκλησίαις ἐγένετο, περιῆν δὲ ἔτι τῷ βίῳ ἡ ἀδελφὴ καὶ διδάσκαλος, ἐγὼ μὲν ἦειν κατὰ σπουδὴν, κοινωνήσων ἐκείνῃ τῆς ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ συμφορᾶς· καί μοι περιώ- C δυνος ἦν ἡ ψυχὴ, πρὸς τοσαύτην ζημίαν ὑπεραλγοῦσα, καί τινα τῶν δακρύων κοινωνὸν ἐπεζήτουν, τὸ ἴσον ἔχοντά μοι τῆς λύπης ἄχθος. Ὡς δὲ ἐν ὀφθαλμοῖς ἦμεν ἀλλήλων, ἐμοὶ μὲν ἀνεκίνει τὸ πάθος προφανεῖσα τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡ διδάσκαλος· καὶ γὰρ ἤδη καὶ αὐτὴ τῇ πρὸς θάνατον ἀῤῥωσίᾳ συνείχετο. Ἡ δὲ κατὰ τοὺς τῆς ἱππικῆς ἐπιστήμονας ἐνδοῦσά μοι πρὸς ὀλίγον παρενεχθῆναι τῇ ῥύμῃ τοῦ πάθους, ἀναζομοῦν ἐπεχείρει μετὰ ταῦτα τῷ λόγῳ, καθάπερ χαλινῷ τινὶ τῷ ἰδίῳ λογισμῷ τὸ ἀτα- D κτοῦν τῆς ψυχῆς ἀπευθύνουσα, καὶ ἦν αὐτῇ τὸ ἀποζολικὸν λόγιον προφερόμενον,

ΜΑΚΡ. τὸ μὴ δεῖν ἐπὶ τῶν κεκοιμημένων λυπεῖσθαι· μόνων γὰρ τοῦτο τῶν οὐκ ἐχόντων ἐλπίδα τὸ πάθος εἶναι. Κἀγὼ περιζεούσης ἔτι μοι τῆς καρδίας τῇ λύπῃ,

ΓΡΗΓ. πῶς ἔχειν, εἶπον, ἐν ἀνθρώποις τοῦτο κατορθωθῆναι, οὕτως ἐν ἑκάστῳ φυσικῆς τινὸς πρὸς τὸν θάνατον διαβολῆς ὑπαρχούσης, καὶ οὔτε τῶν ὁρώντων τοὺς ἀποθνήσκοντας εὐκόλως καταδεχομένων τὴν θέαν, οἵς τε ἂν προσίῃ ὁ θάνατος ἀποφευγόντων, ἐφ' ὅσον οἷόν τε;

---

*) Ed. Paris. a. 1638.

GREGORII NYSSENI

DE

ANIMA ET RESURRECTIONE

CUM SORORE SUA MACRINA

DIALOGUS.

Quum ex humana vita ad deum migrasset magnus ille inter sanctos Basilius, communisque causa luctus ecclesiis extitisset, et soror etiam atque magistra vitae esset superstes, ego quidem festinabam, communicaturus cum ea calamitatem, morte fratris acceptam: mihique dolore vehementissimo confectus erat animus, ut qui tantum detrimentum aegerrime ferret, et aliquem lacrimarum socium quaerebam, qui aegritudinis par onus sustineret. Ut autem alter alteri fulmus in conspectu, mihi quidem magistra visa animi dolorem refricuit. Etenim jam ipsa quoque infirma aegraque tenebatur valetudine, quae tendebat ad mortem. At illa, quemadmodum rei equestris periti facere solent, quum concessisset mihi, ut impetu doloris paulisper transversus agerer, postea oratione me reprimere conabatur, tanquam freno aliquo rationibus suis immoderatum animi affectum dirigens, prolatumque ab ea erat apostolicum illud dictum:

MACRINA. Tristitia non oportere affici propter illos, qui obdormiverint; solis enim iis, qui spem non haberent, id accidere solere. Atque ego, quum moerore adhuc cor mihi undique ferveret:

GREGORIUS. Quo pacto, inquam, inter homines hoc recte fieri potest, quum unicuique adeo naturalis quaedam mortis insita sit invidia, neque ii, qui vident morientes, spectare facile sustineant, iique, quibus mors imminet, quantum firie

182 ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπικρατούντων νόμων ἔσχατον ἐν ἀδικίαις
A καὶ ἔσχατον ἐν τιμωρίαις τοῦτο κρινόντων, τίς μηχανὴ τὸ μηδὲν ἡγεῖσθαι τὴν τοῦ ζῆν ἀναχώρησιν καὶ ἐπὶ τῶν ἔξω τινὸς, μὴ ὅτι γε τῶν ἐπιτηδείων, ὅταν τοῦ βίου λήγωσιν; Ὁρῶμεν δὲ, εἶπον, καὶ πᾶσαν τὴν ἀνθρωπίνην σπουδὴν πρὸς τοῦτο βλέπουσαν, ὅπως ἂν ἐν τῷ ζῆν διαμένοιμεν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ οἶκοι πρὸς διαγωγὴν ἡμῖν ἐπινενόηνται, ὡς ἂν μὴ τῷ περιέχοντι διὰ ψύξεως ἢ θερμότητος καταπονεῖτο τὰ σώματα. Γεηπονία δὲ τί ἄλλο καὶ οὐχὶ τοῦ ζῆν ἕξει παρασκευή; Ἡ δὲ τῆς ζωῆς φροντὶς πάντως
B διὰ τὸν τοῦ θανάτου γίνεται φόβον. Τί δὲ ἰατρικὴ; πόθεν τιμία τοῖς ἀνθρώποις ἐξίν; οὐκ, ἐπειδὴ μάχεσθαί πως διὰ τῆς τέχνης δοκεῖ πρὸς τὸν θάνατον; θώρακες δὲ, καὶ θυρεοὶ, καὶ κνημῖδες, καὶ κράνη, καὶ τὰ ἀμυντήρια τῶν ὅπλων, καὶ αἱ τῶν τειχῶν περιβολαὶ, καὶ σιδηρόδετοι πύλαι, καὶ ἡ τῶν τάφρων ἀσφάλεια, καὶ τὰ τοιαῦτα, τί ἄλλο, πλὴν διὰ τὸν τοῦ θανάτου γίνεται φόβον; Οὕτως οὖν ὄντος φοβεροῦ φυσικῶς τοῦ θανάτου, πῶς ἔξι ῥᾳδίως πεισθῆναι τῷ κελεύοντι ἄλυπον διαμένειν ἐπὶ τοῦ κατοιχομένου τὸν περιόντα;

ΜΑΚΡ. Τί δὲ, φησὶν ἡ διδάσκαλος, τί σοι μάλιστα
C λυπηρὸν αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ τὸ τοῦ θανάτου δοκεῖ; οὐ γὰρ ἱκανὸν εἰς διαβολὴν ἡ τῶν ἀλογωτέρων συνήθεια.

ΓΡΗΓ. Τί μὲν οὖν, οὐκ ἔξι λύπης ἄξιον, πρὸς αὐτὴν εἶπον ἐγὼ, ὅταν βλέπωμεν τὸν τέως ζῶντά τε καὶ φθεγγόμενον, ἄπνουν καὶ ἄναυδον καὶ ἀκίνητον ἀθρόως γενόμενον, καὶ πάντα αὐτῷ σβεσθέντα τὰ φυσικὰ αἰσθητήρια, οὐκ ὄψεως, οὐκ ἀκοῆς ἐνεργούσης, οὐκ ἄλλου τινὸς ὧν ἡ αἴσθησις τὴν ἀντίληψιν ἔχει; ᾧ κἂν πῦρ προσενέγκῃς, κἂν σίδηρον, κἂν ἀνατέμῃς διὰ ξίφους τὸ σῶμα, κἂν
D τοῖς σαρκοβόροις προθῇς, κἂν ἐγκρύψῃς χώματι, πρὸς ἅπαντα ὁμοίως ὁ κείμενος ἔχει. Ὅταν οὖν ἐν τούτοις βλέπηται ἡ μεταβολὴ, τὸ δὲ ζωτικὸν ἐκεῖνο αἴτιον, ὅ τί ποτε ἦν, ἀφανές τε καὶ ἄδηλον ἀθρόως γένηται, καθάπερ ἐπὶ
183 λύχνου σβεσθέντος, τῆς τέως ἐξαπτομένης αὐτοῦ φλογὸς οὔ-
A τε ἐπὶ τῆς θρυαλλίδος μενούσης, οὔτε ἑτέρωθί που

potest, eam refugiant? Quin etiam quum quae observantur leges extremum in maleficiis, et extremum in suppliciis hoc decernant, qua ratione fieri potest, ut secessum a vita pro nihilo ducamus vel in externo aliquo, nedum in necessariis, quando vivere desierint? Videmus autem, inquam, omne quoque humanum studium eo spectare, ut in vita permaneamus. Nam iccirco etiam domus ad inhabitandum nobis excogitatae sunt, ne ab aëre circumfuso per frigus vel aestum corpora conficerentur. Agricultura vero quid est aliud, quam vitae apparatus? Vitae autem cura omnino geritur metu mortis. Quid vero medicina? qui fit, ut in honore habeatur apud homines? an non, propterea quod pugnare quodammodo arte videtur adversus mortem? Loricae autem, clipei, ocreae, galeae, et quae ad nostram defensionem comparata sunt arma, murorumque ambitus, portae ferreae, fossarum munitiones, ceteraque hujusmodi, qua alia de causa fiunt, nisi metu mortis? Quum igitur mors naturaliter adeo terribilis sit, qui facile obtemperari potest ei, qui iubet, ut superstes de mortuo nulla unquam afficiatur tristitia?

MACR. Quid autem, inquit magistra, quid tibi mors ipsa per se maxime videtur acerba? Non enim sufficit ad criminandum consuetudo eorum, in quibus minus est rationis.

GREG. Quid vero, an non merito est dolendum, ad eam inquam ego, quum videmus eum, qui paulo ante vivebat et loquebatur, nec spirantem, nec loquentem, et immobilem repente factum, omniaque ei sensuum instrumenta exstincta, non oculis, non auribus, non alio quoquam eorum, quae sensus apprehendit, operante? cui sive ignem admoveris, sive ferrum, sive ense corpus dissecueris, sive carnivoris feris obieceris, sive in tumulo condideris, ad omnia similiter iacens se habet. Quum ergo in his videatur mutatio, vitaeque illa causa, quaecunque tandem esset, repente evanuerit atque delituerit, tanquam in lucerna exstincta, flamma, quae modo in ea accensa erat, neque in ellychnio manente, neque alio quopiam

μεθισαμένης, ἀλλ᾽ εἰς ἀφανισμὸν παντελῆ μεταχωρούσης, πῶς ἂν γένοιτο τὴν τοσαύτην μεταβολὴν ἐνεγκεῖν ἀλύπως μηδενὶ προδήλῳ ἐπερειθόμενον; Ἔξοδον γὰρ ψυχῆς ἀκούσαντες, τὸ μὲν ὑπολειφθὲν ὁρῶμεν, τὸ δὲ χωρισθὲν ἀγνοοῦμεν, αὐτό τε ὅ τί ποτε κατὰ τὴν φύσιν ἐστὶ, καὶ εἰς ὅ τι μετακεχώρηκεν, οὐ γῆς, οὐκ ἀέρος, οὐχ ὕδατος, οὐκ ἄλλου τινὸς τῶν στοιχείων ἐν ἑαυτῷ δεικνύντος ἐκείνην τὴν
B δύναμιν τὴν τοῦ σώματος ἐκχωρήσασαν· ἧς ὑπεξελθούσης νεκρὸν ἐστι τὸ ὑπολειφθὲν καὶ πρὸς διαφθορὰν ἤδη ἐκκείμενον. Ταῦτα δέ μου διεξιόντος μεταξὺ κατασείσασα τῇ χειρὶ ἡ διδάσκαλος·

ΜΑΚΡ. μή τίς σε τοιοῦτος, φησὶ, φόβος ὑποταράσσει καὶ συνέχει τὴν διάνοιαν, ὡς οὐ διαμενούσης εἰς ἀεὶ τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ συγκαταληγούσης τῇ διαλύσει τοῦ σώματος;

ΓΡΗΓ. Ἐγὼ δέ· καὶ γὰρ οὔπω τοῦ πάθους τὸν
C λογισμὸν ἀνελεξάμην· θρασύτερόν πως ἀπεκρινάμην, οὐ πάνυ περισκεψάμενος τὸ λεγόμενον· εἶπον γὰρ ἐπιτάγμασιν ἐοικέναι τὰς θείας φωνὰς, δι᾽ ὧν τὸ μὲν δεῖν πεπεῖσθαι τὴν ψυχὴν εἰς ἀεὶ διαμένειν ἀναγκαζόμεθα· οὐ μὲν λόγῳ τινὶ τῷ τοιούτῳ προσήχθημεν δόγματι, ἀλλ᾽ ἔοικεν ἡμῖν δουλικῶς ἔνδοθεν ὁ νοῦς φόβῳ τὸ κελευόμενον δέχεσθαι, οὐχ ἑκουσίᾳ τινὶ ὁρμῇ τοῖς λεγομένοις συντίθεσθαι. Ὅθεν καὶ βαρυτέραι ἡμῖν ἐπὶ τῶν κατοιχομένων αἱ λῦπαι γίνονται, οὐκ ἀκριβῶς ἐπισταμένων ἡμῶν, εἴτ᾽ ἔτι ἔστι καθ᾽ ἑαυτὸ τοῦτο τὸ ζωοποιὸν
D αἴτιον, καὶ ὅπη, καὶ ὅπως, εἴτε οὐκ ἔστιν οὐδαμῇ οὐδαμῶς. Ἴσας γὰρ ποιεῖ τοῦ ἀληθῶς ὄντος ἀδηλία τὰς ἐφ᾽ ἑκάτερον ὑπολήψεις. Καὶ πολλοῖς μὲν τοῦτο, πολλοῖς δὲ τὸ ἐναντίον δοκεῖ. Καί εἰσί γέ τινες παρὰ τοῖς Ἕλλησιν οὐ μικρὰν ἔχοντες ἐπὶ φιλοσοφίᾳ τὴν δόξαν, οἳ ταῦτα ᾠήθησάν τε καὶ ἀπεφήναντο.

ΜΑΚΡ. Ἔα, φησὶ, τοὺς ἔξωθεν λήρους, ἐν οἷς ὁ τοῦ ψεύδους εὑρετὴς ἐπὶ βλάβῃ τῆς ἀληθείας πιθανῶς τὰς ἠπατημένας ὑπολήψεις συντίθησιν· σὺ δὲ πρὸς τοῦτο βλέπε, ὅτι τὸ οὕτως περὶ ψυχῆς ἔχειν οὐδὲν ἄλλο

transeunte, sed plane evanescente, qui fieri possit, ut tantam mutationem sine dolore ferat qui nulla re evidente innititur? Exitu enim animae audito, quod quidem relictum est, videmus; quod autem separatum est, ignoramus, et ipsum quid tandem sit secundum naturam, et in quidnam transierit, non terra, non aëre, non aqua, non alio quopiam elemento in se ostendente vim illam, quae corpore excessit: qua subducta, quod relinquitur, mortuum est, corruptionique iam expositum. Haec quum ego dicerem, manu interim silentio imperato, magistra:

MACR. Num quis eiusmodi, inquit, metus te perturbat, et mentem tuam angit, quasi non semper maneat anima, sed una cum dissolutione corporis esse desinat?

GREG. Ego vero (nondum enim ab aegritudine rationem collegeram) audacius quodammodo respondi, id, quod dicebatur, non admodum considerans: dixi enim divinas voces iussis esse similes, quibus credere quidem cogamur, animam oportere in perpetuum permanere; non tamen ratione aliqua ad hanc sententiam adducti sumus, sed patet mentem nobis intus serviliter metu, quod iubeatur, probare; non voluntario quodam motu iis, quae dicantur, assentiri. Unde etiam fit, ut gravius mortuorum nomine doleamus, quum nos plane nesciamus, sitne adhuc per se haec vivifica causa, et ubi et quomodo, an vero nusquam sit omnino. Nam eius, quod revera est, incertitudo pares in utramque partem efficit opiniones. Et multis quidem hoc, multis vero contrarium videtur: et sunt sane quidam Graecorum non parvam in philosophia gloriam consequuti, qui haec et opinati sunt et pronuntiarunt.

MACR. Mitte, inquit, externas nugas, in quibus inventor mendacii in detrimentum veritatis falsas opiniones probabiliter componit; tu vero huc respice, quod ita de anima sentire nihil est aliud, quam alienum esse a virtute, et

184 ἐχὶν, ἢ ἀλλοτρίως πρὸς τὴν ἀρετὴν ἔχειν, καὶ πρὸς
A τὸ παρὸν ἡδὺ μόνον βλέπειν· τὴν δὲ τοῖς αἰῶσιν ἐνθεωρουμένην ζωὴν ἀπ᾽ ἐλπίδος ποεῖσθαι καθ᾽ ἣν μόνη ἡ ἀρετὴ τὸ πλεῖον ἔχει.

ΓΡΗΓ. Καὶ πῶς, ἔφην, γένοιτ᾽ ἂν ἡμῖν παγία τις καὶ ἀμετάθετος ἡ περὶ τοῦ διαμένειν τὴν ψυχὴν δόξα; Αἰσθάνομαι γὰρ καὶ αὐτὸς, ὅτι τοῦ καλλίστου τῶν κατὰ τὴν ζωὴν, τῆς ἀρετῆς, λέγω, ὁ τῶν ἀνθρώπων χηρεύσει βίος, εἰ μή τις ἀναμφίβολος ἡ περὶ τούτου πίστις ἐν
B ἡμῖν κρατυνθείη. Πῶς γὰρ ἔστι τὴν ἀρετὴν χώραν ἔχειν ἐφ᾽ ᾧν ἡ παροῦσα ζωὴ περιγραφὴ τοῦ εἶναι ὑπείληπται, καὶ πλέον ἐλπίζεται μετὰ ταύτην οὐδέν;

ΜΑΚΡ. Οὐκοῦν ζητῆσαι χρὴ, φησὶν ἡ διδάσκαλος, ὅθεν ἂν ἡμῖν τὴν δέουσαν περὶ τούτων ἀρχὴν ὁ λόγος λάβῃ, καὶ, εἰ δοκεῖ, παρὰ σοῦ γενέσθω τῶν ἐναντίων δογμάτων ἡ συμμαχία· ὁρῶ γὰρ ὅτι σοι καὶ ὑποκεκίνηται πρὸς τὴν τοιαύτην καταφορὰν ἡ διάνοια. Εἶθ᾽ οὕτως ὁ τῆς ἀληθείας μετὰ τὴν ἀντίθεσιν ἀναζητηθήσεται λόγος.

ΓΡΗΓ. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐκέλευσεν, παραιτησάμενος αὐτὴν μὴ κατ᾽ ἀλήθειαν οἰηθῆναι τὰ παρ᾽ ἡμῶν ἀντιλέγεσθαι, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τοῦ βεβαίως κατασκευασθῆναι τὸ περὶ τῆς ψυχῆς δόγμα τῶν ἀντιπιπτόντων πρὸς τὸν σκο-
C πὸν τοῦτον ὑπεκλυθέντων· Ἦ που, ἔφην, ταῦτα ἂν εἴποιεν οἱ τῷ ἐναντίῳ παριζάμενοι λόγῳ, ὅτι τὸ σῶμα σύνθετον ὂν πάντως εἰς τὰ, ἐξ ὧν συνέσηκε, διαλύεται. Λυθείσης δὲ τῶν στοιχείων τῆς ἐν τῷ σώματι συμφυΐας ἐπὶ τὸ οἰκεῖον ἑκάστῳ γίνεται κατὰ τὸ εἰκὸς ἡ ῥοπὴ, αὐτῆς φύσεως τῶν στοιχείων δι᾽ ὁλκῆς τινὸς ἀναγκαίας τῇ ὁμογενεῖ τὸ οἰκεῖον ἀποδιδούσης. Τῷ τε γὰρ θερμῷ πάλιν τὸ ἐν ἡμῖν θερμὸν ἑνωθήσεται, καὶ τῷ ψυχρῷ τὸ γεῶδες, καὶ τῶν λοιπῶν ἑκάστῳ πρὸς τὸ συγγενὲς ἡ μεταχώρησις γίνεται. Ἦ οὖν ψυχὴ μετὰ τοῦτο ποῦ
D ἔσται; εἰ μὲν γὰρ ἐν τοῖς στοιχείοις εἶναί τις λέγοι, τὴν αὐτὴν εἶναι τούτοις κατ᾽ ἀνάγκην συνθήσεται. Οὐ γὰρ ἂν γένοιτό τις τοῦ ἑτεροφυοῦς πρὸς τὸ ἀλλότριον μί-

ad praesentem solum spectare voluptatem; quae autem in saeculis consideratur, vitae spem abiicere, per quam sola virtus superior est.

GREG. Et quo pacto, inquam, nobis esse possit firma quaedam et stabilis opinio, qua animam credamus permanere? Nam et ipse sentio, fore, ut re omnium, quae sunt in vita, pulcherrima, virtute, inquam, vita hominum careat, nisi aliqua certa de hac re fides in nobis firmata fuerit. Qui enim fieri potest, ut virtus in iis locum habeat, qui id, quod est, praesenti vita circumscribi existimant, et post eam nihil amplius sperant?

MACR. Ergo quaerere oportet, inquit magistra, unde nobis conveniens de iis initium sumpserit oratio, et, si videtur, a te suscipiatur contrariorum dogmatum defensio; video enim etiam animum tuum commotum atque gestientem, has tibi deferri partes. Deinde sic adductis contrariis ratio veritatis requiretur.

GREG. Postquam autem ita facere iussit, deprecatus ab ea, ne, quae a nobis contradicerentur, putaret serio contradici, sed iccirco proferri, ut doctrina de anima firmiter constitueretur, si, quae ad hoc propositum opponuntur, soluta fuerint: Haec profecto, inquam, dixerint, qui contrariam defendunt opinionem, corpus, quum compositum sit, ex quibus constat, in ea omnino dissolvi. Soluta autem ea, quae in corpore est, elementorum concretione, unumquodque, ut par est, ad proprium vergit, ipsa elementorum natura per attractionem quandam necessariam ei, quod est eiusdem generis, suum reddente. Nam et cum calido rursus unietur id, quod in nobis est calidum, et cum solido terrenum: atque ex reliquis unumquodque ad cognatum transit. Anima ergo postmodum ubi erit? Nam si quidem aliquis dicat eam in elementis esse, eandem illam esse cum his necessario concedet. Non enim aliqua cum alieno mixtio fieri possit eius, quod est diversae naturae, et si haec ita sint,

ξις, καὶ, εἰ ταῦτα εἴη, ποικίλη τις πάντως ἀναφανήσεται
185 ἡ πρὸς τὰς ἐναντίας μεμιγμένη ποιότητας. Τὸ δὲ ποι-
A κίλον ἁπλοῦν οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἐν συνθέσει θεωρεῖται πάν-
τως. Πᾶν δὲ τὸ σύνθετον καὶ διαλυτὸν ἐξ ἀνάγκης.
Ἡ δὲ διάλυσις φθορὰ τοῦ συνεχῶτός ἐστι. Τὸ δέ γε
φθειρόμενον οὐκ ἀθάνατον· ἢ οὕτως γε ἂν καὶ ἡ σὰρξ
ἀθάνατος λέγοιτο, εἰς τὰ, ἐξ ὧν συνέστηκεν, λυομένη.
Εἰ δὲ ἄλλο τί που παρὰ ταῦτα ἔστι, ποῦ λόγος αὐτὴν εἶ-
ναι ὑποτίθεται, ἐν μὲν τοῖς στοιχείοις διὰ τὸ ἑτεροφυ-
ῶς ἔχειν οὐχ εὑρισκομένην, ἄλλου δὲ οὐδενὸς ὄντος ἐν
τῷ κόσμῳ, ἐν ᾧ γένοιτ' ἂν ἡ ψυχὴ, καταλλήλως τῇ
B ἰδίᾳ φύσει ἐμβιοτεύουσα; Ὃ δὲ μηδαμοῦ ἔστιν, οὐδὲ ἔστι
πάντως.

ΜΑΚΡ. Καὶ ἡ διδάσκαλος, ἠρέμα τοῖς ῥηθεῖσιν
ἐπισενάξασα· Τάχα που ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα, φησὶ,
πρὸς τὸν ἀπόστολον ἐν Ἀθήναις ποτὲ συστάντες προέφερον
οἱ Στωϊκοί τε καὶ Ἐπικούρειοι. Καὶ γὰρ ἀκούω πρὸς τοῦτο
μάλιστα τὸν Ἐπίκουρον ταῖς ὑπολήψεσι φέρεσθαι, ὡς τυχαία
τις καὶ αὐτόματος ἡ τῶν ὄντων ἐπενοήθη φύσις, ὡς οὐδεμιᾶς
προνοίας διὰ τῶν πραγμάτων διηκούσης. Καὶ διὰ τοῦτο
κατὰ τὸ ἀκόλουθον καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν πομφόλυγος
δίκην ᾠήθη, πνεύματί τινι τοῦ σώματος ἡμῶν περιταθέν-
C τος, ἕως ἂν περικρατῆται τὸ πνεῦμα τῷ περιέχοντι·
τῇ δὲ διαπτώσει τοῦ ὄγκου καὶ τὸ ἐναπειλημμένον συγ-
κατασβέννυσθαι. Ὅρος γὰρ τούτῳ τῆς τῶν ὄντων φύ-
σεως τὸ φαινόμενον ἦν, καὶ μέτρον τῆς τοῦ παντὸς κα-
ταλήψεως ἐποιεῖτο τὴν αἴσθησιν, μεμυκὼς παντάπασι
τὰ τῆς ψυχῆς αἰσθητήρια, καὶ πρὸς οὐδὲν τῶν νοητῶν
τε καὶ ἀσωμάτων βλέπειν οἷός τε ὤν, ὥσπερ ὁ οἰκίσκῳ
τινὶ καθειργμένος τῶν οὐρανίων θαυμάτων ἀθέατος μέ-
νει, τοῖς τοίχοις καὶ τῷ ὀρόφῳ πρὸς τὴν τῶν ἔξωθεν
θέαν ἐμποδιζόμενος· ἀτεχνῶς γὰρ γῄϊνοί τινές εἰσι τοῖ-
D χοι τὰ αἰσθητὰ πάντα, ὅσα ἐν τῷ παντὶ καθορᾶται, πρὸς
τὴν τῶν νοητῶν θεωρίαν δι' ἑαυτῶν τοὺς μικροψυχοτέ-
ρους διατειχίζοντες. Γῆν ὁ τοιοῦτος βλέπει μόνον, καὶ
ὕδωρ, καὶ ἀέρα, καὶ πῦρ· ὅθεν δὲ τούτων ἕκαστον, ἢ ἐν τί-

eam variam quandam prorsus esse comparebit, ut quae cum contrariis mixta sit qualitatibus. Quod autem varium est, simplex non est, sed in compositione prorsus consideratur. Quicquid autem est compositum, dissolubile quoque sit necesse est. At dissolutio corruptio est eius, quod compositum est. Quod autem corrumpitur, non est immortale: nam alioquin caro quoque immortalis diceretur, ut quae solvatur in ea, ex quibus constat. Sin autem aliquid ab his diversum est alicubi, ubinam ratio eam esse ponit, quum in elementis quidem, propterea quod diversae naturae est, non inveniatur, aliud autem nihil sit in mundo, in quo possit esse anima, suae naturae convenienter vivens? Quod autem nusquam est, ne prorsus quidem est.

MACR. Et magistra, ubi paululum dictis ingemuerat: Haec fortassis et talia, inquit, adversus apostolum Athenis olim coëuntes Stoici et Epicurei proferebant. Etenim audio ad hoc maxime Epicurum opinionibus ferri, quod casu et concursu quodam fortuito factam esse rerum naturam statuit, quasi nulla providentia per res permeante. Et iccirco convenienter humanam quoque vitam bullae instar esse putabat, spiritu quodam corpore nostro inflato, quamdiu spiritus aëre circumfuso cohibeatur: quum autem tumor ille conciderit, simul id, quod intus sit interceptum, exstingui. Terminus enim rerum naturae illi erat id, quod apparet et modulum comprehendendae rerum universitatis sensum esse statuebat, quum obstructis penitus animae sensibus nihil eorum, quae mente percipiuntur et incorporea sunt, intueri posset, quemadmodum qui domuncula quadam coërcitus spectaculi caelestium miraculorum expers manet, parietibus tectoque externa contemplari prohibitus; re vera enim terreni quidam parietes sunt quaecunque in rerum universitate, sub sensum cadentia cernuntur, ab iis, quae intelligentia percipiuntur, contemplandis per sese eos, qui pusillo sunt animo, discludentes. Terram qui talis est solum adspicit, et aquam, et aërem et ignem; unde autem horum unumquodque, aut in

νι ἐχὶν, ἢ ὑπὸ τίνος περικρατεῖται, διϊδεῖν ὑπὸ μικρο-
186 ψυχίας οὐ δύναται. Καὶ ἱμάτιον μέν τις ἰδὼν τὸν ἰ-
A φάντην ἀνελογίσατο, καὶ διὰ τῆς νηὸς τὸν ναυπηγὸν ἐνε-
νόησεν, ἥ τε αὖ τοῦ οἰκοδόμου χεὶρ ὁμοῦ τῇ τοῦ οἰκο-
δομήματος ὄψει τῇ διανοίᾳ τῶν θεωμένων ἐγγίνεται.
Οἱ δὲ πρὸς τὸν κόσμον ὁρῶντες πρὸς τὸν διὰ τούτων δη-
λούμενον ἀμβλυωποῦσιν. Ὅθεν τὰ σοφὰ ταῦτα καὶ δρι-
μέα παρὰ τῶν τὸν ἀφανισμὸν τῆς ψυχῆς δογματιζόντων
προφέρεται, σῶμα ἐκ στοιχείων καὶ στοιχεῖα ἐκ σώματος·
καὶ τὸ μὴ δύνασθαι τὴν ψυχὴν καθ' ἑαυτὴν εἶναι, εἰ μήτε
τούτων τι εἴη, μήτε ἐν τούτοις. Εἰ γὰρ, ὅτι μὴ ὁμοφυὴς
τοῖς στοιχείοις ἐστὶν ἡ ψυχὴ, διὰ τοῦτο οὐδαμοῦ εἶναι
αὐτὴν οἱ ἀντιλέγοντες οἴονται, οὗτοι πρῶτον μὲν καὶ τὴν
B ἐν σαρκὶ ζωὴν ἄψυχον εἶναι δογματιζέτωσαν· οὐ γὰρ ἄλλο
τι τὸ σῶμά ἐστιν, εἰ μὴ συνδρομὴ τῶν στοιχείων· μὴ τοί-
νυν μηδ' ἐν τούτοις τὴν ψυχὴν εἶναι λεγέτωσαν, διὶ ἑαυ-
τῆς ζωοποιοῦσαν τὸ σύγκριμα, εἴπερ οὐκ ἔστι μετὰ ταῦτα
δυνατὸν, καθὼς οἴονται, τῶν στοιχείων ὄντων καὶ τὴν ψυ-
χὴν εἶναι, ὡς μηδὲν ἄλλο, ἢ νεκρὰν τὴν ζωὴν ἡμῶν παρ'
αὐτῶν ἀποδείκνυσθαι. Εἰ δὲ νῦν ἐν τῷ σώματι τὴν ψυ-
χὴν εἶναι οὐκ ἀμφιβάλλουσιν, πῶς διαλυθέντος τοῦ σώμα-
τος εἰς τὰ στοιχεῖα τὸν ἀφανισμὸν αὐτῆς δογματίζουσιν;
C Ἔπειτα δὲ καὶ κατ' αὐτῆς τῆς θείας φύσεως τὰ ἴσα τολ-
μάτωσαν. Πῶς γὰρ ἐροῦσι τὴν νοεράν τε καὶ ἄϋλον καὶ ἀει-
δῆ φύσιν εἰς τὰ ὑγρά τε καὶ μαλακὰ, καὶ θερμὰ καὶ στε-
ρέμνια διαδυομένην ἐν τῷ εἶναι συνέχειν τὰ ὄντα, οὔτε
συγγενῶς ἔχουσαν πρὸς τὰ, ἐν οἷς γίνεται, οὔτε διὰ τὸ
ἑτερογενὲς ἐν αὐτοῖς εἶναι ἀδυνατοῦσαν; Οὐκοῦν ἐξηρή-
σθω καθ' ὅλου τοῦ δόγματος αὐτῶς καὶ αὐτὸ τὸ θεῖον, ᾧ
διακρατεῖται τὰ ὄντα.

ΓΡΗΓ. Αὐτὸ δὴ τοῦτο, εἶπον ἐγὼ, πῶς ἂν τοῖς ἀν-
τιλέγουσιν ἀναμφίβολον γένοιτο, τὸ ἐκ θεοῦ εἶναι τὰ
D πάντα καὶ ἐν αὐτῷ περικρατεῖσθαι τὰ ὄντα, ἢ καὶ ὅλως
τὸ εἶναί τι θεῖον, τῆς τῶν ὄντων ὑπερκείμενον φύσεως;

ΜΑΚΡ. Ἡ δὲ· Σιωπᾷν μὲν ἦν, φησὶν, ἐπὶ τοῖς τοι-
ούτοις ἁρμοδιώτερον, μηδὲ ἀξιοῦν ἀποκρίσεως τὰς μωράς

quo sit, aut in quo contineatur, ob pusillum animum perspicere non potest. Et visa quidem veste textorem animo cogitat quispiam, et per navem intelligit navis fabricatorem, itemque aedificio conspecto manus aedificatoris spectantium menti observatur. Isti vero, dum mundum intuentur, ad eum, qui per ea declaratur, caecutiunt. Unde fit, ut scita haec et acuta ab iis, qui interitum animae decretis suis tradunt, proferantur, corpus nimirum ex elementis, et elementa ex corpore esse, et per se animam esse non posse, si neque horum sit aliquid, neque in his. Nam si, propterea quod anima non sit eiusdem cum elementis naturae, ideo nusquam eam esse adversarii opinantur, hi primum quidem etiam, quae in carne degitur, vitam inanimam esse tradant: non enim aliud quicquam corpus est, atque concursus elementorum; ergo nec in his quidem animam esse dicant, quae per se vivificet, quod concretum est, si quidem posthac fieri non potest, quemadmodum opinantur, ut manentibus elementis etiam anima sit, quo efficiatur, ut nihil aliud, quam mortuam esse vitam nostram demonstrent. Sin autem nunc in corpore animam esse non dubitant, quo pacto, corpore in elementa dissoluto, animam exstingui censent? Deinde in ipsam quoque divinam naturam eadem audeant! Quo pacto enim dicent intelligentem, materiaeque ac formae expertem naturam, humida et mollia, calidaque et solida pervadentem, ea, quae sunt, in essentia continere, quum neque cum iis, in quibus versatur, ullam cognationem habeat, neque in iis esse possit, quum sit diversi generis? Eximatur ergo penitus ex eorum doctrina ipse quoque deus, quo quae sunt continentur.

GREG. Hoc ipsum nimirum, inquam ego, quomodo iis, qui contradicunt, minime dubium fuerit, ex deo esse omnia, et quae sint, in eo contineri, aut omnino quoque esse aliquod numen, quod superet rerum naturam?

MACR. At illa: De rebus, inquit, eiusmodi tacere esset convenientius, neque responso dignas putare stultas illas

τε καὶ ἀσεβεῖς τῶν προτάσεων, ἐπεὶ καί τις τῶν θείων
187 ἀπαγορεύει λόγος, μὴ ἀποκρίνεσθαι ἄφρονι κατὰ τὴν ἀ-
A φροσύνην αὐτοῦ. Ἄφρων δὲ πάντως ἐξὶ κατὰ τὸν προφήτην ὁ μὴ εἶναι λέγων θεόν. Ἐπεὶ δὲ χρὴ καὶ τοῦτο εἰπεῖν, ἐρῶ σοὶ, φησὶ, λόγον, ἐμὸν μὲν οὐχὶ, οὐδ' ἄλλου τινὸς ἀνθρώπου· μικρὸς γὰρ οὗτος ὅσος δ' ἂν ᾖ· ἀλλ' αὐτὸν, ὃν ἡ κτίσις τῶν ὄντων διὰ τῶν ἐν αὐτῇ θαυμάτων διέξεισιν, ἧς ἀκροατὴς ὁ ὀφθαλμὸς γίνεται, διά τῶν φαινομένων ἐνηχοῦντος τῇ καρδίᾳ τοῦ σοφοῦ τε καὶ τεχνικοῦ λόγου. Βοᾷ γὰρ ἀντικρυς τὸν ποιητὴν ἡ κτίσις, αὐτῶν
B τῶν οὐρανῶν, καθώς φησιν ὁ προφήτης, ταῖς ἀλαλήτοις φωναῖς τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ διηγουμένων. Τίς γὰρ βλέπων τὴν τοῦ παντὸς ἁρμονίαν, τῶν τε οὐρανίων καὶ τῶν κατὰ γῆν θαυμάτων, καὶ ὡς ἐναντίως ἔχοντα πρὸς ἄλληλα τὰ στοιχεῖα κατὰ τὴν φύσιν πρὸς τὸν αὐτὸν τὰ πάντα σκόπον διά τινος ἀῤῥήτου κοινωνίας συμπλέκεται, τὴν παρ' ἑαυτοῦ δύναμιν ἕκαστον πρὸς τὴν τοῦ παντὸς διαμονὴν συνεισφέροντα, καὶ οὔτε τὰ ἄμικτά τε καὶ ἀκοινώνητα κατὰ τὴν ἰδιότητα τῶν ποιοτήτων διαχωρεῖ ἀπ' ἀλλήλων,
C οὔτε ἐν ἀλλήλοις φθείρεται, κατακιρνάμενα πρὸς ἄλληλα ταῖς ἐναντίαις ποιοτήσεσιν· ἀλλὰ καὶ οἷς ἀνωφερὴς ἐξιν ἡ φύσις, ἐπὶ τὰ κάτω φέρεται, τῆς ἡλιακῆς θερμότητος διὰ τῶν ἀκτίνων καταῤῥεούσης· τά τε ἐμβριθῆ τῶν σωμάτων ἀνακουφίζεται, διὰ τῶν ἀτμῶν λεπτυνόμενα, ὡς καὶ τὸ ὕδωρ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἀνωφερὲς γίνεσθαι, δι' ἀέρος ἐπὶ πνευμάτων ὀχούμενον· καὶ τὸ αἰθέριον πῦρ πρόςγειον γίνεσθαι, ὡς καὶ τὸ βάθος μὴ ἀμοιρεῖν τῆς θερμότητος, ἐπιχεομένην δὲ τῇ γῇ ἐκ τῶν ὄμβρων ἐκμάδα,
D μίαν οὖσαν τῇ φύσει, μυρίας γεννᾷν βλαστημάτων διαφορὰς, πᾶσι καταλλήλως τοῖς ὑποκειμένοις ἐμφυομένην· τήν τε ὀξυτάτην τοῦ πόλου περιφορὰν, καὶ τῶν ἐντὸς κύκλων τὴν ἐπὶ τὸ ἔμπαλιν κίνησιν, τάς τε ὑποδρομὰς καὶ τὰς συνόδους, καὶ τὰς ἐναρμονίους ἀποςάσεις τῶν ἄστρων· ὁ ταῦτα βλέπων τῷ διανοητικῷ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμῷ ἆρ'
188 οὐχὶ φανερῶς ἐκ τῶν φαινομένων διδάσκεται, ὅτι θεία δύ-
A ναμις, ἔντεχνός τε καὶ σοφὴ τοῖς οὖσιν ἐμφαινομένη καὶ

atque impias propositiones: quippe divinum etiam quoddam dictum vetat respondere insipienti secundum suam insipientiam. Stultus autem, ut ait propheta, omnino est is, qui deum esse negat. Quoniam autem hoc quoque dicendum est, dicam tibi, inquit, sermonem non meum, nec cuiusquam alius hominis (exiguus enim hic, quantuscunque sit), sed illum, quem creatura rerum per ea, quae in ipsa sunt, miracula, enarrat, cuius auditor est oculus, sermone sapiente artificeque per ea, quae cernuntur, resonante in corde. Clamat enim aperte opificem creatura, ipsis caelis, ut ait propheta, vocibus ineffabilibus dei gloriam enarrantibus. Quis enim intuens universitatis concentum, tam caelestium, quam terrestrium miraculorum, et quemadmodum elementa natura inter se contraria ad eumdem omnia scopum per quandam ineffabilem societatem connectantur, suam unumquodque facultatem ad hoc, ut universitas permaneat, conferentia, et neque immixta nullaque societate coniuncta per qualitatum proprietatem a se invicem seiungantur, neque in se invicem intereant, confusa inter se contrariis qualitatibus; sed et illa, quibus est natura sursum ferens, deorsum vergant, solis calore per radios defluente, graviaque corpora subleventur, per vapores extenuata, ut et aqua praeter suam naturam sursum feratur, per aërem flatibus vecta, et aethereus ignis ad terram deferatur, ut et infimae partes caloris expertes non sint, terraeque superfusus imbrium humor, quum unus natura sit, innumerabiles germinum gignat differentias, subiectis omnibus convenienter inditus: et celerrimam poli conversionem, interiorumque circulorum in contrarium motionem, astrorumque cursus et coitus, et concinnas abscessiones: haec si quis mentis oculo intueatur, an non aperte docetur per ea, quae cernuntur, divina virtute, artificiosa sapienteque in rebus apparente, omniaque permeante, et partes toti accommodari et

διὰ πάντων ἥκουσα, τά τε μέρη συναρμόζει τῷ ὅλῳ καὶ τὸ ὅλον συμπληροῖ ἐν τοῖς μέρεσι, καὶ μιᾷ τινὶ περικρατεῖται δυνάμει τὸ πᾶν, αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ μένον καὶ περὶ ἑαυτὸ κινούμενον, καὶ οὔτε λῆγόν ποτε τῆς κινήσεως, οὔτε εἰς ἄλλον τινὰ τόπον παρὰ τὸν ἐν ᾧ ἔξι μεθιςάμενον;

ΓΡΗΓ. Καὶ πῶς, εἶπον, ἡ περὶ τὸ εἶναι τὸν θεὸν πίςις καὶ τὴν ψυχὴν εἶναι τὴν ἀνθρωπίνην συναποδείκνυσιν; Οὐ γὰρ δὴ ταὐτόν ἐςι τῷ θεῷ ἡ ψυχὴ, ὥςε, εἰ τὶ
B ἓν ὁμολογοῖτο εἶναι, συνομολογεῖσθαι πάντως καὶ τὸ λειπόμενον.

ΜΑΚΡ. Ἡ δέ· Λέγεται, φησὶ, παρὰ τῶν σοφῶν μικρός τις εἶναι κόσμος ὁ ἄνθρωπος, ταῦτα περιέχων ἐν ἑαυτῷ τὰ ςοιχεῖα, οἷς τὸ πᾶν συμπεπλήρωται. Εἰ δὲ ἀληθὴς οὗτος ὁ λόγος, ἔοικε δὲ, τάχα οὐκ ἂν ἑτέρας δεηθείημεν συμμαχίας εἰς τὸ βεβαιωθῆναι ἡμῖν ὃ περὶ ψυχῆς ὑπειλήφαμεν. Ὑπειλήφαμεν δὲ τὸ εἶναι αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν ἐν ἐξηλλαγμένῃ τε καὶ ἰδιαζούσῃ φύσει παρὰ τὴν σωματικὴν παχυμέρειαν. Ὡς γὰρ, πάντα τὸν κόσμον διὰ τῆς αἰσθητικῆς ἀντιλήψεως ἐπιγινώσκοντες, δι' αὐτῆς τῆς
C κατὰ τὴν αἴσθησιν ἡμῶν ἐνεργείας εἰς τὴν τοῦ ὑπὲρ αἴσθησιν πράγματός τε καὶ νοήματος ἔννοιαν ὁδηγούμεθα, καὶ γίνεται ἡμῖν ὁ ὀφθαλμὸς ἑρμηνεὺς τῆς παντοδυνάμου σοφίας, τῆς τῷ παντὶ μὲν ἐνθεωρουμένης, τὸν δὲ κατ' αὐτὴν τοῦ παντὸς περιδεδραγμένον, δι' ἑαυτῆς μηνυούσης· οὕτω καὶ πρὸς τὸν ἐν ἡμῖν βλέποντες κόσμον, οὐ μικρὰς ἔχομεν ἀφορμὰς πρὸς τὸ διὰ τῶν φαινομένων καὶ τοῦ κεκρυμμένου καταζοχάσασθαι. Κέκρυπται δὲ ἐκεῖνο, ὃ ἐφ' ἑαυτοῦ ὂν νοητόν τε καὶ ἀειδὲς διαφεύγει τὴν αἰσθητικὴν κατανόησιν.

D ΓΡΗΓ. Κἀγὼ εἶπον. Ἀλλὰ τὴν μὲν τοῦ παντὸς ὑπερκειμένην σοφίαν διὰ τῶν ἐνθεωρουμένων τῇ φύσει τῶν ὄντων σοφῶν τε καὶ τεχνικῶν λόγων ἐν τῇ ἐναρμονίῳ ταύτῃ διακοσμήσει δυνατόν ἐςιν ἀναλογίσασθαι· ψυχῆς δὲ γνῶσις διὰ τῶν κατὰ τὸ σῶμα δεικνυμένων τίς ἂν γένοιτο τοῖς ἀπὸ τῶν φαινομένων τὸ κρυπτὸν ἀνιχνεύουσιν;

totum in partibus compleri, et una quadam virtute rerum universitatem contineri, dum ipsa in se maneat et circum se moveatur, et nec moveri unquam desinat, neque in alium quendam locum, praeter eum, in quo est, tranferatur?

GREG. Et quo pacto, inquam, fieri potest, ut una eademque fide deus confirmetur atque hominis anima? Non est enim anima idem, quod deus, ita ut, si unum concedatur esse, simul concedatur omnino etiam reliquum.

MACR. At illa: Dicitur, inquit, a sapientibus homo parvus quidam esse mundus, qui haec contineat in se elementa, quibus rerum universitas completa est. Si autem hoc verum est, ut patet, fortasse non alio nobis opus fuerit auxilio, ut confirmetur nobis, quam de anima concepimus, opinio. Censuimus autem eam per se esse in natura propria et diversa a corporea illa crassitudine. Ut enim, universum mundum auxilio sensuum cognoscentes, ipsa sensus nostri operatione deducimur ad notionem rei et intelligentiae, quae sensum superat, et oculus nobis fit interpres omnipotentis sapientiae, quae in rerum quidem universitate cernitur, eum vero, qui per ipsam res universas undique comprehendit, per se indicat: ita eum quoque, qui in nobis est, mundum intuentes, non parvas habemus occasiones per ea, quae cernuntur, etiam id, quod absconditum est, coniectandi. Absconditum autem illud est, quod, quum in se sit, mente percipitur, formaeque expers est, et sensuum animadversionem effugit.

GREG. Atque ego: Verum sapientia quidem, inquam, quae rerum praeest universitati per eas, quae spectantur ni rerum natura, sapientes et artificiosas rationes in concinna hac dispositione reputari potest; animae vero cognitio per ea, quae in corpore ostenduntur, quaenam contingere possit iis, qui ex rebus apparentibus id, quod occultum est, investigant?

189 *ΜΑΚΡ. Καὶ μάλιστα μέν τοι, φησὶν ἡ παρθένος, τοῖς*
A *κατὰ τὸ σοφὸν ἐκεῖνο παράγγελμα γινώσκειν ἑαυτοὺς ἐπι-*
θυμοῦσιν ἱκανὴ διδάσκαλος τῶν περὶ ψυχῆς ὑπολήψεων
αὐτὴ ἡ ψυχή, ὅτι ἄϋλός τίς ἐστι καὶ ἀσώματος, καταλλή-
λως τῇ ἰδίᾳ φύσει ἐνεργοῦσά τε καὶ κινουμένη, καὶ διὰ τῶν
σωματικῶν ὀργάνων τὰς ἰδίας κινήσεις ἐνδεικνυμένη. Ἡ γὰρ
ὀργανικὴ τοῦ σώματος αὕτη διασκευὴ ἔστι μὲν οὐδὲν ἧττον
καὶ ἐπὶ τῶν ἀπονεκρωθέντων διὰ θανάτου, ἀλλ' ἀκίνητός
τε μένει καὶ ἀνενέργητος τῆς ψυχικῆς δυνάμεως, ἐν αὐτῇ
μὴ οὔσης. Κινεῖται δὲ τότε, ὅταν ἥ τε αἴσθησις ἐν τοῖς
B *ὀργάνοις ᾖ καὶ διὰ τῆς αἰσθήσεως ἡ νοητὴ δύναμις διή-*
κῃ, ταῖς ἰδίαις ὁρμαῖς συγκινοῦσα πρὸς τὸ δοκοῦν τὰ
ὀργανικὰ αἰσθητήρια.

ΓΡΗΓ. Τί οὖν, εἶπον, ἐστὶν ἡ ψυχή, εἰ δυνατὸν λό-
γῳ τινὶ τὴν φύσιν ὑπογραφῆναι, ὡς ἄν τις γένοιτο ἡμῖν
τοῦ ὑποκειμένου διὰ τῆς ὑπογραφῆς κατανόησις;

ΜΑΚΡ. Καὶ ἡ διδάσκαλος· Ἄλλοι μὲν ἄλλως, φησὶ,
τὸν περὶ αὐτῆς ἀπεφήναντο λόγον, κατὰ τὸ δοκοῦν ἕκα-
στος ὁριζόμενοι· ἡ δὲ ἡμετέρα περὶ αὐτῆς δόξα οὕτως ἔ-
χει· Ψυχή ἐστιν οὐσία γενητή, οὐσία ζῶσα, νοερὰ, σώματι
C *ὀργανικῷ καὶ αἰσθητικῷ δύναμιν ζωτικὴν καὶ τῶν αἰσθη-*
τῶν ἀντιληπτικὴν δι' ἑαυτῆς ἐνιεῖσα, ἕως ἂν ἡ δεκτικὴ
τούτων συνεχηκυῖα φαίνοιτο φύσις. Καὶ ἅμα ταῦτα λέ-
γουσα, δείκνυσι τῇ χειρὶ τὸν ἰατρὸν τὸν ἐπὶ θεραπείᾳ τοῦ
σώματος αὐτῇ παρακαθήμενον καί φησιν· Ἐγγὺς ἡμῖν
τῶν εἰρημένων ἡ μαρτυρία. Πῶς γὰρ, εἶπεν, οὗτος, ἐπι-
βαλὼν τῇ ἀρτηρίᾳ τὴν τῶν δακτύλων ἁφὴν, ἀκούει τρόπον
τινὰ διὰ τῆς ἁπτικῆς αἰσθήσεως πρὸς αὐτὸν βοώσης τῆς
φύσεως καὶ τὰ ἴδια πάθη διηγουμένης; Ὅτι ἐν ἐπιτάσει
D *ἐστὶ τῷ σώματι τὸ ἀῤῥώστημα καὶ ἀπὸ τῶνδε τῶν σπλάγ-*
χνων ἡ νόσος ὥρμηται, καὶ ἐπὶ τοσόνδε παρατείνει τοῦ
φλογμοῦ ἡ ἐπίτασις. Διδάσκεται δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ ὀφθαλ-
μοῦ ἄλλα τοιαῦτα, πρός τε τὸ σχῆμα τῆς κατακλίσεως βλέ-
πων, καὶ πρὸς τὴν τῶν σαρκῶν τηκεδόνα, καὶ ὡς ἐπισημ-
αίνει τὴν ἔνδον διάθεσιν τό τε εἶδος τοῦ χρώματος, ὑ-
πωχρόν τε ὂν καὶ χολῶδες, καὶ ἡ τῶν ὀμμάτων βολὴ, πε-

MACR. Maxime quidem, inquit virgo, iis, qui convenienter sapienti illi praecepto se ipsos noscere cupiunt, opinionum de anima satis idonea magistra est ipsa anima, nempe quod expers materiae et incorporea quaedam sit, quae convenienter suae naturae et operetur et moveatur, et per corporea instrumenta suas motiones ostendat. Instrumentorum enim corporis haec digestio est quidem nihilo secius etiam in iis, qui morte sunt exstincti; sed, quod animae vis in ea non sit, expers manet et motionis et actionis. Movetur autem tum, quum et sensus instrumentis inest, et per sensum intelligendi vis pervadit, suo impulsu commovens, quo visum fuerit, sensuum instrumenta.

GREG. Quid igitur, inquam, est anima, si qua ratione natura eius describi potest, ut id, quod est subiectum, ex descriptione nonnihil a nobis intelligatur?

MACR. Et magistra: Alii quidem aliter, inquit, rationem eius ediderunt, prout sibi videbatur, quisque definientes; nostra autem de ea sic habet sententia: Anima est essentia genita, essentia vivens, intelligens, corporeis et sensuum instrumentis vivendi, atque ea, quae sub sensus cadunt, percipiendi facultatem per se immittens, donec capax earum rerum natura constare videatur. Et simul haec dicens, manu ostendit medicum, qui corporis curandi causa iuxta eam sedebat, et: Prope est, ait, nobis eorum, quae dicta sunt, testimonium. Quomodo enim, inquit, hic, arteriae tactu digitorum admoto, per tangendi sensum audit quodammodo ad ipsum clamantem naturam, suasque affectiones enarrantem? Quod in intentione nimirum corporis infirmitas est, et ab his visceribus exortus est morbus, et eo usque extenditur inflammationis intentio. Discit autem ex oculo alia quoque eiusmodi, et figuram decubitus intuens, et carnis tabem, et quemadmodum internam affectionem significet coloris forma subpallida et biliosa, et oculorum iactus, ad dolorem et tristitiam sua sponte incil-

ρὶ τὸ λυποῦν τε καὶ ἀλγῦνον αὐτομάτως ἐγκλινομένη· ὡς-
αύτως δὲ καὶ ἡ ἀκοὴ τῶν ὁμοίων διδάσκαλος γίνεται, τῷ
190τε πυκνῷ τοῦ ἄσθματος καὶ τῷ συνεκδιδομένῳ μετὰ τῆς
A ἀναπνοῆς ξεναγμῷ τὸ πάθος ἐπιγινώσκουσα. Εἴποι δ' ἂν
τις μηδὲ τὴν ὄσφρησιν τοῦ ἐπισήμονος ἀνεπίσκεπτον
εἶναι τοῦ πάθους, ἀλλὰ διὰ τῆς ποιᾶς τοῦ ἄσθματος ἰδιό-
τητος ἐπιγινώσκειν τὸ ἐγκεκρυμμένον τοῖς σπλάγχνοις ἀρ-
ῥώστημα. Ἆρ' οὖν, εἰ μή τις δύναμις ἦν νοητὴ ἡ ἑκάστῳ
τῶν αἰσθητηρίων παροῦσα; Τί ἂν ἡμᾶς ἡ χεὶρ ἀφ' ἑαυ-
τῆς ἐδιδάξατο, μὴ τῆς ἐννοίας πρὸς τὴν τοῦ ὑποκειμένου
B γνῶσιν τὴν ἀφὴν ὁδηγούσης; Τί δ' ἂν ἡ ἀκοὴ διανοίας
διεζευγμένη, ἢ ὀφθαλμὸς, ἢ μυκτὴρ, ἢ ἄλλο τι αἰσθητή-
ριον πρὸς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ ζητουμένου συνήργησεν, εἰ
ἐφ' ἑαυτοῦ μόνου τούτων ἕκαστον ἦν; Ἀλλ' ὃ πάντων
ἐστὶν ἀληθέστατον, ὃ καλῶς τις τῶν τὰ ἔξω πεπαιδευμένων
εἰπὼν μνημονεύεται, τὸν νοῦν εἶναι τὸν ὁρῶντα καὶ νοῦν
τὸν ἀκούοντα. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο δοίη τις ἀληθὲς εἶναι,
πῶς, εἰπὲ σὺ, πρὸς τὸν ἥλιον βλέπων, καθὼς ἐδιδάχθης
παρὰ τοῦ διδασκάλου βλέπειν, οὐχ ὅσος φαίνεται τοῖς
πολλοῖς, τοσοῦτον αὐτὸν φῂς εἶναι τῷ μεγέθει τοῦ κύ-
C κλου, ἀλλ' ὑπερβάλλειν πολλαπλασίονι τῷ μέτρῳ πᾶσαν
τὴν γῆν; Οὐκ, ἐπειδὴ τῇ ποιᾷ κινήσει, καὶ τοῖς χρονι-
κοῖς τε καὶ τοπικοῖς διασήμασι, καὶ ταῖς ἐκλειπτικαῖς αἰ-
τίαις τῇ διανοίᾳ διὰ τῶν φαινομένων ἀκολουθήσας, θαρ-
ῥῶν ἀποφαίνῃ τὸ οὕτως ἔχειν; Καὶ τῆς σελήνης μείωσίν
τε καὶ αὔξησιν βλέπων, ἄλλα διδάσκει διὰ τοῦ φαινομένου
περὶ τὸ σοιχεῖον σχήματος, τὸ ἀφεγγῆ τε εἶναι αὐτὴν κα-
τὰ τὴν ἰδίαν φύσιν, καὶ τὸν πρόσγειον κύκλον περιπολεῖν,
λάμπειν δὲ ἀπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, ὡς ἐπὶ τῶν κα-
τόπτρων γίνεσθαι πέφυκεν, ἃ τὸν ἥλιον ἐφ' ἑαυτῶν δεχό-
D μενα οὐκ ἰδίας αὐγὰς ἀντιδίδωσιν, ἀλλὰ τοῦ ἡλιακοῦ φω-
τὸς, ἐκ τοῦ λείου καὶ σίλβοντος σώματος εἰς τὸ ἔμπαλιν
ἀνακλωμένου. Ὅπερ τοῖς ἀνεξετάστως βλέπουσιν ἐξ αὐτῆς
δοκεῖ τῆς σελήνης εἶναι τὸ φέγγος. Δείκνυται δὲ τὸ μὴ
οὕτως ἔχειν, ὅτι, γενομένη μὲν ἀντιπρόσωπος τῷ ἡλίῳ
κατὰ διάμετρον, ὅλῳ τῷ πρὸς ἡμᾶς βλέποντι κύκλῳ κατα-

nans. Itidem exsistit auditus quoque similium magister, tum ex crebro anhelitu, tum ex gemitu simul cum respiratione edito affectum cognoscens. Dixerit autem aliquis ne periti quidem odoratum non posse animadvertere morbum, sed per certam quandam anhelitus proprietatem cognoscere, quae in visceribus latet, aegritudinem. Numquid igitur, nisi aliqua vis, quae mente percipitur, unicuique sensuum adesset instrumento? Quid nos manus a se ipsa docuisset, nisi cogitatio mentis ad subiecti cognitionem tactum deduceret? Quid vero auditus a mente seiunctus, aut oculus, aut nasus, aut aliud quodpiam sensuum instrumentum ad cognitionem eius, quod quaeritur, iuvisset, si per se solum horum unumquodque esset? Sed omnium est verissimum, quod quidam ex iis, qui in externis versati sunt disciplinis, pulchre dixisse memoratur, mentem esse, quae videat, et mentem, quae audiat. Nam nisi quis hoc dederit esse verum, quomodo, dic tu, quum solem intueris, sicut a magistro intueri didicisti, non quantus vulgo apparet, tantum eum esse ais circuli magnitudine, sed longo spatio superare terram universam? Non, quod certum quendam motum, et temporum et locorum intervalla, defectionumque causas per ea, quae apparent, mente sequutus, confidenter pronuntias, ita se rem habere? Atque et lunae deminutionem et incrementum quum vides, alia discis per eam, quae apparet in elemento, figuram, videlicet eam et ex sua natura splendoris esse expertem, et circum terrae proximum orbem versari, lucem autem a solis radiis accipere, ut naturaliter fieri solet in speculis, quae solem in se recipientia non proprios splendores reddunt, sed solaris luminis, quod ex levi et splendente corpore in contrarium reflectitur. Quod quidem iis, qui sine iudicio adspiciunt, ex ipsa luna videtur esse lumen. Ostenditur autem non ita se habere, quod, quum soli quidem fuerit adversa ex diametro, toto, qui nos adspicit, orbe illuminatur; in minori autem,

φωτίζεται, ἐν ἐλάττονι δὲ τῷ καθ' ἑαυτὴν τόπῳ θᾶττον περιϊοῦσα τὸν ἐν ᾧ ἔχει κύκλον, πρὶν ἅπαξ τὸν ἥλιον περιοδεῦσαι τὸν ἴδιον δρόμον, πλέον ἢ δωδεκάκις αὐτὴ τὸν
191 καθ' ἑαυτὴν περιέρχεται. Διὸ συμβαίνει μὴ ἀεὶ πεπληA ρῶσθαι φωτὸς τὸ σοιχεῖον· οὐ γὰρ μένει ἐν τῷ πυκνῷ τῆς περιόδου διηνεκῶς ἀντιπρόσωπος τῷ διὰ πολλοῦ περιϊόντι τὸν ἴδιον πόλον ἢ δι' ὀλίγου πολλάκις τὸν ἑαυτῆς περιθέουσα· ἀλλ' ὥσπερ ἡ κατ' εὐθεῖαν ὡς πρὸς τὸν ἥλιον ἀντιπρόσωπος θέσις ἅπαν τὸ πρὸς ἡμᾶς τῆς σελήνης μέρος διὰ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων πεφωτισμένον ἐποίησεν· οὕτως, ὅταν ἐπὶ τὰ πλάγια γένηται τοῦ ἡλίου, τοῦ ἀεὶ κατ' αὐτὸν γινομένου τῆς σελήνης ἡμισφαιρίου διαλαμβανομένου τῇ τῶν ἀκτίνων περιβολῇ, τὸ πρὸς ἡμᾶς κατ' ἀνάγκην ἀποσκιάζεται, ἀντιμεθισαμένης τῆς λαμπηδόνος ἀπὸ τοῦ μὴ δυναμένου πρὸς τὸν ἥλιον βλέπειν μέB ρους ἐπὶ τὸ ἀεὶ κατ' ἐκεῖνον γινόμενον, ἕως ἂν ὑποβᾶσα κατ' εὐθεῖαν τὸν ἡλιακὸν κύκλον κατὰ νώτου τὴν ἀκτῖνα δέξηται, καὶ οὕτω τοῦ ἄνωθεν ἡμισφαιρίου περιλαμφθέντος φόρατον ποιεῖ τὸ πρὸς ἡμᾶς μέρος τῷ εἶναι καθ' ὅλου τῇ ἰδίᾳ φύσει ἀφεγγὲς καὶ ἀφώτιστον, ὅπερ δὴ παντελὴς τοῦ σοιχείου μείωσις λέγεται. Εἰ δὲ παρέλθοι πάλιν τὸν ἥλιον κατὰ τὴν ἰδίαν τοῦ δρόμου κίνησιν, καὶ ἐκ πλαγίου γένοιτο τῇ ἀκτῖνι, τὸ πρὸ ὀλίγου ἀλαμπὲς ὑπολάμπειν ἄρχεται, τῆς ἀκτῖνος ἀπὸ τοῦ πεφωτισμένου πρὸς τὸ τέως ἀφεγγὲς μετιούσης. Ὁρᾷς οἷον σοι γίνεται ἡ ὄψις διC δάσκαλος, οὐκ ἄν σοι παρασχομένη δι' ἑαυτῆς τῶν τοιούτων τὴν θεωρίαν, εἰ μή τι ἦν τὸ διὰ τῶν ὄψεων βλέπον, ὃ τοῖς κατ' αἴσθησιν γινωσκομένοις οἷόν τισιν ὁδηγοῖς κεχρημένον διὰ τῶν φαινομένων ἐπὶ τὰ μὴ φαινόμενα διαδύεται; Τί δεῖ προστιθέναι τὰς γεωμετρικὰς ἐφόδους διὰ τῶν αἰσθητῶν χαραγμάτων πρὸς τὰ ὑπὲρ αἴσθησιν ἡμᾶς χειραγωγούσας, καὶ μύρια ἐπὶ τούτοις ἄλλα, δι' ὧν συνίσταται τὸ διὰ τῶν ἐν ἡμῖν σωματικῶς ἐνεργουμένων τῆς
D ἐγκεκρυμμένης τῇ φύσει ἡμῶν νοερᾶς οὐσίας τὴν κατάληψιν γίνεσθαι;

ΓΡΗΓ. Τί δὲ, εἶπον, εἰ, ὥσπερ κοινὸν μέν ἐστιν ἐπὶ

qui est apud ipsum, loco citius obiens eum, in quo est, circulum, priusquam sol suum cursum semel confecerit, ipsa plus quam duodecies suum complet orbem. Quamobrem accidit, ut non semper luce impleatur elementum; in frequenti enim ambitu non manet assidue ei adversa fronte, qui longo tempore suum ambit polum, ea, quae brevi tempore suum saepe circuit; sed sicut situs directo soli adversus omnem, quae ad nos adspicit, lunae partem solis radiis illuminat: ita, quando soli obiecta fuerit ex transverso, illo, quod semper est apud eum, lunae hemisphaerio radiorum ambitu intercepto, id, quod nos spectat, necessario obumbratur, transeunte splendore ab ea parte, quae solem adspicere non potest, ad eam, quae semper apud illum est, donec directo subiens orbem solis a tergo radium susceperit, et sic, quod superne est, hemisphaerio illustrato, quae ad nos vergit, partem facit non spectabilem, quod ex sua natura prorsus splendoris et luminis expers est, quod nimirum perfecta elementi deminutio dicitur. Si autem cursus sui motu solem rursus praeterierit, et ex transverso obiecta fuerit radio, quod paulo ante carebat lumine, sublucere incipit, radio ab illuminata parte ad eam, quae hactenus non lucebat, transeunte. Videsne qualium rerum tibi visus sit magister, qui tibi per se non praebuisset talium rerum contemplationem, nisi esset aliquid, quod per oculos cernat, quod iis, quae sensu cognoscuntur, veluti quibusdam ducibus usum per ea, quae apparent, ad ea, quae non apparent, penetret? Quid opus est geometricas addere demonstrationes, quae per sensiles formas ad ea, quae sensum superant, nos quasi manu ducunt, et alia praeter haec innumera, quibus constat per ea, quae corpore in nobis agantur, intelligentis essentiae, absconditae in natura nostra, comprehensionem fieri?

GREG. Quid vero, inquam, si, quemadmodum com-

τῆς αἰσθητῆς τῶν στοιχείων φύσεως τὸ ὑλῶδες, διαφορὰ δὲ κατὰ τὸ ἰδιάζον ἐν ἑκάστῳ εἶδει τῆς ὕλης πολλή· ἥ τε γὰρ κίνησις αὐτοῖς ἐκ τοῦ ἐναντίου ἐστὶν, τοῦ μὲν ἀνωφεροῦς ὄντος, τοῦ δὲ ἐπὶ τὸ κάτω βρίθοντος· τό τε εἶδος οὐ τὸ αὐτὸ καὶ ἡ ποιότης διάφορος· εἴ τινα τούτων κατὰ
192 τὸν αὐτὸν λόγον συνουσιωμένην τις εἶναι λέγοι δύναμιν
A τὴν τὰς νοητικὰς ταύτας φαντασίας τε καὶ κινήσεις ἐκ φυσικῆς ἰδιότητός τε καὶ δυνάμεως ἐνεργοῦσαν, οἷα δὴ πολλὰ βλέπομεν ὑπὸ τῶν μηχανοποιῶν ἐνεργούμενα, ἐφ' ὧν ἐν ὕλῃ τεχνικῶς διατεθεῖσα μιμεῖται τὴν φύσιν, οὐκ ἐν τῷ σχήματι μόνῳ δεικνῦσα τὸ ὅμοιον, ἀλλὰ καὶ ἐν κινήσει γίνεται, καὶ φθόγγον τινὰ ὑποκρίνεται, ἠχοῦντος ἐν τῷ φωνητικῷ μέρει τοῦ μηχανήματος, καὶ οὐ δήπου νοητήν τινα δύναμιν τοῖς γενομένοις ἐνθεωροῦμεν τὴν τὸ καθ' ἕκαστον ἐργαζομένην τὸ σχῆμα, τὸ εἶδος, τὸν ἦχον, τὴν κίνησιν· εἰ ταῦτα λέγοιμεν καὶ περὶ τὸ μηχανικὸν τοῦτο τῆς φύσεως ἡμῶν ὄργανον, μηδεμιᾶς κατὰ τὸ ἰδιάζον νοη-
B τῆς οὐσίας ἐγκεκραμένης, γίνεσθαι· ἀλλά τινος τῇ φύσει τῶν ἐν ἡμῖν στοιχείων κινητικῆς δυνάμεως ἐγκειμένης, καὶ τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν ἀποτέλεσμα εἶναι, ἢ οὐδὲν ἄλλο ἢ κίνησίς τίς ἐστιν ὁρμητικὴ περὶ τὴν γνῶσιν τῶν σπουδαζομένων ἐνεργουμένη, τί ἂν μᾶλλον διὰ τούτων ἢ τὸ εἶναι ἐφ' ἑαυτῆς τὴν νοητὴν ἐκείνην καὶ ἀσώματον τῆς ψυχῆς οὐσίαν ἀποδεικνύοιτο, ἢ τὸ μηδ' ὅλως εἶναι;

ΜΑΚΡ. Ἡ δέ· Συμμαχεῖ, φησὶ, τῷ λόγῳ καὶ τὸ ὑπόδειγμα, καὶ ἡ κατασκευὴ πᾶσα τῆς ἀνθυπενεχθείσης ἡμῖν ἀντιῤῥήσεως οὐ μικρὰ συντελέσει πρὸς τὴν τῶν νοηθέντων ἡμῖν βεβαιότητα.

ΓΡΗΓ. Πῶς τοῦτο λέγεις;

ΜΑΚΡ. Ὅτι τοι, φησὶ, τὸ οὕτως εἰδέναι μεταχειρί-
C ζεσθαί τε καὶ διατιθέναι τὴν ἄψυχον ὕλην, ὡς τὴν ἐναποτεθεῖσαν τοῖς μηχανήμασι τέχνην μικροῦ δεῖν ἀντὶ τῆς ψυχῆς τῇ ὕλῃ γίνεσθαι, δι' ὧν κίνησίν τε καὶ ἦχον, καὶ σχήματα καὶ τὰ τοιαῦτα καθυποκρίνεται, ἀπόδειξις ἂν εἴη τοῦ εἶναί τε τοιοῦτον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ὃ ταῦτα πέφυκε διὰ τῆς θεωρητικῆς καὶ ἐφευρετικῆς δυνάμεως κα-

mune quidem est in sensili elementorum natura id, quod est materiae particeps, differentia autem singulatim in unaquaque specie materiae magna (motus enim iis e contrario est, quum aliud sursum feratur, aliud deorsum vergat, et species non eadem, et qualitas diversa), si quis quandam his elementis eadem ratione insitam esse vim dicat, quae has intelligentiae visiones et motiones ex naturali proprietate atque facultate efficiat, cuiusmodi nempe multa videmus fieri ab iis, qui fabricantur machinas, in quibus materia artificiose disposita naturam imitatur, non in forma sola ostendens similitudinem, verum etiam in motu versatur, et vocem quandam simulat, resonante machina in parte, qua vox editur, nec utique vim ullam intelligentia praeditam in iis, quae fiunt, animadvertimus, quae singula operetur, figuram, speciem, sonum, motum: si haec dicamus etiam in hoc mechanico naturae nostro instrumento, nulla seorsum, quae mente percipiatur, natura infusa, fieri; sed quadam movendi facultate naturae eorum, quae in nobis sunt, elementorum insita, atque eiusmodi actionem esse effectum, quae nihil aliud est, quam motus quidam impellens, qui versatur circa cogitationem earum rerum, quibus operam studiumque navamus, quid per haec magis probetur, aut esse in se illam, quae mente percipiatur, et incorpoream animae essentiam, aut ne prorsus quidem esse?

MACR. Illa autem: Adiuvat, inquit, orationem nostram et exemplum, et totus apparatus ex adverso nobis illatae contradictionis non parum conferret ad stabilitatem eorum, quae a nobis mente sunt percepta.

GREG. Qui hoc dicis?

MACR. Quoniam profecto, inquit, ita scire et tractare et disponere inanimam materiam, ut ars, in machinas immissa, loco animae propemodum materiae sit, per quas imitatur motum, et sonum, et figuras, et quae sunt huiusmodi, satis fuerit ad demonstandum, esse aliquid eiusmodi in homine, quod natura comparatum sit, ut haec per contemplatricem atque inventricem facultatem cogitatione

τανοεῖν τε ἐν ἑαυτῷ καὶ προκατασκευάζειν τῇ διανοίᾳ τὰ μηχανήματα· εἶθ' οὕτως εἰς ἐνέργειαν διὰ τῆς τέχνης ἄγειν, καὶ διὰ τῆς ὕλης δεικνύειν τὸ νόημα. Πρῶτον γὰρ
D ὅτι πνεύματός ἐσι χρεία πρὸς τὴν ἐκφώνησιν κατενόησεν· εἶθ', ὅπως ἂν ἐπινοηθείη πνεῦμα τῷ μηχανήματι, τῷ λογισμῷ προεξήτασε, τὴν τῶν ςοιχείων φύσιν ἐπισκεψάμενος, ὅτι οὐδὲν κενὸν ἐν τοῖς οὖσίν ἐσιν, ἀλλὰ τῇ πρὸς
193 τὸ βαρύτερον παραθέσει κενὸν τὸ κοῦφον νομίζεται, ἐπεὶ
A καὶ αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ κατ' ἰδίαν ὑπόςασιν ὁ ἀὴρ ναςός τε καὶ πλήρης ἐςίν· διακενὸν γὰρ τὸ ἀγγεῖον ἐκ καταχρήσεως λέγεται, ὅταν τοῦ ὑγροῦ κενὸν ᾖ, οὐδὲν δὲ ἧττον μεςὸν ἀέρος ὁ πεπαιδευμένος καὶ τοῦτο λέγει. Σημεῖον δὲ τὸ ἐπαχθέντα τῇ λίμνῃ τὸν ἀμφορέα μὴ εὐθὺς πληροῦσθαι τοῦ ὕδατος, ἀλλ' ἐπιπολάζειν τὰ πρῶτα, τοῦ ἐναπειλημμένου ἀέρος ἐπὶ τὸ ἄνω τὸ κοῖλον ἀνέχοντος, ἕως ἂν πιεσθεὶς ὁ ἀμφορεὺς τῇ χειρὶ τοῦ ἀρυομέ-
B νου ἐν τῷ βάθει γένηται, καὶ τότε δέξηται τῷ ςομίῳ τὸ ὕδωρ, οὗ γινομένου δείκνυται τὸ μὴ κενὸν αὐτὸν εἶναι καὶ πρὸ τοῦ ὕδατος. Μαχὴ γάρ τις περὶ τὸ ςόμιον τῶν δύο ςοιχείων ὁρᾶται, τοῦ μὲν ὕδατος ὑπὸ βάρους ἐπὶ τὸ κοῖλον βιαζομένου τε καὶ εἰςρέοντος, τοῦ δὲ ἀέρος τοῦ ἐναπειλημμένου τῷ κοίλῳ διὰ τοῦ αὐτοῦ ςομίου ἐπὶ τὸ ἔμπαλιν συνθλιβομένου περὶ τὸ ὕδωρ, καὶ ἀναῤῥέοντος, ὡς καὶ ἀνακόπτεσθαι διὰ τούτου, καὶ ἀνακογχυλιάζειν τὸ ὕδωρ περιαφρίζον τῇ βίᾳ τοῦ πνεύματος. Ταῦτά τε οὖν κατενόησεν, καὶ ὅπως ἂν ἐντεθείη
C πνεῦμα τῇ μηχανήματι, διὰ τῆς τῶν ςοιχείων φύσεως ἐπενόησεν. Κοῖλον γάρ τι ἐκ ςεγανῆς ὕλης κατασκευάσας, καὶ πανταχόθεν τὸν ἐν αὐτῷ ἀέρα περισχὼν ἀδιάπνευςον, ἐπάγει τὸ ὕδωρ διὰ ςομίου τῷ κοίλῳ, κατὰ τὸ μέτρον τῆς χρείας τὸ ποσὸν συμμετρήσας τοῦ ὕδατος· εἶθ' οὕτως ἐπὶ τὸν παρακείμενον αὐλὸν δίδωσι κατὰ τὸ ἀντικείμενον τῷ ἀέρι τὴν δίοδον, ἐκθλιβόμενος δὲ τῷ ὕδατι βιαιότερον ὁ ἀὴρ πνεῦμα γίνεται, ὅπερ ἐμπῖπτον τῇ κατασκευῇ τοῦ αὐλοῦ τὸν ἦχον ποιεῖ. Ἆρ' οὖν οὐ φανερῶς
D δείκνυται διὰ τῶν φαινομένων, ὅτι ἔςι τις ἐν τῷ ἀνθρώπῳ

apud se concipiat ac praeparet machinas, deindé ita ad operationem eas per artem deducat, et per materiam mentis conceptum ostendat. Primum enim ad vocem edendam spiritu opus esse animadvertit: deinde, ut spiritus in machinam immittendi excogitaretur ratio, natura elementorum considerata, reputando prius examinavit, nihil vacuum esse in rerum natura, sed collatum cum eo, quod sit gravius, id, quod sit leve, vacuum putari, quum et ipse aër in se sua substantia solidus ac plenus sit: vacuum enim vas ex abusione dicitur, quando humido vacuum est; nihilo minus autem aëris plenum eruditus etiam hoc esse dicit. Signum autem est, quod amphora stagno admota non protinus aqua impletur, sed innatat primum, intercepto aëre concavum sursum tollente, donec pressa amphora manu haurientis in fundo fuerit, et ore tunc aquam acceperit. Quod si fit, ostenditur eam non esse vacuam etiam ante aquam acceptam. Nam pugna quaedam duorum circa os elementorum cernitur, quum aqua quidem propter gravitatem in concavum vi feratur, atque influat; aër autem, concavo interceptus, per idem os in contrarium circa aquam comprimatur, atque refluat, adeo ut et impediatur per hunc, et quasi e conchylio sonum edat aqua circumspumans vi spiritus. Et haec igitur animadvertit, et quomodo spiritus immitteretur in machinam, per elementorum naturam excogitavit. Nam quiddam concavum quum ex solida materia construxisset, et aërem in eo inclusum undique continuisset, ne efflaretur, aquam per osculum in concavum inducit, usui convenienter aquae quantitatem dimensus: deinde sic ad appositam fistulam ex adverso transitum aëri dat, expressus autem aqua violentius aër fit spiritus, qui incidens in fistulae structuram sonum edit. An non igitur per ea, quae apparent, manifesto ostenditur esse quandam in homine mentem aliquid aliud praeter id, quod cernatur, quae eo, quod sit formae expers et intelligens

νοῦς ἄλλο τι παρὰ τὸ φαινόμενον, ὁ τῷ ἀειδεῖ τε καὶ κοερῷ τῆς ἰδίας φύσεως ταῦτα ἐν ἑαυτῷ προκατασκευάζων ταῖς ἐπινοίαις· εἶθ' οὕτως διὰ τῆς ὑλικῆς ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἐμφανὲς ἄγων τὴν ἔνδον συςᾶσαν διάνοιαν; Εἰ γὰρ ἦν κατὰ τὸν ἀντιτεθέντα λόγον ἡμῖν τῇ φύσει τῶν ςοιχείων τὰς τοιαύτας θαυματοποιΐας καταλογίζεσθαι, αὐτο-
194 μάτως ἂν ἡμῖν συνέςη πάντως τὰ μηχανήματα, καὶ οὔτε
A ὁ χαλκὸς τὴν τέχνην ἀνέμενεν εἰς τὸ γενέσθαι ἀνδρείκελος, ἀλλ' εὐθὺς ἂν τοιοῦτος ἐκ φύσεως ἦν, οὐδ' ἂν τοῦ αὐλοῦ πρὸς τὸν ἦχον ὁ ἀὴρ ἐδεήθη, ἀλλὰ πάντοτε ἂν ἐφ' ἑαυτοῦ ἦχει, κατὰ τὸ συμβὰν ῥέων τε καὶ κινούμενος, τοῦ τε ὕδατος οὐκ ἂν ἦν βεβιασμένη διὰ σωλῆνος ἡ πρὸς τὸ ἄνω φορὰ τῆς τέχνης ἐκ πιεσμάτων εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἀναθλιβούσης τὴν κίνησιν, ἀλλ' αὐτομάτως ἂν ἦει τὸ ὕδωρ πάντως πρὸς τὸ μηχάνημα, τῇ ἰδίᾳ φύσει ἐπὶ τὸ ἄνω ὀ-
B χετηγούμενον. Εἰ δὲ τούτων κατὰ τὸ αὐτόματον ἔχειν οὐδὲν ὑπὸ τῆς τῶν ςοιχείων φύσεως ἐνεργούμενον, ἀλλὰ τέχνῃ πρὸς τὸ δοκοῦν ἕκαςον ἄγεται· ἡ δὲ τέχνη διάνοιά τίς ἐςιν ἀσφαλὴς, πρός τινα σκοπὸν ἐνεργουμένη διὰ τῆς ὕλης, ἡ δὲ διάνοια νοῦ τίς ἐςιν οἰκεία κίνησίς τε καὶ ἐνέργεια, ἆρα καὶ διὰ τῶν ἀντιθέτων ἡμῖν τὸ ἄλλο τι παρὰ τὸ φαινόμενον εἶναι τὸν νοῦν ἡ ἀκολουθία τῶν εἰρημένων ἀπέδειξεν.

ΓΡΗΓ.. Ἐγὼ δὲ τοῦτο μὲν οὕτως ἔχειν φημὶ καὶ αὐτὸς, τὸ μὴ ταὐτὸν εἶναι τῷ φαινομένῳ τὸ μὴ φαινόμενον· οὐ μὴν τὸ ζητούμενον ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ βλέπω· οὕπω γάρ μοι δῆλόν ἐςιν, ὅ τί ποτε χρὴ νομίζειν, ἐκεῖνο εἶναι τὸ μὴ φαινόμενον, ἀλλ' ὅτι μὲν ὑλικόν τι οὐκ ἔςιν, ἐδι-
C δάχθην τῷ λόγῳ· οὐδέπω δὲ ἔγνων, ὅ τι περὶ αὐτοῦ προςήκει λέγειν. Ἐγὼ δὲ τοῦτο μάλιςα ἐδεόμην μαθεῖν, οὐχ ὅ τι οὐκ ἔςιν, ἀλλ' ὅπερ ἐςίν.

ΜΑΚΡ. Ἡ δέ· Πολλὰ, φησὶ, καὶ περὶ πολλῶν οὕτω μανθάνομεν ἐν τῷ μὴ τόδε τι λέγειν εἶναι, αὐτὸ τὸ εἶναι τοῦ ζητουμένου, ὅ τί ποτέ ἐςι, διερμηνεύοντες. Ἀπόνηρον γὰρ εἰπόντες τὸν ἀγαθὸν παρεςήσαμεν, καὶ ἄνανδρον ὀνομάσαντες τὸν δειλὸν ἐγνωρίσαμεν, καὶ πολλὰ τούτοις

suae naturae, haec in se excogitata praeparet: deinde sic per materiae ministerium intus conceptam cogitationem in apertum producat? Nam si iuxta oppositam nobis orationem naturae elementorum eiusmodi miracula adscribere liceret, casu fortuito nobis omnino consisterent machinae, neque aes artem exspectaret, ut viri referat similitudinem, sed statim a natura esset eiusmodi, neque ad sonum edendum aër tubo opus haberet, sed semper per se sonaret, casu fortuito et fluens et se movens, nec aqua per fistulam sursum vi ferretur, premendi arte praeter naturam elidente motum, sed sua sponte aqua omnino ad machinam adscenderet, sua natura sursum evecta. Sin autem horum sua sponte nihil ab elementorum natura efficitur, sed arte, quorsum videtur, unumquodque ducitur; ars autem est intelligentia quaedam stabilis, ad aliquod propositum per materiam operans: atque intelligentia mentis proprius quidam motus et operatio est, nimirum etiam per opposita nobis aliquid aliud atque appareat, mentem esse dictorum consequentia demonstravit.

GREG. Ego autem hoc quidem ita se habere et ipse dico, non idem esse id, quod non appareat, cum eo, quod appareat; non tamen, quod quaeritur, in hac oratione video; nondum enim mihi liquet, quid tandem existimare oporteat illud esse, quod non appareat, sed non esse quicquam materiae particeps ex tua oratione didici; nondum autem cognovi, quid de eo dicere conveniat. Ego autem hoc maxime volebam scire, non quid non sit, sed quid sit.

MACR. At illa: Multa, inquit, etiam de multis ita discimus, dum dicimus non hoc aliquid esse, ipsam essentiam rei quaesitae, quidnam tandem sit, interpretantes. Non malum enim dicentes, bonum ostendimus: et non virilem nominantes, ignavum designamus, multaque his

189 ΜΑΚΡ. Καὶ μάλιστα μέν τοι, φησὶν ἡ παρθένος, τοῖς
A κατὰ τὸ σοφὸν ἐκεῖνο παράγγελμα γινώσκειν ἑαυτοὺς ἐπιθυμοῦσιν ἱκανὴ διδάσκαλος τῶν περὶ ψυχῆς ὑπολήψεων αὐτὴ ἡ ψυχή, ὅτι ἄϋλός τίς ἐστι καὶ ἀσώματος, καταλλήλως τῇ ἰδίᾳ φύσει ἐνεργοῦσά τε καὶ κινουμένη, καὶ διὰ τῶν σωματικῶν ὀργάνων τὰς ἰδίας κινήσεις ἐνδεικνυμένη. Ἡ γὰρ ὀργανικὴ τοῦ σώματος αὕτη διασκευὴ ἔξι μὲν οὐδὲν ἧττον καὶ ἐπὶ τῶν ἀπονεκρωθέντων διὰ θανάτου, ἀλλ' ἀκίνητός τε μένει καὶ ἀνενέργητος τῆς ψυχικῆς δυνάμεως, ἐν αὐτῇ μὴ οὔσης. Κινεῖται δὲ τότε, ὅταν ἥ τε αἴσθησις ἐν τοῖς
B ὀργάνοις ᾖ καὶ διὰ τῆς αἰσθήσεως ἡ νοητὴ δύναμις διήκῃ, ταῖς ἰδίαις ὁρμαῖς συγκινοῦσα πρὸς τὸ δοκοῦν τὰ ὀργανικὰ αἰσθητήρια.

ΓΡΗΓ. Τί οὖν, εἶπον, ἐστὶν ἡ ψυχή, εἰ δυνατὸν λόγῳ τινὶ τὴν φύσιν ὑπογραφῆναι, ὡς ἄν τις γένοιτο ἡμῖν τοῦ ὑποκειμένου διὰ τῆς ὑπογραφῆς κατανόησις;

ΜΑΚΡ. Καὶ ἡ διδάσκαλος· Ἄλλοι μὲν ἄλλως, φησί, τὸν περὶ αὐτῆς ἀπεφήναντο λόγον, κατὰ τὸ δοκοῦν ἕκαστος ὁριζόμενοι· ἡ δὲ ἡμετέρα περὶ αὐτῆς δόξα οὕτως ἔχει· Ψυχή ἐστιν οὐσία γενητή, οὐσία ζῶσα, νοερὰ, σώματι
C ὀργανικῷ καὶ αἰσθητικῷ δύναμιν ζωτικὴν καὶ τῶν αἰσθητῶν ἀντιληπτικὴν δι' ἑαυτῆς ἐνιεῖσα, ἕως ἂν ἡ δεκτικὴ τούτων συνεχηκυῖα φαίνοιτο φύσις. Καὶ ἅμα ταῦτα λέγουσα, δείκνυσι τῇ χειρὶ τὸν ἰατρὸν τὸν ἐπὶ θεραπείᾳ τοῦ σώματος αὐτῇ παρακαθήμενον καί φησιν· Ἐγγὺς ἡμῖν τῶν εἰρημένων ἡ μαρτυρία. Πῶς γὰρ, εἶπεν, οὗτος, ἐπιβαλὼν τῇ ἀρτηρίᾳ τὴν τῶν δακτύλων ἁφὴν, ἀκούει τρόπον τινὰ διὰ τῆς ἁπτικῆς αἰσθήσεως πρὸς αὐτὸν βοώσης τῆς φύσεως καὶ τὰ ἴδια πάθη διηγουμένης; Ὅτι ἐν ἐπιτάσει
D ἐστὶ τῷ σώματι τὸ ἀῤῥώστημα καὶ ἀπὸ τῶνδε τῶν σπλάγχνων ἡ νόσος ὥρμηται, καὶ ἐπὶ τοσόνδε παρατείνει τοῦ φλογμοῦ ἡ ἐπίτασις. Διδάσκεται δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἄλλα τοιαῦτα, πρός τε τὸ σχῆμα τῆς κατακλίσεως βλέπων, καὶ πρὸς τὴν τῶν σαρκῶν τηκεδόνα, καὶ ὡς ἐπισημαίνει τὴν ἔνδον διάθεσιν τό τε εἶδος τοῦ χρώματος, ὑπωχρόν τε ὂν καὶ χολῶδες, καὶ ἡ τῶν ὀμμάτων βολὴ, πε-

MACR. Maxime quidem, inquit virgo, iis, qui convenienter sapienti illi praecepto se ipsos noscere cupiunt, opinionum de anima satis idonea magistra est ipsa anima, nempe quod expers materiae et incorporea quaedam sit, quae convenienter suae naturae et operetur et moveatur, et per corporea instrumenta suas motiones ostendat. Instrumentorum enim corporis haec digestio est quidem nihilo secius etiam in iis, qui morte sunt exstincti; sed, quod animae vis in ea non sit, expers manet et motionis et actionis. Movetur autem tum, quum et sensus instrumentis inest, et per sensum intelligendi vis pervadit, suo impulsu commovens, quo visum fuerit, sensuum instrumenta.

GREG. Quid igitur, inquam, est anima, si qua ratione natura eius describi potest, ut id, quod est subiectum, ex descriptione nonnihil a nobis intelligatur?

MACR. Et magistra: Alii quidem aliter, inquit, rationem eius ediderunt, prout sibi videbatur, quisque definientes; nostra autem de ea sic habet sententia: Anima est essentia genita, essentia vivens, intelligens, corporeis et sensuum instrumentis vivendi, atque ea, quae sub sensus cadunt, percipiendi facultatem per se immittens, donec capax earum rerum natura constare videatur. Et simul haec dicens, manu ostendit medicum, qui corporis curandi causa iuxta eam sedebat, et: Prope est, ait, nobis eorum, quae dicta sunt, testimonium. Quomodo enim, inquit, hic, arteriae tactu digitorum admoto, per tangendi sensum audit quodammodo ad ipsum clamantem naturam, suasque affectiones enarrantem? Quod in intentione nimirum corporis infirmitas est, et ab his visceribus exortus est morbus, et eo usque extenditur inflammationis intentio. Discit autem ex oculo alia quoque eiusmodi, et figuram decubitus intuens, et carnis tabem, et quemadmodum internam affectionem significet coloris forma subpallida et biliosa, et oculorum iactus, ad dolorem et tristitiam sua sponte incil-

ρὶ τὸ λυποῦν τε καὶ ἀλγῦνον αὐτομάτως ἐγκλινομένη· ὡς-
αύτως δὲ καὶ ἡ ἀκοὴ τῶν ὁμοίων διδάσκαλος γίνεται, τῷ
190τε πυκνῷ τοῦ ἄσθματος καὶ τῷ συνεκδιδομένῳ μετὰ τῆς
A ἀναπνοῆς ξεναγμῷ τὸ πάθος ἐπιγινώσκουσα. Εἴποι δ' ἄν
τις μηδὲ τὴν ὄσφρησιν τοῦ ἐπισήμονος ἀνεπίσκεπτον
εἶναι τοῦ πάθους, ἀλλὰ διὰ τῆς ποιᾶς τοῦ ἄσθματος ἰδιό-
τητος ἐπιγινώσκειν τὸ ἐγκεκρυμμένον τοῖς σπλάγχνοις ἀῤ-
ῥώστημα. Ἆρ' οὖν, εἰ μή τις δύναμις ἦν νοητὴ ἡ ἑκάστῳ
τῶν αἰσθητηρίων παροῦσα; Τί ἂν ἡμᾶς ἡ χεὶρ ἀφ' ἑαυ-
τῆς ἐδιδάξατο, μὴ τῆς ἐννοίας πρὸς τὴν τοῦ ὑποκειμένου
B γνῶσιν τὴν ἀφὴν ὁδηγούσης; Τί δ' ἂν ἡ ἀκοὴ διανοίας
διεζευγμένη, ἢ ὀφθαλμὸς, ἢ μυκτὴρ, ἢ ἄλλο τι αἰσθητή-
ριον πρὸς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ ζητουμένου συνήργησεν, εἰ
ἐφ' ἑαυτοῦ μόνου τούτων ἕκαστον ἦν; Ἀλλ' ὃ πάντων
ἐστὶν ἀληθέστατον, ὃ καλῶς τις τῶν τὰ ἔξω πεπαιδευμένων
εἰπὼν μνημονεύεται, τὸν νοῦν εἶναι τὸν ὁρῶντα καὶ νοῦν
τὸν ἀκούοντα. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο δοίη τις ἀληθὲς εἶναι,
πῶς, εἰπὲ σὺ, πρὸς τὸν ἥλιον βλέπων, καθὼς ἐδιδάχθης
παρὰ τοῦ διδασκάλου βλέπειν, οὐχ ὅσος φαίνεται τοῖς
πολλοῖς, τοσοῦτον αὐτὸν φῂς εἶναι τῷ μεγέθει τοῦ κύ-
C κλου, ἀλλ' ὑπερβάλλειν πολλαπλασίονι τῷ μέτρῳ πᾶσαν
τὴν γῆν; Οὐκ, ἐπειδὴ τῇ ποιᾷ κινήσει, καὶ τοῖς χρονι-
κοῖς τε καὶ τοπικοῖς διασήμασι, καὶ ταῖς ἐκλειπτικαῖς αἰ-
τίαις τῇ διανοίᾳ διὰ τῶν φαινομένων ἀκολουθήσας, θαῤ-
ῥῶν ἀποφαίνῃ τὸ οὕτως ἔχειν; Καὶ τῆς σελήνης μείωσίν
τε καὶ αὔξησιν βλέπων, ἄλλα διδάσκει διὰ τοῦ φαινομένου
περὶ τὸ σχοιχεῖον σχήματος, τὸ ἀφεγγῆ τε εἶναι αὐτὴν κα-
τὰ τὴν ἰδίαν φύσιν, καὶ τὸν πρόσγειον κύκλον περιπολεῖν,
λάμπειν δὲ ἀπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, ὡς ἐπὶ τῶν κα-
τόπτρων γίνεσθαι πέφυκεν, ἃ τὸν ἥλιον ἐφ' ἑαυτῶν δεχό-
D μενα οὐκ ἰδίας αὐγὰς ἀντιδίδωσιν, ἀλλὰ τοῦ ἡλιακοῦ φω-
τὸς, ἐκ τοῦ λείου καὶ σίλβοντος σώματος εἰς τὸ ἔμπαλιν
ἀνακλωμένου. Ὅπερ τοῖς ἀνεξετάστως βλέπουσιν ἐξ αὐτῆς
δοκεῖ τῆς σελήνης εἶναι τὸ φέγγος. Δείκνυται δὲ τὸ μὴ
οὕτως ἔχειν, ὅτι, γενομένη μὲν ἀντιπρόσωπος τῷ ἡλίῳ
κατὰ διάμετρον, ὅλῳ τῷ πρὸς ἡμᾶς βλέποντι κύκλῳ κατα-

nans. Itidem exsistit auditus quoque similium magister, tum ex crebro anhelitu, tum ex gemitu simul cum respiratione edito affectum cognoscens. Dixerit autem aliquis ne periti quidem odoratum non posse animadvertere morbum, sed per certam quandam anhelitus proprietatem cognoscere, quae in visceribus latet, aegritudinem. Numquid igitur, nisi aliqua vis, quae mente percipitur, unicuique sensuum adesset instrumento? Quid nos manus a se ipsa docuisset, nisi cogitatio mentis ad subiecti cognitionem tactum deduceret? Quid vero auditus a mente seiunctus, aut oculus, aut nasus, aut aliud quodpiam sensuum instrumentum ad cognitionem eius, quod quaeritur, iuvisset, si per se solum horum unumquodque esset? Sed omnium est verissimum, quod quidam ex iis, qui in externis versati sunt disciplinis, pulchre dixisse memoratur, mentem esse, quae videat, et mentem, quae audiat. Nam nisi quis hoc dederit esse verum, quomodo, dic tu, quum solem intueris, sicut a magistro intueri didicisti, non quantus vulgo apparet, tantum eum esse ais circuli magnitudine, sed longo spatio superare terram universam? Non, quod certum quendam motum, et temporum et locorum intervalla, defectionumque causas per ea, quae apparent, mente sequutus, confidenter pronuntias, ita se rem habere? Atque et lunae deminutionem et incrementum quum vides, alia discis per eam, quae apparet in elemento, figuram, videlicet eam et ex sua natura splendoris esse expertem, et circum terrae proximum orbem versari, lucem autem a solis radiis accipere, ut naturaliter fieri solet in speculis, quae solem in se recipientia non proprios splendores reddunt, sed solaris luminis, quod ex levi et splendente corpore in contrarium reflectitur. Quod quidem iis, qui sine iudicio adspiciunt, ex ipsa luna videtur esse lumen. Ostenditur autem non ita se habere, quod, quum soli quidem fuerit adversa ex diametro, toto, qui nos adspicit, orbe illuminatur; in minori autem,

εἰ τὸν τῆς φύσεώς τις ἀπαιτοίη λόγον, παμπληθὲς
ἀπέχει οὐσία θεοῦ πρὸς τὰ καθ' ἕκαστον ἐν τῇ κτίσει
D δεικνύμενά τε καὶ νοούμενα, ἀλλ' ὅμως ἐν τούτοις εἶναι
τὸ διεξῶς κατὰ τὴν φύσιν ὁμολογεῖται· οὕτως οὐδὲν ἄ-
πιστον, καὶ τὴν τῆς ψυχῆς οὐσίαν ἄλλο τι καθ' ἑαυτὴν
οὖσαν, ὅ τί ποτε καὶ εἶναι εἰκάζεται, μὴ ἐμποδίζεσθαι
πρὸς τὸ εἶναι, τῶν στοιχειωδῶς ἐν τῷ κόσμῳ θεωρουμέ-
197 νων οὐ συμβαινόντων αὐτῇ κατὰ τὸν λόγον τῆς φύσεως·
A οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τῶν ζώντων σωμάτων, καθὼς ἤδη προείρη-
ται, οἷς ἡ ὑπόστασις ἐκ τῆς τῶν στοιχείων ἐστὶ συγκράσεως
κοινωνία τις κατὰ τὸν τῆς οὐσίας λόγον ἐστὶ τῷ ἁπλῷ τε
καὶ ἀειδεῖ τῆς ψυχῆς πρὸς τὴν σωματικὴν παχυμέρειαν·
ἀλλ' ὅμως τὸ ἐν τούτοις εἶναι τὴν ζωτικὴν τῆς ψυχῆς ἐν-
έργειαν οὐκ ἀμφιβάλλεται, λόγῳ τινὶ κρείττονι τῆς ἀν-
θρωπίνης κατανοήσεως ἀνακραθεῖσαν. Οὐκοῦν οὐδὲ ἀνα-
λυσάντων πρὸς ἑαυτὰ τῶν ἐν τῷ σώματι στοιχείων, τὸ
B συνδέον αὐτὰ διὰ τῆς ζωτικῆς ἐνεργείας ἀπόλωλεν· ἀλλ'
ὥσπερ συνεχῶτος ἔτι τοῦ τῶν στοιχείων συγκρίματος ψυ-
χοῦται τὰ καθ' ἕκαστον, ἴσως τε καὶ ὁμοίως πᾶσι τοῖς
μέρεσι τοῖς συμπληροῦσι τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς ἐνδυομένης,
καὶ οὐκ ἄν τις εἴποι οὔτε σεῤῥὰν αὐτὴν καὶ ἀντίτυπον
εἶναι τῷ γεώδει συγκεκραμμένην, οὔτε ὑγρὰν ἢ ψυχρὰν
ἢ τὴν τῷ ψυχρῷ ἀντικειμένην ποιότητα, τὴν ἐν ἅπασιν
οὖσαν τούτοις, καὶ ἑκάστῳ τὴν ζωτικὴν δύναμιν ἐνιεῖσαν·
οὕτω καὶ λυθέντος τοῦ συγκρίματος, καὶ εἰς τὰ οἰκεῖα
πάλιν ἀναδραμόντος, τὴν ἁπλῆν ἐκείνην καὶ ἀσύνθετον
C φύσιν ἑκάστῳ παρεῖναι τῶν μερῶν καὶ μετὰ τὴν διάλυσιν
οἴεσθαι οὐδὲν ἔξω τοῦ εἰκότος ἐστὶν, ἀλλὰ τὴν ἅπαξ ἀῤ-
ῥήτῳ τινὶ συμφυεῖσαν λόγῳ τῷ τῶν στοιχείων συγκρίματι,
καὶ εἰς ἀεὶ παραμένειν οἷς κατεμίχθη, μηδένι τρόπῳ τῆς
γενομένης ἅπαξ αὐτῇ συμφυΐας ἀποσπωμένην· οὐ γὰρ
ἐπειδὴ λύεται τὸ συγκείμενον, καὶ κινδυνεύει συνδιαλυθῆ-
ναι τῷ συνθέτῳ τὸ μὴ συγκείμενον.

ΓΡΗΓ. Κἀγὼ εἶπον· Ἀλλὰ τὰ μὲν στοιχεῖα συμπί-
D πτειν τε πρὸς ἄλληλα καὶ ἀπ' ἀλλήλων διακρίνεσθαι,
καὶ τοῦτο εἶναι τὴν τοῦ σώματος σύγασίν τε καὶ διάλυσιν

laribus rebus, quae in creatura et ostenduntur et intelliguntur: attamen in his esse constat id, quod natura diversum est;) ita minime incredibile est, animae quoque essentiam, quae per se est aliquid aliud, quodcunque tandem etiam esse putatur, non impediri, quin sit, etiamsi ea, quae in mundo tanquam elementa considerantur, ei ratione naturae non conveniant: quemadmodum enim iam ante dictum est, ne in viventibus quidem corporibus, quae constant ex elementorum temperatione, communitas quaedam est, secundum essentiae rationem, simplici formaeque experti animae cum corporea crassitudine: sed tamen non dubitatur in his esse vitalem animae operationem, maiore quadam ratione temperatam, quam ut mens humana eam assequi possit. Ergo ne resolutis quidem in se, quae in corpore sunt, elementis, periit quod ea per vitalem colligebat operationem; sed quemadmodum constante adhuc elementorum concretione animantur singula, pariter atque similiter in omnes partes, quae complent corpus, anima penetrante, nec solidam atque renitentem eam esse dixerit, quae cum terreno commixta sit, neque humidam, aut frigidam, aut frigido contrariam qualitatem, quae in his omnibus sit, et unicuique vitalem facultatem immittat: ita soluta quoque illa coagmentatione, et ad proprias res iterum redacta, simplicem illam atque incompositam naturam unicuique adesse parti etiam post dissolutionem a verisimilitudine nequaquam alienum est, sed quae semel ineffabili quadam ratione cum elementorum concretione coaluerit, etiam in perpetuum manere in iis, quibus fuit commixta, neque ullo modo ab ea, quae semel ei contigerit, coalescentia avelli: non enim, quia solvitur id, quod compositum est, inde etiam necessario sequitur, una cum composito dissolvi id, quod non est compositum.

GREG. Atque ego: Verum elementa quidem, inquam, inter se cogi et alterum ab altero discerni, idque corporis esse tum constitutionem, tum dissolutionem nemo contradixerit. Quoniam autem multum interesse in-

οὐδεὶς ἂν ἀντείποι. Ἐπειδὴ δὲ πολὺ τὸ μέσον ἑκάσου νοεῖται τούτων τῶν ἑτερογενῶς ἐχόντων πρὸς ἄλληλα κα-
198 τά τε τὴν τοπικὴν θέσιν καὶ τὴν τῶν ποιοτήτων διαφο-
A ράν τε καὶ ἰδιότητα, συνδεδραμηκότων μὲν ἀλλήλοις περὶ τὸ ὑποκείμενον τῶν στοιχείων τὴν νοερὰν ταύτην καὶ ἀδιάστατον φύσιν, ἣν καλοῦμεν ψυχήν, ἀκολουθὸν συμφυῶς πρὸς τὸ ἡνωμένον ἔχειν· εἰ δὲ ἀπ᾽ ἀλλήλων διακριθείη ταῦτα κἀκεῖσε γένοιτο, ὅπηπερ ἂν ἕκαστον ἡ φύσις ἄγῃ, τί πείσεται ἡ ψυχὴ, πολλαχῇ τοῦ ὀχήματος αὐτῇ διασπαρέντος; Ὥσπερ τις ναύτης, τῆς ὁλκάδος ἐν ναυαγίῳ διαλυθείσης, ἀδυνατῶν πᾶσι τοῖς τοῦ πλοίου μορίοις, ἄλλοις ἀλλαχῇ τοῦ πελάγους ἐσκεδασμένοις, κατὰ ταὐτὸν
B ἐπινήξασθαι· πάντως γὰρ, τοῦ ἐπιτυχόντος λαβόμενος, τὰ λοιπὰ φέρειν καταλείψει τοῖς κύμασιν· τὸν αὐτὸν τρόπον ἡ ψυχὴ, τῇ διακρίσει τῶν στοιχείων συνδιασχισθῆναι φύσιν οὐκ ἔχουσα, εἴπερ δυσαπαλλάκτως ἔχει τοῦ σώματος ἑνί τινι πάντως προσφυεῖσα στοιχείῳ, τῶν ἄλλων ἀποσχισθήσεται, καὶ οὐδὲν μᾶλλον ἀθάνατον αὐτὴν διὰ τὸ ἐν ἑνὶ ζῇν ἢ θνητὴν διὰ τὸ ἐν τοῖς πλείοσι μὴ εἶναι ἡ ἀκολουθία τοῦ λόγου δίδωσιν οἴεσθαι.

ΜΑΚΡ. Ἀλλ᾽ οὔτε συγέλλεται, φησὶν, οὔτε διαχεῖται τὸ νοητόν τε καὶ ἀδιάστατον· σωμάτων γὰρ ἴδιον συ-
C στολὴ καὶ διάχυσις· ἐπ᾽ ἴσης δὲ κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν τὴν ἀειδῆ καὶ ἀσώματον τῇ τε συγκρίσει τῶν στοιχείων περὶ τὸ σῶμα καὶ τῇ διακρίσει πάρεσιν, οὔτε συνεσφιγμένων ἐν τῷ συγκρίματι τῶν στοιχείων ξενοχωρουμένη, οὔτε ἀποφοιτησάντων ἐπὶ τὰ συγγενῆ καὶ κατὰ φύσιν αὐτοῖς ἀπολιμπανομένη, κἂν πολὺ τὸ μέσον εἶναι δοκῇ τὸ τῇ ἑτερότητι τῶν στοιχείων ἐνθεωρούμενον· πολλὴ γὰρ ἡ διαφορὰ τοῦ ἀνωφεροῦς τε καὶ κούφου πρὸς τὸ βαρὺ καὶ γεῶδες, καὶ τοῦ θερμοῦ πρὸς τὸ ψυχρὸν καὶ τοῦ ὑγροῦ πρὸς τὸ ἐναντίον· ἀλλ᾽ ὅμως οὐδεὶς πόνος τῇ νοερᾷ φύσει ἑκάστῳ παρεῖναι οἷς ἅπαξ ἐνεφύη δι᾽ ἀνακράσεως, μὴ συνδιασχι-
D ζομένῃ τῇ τῶν στοιχείων ἐναντιότητι· οὐ γὰρ, ἐπειδὴ κατὰ τὴν τοπικὴν διάστασιν καὶ τὴν ποιὰν ἰδιότητα πόρρωθεν ἀλλήλων ταῦτα νομίζεται, διὰ τοῦτο κάμνει ἡ ἀδιάστατος

telligitur inter unumquodque horum, quae et secundum loci positionem et qualitatum differentiam atque proprietatem inter se diversi sunt generis, quum in subiecto elementa inter se concurrerint, intelligentem hanc dimensionisque expertem naturam, quam vocamus animam, cum eo, quod est unitum, cohaerere consentaneum est: sin autem haec alterum ab altero separata atque illo redacta fuerint, quocunque natura unumquodque ducat, quidnam fiet animae, passim vehiculo eius disperso? Sicut aliquis nauta, ubi naufragio dissoluta fuerit navis, omnibus navigii partibus, aliis alibi per mare dissipatis, eodem tempore adnare non potest (omnino enim accepta ea, quae se obtulerit, reliquas fluctibus ferendas relinquet): eodem modo anima, cuius natura non ita comparata est, ut una cum separatione elementorum scindatur, siquidem a corpore liberari non potest, uni cuipiam prorsus inhaerens elemento, ab aliis avelletur, neque magis ut eam censeamus immortalem, quod in uno vivat, quam mortalem, quod non sit in pluribus, dat orationis consequentia.

MACR. At neque contrahitur, inquit, neque diffunditur id, quod in nostram intelligentiam cadit, et disiunctionis expers est (corporeum enim contrahi atque diffundi proprium est); sed aequaliter secundum suam naturam, formae expertem atque incorpoream, et elementorum in corpore coniunctioni et eorumdem disiunctioni adest, neque constrictis in concretione elementis premitur, neque ad cognita sibique naturalia reversis relinquitur, etiamsi magnum illud discrimen esse videatur, quod cernitur in elementorum diversitate (magna enim differentia est inter leve et quod sursum fertur, et grave atque terrenum, et inter calidum et frigidum, humidumque et ei contrarium); sed tamen nullus est labor intelligenti naturae unicuique adesse eorum, quibus semel mixtione inhaesit, non dissecta una cum elementorum repugnantia: non enim quia loci distantia et certa quadam proprietate procul haec inter se distare existimantur, iccirco laborat

φύσις, τοῖς τοπικῶς διεγηκόσι συναπτομένη, ἐπεὶ καὶ νῦν
199 ἔξεσι τῇ διανοίᾳ ὁμοῦ τε τὸν οὐρανὸν θεωρεῖν καὶ ἐπὶ
A τὰ πέρατα τοῦ κόσμου ταῖς πολυπραγμοσύναις ἐκτείνε-
σθαι, καὶ οὐ διασπᾶται πρὸς τοσαῦτα μήκη τὸ θεωρητι-
κὸν τῆς ψυχῆς ἡμῶν διατεινόμενον. Οὐκοῦν οὐδὲν ἐμπό-
διόν ἐστι τῇ ψυχῇ κατὰ τὸ ἴσον παρεῖναι τοῖς τοῦ σώμα-
τος στοιχείοις, καὶ συγκεκραμένοις διὰ τῆς συνδρομῆς καὶ
ἀπολυομένοις διὰ τῆς ἀνακράσεως. Καθάπερ γὰρ χρυ-
σοῦ καὶ ἀργύρου συντετηκότων ἐνθεωρεῖταί τις τεχνικὴ
δύναμις ἡ τὰς ὕλας συντήξασα, καὶ εἰ πάλιν ἀποτακείη
B τοῦ ἑτέρου τὸ ἕτερον, οὐδὲν ἐλαττον ὁ τῆς τέχνης λόγος ἐν
ἑκατέρῳ μένει, καὶ ἡ μὲν ὕλη διεμερίσθη, ἡ δὲ τέχνη οὐ
συνδιετμήθη τῇ ὕλῃ· πῶς γὰρ ἂν διαιρεθείη τὸ ἄτμητον;
κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ἡ νοερὰ τῆς ψυχῆς φύσις καὶ
τῇ συνδρομῇ τῶν στοιχείων ἐνθεωρεῖται καὶ διαλυθέντων
οὐκ ἀποκρίνεται, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς μένει καὶ τῷ χωρισ-
μῷ αὐτῶν συμπαρεκτεινομένη οὐ διακόπτεται, οὐδὲ πρὸς
τὸν ἀριθμὸν τῶν στοιχείων εἰς μέρη καὶ τμήματα κατα-
κερματίζεται· τοῦτο γὰρ ἴδιον τῆς σωματικῆς τε καὶ δια-
C στηματικῆς ἐστὶ φύσεως· ἡ δὲ νοερά τε καὶ ἀδιάστατος φύ-
σις τὰ ἐκ διαστάσεως οὐκ ἀναδέχεται πάθη. Οὐκοῦν ἔστιν
ἐν αὐτοῖς ἡ ψυχὴ, ἐν οἷς ἅπαξ ἐγένετο, οὐδεμιᾶς ἀνάγ-
κης τῆς πρὸς ἐκεῖνα συμφυΐας αὐτὴν ἀποσπώσης. Τί
οὖν τὸ σκυθρωπὸν ἐν τούτοις ἐστὶν, εἰ τοῦ ὁρωμένου τὸ
ἀειδὲς ἀνταλλάσσεται, καὶ ὑπὲρ τίνος οὕτω διαβέβληταί
σοι πρὸς τὸν θάνατον ἡ διάνοια;

ΓΡΗΓ. Ἐγὼ δὲ, ἀναλαβὼν τῇ διανοίᾳ τὸν ὁρισμὸν,
ὃν ἐν τοῖς πρὸ τούτου λόγοις περὶ τῆς ψυχῆς ἐποιήσατο,
οὐχ ἱκανῶς εἶπον ἐνδεδεῖχθαί μοι τὸν λόγον ἐκεῖνον τὰς
ἐνθεωρουμένας τῇ ψυχῇ δυνάμεις· ὃς φησι νοερὰν αὐτὴν
D εἶναι οὐσίαν, καὶ τῷ ὀργανικῷ σώματι ζωτικὴν δύναμιν
πρὸς τὴν τῶν αἰσθήσεων ἐνέργειαν ἐμποιεῖν· οὐ γὰρ μό-
νον περὶ τὴν ἐπιστημονικήν τε καὶ θεωρητικὴν διάνοιαν
ἐνεργός ἐστιν ἡμῶν ἡ ψυχὴ, ἐν τῷ νοερῷ τῆς οὐσίας τὸ
τοιοῦτον, ἐργαζομένη, οὐδὲ τὰ αἰσθητήρια μόνα πρὸς τὴν
κατὰ φύσιν ἐνέργειαν οἰκονομεῖ· ἀλλὰ πολλὴ μὲν ἡ κατ' ἐ-

natura dimensionis expers, iis, quae loco distant coniuncta, quoniam nunc quoque licet et mente simul caelum contemplari, et ad terminos mundi curiosa investigatione extendi, nec divellitur contemplativa pars animae nostrae, dum ad tantas longitudines distenditur. Ergo nihil impedit, quominus anima aequaliter adsit corporis elementis, tum per concursum commixtis, tum per separationem resolutis. Quemadmodum enim auro et argento colliquefacto vis quaedam artificiosa cernitur, quae materias eas conflavit, et si rursus per liquefactionem alterum ab altero separatum fuerit, nihilominus artis ratio in utroque manet, et materia quidem divisa, ars autem non fuit dissecta simul cum materia (quonam enim modo dividi poterit id, quod est individuum?): eadem ratione ea quoque, quae mente percipitur, animae natura, et in concursu elementorum cernitur, iisque resolutis non secernitur, sed etiam manet in iis et una cum separatione eorum extensa non interrumpitur, neque pro numero elementorum in partes et frusta conciditur (id enim corporeae naturae et quae intervalli suscipit dimensionem, proprium est); intelligens autem et dimensionis expers natura ea, quae ex distantia eveniunt, non suscipit. Est ergo in iis anima, in quibus semel fuit, nulla necessitate a cohaerentia, quae cum iis fuit, eam avellente. Quid est ergo in his triste, si cum visibili commutatur id, quod non videtur, et qua de causa mens tua morti adeo infensa est?

GREG. Ego vero, animo repetens definitionem, quam in superiori sermone de anima fecerat, non satis dixi demonstratas mihi esse vires, quae in anima considerantur, oratione illa, quae dicat eam esse intelligentem essentiam, et organico corpori vitalem vim ad sensuum operationem ingenerare: nam non solum in ea mentis agitatione, qua scientiam percipimus et contemplamur, operatur nostra anima, in essentiae intelligenti facultate id agens, neque sensuum instrumenta sola ad operationem naturae convenientem administrat: sed multus cupiditatis, multus etiam iracundiae motus cernitur

200 πιθυμίαν, πολλὴ δὲ καὶ ἡ κατὰ θυμὸν κίνησις ἐνθεωρεῖ-
A ται τῇ φύσει, ἑκατέρου δὲ τούτων γενικῶς ἡμῖν ἐνυπάρ-
χοντος εἰς πολλάς τε καὶ ποικίλας διαφορὰς ὁρῶμεν προ-
ϊοῦσαν ταῖς ἐνεργείαις ἀμφοτέρων τὴν κίνησιν· πολλὰ μὲν
γὰρ ἔχειν ἰδεῖν, ὧν τὸ ἐπιθυμητικὸν καθηγεῖται, πολλὰ
δὲ πάλιν, ἃ τῆς θυμοειδοῦς αἰτίας ἐκφύεται, καὶ οὐδὲν
τούτων σῶμά ἐχειν, τὸ δὲ ἀσώματον νοερὸν πάντως· νοε-
ρὸν δέ τι χρῆμα τὴν ψυχὴν ὁ ὁρισμὸς ἀπεφήνατο, ὥστε
δυοῖν ἀτόποιν τὸ ἕτερον ἐκ τῆς ἀκολουθίας ἀνακύπτειν
τοῦ λόγου ἢ καὶ τὸν θυμὸν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἄλλας ἐν
B ἡμῖν εἶναι ψυχὰς, καὶ πλῆθος ψυχῶν ἀντὶ μιᾶς καθορᾶ-
σθαι, ἢ μηδὲ τὸ διανοητικὸν τὸ ἐν ἡμῖν ψυχὴν οἴεσθαι·
τὸ γὰρ νοερὸν ἐπ᾽ ἴσης πᾶσιν ἐφαρμοζόμενον ἢ πάντα
ψυχὰς ἀποδείξει ταῦτα, ἢ ἕκαστον τούτων ἐκ τοῦ ἴσου τοῦ
ἰδιώματος τῆς ψυχῆς ἐξαιρήσει.

ΜΑΚΡ. Ἡ δέ· Πολλοῖς, φησὶν, ἤδη καὶ ἄλλοις ἐζη-
τημένον τὸν λόγον τοῦτον ἀκολούθως καὶ αὐτὸς ἐπεζήτη-
σας, ὅ τί ποτε χρὴ ταῦτα νομίζειν εἶναι, τὸ ἐπιθυμητι-
κόν τε καὶ θυμοειδὲς, εἴτε συνουσιωμένα τῇ ψυχῇ, καὶ
παρὰ τὴν πρώτην εὐθὺς τῇ κατασκευῇ συνυπάρχοντα, εἴτε
C τι ἄλλο παρ᾽ αὐτὴν ὄντα, καὶ ὕστερον ἡμῖν ἐπιγινόμενα·
τὸ μὲν γὰρ ἐνορᾶσθαι τῇ ψυχῇ ταῦτα παρὰ πάντων ἐπ᾽ ἴ-
σης ὁμολογεῖται· τὸ δὲ ὅ τι χρὴ περὶ αὐτῶν οἴεσθαι,
οὔπω δι᾽ ἀκριβείας εὗρεν ὁ λόγος, ὥστε βεβαίαν τὴν πε-
ρὶ τούτων ὑπόληψιν ἔχειν, ἀλλ᾽ ἔτι πεπλανημέναις οἱ πολ-
λοὶ καὶ διαφόροις ταῖς περὶ τούτων δόξαις ἐπιδιςάζουσιν.
Ἡμῖν δὲ εἰ μὲν ἱκανὴ πρὸς ἀπόδειξιν ἀληθείας ἦν ἡ ἔξω
φιλοσοφία ἡ τεχνικῶς περὶ τούτων διαλαβοῦσα, περιττὸν
ἂν ἦν ἴσως τὸν περὶ ψυχῆς λόγον προτιθέναι τῷ σκέμματι.
Ἐπεὶ δὲ τοῖς μὲν κατὰ τὸ φανὲν ἀκόλουθον κατ᾽ ἐξουσίαν
D προῆλθεν ἡ περὶ ψυχῆς θεωρία, ἡμεῖς δὲ τῆς ἐξουσίας
ἄμοιροι ταύτης ἐσμὲν, τῆς τοῦ λέγειν, φημὶ, ἅπερ βου-
201 λόμεθα, κανόνι παντὸς δόγματος καὶ νόμῳ κεχρημένοι τῇ
A ἁγίᾳ γραφῇ, ἀναγκαίως πρὸς ταύτην βλέποντες τοῦτο δε-
χόμεθα μόνον, ὅ τί περ ἂν συμφωνοῦν τῷ τῶν γεγραμμέ-
νων σκοπῷ. Οὐκοῦν παρέντες τὸ Πλατωνικὸν ἅρμα καὶ

in natura: quum autem horum utrumque generaliter nobis insit, in multas ac varias differentias operationibus amborum progredi motum videmus: nam multa quidem videri possunt, quorum dux est pars ad cupiditates propensa, multa autem rursus ex vi irascendi nascuntur, nihilque horum est corpus, incorporeum autem omnino intelligens est: intelligentem autem quandam rem animam definitio declaravit, ut duorum absurdorum alterum ex consequentia orationis emergat, aut iracundia et cupiditas aliae in nobis sint animae, et multitudo animarum pro una conspiciatur, aut ne cogitandi quidem vis, quae in nobis est, anima esse putetur: illud enim intelligens aequaliter omnibus accomodatum, aut omnia haec animas esse demonstrabit, aut unumquodque horum ex aequo ab animi proprietate eximet.

GREG. Illa autem: Rem, inquit, hanc iam a multis etiam aliis quaesitam consequenter ipse quoque inquisivisti, quidnam tandem haec esse opporteat existimare, τὸ ἐπιθυμητικόν, id est ad cupiditates propensum, et τὸ θυμοειδές, id est iracundum, sive insita sunt in animae essentia et ab initio statim una cum constitutione exsistunt, sive aliquid aliud praeter ipsam sunt et posterius nobis accedunt? nam haec quidem in anima cerni ex aequo constat inter omnes: quid autem de iis existimare oporteat, nondum accurate invenit ratio, ut firmam de his haberet opinionem, sed vulgus etiam nunc vagis atque diversis opinionibus de his ambigit. Nobis autem, si ad probandam quidem veritatem sufficeret externa philosophia, quae de his rebus artificiose tractavit, supervacaneum sine dubio esset, de anima disputationem proponere considerandam. Sed quoniam illis quidem, prout visum est consequens, libere processit animae commentatio, nos autem huius licentiae expertes sumus, dicendi, inquam, quae volumus, regula cuiusvis dogmatis et lege utentes sancta scriptura: necessario ad hanc respicientes, hoc solum probamus, quod convenerit cum literarum sacrarum proposito. Praetermisso igitur Platonico curru eique subiunctis biiugis equorum, pullis, non eodem inter se

τὴν ὑπεζευγμένην αὐτῷ ξυνωρίδα τῶν πώλων, οὐχ ὁμοίως ταῖς ὁρμαῖς πρὸς ἀλλήλους ἐχόντων, καὶ τὸν ὑπὲρ τούτων ἡνίοχον, δι' ὧν ἁπάντων τὰ τοιαῦτα περὶ ψυχῆς φιλοσοφεῖ δι' αἰνίγματος· ὅσα τε αὖ ὁ μετ' ἐκεῖνον φιλόσοφος ὁ τεχνικῶς τοῖς φαινομένοις ἀκολουθῶν, καὶ τὰ νῦν ἡμῖν προκείμενα δι' ἐπιμελείας κατεξετάζων, θνητὴν εἶναι διὰ τούτων τὴν ψυχὴν ἀπεφήνατο, καὶ πάντας τούς τε πρὸ τούτων
B καὶ τοὺς ἐφεξῆς, τούς τε καταλογάδην καὶ τοὺς ἐν ῥυθμῷ τινὶ καὶ μέτρῳ φιλοσοφήσαντας καταλιπόντες, σκοπὸν τοῦ λόγου τὴν θεόπνευστον γραφὴν ποιησόμεθα, ἣ μηδὲν ψυχῆς ἐξαίρετον νομίζειν εἶναι νομοθετεῖ, ὃ μὴ καὶ τῆς θείας φύσεώς ἐστιν ἴδιον. Ὁ γὰρ ὁμοίωμα θεοῦ τὴν ψυχὴν εἶναι φήσας πᾶν, ὃ ἀλλότριόν ἐστι θεοῦ, ἐκτὸς εἶναι τοῦ ὅρου τῆς ψυχῆς ἀπεφήνατο· οὐδὲ γὰρ ἂν ἐν τοῖς παρηλλαγμένοις διασωθείη τὸ ὅμοιον. Οὐκοῦν ἐπειδὴ τοιοῦτον οὐδὲν τῇ θείᾳ συνθεωρεῖται φύσει, οὐδὲ τῇ ψυχῇ συνουσιῶσθαι ταῦτα κατὰ λόγον ἄν τις ὑπονοήσειεν. Τὸ μὲν οὖν κατὰ τὴν
C διαλεκτικὴν τέχνην διὰ συλλογισικῆς τε καὶ ἀναλυτικῆς ἐπιστήμης βεβαιοῦσθαι καὶ τὰ ἡμέτερα δόγματα, ὡς σαθρόν τε καὶ ὕποπτον εἰς ἀπόδειξιν ἀληθείας τὸ τοιοῦτον εἶδος τοῦ λόγου παραιτησόμεθα· πᾶσι γάρ ἐστι πρόδηλον τὸ τὴν διαλεκτικὴν περιεργίαν ἴσην ἐφ' ἑκάτερα τὴν ἰσχὺν ἔχειν, πρός τε τὴν τῆς ἀληθείας ἀνατροπὴν καὶ πρὸς τὴν τοῦ ψεύδους κατηγορίαν. Ὅθεν καὶ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, ὅταν μετά τι-
D νος τοιαύτης τέχνης προάγηται, δι' ὑποψίας πολλάκις ποιούμεθα, ὡς τῆς περὶ ταῦτα δεινότητος παρακρουομένης ἡμῶν τὴν διάνοιαν καὶ τῆς ἀληθείας ἀποσφαλλούσης. Εἰ δέ τις τὸν ἀκατάσκευόν τε καὶ γυμνὸν πάσης περιβολῆς προσίοιτο λόγον, ἐροῦμεν, ὡς ἂν οἷόν τε ᾖ, κατὰ τὸν εἱρμὸν τῆς γραφικῆς ὑφηγήσεως τὴν περὶ τούτων θεωρίαν προσάγοντες. Τί οὖν ἔστιν ὃ φαμεν; Τὸ λογικὸν τοῦτο
202 ζῶον, ὁ ἄνθρωπος, νοῦ τε καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν εἶναι καὶ
A παρὰ τῶν ἔξω τοῦ λόγου τοῦ καθ' ἡμᾶς μεμαρτύρηται, οὐκ ἂν οὕτω τοῦ ὁρισμοῦ τὴν φύσιν ἡμῶν ὑπογράφοντος, εἴπερ ἐνεώρα θυμόν τε καὶ ἐπιθυμίαν, καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα συνουσιώμενα τῇ φύσει· οὐδὲ γὰρ ἐπ' ἄλλου τινὸς ὅρον

impetu praeditis, iisque praefecto aurigae, quibus omnibus per aenigma sic de anima philosophatur: et quae rursus qui post eum fuit philosophus, qui artificiose sequens ea, quae apparent, et quae nunc nobis proposita sunt, diligenter examinans, mortalem esse per haec animam pronuntiavit, omnibusque iis, qui et ante et post hos fuerunt et quia soluta oratione et qui numero quodam atque mensura sunt philosophati, relictis, orationis scopum nobis proponemus literas divinitus proditas, quae statuunt, ut nihil in anima esse putemus eximium, quod non etiam divinae naturae proprium sit. Qui enim similitudinem dei animam esse dixit, quicquid a deo alienum est, extra definitionem animae esse declaravit; neque enim simile in differentibus servaretur. Quoniam ergo eiusmodi nihil cum divina cernitur natura, ne in animae quidem essentia haec constitisse recte quis existimaverit. Jam vero dialectica quidem arte per syllogisticam et analyticam scientiam nostra quoque dogmata confirmare, tanquam imbecillam ac suspectam ad demonstrandam veritatem eiusmodi orationis speciem recusabimus; patet enim omnibus dialecticam curiositatem pares ad utrumque vires habere, et ad veritatem evertendam et ad mendacium convincendum. Unde et ipsam veritatem, ubi adhibita quadam huiusmodi arte profertur, suspectam saepe habemus, quasi harum rerum peritia mentem nostram seducat, et a veritate aberrantem faciat. Si quis autem inconditam et omni velamine nudam admittat orationem, dicemus, ut fieri poterit, iuxta seriem narrationis, quae inest literis sacris, commentationem de his rebus adducentes. Quid est ergo, quod dicimus? Hoc rationis particeps animal, hominem, intelligentiae atque scientiae capacem esse, vel eorum, qui a ratione nostrae fidei alieni sunt, testimonio comprobatum est, quippe non sic definitio naturam nostram descripsisset, siquidem videret et iracundiam et cupiditatem, et huiusmodi omnia simul fuisse indita in essentiam naturae; neque enim in ullo alio quis dederit subiecti definitionem, loco proprii commune dicens

ἄν τις ἀποδοίη τοῦ ὑποκειμένου, τὸ κοινὸν ἀντὶ τοῦ ἰδίου λέγων. Ἐπεὶ οὖν τὸ ἐπιθυμητικόν τε καὶ θυμοειδὲς κατὰ τὸ ἴσον καὶ ἐπὶ τῆς ἀλόγου τε καὶ λογικῆς φύσεως καθορᾶται, οὐκ ἄν τις εὐλόγως ἐκ τοῦ κοινοῦ χαρακτηρίζοι τὸ
B ἴδιον. Ὃ δὲ πρὸς τὴν τῆς φύσεως ὑπογραφὴν περιττόν ἐστιν καὶ ἀπόβλητον, πῶς ἔχει ὡς μέρος τῆς φύσεως ἐπ' ἀνατροπῇ τοῦ ὅρου τὴν ἰσχὺν ἔχειν; πᾶς γὰρ ὁρισμὸς οὐσίας πρὸς τὸ ἴδιον τοῦ ὑποκειμένου βλέπει. Ὅ τι δ' ἂν ἔξω τοῦ ἰδιάζοντος ᾖ, ὡς ἀλλότριον παρορᾶται τοῦ ὅρου. Ἀλλὰ μὴν ἡ κατὰ θυμόν τε καὶ ἐπιθυμίαν ἐνέργεια κοινὴ πάσης εἶναι τῆς ἀλόγου φύσεως ὁμολογεῖται. Πᾶν δὲ τὸ κοινὸν οὐ ταὐτόν ἐστιν τῷ ἰδιάζοντι. Ἀνάγκη ἄρα διὰ τούτων ἐστὶν, μὴ ἐν τούτοις εἶναι ταῦτα λογίζεσθαι, ἐν οἷς κατεξαίρετον ἡ ἀνθρωπίνη χαρακτηρίζεται φύσις· ἀλλ' ὥσπερ τὸ αἰσθητικὸν καὶ τὸ θρεπτικὸν καὶ τὸ αὐξητικὸν ἐν ἡμῖν τις ἰδὼν οὐκ ἀναλύει διὰ τούτων τὸν ἀποδοθέντα περὶ τῆς
C ψυχῆς ὅρον· οὐ γὰρ ἐπειδὴ τοῦτο ἔχειν ἐν τῇ ψυχῇ, ἐκεῖνο οὐκ ἔχειν· οὕτως καὶ τὰ περὶ τὸν θυμὸν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν κατανοήσας τῆς φύσεως ἡμῶν κινήματα, οὐκ ἄν εὐλόγως τῷ ὅρῳ μάχοιτο, ὡς ἐλλιπῶς ἐνδειξαμένῳ τὴν φύσιν.

ΓΡΗΓ. Τί οὖν χρὴ περὶ τούτων γινώσκειν, εἶπον πρὸς τὴν διδάσκαλον; οὕτω γὰρ οἷός τε εἰμι κατιδεῖν ὅπως προσήκει τὰ ἐν ἡμῖν ὄντα, ὡς ἀλλότρια τῆς φύσεως ἡμῶν ἀποποιεῖσθαι;

ΜΑΚΡ. Ὁρᾷς, φησὶν, ὅτι μάχη τίς ἐστι τοῦ λογισμοῦ πρὸς ταῦτα καὶ σπουδὴ τοῦ μονωθῆναι τὴν ψυχὴν τούτων, ὡς ἂν οἷόν τε ᾖ; Καί εἰσί γέ τινες οἷς κατώρθωται ἡ
D σπουδὴ, καθάπερ ἐπὶ τοῦ Μωϋσέως ἀκούομεν, ὅτι κρείττων ἦν θυμοῦ τε καὶ ἐπιθυμίας ἐκεῖνος, ἀμφότερα μαρτυ-
203 ρούσης αὐτῷ τῆς ἱστορίας, ὅτι τε πρᾶος ἦν παρὰ πάντας
A ἀνθρώπους· ἐνδείκνυται δὲ τὸ ἀόργητον διὰ τοῦ πράου καὶ τὴν πρὸς τὸν θυμὸν ἀλλοτρίωσιν· καὶ ὅτι οὐκ ἐπεθύμησε τούτων τινὸς, περὶ ἃ ὁρῶμεν ἐν τοῖς πολλοῖς τὸ ἐπιθυμητικὸν ἐνεργούμενον, ὅπερ οὐκ ἂν ἐγένετο, εἰ φύσις ἦν ταῦτα καὶ εἰς τὸν λόγον τῆς οὐσίας ἀνήγετο· οὐ γάρ ἐστι δυνατὸν τὸν ἔξω γεγονότα τῆς φύσεως ἐν τῷ εἶναι μένειν. Ἀλ-

Quoniam igitur et ad cupiditates propensum et iracundum aequaliter quoque tam in rationis experte, quam rationis participe cernitur natura, non rationi convenienter quis ex communi proprium designaverit. Quod autem ad naturae descriptionem supervacaneum est ac reiiciendum, qui fieri potest, ut tanquam pars naturae ad evasionem definitionis valeat? omnis enim definitio essentiae spectat ad id, quod proprium est subiecti. Quicquid autem fuerit extra id, quod proprium est, tanquam alienum a definitione despicitur. Atqui operationem ex ira et cupiditate exortam cuivis naturae ratione carenti communem esse constat. Quicquid autem commune est, non est idem, quod proprium. Per haec ergo necesse est haec non in iis esse existimari, in quibus praecipue designatur humana natura; sed quemadmodum, si quis sentiendi, nutriendi et augendi vim in nobis conspicatus fuerit, per haec non resolvit traditam animae definitionem (non enim quoniam hoc est in anima, illud non est): ita etiam, si quis naturae nostrae ex iracundia et cupiditate motus animadverterit, definitioni non iure repugnaverit, ut quae minus, quam par sit, naturam ostenderit.

GREG. Quid igitur, inquam ad magistram, de his statuere oportet? nondum enim videre possum, quo pacto ea, quae in nobis sunt, tanquam aliena a natura nostra abdicare conveniat.

MACR. Vides, inquit, pugnam quandam rationis adversus haec esse, et studium animam ab his separandi, quoad eius fieri possit. Sunt sane nonnulli, quibus hoc studium prospere successit, quemadmodum Moysen audimus ira et cupiditate superiorem fuisse, utriusque rei testimonium ei perhibente historia, eum fuisse et omnium hominum mitissimum (irae autem non esse obnoxium indicatur per mansuetudinem et ab ira alienationem), neque concupiisse quicquam eorum, in quibus plerumque vim concupiscendi occupatam videmus, quod quidem non fieret, si haec essent natura et ad rationem essentiae referrentur: fieri enim non potest, ut, qui fuerit extra naturam, in essentia maneat. Atqui Moyses et in essentia erat, et in his non erat. Aliud ergo

λὰ μὴν ὁ Μωϋσῆς καὶ ἐν τῷ εἶναι ἦν, καὶ ἐν τούτοις οὐκ
ἦν. Ἄλλο τι ἄρα παρὰ τὴν φύσιν ἐσὶ ταῦτα, καὶ οὐχὶ φύ-
σις· ἡ γὰρ ἀληθῶς φύσις τοῦτό ἐσιν, ἐν ᾧ τὸ εἶναι τῆς
οὐσίας καταλαμβάνεται· τούτων δὲ ἡ ἀλλοτρίωσις ἐφ' ἡ-
μῖν κεῖται, ὡς μὴ μόνον ἀζήμιον, ἀλλὰ καὶ ἐπικερδὲς εἶναι
B τῇ φύσει τὸν ἀφανισμὸν τῶν τοιούτων. Δῆλον οὖν ὅτι τῶν
ἔξωθεν ἐπιθεωρουμένων ἐσὶ ταῦτα, πάθη τῆς φύσεως ὄν-
τα καὶ οὐκ οὐσία· ἡ μὲν γάρ ἐσιν ὅπερ ἐσίν. Θυμὸν δὲ ζέ-
σιν εἶναι τοῦ περικαρδίου αἵματος τοῖς πολλοῖς δοκεῖ, ἑ-
τέροις δὲ ὄρεξιν τοῦ ἀντιλυπῆσαι τὸν προκατάρξαντα. Ὡς
δ' ἂν ἡμεῖς ὑπολάβοιμεν, θυμός ἐσιν ὁρμὴ τοῦ κακῶσαι
τὸν παροξύναντα. Ὧν οὐδὲν τῷ περὶ ψυχῆς ὅρῳ συμβαί-
νει. Κἂν τὴν ἐπιθυμίαν ἐφ' ἑαυτῆς ὁρισώμεθα, ἔφεσιν
λέξομεν τοῦ ἐνδέοντος, ἢ πόθον τῆς καθ' ἡδονὴν ἀπολαύ-
C σεως, ἢ λύπην ἐπὶ τῷ μὴ κατ' ἐξουσίαν ὄντι καταθυμίῳ,
ἤ τινα πρὸς τὸ ἡδὺ σχέσιν, οὗ μὴ πάρεσιν ἡ ἀπόλαυσις·
ταῦτα γὰρ πάντα καὶ τὰ τοιαῦτα τὴν μὲν ἐπιθυμίαν ἐνδεί-
κνυται, τοῦ δὲ ὁρισμοῦ τοῦ περὶ ψυχῆς οὐ προσάπτεται·
ἀλλὰ καὶ ὅσα ἄλλα περὶ τὴν ψυχὴν καθορᾶται, τὰ ἐξ ἀντι-
θέτου ἀλλήλοις ὁρώμενα, οἷον δειλία καὶ θράσος, λύπη
καὶ ἡδονή, φόβος καὶ καταφρόνησις, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ὧν
ἕκαζον συγγενῶς μὲν ἔχειν δοκεῖ πρὸς τὸ ἐπιθυμητικόν τε
καὶ θυμοειδές, ἰδιάζοντι δὲ ὅρῳ τὴν ἰδίαν ὑπογράφει φύ-
D σιν. Τό τε γὰρ θράσος καὶ ἡ καταφρόνησις ἔμφασιν ὑπο-
σημαίνει τινὰ τῆς θυμοειδους ὁρμῆς, ἐλάττωσιν δέ τινα καὶ
ὕφεσιν τοῦ αὐτοῦ τούτου ἡ κατὰ δειλίαν καὶ φόβον ἐγγινο-
μένη σχέσις· ἡ δὲ λύπη ἐξ ἀμφοτέρων ἔχει τὰς ὕλας· ἥ τε
204 γὰρ τοῦ θυμοῦ ἀτονία ἐν τῇ τοῦ ἀμύνασθαι τοὺς προλε-
A λυπηκότας ἀδυναμίᾳ λύπη γίνεται, καὶ ἡ ἀπόγνωσις τῶν
ἐπιθυμουμένων, καὶ ἡ ςέρησις τῶν καταθυμίων τὴν σκυ-
θρωπὴν ταύτην ἐμποιεῖ τῇ διανοίᾳ διάθεσιν. Καὶ τὸ
ἀντιθεωρούμενον τῇ λύπῃ, τὸ καθ' ἡδονὴν λέγω νόημα,
ὁμοίως τῷ θυμῷ τε καὶ τῇ ἐπιθυμίᾳ ἐπιμερίζεται· ἡδονὴ
γὰρ ἑκατέρου τούτων κατὰ τὸ ἴσον ἡγεμονεύει· ἅπερ πάντα
καὶ περὶ τὴν ψυχὴν ἔσι καὶ ψυχὴ οὐκ ἔσιν· ἀλλ' οἷον μυρ-
μηκίαι τινὲς τοῦ διανοητικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς ἐκφυόμεναι

quippiam, atque natura haec sunt, et non natura: id enim vere est natura, in quo ipsum esse essentiae deprehenditur; horum autem alienatio in nobis sita est, ut non solum non noceat, sed etiam lucrum afferat naturae, si ea auferantur. Palam est ergo, haec esse ex iis, quae extrinsecus considerantur, ut quae sint affectiones naturae, et non essentia: nam haec quidem est, quod est. Iracundia autem fervor esse sanguinis, qui circa cor est, vulgo videtur; aliis vero appetitio molestiae reddendae ei, a quo ante laesus sis. Sed, ut nos arbitramur, iracundia est appetitio nocendi ei, qui irritavit. Quorum nihil convenit definitioni animae. Et si cupiditatem per se definierimus, appetitionem esse dicemus eius, quod deest, aut desiderium fruendae voluptatis, aut dolorem propter id, quod non potimur eo, quod gratum est animo, aut quandam habitudinem ad id, quod iucundum est, et quo frui non licet: haec enim omnia, et quae sunt huiusmodi, cupiditatem quidem ostendunt, ad definitionem autem animae non pertinent: quin etiam quaecunque alia in anima considerantur, quae sibi invicem ex adverso posita videntur, veluti timiditas et audacia, dolor et voluptas, metus et contemptus, et quaecunque talia sunt, quorum unumquodque cognatum esse videatur cum eo, quod ad cupiditatem est propensum et iracundum, peculari autem definitione suam describit naturam. Nam et audacia et contemptio demonstrationem quandam indicat appetitionis ad iram propensae, deminutionem vero quandam et remissionem huius eiusdem is, qui timiditate et metu ingeneratur, habitus; dolor autem ex utroque habet materias: nam et irae imbecillitas, dum non potest quis ulcisci eos, a quibus ante laesus est, dolor exsistit, et desperatio eorum, quae concupiscuntur, privatioque eorum, quae grata sunt animo, tristem hanc menti affectionem ingenerat. Et id, quod contrarium dolori consideratur, voluptatis sensum dico, similiter et iracundia et cupiditate dividitur: voluptas enim utriusque horum ex aequo principatum tenet: quae quidem omnia et circa animam sunt, et anima non sunt; sed veluti verrucae quaedam ex ea animae parte, quae in-

B "Α μέρη μὲν αὐτῆς εἶναι διὰ τὸ προσπεφυκέναι νομίζεται, οὐ μὴν ἐκεῖνό εἰσιν, ὅπερ ἐστὶν ἡ ψυχὴ κατ' οὐσίαν.

ΓΡΗΓ. Καὶ μὴν ὁρῶμεν, φημὶ πρὸς τὴν παρθένον, σὺ μικρὰν ἐκ τούτων γινομένην τὴν πρὸς τὸ κρεῖττον συνεισφορὰν τοῖς ἐναρέτοις· τῷ τε γὰρ Δανιὴλ ἔπαινος ἦν ἡ ἐπιθυμία καὶ ὁ Φινεὲς τῷ θυμῷ τὸν θεὸν ἱλεώσατο· καὶ ἀρχὴν σοφίας φόβον ἐμάθομεν, καὶ τῆς κατὰ θεὸν λύπης σωτηρίαν εἶναι τὸ πέρας παρὰ τοῦ Παύλου ἠκούσαμεν, τῶν τε δεινῶν τὴν καταφρόνησιν νομοθετεῖ ἡμῖν τὸ εὐαγγέλιον, καὶ τὸ μὴ φοβεῖσθαι πτόησιν οὐδὲν ἄλλο ἢ τοῦ θράσους ἐστὶν ὑπογραφή, ὅπερ ἐν ἀγαθοῖς ὑπὸ τῆς σοφίας κα-
C τείληκται. Δείκνυσι τοίνυν διὰ τούτων ὁ λόγος τὸ μὴ πάθη τὰ τοιαῦτα δεῖν οἴεσθαι· οὐ γὰρ ἂν πρὸς ἀρετῆς κατόρθωσιν συμπαραληφθείη τὰ πάθη.

ΜΑΚΡ. Καὶ ἡ διδάσκαλος· Ἔοικα, φησὶ, τῆς τοιαύτης τῶν λογισμῶν συγχύσεως αὐτὴ τὴν αἰτίαν παρέχειν, μὴ διακρίνασα τὸν περὶ τούτου λόγον, ὥστε τινὰ τάξιν ἀκόλουθον ἐπιτεθῆναι τῇ θεωρίᾳ. Νῦν οὖν, ὅπως ἂν οἷόν τε ᾖ, ἐπινοηθήσεταί τις τάξις τῷ σκέμματι, ὡς ἂν δι' ἀκολούθου προϊούσης τῆς θεωρίας μηκέθ' ἡμῖν αἱ τοιαῦται τῶν ἀντιθέσεων ἔχοιεν χώραν· φαμὲν γὰρ τῆς ψυχῆς τὴν
D μὲν θεωρητικήν τε καὶ διακριτικὴν καὶ τῶν ὄντων ἐποπτικὴν δύναμιν οἰκείαν εἶναι καὶ κατὰ φύσιν αὐτῇ καὶ τῆς θεοειδοῦς χάριτος διὰ τούτων σώζειν ἐν ἑαυτῇ τὴν εἰκόνα. Ἐπεὶ καὶ τὸ θεῖον, ὅ τί ποτε κατὰ τὴν φύσιν ἐστὶν, ἐν τούτοις ὁ λογισμὸς εἶναι ζοχάζεται, ἐν τῷ ἐφορᾶν τε τὰ πάν-
205 τα καὶ διακρίνειν τὸ καλὸν ἀπὸ τοῦ χείρονος· ὅσα δὲ τῆς
A ψυχῆς ἐν μεθορίῳ κεῖται πρὸς ἑκάτερον τῶν ἐναντίων ἐπιῤῥεπῶς κατὰ τὴν ἰδίαν ἔχοντα φύσιν, ὧν ἡ ποιὰ χρῆσις ἢ πρὸς τὸ καλὸν ἢ πρὸς τὸ ἐναντίον ἄγει τὴν ἔκβασιν, οἷον τὸν θυμὸν ἢ τὸν φόβον, ἢ εἴ τι τοιοῦτον τῶν ἐν τῇ ψυχῇ κινημάτων ἐστὶν, ὧν ἄνευ οὐκ ἔστιν ἀνθρωπίνην θεωρηθῆναι φύσιν· ταῦτα ἔξωθεν ἐπιγεγενῆσθαι αὐτῇ λογιζόμεθα διὰ τὸ τῷ ἀρχετύπῳ κάλλει μηδένα τοιοῦτον ἐνθεωρηθῆναι χαρακτῆρα. Ὁ δὲ δὴ περὶ τούτων λόγος ἡμῖν τέως ὡς ἐν

telligentiae vi praedita est, enascentes. Quae partes quidem ipsius esse, eo quod agnatae sint, existimantur; non tamen id sunt, quod est anima ex essentia.

GREG. Atqui videmus, inquam ad virginem, haec hominibus virtute praeditis non parum conferre ad id, quod est melius: nam et Danieli laudi erat cupiditas, et Phinees ira deum placavit, et initium sapientiae timorem esse didicimus, et quae est secundum deum, tristitiae salutem esse finem a Paulo audivimus, eorumque, quae sunt gravia, contemptionem lege nobis praecipit evangelium, et non terreri pavore nihil est aliud, quam audaciae descriptio, quod quidem inter bona relatum fuit a sapientia. Ostendunt igitur per haec literae sacrae ea non esse existimanda animi perturbationes: non enim ad virtutis rectam affectionem animi perturbationes una adhibitae essent.

MACR. Et magistra: Patet, inquit, me ipsam huius rationum confusionis causam praebuisse, quum, quod de hac re dicebatur, non distinxerim, ut contemplationi imponeretur ordo quidam consequens. Nunc igitur, quoad eius fieri poterit, excogitabitur ordo quidam considerationi, ut congruenter procedente contemplatione eiusmodi obiectiones locum non amplius habeant: dicimus enim animae quidem et contemplandi, et discernendi, et ea, quae sunt, speculandi facultatem esse ei propriam naturaeque convenientem, et divinae gratiae per haec illam in se imaginem servare. Quoniam et divinum, quodcunque secundum naturam est, in his esse coniectat ratio, et in speculando omnia et in discernendo bonum a malo; quaecunque autem in animae confinio posita sunt ad alterutrum ex contrariis secundum suam naturam propensa, quorum certus quidam usus vel ad id, quod bonum est, vel ad contrarium ducit eventum, cuiusmodi est ira vel metus, vel si quid tale est ex animi motibus, sine quibus humana natura considerari non potest: haec extrinsecus ei accessisse existimamus, propterea quod in exemplari pulchritudine nullum tale cernatur signum. Jam vero

Β γυμνασίῳ προκείσθω, ὡς ἂν διαφύγοι τῶν συκοφαντικῶς
ἀκουόντων τῆς ἐπηρείας. Ὅδῳ τινὶ καὶ τάξεως ἀκολου-
θίᾳ πρὸς τὴν ἀνθρωποποιΐαν ὁρμῆσαι τὸ θεῖον διεγεῖται
ὁ λόγος· ἐπειδὴ γὰρ συνέζη τὸ πᾶν, καθὼς ἡ ἱστορία φη-
σὶν, οὐκ εὐθὺς δὲ ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ γῇ γίνεται, ἀλλὰ
τούτου μὲν ἡ τῶν ἀλόγων προηγήσατο φύσις, ἐκείνων δὲ
τὰ βλαστήματα. Δείκνυσιν, οἶμαι, διὰ τούτων ὁ λόγος,
ὅτι ἡ ζωτικὴ δύναμις ἀκολουθίᾳ τινὶ τῇ σωματικῇ κατα-
C μίγνυται φύσει, πρῶτον μὲν τοῖς ἀναισθήτοις ἐνδύνουσα,
μετὰ τοῦτο δὲ ἐπὶ τὸ αἰσθητικὸν προϊοῦσα· εἶθ' οὕτως
πρὸς τὸ νοερόν τε καὶ λογικὸν ἀναβαίνουσα. Οὐκοῦν τῶν
ὄντων τὸ μὲν σωματικῶν, τὸ δὲ νοερόν ἐστι πάντως. Τοῦ
δὲ σωματικοῦ τὸ μὲν ἄψυχόν ἐστι, τὸ δὲ ἔμψυχον. Ἔμ-
ψυχον δὲ λέγω τὸ μετέχον ζωῆς. Τῶν δὲ ζώντων τὰ μὲν
αἰσθήσει συζῇ, τὰ δὲ ἀμοιρεῖ ταύτης. Πάλιν τῶν αἰσθη-
τικῶν τὰ μὲν λογικά ἐστιν, τὰ δὲ ἄλογα. Ἐπεὶ οὖν ἡ αἰ-
σθητικὴ ζωὴ οὐκ ἂν δίχα τῆς ὕλης συσταίη, οὐδ' ἂν τὸ
D νοερὸν ἄλλως ἐν σώματι γένοιτο, μὴ τῷ αἰσθητικῷ ἐμφυ-
όμενον· τούτου χάριν τελευταία ἡ τοῦ ἀνθρώπου κατα-
σκευὴ ἱστορεῖται, ὡς πᾶσαν ἐμπεριειληφότος τὴν ζωτικὴν
ἰδέαν, τήν τε ἐν τοῖς βλαστήμασι καὶ ἐν τοῖς ἀλόγοις θεω-
ρουμένην· τὸ μὲν γὰρ τρέφεσθαί τε καὶ αὔξεσθαι ἐκ τῆς
φυτικῆς ἔχει ζωῆς· ἔστι γὰρ τὸ τοιοῦτον καὶ ἐν ἐκείνοις
ἰδεῖν, ἑλκομένης τε διὰ ῥιζῶν τῆς τροφῆς καὶ ἀποποιου-
μένης διὰ καρπῶν τε καὶ φύλλων· τὸ δὲ κατ' αἴσθησιν
206 οἰκονομεῖσθαι ἐκ τῶν ἀλόγων ἔχει. Τὸ δὲ διανοητικόν
A τε καὶ λογικὸν ἄμικτόν ἐστι καὶ ἰδιάζον ἐπὶ ταύτης τῆς
φύσεως, ἐφ' ἑαυτοῦ θεωρούμενον. Ἀλλ' ὥσπερ τὸ ἐφελ-
κτικὸν τῶν ἀναγκαίων πρὸς τὴν ὑλικὴν ζωὴν ἡ φύσις ἔχει,
ὅπερ ἐν ἡμῖν γενόμενον ὄρεξις λέγεται· τοῦτο δὲ φαμὲν
τοῦ φυτικοῦ τῆς ζωῆς εἶδους εἶναι, ἐπειδὴ καὶ ἐν ἐκεί-
νοις ἔστιν ἰδεῖν οἷόν τινας ὁρμὰς φυσικῶς ἐνεργουμένας ἐν
τῷ πληροῦσθαί τε τοῦ οἰκείου καὶ ὀργᾷν πρὸς τὴν ἔκφυσιν·
οὕτως καὶ ὅσα τῆς ἀλόγου φύσεώς ἐστιν ἴδια, ταῦτα τῷ νοε-
Β ρῷ τῆς ψυχῆς κατεμίχθη. Ἐκείνων, φησὶν, ὁ θυμὸς, ἐκείνων
ὁ φόβος, ἐκείνων τὰ ἄλλα πάντα, ὅσα κατὰ τὸ ἐναντίον ἐν

disputatio de his rebus a nobis interim tanquam in exercitatione proponatur, ut eorum, qui calumniandi causa auscultant, maledicta effugere possit. Via quadam et ordinis consequentia ad hominis creationem divinum numen accessisse prodiderunt literae sacrae: postquam enim constituta est universitas, sicut dicit historia, non statim homo exsistit in terra, sed hunc quidem praecessit natura eorum, quae ratione carent; ante illa vero germina fuerunt. Ostendunt, opinor, per haec literae sacrae, vitalem vim consequentia quadam corporeae commisceri naturae, primum quidem penetrantem in ea, quae carent sensu; posthac vero procedentem ad id, quod est sensu praeditum; deinde ita ascendentem ad id, quod est intelligens, rationisque particeps. Igitur eorum, quae sunt, aliud corporeum, aliud intelligens est omnino. Corporei autem aliud inanimum est, aliud animatum. Animatum dico id, quod est vitae particeps. Eorum autem, quae vivunt, alia sunt sensu praedita, alia carent sensu. Rursus eorum, quae sensum habent, alia ratione praedita, alia expertia sunt rationis. Quoniam ergo vita sensu praedita absque materia consistere non possit, nec intelligens quidem aliter fuerit in corpore, nisi sentiendo innascatur: hac de causa homo postremo loco conditus esse traditur, ut qui omnem vitalem speciem, tam quae in germinibus, quam quae in brutis animadvertitur, in sese complexus sit. Nam quod alitur et augetur, ex plantarum vita habet: licet enim etiam in illis tale quid videre, quippe quum et attrahatur nutrimentum per radices, et per fructus simul ac folia excernatur: quod autem sensu regitur, ex iis habet, quae expertia sunt rationis. At vis cogitandi et ratiocinandi impermixta ac propria est in hac natura, et per se consideratur. Sed quemadmodum vim attrahentem res necessarias ad materialem vitam natura habet, quae vis, quum in nobis fuerit, appetitus dicitur (hanc autem vim dicimus de specie vitae plantarum esse: nam et in illis licet videre tanquam appetitiones quasdam naturaliter operantes, dum et implentur eo, quod cuique proprium est, et turgent ad germinationem): eodem etiam modo quaecunque naturae ratione carentia propria sunt, haec intelligenti animae facultati admixta

ἡμῖν ἐνεργεῖται, πλὴν τῆς λογικῆς τε καὶ διανοητικῆς δυνάμεως, ὃ δὴ μόνον τῆς ἡμετέρας ζωῆς ἐςὶν ἐξαίρετον, ἐν ἑαυτῷ, καθὼς εἴρηται, τοῦ θείου χαρακτῆρος ἔχον τὴν μίμησιν· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ κατὰ τὸν ἤδη προαποδοθέντα λόγον οὐκ ἔςιν ἄλλως τὴν λογικὴν δύναμιν ἐγγενέσθαι τῇ σωματικῇ ζωῇ, μὴ διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐγγινομένην· ἡ δὲ αἴσθησις ἐν τῇ τῶν ἀλόγων προϋπέςη φύσει· ἀναγκαίως
C διὰ τοῦ ἑνὸς καὶ πρὸς τὰ συνημμένα τούτῳ γίνεται τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἡ κοινωνία. Ταῦτα δὲ ἔςιν ὅσα ἐν ἡμῖν γινόμενα πάθη λέγεται, ἃ οὐχὶ πάντως ἐπὶ κακῷ τινι τῇ ἀνθρωπίνῃ συνεκληρώθη ζωῇ· ἦ γὰρ ἂν ὁ δημιουργὸς τῶν κακῶν τὴν αἰτίαν ἔχοι, εἰ ἐκεῖθεν αἱ τῶν πλημμελημάτων ἦσαν ἀνάγκαι συγκαταβεβλημέναι τῇ φύσει· ἀλλὰ τῇ ποιᾷ χρήσει τῆς προαιρέσεως ἢ ἀρετῆς ἢ κακίας ὄργανα τὰ τοιαῦτα τῆς ψυχῆς κινήματα γίνεται, καθάπερ
D ὁ σίδηρος κατὰ γνώμην τοῦ τεχνίτου τυπούμενος, πρὸς ὅπερ ἂν ἐθέλῃ τοῦ τεχνιτεύοντος ἡ ἐνθύμησις, πρὸς τοῦτο καὶ σχηματίζεται, ἢ ξίφος ἢ τι γεωργικὸν ἐργαλεῖον γινόμενος. Οὐκοῦν εἰ μὲν ὁ λόγος, ὃ δὴ τῆς φύσεως ἡμῶν ἐςὶν ἐξαίρετον, τῶν ἔξωθεν ἡμῖν ἐπεισκριθέντων τὴν ἡγεμονίαν ἔχοι, καθὼς καὶ δι᾽ αἰνίγματος ὁ τῆς γραφῆς παρεδήλωσε λόγος, ἄρχειν ἐγκελευόμενος πάντων τῶν ἀλόγων, οὐκ ἄν τι πρὸς κακίας ἠπηρεσίαν τῶν τοιούτων κινημάτων ἡμῖν ἐνεργήσειεν, τοῦ μὲν φόβου τὸ ὑπήκοον ἐμ-
207 ποιοῦντος, τοῦ δὲ θυμοῦ τὸ ἀνδρεῖον, τῆς δειλίας δὲ τὴν
A ἀσφάλειαν, τῆς δὲ ἐπιθυμητικῆς ὁρμῆς τὴν θείαν τε καὶ ἀκήρατον ἡμῖν ἡδονὴν προξενούσης. Εἰ δὲ ἀποβάλοι τὰς ἡνίας ὁ λόγος καὶ οἷόν τις ἡνίοχος ἐμπλακεὶς τῷ ἅρματι κατόπιν ὑπ᾽ αὐτοῦ σύροιτο, ἐκεῖ ἀπαγόμενος, ὅπουπερ ἂν ἡ ἄλογος κίνησις τῶν ὑπεζευγμένων φέρῃ, τότε εἰς πάθος αἱ ὁρμαὶ καταςρέφονται, οἷον δὴ καὶ ἐν τοῖς ἀλόγοις ἔςιν ἰδεῖν· ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἐπισατεῖ λογισμὸς τῆς φυσι-
B κῶς αὐτοῖς ἐγκειμένης κινήσεως, τὰ μὲν θυμώθη τῶν ζώων ἐν ἀλλήλοις φθείρεται τῷ θυμῷ ςρατηγούμενα, τὰ δὲ πολύσαρκά τε καὶ δύνατα εἰς οὐδὲν οἰκεῖον ἀγαθὸν ἀπώνατο τῆς δυνάμεως, κτῆμα τοῦ λογικοῦ διὰ τὴν ἀλο-

sunt. Illorum, inquit, est ira, illorum metus, illorum alia omnia, quaecunque contra in nobis exercentur, excepta rationis participe et cogitandi facultate, quod quidem solum nostrae vitae praecipuum est, in se, sicut dictum est, divinae formae imitationem continens; sed quoniam, ut iam supra indicatum est, vis ratione praedita corporeae vitae non aliter inesse potest, nisi per sensus insit: sensus autem prius constitit in natura eorum, quae expertia sunt rationis: necessario per unum etiam cum cohaerentibus huic exsistit animae nostrae communio. Haec autem sunt, quae, quum in nobis exsistunt, animi perturbationes dicuntur, quae non omnino mali alicuius causa humanae attributae sunt vitae (profecto enim creatori causa malorum adscriberetur, si illinc peccatorum necessitates simul cum natura primordium cepissent); sed certo quodam usu liberi arbitrii vel virtutis vel vitii instrumena tales animi motus exsistunt, quemadmodum ferrum, dum ex sententia artificis cuditur, ad quodcunque voluerit artificis cogitatio, ad id etiam formatur, et vel gladius vel rusticum aliquod instrumentum fit. Ergo si quidem ratio, quae sane naturae nostrae praecipua pars est, eorum, quae extrinsecus nobis inserta sunt, principatum obtineat (sicut etiam literae sacrae per aenigma indicant iubentes imperare omnibus, quae expertia sunt rationis) nullus eiusmodi motus ad vitii ministerium in nobis operabitur, metu quidem obedientiam ingenerante, ira vero fortitudinem, timiditate autem cautionem et cupiditatis impetu divinam et immortalem nobis voluptatem conciliante. Sin autem ratio habenas amiserit, et tanquam aliquis auriga currui implicitus ab eo retro trahatur, illuc abreptus, quocunque eum rationis expers motus iumentorum auferat, tunc in perturbationem appetitiones convertuntur, quale quidem etiam in brutis videri potest: quoniam enim ratio motui naturaliter iis insito non praeest, iracunda quidem animalia sese invicem conficiunt ira imperante; quae autem carnosa sunt, ac robusta, dum propter rationis defectum ratione praediti possessio fiunt, nihil proprii suarum virium commodi sentiunt: et

γίαν γινόμενα· ἥ τε τῆς ἐπιθυμίας καὶ τῆς ἡδονῆς ἐνέργεια περὶ οὐδὲν τῶν ὑψηλῶν ἀσχολεῖται, οὔτε ἄλλο τι τῶν ἐν αὐτοῖς θεωρουμένων λόγῳ τινὶ πρὸς τὸ λυσιτελοῦν διεξάγεται. Οὕτω καὶ ἐν ἡμῖν, εἰ μὴ πρὸς τὸ δέον ἄγοιτο ταῦτα διὰ τοῦ λογισμοῦ, ἀλλ' ἐπικρατοίη τῆς τοῦ
C νοῦ δυναςείας τὰ πάθη, πρὸς τὸ ἄλογόν τε καὶ ἀνόητον μεταβαίνει ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τοῦ διανοητικοῦ τε καὶ θεοειδοῦς, τῇ ὁρμῇ τῶν τοιούτων παθημάτων ἀποκτηνούμενος.

ΓΡΗΓ. Ἐγὼ δὲ σφόδρα περὶ τὰ εἰρημένα διατεθείς· Ἀρκεῖ μέν, ἔφην, παντὶ τῷ γε νοῦν ἔχοντι ψιλῶς οὐτωσὶ καὶ ἀκατασκεύως δι' ἀκολούθου προελθὼν ὁ λόγος, εὖ ἔχειν δόξαι καὶ μηδαμοῦ παρεσφάλθαι τῆς ἀληθείας. Ἐπεὶ δὲ τοῖς μὲν τὰς τεχνικὰς ἐφόδους μεμελετηκόσι τῶν
D ἀποδείξεων ὁ συλλογισμὸς ἱκανὸς εἰς πίςιν δοκεῖ· ἡμῖν δὲ πάντων τῶν τεχνικῶν συμπερασμάτων ἀξιοπιςότερον εἶναι ὁμολογεῖται τὸ διὰ τῶν ἱερῶν τῆς γραφῆς διδαγμάτων ἀναφαινόμενον, ζητεῖν οἶμαι δεῖν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, εἰ ἡ θεόπνευςος διδασκαλία συμφέρεται.

ΜΑΚΡ. Ἥ δέ· Καὶ τίς ἂν ἀντείποι, φησὶ, μὴ οὐχὶ ἐν τούτῳ μόνῳ τὴν ἀλήθειαν τίθεσθαι, ᾧ σφαγὶς ἔπεςιν τῆς γραφικῆς μαρτυρίας. Οὐκοῦν εἰ χρή τι καὶ τῆς τοῦ εὐαγγελίου διδασκαλίας πρὸς τὴν τοῦ δόγματος τούτου
208συνηγορίαν παραληφθῆναι, οὐκ ἀπὸ καιροῦ γένοιτ' ἂν
A ἡμῖν τῆς παραβολῆς τῶν ζιζανίων ἡ θεωρία· ἔσπειρεν γὰρ ἐκεῖ τὸ καλὸν σπέρμα ὁ οἰκοδεσπότης· ἡμεῖς δὲ πάντος ὁ οἶκός ἐσμεν. Καθεύδοντας δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἐπιφυλάξας, ἐνέσπειρεν ὁ ἐχθρὸς τῷ τροφίμῳ τὸ ἄχρηςον, αὐτῷ τῷ σίτῳ κατὰ τὸ μέσον ἐνθεὶς τὸ ζιζάνιον. Καὶ συνεβλάςησεν ἀλλήλοις τὰ σπέρματα· οὐ γὰρ ἦν δυατὸν τὸ αὐτῷ τῷ σίτῳ ἐντεθὲν σπέρμα μὴ σὺν ἐκείνῳ βλαςῆσαι. Κωλύει δὲ τοὺς ὑπηρέτας ὁ τῆς γεωργίας ἔ-
B φορος μὴ ἀποτίλλειν τὸ ἄχρηςον διὰ τὴν ἐν τῇ ῥίζῃ τῶν ἐναντίων συμφυΐαν, ὡς ἂν μὴ τῷ ἀλλοτρίῳ συνεκτιλῇ τὸ τρόφιμον. Τὰς γὰρ τοιαύτας τῆς ψυχῆς ὁρμὰς διὰ τῶν καλῶν σπερμάτων οἰόμεθα τὸν λόγον ἐνδείκνυσθαι, ὧν ἔ-

cupiditatis et voluptatis operatio in nulla re sublimi versatur, nec aliud quicquam eorum, quae in iis cernuntur, ratione aliqua ad id, quod prodest, deducitur. Ita etiam in nobis, nisi haec ad id, quod oportet, ratione ducantur, sed in mentem imperium obtineant perturbationes, homo transit ad id, quod expers est rationis et intelligentiae, ab eo, quod est intelligens et divinum, dum impetu eiusmodi affectionum animi in pecudem degenerat.

GREG. Ego autem iis, quae dicta erant, valde affectus: Sufficit quidem, inquam, cuivis, qui sapit, sic nude atque simpliciter per consequentiam progressa oratio, ut recte habere et nusquam a veritate aberasse videatur. Sed quoniam iis quidem, qui in artificiosis demonstrationum instrumentis exercitati sunt, ad fidem faciendam syllogismus sufficere videtur; nobis vero constat omnibus, quae arte fiunt, conclusionibus, fide dignius esse, quod per sacram apparet literarum doctrinam, quaerendum esse censeo in iis, quae dicta sunt, an divinitus tradita doctrina consentiat.

MACR. Illa autem: Quis, inquit, contradixerit, non esse in hoc solo ponendam veritatem, cui literarum sacrarum testimonii adest sigillum? Si ergo ad hoc dogma defendendum oportet etiam aliquid assumi ex doctrina evangelica, non intempestivum nobis fuerit contemplari parabolam zizaniorum: spargebat enim illic bonum semen paterfamilias; nos autem omnino familia sumus. Quum autem dormientes homines observasset inimicus, in eo, quod erat utile ad nutrimentum, seminavit inutile, zizanio immisso in medium ipsum frumentum: simulque semina germinarunt; non poterat enim fieri, ut cum ipso frumento immissum semen non cum illo germinaret. Prohibet autem qui praeest agriculturae ministros, ne evellant id, quod est inutile, propterea quod in radice contraria coaluerint, ne cum alieno evelleretur id, quod est utile. Tales enim animi appetitiones literis sacris per bona semina existimamus indicari, quorum unumquodque, si

καζον, εἰ μόνον πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἐγεωργεῖτο, τὸν τῆς ἀρετῆς ἂν ἡμῖν καρπὸν πάντως ἐβλάστησεν. Ἐπειδὴ δὲ παρενεσπάρη τούτοις ἡ περὶ τὴν τοῦ καλοῦ κρίσιν διαμαρτία, καὶ τὸ ὄντως καὶ μόνον κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν καλὸν διὰ τοῦ συναναφυέντος βλαξοῦ τῆς ἀπάτης ἐπεσκοτίσθη· τὸ γὰρ ἐπιθυμητικὸν οὐ πρὸς τὸ τῇ φύσει καλὸν, οὗ χάριν καὶ κατεσπάρη ἡμῖν, ἐφύη τε καὶ ἀνέδραμεν, ἀλλὰ πρὸς τὸ κτηνῶδες καὶ ἄλογον τὸν βλαξὸν μετεποίησεν, τῆς περὶ τὸ καλὸν ἀκρισίας πρὸς τοῦτο τὴν τῆς ἐπιθυμίας ἐνεγκούσης ὁρμήν· ὡςαύτως καὶ τὸ τοῦ θυμοῦ σπέρμα οὐ πρὸς ἀνδρείαν ἐςόμωσεν, ἀλλὰ πρὸς τὴν τῶν ὁμοφύλων μάχην ἐξώπλισεν· ἥ τε τῆς ἀγάπης δύναμις τῶν νοητῶν ἀπέςη, περὶ τὴν τῶν αἰσθητῶν ἀπόλαυσιν πέρα τοῦ μέτρου ὑλομανήσασα· καὶ τὰ ἄλλα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τοὺς χείρονας βλαξοὺς ἀντὶ τῶν κρειττόνων ἐξήνθησεν· τούτου χάριν ἀφίησιν ὁ σοφὸς γεωργὸς τὸ ἐμφυὲν τῷ σπέρματι βλάστημα ἐν αὐτῷ εἶναι προμηθείᾳ τοῦ μὴ γυμνωθῆναι τῶν κρειττόνων ἡμᾶς, καθ' ὅλου τῆς ἐπιθυμίας τῷ ἀχρήςῳ βλαξῷ συνεκριζωθείσης· εἰ γὰρ τοῦτο πάθοι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, τί ἔςι τὸ ἐπαῖρον ἡμᾶς πρὸς τὴν τῶν οὐρανίων συνάφειαν; ἢ τῆς ἀγάπης ἀφαιρεθείσης, τίνι τρόπῳ πρὸς τὸ θεῖον συναφθησόμεθα; τοῦ δὲ θυμοῦ κατασβεσθέντος, ποῖον ὅπλον κατὰ τοῦ προσπαλαίοντος ἕξομεν; Ἀφίησι τοίνυν τὰ νόθα τῶν σπερμάτων ἐν ἡμῖν ὁ γεωργὸς, οὐχ ὡς εἰς ἀεὶ κατακρατεῖν τῆς τιμιωτέρας σπορᾶς, ἀλλ' ὡς αὐτὴν τὴν ἄρουραν· οὕτω γὰρ τὴν καρδίαν τροπικῶς ὀνομάζει· διὰ τῆς ἐγκειμένης αὐτῇ φυσικῆς δυνάμεως, ἥτις ἐςὶν ὁ λογισμὸς, τὸ μὲν ξηρᾶναι τῶν βλαςημάτων, τὸ δὲ κάρπιμον καὶ εὐθαλὲς ἀπεργάσασθαι. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο γένοιτο, τῷ πυρὶ τὴν τῆς γεωργίας διάκρισιν ταμιεύεται. Οὐκοῦν εἰ μέν τις τούτοις κατὰ τὸν δέοντα χρήσαιτο λόγον, ἐν ἑαυτῷ λαμβάνων ἐκεῖνα, καὶ μὴ αὐτὸς ἐν ἐκείνοις γινόμενος, ἀλλ' οἷόν τις βασιλεὺς τῇ πολυχειρίᾳ τῶν ὑπηκόων συνεργῷ χρώμενος, ῥᾷον κατορθώσει τὸ κατ' ἀρετὴν σπουδαζόμενον· εἰ δὲ ἐπ' ἐκείνοις γένοιτο, καθάπερ δούλων

solum ad id, quod est bonum, excoleretur, virtutis fructum nobis omnino produceret. Quoniam autem iuxta haec inspersus est error circa honesti iudicium, et quod vere et solum ex sua natura bonum est, per fraudis germen, quod simul crevit, obscuratum est (vis enim concupiscendi non ad id, quod est natura bonum, cuius causa nobis etiam insita est, crevit atque prodiit, sed ad id, quod est belluinum, rationisque expers, germen transtulit, egestate iudicii in eo, quod honestum est, ad hoc cupiditatis impetum rapiente: similiter irae quoque semen non ad fortitudinem acuit, sed ad pugnam adversus eos, qui eiusdem sunt generis, armavit, et vis dilectionis defecit ab iis, quae percipiuntur intelligentia, in fruendo sensilibus supra modum luxurians: et cetera eodem modo deteriora germina pro melioribus produxerunt): iccirco prudens agricola germen semini innatum in eo esse sinit, providens, ne nos privemur melioribus, si cum inutili germine cupiditas penitus evulsa fuerit: nam si hoc acciderit humanae naturae, quid est quod nos incitet, ut caelestibus coniungamur? aut dilectione ablata, quo modo deo coniungemur? ira autem exstincta, quibus armis adversus reluctantem utemur? Adulterina ergo semina in nobis relinquit agricola, non ut semper dominatum obtineant in pretiosiorem sementem, sed ut ipsa terra (ita enim tropice cor nominat) per insitam ei vim naturalem, quae est ratiocinatio, aliud germen arefaciat, aliud floridum et frugiferum reddat. Id si factum non fuerit, agriculturam igni discernendam reservat. Si quis ergo his recte utatur, illaque in se recipiat, nec ipse in potestatem illorum redigatur, sed velut aliquis rex magna subditorum manu adiutrice utatur, facilius recte geret id, quod ex virtute gerere studet; sin autem redactus in illorum fuerit potestatem, perinde ac si aliqui servi insurrexerint adversus dominum, isque in servitu-

τινῶν ἐπαναςάντων τῷ κεκτημένῳ, καὶ ἐξανδραποδισθείη, ταῖς δουλικαῖς ἀπονοίαις ἀγεννῶς ὑποκύψας, καὶ κτῆμα γένοιτο τῶν ὑπεζευγμένων κατὰ τὴν φύσιν αὐτῷ, πρὸς ἐκεῖνα κατ' ἀνάγκην μετατεθήσεται, πρὸς ἅπερ ἂν ἡ ἐπικράτησις τῶν καθηγουμένων βιάζηται. Εἰ δὲ ταῦτα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, οὔτε ἀρετὴν, οὔτε κακίαν ἐφ' ἑαυτῶν ταῦτα ἀποφανούμεθα, ὅσα κινήματα τῆς ψυχῆς ὄντα ἐπὶ τῇ ἐξουσίᾳ τῶν χρωμένων κεῖται, ἢ καλῶς ἢ ὡς ἑτέρως ἔχειν· ἀλλ', ὅταν μὲν αὐτοῖς πρὸς τὸ κρεῖττον ἡ κίνησις ᾖ, ἐπαίνων γίνεσθαι ὕλην, ὡς τῷ Δανιὴλ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τῷ Φινεὲς τὸν θυμὸν καὶ τῷ καλῶς πενθοῦντι τὴν λύπην, εἰ δὲ πρὸς τὸ χεῖρον γένοιτο ἡ ῥοπὴ, τότε πάθη γίνεσθαι ταῦτα καὶ ὀνομάζεσθαι.

ΓΡΗΓ. Ἐγὼ δὲ ταῦτα διεξελθούσης, ἐπειδὴ παυσαμένη βραχύ τι ἔδωκε τῷ λόγῳ διαλιπεῖν, καὶ συνελεξάμην τῇ διανοίᾳ τὰ εἰρημένα, πάλιν ἐπὶ τὴν προτέραν ἀνέδραμον ἀκολουθίαν τοῦ λόγου, ἐν ᾧ κατεσκευάζετο μὴ ἀδύνατον εἶναι τὴν ψυχὴν διαλυθέντος τοῦ σώματος ἐν τοῖς στοιχείοις εἶναι, καὶ τοῦτο εἶπον πρὸς τὴν διδάσκαλον· Ποῦ ἐκεῖνο τὸ πολυθρύλητον τοῦ Ἅιδου ὄνομα, πολὺ μὲν ἐν τῇ συνηθείᾳ τοῦ βίου, πολὺ δὲ ἐν ταῖς συγγραφαῖς ταῖς τε ἔξωθεν καὶ ταῖς ἡμετέραις περιφερόμενον, εἰς ὃ πάντες οἴονται καθάπερ εἴς τι δοχεῖον ἐνθένδε τὰς ψυχὰς μετανίσασθαι; Οὐ γὰρ ἂν τὰ στοιχεῖα τὸν Ἅιδην λέγοις.

ΜΑΚΡ. Καὶ ἡ διδάσκαλος· Δῆλος εἶ, φησὶ, μὴ λίαν προσεσχηκὼς τῷ λόγῳ· τὴν γὰρ ἐκ τοῦ ὁρωμένου πρὸς τὸ ἀειδὲς μετάσασιν τῆς ψυχῆς εἰποῦσα, οὐδὲν ὤμην ἐλλελοιπέναι εἰς τὸν τὸ περὶ τοῦ Ἅιδου ζητούμενον· οὐδὲ γὰρ ἄλλο τί μοι δοκεῖ παρά τε τῶν ἔξωθεν καὶ παρὰ τῆς θείας γραφῆς τὸ ὄνομα τοῦτο διασημαίνειν, ἐν ᾧ τὰς ψυχὰς γίνεσθαι λέγουσι, πλὴν τὴν εἰς τὸ ἀφανές τε καὶ ἀειδὲς μεταχώρησιν.

ΓΡΗΓ. Καὶ πῶς, εἶπον ἐγὼ, τὸν ὑποχθόνιον χῶρον οἴονταί τινες οὕτω λέγεσθαι, ἐν ἑαυτῷ τε κἀκεῖνον τὰς ψυχὰς πανδοκεύειν, καθάπερ τι χώρημα τῆς τοιαύτης φύ-

tem abreptus fuerit, servili insolentiae per ignaviam succumbens, et mancipium eorum evaserit, quae ei subiecta sunt natura: ad illa necessario traducetur, ad quae vis regentium eum impulerit. Quae si ita sunt, neque virtutem, neque vitium per se ea pronuntiabimus: quae quum sint animi motus, in potestate utentium est situm, ea vel bene habere vel secus; sed, quando eorum motus ad id, quod est melius, inclinaverit, ea laudum existere materiam, ut Danieli cupiditatem, et Phineeso iram recteque lugenti tristitiam; sin autem ad id, quod est deterius, facta fuerit propensio, tunc ea animi perturbationes fieri et nominari.

GREG. Ego vero, quum his expositis cessans aliquantulum orationem intermisisset, ipseque mente collegissem ea, quae dicta fuerant, rursus ad priorem recurri consequutionem orationis, qua confirmabatur fieri posse, ut anima dissoluto corpore sit in elementis: et hoc dixi magistrae: Ubi est illud, quod vulgo iactatur, Inferni nomen, quod multum in consuetudine vitae, multum in scriptis tam externis, quam nostris circumfertur, in quod tanquam in aliquod receptaculum omnes arbitrantur hinc migrare animas? Non enim elementa Infernum dixeris.

MACR. Et magistra: Est evidens, inquit, te ea, quae diximus, non admodum attendisse: nam, quum dixi animae transitum ab eo, quod videtur, ad id, quod non cernitur, nihil putabam me reliquisse, quod de Inferno quaeretur: nec enim aliud quippiam mihi videtur tam in externis, quam in divinis literis hoc nomen significare, in quo animas esse dicunt, quam transitum ad id, quod non apparet, neque cernitur.

GREG. Et quomodo, inquam ego, subterraneum locum quidam ita dici putant, illumque in se animas quasi hospitio excipere, tanquam receptaculum quoddam eiusmodi

B σεως δεκτικὸν τὰς ἀποπτάσας ἤδη τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς πρὸς ἑαυτὸν ἐφελκόμενον;

ΜΑΚΡ. Ἀλλ' οὐδὲν μᾶλλον, φησὶν ἡ διδάσκαλος, τὸ δόγμα διὰ τῆς ὑπονοίας ταύτης παραβλαβήσεται· εἰ γὰρ ἀληθὴς ὁ λόγος ὁ κατὰ σὲ, καὶ τὸ συνεχῆ τε πρὸς ἑαυτὸν καὶ ἀδιάσπαστον εἶναι τὸν οὐράνιον πόλον, τῷ ἰδίῳ κύκλῳ πάντα ἐμπεριέχοντα, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τὴν γῆν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν αἰωρεῖσθαι, καὶ πάντων τῶν κυκλοφορουμένων τὴν κίνησιν περὶ τὸ ἔξω καὶ πάγιον γίνεσθαι, ἀ-
C νάγκη πᾶσα, φησὶν, ὅ τί περ ἂν ἑκάστῳ τῶν στοιχείων ᾖ κατὰ τὸ ἄνω τῆς γῆς μέρος, τοῦτο καὶ κατὰ τὸ ἀντικείμενον εἶναι, μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας ὅλον αὐτῆς τὸν ὄγκον ἐν κύκλῳ περιθεούσης. Καὶ ὥσπερ ὑπὲρ γῆν τοῦ ἡλίου φανέντος ἐπὶ τὸ ὑποκείμενον αὐτῆς σκέφεται ἡ σκιὰ, τοῦ σφαιροειδοῦς σχήματος οὐ δυναμένου κατὰ ταὐτὸν ἐν κύκλῳ διαληφθῆναι τῇ τῆς ἀκτῖνος περιβολῇ, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην, καθ' ὅπερ ἂν τῆς γῆς μέρος προσβάλῃ ταῖς ἀκτῖσιν ὁ ἥλιος, κατά τινος κέντρου πάν-
D τως ἐπὶ τῆς σφαίρας γινόμενος, πρὸς τὴν εὐθεῖαν διάμετρον κατὰ τὸ ἕτερον πέρας σκότος ἔχει· καὶ οὕτω κατὰ τὸ διηνεκὲς τῷ ἡλιακῷ δρόμῳ ἐπὶ τὸ ἀντικείμενον τῇ τῆς ἀκτῖνος εὐθείᾳ συμπεριοδεύει τὸ σκότος, ὥστε κατὰ τὸ ἴσον τόν τε ὑπέργειον καὶ τὸν ὑπόγειον τόπον ἀνὰ μέρος γίνεσθαι ἐν φωτί τε καὶ σκότῳ· οὕτως εἰκὸς καὶ τἆλλα πάντα ὅ τί περ ἂν στοιχειωδῶς ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς ἡμισφαιρίῳ τῆς γῆς θεωρεῖται, τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τὸ ἕτερον εἶναι μὴ ἀμφιβάλλειν. Μιᾶς δὲ καὶ τῆς αὐτῆς οὔσης κατὰ πᾶν τῆς γῆς μέρος τῆς τῶν στοιχείων περιβολῆς οὔτε ἀντιλέγειν, οὔτε συναγορεύειν οἶμαι δεῖν τοῖς περὶ τού-
211 των ἐνισαμένοις, ὡς δέον ἢ τοῦτον ἢ τὸν καταχθόνιον
A τόπον ἀποτετάχθαι οἴεσθαι ταῖς τῶν σωμάτων ἐκλυθείσαις ψυχαῖς· ἕως γὰρ ἂν μὴ παρακινοίη τὸ προηγούμενον δόγμα ἡ ἔνσασις περὶ τοῦ εἶναι μετὰ τὴν ἐν σαρκὶ ζωὴν τὰς ψυχὰς, οὐδὲν περὶ τοῦ τόπου ὁ ἡμέτερος λόγος διενεχθήσεται, μόνων σωμάτων ἴδιον εἶναι τὴν ἐπὶ τόπου

naturae capax, quod eas, quae iam evolaverint ex humana vita, ad se attrahat?

MACR. Sed nihilo magis, inquit magistra, per hanc opinionem laedetur dogma: nam si verum est quod a te dicitur, et continuum sibi atque indissolubilem esse polum caelestem, qui orbe suo omnia contineat, et in medio terram, et quae circa eam sunt, esse suspensa, omniumque, quae in orbem vertuntur, motum circa id, quod est firmum ac stabile, fieri, omnino, inquit, necesse est, ut quidquid uniculque elementorum accidat in supera terrae parte, id etiam ex adverso contingat, quum una eademque natura totam eius magnitudinem in orbem ambiat. Et quemadmodum, super terram sole apparente, ad subiectam partem eius umbra versatur, quum globosa figura eodem tempore undique radii amplexu comprehendi non possit, sed prorsus necesse est, ut, ad quamcunqne terrae partem sol radios admoverit, in quodam centro omnino in orbe existens, recta diametro in altero fine tenebrae sint, et sic perpetuo una cum solis cursu ex adverso rectae radii lineae obeant tenebrae, adeo ut aequabiliter et superus et inferus terrae locus vicissim et in luce et in tenebris sit: ita consentaneum est in ceteris quoque omnibus quodcunque iuxta elementorum naturam in nostro terrae hemisphaerio cernitur, idem etiam in altero esse non addubitare. Quum autem per omnem terrae partem unus et idem elementorum complexus sit, neque contradicendum, neque suffragandum arbitror iis, qui haec obiiciunt, quod oporteat existimare aut hunc aut subterraneum locum destinatum esse animis corpore solutis: quamdiu enim hac obiectione non labefactatur praecipuum illud dogma de eo, quod sunt animae post vitam, quae in carne degebatur, nihil controversiae de loco nostra movebit oratio, ut quae sentiat corporum duntaxat proprium esse in loco situm: animam autem, quae

θέσιν καταλαμβάνων· ψυχὴν δὲ ἀσώματον οὖσαν μηδεμίαν ἀνάγκην ἔχειν ἐκ φύσεως τόποις τισὶν ἐγκατέχεσθαι.

B ΓΡΗΓ. Τί οὖν, εἶπον, εἰ τὸν ἀπόζολον ὁ ἀντιλέγων προβάλλοιτο, πᾶσαν λέγοντα τὴν λογικὴν κτίσιν ἐν τῇ τοῦ παντὸς ἀποκαταζάσει πρὸς τὸν τοῦ παντὸς ἐξηγούμενον βλέπειν, ἐν οἷς καὶ καταχθονίων μνημονεύει τινῶν δι' ἐπιζολῆς πρὸς Φιλιππησίους εἰπών· ὅτι αὐτῷ πᾶν γόνυ κάμψει ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων.

ΜΑΚΡ. Ἐπιμενοῦμεν τῷ δόγματι, φησὶν ἡ διδάσκαλος, κἂν ταῦτα λεγόντων ἀκούωμεν, περὶ μὲν τοῦ εἶναι τὴν ψυχὴν καὶ τὸν ἀντιλέγοντα σύμψηφον ἔχοντες, περὶ δὲ τοῦ τόπου, καθὼς ἐν τοῖς φθάσασιν εἴρηται, οὐκ ἐνισάμενοι.

C ΓΡΗΓ. Τοῖς οὖν ἐπιζητοῦσιν, εἶπον, τὴν ἀποζολικὴν ἐν τῇ φωνῇ ταύτῃ διάνοιαν, τί ἄν τις εἴποι, εἴπερ τῆς τοπικῆς σημασίας ἀποκινοίη τὴν λέξιν;

ΜΑΚΡ. Ἡ δέ· Οὔ μοι δοκεῖ, φησὶν, ὁ θεῖος ἀπόζολος, τοπικῶς τὴν νοερὰν διακρίνων οὐσίαν, τὸ μέν τι ἐπουράνιον, τὸ δὲ ἐπίγειον, τὸ δὲ καταχθόνιον ὀνομάσαι. Ἀλλ' ἐπειδὴ τρεῖς τῆς λογικῆς φύσεώς εἰσι καταζάσεις, ἡ μὲν ἐξ ἀρχῆς τὴν ἀσώματον λαχοῦσα ζωὴν, ἣν ἀγγελικὴν ὀνομάζομεν, ἡ δὲ πρὸς τὴν σάρκα συμπεπλεγμένη, ἣν ἀνθρωπίνην φαμέν· ἡ δὲ διὰ θανάτου τῶν σαρκῶν

D ἀπολελυμένη· ὅπερ ἐν ψυχαῖς θεωρεῖται, τοῦτο οἶμαι τῷ βάθει τῆς σοφίας βλέποντα τὸν θεῖον ἀπόζολον πάσης τῆς λογικῆς φύσεως τὴν ἐν τῷ ἀγαθῷ ποτὲ γενησομένην συμφωνίαν ἀποσημαίνειν, ἐπουράνιον μὲν καλοῦντα τὸ ἀγγελικὸν καὶ ἀσώματον, ἐπίγειον δὲ τὸ συμπεπλεγμένον τῷ σώματι, καταχθόνιον δὲ τὸ διακεκριμένον ἤδη τοῦ σώματος, ἢ εἰ δή τις καὶ ἄλλη παρὰ τὰ εἰρημένα φύσις ἐν λογικοῖς θεωρεῖται, ἣν εἴτε δαίμονας, εἴτε πνεύματα,

212 εἴτε ἄλλο τι τοιοῦτον ἐθέλοι τις κατονομάζειν, οὐ διοι-

A σόμεθα· πεπίζευται γὰρ ἔκ τε τῆς κοινῆς ὑπολήψεως καὶ ἐκ τῆς τῶν γραφῶν παραδόσεως εἶναί τινα φύσιν ἔξω τῶν τοιούτων σωμάτων, ὑπεναντίως πρὸς τὸ καλὸν διακειμένην, καὶ βλαπτικὴν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, ἐκουσίως

sit incorporea, nequaquam necesse habere ex sua natura, ut quibusdam locis detineatur.

GREG. Quid igitur, inquam, si is, qui contradicit, proferat apostolum, dicentem, omnem creaturam ratione praeditam in universitatis restitutione eum, qui universitati praeest, intueri: ubi etiam meminit quorumdam subterraneorum, dicens in epistola ad Philippenses: Ipsi omne genu flectetur caelestium, terrestrium et subterraneorum.

MACR. Permanebimus in dogmate, inquit magistra, etiamsi haec dicentes audiamus, de eo quidem, quod sit anima, eum etiam, qui contradicit, habentes concordantem, de loco autem, sicut supra dictum est, non repugnantes.

GREG. Quid ergo requirentibus, inquam, apostolicam in hac voce sententiam aliquis dixerit, siquidem a loci significatione sermonem removeat?

MACR. Illa vero: Non videtur mihi, inquit, divinus apostolus ratione loci intelligentem discernens essentiam, aliud caeleste, aliud terrestre, aliud subterraneum nominasse. Sed quoniam naturae ratione praeditae tres sunt conditiones, alia, cui ab initio contigit vita incorporea, quam angelicam nominamus: alia cum carne connexa, quam humanam vocamus: alia per mortem a carnibus absoluta: quod in animis consideratur, hoc opinor profunditate sapientiae intuentem divinum apostolum significare eum, qui aliquando futurus est, universae ratione praeditae naturae in bono consensum, caeleste vocantem id, quod est angelicum et incorporeum: terrestre id, quod connexum est cum corpore: subterraneum id, quod separatum iam est a corpore, aut si qua etiam alia praeter ea, quae dicta sunt, consideratur natura in iis, quae ratione sunt praedita: quam sive quis daemones, sive spiritus, sive aliquid aliud eiusmodi voluerit nominare, non dissidebimus: creditum est enim tam ex communi opinione, quam ex literarum sacrarum traditione esse quandam naturam extra eiusmodi corpora, quae bono adversetur et laedat humanam vitam, quae

τῆς κρείττονος λήξεως ἀπορρυεῖσαν, καὶ τῇ ἀποσάσει τοῦ καλοῦ τὸ ἐκ τοῦ ἐναντίου νοούμενον ἐν ἑαυτῇ ὑποζήσασαν, ἥνπερ φασὶ καταχθονίοις ἐναριθμεῖν τὸν ἀπόξολον, τοῦτο ἐν ἐκείνῳ τῷ λόγῳ σημαίνοντα, ὅτι τῆς κα-
B κίας ποτὲ ταῖς μακραῖς τῶν αἰώνων περιόδοις ἀφανισθείσης, οὐδὲν ἔξω τοῦ ἀγαθοῦ καταλειφθήσεται, ἀλλὰ καὶ παρ' ἐκείνων ὁμόφωνος ἡ ὁμολογία τῆς τοῦ Χριξοῦ κυριότητος ἔξαι. Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων οὐκέτ' ἄν τις ἡμᾶς ἀναγκάζοι τῷ τῶν καταχθονίων ὀνόματι τὸν ὑπόγειον ἐννοεῖν χῶρον, ἐπ' ἴσης τοῦ ἀέρος ἁπανταχόθεν περικεχυμένου τῇ γῇ, ὡς μηδὲν αὐτῆς μέρος γυμνὸν τῆς περιβολῆς τοῦ ἀέρος καταλαμβάνεσθαι.

ΓΡΗΓ. Ταῦτα δὲ διεξελθούσης τῆς διδασκάλου, μι-
C κρὸν ἐπισχών· Οὕπω ἱκανῶς ἔχω, φημὶ, τοῦ ζητουμένου, ἀλλ' ἔτι μοι τοῖς εἰρημένοις ἐπιδιξάζει πως ἡ διάνοια, καὶ δέομαι πάλιν ἐπαναχθῆναί μοι πρὸς τὴν αὐτὴν ἀκολουθίαν τὸν λόγον, τῶν μὲν ἤδη συμβιβασθέντων ἡμῖν ἀπαλλαγέντα· μετρίως γὰρ οἶμαι διὰ τῶν εἰρημένων τοὺς μὴ λίαν ἀντιτύπως ἔχοντας ἐναχθήσεσθαι μὴ εἰς ἀναίρεσιν καὶ ἀνυπαρξίαν τὴν ψυχὴν μετὰ τὴν διάλυσιν τῶν σωμάτων ἄγειν, μηδὲ κατασκευάζειν μηδαμοῦ δύνασθαι αὐτὴν ἐν τοῖς οὖσιν εἶναι διὰ τὸ ἑτεροφυῶς ἔχειν πρὸς τὴν
D τῶν ξοιχείων οὐσίαν. Κἂν μὴ συμβαίνῃ γὰρ τούτοις ἡ νοερά τε καὶ ἄϋλος φύσις, τὸ εἶναι ἐν αὐτοῖς οὐ κωλύεται, διχόθεν ἡμῖν τῆς ὑπολήψεως ταύτης βεβαιουμένης ἔκ τε τοῦ νῦν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ τὴν ψυχὴν ἐν τοῖς σώμασιν εἶναι, ἄλλο τι παρὰ τὸ σῶμα κατὰ τὴν οὐσίαν ὑπάρχουσαν, καὶ ἐκ τοῦ τὴν θείαν φύσιν ἀποδεῖξαι τὸν λόγον, ἄλλο τι παντάπασιν οὖσαν τῆς αἰσθητικῆς τε καὶ ὑλικῆς οὐσίας, ὅμως δὲ δι' ἑκάξου τῶν ὄντων διήκειν καὶ τῇ πρὸς τὸ πᾶν ἀνακράσει συνέχειν ἐν τῷ εἶναι τὰ ὄντα, ὡς διὰ τούτων κατὰ τὸ ἀκόλουθον μηδὲ τὴν ψυχὴν ἔξω τῶν
213 ὄντων οἴεσθαι ἀπὸ τῆς ἐν εἴδει θεωρουμένης ζωῆς εἰς
A τὸ ἀειδὲς μεταξᾶσαν. Ἀλλὰ πῶς, εἶπον, τῆς τῶν ξοιχείων ἑνώσεως ἕτερόν τι διὰ τῆς πρὸς ἄλληλα μίξεως εἶδος ἀναλαβόντων, πρὸς δ τῆς ψυχῆς γέγονεν ἡ οἰκείωσις

sponte sua a meliore sorte defluxerit, et pro bono, a quo defecit, id, quod ex contrario intelligitur, in se susceperit, quam quidem aiunt subterraneis annumerare apostolum, id in illo dicto significantem, quod, vitiositate longis saeculorum circuitionibus aliquando exstincta, praeter bonum nihil relinquetur, sed etiam illi una voce dominationem Christi confitebuntur. Haec ergo quum ita sint, nemo nos coëgerit amplius subterraneorum nomine infernum intelligere locum, aequabiliter undique aëre circumfuso terrae, ut nulla eius pars ambitu aëris nuda deprehendatur.

GREG. Haec quum disseruisset magistra, paulisper cunctatus: Nondum, inquam, satis assequor, quod quaeritur, sed adhuc de iis, quae dicta sunt, mens quodammodo ambigua mihi est, et rogo, ut rursus mihi ad eandem consequentiam reducatur oratio, iis quidem, de quibus iam convenit inter nos, omissis: nam facile arbitror non admodum pertinaces per ea, quae dicta sunt, inductum iri, ne animam post corporum dissolutionem ad interitum ducant, perinde ac si nihil sit amplius, neque affirment eam nusquam in rebus universis esse posse, propterea quod sit diversae naturae ab elementorum essentia. Etsi enim cum elementis non congruat intelligens et materiae expers natura, esse tamen in iis non prohibetur; quippe duplici ratione nobis haec opinio confirmatur, tum ex eo, quod nunc in hac vita anima in corporibus est, quum aliud quiddam atque corpus naturâ sit, tum ex eo, quod oratio ostendit divinam naturam, quum aliud quiddam omnino sit, quam sentiens materiaeque particeps essentia, eorum tamen, quae sunt, unumquodque pervadere et per suam temperationem cum universitate ea, quae sunt, continere in essentia: adeo, ut per haec ex consequenti ne animam quidem extra ea, quae sunt, esse putemus, quum ex ea vita, quae in forma conspicitur, ad id, quod forma caret, transmigraverit. Sed quomodo, inquam, quum elementorum unio per eam, quae fit inter se invicem, mixtionem, diversam quandam acceperit formam, quacum animae intercesserit coniunctio et familiaritas, postquam dissolutione elemento-

ἐπειδὰν τῇ διαλύσει τῶν στοιχείων κατὰ τὸ εἰκὸς συναφανισθῇ καὶ τὸ εἶδος, τίνι σημείῳ κατακολουθήσει ἡ ψυχὴ μετὰ τοῦτο, τοῦ ἐγνωσμένου μὴ παραμείναντος;

ΜΑΚΡ. Ἡ δὲ μικρὸν ἐπισχοῦσα· Δεδόσθω μοι, φησὶ, κατ' ἐξουσίαν πλάσαι τινὰ λόγον ἐν ὑποδείγματι πρὸς
B τὴν τοῦ προκειμένου σαφήνειαν, κἂν ἔξω τοῦ δυνατοῦ δοκῇ τὸ λεγόμενον· δεδόσθω γὰρ δυνατὸν εἶναι τῇ τοῦ ζωγράφου τέχνῃ, μὴ μόνον μιγνύειν ἐξ ἐναντίων τὰ χρώματα, καθὼς ἔθος ποιεῖν αὐτοῖς, πρὸς τὴν τῆς μορφῆς ὁμοιότητα, ἀλλὰ καὶ διακρίνειν τὰ μεμιγμένα, καὶ τὴν κατὰ φύσιν πάλιν ἑκάστῳ τῶν χρωμάτων ἀποδιδόναι βαφήν. Οὐκοῦν τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν, ἢ τὸ ἐρυθρὸν καὶ τὸ χρυσοειδὲς, ἢ εἴ τις ἄλλη βαφὴ πρὸς τὴν ὁμοιότητα
C τοῦ προκειμένου συγκίρναται, εἰ πάλιν ἀποκριθείη τῆς πρὸς τὸ ἕτερον μίξεως καὶ ἐφ' ἑαυτοῦ γένοιτο, οὐδὲν ἧττον γινώσκεσθαι ὑπὸ τοῦ τεχνίτου φαμὲν αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ χρώματος, καὶ μηδεμίαν ἐγγίνεσθαι λήθην αὐτῷ μήτε τοῦ ἐρυθροῦ, μήτε τοῦ μέλανος, εἰ ἑτερόχροα κατὰ τὴν πρὸς ἄλληλα μίξιν γενόμενα πάλιν εἰς τὴν κατὰ φύσιν ἐπανέλθοι βαφήν· μεμνημένον δὲ τοῦ τρόπου τῆς πρὸς ἄλλα τῶν χρωμάτων συγκράσεως, εἰδέναι ποῖον ἐν τίνι γενόμενον οἷον ἀπειργάσατο χρῶμα, καὶ ὅπως ἐκπλυθέντος
D τοῦ ἑτέρου πάλιν εἰς τὸ οἰκεῖον ἐπανέδραμεν ἄνθος· καὶ εἰ πάλιν δέοι διὰ τῆς μίξεως τὸ ἴσον ἐργάσασθαι, ἀπονωτέρα ἔσαι αὐτῷ ἡ κατασκευὴ, ἐν τῇ προλαβούσῃ δημιουργίᾳ μελετηθεῖσα. Εἰ δή τι ἀκόλουθον ἐν τῷ ὑποδείγματι, φησὶν, ὁ λόγος ἔχει, ἐξεταζέον ἤδη ἡμῖν αὐτὸ τὸ προκείμενον· ἀντὶ γὰρ τῆς γραφικῆς τέχνης ἡ ψυχὴ προκείσθω τῷ λόγῳ, καὶ ἀντὶ τῶν χρωμάτων τῆς τέχνης ἡ τῶν στοιχείων νοείσθω φύσις, ἡ δὲ μίξις τῆς ποικίλης τῶν ἑτεροχροούντων βαφῆς, καὶ πάλιν ἡ δοθεῖσα ἡμῖν καθ' ὑπόθεσιν εἰς τὰ οἰκεῖα τούτων ἐπάνοδος τὴν συνδρομήν τε καὶ διάσασιν τῶν στοιχείων ὑπογραφέτω. Ὥς-
214 περ οὖν φαμὲν ἐν τῷ ὑποδείγματι μὴ ἀγνοεῖν τὴν βαφὴν
A τοῦ χρώματος τὸν τεχνίτην, μετὰ τὴν μίξιν πάλιν εἰς τὸ οἰκεῖον ἄνθος ἐπανελθοῦσαν, ἀλλ' ἐπιγινώσκειν τό τε ἐ-

rum, ut est consentaneum, forma quoque fuerit simul deleta, quonam signo eam consequetur postea anima, quum quod notum fuerat non permanserit?

MACR. Illa autem quum parum substitisset: Detur mihi, inquit, potestas fingendi aliquam rationem pro exemplo ad declarandum id, quod est propositum, etiam si ab eo, quod fieri potest, remotum videatur id, quod dicitur: detur enim pictorum arte fieri posse, ut non solum colores misceant ex contrariis, prout facere solent, ad formae similitudinem, sed etiam mixtos discernere, rursusque unicuique colorum, quae naturae congruat, tincturam reddere. Album igitur et nigrum, vel rubrum et fulvum, aut si qua alia tinctura ad similitudinem argumenti commiscetur, si rursus fuerit separata a mixtione cum altero, et per se fuerit, nihilominus cognosci ab artifice dicimus ipsam coloris speciem, nullamque ei oblivionem inesse vel rubri, vel nigri, si, quum diversi fuissent coloris in ea, quae fuit, inter se mixtione, rursus redierint ad tincturam, quae naturae conveniat; recordantem autem quomodo colores inter se fuissent temperati, scire quisnam cui immixtus qualem effecerit colorem, et quomodo eluto altero rursus ad suum redierit florem: ac si rursus per mixtionem opus sit simile efficere, minus laboriosa erit ei molitio, in priore opere exercita. Si igitur aliquid consequens in exemplo, inquit, oratio habet, examinandum iam nobis est ipsum propositum: nam pro arte pingendi anima proposita sit orationi, et pro coloribus artis in animo cogitetur elementorum natura; mixtio autem variae tincturae eorum, quae sunt diversorum colorum, rursusque datus nobis per hypothesin eorum ad sua reditus concursum atque diremptionem elementorum describat. Ut igitur in exemplo dicimus artificem non ignorare tincturam coloris, quae post mixtionem rursus ad suum colorem rediit, sed cognoscere et rubrum et nigrum,

ρυθρὸν καὶ τὸ μέλαν, καὶ εἴ τι ἕτερον διὰ τῆς ποιᾶς πρὸς τὸ ἑτερογενὲς κοινωνίας τὴν μορφὴν ἀπειργάσατο, οἷον μὲν ἦν ἐν τῇ μίξει, οἷον δὲ νῦν ἐξὶν ἐν τῷ κατὰ φύσιν γενόμενον, οἷον δὲ πάλιν ἔξαι, εἰ ὁμοιοτρόπως αὖθις ἀλλήλοις ἀναμιχθείη τὰ χρώματα· οὕτως εἰδέναι τὴν ψυχὴν τῶν συνδραμόντων στοιχείων πρὸς τὴν τοῦ σώματος
B κατασκευὴν, ᾧ ἐνεφύη, καὶ μετὰ τὴν διάλυσιν αὐτῶν τὴν φυσικὴν ἰδιότητα. Κἂν πόῤῥωθεν ἀπ' ἀλλήλων αὐτὰ ἡ φύσις ἀφέλκῃ διὰ τὰς ἐγκειμένας ἐναντιότητας, ἕκαστον αὐτῶν τῆς πρὸς τὸ ἐναντίον ἐπιμιξίας ἀπείργουσα, οὐδὲν ἧττον παρ' ἑκάστῳ ἔξαι, τῇ γνωσικῇ δυνάμει τοῦ οἰκείου ἐφαπτομένη καὶ παραμένουσα, ἕως ἂν εἰς ταὐτὸν πάλιν ἡ τῶν διεξώτων γένηται συνδρομὴ πρὸς τὴν τοῦ διαλυθέντος ἀναστοιχείωσιν, ὅπερ ἀνάστασις κυρίως καὶ ἔξι καὶ ὀνομάζεται.

C ΓΡΗΓ. Κἀγὼ εἶπον· Ἄριστά μοι δοκεῖς κατὰ πάροδον συμμεμαχηκέναι τῷ λόγῳ τῆς ἀναστάσεως· δύνασθαι γὰρ ἂν διὰ τούτων ἠρέμα προσαχθῆναι τοὺς ἀπομαχομένους τῇ πίστει πρὸς τὸ μὴ οἴεσθαι τῶν ἀδυνάτων εἶναι πάλιν ἀλλήλοις συνελθεῖν τὰ στοιχεῖα καὶ τὸν αὐτὸν ἀπεργάσασθαι ἄνθρωπον.

ΜΑΚΡ. Ναὶ, φησὶν ἡ διδάσκαλος, ἀληθὲς τοῦτο λέγεις· ἔξι γὰρ λεγόντων ἀκούειν τῶν πρὸς τὸν λόγον τοῦτον ἐνιστάμενων, ὅτι εἰς τὸ πᾶν κατὰ τὸ συγγενὲς γενομένης τῶν στοιχείων τῆς ἀναλύσεως, τίς μηχανὴ τὸ ἐν τῷδε θερμὸν ἐν τῷ καθ' ὅλου γενόμενον ἀμιγὲς τοῦ συγ-
D γενοῦς πάλιν ἀποκριθῆναι πρὸς τὸ συζῆναι τὸν ἀναπλασσόμενον ἄνθρωπον; εἰ γὰρ μὴ ἀκριβῶς τὸ ἴδιον ἐπανέλθοι, ἐκ δὲ τοῦ ὁμογενοῦς ἀντὶ τοῦ ἰδιάζοντός τι παραληφθείη, ἕτερον ἀνθ' ἑτέρου γενήσεται καὶ οὐκέτ' ἂν εἴη τὸ τοιοῦτον ἀνάστασις, ἀλλὰ καινοῦ ἀνθρώπου δημιουργία· εἰ δὲ χρὴ τὸν αὐτὸν εἰς ἑαυτὸν πάλιν ἐπανελθεῖν, δι' ὅλου εἶναι προσήκει τὸν αὐτὸν ἑαυτῷ, πᾶσι τοῖς τῶν στοιχείων μέρεσι τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐπαναλαβόντα φύσιν.

ΓΡΗΓ. Οὐκοῦν, ὡς εἶπον, αὐτάρκης ἡμῖν καὶ πρὸς ταύτην τὴν ἔνστασιν ἡ τοιαύτη περὶ τῆς ψυχῆς ἂν εἴη ὑ-

et si quid aliud per certam quandam cum eo, quod est diversi generis, communionem formam effecit, quale quidem erat in mixtione, quale autem nunc est, quum rediit ad id, quod est secundum naturam, et quale rursus erit, si simili modo inter se rursus mixti fuerint colores: ita animam elementorum, quae concurrerint ad constitutionem corporis, cui ipsa inhaeserit, etiam post dissolutionem eorum naturalem scire proprietatem. Licet ea procul a se invicem abstrahat natura propter insitas contrarietates, unumquodque eorum a mixtione cum contrario prohibens, nihilominus apud unumquodque erit, cognoscendi vi proprium attingens iuxtaque permanens, donec in idem rursus disiunctorum fuerit congressus ad eius, quod fuit dissolutum, reformationem, quae quidem proprie resurrectio et est et nominatur.

GREG. Atque ego: Optime mihi videris, inquam, obiter defendisse resurrectionis doctrinam: posse enim per haec sensim adduci eos, qui fidei repugnant, ne putent fieri non posse, ut rursus inter se coeant elementa et eundem hominem efficiant.

MACR. Certe, inquit magistra, hoc verum dicis: licet enim audire dicentes eos, qui huic opinioni adversantur, quum in universitatem pro cognatione fiat elementorum resolutio, qui fieri potest, ut quod est hic calidum, si fuerit in universo, non mixtum cum eo, quod est eiusdem generis, rursus secernatur ad constituendum hominem,qui refingitur? nam nisi perfecte proprium redierit, sed pro peculiari aliquid ex eodem genere assumptum fuerit, alterum pro altero fiet, nec fuerit utique id, quod est eiusmodi, resurrectio, sed novi hominis creatio; si autem oportet eundem ad se ipsum rursus redire, omnino eundem sibi esse convenit, ut qui omnibus elementorum partibus pristinam receperit naturam.

GREG. Ergo, sicut dixi, etiam adversus hanc obiectionem eiusmodi de anima nobis sufficerit opinio, in

215 A πόληψις, τὸ οἷς ἐξ ἀρχῆς ἐνεφύη ϛοιχείοις, τούτοις καὶ μετὰ τὴν διάλυσιν παραμένειν, οἱονεὶ φύλακα τῶν οἰκείων καθισαμένην, καὶ ἐν τῇ ἀνακράσει τῇ πρὸς τὸ ὁμόφυλον οὐ διαφιεῖσαν τὸ ἴδιον ἐν τῷ λεπτῷ τε καὶ εὐκινήτῳ τῆς νοερᾶς δυνάμεως, οὐδεμίαν ἐν τῇ λεπτομερείᾳ τῶν ϛοιχείων ὑπομένουσαν πλάνην, ἀλλὰ συνδιαδύεσθαι τοῖς ἰδίοις καταμιγνυμένοις πρὸς τὸ ὁμόφυλον, καὶ μὴ ἀτονεῖν συνδιεξιοῦσαν αὐτοῖς, ὅταν πρὸς τὸ πᾶν ἀναχέωνται, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς ἀεὶ μένειν, ὅπουπερ ἂν αὐτὰ καὶ ὅ-
B πως παρασκευάσῃ ἡ φύσις. Εἰ δὲ γένοιτο πάλιν παρὰ τὸ πᾶν οἰκονομούσης δυνάμεως τοῖς διαλυθεῖσι πρὸς τὴν συνδρομὴν τὸ ἐνδόσιμον· τότε, καθάπερ, εἰ μιᾶς ἀρχῆς ἐξαφθεῖεν σχοῖνοι διάφοροι, ὁμοῦ τε καὶ κατ' αὐτὸν αἱ πᾶσαι τῷ ἐφελκομένῳ συνέπονται, οὕτως ἐν μιᾷ τῆς ψυχῆς δυνάμει τῆς τῶν ϛοιχείων διαφορᾶς ἑλκομένης ἀθρόως ἐν τῇ συνδρομῇ τῶν οἰκείων ἡ τοῦ σώματος ἡμῶν σειρὰ διὰ τῆς ψυχῆς συμπλακήσεται, καταλλήλως ἑκάϛου πάλιν πρὸς τὸ ἀρχαῖον
C καὶ σύνηθες πλεκομένου τε καὶ περιπτυσσομένου τὸ γνώριμον.

ΜΑΚΡ. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ ὑπόδειγμα, φησὶν ἡ διδάσκαλος, εἰκότως ἂν προστεθείη τοῖς ἐξητασμένοις εἰς ἀπόδειξιν τοῦ μὴ πολλὴν εἶναι τῇ ψυχῇ τὴν δυσκολίαν ἐν τοῖς ϛοιχείοις διακρίνειν τοῦ ἀλλοτρίου τὸ ἴδιον. Προκείσθω γὰρ τῷ κεραμεύοντι πηλὸς καθ' ὑπόθεσιν, πολὺς δὲ οὗτος εἶναι δεδόσθω, οὗ τὸ μέν τι πρὸς τὴν τῶν σκευῶν ἀπεργασίαν ἤδη τετύπωται, τὸ δὲ μέλλει· τὰ δὲ σκεύη πάντα μὴ ὁμοειδῶς ἀλλήλοις διεσχηματίσθω, ἀλλὰ
D τὸ μὲν πίθος, τὸ δὲ ἀμφορεύς, ἕτερον δὲ πινάκιον ἢ τρυβλίον ἢ ἄλλο τι τῶν κατὰ τὴν χρῆσιν ἐπιτηδείων ἔϛω. Ταῦτα δὲ πάντα μὴ εἷς κεκτήσθω, ἀλλ' ἴδιος ἑκάϛου δεσπότης ὑποκείσθω τῷ λόγῳ. Οὐκοῦν ἕως ἂν συνεϛήκῃ ταῦτα, φανερὰ τοῖς ἔχουσι γίνεται, κἂν συντριβῇ, πάλιν οὐδὲν ἧττον γνώριμα καὶ ἀπὸ τῶν συντριμμάτων τοῖς κεκτημένοις ἔϛαι, τί μὲν τὸ ἐκ τοῦ πίθου, ποῖον δὲ τὸ ἐκ τοῦ ποτηρίου τρύφος ἐϛίν. Εἰ δὲ καὶ πρὸς τὸν ἀκατέρ-
216 A γαϛον καταμιχθείη πηλὸν, πολὺ μᾶλλον ἀπλανὴς ἡ διά-

quibus ab initio inhaeserit elementis, in iis etiam post dissolutionem permanere, veluti custodem rerum suarum, et in temperatione cum eo, quod est eiusdem generis, proprium non dimittentem et in subtilitate et mobilitate intelligentis facultatis, nihil in tenuitate elementorum patientem erroris; sed una cum propriis, dum cum eo, quod est eiusdem generis, commiscentur, permeare, nec deficere una cum iis permeantem, quando in universitatem refunduntur, sed in iis semper manere, ubicunque ea et quomodo paraverit natura. Si autem ab ea potentia, quae res universas administrat, dissolutis rursus concedatur, ut concurrant, tunc, quemadmodum, si ab uno principio diversi funes suspensi fuerint, simul eodemque tempore id, quod attrahitur, omnes sequuntur, ita, dum una animae facultate diversa trahuntur elementa, repente iis, quae sunt propria, concurrentibus, corporis nostri catena per animam contexetur, unoquoque rursus ad antiquum et consuetum convenienter applicato, sibique notum amplectente.

MACR. Quin etiam hoc exemplum, inquit magistra, merito adiungi potest iis, quae sunt examinata ad probandum, non admodum difficile esse animae in elementis ab alieno discernere proprium. Proponatur enim per hypothesin lutum figulo, idque multum esse concedatur, cuius alia quaedam pars ad vasorum confectionem iam formata, alia vero formanda sit; vasa autem omnia nequaquam inter se similem figuram habeant, sed aliud sit dolium, aliud amphora, aliud discus vel patella, aut quidvis aliud ex iis, quae ad usum necessaria sunt. Haec autem omnia non unus possideat, sed suus cuique dominus ponatur oratione. Donec ergo constiterint haec, manifesta sunt iis, qui ea habent, et si contrita fuerint, rursum nihilominus etiam ex fragmentis nota possessoribus erunt, quodnam sit frustum dolii, quodnam poculi. Quodsi etiam cum rudi commixta fuerint luto, multo certius diiudicantur ab illo ea, quae iam sunt

γνωσις τῶν ἤδη κατειργασμένων ἀπ᾽ ἐκείνου γίνεται. Οὕτως οἷόν τι σκεῦος ὁ καθ᾽ ἕκαςόν ἐςιν ἄνθρωπος, ἐκ τῆς συνδρομῆς τῶν ςοιχείων ἀπὸ τῆς κοινῆς ὕλης τετυπωμένος, ἐν ἰδιάζοντι πάντως τῷ σχήματι πολλὴν πρὸς τὸ ὁμογενὲς τὴν διαφορὰν ἔχων, οὗ διαλυθέντος οὐδὲν ἧττον καὶ ἀπὸ τῶν λειψάνων ἡ κεκτημένη τὸ σκεῦος ψυχὴ τὸ οἰκεῖον ἐπιγινώσκει, οὔτε ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν συντριμμάτων, οὔτε εἰ πρὸς τὸ ἀκατέργαςον τῆς τῶν ςοι-
B χείων ὕλης καταμιχθείη, τοῦ οἰκείου ἀφιςαμένη, ἀλλ᾽ ἀεὶ ἐπιςαμένη τὸ ἴδιον, οἷόν τε συνεχῶς ἐν τῷ σχήματι ἦν, καὶ μετὰ τὴν διάλυσιν ἐκ τῶν ἐναπομεινάντων σημείων τοῖς λειψάνοις, οὐ πλανωμένη περὶ τὸ ἴδιον.

ΓΡΗΓ. Ἀποδεξάμενος δὲ τὰ εἰρημένα, ὡς προσφυῶς τε καὶ οἰκείως πρὸς τὸν προκείμενον εὑρεθέντα σκοπόν· Ταῦτα μὲν οὕτως, εἶπον, λέγεσθαί τε καὶ πιςεύεσθαι καλῶς ἔχει· εἰ δέ τις τὸ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ κυρίου περὶ τῶν ἐν ᾅδου διήγημα πρὸς τὰ εἰρημένα προφέροι, ὡς οὐ
C συμβαῖνον τοῖς ἐξητασμένοις, πῶς χρὴ παρασκευάσασθαι πρὸς τὴν ἀπόκρισιν;

ΜΑΚΡ. Ἡ δέ· Σωματικώτερον μὲν, φησὶν, ὁ λόγος ἐκτίθεται τὸ διήγημα, πολλὰς δὲ κατασπείρει τὰς ἀφορμὰς, δι᾽ ὧν εἰς λεπτοτέραν θεωρίαν ἐκκαλεῖται τὸν ἐξεταςικῶς ἐπαΐοντα. Ὁ γὰρ χάσματι μεγάλῳ διείργων τὸ κακὸν ἐκ τοῦ κρείττονος, ςαγόνος τέ τινος διὰ δακτύλου νομιζομένης ἐπιδεᾶ ποιήσας τὸν ὀδυνώμενον, καὶ πατριάρχου κόλπον τῷ διὰ τῆς ζωῆς ταύτης κεκακωμένῳ ὑπο-
D θεὶς εἰς ἀνάπαυσιν, πρὸ τούτων δὲ καὶ τὸ τεθνάναι αὐτοὺς καὶ ταφῇ δοθῆναι διηγησάμενος οὐ μικρῶς ἀφίςησι τῆς κατὰ τὸ πρόχειρον διανοίας τὸν μὴ ἀσυνέτως τοῖς λεγομένοις ἑπόμενον. Ποίους γὰρ ὀφθαλμοὺς ἐπαίρει ἐν τῷ ᾅδῃ ὁ πλούσιος, τοὺς τῆς σαρκὸς ἐναφεὶς τῷ τάφῳ; πῶς δὲ τῆς φλογὸς ἐπαισθάνεται τὸ ἀσώματον; ποίαν δὲ γλῶσσαν καταψυχθῆναι διὰ τῆς ςαγόνος ἐπιθυμεῖ, τῆς σαρκίνης αὐτῷ μὴ παρούσης; τίς δὲ ὁ διακομίζων αὐτῷ τὴν ῥανίδα δάκτυλος; αὐτὸς δὲ ὁ κόλπος τῆς ἀναπαύσεως τίς; τῶν γὰρ σωμάτων ἐν τάφοις

elaborata. Sic veluti vas quoddam singuli sunt homines, concursu elementorum ex communi materia formati, in propria omnino figura multum differentes ab eo, quod est eiusdem generis. Qua dissoluta, nihilominus etiam ex reliquiis anima, quae possidet vas, proprium agnoscit, neque in communione fragmentorum, neque si cum rudi elementorum materia commixta fuerint, a proprio discedens, sed semper suum cognoscens, et quale esset, quum in figura consisteret, et post dissolutionem ex signis, quae in reliquiis manserunt, non errans circa proprium.

GREG. Quum quae dicta fuerant probavissem, ut proposito scopo apte accommodateque inventa: Haec quidem, inquam, sic recte habet et dici et credi; si quis autem quod in evangelio a domino narratum est de iis, qui sunt apud inferos, adversus ea, quae dicta sunt, proferat, tanquam non conveniens iis, quae sunt examinata, quomodo nos praeparare ad responsionem oportet?

MACR. Illa autem: Ad corpus quidem accomodatius, inquit, narrationem exponit sermo, multaque inspergit, quibus datur occasio, ut, qui audiens rem examinat, ad subtiliorem contemplationem provocetur. Nam qui vasto hiatu malum a meliori arcet, guttaque aliqua, quae digito instilletur, egentem facit eum, qui angitur, et ei, qui per hanc vitam malis fuerat affectus, patriarchae sinum ad quietem supposuit, ante haec autem narravit eos esse mortuos sepulturaeque mandatos, non parum abducit a sententia, quae in promptu est, eum, qui, quae dicuntur, sapienter sequitur. Quos enim oculos apud inferos attollit dives, qui carnis oculos in sepulcro dimiserat? quomodo flammam sentit id, quod est incorporeum? quam linguam refrigerari per guttam cupit, carnea quum ei non adsit? quis digitus ei stillam affert? ipse autem sinus requietis quis est? Quum enim corpora in sepulcris sint, anima

217 ὄντων, τῆς δὲ ψυχῆς οὔτε ἐν σώματι οὔσης, οὔτε ἐκ με-
A ρῶν συνεχούσης, ἄπορον ἂν εἴη τὴν τοῦ διηγήματος δια-
σκευὴν κατὰ τὸ προχείρως νοούμενον ἐφαρμόσαι τῇ ἀλη-
θείᾳ, εἰ μή τις μεταλάβοι τὰ καθ' ἕκαστον εἰς νοητὴν
θεωρίαν, ὥστε χάσμα τὸ διεῖργον τῶν ἀμίκτων τὴν κοι-
νωνίαν μὴ γῆς διάσασιν οἴεσθαι· τῷ γὰρ ἀσωμάτῳ καὶ
νοερῷ τίς πόνος διαπτῆναι τὸ χάσμα, καὶ εἰ μήκιστον ἦν,
διότι τὸ νοερὸν τῇ φύσει, ἐν ᾧπερ ἂν ἐθέλῃ, ἀχρόνως
γίνεται;

ΓΡΗΓ. Τί οὖν ἂν εἴη, φημὶ, τὸ πῦρ, ἢ τὸ χάσμα,
B ἢ τὰ λοιπὰ τῶν εἰρημένων, εἰ μὴ ἃ λέγεται, ἐστίν;

ΜΑΚΡ. Ἐμοὶ δοκεῖ, φησὶ, δόγματά τινα περὶ τῶν
κατὰ τὴν ψυχὴν ζητουμένων δι' ἑκάστου τούτων ὑποση-
μαίνειν τὸ εὐαγγέλιον· προειπὼν γὰρ πρὸς τὸν πλούσιον
ὁ πατριάρχης, ὅτι ἀπέσχες τῷ διὰ σαρκὸς βίῳ τῶν ἀγα-
θῶν τὴν μοῖραν, καὶ περὶ τοῦ πτωχοῦ τὸ ἴσον εἰπὼν,
ὅτι καὶ οὗτος ἀπέπλησε παρὰ τὸν βίον τῆς τῶν κακῶν
μετουσίας τὴν λειτουργίαν· εἶθ' οὕτως ἐπαγαγὼν περὶ
τοῦ χάσματος, ᾧ ἀπ' ἀλλήλων διατειχίζονται, μέγα τι
δόγμα διὰ τούτων ἔοικεν ὑποδεικνύειν τῷ λόγῳ. Τὸ δὲ
C δόγμα κατά γε τὸν ἐμὸν λόγον τοιοῦτόν ἐστι· Μονοειδὴς
ἦν τὸ κατ' ἀρχὰς ἡ τῶν ἀνθρώπων ζωή· Μονοειδῆ δὲ
λέγω τὴν ἐν μόνῳ τῷ ἀγαθῷ θεωρουμένην καὶ πρὸς τὸ
κακὸν ἀνεπίμικτον. Τὸν δὲ τοιοῦτον λόγον ὁ πρῶτος
τοῦ θεοῦ νόμος μαρτύρεται, ὁ τοῦ παντὸς μὲν δοὺς τῶν
ἐν τῷ παραδείσῳ καλῶν ἄφθονον τῷ ἀνθρώπῳ τὴν με-
τουσίαν, ἀπείργων δὲ μόνου ἐκείνου, ᾧ σύμμικτος ἦν ἐκ
τῶν ἐναντίων ἡ φύσις, τοῦ κακοῦ πρὸς τὸ καλὸν συγκε-
D κραμένου, θάνατον ἐπιθεὶς τῷ παρανομήσαντι τὴν ζη-
μίαν. Ἀλλ' ἑκουσίως ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ αὐτεξουσίῳ κι-
νήματι καταλιπὼν τὴν ἀμιγῆ τοῦ χείρονος μοῖραν, τὴν ἐκ
τῶν ἐναντίων σύγκρατον ζωὴν ἐπεσπάσατο. Οὐ μὴν ἀφῆ-
κεν ἡ θεία προμήθεια τὴν ἀβουλίαν ἡμῶν ἀδιόρθωτον.
Ἀλλ' ἐπειδὴ τοῖς παραβεβηκόσι τὸν νόμον ὁ κριθεὶς
ἐπ' αὐτῷ θάνατος ἀναγκαίως ἐπηκολούθησεν, διχῇ μερί-
218 σας τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν, εἴς τε τὴν διὰ σαρκὸς ταύτην
A

autem neque sit in corpore, neque ex partibus constet, difficile fuerit orationis contextum, si spectetur id, quod in promptu intelligitur, veritati accommodare, nisi quis singula traduxerit ad mentis contemplationem, ut hiatus, qui arcet coniunctionem eorum, quae non possunt misceri, non terrae spatium existimetur: incorporeo enim et intelligenti quis labor esset pervolare hiatum, quamvis maximum, quoniam id, quod natura est intelligens, ubicunque esse velit, absque tempore est?

GREG. Quid igitur fuerit, inquam, ignis aut hiatus, aut reliqua ex iis, quae dicta sunt, si non sunt ea, quae dicuntur?

MACR. Mihi videtur, inquit, evangelium per unumquodque horum significare quaedam dogmata de iis rebus, quae circa animam quaeruntur: nam quum diviti prius dixisset patriarcha: Recepisti partem bonorum in vita, quam transegisti per carnem: et de mendico itidem dixisset: Et hic in vita functus est munere malorum participationis; deinde sic subiecisset de hiatu, quo a se invicem disiunguntur, magnum quoddam dogma per haec orationis verba ab eo significari patet. Dogma autem, mea quidem sententia, est huiusmodi: Uniformis ab initio erat hominum vita. Uniformem autem dico, in solo bono consideratam, nec malo commixtam. Id vero, quod dico, testimonio suo comprobat prima dei lex, quae omnibus bonis, quae erant in paradiso, hominem abunde frui permisit, ab illo solo arcens, cui ex contrariis commixta erat natura, quum malum cum bono temperatum esset, mortem ei, qui contra legem fecisset, poenam apponens. Sed homo sua sponte motu liberi arbitrii, relicta sorte, quae non erat mixta deteriori, vitam ex contrariis temperatam ad se attraxit. Nec tamen divina providentia inopiam consilii nostri incorrectam reliquit. Sed quoniam violatores legis mors, cuius sententia iccirco lata erat, necessario est consequuta, bifariam partitus humanam vitam, et in hanc, quae per carnem trans-

καὶ εἰς τὴν ἔξω τοῦ σώματος μετὰ ταύτην, οὐ κατὰ τὸ ἴσον μέτρον τοῦ διαστήματος, ἀλλὰ τὴν μὲν βραχυτάτῳ τινὶ τῷ χρονικῷ περιγράψας ὅρῳ, τὴν δὲ παρατείνας εἰς τὸ ἀΐδιον, ἐξουσίαν ἔδωκεν ὑπὸ φιλανθρωπίας ἐν ᾧ τις βούλεται τούτων ἑκάτερον ἔχειν, τό τε ἀγαθὸν λέγω καὶ τὸ κακὸν, ἢ κατὰ τὸν βραχὺν τοῦτον καὶ ὠκύμορον βίον, ἢ κατὰ τοὺς ἀτελευτήτους ἐκείνους αἰῶνας, ὧν πέρας ἡ ἀπειρία ἐστιν. Ὁμωνύμως δὲ λεγομένου τοῦ τε ἀγαθοῦ
B καὶ τοῦ κακοῦ, καὶ ἑκατέρου τούτων πρὸς διπλῆν ἔννοιαν μεριζομένου, πρὸς νοῦν τε λέγω καὶ αἴσθησιν, καὶ τῶν μὲν τοῦτο ἐν ἀγαθοῦ μοίρᾳ κρινόντων, ὅπερ ἂν ἡδὺ τῇ αἰσθήσει δόξῃ, τῶν δὲ μόνον τὸ κατὰ διάνοιαν θεωρούμενον πεπιεσευκότων ἀγαθὸν καὶ εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι, οἷς μὲν ἀγύμναστός ἐστιν ὁ λογισμὸς, καὶ τοῦ βελτίονος ἀνεπίσκεπτος, οὗτοι ὑπὸ λαιμαργίας ἐν τῷ σαρκίνῳ βίῳ τὴν χρεωστουμένην τῇ φύσει τοῦ ἀγαθοῦ μοῖραν προαναλίσκουσιν, οὐδὲν τῷ μετὰ ταῦτα βίῳ ταμιευόμενοι· οἱ δὲ
C δὴ λογισμῷ διακριτικῷ τε καὶ σώφρονι τὴν ἑαυτῶν οἰκονομοῦντες ζωὴν, ἐν τῷ βραχεῖ τούτῳ βίῳ διὰ τῶν τὴν αἴσθησιν λυπούντων ἀνιαθέντες, τῷ ἐφεξῆς αἰῶνι τὸ ἀγαθὸν ταμιεύονται, ὥστε αὐτοῖς τῇ ἀϊδίῳ ζωῇ τὴν κρείττω λῆξιν συμπαρατείνεσθαι. Τοῦτο οὖν ἐστὶν, ὡς γε ὁ ἐμὸς λόγος, τὸ χάσμα, ὃ οὐχὶ γῆς διασχούσης γίνεται, ἀλλ' ὃ ἡ παρὰ τὸν βίον κρίσις πρὸς τὰς ἐναντίας προαιρέσεις διασχισθεῖσα ποιεῖ· ὁ γὰρ ἅπαξ τὸ ἡδὺ κατὰ
D τὸν βίον τοῦτον ἑλόμενος, καὶ μὴ θεραπεύσας ἐκ μετανοίας τὴν ἀβουλίαν, ἄβατον ἑαυτῷ μετὰ ταῦτα τὸν τῶν ἀγαθῶν χῶρον ἐργάζεται, τὴν ἀδιάβατον ταύτην ἀνάγκην, καθάπερ τι βάραθρον ἀχανές τε καὶ ἀπαρόδευτον καθ' ἑαυτοῦ διορύξας. Διό μοι δοκεῖ καὶ τὴν ἀγαθὴν τῆς ψυχῆς κατάσασιν, ἐν ᾗ τὸν τῆς ὑπομονῆς ἀθλητὴν ἀναπαύει ὁ λόγος, κόλπον τοῦ Ἀβραὰμ ὀνομάσαι· πρῶτος γὰρ οὗτος ὁ πατριάρχης τῶν πώποτε γεγονότων ἰσόρροπον ἔσχε τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων τῆς ἀπολαύσεως τῶν παρόντων ἀν-
219 ταλλαξάμενος, ὅς γε πάντων γυμνωθεὶς, ἐν οἷς ἦν αὐτῷ
A κατ' ἀρχὰς ἡ ζωὴ, ἐν ἀλλοτρίοις εἶχε τὴν δίαιταν, διὰ

igitur, et in eam, quae post hanc extra corpus degitur, non pari spatio dimensus, sed illam quidem brevissimo quodam termino temporis circumscribens, hanc autem extendens in aeternum, sua benignitate potestatem dedit, in qua quis velit vita horum alterutrum habendi, bonum inquam et malum, aut in hac brevi citoque transeunte vita, aut in illis, quae nunquam desinunt, saeculis, quorum finis est infinitas. Quum autem aequivoce dicatur et bonum et malum, et utrumque eorum dividatur duplici notione, mente inquam et sensu: et alii quidem id in bonorum numero habeant, quodcunque iucundum visum fuerit: alii autem id solum, quod mente consideratur, bonum esse et nominari credant, ii quidem, quibus non est exercitata ratio, nec considerans id, quod melius est, hi prae ingluvie in carnali vita, eam, quae naturae debetur, boni sortem ante tempus consumunt, in futuram vitam nihil reservantes: alii vero, ratione discernendi vi praedita atque moderata vitam suam administrantes, in brevi hac vita per ea, quae sensui sunt molesta, dolore affecti, in futurum saeculum bonum reservant, adeo, ut ipsis una cum aeterna vita melior sors extendatur. Hic est ergo, ut equidem sentio, hiatus ille, qui non terra dehiscente existit, sed quem quod fertur in vita iudicium contrariis studiis divisum facit: nam qui semel, quod in hac vita suave est, elegerit, nec poenitentia permotus inopiam consilii curaverit, invium sibi posthac bonorum locum efficit, ut qui hanc inevitabilem necessitatem, tanquam barathrum quoddam vastum et quod transiri non potest, adversus se perfoderit. Quocirca bonum quoque animae statum, in quo patientiae athletam sermo requiescere facit, sinum Abrahae nominasse mihi videtur: primus enim hic patriarcha ex iis, qui unquam fuerunt, spe futurorum usum praesentium bonorum commutasse narratum est: qui quidem omnibus nudatus, in quibus ei vita ab initio erat, in alienis

τῆς παρούσης κακοπαθείας τὴν ἐλπιζομένην εὐκληρίαν
ἐμπορευόμενος. Ὥσπερ οὖν τὴν ποιὰν τοῦ πελάγους πε-
ριγραφὴν ἐκ καταχρήσεώς τινος ὀνομάζομεν κόλπον, οὕ-
τως μοι δοκεῖ τῶν ἀμετρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν τὴν ἔν-
δειξιν ὁ λόγος τῷ τοῦ κόλπου διασημαίνειν ὀνόματι, ᾧ
πάντες οἱ δι' ἀρετῆς τὸν παρόντα διαπλέοντες βίον, ὅ-
ταν ἐντεῦθεν ἀπάρωσιν, ὥσπερ ἐν ἀκλύστῳ λιμένι τῷ ἀγα-
B θῷ κόλπῳ τὰς ψυχὰς ἐνορμίζουσι. Τοῖς δὲ λοιποῖς ἡ
τῶν φαινομένων αὐτοῖς ἀγαθῶν ξέρησις φλὸξ γίνεται τὴν
ψυχὴν διασμύχουσα, ῥανίδος τινὸς ἐκ τοῦ πελάγους τῶν
τοὺς ὁσίους περικλυζόντων ἀγαθῶν εἰς παραμυθίαν προς-
δεομένην, καὶ οὐ τυγχάνουσαν· γλῶσσαν δὲ καὶ ὀφθαλ-
μὸν, καὶ δάκτυλον καὶ τὰ λοιπὰ τῶν σωματικῶν ὀνομά-
των ἐν τῷ διαλόγῳ τῶν ἀσωμάτων βλέπων τῷ κατὰ χο-
χασμὸν ἡμῖν ἤδη νοηθέντι περὶ ψυχῆς λόγῳ συμφώνως
ἔχειν ὁμολογήσεις, ἐπισκεψάμενος τῶν ῥητῶν τὴν διά-
C νοιαν· ὡς γὰρ ὅλου τοῦ σώματος ἡ τῶν στοιχείων συν-
δρομὴ ποιεῖ τὴν οὐσίαν, οὕτως εἰκὸς καὶ τῶν ἐν τῷ σώ-
ματι μερῶν ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας συμπληροῦσθαι τὴν φύ-
σιν. Εἰ οὖν πάρεσιν ἡ ψυχὴ τοῖς ἐκ τοῦ σώματος στοι-
χείοις πρὸς τὸ πᾶν ἀναμιχθεῖσιν, οὐ μόνον τὸ πλήρωμα
τῶν εἰς ὅλον τὸ σύγκριμα συνδεδραμηκότων γνωρίσει καὶ ἐν
αὐτοῖς ἔξαι, ἀλλ' οὐδὲ τὴν ἰδιάζουσαν ἑκάστου τῶν με-
ρῶν σύγασιν ἀγνοήσει, διὰ ποίων τῶν ἐν τοῖς στοιχείοις
μορίων ἀπετελέσθη τὰ ἐν ἡμῖν μέλη. Τὴν οὖν ἐν παντὶ
D οὖσαν τῷ τῶν στοιχείων πληρώματι καὶ ἐν τοῖς καθ' ἕκα-
στον εἶναι οὐδὲν ἔξω τοῦ εἰκότος ἐξίν· καὶ οὕτω πρὸς
τὰ στοιχεῖά τις βλέπων, οἷς ἐνυπάρχει τῇ δυνάμει τὰ
καθ' ἕκαστον μέλη τοῦ σώματος, δάκτυλόν τε περὶ αὐτὴν
εἶναι, καὶ ὀφθαλμὸν, καὶ γλῶσσαν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα
μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ συγκρίματος τὴν γραφὴν λέγειν
ὑπονοῶν, τοῦ εἰκότος οὐχ ἁμαρτήσεται. Εἰ οὖν τὰ καθ' ἕ-
καστον ἀπάγει τὸν νοῦν τῆς σωματικῆς περὶ τοῦ διηγή-
ματος ὑπολήψεως, εἰκὸς δήπου καὶ τὸν μνημονευθέντα
νῦν ᾅδην μὴ τόπον τινὰ οὕτως ὀνομαζόμενον οἴεσθαι,
220 ἀλλά τινα κατάσασιν ζωῆς ἀειδῆ καὶ ἀσώματον, ᾗ τὴν
A

vitam agebat, praesente afflictione felicitatem, quae speratur, quaerens. Ut igitur certam aliquam pelagi circumscriptionem ex abusione quadam sinum nominamus, ita sermo nomine sinus immensorum illorum bonorum demonstrationem significare mihi videtur, in quo sinu bono omnes, qui per virtutem praesentis vitae cursum conficiunt, quando hinc solverint, tanquam in portu fluctibus non agitato, animas collocant. Ceteris autem eorum, quae bona iis videntur, privatio flamma exsistit animam perurens, quae gutta aliqua ex pelago bonorum, quae sanctos inundant, ad consolationem indiget, nec eam assequitur; linguam autem et oculum, et digitum, et cetera ex iis, quae ad corpus pertinent, nominibus quum in colloquio incorporeorum animadvertis, cum opinione, quae ex coniectura nobis iam excogitata est de anima, convenire fateberis, si inspexeris verborum sensum; ut enim totius corporis elementorum concursus essentiam constituit, ita consentaneum est etiam corporis partium ex eadem causa compleri naturam. Si igitur adest anima corporis elementis ad rerum universitatem refusis, non solum complementum eorum, quae ad totam coagmentionem concurrerunt, agnoscet et in iis erit, sed ne propriam quidem cuiusque partium constitutionem ignorabit, per quasnam elementorum particulas membra nostra effecta sunt. Quocirca quae est in universo elementorum complemento, eam etiam in singulis esse nequaquam a verisimilitudine alienum est: et sic ad elementa adspiciens quispiam, quibus insunt potestate singula membra corporis, digitum circa eam esse, et oculum, et linguam, et alia omnia post concreti dissolutionem literas sacras dicere existimans, a verisimili non aberrabit. Si ergo singula mentem abducunt ab eo, qui ad corpus referatur, narrationis intellectu, consentaneum utique est infernum quoque, cuius nunc facta est mentio, non putare locum aliquem, qui sic nominetur, sed quendam vitae statum incorporeum, qui vi-

ψυχὴν ἐμβιοτεύειν παρὰ τῆς γραφῆς διδασκόμεθα. Ἀλλὰ καὶ ἕτερον ἐν τῷ κατὰ τὸν πλούσιον καὶ πτωχὸν διηγήματι δόγμα μανθάνομεν, ὃ πολλὴν ἔξει πρὸς τὰ ἐξητασμένα τὴν οἰκειότητα. Ἐποίησεν ἐκεῖνον τὸν ἐμπαθῆ καὶ φιλόσαρκον, ἐπειδὴ τὸ ἄφυκτον εἶδε τῆς κατ' αὐτὸν συμφορᾶς, φροντίδα τῶν ὑπὲρ γῆς αὐτῷ κατὰ τὸ γένος προσηκόντων ἔχειν, καὶ τοῦ Ἀβραὰμ εἰπόντος μὴ ἀπρονόητον εἶναι τῶν ἐν σαρκὶ ζώντων τὸν βίον, ἀλλὰ κατ' ἐξουσίαν προκεῖσθαι αὐτοῖς τὴν ἐκ τοῦ νόμου καὶ τῶν
B προφητῶν χειραγωγίαν· ἔτι παραμένειν προσλιπαροῦντα τὸν πλούσιον, ὅπως ἂν ἐκ τοῦ παραδόξου πιθανὸν αὐτοῖς τὸ κήρυγμα γένοιτο, ὑπό τινος ἐκ τῶν νεκρῶν ἀναβεβιωκότος καταγγελλόμενον.

ΓΡΗΓ. Τί οὖν, εἶπον, ἐν τούτοις ἐστὶ τὸ δόγμα;

ΜΑΚΡ. Ἐπειδή, φησὶ, τοῦ μὲν Λαζάρου πρὸς τοῖς παροῦσιν ἄσχολός ἐστιν ἡ ψυχὴ, καὶ πρὸς οὐδὲν τῶν καταλειφθέντων ἑαυτὴν ἐπιστρέφει, ὁ δὲ πλούσιος οἷον ἰξῷ τινὶ τῇ σαρκίνῃ ζωῇ καὶ μετὰ θάνατον ἔτι προσίσχεται, ἣν οὐδὲ παυσάμενος τοῦ ζῆν καθαρῶς ἀπεδύ-
C σατο, ἀλλ' ἔτι αὐτῷ διὰ φροντίδος ἐστὶν ἡ σὰρξ καὶ τὸ αἷμα· δι' ὧν γὰρ τοὺς κοινωνοῦντας αὐτῷ τοῦ γένους ἐξαιρεθῆναι τῶν κακῶν δεῖται, δῆλός ἐστι μήπω τῆς σαρκικῆς ἐκλυθεὶς προσπαθείας· ἐκ τούτων, φησὶ, τῶν διηγημάτων οἰόμεθα τοῦτο δογματίζειν τὸν κύριον, τὸ δεῖν ὅτι μάλιστα τοὺς ἐν σαρκὶ βιοτεύοντας διὰ τῆς κατ' ἀρετὴν ζωῆς χωρίζεσθαί πως καὶ ἀπολύεσθαι τῆς πρὸς αὐτὴν σχέσεως, ἵνα μετὰ τὸν θάνατον μὴ πάλιν ἄλλου θανάτου δεώμεθα, τοῦ τὰ λείψανα τῆς σαρκώδους κόλ-
D λης ἀποκαθαίροντος· ἀλλὰ καθάπερ δεσμῶν τῇ ψυχῇ περιῤῥαγέντων, κοῦφος αὐτῇ καὶ ἄνετος ὁ πρὸς τὸ ἀγαθὸν γένηται δρόμος, οὐδεμιᾶς αὐτὴν σωματικῆς ἀχθηδόνος πρὸς ἑαυτὴν ἐφελκούσης. Ὡς εἴ τις ὅλος δι' ὅλων ἀποσαρκωθείη τῇ διανοίᾳ, πᾶσαν ψυχῆς κίνησίν τε καὶ ἐνέργειαν ἐν τοῖς θελήμασιν τῆς σαρκὸς ἀσχολῶν, ὁ τοιοῦτος οὐδὲ τῆς σαρκὸς ἔξω γενόμενος τῶν κατ' αὐτὴν παθημάτων χωρίζεται· ἀλλὰ καθάπερ οἱ ἐπὶ πλεῖον

deri non potest, in quo animam vitam degere literis sacris docemur. Quin etiam aliud in narratione de divite et mendico dogma discimus, quod magnam cum iis, quae sunt examinata, affinitatem habebit. Facit illum affectibus obnoxium et carnis amantem, postquam inevitabilem vidit suam calamitatem, curam gerere eorum, qui super terram genere ad eum attinebant, et quum dixisset Abraham non esse providentiae expertem eorum, qui in carne vivunt, vitam, sed abunde iis esse propositam legis et prophetarum doctrinam: adhuc perseverare obsecrantem divitem, ut ex inopinato iis probabilis fiat praedicatio, ab aliquo, qui ex mortuis revixisset, annuntiata.

GREG. Quodnam igitur, inquam, in his est dogma?

MACR. Quoniam, inquit, Lazari quidem anima in rebus praesentibus occupata est, et ad nihil eorum, quae sunt relicta, se convertit, dives autem tanquam visco aliquo carnali vitae etiam post mortem adhuc adhaeret, quam ne quum vivere quidem desierit, penitus exuit, sed adhuc ei curae est caro et sanguis (per hoc enim, quod eos, qui generis necessitudine ei coniuncti sunt, eximi a malis rogat, aperte ostendit se non a carnali affectu esse exsolutum): ex his, inquit, narrationibus existimamus dominum hoc decernere, oportere eos, qui in carne vivunt, per vitam ex virtute actam, quantum fieri potest, separari ac dissolvi ab ea, quae cum ipsa est, habitudine, ne post mortem alia rursus morte opus habeamus, quae reliquias carnalis glutinis expurget, sed, veluti vinculis circum animam ruptis, levis ei et expeditus fiat ad bonum cursus, nulla corporea aegritudine eam ad se attrahente. Nam si quis totus in omnibus cogitatione carnalis sit effectus, omni animi motu atque operatione in carnis voluntatibus versans, is ne si a carne quidem fuerit exemptus, ab eius affectionibus separatur; sed quemadmodum qui in foetidioribus locis diutius sunt commo-

ἐνδιατρίψαντες τοῖς δυσωδεστέροις τῶν τόπων, οὐδ' εἰ πρὸς τὸν εὔπνουν ἀέρα μετέλθοιεν, καθαρεύουσι τῆς ἀη-
221 A δίας, ἣν διὰ τῆς χρονιωτέρας ἐν αὐτῇ διαγωγῆς ἀνεμάξαντο, οὕτως οὐδὲ πρὸς τὸν ἀειδῆ καὶ λεπτὸν βίον τῆς μεταβολῆς γενομένης δυνατὸν ἂν εἴη τοὺς φιλοσάρκους μὴ ἐφέλκεσθαί τι πάντως τῆς σαρκικῆς δυσωδίας; Δι' οὗ πλέον αὐτοῖς ἡ ὀδύνη βαρύνεται, ὑλωδεστέρας ἐκ τῆς τοιαύτης περιςάσεως τῆς ψυχῆς γενομένης. Δοκεῖ δέ πως πρὸς τὴν τοιαύτην ὑπόληψιν συνᾴδειν ὃ παρά τινων λέγεται πολλάκις ὁρᾶσθαι περὶ τὰς τῶν σωμάτων θέσεις σκιοειδῆ τινὰ τῶν κατοιχομένων φαντάσματα. Εἰ γὰρ τῷ
B ὄντι γίνεται οὕτως, ἐλέγχεται τῆς ψυχῆς ἡ πέρα τοῦ δέοντος γινομένη νῦν πρὸς τὸν σαρκώδη βίον προσπάθεια, ὡς μηδὲ ἐξωσθεῖσαν τῆς σαρκὸς καθαρῶς αὐτὴν ἐθέλειν ἀφίπτασθαι, μηδὲ συγχωρεῖν τὴν παντελῆ γίνεσθαι πρὸς τὸ ἀειδὲς τοῦ σχήματος μεταποίησιν, ἀλλὰ παραμένειν ἔτι τῷ εἴδει μετὰ τὸ λυθῆναι τὸ εἶδος, καὶ ἔξω γενομένην ἤδη τούτου, πόθῳ τοῖς τῆς ὕλης ἐπιπλανᾶσθαι τόποις καὶ περὶ αὐτοὺς ἀναςρέφεσθαι.

ΓΡΗΓ. Ἐγὼ δὲ μικρὸν ἐπισχὼν καὶ ἀναλαβὼν τὴν τῶν εἰρημένων διάνοιαν· Δοκεῖ μοι, εἶπον, τοῖς περὶ τῶν
C παθῶν προεξητασμένοις ἀνακύπτειν ἐκ τῶν εἰρημένων τις ἐναντίωσις· εἰ γὰρ ἐκ τῆς πρὸς τὰ ἄλογα συγγενείας ἐνομίσθη τὰ τοιαῦτα τῆς ψυχῆς ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖσθαι κινήματα, ὅσα προλαβὼν ὁ λόγος ἀπεριθμήσατο, θυμόν τε καὶ φόβον, καὶ ἐπιθυμίαν καὶ ἡδονὴν καὶ τὰ τοιαῦτα· εἴρηται δὲ τὴν μὲν ἀγαθὴν τῶν τοιούτων χρῆσιν ἀρετὴν εἶναι, διὰ δὲ τῆς ἐσφαλμένης τὴν κακίαν γίνεσθαι, προσέθηκεν δὲ ὁ λόγος ἑκάςου τε τῶν ἄλλων τὴν πρὸς τὸν
D κατ' ἀρετὴν βίον συνεισφορὰν καὶ ὅτι δι' ἐπιθυμίας πρὸς τὸν θεὸν ἀναγόμεθα, οἷόν τινι σειρᾷ κάτωθεν πρὸς αὐτὸν ἀνελκόμενοι· δοκεῖ δέ πως, ἔφην, ἐναντιοῦσθαι πρὸς τὸν σκοπὸν ὁ λόγος.

ΜΑΚΡ. Πῶς τοῦτο λέγεις;

ΓΡΗΓ. Ὅτι, εἶπον, τῆς ἀλόγου πάσης κινήσεως μετὰ τὴν κάθαρσιν ἐν ἡμῖν ἀποσβεσθείσης, οὐδὲ τὸ ἐπι-

rati, ne si ad suavem quidem aërem transierint, puri sunt a tetro odore, quem diuturniore in eo mora contraxerunt; ita ne ad formae expertem et subtilem quidem vitam mutatione facta fieri poterit, quin carnis amantes omnino aliquid attrahant carnalis foetoris. Quo fit, ut dolor iis magis ingravescat, quum huiusmodi circumstantia anima materiae magis inhaeserit. Huic autem opinioni videtur quodammodo convenire, quod dicatur a nonnullis saepenumero videri circa corporum sepulcra umbrae similia quaedam mortuorum spectra. Si enim revera ita fit, nunc convincitur animae, quae fuit supra modum in vitam carnalem affectio: adeo ut ne ex carne quidem extrusa plane ab ea velit avolare, neque concedere, ut perfecta figurae ad id, quod est formae expers, translatio fiat; sed adhuc maneat in forma, postquam soluta fuerit forma, et quum iam sit extra eam, desiderio in locis materiae oberret circumque ea versetur.

GREG. Ego vero quum paululum commoratus essem, eorumque, quae dicta fuerant, sententiam repetissem: Videtur mihi, inquam, iis, quae prius sunt examinata de animi perturbationibus, ex iis, quae dicta sunt, exoriri quaedam repugnantia: si enim ex ea, quae cum brutis intercedit, cognatione existimati sunt eiusmodi in nobis operari animi motus, quos prius enumeravit oratio, ira, metus, cupiditas, voluptas et quae sunt huiusmodi: et dictum est bonum quidem horum usum virtutem esse, per pravum autem vitium existere: adiecit item oratio et aliorum unumquodque conferre ad eam vitam, quae cum virtute transigeretur, et cupiditate ad deum nos erigi, velut catena quadam ex inferiori loco ad eos attractos: videtur quodammodo, inquam, contra propositum repugnare oratio.

MACR. Quomodo hoc dicis?

GREG. Quoniam, inquam, quum omnis motus a ratione alienus post purgationem in nobis sit exstinctus, ne

θυμητικὸν πάντως ἔξαι· τούτου δὲ μὴ ὄντος, οὐδ' ἂν ἡ τοῦ κρείττονος ἔφεσις εἴη, μηδενὸς ὑπολειφθέντος τῇ ψυχῇ τοιούτου κινήματος τοῦ πρὸς τὴν ὄρεξιν τῶν ἀγαθῶν ἐπεγείροντος.

222 A *MAKP.* Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο, φησὶν, ἐκεῖνό φαμεν, ὅτι τὸ θεωρητικόν τε καὶ διακριτικὸν ἴδιόν ἐξι τοῦ θεοειδοῦς τῆς ψυχῆς, ἐπεὶ καὶ τὸ θεῖον ἐν τούτοις καταλαμβάνομεν. Εἰ τοίνυν εἴτε ἐκ τῆς νῦν ἐπιμελείας, εἴτε ἐκ τῆς μετὰ ταῦτα καθάρσεως ἐλευθέρα γένοιτο ἡμῖν ἡ ψυχὴ τῆς πρὸς τὰ ἄλογα τῶν παθῶν συμφυΐας, οὐδὲν πρὸς τὴν τοῦ καλοῦ θεωρίαν ἐμποδισθήσεται. Τὸ δὲ καλὸν ἑλκτικόν πώς ἐξιν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν παντὸς τοῦ πρὸς ἐκεῖνο βλέποντος. Εἰ οὖν πάσης κακίας ἡ ψυχὴ καθαρεύσειεν, ἐν τῷ καλῷ πάντως ἔξαι. Καλὸν δὲ τῇ ἑαυ-
B τοῦ φύσει τὸ θεῖον, πρὸς ὃ διὰ τῆς καθαρότητος τὴν συνάφειαν ἕξει, τῷ οἰκείῳ συναπτομένη. Εἰ οὖν τοῦτο γένοιτο, οὐκέτι ἔξαι χρεία τῆς κατ' ἐπιθυμίαν κινήσεως, ἣ πρὸς τὸ καλὸν ἡμῖν ἡγεμονεύσει· ὁ γὰρ ἐν σκότει τὴν διαγωγὴν ἔχων, οὗτος ἐν ἐπιθυμίᾳ τοῦ φωτὸς ἔξαι· εἰ δὲ ἐν τῷ φωτὶ γένοιτο, τὴν ἐπιθυμίαν ἐκδέξεται ἡ ἀπόλαυσις. Ἡ δὲ ἐξουσία τῆς ἀπολαύσεως ἀργὴν καὶ ἔωλον τὴν ἐπιθυμίαν ἐργάζεται. Οὐκοῦν οὐδεμία τις ἔξαι διὰ τούτων ζημία πρὸς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ μετουσίαν, εἰ τῶν
C τοιούτων ἡ ψυχὴ κινημάτων ἐλευθέρα γένοιτο, πρὸς ἑαυτὴν πάλιν ἐπανελθοῦσα καὶ ἑαυτὴν ἀκριβῶς ἰδοῦσα, οἷα τῇ φύσει ἐξὶ, καὶ οἷον ἐν κατόπτρῳ καὶ εἰκόνι διὰ τοῦ οἰκείου κάλλους πρὸς τὸ ἀρχέτυπον βλέπουσα· ἀληθῶς γὰρ ἐν τούτῳ ἔξιν εἰπεῖν τὴν ἀκριβῆ πρὸς τὸ θεῖον εἶναι ὁμοίωσιν, ἐν τῷ μιμεῖσθαί πως τὴν ἡμετέραν ψυχὴν τὴν ὑπερκειμένην φύσιν· ἡ γὰρ ὑπεράνω παντὸς νοήματος φύσις, πόῤῥω τῶν ἐν ἡμῖν θεωρουμένων ἀφιδρυμένη, ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ τὴν ἰδίαν ἐξοδεύει ζωὴν, καὶ οὐ, καθὼς
D ἡμεῖς νῦν ἐν τῷ ζῆν ἐσμέν· ἄνθρωποι μὲν γὰρ διὰ τὸ ἀεὶ πάντως ἐν κινήσει τὴν φύσιν εἶναι, καθ' ὅπερ ἂν ἡ ὁρμὴ τῆς προαιρέσεως γένηται, κατ' ἐκεῖνο φερόμεθα, οὐχ ὁμοίως τῆς ψυχῆς κατὰ τὸ ἔμπροσθεν ἑαυτῆς, ὡς ἂν

id quidem, quod ad cupiditatem est propensum, omnino erit. Quod autem si non sit, ne desiderium quidem eius, quod est melius, erit, nullo eiusmodi motu, qui excitet ad bonorum appetitum, in anima relicto.

MACR. Sed ad hoc, inquit, illud dicimus, quod vis contemplandi atque discernendi propria est eius animae partis, quae deo similis, quum etiam numen divinum in his comprehendamus. Si ergo sive ea, quae nunc adhibetur, diligentia, sive, quae fit postea, purgatione, anima nobis libera fuerit a coalescentia animi affectionum, quae ratione carent, nihil ad boni contemplationem impedietur. Bonum autem ex sua natura praeditum est vi quodammodo attrahendi quidquid ad illud adspiciat. Si igitur anima ab omni vitio pura fuerit, omnino erit in bono. Bonus autem sua natura est deus, quocum per puritatem coniunctionem habebit, cum proprio cohaerens. Si igitur hoc acciderit, non amplius erit opus cupiditatis motu, qui ad bonum nos deducat: nam qui in tenebris vitam degit, is lucem concupiscet; si autem in luce fuerit, post cupiditatem succedet, quod fruetur. Potestas autem fruendi otiosam et inanem cupiditatem reddit. Nihil ergo per haec detrimenti afferetur ad boni participationem, si anima fuerit libera ab eiusmodi motibus, rursus ad se reversa, et diligenter se intuens, qualisnam sit natura, et tanquam in speculo atque imagine per suam pulchritudinem ad exemplar respiciens: vere enim in hoc licet dicere eius perfectam esse deo assimilationem, quod anima nostra quodammodo imitetur supereminentem naturam: natura enim, quae omnem superat intellectum, procul ab iis, quae in nobis considerantur, sita, alio quodam modo vitam suam exigit, et non, sicut nos nunc sumus in eo, quod est vivere: nam homines quidem, propterea quod prorsus in motu semper natura est, quocumque nos impulerit impetus voluntatis, eo ferimur, quum non similiter affecta sit anima ab anteriore sua parte, ut aliquis

εἴποι τις, καὶ τὸ ὀπίσω διακειμένης· ἐλπὶς μὲν γαρ καθηγεῖται τῆς ἐπὶ τὸ πρόσω κινήσεως, μνήμη δὲ διαδέχεται πρὸς τὴν ἐλπίδα προϊοῦσαν τὴν κίνησιν. Ἀλλ' εἰ μὲν πρὸς τὸ φύσει καλὸν ἡ ἐλπὶς τὴν ψυχὴν ἄγοι, φαι-
223 δρὸν ἐνσημαίνεται τῇ μνήμῃ τὸ ἴχνος ἡ τῆς προαιρέσεως
A κίνησις· εἰ δὲ διαψευσθείη τοῦ κρείττονος, εἰδώλῳ τινὶ κάλλους παρασοφισαμένης τὴν ψυχὴν τῆς ἐλπίδος, ἡ ἐπακολουθοῦσα τοῖς γινομένοις μνήμη αἰσχύνη γίνεται. Καὶ οὕτως ὁ ἐμφύλιος οὗτος πόλεμος ἐν τῇ ψυχῇ συνίσταται, μαχομένης τῇ ἐλπίδι τῆς μνήμης, ὡς κακῶς καθηγησαμένης τῆς προαιρέσεως. Τοιοῦτον γάρ τινα νοῦν ἑρμηνεύει σαφῶς τὸ κατ' αἰσχύνην πάθος, ὅταν δάκνηται πρὸς τὸ
B ἀποβὰν ἡ ψυχὴ, οἷόν τινι μάστιγι τῇ μεταμελείᾳ καθαπτομένη τῆς ἀβουλήτου ὁρμῆς, καὶ εἰς συμμαχίαν κατὰ τοῦ λυποῦντος ἐφελκομένη τὴν λήθην. Ἀλλ' ἡμῖν μὲν διὰ τὸ πτωχὴ εἶναι τοῦ καλοῦ ἡ φύσις ἀεὶ πρὸς τὸ ἐνδέον ἴεται· καὶ ἡ τοῦ λείποντος ἔφεσις, αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπιθυμητικὴ τῆς φύσεως ἡμῶν διάθεσις, ἤτοι σφαλλομένη δι' ἀκρισίαν τοῦ ὄντως καλοῦ, ἢ καὶ τυγχάνουσα οὗ τυχεῖν ἀγαθόν. Ἡ δὲ ὑπερέχουσα πᾶσαν ἀγαθὴν ἔννοιαν φύσις καὶ πάσης ὑπερκειμένη δυνάμεως, ἅτε μηδενὸς ἐνδεῶς ἔχουσα τῶν πρὸς τὸ ἀγαθὸν νοουμένων, αὐτὴ τῶν
C ἀγαθῶν οὖσα τὸ πλήρωμα, οὐδὲ κατὰ μετοχὴν καλοῦ τινὸς ἐν τῷ καλῷ γινομένη, ἀλλ' αὐτὴ οὖσα ἡ τοῦ καλοῦ φύσις, ὅ τί ποτε καὶ εἶναι τὸ καλὸν ὁ νοῦς ὑποτίθεται, οὔτε τὴν ἐλπιστικὴν κίνησιν ἐν ἑαυτῇ δέχεται· πρὸς γὰρ τὸ μὴ παρὸν ἡ ἐλπὶς ἐνεργεῖται μόνον· ὃ δὲ ἔχει τις, τί καὶ ἐλπίζει, φησὶν ὁ ἀπόστολος; οὔτε τῆς μνημονευτικῆς ἐνεργείας πρὸς τὴν τῶν ὄντων ἐπιζήμιην ἐπιδεής ἐστι· τὸ γὰρ βλεπόμενον τοῦ μνημονευθῆναι οὐκ ἐπιδέεται. Ἐπεὶ δὲ οὐ παντὸς ἀγαθοῦ ἐπέκεινα ἡ θεία φύσις, τὸ δὲ ἀγαθὸν
D ἀγαθῷ φίλον πάντως· διὰ τοῦτο ἑαυτὴν βλέπουσα, καὶ ὃ ἔχει, θέλει, καὶ ὃ θέλει, ἔχει, οὐδὲν τῶν ἔξωθεν εἰς ἑαυτὴν δεχομένη. Ἔξω δὲ αὐτῆς οὐδὲν, ὅτι μὴ ἡ κακία μόνη, ἥτις, κἂν παράδοξον ᾖ, ἐν τῷ μὴ εἶναι τὸ εἶναι ἔχει· οὐ γὰρ ἄλλη τίς ἐστι κακίας γένεσις, εἰ μὴ ἡ τοῦ

dixerit, et a posteriore: nam spes quidem dux est motus, qui ulterius tendit; memoria autem excipit motum, qui ad spem progreditur. Sed si quidem ad id, quod natura bonum est, spes animam ducat, iucundum vestigium memoriae imprimit motus voluntatis; sin autem frustrata fuerit eo, quod melius est, quum spes imagine quadam pulchritudinis deceperit animam, memoria, quae facta sequitur, fit pudor. Et sic intestinum hoc bellum in anima conflatur, memoria adversus spem pugnante, quod male duxerit voluntatem. Nam talem quendam animi sensum aperte indicat pudoris affectus, quum ex eo, quod evenit, anima mordetur, quae veluti quodam flagello poenitentia inconsultum impetum perstringit et ad ferendum auxilium adversus dolorem oblivionem attrahit. Sed nobis quidem, propterea quod pauper est boni natura, semper ad id, quod est egenum, fertur: et eius, quod deest, desiderium, haec est naturae nostrae ad cupiditatem propensa affectio, quae vel propter sinistrum iudicium frustratur eo, quod est vere bonum, vel etiam assequitur id, quo potiri bonum est. Natura autem, quae omnem bonam cogitationem superat, et omnem facultatem supereminet, ut quae nullius indigeat earum rerum, quae circa bonum intelliguntur, quum ipsa sit bonorum plenitudo, nec, particeps alicuius boni, in bono versetur, sed ipsa sit boni natura, quodcumque etiam esse bonum mens ponit, neque sperandi motum in se suscipit (ad id enim quod non adest, spes solum operatur: quod autem quis habet, quid etiam sperat, inquit apostolus?), neque memoriae operatione ad rerum scientiam opus habet: quod enim videtur, recordatione non indiget. Quoniam ergo divina natura omne bonum superat, bonum autem bono omnino amicum est, propterea se ipsam adspiciens, et quod habet, vult, et quod vult, habet, nihil eorum, quae sunt extrinsecus, in se ipsam suscipiens. Extra eam autem nihil est, nisi solum vitium; quod quidem, etiam si dictu admirabile est, in eo, quod non est, suam essentiam habet: non est enim ulla alia vitii generatio, nisi eius, quod

ὄντος χέρησις. Τὸ δὲ κυρίως ὂν ἡ τοῦ ἀγαθοῦ φύσις
ἐστίν. Ὃ οὖν ἐν τῷ ὄντι οὐκ ἔστιν, ἐν τῷ μὴ εἶναι πάν-
τως ἐστίν. Ἐπειδὰν οὖν καὶ ἡ ψυχὴ, πάντα τὰ ποικίλα
τῆς φύσεως ἀποσκευασαμένη κινήματα, θεοειδὴς γένηται,
224 καὶ ὑπερβᾶσα τὴν ἐπιθυμίαν ἐν ἐκείνῳ ᾖ, πρὸς ὃ ὑπὸ
A τῆς ἐπιθυμίας τέως ἐπῄρετο, οὐκέτι τινὰ σχολὴν δίδωσιν
ἐν ἑαυτῇ οὔτε τῇ ἐλπίδι, οὔτε τῇ μνήμῃ· τὸ μὲν γὰρ ἐλ-
πιζόμενον ἔχει, τῇ δὲ περὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν
ἀσχολίᾳ τὴν μνήμην ἐκκρούει τῆς διανοίας· καὶ οὕτως
τὴν ὑπερέχουσαν μιμεῖται ζωὴν τοῖς ἰδιώμασι τῆς θείας
φύσεως ἐμμορφωθεῖσα, ὡς μηδὲν ὑπολειφθῆναι τῶν ἄλ-
λων αὐτῇ, πλὴν τῆς ἀγαπητικῆς διαθέσεως, φυσικῶς τῷ
B καλῷ προσφυομένης· τοῦτο γὰρ ἔχειν ἡ ἀγάπη, ἡ πρὸς
τὸ καταθύμιον ἐνδιάθετος σχέσις. Ὅταν οὖν ἁπλῆ καὶ
μονοειδὴς καὶ ἀκριβῶς θεοείκελος ἡ ψυχὴ γενομένη εὕρῃ
τὸ ἀληθῶς ἁπλοῦν τε καὶ ἄϋλον ἀγαθὸν ἐκεῖνο, τὸ μόνον
τῷ ὄντι ἀγαπητὸν καὶ ἐράσμιον, προσφύεταί τε αὐτῷ καὶ
συνανακιρνᾶται διὰ τῆς ἀγαπητικῆς κινήσεώς τε καὶ ἐνερ-
γείας, πρὸς τὸ ἀεὶ καταλαμβανόμενόν τε καὶ εὑρισκόμενον
ἑαυτὴν μορφοῦσα, καὶ τοῦτο γινομένη διὰ τῆς τοῦ ἀγα-
C θοῦ ὁμοιότητος, ὅπερ ἡ τοῦ μετεχομένου φύσις ἐστίν, ἐπι-
θυμίας δὲ ἐν ἐκείνῳ μὴ οὔσης διὰ τὸ μηδέ τινος τῶν
ἀγαθῶν ἔνδειαν ἐν αὐτῷ εἶναι, ἀκόλουθον ἂν εἴη καὶ τὴν
ψυχὴν, ἐν τῷ ἀνενδεεῖ γινομένην, ἐκβάλλειν ἀφ' ἑαυτῆς
καὶ τὴν ἐπιθυμητικὴν κίνησίν τε καὶ διάθεσιν, ἣ τότε γί-
νεται μόνον, ὅταν μὴ παρῇ ποθούμενον. Τοῦ δὲ τοι-
οὑτου δόγματος καὶ ὁ θεῖος ἀπόστολος ἡμῖν καθηγήσατο,
πάντων τῶν νῦν ἐν ἡμῖν καὶ ἐπὶ τῷ κρείττονι σπουδαζο-
μένων παῦλάν τινα καὶ καταξολὴν προαγγείλας, μόνης δὲ
D τῆς ἀγάπης οὐχ εὑρὼν τὸν ὅρον· Προφητεῖαι γὰρ, φησὶ,
καταργηθήσονται καὶ γνώσεις παύσονται· ἡ δὲ ἀγάπη
οὐδέποτε ἐκπίπτει, ὅπερ ἴσον ἐστὶ τῷ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχειν·
ἀλλὰ καὶ πίστιν καὶ ἐλπίδα συμπαραμεμενηκέναι τῇ ἀγά-
πῃ λέγων, πάλιν καὶ τούτων αὐτὴν ὑπερτίθησιν εἰκότως·
ἡ γὰρ ἐλπὶς μέχρις ἐκείνου κινεῖται, ἕως ἂν μὴ παρῇ ἡ

est, privatio. Quod autem proprie est, boni natura est. Quod ergo in eo, quod est, non est, in eo, quod non est, omnino est. Postquam ergo etiam anima, segregatis omnibus variis naturae motibus, deo similis evaserit, et superata cupiditate in illo fuerit, ad quod cupiditate tunc excitabatur, non amplius quendam consistendi in se locum dat neque spei, neque memoriae: nam quod quidem sperabatur, habet; occupatione autem fruendorum bonorum memoriam e mente expellit: et sic superiorem imitatur vitam, divinae naturae proprietatibus informata, adeo ut nihil aliorum ei sit reliquum, praeter diligendi affectionem, quae naturaliter bono adhaeret: haec est enim dilectio, insita, inquam, affectio ad id, quod animo gratum est. Quando ergo simplex et uniformis, deoque plane similis facta anima invenerit illud vere simplex et materiae expers bonum, quod solum re vera diligendum atque amabile est, adhaerescit ei, et cum eo commiscetur per diligendi motum actionemque, ad id, quod semper comprehenditur atque invenitur, se conformans, idque evadens per boni similitudinem, quod est natura eius, quod participatur: quum autem in illo non sit cupiditas, propterea quod in eo nullius boni est indigentia, consequens fuerit, ut anima quoque, quum in eo est, quod non indiget, ex se eiiciat et concupiscendi motum et affectionem, quae tunc solum existit, quando id, quod desideratur, non adest. Huius autem dogmatis etiam divinus apostolus nobis dux fuit, qui omnium, quorum studio nunc trahimur ad id quoque, quod est melius, cessationem quandam et oppressionem praenuntiavit: solius autem caritatis non invenit terminum: Nam prophetiae, inquit, abolebuntur, et cognitiones cessabunt; caritas autem nunquam excidit, quod perinde est ac si dixisset: semper eadem est. Sed et fidem et spem dicens simul mansisse cum caritate, rursus etiam his eam praeponit, idque merito: nam spes eo usque movetur,

τῶν ἐλπιζομένων ἀπόλαυσις, καὶ ἡ πίστις ὡσαύτως ἔρεισμα
τῆς τῶν ἐλπιζομένων ἀδηλίας γίνεται· οὕτω γὰρ αὐτὴν
καὶ ὡρίσατο λέγων· Ἔστι δὲ πίστις ἐλπιζομένων ὑπόστα-
225 σις. Ἐπειδὰν δὲ ἔλθῃ τὸ ἐλπιζόμενον, τῶν ἄλλων ἀπερ-
A μούντων πάντων ἡ κατὰ τὴν ἀγάπην ἐνέργεια μένει, τὸ
διαδεχόμενον αὐτὴν οὐχ εὑρίσκουσα. Διὸ καὶ προτερεύει
τῶν τε κατ᾽ ἀρετὴν κατορθουμένων ἁπάντων καὶ τῶν τοῦ
νόμου παραγγελμάτων. Εἰ οὖν ἐπὶ τοῦτό ποτε τὸ τέλος
φθάσειεν ἡ ψυχή, ἀνενδεῶς ἕξει τῶν ἄλλων, ἅτε δὴ τοῦ
πληρώματος περιδεδραγμένη τῶν ὄντων, καὶ δοκεῖ μόνη πως
αὐτῆς τῆς θείας μακαριότητος ἐν ἑαυτῇ σώζειν τὸν
χαρακτῆρα· ἥ τε γὰρ ζωὴ τῆς ἄνω φύσεως ἀγάπη ἐξίν,
B ἐπειδὴ τὸ καλὸν ἀγαπητὸν πάντως ἐξὶ τοῖς γινώσκουσι·
γινώσκει δὲ ἑαυτὸ τὸ θεῖον· ἡ δὲ γνῶσις ἀγάπη γίνεται,
διότι καλόν ἐξι φύσει τὸ γινωσκόμενον. Τοῦ δὲ ἀληθῶς
καλοῦ ὁ ὑβριστὴς οὐ προσάπτεται κόρος. Κόρου δὲ τὴν
ἀγαπητικὴν πρὸς τὸ καλὸν σχέσιν οὐ διακόπτοντος, ἀεὶ
ἡ θεία ζωὴ δι᾽ ἀγάπης ἐνεργηθήσεται, ἥ καλή τε κατὰ
φύσιν ἐξὶ, καὶ ἀγαπητικῶς πρὸς τὸ καλὸν ἐκ φύσεως
ἔχει· καὶ ὅρον τῆς κατὰ τὴν ἀγάπην ἐνεργείας οὐκ ἔχει,
ἐπειδὴ οὐδὲ τοῦ καλοῦ τι πέρας καταλαμβάνεται, ὡς
C συναπολήγειν τῷ πέρατι τοῦ καλοῦ τὴν ἀγάπην· μόνῳ
γὰρ τῷ ἐναντίῳ τὸ καλὸν περατοῦται. Οὗ δὲ ἡ φύσις
ἀνεπίδεκτός ἐξι τοῦ χείρονος, πρὸς τὸ ἀπέραντόν τε καὶ
ἀόριστον ἀγαθὸν προελεύσεται. Ἐπεὶ οὖν ἑλκτικὴ τῶν
οἰκείων πᾶσα φύσις ἐξὶν, οἰκεῖον δέ πως τῷ θεῷ τὸ ἀν-
θρώπινον, ἅτε δὴ φέρον ἐν ἑαυτῷ τοῦ ἀρχετύπου μιμή-
ματα, ἕλκεται κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην πρὸς τὸ θεῖόν τε καὶ
συγγενὲς ἡ ψυχή· δεῖ γὰρ πάντη καὶ πάντως τῷ θεῷ
D ἀποσωθῆναι τὸ ἴδιον· ἀλλ᾽ εἰ μὲν κουφὴ καὶ ἀπέριττος
τύχοι, μηδεμιᾶς σωματικῆς ἀχθηδόνος αὐτὴν πιεζούσης,
ἡδεῖα καὶ εὔκολος αὐτῇ ἡ πρὸς τὸν ἐπισπώμενον προς-
χώρησις γίνεται. Εἰ δὲ τοῖς τῆς προσπαθείας ἴλοις εἰς
τὴν πρὸς τὰ ὑλώδη σχέσιν καταπαρείη, οἷόν τι πάσχειν
εἰκὸς ἐν τοῖς συμπτώμασι τῶν σεισμῶν τὰ ἐμπιεσθέντα
226 τοῖς χώμασι σώματα· προκείσθω δὲ καθ᾽ ὑπόθεσιν τὸ
A

donec non licet frui iis rebus, quae sperantur: et fides similiter est fundamentum incertitudinis earum rerum, quae sperantur: nam et ita eam definiit, dicens: Est autem fides earum rerum, quae sperantur, substantia. Quum autem venerit quod speratur, aliis quiescentibus omnibus manet ea, quae ex dilectione fit, operatio, quod ei succedat, non inveniens. Quamobrem etiam universarum actionum, quae cum virtute perficiuntur, atque legis praeceptorum principatum tenet. Si igitur ad hunc finem aliquando anima pervenerit, non indigebit aliis, quippe rerum universarum plenitudinem complexa, et videtur sola quodammodo ipsius divinae beatitudinis in se servare signum: nam superae naturae vita dilectio est, quoniam bonum omnino amabile est iis, qui cognoscunt (deus autem se ipsum cognoscit): cognitio autem dilectio fit, quoniam bonum est natura id, quod cognoscitur. Id autem, quod vere bonum est, non attingit insolens satietas. Satietate autem dilectionis ad id, quod bonum est, habitudinem non interrumpente, semper divina vita per dilectionem operabitur, quae bona est secundum naturam, et a natura habet, quod bonum diligat: et terminum diligendi actionis non habet, quoniam ne boni quidem aliquis finis deprehenditur, ut simul cum fine desinat dilectio: nam solo contrario bonum finitur. Cuius autem natura, quod est deterius, suscipere non potest, id ad infinitum et interminatum bonum procedet. Quum igitur omnis natura vim habeat attrahendi quae ipsi conveniunt, conveniat autem quodammodo deo genus humanum, quippe ferens in se ipso illius exemplaris similitudinem: necesse omnino est, ut anima trahatur ad id, quod divinum et cognatum est (oportet enim usque quaque ac prorsus deo servari proprium); sed si fuerit levis et simplex, nulla eam premente molestia corporea, iucundus et facilis ei fit accessus ad eum, qui attrahit. Sin autem affectionis clavis ad eum habitum, qui cum materialibus est coniunctus, affixa fuerit, quale quidpiam pati verisimile est in ruinis terrae motuum corpora aggeribus oppressa (proponatur au-

μὴ βεβαρῆσθαι μόνον αὐτὰ τοῖς συμπτώμασιν, ἀλλὰ καὶ διαπεπερονῆσθαί τισιν ὀβελοῖς ἢ ξύλοις τοῖς ἐνευρεθεῖσι τῷ χώματι· ὅπερ οὖν εἰκὸς ὑπομεῖναι τὰ οὕτω διακείμενα σώματα, παρὰ τῶν οἰκείων τῆς συμπτώσεως ὁσίας ἕνεκεν ἐξελκόμενα· ξανθήσεται γὰρ πάντως καὶ σπαραχθήσεται, καὶ πᾶν ὁτιοῦν τῶν χαλεπωτάτων πείσεται, τοῦ χώματος αὐτὰ καὶ τῶν ἥλων διὰ τὴν τῶν ἕφελκομένων βίαν καταξαινόντων· τοιοῦτόν τί μοι δοκεῖ καὶ περὶ
B τὴν ψυχὴν γίνεσθαι πάθος, ὅταν ἡ θεία δύναμις ὑπὸ φιλανθρωπίας ἐκ τῶν ἀλόγων τε καὶ ὑλικῶν συμπτωμάτων ἐφέλκηται τὸ ἴδιον· οὐ γὰρ μισῶν, οὐδ' ἀμυνόμενος ἐπὶ τῇ κακῇ ζωῇ κατά γε τὸν ἐμὸν λόγον ἐπάγει τοῖς ἐξημαρτηκόσι τὰς ὀδυνηρὰς διαθέσεις ὁ θεὸς ὁ ἀντιποιούμενός τε καὶ πρὸς ἑαυτὸν, ἕλκων πᾶν, ὅ τί περ αὐτοῦ χάριν ἦλθεν εἰς γένεσιν· ἀλλ' ὁ μὲν ἐπὶ τῷ κρείττονι σκοπῷ πρὸς ἑαυτὸν, ὅς ἐστι πηγὴ πάσης μακαριότητος, τὴν ψυχὴν ἐπισπᾶται· ἐπισυμβαίνει δὲ κατ' ἀνάγκην ἡ ἀλγεινὴ διάθεσις τῷ ἑλκομένῳ· καὶ ὥςπερ τὴν ἐμμιχθεῖ-
C σαν τῷ χρυσίῳ ὕλην οἱ διὰ πυρὸς ἐκκαθαίροντες οὐ μόνον τὸ νόθον τῷ πυρὶ τήκουσιν, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην καὶ τὸ καθαρὸν τῷ κιβδήλῳ συγκατατήκεται, κἀκείνου δὲ δαπανωμένου τοῦτο μένει, οὕτω καὶ τῆς κακίας τῷ καθαρσίῳ πυρὶ δαπανωμένης ἀνάγκη πᾶσα καὶ τὴν ἐνωθεῖσαν αὐτῇ ψυχὴν ἐν τῷ πυρὶ εἶναι, ἕως ἂν τὸ κατεσπαρμένον νόθον καὶ ὑλῶδες καὶ κίβδηλον ἀπαναλωθῇ, τῷ πυρὶ δαπανώμενον. Καὶ καθάπερ εἴ τινι σχοινίῳ
D πηλὸς τῶν κολλωδεστέρων διὰ βάθους περιβλασθείη, εἶτα διά τινος λεπτοῦ χωρήματος ἡ ἀρχὴ διεξαχθείη τῆς σχοινίου, καὶ βιαίως τις ἐπὶ τὰ ἐντὸς ἐκ τοῦ ἄκρου τῆν σχοῖνον ἐφέλκοιτο, ἀνάγκη πᾶσα τὴν μὲν ἔπεσθαι τῷ ἐπισπωμένῳ, τὸν δὲ περιπλασθέντα πηλὸν ἐκ τῆς βιαίας ὁλκῆς ἔξω τῆς τρυμαλιᾶς μένειν τῆς σχοίνου ἀποξυόμενον, καὶ αἴτιον αὐτῇ γίνεσθαι τοῦ μὴ εὐοδοῦσθαι κατὰ τὴν πάροδον, ἀλλὰ βιαίαν ὑπομένειν ἐκ τοῦ ἐφελκομένου τὴν τάσιν· τοιοῦτόν τί μοι δοκεῖ καὶ τὸ περὶ τὴν ψυχὴν ἐννοεῖν,
227 ταῖς ὑλικαῖς τε καὶ γεώδεσι προσπαθείαις ἐνειλημθεῖσαν
A

tem per hypothesin, ea non solum gravata fuisse ruinis, sed etiam transfixa aliquibus verubus aut lignis in aggere inventis): quod igitur verisimile est sufferre sic affecta corpora, dum a necessariis ex ruina, ut iusta iis fiant, extrahuntur (laniabuntur enim prorsus ac discerpentur, et quidvis gravissimorum patientur, aggere et clavis propter vim attrahentium ea dilacerantibus): eiusmodi quippiam etiam animae accidere mihi videtur, quando divina potentia propter benignitatem ex ruinis rationis expertibus et materialibus proprium attrahit: neque enim odio habens, neque propter malam vitam ulciscens, ut ego quidem sentio, eos, qui peccaverunt doloribus afficit deus, qui vendicat et ad se attrahit quicquid eius gratia ad generationem venit; sed ille quidem meliori scopo ad se, qui est fons omnis beatitudinis, animam attrahit: accidit autem necessario ei, quod attrahitur, acerba affectio: et quemadmodum illi, qui materiam auro immixtam igne expurgant, non solum id, quod adulterinum est, igne liquefaciunt, sed omnino necessarium est, ut purum quoque una cum adulterino liquefiat, illoque consumpto hoc maneat: ita etiam, dum vitium igne purgante consumitur, omnino necesse est, ut unita quoque ei anima in igne sit, donec quicquid inspersum est adulterinum, materiaeque particeps atque fucatum, aboleatur, igne consumptum. Et quemadmodum si cui funiculo lutum tenacius alte fuerit circumlitum, deinde per angustum aliquod spatium traiiciatur funis initium, et violenter aliquis introrsum ab extremo funem attrahat, necesse omnino est, ut funis quidem sequatur attrahentem; lutum autem, circumlitum ex violenta attractione, extra foramen fune abrasum maneat, eique causa existat, quominus in transitu recta feliciter pergat, sed ab attrahente violentam extensionem patiatur: tale quid mihi videtur etiam de anima esse cogitandum, eam materialibus atque terrenis

κάμινειν καὶ διατείνεσθαι, τοῦ μὲν θεοῦ τὸ ἴδιον πρὸς ἑαυτὸν ἕλκοντος, τοῦ δ' ἀλλοτρίου διὰ τὸ συμφυῆναί πως αὐτῇ βιαίως ἀποξυομένου, καὶ τὰς ὁρμιείας αὐτῇ καὶ ἀνυποστάτους ἀλγηδόνας ἐπάγοντος.

ΓΡΗΓ. Οὐκοῦν, εἶπον, οὐχ ἡ θεία κρίσις, ὡς ἔοικε, κατὰ τὸ προηγούμενον τοῖς ἐξημαρτηκόσιν ἐπάγει τὴν κόλασιν, ἀλλὰ ἡ μέν, ὡς ὁ λόγος ἀπέδειξεν, ἀγαθὸν ἐνεργεῖ μόνον τοῦ κακοῦ ἀποκρίνουσα, καὶ πρὸς τὴν τῆς μα-
Β καριότητος κοινωνίαν ἐπισπωμένη· ὁ δὲ τῆς συμφυΐας διασπασμὸς ὀδύνη τῷ ἑλκομένῳ γίνεται.

ΜΑΚΡ. Οὕτω, φησὶν ἡ διδάσκαλος, καὶ ὁ ἐμὸς ἐστὶ λόγος, καὶ ὅτι μέτρον τῆς ἀλγηδόνος ἡ τῆς κακίας ἐν ἑκάστῳ ποσότης ἐστίν· οὐ γὰρ εἰκὸς ἐκ τοῦ ἴσου τὸν εἰς τοσοῦτον ἐν ἀπηγορευμένοις γεγονότα κακοῖς καὶ τὸν μετρίοις τισὶ συνενεχθέντα πλημμελήμασιν ἐν τῇ καθάρσει τῆς μοχθηρᾶς ἕξεως ἀνιαθῆναι, ἀλλὰ παρὰ τὸ πόσον τῆς ὕλης ἢ πλεῖον ἢ ἔλαττον ἡ ὀδυνηρὰ ἐκείνη φλὸξ ἐξ-
C αφθήσεται, ἕως ἂν τὸ ὑποτρέφον ᾖ. Ὅσοι τοίνυν πολὺς ὁ ὑλώδης ἔπεστι φόρτος, πολλὴν ἀνάγκη καὶ διαρκεστέραν ἐπ' αὐτοῦ γίνεσθαι τὴν ἀναλίσκουσαν φλόγα· ᾧ δὲ ἐπ' ἔλαττον ἡ τοῦ πυρὸς δαπάνη ἐγκαταμέμικται, τοσοῦτον ὑποκαταβαίνει τῆς σφοδροτέρας τε καὶ ὁριμυτέρας ἐνεργείας ἡ κόλασις, ὅσον ἠλάττωται τῷ τῆς κακίας μέτρῳ τὸ ὑποκείμενον· χρὴ γὰρ πάντη καὶ πάντως ἐξαιρεθῆναί ποτε τὸ κακὸν ἐκ τοῦ ὄντος, καὶ, ὅπερ ἐν τοῖς φθάσασιν εἴρηται, τὸ ἐν τῷ ὄντι μὴ ὂν μηδ' εἶναι ὅλως· ἐπειδὴ γὰρ ἔξω τῆς προαιρέσεως ἡ κακία εἶναι φύσιν οὐκ ἔχει,
D ὅταν πᾶσα προαίρεσις ἐν τῷ θεῷ γένηται, εἰς παντελῆ ἀφανισμὸν ἡ κακία μεταχωρήσει τῷ μηδὲν αὐτῆς ὑπολειφθῆναι δοχεῖον.

ΓΡΗΓ. Ἀλλὰ τί τὸ κέρδος τῆς χρηστῆς ταύτης ἐλπίδος, εἶπον ἐγὼ, τῷ λογιζομένῳ ὅσον ἐστὶ κακὸν καὶ ἐνιαυσιαίαν μόνην ὑποσχεῖν ἀλγηδόνα· εἰ δ' εἰς αἰώνιόν τι διάστημα ἡ ἄσχετος ἐκείνη ὀδύνη παρατεθείη, τίς ἐκ τῆς ὕστερον ἐλπίδος ὑπολέλειπται παραμυθία, ᾗ πρὸς ὅλον αἰῶνα συνδιαμετρεῖται ἡ κόλασις;

affectionibus involutam laborare atque distendi, deo quidem proprium ad se trahente, alieno autem, propterea quod ei quodammodo coaluerit, violenter abraso, eique acres et intolerabiles dolores afferente.

GREG. Ergo, inquam, non divinum iudicium, ut videtur, praecipue iis, qui peccaverunt, punitionem affert; sed id, ut oratio demonstravit, operatur, bonum solum a malo secernens, et ad beatitudinis communionem attrahens; divulsio autem coagmentationis id, quod attrahitur, dolore afficit.

MACR. Haec, inquit magistra, etiam mea est sententia, et quod modus doloris est vitii, quod in unoquoque est, magnitudo: non enim consentaneum est, ut qui tamdiu in vetitis versatus sit malis, et qui in mediocria quaedam delicta inciderit, ex aequo crucietur in purgatione mali habitus, sed pro materiae modo magis minusve accendetur illa flamma, quae dolorem affert, donec sit, quod eam alat. Cui igitur magnum inhaeserit onus materiale, magnam necesse est atque diutius durantem in eo esse flammam, quae consumat; cui autem minori temporis spatio ignis ille consumens admotus est, tantum de vehementiore et acriore operatione poena remittit, quantum, quod ad modum mali attinet, subiectum est deminutum: oportet enim penitus ac prorsus malum aliquando eximi ex eo, quod est, et, quod in superioribus dictum est, id, quod in re ipsa non est, ne esse quidem omnino: quoniam enim ea vitii natura est, ut extra voluntatem non sit, quum omnis voluntas in deo fuerit, eo traducetur malum, ut penitus deleatur, quod nullum eius receptaculum sit relictum.

GREG. Sed quodnam huius bonae spei lucrum erit, inquam ego, reputanti, quantum sit malum, vel annuum solum sustinere cruciatum? Si autem in aeternum aliquod spatium extensus fuerit intolerabilis ille dolor, quodnam ex [illegible]e, quae est in posterum, ei, cui ad totam aeternitatem poe[illegible] modus redigitur, relictum est solatium?

ΜΑΚΡ. Ὥρτε προνοητέον, φησὶν ἡ διδάσκαλος, ἢ καθ' ὅλου τῶν τῆς κακίας μολυσμάτων φυλάξαι τὴν ψυ-
228 χὴν ἀμιγῆ τε καὶ ἀκοινώνητον, ἢ, εἰ τοῦτο πάντη ἀμή-
A χανον διὰ τὸ ἐμπαθὲς τῆς φύσεως ἡμῶν, ὡς ὅτι μάλιστα ἐν μετρίοις τισὶ καὶ εὐθεραπεύτοις εἶναι τὰ τῆς ἀρετῆς ἀποτεύγματα· οἶδε γὰρ ἡ εὐαγγελικὴ διδασκαλία καὶ μυρίων ὀφειλέτην τινὰ ταλάντων καὶ πεντακοσίων δηναρίων καὶ πεντήκοντα καὶ κοδράντου τινός, ὅπερ τὸ ἔσχατόν ἐστιν ἐν νομίσμασι· τὴν δὲ τοῦ θεοῦ δικαίαν κρίσιν διὰ πάντων διεξιέναι, καὶ τῷ βάρει τοῦ ὀφλήματος συνεπι-
B τείνουσαν τὴν ἀνάγκην τῆς ἀπαιτήσεως, καὶ οὐδὲ τῶν σμικροτάτων ὑπερορῶσαν. Τὴν δὲ ἀπόδοσιν τῶν ὀφλημάτων τὸ εὐαγγέλιον εἶπεν οὐκ ἐκ χρημάτων διαλύσεως γίνεσθαι, ἀλλὰ παραδίδοσθαι τοῖς βασανισταῖς τὸν ὑπόχρεων, ἕως ἂν, φησὶν, ἀποδῷ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον, ὅπερ οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ διὰ τῆς βασάνου τὴν ἀναγκαίαν ὀφειλὴν ἀποτῖσαι, τὸ ὄφλημα τῆς τῶν λυπηρῶν μετουσίας, ὧν παρὰ τὸν βίον ὑπόχρεως ἐγένετο, ἀμιγῆ τε καὶ ἄκρα-
C τον τοῦ ἐναντίου τὴν ἡδονὴν ὑπὸ ἀβουλίας ἑλόμενος, καὶ οὕτως, ἅπαν ἀποθέμενος τὸ ἀλλότριον ἑαυτοῦ, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἁμαρτία, καὶ τὴν ἐκ τῶν ὀφλημάτων αἰσχύνην ἀποδυσάμενος, ἐν ἐλευθερίᾳ τε καὶ παῤῥησίᾳ γένηται. Ἡ δ' ἐλευθερία ἐστὶν ἡ πρὸς τὸ ἀδέσποτόν τε καὶ αὐτοκρατὲς ἐξομοίωσις, ἡ κατ' ἀρχὰς μὲν ἡμῖν παρὰ τοῦ θεοῦ δεδωρημένη, συγκαλυφθεῖσα δὲ τῇ τῶν ὀφλημάτων αἰσχύνῃ. Πᾶσα δ' ἐλευθερία μία τίς ἐστι τῇ φύσει καὶ πρὸς ἑαυτὴν οἰκείως ἔχει. Ἀκολούθως οὖν πᾶν τὸ ἐλεύθερον τῷ
D ὁμοίῳ συναρμοσθήσεται· ἀρετὴ δὲ ἀδέσποτον. Οὐκοῦν ἐν ταύτῃ γενήσεται πᾶν τὸ ἐλεύθερον· ἀδέσποτον γὰρ τὸ ἐλεύθερον. Ἀλλὰ μὴν ἡ θεία φύσις ἡ πηγὴ πάσης ἐστὶ τῆς ἀρετῆς· ἐν ταύτῃ ἄρα οἱ τῆς κακίας ἀπηλλαγμένοι γενήσονται, ἵνα, καθὼς φησιν ὁ ἀπόστολος, ὁ θεὸς ᾖ τὰ πάντα ἐν πᾶσιν· αὕτη γὰρ ἡ φωνὴ σαφῶς μοι δοκεῖ βεβαιοῦν τὴν προεξητασμένην διάνοιαν, ἡ λέγουσα καὶ πάντα γίνεσθαι τὸν θεὸν καὶ ἐν πᾶσι· τῆς γὰρ ἐν τῷ παρόντι ζωῆς ποικίλως τε καὶ πολυειδῶς ἡμῖν ἐνεργουμένης

MACR. Itaque providendum est, inquit magistra, ut vel omnino a vitii inquinamentis integra atque illaesa conservetur anima, vel, si id plane fieri non potest, propterea quod natura nostra animi perturbationibus obnoxia est, ut quam maxime in mediocribus quibusdam et curatu facilibus a virtute recedamus: novit enim doctrina evangelica et debitorem quendam decies mille talentorum, et quingentorum denariorum, et quinquaginta et quadrantis alicuius, qui quidem ultimus est nummorum: iustum autem dei iudicium omnia persequi, et cum gravitate debiti necessitatem exactionis extendere, et ne minima quidem despicere. Debitorum autem redditionem non fieri ex pecuniae solutione dixit evangelium, sed debitorem tradi tortoribus, donec reddiderit, inquit, quicquid debetur: quod quidem nihil est aliud, quam per tormenti debita necessaria exsolvere debitum communionis rerum molestarum, quarum in vita fuit debitor, ut qui meram et contrario non mixtam voluptatem elegerit propter inopiam consilii, et sic, ubi, quicquid a se alienum est, deposuerit, quod est peccatum, et, qui ex debitis oritur, pudorem exuerit, in libertate et fiducia agat. Libertas autem est assimilatio ei, quod dominum non habet suique iuris est: quae initio quidem a deo nobis donata, cooperta autem fuit debitorum pudore. Omnis autem libertas una quaedam est sua natura, secumque conveniens. Consequenter igitur, quicquid est liberum, coniungetur ei, quod est simile; virtus autem dominum non habet. In hac ergo versabitur quicquid est liberum: dominum enim libertas non habet. Atqui divina natura fons est omnis virtutis: in ea igitur erunt qui liberati sunt a vitio, ut, sicut apostolus dicit, deus sit omnia in omnibus: haec enim vox aperte mihi videtur confirmare prius examinatam sententiam, dicens et omnia fieri deum et in omnibus: quum enim vita praesens varie ac multifariam nobis agatur, multa quidem sunt, quorum participes

229 πολλὰ μὲν ἔξιν, ὧν μετέχομεν, οἷον χρόνου, καὶ ἀέρος,
A καὶ τόπου, βρώσεώς τε καὶ πόσεως, καὶ σκεπασμάτων,
καὶ ἡλίου, καὶ λύχνου, καὶ ἄλλων πρὸς τὴν χρείαν
τοῦ βίου πολλῶν, ὧν οὐδέν ἐξιν ὁ θεός· ἡ δὲ προσδο-
κωμένη μακαριότης τούτων μὲν οὐδενός ἐξιν ἐπιδεὴς, πάν-
τα δὲ ἡμῖν καὶ ἀντὶ πάντων ἡ θεία γενήσεται φύσις,
πρὸς πᾶσαν χρείαν τῆς ζωῆς ἐκείνης ἑαυτὴν ἁρμοδίως
ἐπιμερίζουσα. Καὶ τοῦτο δῆλόν ἐξιν ἐκ τῶν θείων λο-
γίων, ὅτι καὶ τόπος γίνεται ὁ θεὸς τοῖς ἀξίοις, καὶ οἶ-
B κος, καὶ ἔνδυμα, καὶ τροφὴ, καὶ πόσις, καὶ φῶς, καὶ
πλοῦτος, καὶ βασιλεία, καὶ πᾶν νόημά τε καὶ ὄνομα τῶν
πρὸς τὴν ἀγαθὴν ἡμῖν συντελούντων ζωήν. Ὁ δὲ πάντα
γινόμενος καὶ ἐν πᾶσι γίνεται. Ἐν τούτῳ δέ μοι δοκεῖ
τὸν παντελῆ τῆς κακίας ἀφανισμὸν δογματίζειν ὁ λόγος·
εἰ γὰρ ἐν πᾶσι τοῖς οὖσιν ὁ θεὸς ἔξαι, ἡ κακία δηλαδὴ
ἐν τοῖς οὖσιν οὐκ ἔξαι· εἰ γάρ τις ὑπόθοιτο κἀκείνην εἶ-
ναι, πῶς σωθήσεται τὸ ἐν πᾶσι τὸν θεὸν εἶναι; ἡ γὰρ
C ὑπεξαίρεσις ἐκείνης ἐλλιπῆ τῶν πάντων ποιεῖ τὴν περί-
ληψιν. Ἀλλ' ὁ ἐν τοῖς πᾶσιν ἐσόμενος ἐν τοῖς μὴ οὖσιν
οὐκ ἔξαι.

ΓΡΗΓ. Τί οὖν χρὴ λέγειν, εἶπον, πρὸς τοὺς μικρο-
ψύχως ταῖς συμφοραῖς διακειμένους;

ΜΑΚΡ. Εἴπωμεν πρὸς αὐτοὺς, φησὶν ἡ διδάσκαλος,
ὅτι μάτην, ὦ οὗτοι, δυσανασχετεῖτε καὶ δυσχεραίνετε τῷ
εἱρμῷ τῆς ἀναγκαίας τῶν πραγμάτων ἀκολουθίας, ἀγνο-
οῦντες πρὸς ὅντινα σκοπὸν τὰ καθ' ἕκαστον ἐν τῷ παντὶ
D οἰκονομούμενα φέρεται, ὅτι πάντα χρὴ τάξει τινὶ καὶ ἀκο-
λουθίᾳ κατὰ τὴν τεχνικὴν τοῦ καθηγεμόνος σοφίαν τῇ
θείᾳ προσοικειωθῆναι φύσει· τούτου γὰρ ἕνεκεν ἡ λογι-
κὴ φύσις ἦλθεν εἰς γένεσιν, ὡς τὸν πλοῦτον τῶν θείων
ἀγαθῶν μὴ ἀργὸν εἶναι· ἀλλ' οἷον ἀγγεῖά τινα καὶ προ-
αιρετικὰ τῶν ψυχῶν δοχεῖα παρὰ τῆς τὸ πᾶν συσησαμέ-
νης σοφίας κατεσκευάσθη, ἐφ' ᾧτε εἶναί τι χώρημα δε-
κτικὸν ἀγαθῶν, τὸ ἀεὶ τῇ προσθήκῃ τοῦ εἰσχεομένου μεῖ-
ζον γινόμενον· τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ θείου ἀγαθοῦ μετου-
230 σία, ὥστε μείζονα καὶ δεκτικώτερον ποιεῖν τὸν ἐν ᾧ γίνε-
A

sumus, ut temporis, et aëris, et loci, et cibi, et potus, et vestimentorum, et solis, et lucernae, multorumque aliorum, quae ad usum vitae pertinent, quorum nihil est deus: quae autem exspectatur beatitudo nullo quidem horum indiget, nobis autem omnia et pro omnibus fiet divina natura, ad omnem usum vitae illius se ipsam convenienter impertiens. Idque patet ex divinis oraculis, quod deus sit locus iis, qui digni sunt, et domus, et indumentum, et cibus, et potus, et lux, et divitiae, et regnum, omnisque et intelligentia et nomen eorum, quae ad bonam vitam nobis conferunt. Qui autem fit omnia, fit etiam in omnibus. In hoc vero mihi videntur literae sacrae absolutum mali interitum tradere; si enim in omnibus rebus deus erit, vitium nimirum in rerum natura non erit; nam si quis illud quoque esse posuerit, quomodo salvum manebit deum esse in omnibus? vitio enim sublato manca omnium comprehensio fit. Sed qui in omnibus futurus est, in iis, quae non sunt, non erit.

GREG. Quid ergo, inquam, dicendum est iis, qui pusillo animo calamitates ferunt?

MACR. Dicamus iis, inquit magistra: Heus vos, frustra indignamini, et aegre fertis seriem necessariae rerum consequutionis, ignorantes, ad quodnam consilium ferantur quae sigillatim in universitate administrantur, quod omnia oportet ordine quodam et consequutione secundum artificiosam ducis sapientiam divinae conciliari naturae: nam iccirco natura ratione praedita ad generationem venit, ne divitiae divinorum bonorum otiosae essent; sed veluti vasa quaedam et voluntate praedita animarum receptacula a sapientia illa, quae condidit rerum universitatem, constructa sunt, ut esset aliquod receptaculum capax bonorum, quod semper accessione eius, quod infunderetur, maius fieret: talis enim est divini boni fructus, ut maiorem atque capaciorem faciat

ται, εἰς δυνάμεως καὶ μεγέθους προσθήκην ἀναλαμβανομένη τῷ δεχομένῳ, ὡς ἀεὶ αὔξεσθαι τὸν τρεφόμενον καὶ μὴ λήγειν ποτὲ τῆς αὐξήσεως· τῆς γὰρ πηγῆς τῶν ἀγαθῶν ἀνέκλειπτα πηγαζούσης, ἡ τοῦ μετέχοντος φύσις διὰ τὸ μηδὲν τοῦ λαμβανομένου περιττωματικόν τε εἶναι καὶ ἄχρηστον, ὅλον τὸ εἰρρέον προσθήκην τοῦ ἰδίου ποιουμένη μεγέθους, ἑλκτικωτέρα τε ἅμα τοῦ κρείττονος καὶ πολυχωρητοτέρα γίνεται, ἀμφοτέρων ἀλλήλοις συνεπιδιδόντων, τῆς
B τε τρεφομένης δυνάμεως ἐπὶ τῇ τῶν ἀγαθῶν ἀφθονίᾳ πρὸς τὸ μεῖζον ἐπιδιδούσης, καὶ τῆς τρεφούσης χορηγίας τῇ τῶν αὐξομένων ἐπιδόσει συμπλημμυρούσης. Ἔξιν οὖν εἰκὸς εἰς τοιοῦτον ἀναβήσεσθαι μέγεθος, ἐφ' ὧν ὅρος οὐδεὶς ἐπικόπτει τὴν αὔξησιν. Εἶτα τοιούτων ἡμῖν προκειμένων χαλεπαίνετε διὰ τῆς τεταγμένης ἡμῖν ὁδοῦ πρὸς τὸν ἴδιον σκοπὸν προϊούσης τῆς φύσεως; οὐ γὰρ ἔξιν
C ἄλλως ἐπ' ἐκεῖνα γενέσθαι τὸν δρόμον ἡμῖν, μὴ τοῦ βαροῦντος ἡμᾶς, τοῦ ἐμβριθοῦς, λέγω, τούτου καὶ γεώδους φορτίου, τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἀποσεισθέντος, τῆς τε πρὸς αὐτὸ συμπαθείας, ἣν ἐν τῷ τῇδε βίῳ ἐσχήκαμεν, διὰ κρείττονος ἐπιμελείας ἐκκαθαρθέντας, ἐν τῷ καθαρῷ δυνηθῆναι προσοικειωθῆναι τὸ ὅμοιον. Εἰ δέ σοί τις καὶ πρὸς τὸ σῶμα τοῦτο σχέσις ἐξί, καὶ λυπεῖ σε ἡ τοῦ ἀγαπωμένου διάζευξις, μηδὲ τοῦτό σοι ἀπ' ἐλπίδος ἔξω· ὄψει γὰρ τοῦτο τὸ σωματικὸν περιβόλαιον τὸ νῦν διαλυθὲν τῷ
D θανάτῳ, ἐκ τῶν αὐτῶν πάλιν ἐξυφαινόμενον, οὐ κατὰ τὴν παχυμερῆ ταύτην καὶ βαρεῖαν κατασκευήν, ἀλλ' ἐπὶ τὸ λεπτότερόν τε καὶ ἀερῶδες μετακλωσθέντος τοῦ νήματος, ὥστε σοι καὶ παρεῖναι τὸ ἀγαπώμενον καὶ ἐν ἀμείνονι καὶ ἐρασμιωτέρῳ τῷ κάλλει πάλιν ἀποκαθίσασθαι.

ΓΡΗΓ. Ἀλλ' ἔοικέ πως, εἶπον, ἐξ ἀκολουθίας ἡμῖν τὸ δόγμα τῆς ἀναστάσεως ἐπεισεληλυθέναι τῷ λόγῳ, ὅ μοι δοκεῖ δεῖν ἀληθὲς μὲν καὶ πιστὸν ἐκ τῶν γραφῶν διδασκαλίας εἶναι καὶ μὴ ἀμφιβάλλειν. Ἐπειδὴ δέ πως ἡ ἀσθένεια τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας τοῖς χωρητοῖς ἡμῖν
231 λογισμοῖς μᾶλλον πρὸς τὴν τοιαύτην πίστιν ἐπισηρίζεται,
A

eum, in quo sit, dum ad potentiae magnitudinisque incrementum ab recipiente sumitur, ut semper crescat qui nutritur, neque unquam crescere desinat: quum enim fons bonorum continenter scateat, natura eius, quod participat, propterea quod eius, quod sumitur, nihil est excrementosum et inutile, quicquid influit, in suam convertens magnitudinem, simul et maiorem vim nanciscitur attrahendi id, quod melius est, fitque diuturnior, utroque inter se simul crescente, et ea, quae alitur, facultate, propter bonorum copiam magis crescente, et quae alit, suppeditatione una cum incremento eorum, quae augentur, abundante. Est ergo consentaneum, fore, ut ad tantam adscendant magnitudinem ii, in quibus nullus terminus interrumpit incrementum. Deinde, quum haec sint nobis proposita, aegre fertis, si via constituta quo destinavit, natura progreditur? non enim aliter ad illa cursum nobis fieri licet, nisi eo, quod nos gravat, hoc, inquam, molesto atque terreno onere, ab anima nostra excusso, et ab ea cum ipso consensione, quam in hac vita habuimus, per meliorem curam expurgatos, in puro cum simili coniungi posse. Si autem tibi quaedam etiam ad hoc corpus habitudo est, et te angit, quod ab eo, quod diligitur, disiungeris, ne hoc quidem spem tibi adimat: videbis enim hoc corporeum indumentum, nunc morte dissolutum, ex iisdem rursus contextum, non hac crassa et gravi constructione, sed in id, quod subtilius atque aërium est, agglomerato filo, ita, ut tibi et adsit quod diligis, et in praestantiore magisque amabili pulchritudine iterum restituatur.

GREG. Sed patet quodammodo, inquam, ex dictorum consequentia in orationem nobis dogma resurrectionis influxisse, quod mihi videtur oportere verum et credibile esse ex literarum sacrarum doctrina, neque in dubium vocari. Quoniam autem humanae mentis imbecillitas rationibus, quas capere possimus, magis quodammodo ad hanc fidem con-

καλῶς ἂν ἔχοι μηδὲ τοῦτο τὸ μέρος παραδραμεῖν ἀθεώρητον. Τί οὖν χρὴ λέγειν, ἐπισκεψώμεθα.

ΜΑΚΡ. Καὶ ἡ διδάσκαλος· Οἱ μὲν ἔξω, φησὶ, τῆς καθ' ἡμᾶς φιλοσοφίας ἐν διαφόροις ὑπολήψεσιν ἄλλος ἄλλως ἐν μέρει τινὶ τοῦ κατὰ τὴν ἀνάςασιν ἐφήψαντο δόγματος, οὔτε δι' ἀκριβείας τοῖς ἡμετέροις συνενεχθέντες, οὔτε πάντη τῆς τοιαύτης ἀποσφαλέντες ἐλπίδος· τινὲς μὲν γὰρ ὑφίζουσι τῇ κοινότητι τὸ ἀνθρώπινον, τὴν αὐτὴν ἑνὰ μέρος ἀνθρώπου τε καὶ ἀλόγου ψυχὴν διοριζόμενοι γίνεσθαι, μετενδυομένην τὰ σώματα καὶ πρὸς τὸ ἀρέσκον ἀεὶ μεταβαίνουσαν, ἢ πτηνὸν, ἢ ἔνυδρον, ἢ χερσαῖόν τι ζῶον γινομένην μετὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ πάλιν ἀπὸ τούτων πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ἐπανιέναι φύσιν· ἕτεροι δὲ καὶ μέχρι τῶν θάμνων τὸν τοιοῦτον λῆρον ἐκτείνουσιν, ὡς καὶ τὸν ξυλώδη βίον αὐτῇ κατάλληλόν τε καὶ οἰκεῖον νομίζειν· τοῖς δὲ τοῦτο δοκεῖ μόνον τὸ ἐξ ἀνθρώπου ἕτερον ἄνθρωπον ἀεὶ μεταλαμβάνειν, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν πάντοτε τὸν ἀνθρώπινον διεξάγεσθαι βίον, νῦν μὲν ἐν τούτοις, πάλιν δὲ ἐν ἑτέροις τῶν αὐτῶν ψυχῶν εἰς τὸ διηνεκὲς γινομένων. Ἡμεῖς δὲ καλῶς ἔχειν φαμὲν, ἐκ τῶν ἐκκλησιαςικῶν δογμάτων ὁρμώμενοι, τοσοῦτον παραδέξασθαι μόνον τῶν τὰ τοιαῦτα πεφιλοσοφηκότων, ὅσον συμφωνοῦντας αὐτοὺς τρόπον τινὰ δεῖξαι τῷ τῆς ἀναςάσεως δόγματι· τὸ γὰρ λέγειν αὐτοὺς πάλιν τισὶν ἐπεισκρίνεσθαι σώμασιν μετὰ τὴν ἀπὸ τούτων διάζευξιν τὴν ψυχὴν οὐ λίαν ἀπᾴδει τῆς ἐλπιζομένης ἡμῖν ἀναβιώσεως· ὅ τε γὰρ ἡμέτερος λόγος ἐκ τῶν τοῦ κόσμου ςοιχείων νῦν τε καὶ εἰςαῦθις τὸ σῶμα ἡμῶν συνίςασθαι λέγει, καὶ τοῖς ἔξωθεν τὸ ἴσον δοκεῖ· οὐ γὰρ ἂν ἄλλην τινὰ τοῦ σώματος ἐπινοήσαιεν φύσιν ἔξω τῆς συνδρομῆς τῶν ςοιχείων. Διαφέρει δὲ τοσοῦτον, ὅσον παρ' ἡμῶν μὲν τὸ αὐτὸ λέγεσθαι πάλιν περὶ τὴν αὐτὴν ψυχὴν συμπήγνυσθαι σῶμα, ἐκ τῶν αὐτῶν ςοιχείων συναρμοζόμενον· ἐκείνους δὲ οἴεσθαι πρὸς ἄλλα τινα σώματα λογικά τε καὶ ἄλογα καὶ ἀναίσθητα τὴν ψυχὴν μεταπίπτειν, οἷς τὸ μὲν ἐκ τῶν τοῦ κόσμου μερῶν εἶναι τὴν σύςασιν ὁμολο-

firmatur, non alienum fuerit, ne hanc quidem partem inconsideratam relinquere. Quid igitur dicere oporteat, videamus.

MACR. Magistra autem: Qui a nostra quidem, inquit, philosophia alieni sunt, in diversis opinionibus alius aliter ex parte quadam resurrectionis dogma attigerunt, neque cum nostris plane consentientes, nec ab ea spe omnino excidentes: nam nonnulli quidem propter communitatem genus humanum iniuria afficiunt, eandem vicissim et hominis et eius, quod ratione caret, animam fieri censentes, alternis induentem corpora, semperque transeuntem ad id, quod sibi videatur, ita ut volucre aliquod, vel aquatile, vel terrestre animal fiat post hominem, ac rursus ab his ad humanam redeat naturam: alii autem etiam ad arbusta usque has nugas extendunt, ut etiam ligni vitam ei convenientem atque propriam putent: aliis vero hoc solum videtur, quod ex homine semper alium hominem suscipiat, et per eadem humanam vitam semper transigat, quum nunc quidem in his, rursus autem in aliis eaedem in perpetuum animae sint. Nos autem bene se habere dicimus, si, ab ecclesiasticis dogmatis profecti, tantum duntaxat accipiamus ab iis, qui haec philosophice tractarunt, quantum sufficiat ad ostendendum eos aliquo modo cum resurrectionis dogmate consentire: nam quod dicunt, animam rursus aliquibus infundi corporibus post suam ab his separationem, non admodum discrepat ab eo, quod a nobis speratur, fore, ut reviviscamus: nam et nos dicimus ex mundi elementis et nunc et rursus corpus nostrum constitui: et itidem videtur iis, qui a nostra doctrina sunt alieni: non enim aliam quandam corporis excogitaverint naturam extra elementorum concursum. Hoc tantum interest, quod nos dicimus idem rursus cum eadem anima coniungi corpus, ex iisdem elementis concinnatum; illi autem in alia quaedam corpora, tam ratione praedita, quam rationis expertia, et non sentientia, animam transire existimant, quae quidem corpora ex mundi par-

γεῖται· διαφωνεῖ δὲ τὸ μὴ ἐκ τῶν αὐτῶν οἴεσθαι τῶν κατ᾽ ἀρχὰς ἐν τῇ διὰ σαρκὸς ζωῇ τῇ ψυχῇ προσφυέντων. Οὐκοῦν τὸ μὲν μὴ ἔξω τοῦ εἰκότος εἶναι τὸ πάλιν τὴν ψυχὴν ἐν τῷ σώματι γίνεσθαι παρὰ τῆς ἔξω φιλοσοφίας μεμαρτυρήσθω. Τὸ δὲ ἀσύγκατον τοῦ κατ᾽ αὐτοὺς δόγματος καιρὸς ἂν εἴη διασκοπήσασθαι, καὶ δι᾽ αὐτῆς τῆς κατὰ τὸ εὔλογον ἀνακυπτούσης ἡμῖν ἀκο-
B λουθίας φανερῶσαι, ὡς ἔξι δυνατὸν, τὴν ἀλήθειαν. Τίς οὖν ὁ περὶ τούτων λόγος; Οἱ πρὸς διαφόρους φύσεις τὴν ψυχὴν μετοικίζοντες, συγχεῖν μοι δοκοῦσι τὰς τῆς φύσεως ἰδιότητας, καὶ πάντα χρήματα καταμιγνύειν τε καὶ ἀναφύρειν πρὸς ἄλληλα, τὸ ἄλογον, τὸ λογικὸν, τὸ αἰσθητικὸν, τὸ ἀναίσθητον, εἴπερ ἐν ἀλλήλοις ταῦτα γίνοιτο, μηδενί τινι φύσεως εἰρμῷ κατὰ τὸ ἀμετάπτωτον ἀπ᾽ ἀλλήλων διατειχιζόμενα· τὸ γὰρ τὴν αὐτὴν ψυχὴν λέγειν νῦν μὲν λογικήν τε καὶ διανοητικὴν διὰ τῆς τοιᾶς-
C δε τοῦ σώματος περιβολῆς γίνεσθαι, πάλιν δὲ μετὰ τῶν ἑρπετῶν φωλεύειν, ἢ τοῖς ὀρνέοις συναγελάζεσθαι, ἢ ἀχθοφορεῖν, ἢ σαρκοβορεῖν, ἢ ὑποβρύχιον εἶναι, ἢ καὶ πρὸς τὸ ἀναίσθητον μεταπίπτειν, ῥιζουμένην τε καὶ ἀποδενδρουμένην, καὶ κλάδων ἐκφύσεις ἀναβλαστάνουσαν, καὶ ἐν τούτοις ἢ ἄνθος, ἢ ἀκάνθαν, ἢ τρόφιμόν τι φυομένην, ἢ δηλητήριον, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ ταὐτὸν ἡγεῖσθαι τὰ πάντα, καὶ μίαν ἐν τοῖς οὖσιν εἶναι τὴν φύσιν
D ἐν συγκεχυμένῃ τινὶ καὶ ἀδιακρίτῳ κοινότητι πρὸς ἑαυτὴν πεφυρμένην, μηδεμιᾶς ἰδιότητος τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου ἀποκρινούσης· ὁ γὰρ λέγων τὸ αὐτὸ ἐν παντὶ γίνεσθαι οὐδὲν ἕτερον ἢ ἓν εἶναι τὰ πάντα βούλεται, τῆς ἐμφαινομένης διαφορᾶς τοῖς οὖσιν οὐδὲν πρὸς τὴν ἐπιμιξίαν τῶν ἀκοινωνήτων ἐμποδιζούσης, ὡς ἀνάγκην εἶναι, κἂν τι τῶν ἰοβόλων καὶ σαρκοβόρων θεάσηται, ὁμόφυλον νομίζειν ἑαυτῷ καὶ συγγενὲς τὸ φαινόμενον· οὐδὲ τὸ κώνειον ὁ τοιοῦτος ὡς ἀλλότριον τῆς ἰδίας ὄψεται φύσεως,
233 εἴπερ βλέπει καὶ ἐν φυτοῖς τὸ ἀνθρώπινον, ἀλλ᾽ οὐδὲ
A πρὸς αὐτὸν ἀνυπόπτως ἔξει τὸν βότρυν τὸν ἐπὶ τῇ χρείᾳ τῆς ζωῆς γεωργούμενον. Καὶ γὰρ καὶ οὗτος τῶν φυομέ-

tibus composita esse convenit; in eo autem discrepant, quod non putant ex iisdem partibus ea conflari, quae partes ab initio in carnali vita animae adhaeserant. Ergo a veri similitudine non alienum esse, animam rursus esse in corpore, testetur externa philosophia. Quod autem eorum dogma consistere non possit, tempestivum fuerit dispicere, et per ipsam, quae ex eo, quod rationi consentaneum est, nobis emergit, consequutionem, quoad eius fieri possit, declarare veritatem. Quid ergo de his dicemus? Qui ad diversas naturas animam transmigrare faciunt, naturae proprietates confundere mihi videntur, omniaque inter se permiscere atque conturbare, id, quod rationis est particeps, et quod expers rationis, quod sensu est praeditum, et quod caret sensu, si quidem haec invicem aliud in alio sint, nec ulla quadam naturae serie alterum ab altero immutabiliter seiuncta fuerint: nam dicere eandem animam nunc quidem et ratione praeditam et intelligentem per talem corporis amictum fieri, rursus autem cum serpentibus in speluncis delitescere, aut cum avibus congregari, aut onus portare, aut carne vesci, aut in aqua submersam esse, aut vel eo transire, ut non sit sensus particeps, ut quae radices agat et arborescat, ramosque proferat, et in iis vel florem, vel spinam, vel aliquid, quod alat, aut noxium fiat, producat, nihil est aliud, quam idem putare omnia, et unam in rebus naturam, in confusa quadam et indiscreta communitate cum se ipsa permixtam, nulla proprietate alterum ab altero secernente: nam qui dicit idem in quolibet esse, nihil sibi vult aliud, quam unum esse omnia rebus innata differentia nihil impediente, quominus misceantur, quae nullam possunt inter se habere communionem, ut necesse sit, etiam si quid venenatum aut carnivorum videat, sui generis sibique cognatum esse existimet id, quod apparet: neque is cicutam tanquam alienam videbit a sua natura, si quidem etiam in plantis id, quod humanum est, cernit: immo ne de racemo quidem, qui ad usum vitae colitur, extra suspicionem erit. Et-

νων ἐξίν· φυτὰ δὲ ἡμῖν καὶ τὰ τῶν ἀσαχύων γεννήματα, δι᾽ ὧν τρεφόμεθα. Πῶς οὖν ἐπάξει τὴν δρεπάνην τῇ τῶν ἀσαχύων τομῇ; πῶς δὲ ἀποθλίψει τὸν βότρυν, ἢ ἀνορύξει τῆς ἀρούρας τὴν ἄκανθαν, ἢ τὸ ἄνθος δρέψεται, ἢ θηρεύσει τοὺς ὄρνιθας, ἢ ἀπὸ ξύλων ἀνακαύσει πυρὰν, ἄδηλον ὄν, εἰ μὴ κατὰ συγγενῶν, ἢ προγόνων, ἢ
B ὁμοφύλων ἡ χεὶρ φέρεται, καὶ διὰ τοῦ σώματος αὐτῶν ἢ τὸ πῦρ ἀνάπτεται, ἢ ὁ κρατὴρ κιρνᾶται, ἢ ἡ τροφὴ παρασκευάζεται; τῷ γὰρ οἴεσθαι δι᾽ ἑκάστου τούτων τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου γίνεσθαι φυτὸν ἢ ζῶον, σημεῖα δὲ μὴ ἐπικεῖσθαι, ποῖον μὲν τὸ ἐξ ἀνθρώπου φυτὸν ἢ ζῶον, ποῖον δὲ τὸ ἑτέρως γενόμενον· πρὸς πάντα κατὰ τὸ ἴσον ὁ τῇ τοιαύτῃ προειλημμένος ὑπολήψει διατεθήσεται, ὡς κατ᾽ ἀνάγκην ἢ καὶ κατ᾽ αὐτῶν τῶν ἐν τῇ φύσει ζώντων ἀνθρώπων ἀπηνῶς ἕξειν, ἢ, εἴπερ ἐπὶ τῶν ὁμοφύλων
C πρὸς φιλανθρωπίαν ἐκ φύσεως ῥέποι, ὁμοίως αὐτὸν διακεῖσθαι πρὸς πᾶν ἔμψυχον, κἂν ἐν ἑρπετοῖς, κἂν ἐν θηρίοις τύχῃ, ἀλλὰ κἂν ἐν ὕλῃ δένδρων γένηται ὁ τὸ δόγμα τοῦτο παραδεξάμενος, δῆμον ἀνθρώπων τὰ δένδρα οἰήσεται. Τίς οὖν ὁ τοῦ τοιούτου βίος, ἢ πρὸς πάντα εὐλαβῶς διὰ τὸ ὁμόφυλον, ἢ καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀπηνῶς διὰ τὴν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀδιαφορίαν ἔχοντος; Οὐκ-
D οὖν ἀπόβλητος ἐκ τῶν εἰρημένων ὁ τοιοῦτος ἂν εἴη λόγος, πολλῶν καὶ ἄλλων τῆς τοιαύτης ἡμᾶς ὑπολήψεως κατὰ τὸ εὔλογον ἀπαγόντων· ἤκουσα γὰρ τῶν τὰ τοιαῦτα δογματιζόντων, ὅτι ἔθνη τινὰ τῶν ψυχῶν ὑποτίθενται ἐν ἰδιαζούσῃ τινὶ πολιτείᾳ πρὸ τῆς ἐν σώματι ζωῆς βιοτεύοντα, ἐν τῷ λεπτῷ τε καὶ εὐκινήτῳ τῆς φύσεως ἑαυτῶν τῇ τοῦ παντὸς συμπεριπολοῦντα δινήσει, ῥοπῇ δέ τινι τῇ πρὸς κακίαν πτεροῤῥυούσας τὰς ψυχὰς ἐν σώμασι γίνεσθαι, πρῶτον μὲν ἀνθρωπίνοις· εἶθ᾽ οὕτως διὰ τῆς
234 πρὸς τὰ ἄλογα τῶν παθῶν ὁμιλίας μετὰ τὴν τοῦ ἀνθρω-
A πίνου βίου ἐκχώρησιν ἀποκτηνοῦσθαι, κἀκεῖθεν μέχρι τῆς φυτικῆς ταύτης καὶ ἀναισθήτου καταπίπτειν ζωῆς, ὡς τὸ τῇ φύσει λεπτὸν καὶ εὐκίνητον, ὅπερ ἐστὶν ἡ ψυχὴ, πρῶτον μὲν ἐμβριθές τε καὶ κατωφερὲς γίνεσθαι, τοῖς ἀν-

enim is quoque eorum est, quae ex terra nascuntur; plantae autem sunt nobis etiam spicarum fruges, quibus alimur. Quomodo igitur falcem admovebit ad spicas excidendas? quomodo racemum exprimet, aut e terra spinam effodiet, aut florem carpet, aut aves venabitur, aut ex lignis rogum accendet, quum incertum sit, num adversus cognatos aut progenitores, aut eos, qui sunt eiusdem generis, manus feratur, et per corpus eorum vel ignis accendatur, vel crater temperetur, vel alimentum paretur? Si quis putet per unumquodque eorum animam hominis fieri plantam, vel animal, signa autem non esse imposita, qualis sit planta ex homine vel animal, quale id, quod aliter sit factum: ad omnia aeque afficietur, quem prius eiusmodi invaserit opinio, adeo ut necessario vel in ipsos quoque, qui in natura vivunt homines, immitis, vel, si in iis, qui sunt eiusdem generis, ad humanitatem natura propensus sit, in quodvis animatum similiter afficiatur, sive sit inter serpentes, sive inter feras: quin etiam si qui hoc dogma susceepit, in silvam arborum pervenerit, populum hominum arbores existimabit. Quaenam ergo est huius vita, qui vel omnia reveretur, propterea quod sint eiusdem generis, vel etiam in homines immitis est, propterea quod eos statuat a ceteris rebus nihil differre? Ex iis ergo, quae dicta sunt, reiicienda fuerit huiusmodi oratio, quum multa etiam alia, ut consentaneum est, ab hac opinione nos abducant: nam audivi ex iis, qui talia tradunt, supponi quasdam gentes animarum, in peculiari quadam civitate, antequam ad corpoream vitam deveniant, viventes, quae quum subtilitate, tum mobilitate suae naturae una cum mundi conversione circumagantur; quum autem quadam ad malum propensione defluxerint pennae, animas in corporibus fieri, primum quidem humanis; deinde sic propter consuetudinem affectuum ratione carentium, postquam ex humana vita excesserint, in pecora degenerare, et illinc usque ad hanc plantarum sensuque carentem vitam delabi, adeo ut, quod natura subtile ac mobile est, quod quidem est anima, primum grave atque deorsum

ἀνθρωπίνοις σώμασι διὰ κακίας εἰσοικιζόμενον, εἶτα τῆς λογικῆς δυνάμεως ἀποσβεσθείσης τοῖς ἀλόγοις ἐμβιοτεύειν, ἐκεῖθεν δὲ καὶ τῆς τῶν αἰσθήσεων χαρίτος ἀφαιρεθείσης τὴν ἀναίσθητον ταύτην ζωὴν τὴν ἐν φυτοῖς μεταλαμβάνειν· ἀπὸ τούτου δὲ πάλιν διὰ τῶν αὐτῶν ἀνιέναι βαθμῶν καὶ πρὸς τὸν οὐράνιον χῶρον ἀποκαθίσασθαι. Τὸ δὲ τοιοῦτον δόγμα τοῖς καὶ μετρίως κρίνειν ἐπιχαμένοις αὐτόθεν ἐλέγχεται, μηδεμίαν ἔχον ἐν ἑαυτῷ χάσιν· εἰ γὰρ ἀπὸ τῆς οὐρανίου ζωῆς διὰ κακίας ἐπὶ τὸν ξυλώδη βίον ἡ ψυχὴ κατασύρεται, ἀπὸ τούτου δὲ πάλιν δι' ἀρετῆς ἐπὶ τὸν οὐράνιον ἀνατρέχει, εὑρίσκεται ὁ λόγος αὐτῶν ἀπορῶν, ὅ τι προτιμότερον οἴεται, εἴτε τὴν ξυλίνην, εἴτε τὴν οὐρανίαν ζωήν· κύκλος γάρ τις ἔσε διὰ τῶν ὁμοίων περιχωρῶν, ἀεὶ τῆς ψυχῆς, ἐν ᾧπερ ἂν ᾖ, ἀσατούσης· εἰ γὰρ ἐκ τῆς ἀσωμάτου ζωῆς πρὸς τὴν σωματικὴν καταφέρεται, ἐκ δὲ ταύτης πρὸς ἀναίσθητον, ἐκεῖθεν δὲ πάλιν πρὸς τὸ ἀσώματον ἀνατρέχει, οὐδὲν ἕτερον ἢ ἀδιάκριτος κακῶν τε καὶ ἀγαθῶν σύγχυσις παρὰ τοῖς ταῦτα δογματίζουσιν ὑπονοεῖται· οὔτε γὰρ ἡ οὐρανία διαγωγὴ ἐν τῷ μακαρισμῷ διαμενεῖ, εἴπερ κακία τῶν ἐκεῖ ζώντων καθάπτεται, οὔτε τὰ ξύλα τῆς ἀρετῆς ἀμοιρήσει, εἴπερ ἐντεῦθεν μὲν ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν παλινδρομεῖν οἴονται τὴν ψυχήν, ἐκεῖθεν δὲ τοῦ κατὰ κακίαν ἄρχεσθαι βίου· εἰ γὰρ τῷ οὐρανῷ ἡ ψυχὴ συμπεριπολοῦσα τῇ κακίᾳ συμπλέκεται, καὶ διὰ ταύτης ἐπὶ τὸν ὑλώδη καθελκυσθεῖσα βίον ἀνωθεῖται πάλιν ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν ἐν ὕψει διαγωγήν, ἆρα τὸ ἔμπαλιν παρ' ἐκείνων κατασκευάζεται τὸ τὴν μὲν ὑλικὴν ζωὴν κακίας εἶναι καθάρσιον, τὴν δὲ ἁπλανῆ περιφορὰν κακῶν ἀρχηγὸν καὶ αἰτίαν ταῖς ψυχαῖς γίνεσθαι, εἴπερ ἐντεῦθεν μὲν δι' ἀρετῆς πτεροφυήσασαι μετεωροποροῦσιν, ἐκεῖθεν δὲ διὰ κακίας τῶν πτερῶν ἐκπιπτόντων χαμαιπετεῖς καὶ πρόσγειοι γίνονται, τῇ παχύτητι τῆς ὑλικῆς καταμιγνύμεναι φύσεως. Καὶ οὐ μέχρι τούτων ἴσαται τῶν τοιούτων δογμάτων ἡ ἀτοπία, τὸ ἀντεσράφθαι πρὸς τοὐναντίον τὰς ὑπολήψεις· ἀλλ' οὐδὲ αὐτὴ παγία διαμένει μέχρι παντὸς αὐτοῖς ἡ ὑπόνοια· εἰ γὰρ ἄτρεπτον τὸ οὐράνιον λέγουσι,

vergens efficiatur, propter vitium in humana corpora immigrans; deinde rationis facultate exstincta in ratione carentibus vitam degat: illinc autem sensuum quoque dono adempto hanc sensus expertem vitam, quae est in plantis, invicem suscipiat: post vero rursus per eosdem gradus adscendat et in caelestem locum restituatur. Hoc autem dogma ab iis, qui vel mediocri iudicio praediti sunt, ex hoc ipso refellitur, ut quod nequaquam in se consistere possit: nam si a caelesti vita per vitium ad ligneam vitam anima detrahitur, inde autem rursus per virtutem ad caelestem recurrit, invenitur eorum oratio dubitare, quid praestabilius putet, ligneamne vitam, an caelestem: circulus enim quidam est, qui per similia vertitur, quum anima, ubicunque fuerit, semper instabilis sit: nam si ab incorporea vita ad corpoream defertur, et ex hac ad eam, quae sensu caret, indeque rursus ad incorpoream recurrit, nihil aliud, quam indistincta tum bonorum, tum malorum confusio ab iis, qui haec dogmata proferunt, excogitatur: neque enim caelestis vita in beatitudine permanebit, siquidem vitium illic viventes attingit, neque ligna virtute carebunt, siquidem hinc ad bonum recurrere putant animam, illinc autem pravam incipere vitam: nam si quae una cum caelo versatur anima vitio implicatur, et, per id, ad materialem vitam detracta, rursus hinc subvehitur, ut vitam degat in sublimi: contra sane ab illis confirmatur materialem vitam vitii esse purgationem; inerrantem autem circuitum malorum ducem et causam animis exsistere, siquidem hinc pennis per virtutem enatis sublime feruntur; illinc autem per vitium decidentibus pennis humiles et terrenae fiunt, commixtae cum crassitudine materialis naturae. Neque hactenus consistit huiusmodi dogmatum absurditas, ut in contrarium convertantur opiniones; sed ne ipsa quidem opinio perpetuo iis permanet firma ac stabilis: nam si immutabile dicunt id, quod caeleste est, quo-

πῶς ἔχει χώραν ἐν τῷ ἀτρέπτῳ τὸ πάθος; καὶ εἰ ἐμπαθὴς ἡ κάτω φύσις, πῶς ἐν τῷ παθητῷ κατορθοῦται ἡ ἀπάθεια; Ἀλλὰ φύρουσι τὰ ἄμικτα, καὶ ἑνοῦσι τὰ
B ἀκοινώνητα, ἐν πάθει τὸ ἄτρεπτον, καὶ ἐν τῷ τρεπτῷ πάλιν καθορῶντες τὴν ἀπάθειαν, καὶ οὐδὲ τούτοις εἰς ἀεὶ παραμένουσιν, ἀλλ' ὅθεν τὴν ψυχὴν διὰ κακίας ἀπώκισαν, ἐκεῖσε πάλιν αὐτὴν ὡς εἰς ἀσφαλῆ καὶ ἀκήρατον ζωὴν ἐκ τῆς ὑλικῆς ἀνοικίζουσιν, ὥσπερ ἐπιλαθόμενοι τὰ ἐκεῖθεν αὐτὴν ἐν κακίᾳ βρίσασαν τῇ κάτω καταμιχθῆναι φύσει. Ἥ τε οὖν διαβολὴ τοῦ τῇδε βίου καὶ ὁ τῶν οὐρανίων ἔπαινος ἐν ἀλλήλοις συγχέονται καὶ ἀναφύρονται, τοῦ μὲν διαβεβλημένου κατὰ τὴν ἐκείνων δόξαν πρὸς τὸ
C καλὸν καθηγουμένου, τοῦ δὲ πρὸς τὸ κρεῖττον ὑπειλημμένου τὴν ἀφορμὴν ἐνδιδόντος τῇ ψυχῇ τῆς πρὸς τὸ χεῖρον ῥοπῆς. Οὐκοῦν ἐκβλητέα τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων πᾶσα πεπλανημένη τε καὶ ἀσατοῦσα περὶ τῶν τοιούτων ὑπόληψις. Ἀλλὰ μηδ' ὅσοις μεταβαίνειν ἐκ γυναικείων σωμάτων πρὸς τὴν ἀνδρώδη ζωὴν τὰς ψυχὰς δοκεῖ, ἢ τὸ ἔμπαλιν ἐν γυναιξὶ γίνεσθαι τὰς τῶν ἀνδρικῶν σωμάτων χωρισθείσας ψυχὰς ἢ καὶ πρὸς ἄνδρας ἐξ ἀν-
D δρῶν μεταβαίνειν, καὶ γυναῖκας ἐκ γυναικῶν γίνεσθαι πάλιν, ὡς τῆς ἀληθείας ἠσχηκόσιν ἀκολουθήσωμεν· ὁ μὲν γὰρ πρότερος οὐ μόνον διὰ τὸ ἄσατός τε καὶ ἀπατηλὸς εἶναι ἀπεδοκιμάσθη λόγος, αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ πρὸς τὰς ἐναντίας ὑπολήψεις περιτρεπόμενος, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀσεβῶς ἔχει, μηδὲν τῶν ὄντων εἰς γένεσιν ἄγεσθαι δογματίζων, μὴ κακίας τῇ ἑκάστου φύσει τὴν ἀρχὴν ἐνδιδούσης· εἰ γὰρ οὔτε ἄνθρωποι, οὔτε φυτὰ, οὔτε βοσκήματα μὴ ψυχῆς ἄνωθεν ἐπὶ ταῦτα πεσούσης φύονται, ἡ δὲ πτῶσις διὰ
236 κακίας γίνεται, ἆρα κατάρχειν οἴονται τὴν κακίαν τῆς τῶν
A ὄντων συζάσεως. Καὶ πῶς συμβαίνει κατὰ τὸν αὐτὸν ἀμφότερα χρόνον, καὶ ἄνθρωπον ἐκ γάμου φύεσθαι, καὶ τῆς ψυχῆς τὴν κατάπτωσιν τῇ τοῦ γάμου συμβαίνειν σπουδῇ, καὶ τὸ ἔτι τούτου παραλογώτερον, εἰ ἔαρι τὰ πολλὰ τῆς ἀλόγου φύσεως συνδυάζεται, ἆρ' οὖν ἔζιν εἰπεῖν, ὅτι καὶ τῇ ἄνω περιφορᾷ τὸ ἔαρ ἐμφύεσθαι τὴν

modo in immutabili locum habet affectio? et si affectionibus obnoxia est inferna natura, quomodo in eo, quod affectionibus obnoxium est, recte procedit affectionum vacuitas? Sed permiscent ea, quae misceri non possunt, et uniunt ea, quibus inter se nulla communio est, in affectione immutabilitatem, in mutabilitate rursus cernentes affectionum vacuitatem, ac ne in his quidem semper permanent, sed unde animam per vitium amandarunt, illic rursus eam, tanquam in tutam et immortalem vitam ex materiali reducunt, quasi obliti, eam illinc tanquam vitio gravatam cum inferiori natura mixtam fuisse. Itaque et vituperatio huius vitae et caelestium laus inter se confunduntur et permiscentur, quum illa, quae male audit, ut illorum opinio fert, ad bonum ducat, ea autem, quae melior censetur, animae occasionem det, ut ad deterius propensa sit. Eiiciatur ergo ex veritatis dogmatis omnis falsa atque instabilis de his rebus opinio. Sed ne illos quidem, quibus transire ex mulierum corporibus ad virilem vitam animas placet, aut contra in mulieribus esse a virorum corporibus separatas animas, aut etiam ad viros a viris transire, et mulieres ex mulieribus rursus fieri, tanquam qui a veritate aberraverint, sequamur: nam prior quidem sententia non solum, quod et instabilis et fallax sit, reprobata est, quum ipsa per se ad contrarias opiniones convertatur, sed quod etiam impia sit, ut quae tradat nihil eorum, quae sunt, ad generationem duci, nisi vitium unicuique naturae principium det: nam si neque homines, neque plantae, neque pecora, nisi anima superne in haec deciderit, nascuntur, casus autem is per vitium fit, nimirum vitio putant principium dari eorum, quae sunt, constitutionis. Et quomodo contingunt utraque eodem tempore, ut et homo ex nuptiis procreetur, et animae lapsus cum nuptiarum studio conveniat, et quod eo adhuc a ratione alienius est, si vere pleraque animalia rationis experte natura praedita coëant, dicine potest, in superno circuitu ver effi-

κακίαν ποιεῖ, ὥστε συμβαίνειν ὁμοῦ τε τοῦ κακοῦ τὰς ψυχὰς πληρουμένας πίπτειν, καὶ τὰς γαζέρας τῶν ἀλόγων
B κυΐσκεσθαι; Τί δ' ἂν εἴποι τις περὶ τοῦ γεωπόνου τοῦ καταπηγνύντος τῇ γῇ τὰς τῶν φυτῶν ἀποσπάδας; Πῶς ἡ τούτου χεὶρ συγκατέχωσε τῷ φυτῷ τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν, συντρεχούσης τῆς ψυχικῆς πτεροῤῥυήσεως τῇ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν φυτείαν ὁρμῇ; Τὸ αὐτὸ τοίνυν ἄτοπον καὶ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου τῶν λόγων ἐςὶ, τὸ οἴεσθαι τὴν ψυχὴν τὰς συνόδους τῶν ἐν συζυγίᾳ ζώντων περιεργάζεσθαι ἢ τὰς λοχείας ἐπιτηρεῖν, ἵνα τοῖς φυομένοις σώμασιν εἰςκριθῶσιν. Εἰ δὲ ἀπείποι ὁ ἀνὴρ τὸν γάμον, ἡ δὲ
C γυνὴ ἑαυτὴν τῆς τῶν ὠδίνων ἀνάγκης ἐλευθερώσειεν, ἆρ' οὐ βαρήσει τὴν ψυχὴν ἡ κακία; Οὐκοῦν ὁ γάμος τῇ ἄνω κακίᾳ τὸ κατὰ τῶν ψυχῶν ἐνδύσιμον δίδωσιν, ἢ καὶ δίχα τούτου καθάπτεται τῆς ψυχῆς ἡ πρὸς τὸ ἐναντίον σχέσις. Οὐκοῦν ἄοικος ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἀλῆτις ἡ ψυχὴ πεπλανήσεται, τῶν μὲν οὐρανίων ἀποῤῥυεῖσα, σώματος δὲ, ἂν οὕτω τύχῃ, πρὸς ὑποδοχὴν ἀμοιρήσασα. Εἶτα καὶ πῶς διὰ τούτων ἐπισατεῖν τὸ θεῖον τῶν ὄντων ὑπονοήσουσι,
D τῇ τυχαίᾳ ταύτῃ καὶ ἀλόγῳ τῶν ψυχῶν καταπτώσει τὰς ἀρχὰς τῆς ἀνθρωπίνης ἀνατιθέντες ζωῆς; ἀνάγκη γὰρ πᾶσα τῇ ἀρχῇ καὶ τὰ μετ' αὐτὴν συμφώνως ἔχειν· εἰ γὰρ ἐκ συντυχίας αὐτομάτου τινὸς ὁ βίος ἤρξατο, τυχ[illegible] πάντως καὶ ἡ κατ' αὐτὸν διέξοδος γίνεται. Καὶ μάτην τῆς θείας δυνάμεως οἱ τοιοῦτοι τὰ ὄντα ἐξάπτουσιν, οἱ μὴ βουλήματι θείῳ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ φύεσθαι λέγοντες, ἀλλ' εἰς πονηράν τινα συντυχίαν τὰς ἀρχὰς τῶν γινομένων ἀνάγοντες, ὡς οὐκ ἂν συςάσης τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, μὴ τοῦ κακοῦ δόντος τῇ ζωῇ τὸ ἐνδύσιμον. Εἰ οὖν ἡ ἀρχὴ τοῦ
237 βίου τοιαύτη, δηλαδὴ καὶ τὰ ἑφεξῆς κατὰ τὴν ἀρχὴν κι-
A νηθήσεται· οὐ γὰρ ἄν τις ἐκ κακοῦ καλὸν, οὐδὲ ἐξ ἀγαθοῦ τὸ ἐναντίον φύεσθαι λέγοι, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ σπέρματος φύσιν καὶ τοὺς καρποὺς ἀναμένομεν. Οὐκοῦν πάσης τῆς ζωῆς ἡ αὐτόματος αὕτη καὶ συντυχικὴ κίνησις ἡγεμονεύσει, μηδεμιᾶς προνοίας διὰ τῶν ὄντων ἠκούσης. Ἄχρηςος δὲ παντάπασι καὶ ἡ τῶν λογισμῶν ἕξαι προμή-

cere, ut innascatur vitium, adeo ut simul contingat, ut animae malo repletae cadant, et brutorum uteri concipiant? Quid vero dixerit quispiam de agricola, qui terrae infigit avulsos plantarum surculos? Quomodo manus eius una cum planta humanam animam infodit, concurrente, quibus spoliatur anima, pennarum defluxu cum hominis studio plantandi? Eadem autem absurditas est etiam in altera sententia, si quis putet animas coitus eorum, qui in coniugio vivunt, curiose explorare vel partus observare, ut procreatis corporibus inserantur. Sin autem repudiaverit vir nuptias, et mulier se ab necessitate pariendi liberaverit, an non animam gravabit vitium? Dant ergo nuptiae supero vitio ansam adversus animas, vel etiam absque iis animam invadit affectio, quae in contrarium est. Ergo interim domo carens atque errabunda anima vagabitur, quum a caelestibus defluxerit, et, si ita acciderit, corpus, quod eam reciperet, minime sit assequuta. Dein etiam quomodo per haec deum rebus praeesse in animum inducent, quum huic fortuito et ratione carenti animorum delapsui vitae humanae initia adscribant? necesse enim omnino est, ut principio etiam ea, quae id sequantur, conveniant: si enim a casu quodam temerario vita initium cepit, fortuita omnio etiam eius percursatio fit. Et temere a divina potentia tales homines ea, quae sunt, pendere faciunt, qui non voluntate divina res mundanas oriri dicunt, sed ad pravum quendam casum eorum, quae nascuntur, principia referunt, quasi non constitisset vita humana, nisi malum ansam vitae dedisset. Si ergo vitae est eiusmodi initium, nimirum etiam ea, quae deinceps sequuntur, convenienter initio movebuntur: nemo enim ex malo bonum, neque ex bono contrarium nasci dixerit, sed, prout fuerit seminis natura, ita fructus quoque exspectamus. Omnis ergo vitae temerarius hic et fortuitus motus dux erit, nulla providentia per ea, quae sunt, permeante. Inutilis autem prorsus erit, quae rationibus utitur, pruden-

θεια, τῆς δὲ ἀρετῆς κέρδος οὐδέν, καὶ τὸ πρὸς τὸ κακὸν
ἀλλοτρίως ἔχειν ἀντ᾽ οὐδενὸς ἂν εἴη· πάντα γὰρ πάντως
B ἐπὶ τῷ φέροντι κείσεται, καὶ οὐδὲν ὁ βίος διοίσει τῶν
ἀνερματίζων πλοίων, ταῖς αὐτομάτοις συντυχίαις οἷόν τι-
σι κύμασιν ἄλλοτε πρὸς ἄλλην καλῶν ἢ φαύλων συντυχί-
αν μεθορμιζόμενος· οὐ γὰρ ἔξι τὸ ἐξ ἀρετῆς ἐγγενέσθαι
κέρδος οἷς ἡ φύσις ἐκ τοῦ ἐναντίου τὴν ἀρχὴν ἔχει· εἰ
μὲν γὰρ θεόθεν οἰκονομεῖται ἡμῶν ἡ ζωή, τὸ μηδὲ κα-
κίαν κατάρχειν τῆς ζωῆς ἡμῶν συνομολογεῖται. Εἰ δὲ
δι᾽ ἐκείνης φυόμεθα, πάντη τε καὶ πάντως κατ᾽ αὐτὴν
βιοτεύσομεν. Λῆρος οὖν διὰ τούτων ἀποδειχθήσεται τὰ
C μετὰ τὸν τῇδε βίον δικαιωτήρια, καὶ ἡ πρὸς ἀξίαν ἀντα-
πόδοσις, καὶ ὅσα ἄλλα πρὸς ἀναίρεσιν τῆς κακίας λέγε-
ται καὶ πιστεύεται. Πῶς γὰρ δυνατὸν ἔξω ταύτης εἶναι
τὸν ἄνθρωπον τὸν δι᾽ ἐκείνης φύντα; πῶς δ᾽ ἂν καὶ ὁρ-
μή τις ἐγγένοιτο προαιρετικὴ τῷ ἀνθρώπῳ πρὸς τὸν
κατ᾽ ἀρετὴν βίον, οὗ ἡ φύσις ἐκ κακίας, ὡς λέγουσι, τὴν
ἀρχὴν ἔχει; ὡς γὰρ οὐκ ἐπιχειρεῖ τι τῶν ἀλόγων ζώων
ἀνθρωπικῶς φθέγξασθαι, τῇ δὲ συντρόφῳ καὶ κατὰ φύ-
σιν κεχρημένα φωνῇ οὐδεμίαν ἡγεῖται ζημίαν ἀμοιροῦντα
D τοῦ λόγου, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἷς ἡ κακία νομί-
ζεται εἶναι τῆς ζωῆς ἀρχὴ καὶ αἰτία, οὐκ ἂν εἰς ἐπιθυ-
μίαν ἐλθοιεν τῆς ἀρετῆς, ὡς ἔξω τῆς φύσεως αὐτῶν οὔ-
σης. Ἀλλὰ μὴν πᾶσι τοῖς κεκαθαρμένοις ἐκ λογισμῶν
τὴν ψυχὴν διὰ σπουδῆς τε καὶ ἐπιθυμίας ὁ κατ᾽ ἀρετὴν
βίος ἐξίν. Ἆρα διὰ τούτου σαφῶς ἀποδείκνυται τὸ μὴ
πρεσβυτέραν εἶναι τῆς ζωῆς τὴν κακίαν, μηδ᾽ ἐκεῖθεν
τὰς πρώτας ἀρχὰς ἐσχηκέναι τὴν φύσιν, ἀλλὰ κατάρχειν
238 ἡμῶν τῆς ζωῆς τὴν τὸ πᾶν οἰκονομοῦσαν τοῦ θεοῦ σο-
A φίαν· ἐλθοῦσαν δὲ εἰς γένεσιν τὴν ψυχὴν κατὰ τὸν ἀρέ-
σκοντα τρόπον τῷ κτίσαντι τότε κατ᾽ ἐξουσίαν αὐτὴν αἱ-
ρεῖσθαι τὸ κατὰ γνώμην, ἐκ τῆς προαιρετικῆς δυνάμεως,
ὅ τί περ ἂν ἐθέλῃ, τοῦτο καὶ γινομένην. Μάθοιμεν δ᾽ ἂν
τὸν λόγον ἐκ τοῦ κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν ὑποδείγματος, ᾧ
τὸ μὲν ὁρᾶν ἔξιν ἐκ φύσεως, τὸ δὲ μὴ ὁρᾶν ἐκ προαιρέ-
σεως ἢ καὶ πάθους· γένοιτο γὰρ ἄν ποτε καὶ τὸ παρὰ

tia, virtutis lucrum nullum, et a malo alienum esse pro nihilo ducetur: nam omnia omnino in eo, quod fert, sita erunt, et nihil differet vita a navigiis non saburratis, quae forturitis casibus tanquam aliquibus fluctibus alias ad alium bonorum vel malorum casum transferatur: non potest enim lucrum, quod ex virtute contingit, inesse iis, quorum natura ex contrario principium habet: nam si vita nostra divinitus regitur, non vitium vitae nostrae auctorem esse constat. Sin autem per illud procreamur, penitus ac prorsus ei convenienter vivemus. Nugas ergo per haec esse ostendetur loca ista post hanc vitam suppliciis destinata, et pro meritis remunerationem, et quaecunque alia ad tollendum vitium dicuntur et creduntur. Nam qui fieri potest, ut remotus ab eo sit homo, qui per illud procreatus est? quomodo item studium quoddam ab arbitrio profectum vitae cum virtute agendae homini innasci possit, cuius natura ex vitio, ut dicunt, initium habet? ut enim nullum ex brutis animalibus hominum more loqui conatur, et consueta naturalique voce utentia nullum se damnum accipere putant, si orationis expertia sint: eodem modo etiam ii, quibus vitium censetur esse vitae initium et causa, ad expetendam virtutem, utpote quae extra naturam eorum sit, adduci non possint. Atqui omnes, qui purgatam rationibus animam habent, studio et desiderio vitae cum virtute agendae tenentur. Quo sane aperte ostenditur vitium vita non esse antiquius, neque illinc primordia habuisse naturam; sed vitae nostrae dare initium dei sapientiam, quae res universas administrat: animam autem, quum ad generationem venerit, quemadmodum placet creatori, tunc libere eligere quod ex sua sit sententia, ut quae facultate voluntaria, quod velit, id etiam fiat. Discamus autem, quod dicitur, ab similitudine oculi, qui, ut videat, a natura habet; ut autem non videat, ex arbitrio suo vel etiam ex affectione: fuerit enim aliquando etiam id, quod praeter naturam est

τὴν φύσιν ἀντὶ τῆς φύσεως, ἢ ἑκουσίως τινὸς τὸν ὀ-
B φθαλμὸν μύοντος, ἢ ἐκ πάθους ξερηθέντος τῆς ὄψεως.
Οὕτως ἔξι καὶ τὴν ψυχὴν εἰπεῖν, θεόθεν μὲν εἶναι τὴν
σύγασιν αὐτῆς, μηδεμιᾶς δὲ νοουμένης περὶ τὸ θεῖον κα-
κίας ἔξω τῆς κατ᾽ αὐτὴν ἀνάγκης εἶναι· γενομένην δὲ οὕ-
τως τῇ ἰδίᾳ γνώμῃ πρὸς τὸ δοκοῦν ἄγεσθαι, ἢ ἐκ προ-
αιρέσεως πρὸς τὸ καλὸν ἐπιμύουσαν, ἢ ἐξ ἐπιβουλῆς τοῦ
συνοικοῦντος ἡμῶν τῇ ζωῇ πολεμίου τὸν ὀφθαλμὸν βλα-
πτομένην, καὶ ἐν τῷ τῆς ἀπάτης βιοτεύουσαν σκότῳ, ἢ
καὶ τὸ ἔμπαλιν καθαρῶς πρὸς τὴν ἀλήθειαν βλέπουσαν,
C πόῤῥω γίνεσθαι τῶν σκοτεινῶν παθημάτων. Πότε οὖν
ἐρεῖ τις γενομένην καὶ πῶς; Ἀλλὰ τὴν μὲν ζήτησιν τὴν
περὶ τοῦ πῶς τὸ καθ᾽ ἕκαστον γέγονεν, ἐξαιρετέον πάντη
τοῦ λόγου· οὐδὲ γὰρ περὶ τῶν προχείρων ἡμῖν εἰς κατα-
νόησιν ὧν τὴν ἀντίληψιν δι᾽ αἰσθήσεως ἔχομεν, δυνατὸν
ἂν γένοιτο τῷ διερευνωμένῳ λόγῳ τὸ πῶς ὑπέρη τὸ φαι-
νόμενον κατανοῆσαι, ὡς μήτε τοῖς θεοφορουμένοις καὶ
ἁγίοις ἀνδράσι τὸ τοιοῦτον ληπτὸν νομισθῆναι· Πίζει
γὰρ, φησὶν ὁ ἀπόστολος, νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶ-
D νας ῥήματι θεοῦ εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὰ ὁρώμενα
γεγονέναι· οὐκ ἂν, ὡς οἶμαι, τοῦτο εἶπὼν, εἴπερ ᾤετο
γνωστὸν εἶναι διὰ τῶν λογισμῶν τὸ ζητούμενον, ἀλλ᾽ ὅτι
μὲν θελήματι θείῳ κατήρτισαι αὐτός τε ὁ αἰὼν καὶ πάν-
τα τὰ ἐξ ἐκείνου γενόμενα, ὅ τί ποτε καὶ ἔζιν ὁ αἰὼν,
ᾧ παραθεωρεῖται πᾶσα ἡ ὁρατή τε καὶ ἀόρατος κτίσις,
τοῦτο πεπιζευκέναι φησὶν ὁ ἀπόστολος· τὸ δὲ πῶς ἀφῆ-
239 κεν ἀδιερεύνητον· οὐδὲ γὰρ ἐφικτὸν οἶμαι τὸ τοιοῦτον
A τοῖς ἀναζητοῦσιν εἶναι, πολλὰς ἀμηχανίας τοῦ περὶ τού-
των ζητήματος ἡμῖν προδεικνύοντος· πῶς ἐκ τῆς ἑζώσης
φύσεως τὸ κινούμενον, ἐκ τῆς ἁπλῆς τε καὶ ἀδιαζάτου
τὸ διαζημιατικόν τε καὶ σύνθετον; ἆρα ἐξ αὐτῆς τῆς ὑπερ-
κειμένης οὐσίας; Ἀλλ᾽ οὐχ ὁμολογεῖται τῷ ἑτερογενῶς
ἔχειν πρὸς ἐκείνην τὰ ὄντα. Ἀλλ᾽ ἑτέρωθέν ποθεν; Καὶ
μὴν οὐδὲν ἔξω τῆς θείας φύσεως ὁ λόγος βλέπει· ἢ γὰρ
B ἂν διαζισθείη πρὸς διαφόρους ἀρχὰς ἡ ὑπόληψις, εἴ τι
τῆς ποιητικῆς αἰτίας ἔξω νομισθείη, παρ᾽ οὗ ἡ τεχνικὴ

pro natura, aut sua sponte aliquo oculos claudente, aut ex affectione usu oculorum adempto. Ita etiam de anima dici potest, divinitus quidem eam esse constitutam, et quum in deo nullum esse intelligatur vitium, eam esse extra eius necessitatem; quum autem hac conditione facta sit, sua voluntate duci, quo visum fuerit, vel ex arbitrio suo ad bonum oculos claudentem, vel ex insidiis istius hostis, qui cum vita nostra conversatur, vitio oculi affectam et in fraudis viventem tenebris, vel etiam contra pure in veritatem intuentem a tenebricosis affectionibus procul esse. Quando igitur dicet aliquis eam esse factam et quomodo? Sed quaestio quidem, quomodo facta sint singula, eximenda omnino est ex oratione: neque enim de iis, quae nobis animadversu facilia sunt, quorum perceptionem sensu adipiscimur, fieri possit, ut ratio indagatrix, quomodo id, quod appareret, in rerum naturam productum sit, cognoscat, adeo ut ne numine quidem divino afflatis sanctisque viris id comprehendi posse existimetur: Fide enim, inquit apostolus, intelligimus, aptata esse saecula verbo dei, ut non ex apparentibus ea, quae videntur, fierent: quod, ut opinor, non dixisset, si quidem cognosci posse existimasset per rationes id, quod intelligitur; sed dei quidem voluntate aptatum esse et ipsum saeculum, et omnia, quae ex illo facta sunt (quodcunque etiam sit illud saeculum, quo consideratur quaelibet res creata, tam adspectabilis, quam quae non cadit sub adspectum), hoc se credidisse dicit apostolus: quomodo autem, inscrutatum reliquit: neque enim arbitror fieri posse, ut id assequantur qui inquirunt, quum multas difficultates de his rebus quaestio nobis ostendat: quomodo exstante natura id, quod movetur, ex simplici atque intervalli experte id, quod intervallis obnoxium atque compositum est? num ex ipsa suprema essentia? Sed non constat, propterea quod res diversi ab illo generis sint. Sed aliunde? Atqui nihil extra divinam naturam oratio cernit: nam revera vel scissa fuerit opinio in diversa principia, si quid extra causam efficientem esse censeretur, a quo arti-

σοφία τὰς πρὸς τὴν κτίσιν παρασκευὰς ἐρανίζεται. Ἐπεὶ
οὖν ἓν μὲν τῶν ὄντων τὸ αἴτιον, οὐχ ὁμογενῆ δὲ τῇ ὑπερ-
κειμένῃ φύσει τὰ δι' ἐκείνης παραχθέντα εἰς γένεσιν·
ἴση δὲ καθ' ἑκάτερον ἐν τοῖς ὑπονοουμένοις ἡ ἀτοπία,
τό τε ἐκ τῆς φύσεως τοῦ θεοῦ τὴν κτίσιν οἴεσθαι καὶ τὸ
ἐξ ἑτέρας τινὸς οὐσίας ὑποςῆναι τὰ πάντα· ἢ γὰρ καὶ
τὸ θεῖον ἐν τοῖς τῆς κτίσεως ἰδιώμασιν εἶναι ὑπονοηθή-
σεται, εἴπερ ὁμογενῶς πρὸς τὸν θεὸν ἔχει τὰ γεγονότα·
C ἢ τις ὑλικὴ φύσις ἔξω τῆς θείας οὐσίας ἀντεισαχθήσε-
ται, τῷ θεῷ κατὰ τὸ ἀγέννητον τῇ ἀϊδιότητι τοῦ ὄντος
παρισουμένη, ὅπερ δὴ καὶ Μανιχαῖοι φαντασθέντες, καί
τινες ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ταῖς ἴσαις ὑπονοίαις
συνενεχθέντες δόγμα τὴν φαντασίαν ταύτην πεποίηνται.
Ὡς δ' ἂν οὖν μάλιςα ἐκφύγοιμεν τὴν ἐφ' ἑκάτερον ἀτο-
πίαν ἐν τῇ ζητήσει τῶν ὄντων, κατὰ τὸ τοῦ ἀποςόλου
ὑπόδειγμα ἀπολυπραγμόνητον τὸν λόγον τὸν περὶ τοῦ
D πῶς ἕκαςον ἔςι καταλείψομεν, τοσοῦτον παρασημηνάμε-
νοι μόνον, ὅτι ἡ ὁρμὴ τῆς θείας προαιρέσεως, ὅταν ἐθέ-
λῃ, πρᾶγμα γίνεται καὶ οὐσιοῦται τὸ βούλημα, εὐθὺς φύ-
σις γινόμενον, τῆς παντοδυνάμου ἐξουσίας, ὅπερ ἂν σο-
φῶς τε καὶ τεχνικῶς ἐθελήσῃ, μὴ ἀνυπόςατον ποιούσης
τὸ θέλημα. Ἡ δὲ τοῦ θελήματος ὕπαρξις οὐσία ἐςί.
Διχῇ δὲ διηρημένων τῶν ὄντων εἰς τὸ νοερόν τε καὶ σω-
240 ματικὸν, ἡ μὲν τῶν νοερῶν κτίσις οὐ δοκεῖ πως ἀπᾴδειν
A τῆς τοῦ ἀσωμάτου φύσεως, ἀλλ' ἐκ τοῦ σύνεγγυς εἶναι,
τὸ ἀειδές τε καὶ ἀναφὲς καὶ ἀδιάςατον δεικνύουσα· ὅπερ
δὴ καὶ περὶ τὴν ὑπερκειμένην φύσιν ὑπονοῶν τις οὐχ
ἁμαρτήσεται. Τῆς δὲ σωματικῆς κτίσεως ἐν ἀκοινωνή-
τοις ὡς πρὸς τὸ θεῖον τοῖς ἰδιώμασι θεωρουμένης, καὶ
ταύτης μάλιςα τὴν πολλὴν ἀμηχανίαν ἐμποιούσης τῷ λό-
γῳ, μὴ δυναμένῳ κατιδεῖν, πῶς ἐκ τοῦ ἀοράτου τὸ ὁρώ-
B μενον, ἐκ τοῦ ἀναφοῦς τὸ ςερρὸν καὶ ἀντίτυπον, ἐκ τοῦ
ἀορίςου τὸ ὡρισμένον, ἐκ τοῦ ἀπόσου τε καὶ ἀμεγέθους
τὸ πάντως μέτροις τισὶ τοῖς κατὰ τὸ ποσὸν θεωρουμέ-
νοις περιειργόμενον, καὶ τὰ καθ' ἕκαςον, ὅσα περὶ τὴν
σωματικὴν καταλαμβάνεται φύσιν περὶ ὧν τοσοῦτόν φα-

ficiosa sapientia, qui ad creationem pertinent, apparatus corroget. Quoniam igitur eorum, quae sunt, una causa est, nec eiusdem cum suprema natura generis sunt ea, quae per illam procreata sunt: aeque absurdum est utrumque, et ex dei natura existimare rem creatam, et ex alia quadam essentia subsistere res universas: aut enim deum quoque in proprietatibus rei creatae esse existimabitur, si quidem, quae facta sunt, eiusdem cum deo sunt generis: aut aliqua materialis natura extra divinam essentiam contra introducetur, quae deo, quod attinet ingenitum, aeternitate eius, quod est, exaequatur: quod nimirum et Manichaei imaginati et quidam Graecorum philosophorum, iisdem opinionibus assentientes, hoc visum pro dogmate habuerunt. Ut ergo maxime effugiamus eam, quae ex utraque parte exsistit, absurditatem in quaestione de rebus universis, apostoli exemplo rationem illam, quomodo sit unumquodque, curiose inquirere praetermittemus, id solum obiter indicantes, quod motus divinae voluntatis, quum voluerit, res fit, et voluntas ad essentiam redigitur, statim in naturam evadens, quum omnipotens potestas, quodcunque sapienter et artificiose voluerit, non vanam reddat eam voluntatem. Voluntatis autem substantia essentia est. Quum autem ea, quae sunt, bifarium divisa sint, in intelligens et corporeum, res quidem creata, quae est ex intelligentibus, non videtur aliquo modo discrepare ab incorporei natura, sed esse ex propinquo, ostendens id, quod neque videri, neque contrectari, neque intervallo disiungi potest: quod utique si quis etiam de suprema natura suspicetur, non aberrabit. Quum autem corporea creatura in proprietatibus, quae cum deo nihil commune habent, consideretur, eaque potissimum magnam illam difficultatem afferat rationi, quae perspicere non potest, quo pacto ex eo, quod non est adspectabile, exstiterit id quod videtur; ex eo, quod tangi non potest, id, quod durum est atque renitens; ex indefinito id, quod est definitum; ex eo, quod quantitate et magnitudine caret, id, quod omnino quibusdam mensuris, quae considerantur in quantitate, continetur, et singula, quae in corporea comprehenduntur natura

μεν, ὅτι οὐδὲν ἐφ' ἑαυτοῦ τῶν περὶ τὸ σῶμα θεωρουμένων σῶμά ἐστιν, οὐ σχῆμα, οὐ χρῶμα, οὐ βάρος, οὐ διάστημα, οὐ πηλικότης, οὐκ ἄλλο τι τῶν ἐν ποιότητι θεωρουμένων οὐδέν, ἀλλὰ τούτων ἕκαστον λόγος ἐστίν· ἡ δὲ πρὸς ἄλληλα συνδρομὴ τούτων καὶ ἕνωσις σῶμα γίνεται·
C ἐπεὶ οὖν αἱ συμπληρωτικαὶ τοῦ σώματος ποιότητες νῷ καταλαμβάνονται καὶ οὐκ αἰσθήσει, νοερὸν δὲ τὸ θεῖον, τίς πόνος τῷ νοητῷ τὰ νοητὰ κατεργάσασθαι, ὧν ἡ πρὸς ἄλληλα συνδρομὴ τὴν τοῦ σώματος ἡμῖν ἀπεγέννησε φύσιν; Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔξω τοῦ προκειμένου παρεξητάσθω. Τὸ δὲ ζητούμενον ἦν· εἰ μὴ προϋφεσήκασιν αἱ ψυχαὶ τῶν σωμάτων, πότε καὶ πῶς γίνονται; Καὶ τούτου χάριν ἡμῖν τὴν μὲν περὶ τοῦ πῶς ζήτησιν ὡς ἀνέκφικτον οὖσαν
D ἀπολυπραγμόνητον ἀφῆκεν ὁ λόγος· περὶ δὲ τοῦ πότε τὰς ἀρχὰς αἱ ψυχαὶ τῆς ὑπάρξεως ἔχουσιν, ὡς ἀκόλουθον ὂν τοῖς προεξητασμένοις, ζητεῖν καταλείπεται· εἰ γὰρ δοθείη τὸ πρὸ τοῦ σώματος ἐν ἰδιαζούσῃ τινὶ καταστάσει τὴν ψυχὴν βιοτεύειν, ἀνάγκη πᾶσα τὰς ἀτόπους ἐκείνας δογματοποιΐας ἰσχὺν ἔχειν νομίσαι τῶν διὰ κα-
241 κίας τὰς ψυχὰς εἰσοικιζόντων τοῖς σώμασιν. Ἀλλὰ μὴν
A ἐφυσερίζειν τῶν ψυχῶν τὴν γένεσιν, καὶ νεωτέραν τῆς τῶν σωμάτων εἶναι συμπλάσεως οὐδεὶς ἂν τῶν εὖ φρονούντων ὑπονοήσειεν, φανεροῦ πᾶσιν ὄντος, ὅτι οὐδὲν τῶν ἀψύχων κινητικήν τε καὶ αὐξητικὴν ἐν ἑαυτῷ δύναμιν ἔχει· τῶν δὲ τῇ νηδύϊ ἐντρεφομένων οὔτε ἡ αὔξησις, οὔτε ἡ τοπικὴ κίνησίς ἐστιν ἀμφισβητήσιμός τε καὶ ἀμφίβολος. Λείπεται οὖν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ψυχῆς τε καὶ σώματος τὴν ἀρχὴν τῆς συστάσεως οἴεσθαι. Καὶ ὥσπερ τῆς ῥίζης
B τὴν ἀποσπάδα λαβοῦσα παρὰ τῶν γεηπόνων ἡ γῆ δένδρον ἐποίησεν, οὐκ αὐτὴ τὴν αὐξητικὴν ἐνθεῖσα τῷ τρεφομένῳ δύναμιν, ἀλλὰ μόνον τὰς πρὸς τὴν αὔξησιν ἀφορμὰς ἐνιεῖσα τῷ ἐγκειμένῳ, οὕτω φαμὲν καὶ τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἀποσπώμενον πρὸς ἀνθρώπου φυτείαν καὶ
* αὐτὸ τρόπον τινὰ ζῶον εἶναι, ἐξ ἐμψύχου ἔμψυχον, ἐκ τρεφομένου τρεφόμενον. Εἰ δὲ μὴ πάσας τὰς τῆς ψυχῆς ἐνεργείας τε καὶ κινήσεις ἡ βραχύτης τῆς ἀποσπάδος ἐχώ-

(de quibus tantum dicimus, quod eorum, quae in corpore considerantur, nihil per se corpus est, non figura, non color, non gravitas, non intervallum, non quantitas, non aliud quicquam eorum, quae in qualitate considerantur, sed horum unumquodque ratio est; horum autem inter se concursus et unitio corpus fit): quoniam igitur, quae corpus complent, qualitates mente, non sensu comprehenduntur, et intelligens numen divinum est, quis labor est ei, quod mente percipitur, ea, quae mente percipiuntur, efficere, quorum, qui fit inter ipsa, concursus nobis genuit corporis naturam? Sed haec quidem extra propositum obiter sint examinata. Quaestio autem erat: si animae non fuerunt ante corpora, quando et quomodo fiunt? Et iccirco quaestionem illam, quomodo hae essent, ut quam assequi non posset, curiose inquirere misit oratio; restat autem, ut quaeramus quando animae esse incipiant, ut quod sit consequens iis, quae prius sunt examinata: nam si datum fuerit, quod ante corpus in peculiari quodam statu anima vivat, necesse est omnino, ut absurdas illas dogmatum fictiones eorum, qui per vitium animas in corpora ad habitandum inducunt, vires habere existimemus. Atqui posteriorem esse animarum originem, eamque recentiorem corporum esse formatione, nemo sana mente praeditus in animum induxerit, quum perspicuum sit omnibus, nihil inanimorum movendi et augendi in se ipso facultatem habere: eorum autem, qui in utero nutriuntur, neque incrementum, neque per locum motus controversus atque ambiguus est. Restat igitur, ut putemus unum et idem animae et corporis constitutionis esse principium. Et quemadmodum terra, si surculum, ab radice avulsum, ab agricolis acceperit, arborem efficit, non ipsa ei, quod nutritur, augendi vim iniiciens, sed solum, ut augeatur, ansam et materiam insito immittens: ita dicimus etiam id, quod ab homine avellitur, ad hominis sationem, et ipsum quodammodo animal esse, ex animato animatum, ex nutrito nutritum. Quod si non omnes animae operationes et motus eius, quod est avulsum,

ρησε, θαυμαζὸν οὐδέν· οὐδὲ γὰρ ὁ ἐν τῷ σπέρματι σῖ-
C τος εὐθὺς κατὰ τὸ φαινόμενον ϛάχυς ἐϛί· πῶς γὰρ ἂν
τὸ τοσοῦτον ἐν τῷ τοσούτῳ χωρήσειεν; ἀλλὰ τῆς γῆς αὐτὸν
ταῖς καταλλήλοις τιθηνουμένης τροφαῖς, ϛάχυς ὁ σῖτος
γίνεται, οὐκ ἐξαλλάσσων ἐν τῇ βώλῳ τὴν φύσιν, ἀλλ' ἐκ-
φαίνων ἑαυτὸν καὶ τελειῶν τῇ τῆς τροφῆς ἐνεργείᾳ. Ὡς-
περ οὖν ἐπὶ τῶν φυομένων σπερμάτων κατ' ὀλίγον ἡ αὔ-
ξησις ἐπὶ τὸ τέλειον πρόεισι, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ
τῆς ἀνθρωπίνης συϛάσεως πρὸς λόγον τῆς σωματικῆς πο-
D σότητος καὶ ἡ τῆς ψυχῆς διαφαίνεται δύναμις, πρῶτον
μὲν διὰ τοῦ θρεπτικοῦ τε καὶ αὐξητικοῦ τοῖς ἔνδοθεν
πλασσομένοις ἐγγινομένη, μετὰ ταῦτα δὲ τὴν αἰσθητικὴν
χάριν τοῖς εἰς φῶς προελθοῦσιν ἐπάγουσα· εἶθ' οὕτω
καθάπερ τινὰ καρπὸν, αὐξηθέντος ἤδη τοῦ φυτοῦ, με-
τρίως τὴν λογικὴν ἐκφαίνουσα δύναμιν, οὐ πᾶσαν κατὰ
τὸ ἀθρόον, ἀλλὰ τῇ ἀναδρομῇ τοῦ φυτοῦ δι' ἀκολούθου
προκοπῆς συναυξομένη. Ἐπειδὴ τοίνυν τὸ ἐκ τῶν ἐμψύ-
χων εἰς ἀφορμὴν ἐμψύχου συϛάσεως ἀποσπώμενον νε-
242 κρὸν εἶναι οὐ δύναται· ἡ γὰρ νεκρότης κατὰ ψυχῆς ϛέ-
A ρησιν γίνεται· οὐκ ἂν δὲ προλάβοι τὴν ἕξιν ἡ ϛέρησις·
ἐκ τούτων καταλαμβάνομεν τὸ κοινὴν τῷ ἐξ ἀμφοτέρων
συνιϛαμένῳ συγκρίματι τὴν εἰς τὸ εἶναι πάροδον γίνεσθαι,
οὔτε τούτου προτερεύοντος, οὔτ' ἐκείνου ἐφυϛερίζοντος·
ϛάσιν δέ ποτε τῆς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ψυχῶν αὐξήσεως ἀ-
ναγκαίως προορᾷ ὁ λόγος, ὡς ἂν μὴ διὰ παντὸς ῥέοι ἡ
φύσις, ἀεὶ διὰ τῶν ἐπιγινομένων ἐπὶ τὸ πρόσω χεομένη
καὶ οὐδέποτε τῆς κινήσεως λήγουσα· τὴν δὲ αἰτίαν τοῦ
B δεῖν πάντως ϛάσιμόν ποτε καὶ τὴν ἡμετέραν γίνεσθαι
φύσιν ταύτην οἰόμεθα, ὅτι πάσης τῆς νοητῆς φύσεως ἐν
τῷ ἰδίῳ πληρώματι ἑϛώσης εἰκός ποτε καὶ τὸ ἀνθρώπι-
νον εἰς πέρας ἐλθεῖν· οὐδὲ γὰρ τοῦτο τῆς νοητῆς ἠλλο-
τρίωται φύσεως, ὡς μὴ πάντοτε δοκεῖν ἐν τῷ ἐλλείποντι
καθορᾶσθαι· ἡ γὰρ ἀεὶ τῶν ἐπιγινομένων προσθήκη κα-
τηγορία τοῦ ἐλλιπῶς ἔχειν τὴν φύσιν γίνεται. Ἐπειδὰν
οὖν εἰς τὸ οἰκεῖον πλήρωμα τὸ ἀνθρώπινον φθάσῃ, ϛή-
C σεται πάντως ἡ ῥοώδης αὕτη τῆς φύσεως κίνησις εἰς τὸ

brevitas capit, non mirandum: neque enim, quod est in semine, frumentum statim, prout apparet, spica est (quo pacto enim tantum in tanto continuerit?), sed terra convenientibus id alente nutrimentis frumentum fit spica, non mutans in gleba naturam, sed ope nutrimenti se ipsum ostendens ac perficiens. Quemadmodum igitur in iis, quae nascuntur, seminibus, paulatim incrementum ad perfectionem procedit: eodem modo etiam in humana constitutione, pro corporeae qualitatis proportione, etiam animae vis apparet, quae primum quidem per alendi et augendi facultatem inest iis, quae intus formantur; postea autem sentiendi munus iis, quae in lucem edita sunt, inducit: deinde ita veluti quendum fructum, quum creverit iam planta, mediocriter rationis exserit facultatem, non totam simul et illico, sed quae excurrente planta per consequentiam profectus simul augetur. Quoniam igitur quod ab animatis avellitur, ut sit occasio et materia animatae constitutionis, mortuum esse non potest (mortalitas enim fit animae privatione: non praecesserit autem habitum privatio): ex his deprehendimus communem esse aditum ad essentiam ei, quae ex utroque constat, coagmentationi, quum neque hoc sit prius, neque illud posterius; statum autem incrementi numeri animarum necessario quandoque praevidet ratio, ne perpetuo fluat natura, semper per eas, quae nascendo sequuntur, ulterius manans, nec unquam moveri desinens. Causam autem, cur oporteat omnino stabilem aliquando nostram quoque esse naturam, hanc esse putamus, quod, quum universa natura, quae mente percipitur, in sua plenitudine consistat, par est aliquando humanam quoque naturam ad finem pervenire (nam ne haec quidem aliena est a natura, quae mente percipitur), ne semper manca ac defecta videatur: nam quae semper fit accessio eorum, qui nascendo sequuntur, arguit defectam esse naturam. Quando igitur humana natura ad suam pervenerit plenitudinem, sistetur omnino fluxus hic naturae motus, ut qui devenerit ad necessa-

ἀναγκαῖον καταντήσασα πέρας, καί τις ἑτέρα κατάσασις τὴν ζωὴν διαδέξεται, τῆς νῦν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ διεξαγομένης κεχωρισμένη· μὴ οὔσης γὰρ γενέσεως κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην οὐδὲ τὸ φθειρόμενον ἔσαι· εἰ γὰρ πρὸ τῆς διαλύσεως ἡ σύνθεσις ἄρχεται· σύνθεσιν δέ φαμεν τὴν διὰ γενέσεως πάροδον· ἀκόλουθον πάντως μὴ καθηγουμένης τῆς συνθέσεως μηδὲ τὴν διάλυσιν ἕπεσθαι. Οὐκοῦν ἑσῶσά τις καὶ ἀδιάλυτος ἡ μετὰ ταῦτα ζωὴ δι' ἀκο-
D λούθου προφαίνεται πίσεως, οὔτε ὑπὸ γενέσεως, οὔτε ὑπὸ φθορᾶς ἀλλοιουμένη.

ΓΡΗΓ. Ἐγὼ δὲ ταῦτα διεξελθούσης τῆς διδασκάλου, ἐπειδὴ τοῖς πολλοῖς τῶν παρακαθημένων ἐδόκει τὸ προσῆκον ἐσχηκέναι πέρας ὁ λόγος, φοβηθεὶς μὴ οὐκέτ' εἴη ὁ διαλύων ἡμῖν τὰ περὶ τῆς ἀναςάσεως παρὰ τῶν ἔξωθεν προφερόμενα, εἴ τι ἐκ τῆς ἀῤῥωσίας ἡ διδάσκαλος πάθοι, ὃ δὴ καὶ ἐγένετο· Οὕπω, φημὶ, τοῦ κυριωτάτου
243 τῶν κατὰ τὸ δόγμα ζητουμένων ὁ λόγος ἥψατο· φησὶ γὰρ
A ἡ Θεόπνευσος γραφὴ κατά τε τὴν νέαν καὶ τὴν ἀρχαίαν διδασκαλίαν, πάντως ποτὲ τάξει τινὶ καὶ εἰρμῷ τῆς φύσεως ἡμῶν κατὰ τὴν περιοδικὴν τοῦ χρόνου κίνησιν διεξιούσης, ςήσεσθαι μὲν τὴν ῥοώδη ταύτην φορὰν τὴν διὰ τῆς τῶν ἐπιγινομένων διαδοχῆς προϊοῦσαν· τῆς δὲ τοῦ παντὸς συμπληρώσεως μηκέτι τὴν ἐπὶ τὸ πλεῖον ἐξαύξησιν προσδεχομένης, ἅπαν τὸ τῶν ψυχῶν πλήρωμα πάλιν ἐκ τοῦ ἀειδοῦς καὶ ἐσκεδασμένου πρὸς τὸ συνεχὸς καὶ φαινόμενον ἐπανελεύσεσθαι, τῶν αὐτῶν ςοιχείων κατὰ
B τὸν αὐτὸν εἱρμὸν πρὸς ἄλληλα πάλιν ἀναδραμόντων. Ἡ δὲ τοιαύτη τῆς ζωῆς κατάσασις παρὰ τῆς Θείας τῶν γραφῶν διδασκαλίας ἀνάσασις λέγεται, τῇ τοῦ γεώδους ἀνορθώσει πάσης τῆς τῶν ςοιχείων κινήσεως συνονομαζομένης.

ΜΑΚΡ. Τί οὖν, φησὶ, τούτων ἀμνημόνευτον ἐν τοῖς προειρημένοις ἐςίν;

ΓΡΗΓ. Αὐτὸ, φημὶ, τὸ δόγμα τῆς ἀναςάσεως.

ΜΑΚΡ. Καὶ μὴν πολλὰ, φησὶ, τῶν νῦν διεξοδικῶς εἰρημένων πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν φέρει.

rium finem, et vitam excipiet quidam alius status, separatus ab eo, qui nunc transigitur in ortu et interitu; si enim non sit ortus, necessario ne erit quidem, quod intereat: nam si dissolutionem praecedit compositio (compositionem autem dicimus aditum, qui fit per generationem) consequens est omnino, ut, si non praecedat compositio, ne dissolutio quidem sequatur. Stans ergo et indissolubilis, quae postea sequitur, vita per fidei consequentiam evidenter apparet, quum neque ortu, neque interitu immutetur.

GREG. Ego autem, quum haec exposuisset magistra, quoniam plurimis eorum, qui assidebant, oratio quem par erat finem accepisse videbatur, veritus ne non esset amplius qui nobis dissolveret quae de resurrectione nobis obiiciuntur ab externis, si quid magistrae ex morbo humanitus accideret, quod etiam accidit: Nondum, inquam, quod praecipuum est eorum, quae in dogmate quaeruntur, oratio attigit: dicunt enim divinae literae et in nova et in veteri doctrina, quum natura nostra ordine quodam ac serie per temporis motum circuitu certo redeuntem pervaserit, prorsus aliquando fore ut sistatur fluxus quidem hic motus, per successionem eorum, qui nascendo sequuntur, progrediens; universitatis autem complemento non amplius incrementum suscipiente, universum animarum coetum rursus ex eo, quod non cadat sub adspectum atque dispersum sit, ad id, quod consistat et appareat, redituram esse, iisdem elementis eadem serie ad se invicem iterum recurrentibus. Talis autem vitae status a divina literarum doctrina dicitur resurrectio, universo elementorum motu cum eius, quod terrenum est, erectione simul nominato.

MACR. Quid est ergo, inquit, horum, cuius non meminimus in iis, quae supra dicta sunt?

GREG. Ipsum, inquam, dogma resurrectionis.

MACR. Atqui, inquit, multa eorum, quae nunc fuse dicta sunt, ad hunc scopum tendunt.

ΓΡΗΓ. Οὐ γὰρ οἶδας, εἶπον, ὅσον παρὰ τῶν ἀντι-
C τεταγμένων ἡμῖν περὶ τῆς ἐλπίδος ταύτης ἀντιθέσεων ἀνθυποφέρεται σμῆνος; Καὶ ἅμα λέγειν ἐπεχείρουν ὅσα πρὸς ἀνατροπὴν τῆς ἀναζάσεως παρὰ τῶν ἐριστικῶν ἐφευρίσκεται.

ΜΑΚΡ. Ἡ δέ· Δοκεῖ μοι, φησὶ, χρῆναι πρότερον τὰ σποράδην παρὰ τῆς θείας γραφῆς περὶ τούτου τοῦ δόγματος ἐκτεθέντα δι' ὀλίγων ἐπιδραμεῖν, ὡς ἂν ἐκεῖθεν ἡμῖν ἡ κορωνὶς ἐπιτεθείη τῷ λόγῳ. Ἤκουσα τοίνυν τοῦ Δαβὶδ ὑμνολογοῦντος ἐν θείαις ᾠδαῖς, ὅτε τὴν τοῦ παντὸς διακόσμησιν ὑπόθεσιν τοῦ ὕμνου πεποιημένος ἐν
B ἑκατοστῷ τριτῷ ψαλμῷ πρὸς τῷ τέλει τῆς ὑμνῳδίας τοῦτό φησιν, ὅτι ἀντανελεῖς τὸ πνεῦμα αὐτῶν, καὶ ἐκλείψουσι, καὶ εἰς τὸν χοῦν αὐτῶν ἐπιστρέψουσιν· ἐξαποστελεῖς τὸ πνεῦμά σου, καὶ κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, τὴν πάντα ἐν πᾶσιν ἐνεργοῦσαν τοῦ πνεύματος δύναμιν ζωοποιεῖν τε λέγων οἷς ἂν ἐγγένηται, καὶ ἀφιξᾶν τῆς ζωῆς ἔμπαλιν ὧν ἂν ἀπογένηται. Ἐπεὶ οὖν τῇ μὲν ἀναχωρήσει τοῦ πνεύματος τὴν τῶν ζώντων ἔκλειψιν, τῇ δὲ τούτου παρουσίᾳ τὸν τῶν ἐκλελοιπότων ἀνακαινισμὸν γίνεσθαι λέγει, προηγεῖται δὲ κατὰ τὴν τοῦ
244 λόγου τάξιν τῶν ἀνακαινιζομένων ἡ ἔκλειψις, τοῦτο ἐκεῖ-
A νό φαμεν, τὸ κατὰ τὴν ἀνάζασιν καταγγέλλεσθαι τῇ ἐκκλησίᾳ μυςήριον, τῷ προφητικῷ πνεύματι τοῦ Δαβὶδ τὴν χάριν ταύτην προεκφωνήσαντος. Ἀλλὰ καὶ ἑτέρωθί φησιν ὁ αὐτὸς οὗτος προφήτης ὅτι ὁ τοῦ παντὸς θεὸς, ὁ τῶν ὄντων κύριος, ἐπέφανεν ἡμῖν ἐπὶ τῷ συςήσασθαι τὴν ἑορτὴν ἐν τοῖς πυκάζουσι, τὴν τῶν σκηνοπηγιῶν ἑορτὴν διὰ τῆς τοῦ πυκασμοῦ λέξεως ἑρμηνεύων, ἣ πάλαι μὲν ἐκ τῆς παραδόσεως τοῦ Μωϋσέως νενόμιςο· προ-
D φητικῶς, οἶμαι, τὰ μέλλοντα τοῦ νομοθέτου προαγορεύοντος· ἀεὶ δὲ γινομένη, οὔπω ἐγεγόνει· προεδηλοῦτο μὲν γὰρ τοῖς τῶν γινομένων αἰνίγμασι τυπικῶς ἡ ἀλήθεια· αὐτὴ δ' ἡ ἀληθὴς σκηνοπηγία οὔπω ἦν· ἀλλὰ τούτου χάριν κατὰ τὸν προφητικὸν λόγον ὁ θεὸς τῶν ὅλων καὶ κύριος ἑαυτὸν ἐπέφανεν ἡμῖν, ὡς ἂν συςαίη τῇ ἀνθρω-

GREG. Nescisne, inquam, quantum ab adversariis nostris de hac spe obiectionum examen adversus nos inferatur? Ac simul dicere conabar quae ad evertendam resurrectionem ab hominibus contentiosis inveniuntur.

MACR. Illa autem: Videtur mihi, inquit, oportere quae de hoc dogmate a divinis literis sparsim sint exposita, prius paucis percurrere, ut illinc a nobis orationi imponatur finis. Audivi igitur Davidem psallentem in divinis cantionibus, quum, universitatis constitutione hymni argumento sumpta, in psalmo centesimo tertio circa finem cantionis hoc dicit: Auferes spiritum eorum, et deficient, et in pulverem suum convertentur: emittes spiritum tuum, et creabuntur, et renovabis faciem terrae, dicens vim spiritus, omnia in omnibus efficientem, vivificare eos, in quibus fuerit, rursusque a vita abducere eos, a quibus abfuerit. Quoniam igitur recedente quidem spiritu viventium defectum, praesente autem illo eorum, qui defecerint, renovationem fieri dicit, et in ordine orationis ea, quae renovantur, defectus praecedit, hoc ipsum dicimus, resurrectionis mysterium annuntiari ecclesiae, spiritu prophetico Davide hanc gratiam praedicente. Quin etiam alibi dicit idem hic propheta: Universitatis deus, rerum dominus, apparuit nobis ad constituendum festum in condensis, festum scenopegiorum voce condensationis interpretans, quod olim quidem ex traditione Mosis lege constitutum erat, prophetice, opinor, legislatore futura praedicente: quum autem semper fieret, nondum factum erat: nam eorum quidem, quae fiebant, aenigmatis figurate significabatur veritas; ipsa autem vera nondum erat scenopegia; sed ea de causa, ut dicit propheta, rerum universarum deus et dominus se ipsum nobis ostendit, ut constitueretur humanae naturae scenopegia habitaculi nostri dissoluti, rursus per coitionem

πίνῃ φύσει ἡ τοῦ διαλυθέντος ἡμῶν οἰκητηρίου σκηνοπηγία, πάλιν διὰ τῆς συνόδου τῶν στοιχείων σωματικῶς πυκαζομένη· τὴν γὰρ περιβολὴν καὶ τὸν ἐκ ταύτης κόσμον ἡ τοῦ πυκασμοῦ λέξις κατὰ τὴν ἰδίαν ἔμφασιν διασημαίνει. Ἔχει δὲ ἡ ῥῆσις τῆς ψαλμῳδίας τοῦτον τὸν τρόπον· Θεὸς κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν· συςήσασθε ἑορτὴν ἐν τοῖς πυκάζουσιν ἕως τῶν κεράτων τοῦ θυσιαςηρίου, ὅπερ δοκεῖ μοι προαναφωνεῖν δι' αἰνίγματος τὸ μίαν ἑορτὴν πάσῃ τῇ λογικῇ κτίσει συνίσασθαι, τῶν ὑποδεεςέρων τοῖς ὑπερέχουσιν ἐν τῇ τῶν ἀγαθῶν συνοδίᾳ συγχορευόντων· ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ τυπικῇ τοῦ ναοῦ κατασκευῇ οὐ πᾶσιν ἐφεῖτο τῆς ἔξωθεν περιβολῆς ἐντὸς γενέσθαι, ἀλλ' ἀπεκέκριτο τῆς εἰςόδου πᾶν ὅσον ἐθνικὸν καὶ ἀλλόφυλον, τῶν τε αὖ ἐντὸς γινομένων οὐ μετῆν ἐκ τοῦ ἴσου πᾶσι τῆς ἐπὶ τὸ ἐνδότερον παρόδου, μή τινι καθαρωτέρα διαίτῃ καί τισι περιῤῥαντηρίοις ἀφαγνισθεῖσι· πάλιν δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς τούτοις οὐ πᾶσι βάσιμος ἦν ὁ ἔνδον ναὸς, ἀλλ' ἢ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις νόμιμον ἦν κατὰ χρείαν ἱερουργίας ἐντὸς τοῦ καταπετάσματος γίνεσθαι, τὸ δὲ ἀπόκρυφόν τε καὶ ἄδυτον τοῦ ναοῦ, ἐν ᾧ τὸ θυσιαςήριον ἵδρυτο κεράτων τισὶ προβολαῖς κεκαλλωπισμένον, καὶ αὐτοῖς τοῖς ἱερεῦσιν ἀνεπίβατον ἦν πλὴν ἑνὸς τοῦ προτεταγμένου τῆς ἱερωσύνης, ὃς ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ κατά τινα νόμιμον ἡμέραν, μόνος ἀπορῤῥητοτέραν τινα καὶ μυςικωτέραν προςάγων ἱερουργίαν, ἐπὶ τὸ ἐντὸς παρεδύετο. Τοσαύτης οὖν οὔσης περὶ τὸν ναὸν τοῦτον διαφορᾶς, ἥτις εἰκών τε καὶ μίμημα τῆς νοητῆς ἦν καταςάσεως, τοῦτο τῆς σωματικῆς παρατηρήσεως διδασκούσης, ὅτι οὔτε πᾶσα ἡ λογικὴ φύσις τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ, τοῦτ' ἔςι τῇ ὁμολογίᾳ τοῦ μεγάλου θεοῦ, προσεγγίζει, ἀλλ' οἱ πρὸς τὰς ψευδεῖς ὑπολήψεις πεπλανημένοι ἐκτός εἰσι τοῦ θείου περισχοινίσματος, τῶν δὲ διὰ τῆς ὁμολογίας ἐντὸς γεγενημένων προτιμότεροι τῶν ἄλλων οἱ περιῤῥαντηρίοις καὶ ἁγνείαις προκαθηράμενοι, καὶ τούτων οἱ ἀφιερωθέντες ἤδη τὸ πλέον ἔχουσιν, ὥςτε τῆς ἐσωτερικῆς ἀξιοῦσθαι μυςαγωγίας· ὡς δ' ἂν τις ἐπὶ τὸ φανερώτερον προάγοι

elementorum corporis instar condensata: vox enim condensationis ex sua emphasi amictum eiusque ornatum significat. Psalmodiae autem dictio sic habet: Deus dominus apparuit etiam nobis ad constituendum festum in condensis usque ad cornua altaris, quod quidem per aenigma praedicere mihi videtur, unum festum omni ratione praeditae creaturae constitui, inferioribus una cum eminentibus in bonorum coetu choros ducentibus: quoniam enim in figurata templi constructione non omnibus permissum erat intra externum ambitum esse, sed introitu arcebatur quicquid erat gentile et peregrinum: itemque eorum, qui erant intus, non ex aequo omnibus ad interiora dabatur aditus, nisi quadam puriore vivendi ratione et quibusdam adspersionibus essent expiati; rursusque etiam in his ipsis non omnibus ingredi licebat internum templum, sed solis sacerdotibus ius erat sacrificii causa intra velum versandi; occultus autem et inaccessus templi locus, in quo positum erat altare, cornuum quibusdam prominentiis exornatum, ne ab ipsis quidem sacerdotibus adiri poterat, praeter unum, qui praeerat sacerdotio; qui semel in anno, legitimo quodam die, solus reconditius quoddam magisque arcanum offerens sacrificium introibat. Tanta igitur quum sit circa hoc templum differentia, quae erat imago et similitudo status illius, qui mente percipitur, corporis observatione hoc dolente, quod neque universa natura rationis particeps templo dei, hoc est confessioni magni dei, appropinquat; sed qui falsis opinionibus reducti sunt, prohibentur a septis divinis: eorum autem, qui per confessionem intromissi fuerunt ceteris anteferuntur qui adspersionibus et castitate prius sunt expiati, et horum qui consecrati iam sunt, praecellunt, adeo ut etiam administratione interiorum sacrorum digni habeantur; sed ut aliquis magis in apertum proferat aenigmatis significationem, haec discere licet,

τὴν τοῦ αἰνίγματος ἔμφασιν, ταῦτα ἔξι μαθεῖν τοῦ λόγου διδάσκοντος, ὅτι τῶν λογικῶν δυνάμεων αἱ μέν τινές εἰσιν οἷον τὸ ἅγιον θυσιαστήριον ἐν τῷ ἀδύτῳ τῆς θεό-
C τητος καθιδρυμέναι, αἱ δέ τινες πάλιν καὶ τούτων ἐν ἐξοχῇ θεωροῦνται κεράτων δίκην προβεβλημέναι, καὶ ἄλλαι περὶ ἐκείνας κατά τινα τάξεως ἀκολουθίαν προτερεύουσί τε καὶ δευτερεύουσι. Τὸ δὲ τῶν ἀνθρώπων γένος διὰ τὴν ἐγγινομένην κακίαν ἔξω τῆς θείας περιβολῆς ἀπεώσθη, ὅπερ τῷ περιῤῥαντηρίῳ λουτρῷ καθηράμενον ἐντὸς γίνεται. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ μέλλει ποτὲ τὰ μέσα ταῦτα παραφράγματα λύεσθαι, δι᾽ ὧν ἡμᾶς ἡ κακία πρὸς τὰ
D ἐντὸς τοῦ καταπετάσματος ἀπετείχισεν, ὅταν σκηνοπηγηθῇ πάλιν διὰ τῆς ἀναςάσεως ἡμῶν ἡ φύσις, καὶ πᾶσα ἡ κατὰ κακίαν ἐγγενομένη διαφθορὰ ἐξαφανισθῇ τῶν ὄντων, τότε κοινὴ συςήσεται ἡ περὶ τὸν θεὸν ἑορτὴ τοῖς διὰ τῆς ἀναςάσεως πυκασθεῖσιν, ὡς μίαν τε καὶ τὴν αὐτὴν προκεῖσθαι πᾶσι τὴν εὐφροσύνην, μηκέτι διαφορᾶς τινὸς τῆς τῶν ἴσων μετουσίας τὴν λογικὴν φύσιν διατεμνούσης, ἀλλὰ τῶν νῦν ἔξω διὰ τὴν κακίαν ὄντων ἐντὸς τῶν ἀδύτων τῆς θείας μακαριότητος ποτὲ γενησομένων
246 καὶ τοῖς κέρασι τοῦ θυσιαστηρίου, τοῦτ᾽ ἔξι ταῖς ἐξεχού-
A σαις τῶν ὑπερκοσμίων δυνάμεσιν, ἑαυτοὺς συναπτόντων. Ὅπερ δὴ γυμνότερόν φησιν ὁ ἀπόςολος, τὴν τοῦ παντὸς πρὸς τὸ ἀγαθὸν συμφωνίαν διερμηνεύων, ὅτι αὐτῷ πᾶν γόνυ κάμψει ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται, ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριςὸς εἰς δόξαν θεοῦ πατρός· ἀντὶ μὲν τῶν κεράτων λέγων τὸ ἀγγελικόν τε καὶ ἐπουράνιον, διὰ δὲ τῶν λοι-
B πῶν σημαίνων τὴν μετ᾽ ἐκείνους νοουμένην κτίσιν, ἡμᾶς, ὧν πάντων μία καὶ σύμφωνος ἑορτὴ κατακρατήσει. Ἑορτὴ δέ ἐςιν ἡ τοῦ ὄντως ὄντος ὁμολογία τε καὶ ἐπίγνωσις. Ἔξι δέ, φησίν, καὶ ἄλλα πολλὰ τῆς ἁγίας γραφῆς πρὸς σύγασιν τοῦ κατὰ τὴν ἀνάγασιν δόγματος ἀναλέξασθαι· ὅ τε γὰρ Ἰεζεκιὴλ, τῷ προφητικῷ πνεύματι τὸν ἐν τῷ μέσῳ πάντα χρόνον καὶ τὸ ἐν τούτῳ διάγημα ὑπερβὰς, ἐπ᾽ αὐτοῦ ἴγαται τοῦ καιροῦ τῆς ἀναγάσεως τῇ προ-

docente ratione, ex virtutibus ratione praeditis alias veluti sacrum altare in adyto deitatis esse collocatas, alias rursus ex his quoque in excellentia considerari, cornuum instar prominentes: alias circa illas quadam ordinis consequutione tum primas, tum secundas obtinere partes. Genus autem humanum propter innatum vitium eiectum fuit extra divinum ambitum, quod quidem adspersionis lavacro purgatum intromittitur. Sed quoniam intermedia haec septa aliquando solventur, quibus nos ab eo loco, qui est intra velum, vitium arcet, quando natura nostra per resurrectionem rursus quasi tabernaculum fixa, omnisque per vitium innata corruptio ex rerum natura sublata fuerit, tunc constitueretur commune festum, quod est circa deum, iis, qui per resurrectionem condensati fuerint, adeo ut una eademque omnibus proponatur laetitia, non amplius differentia quadam naturam ratione praeditam prohibente, quo minus bonorum aequalium particeps esse possit; sed iis, qui nunc propter vitium extra sunt, tandem aliquando intra adyta divinae beatitudinis futuris, et cornibus altaris, hoc est eminentibus supramundanorum virtutibus, se ipsos coniungentibus. Quod quidem apertius dicit apostolus, rerum universitatis cum bono consensum interpretans: Ei omne genu flectetur caelestium, terrestrium et inferorum, et omnis lingua confitebitur, dominum esse Jesum Christum in gloria dei patris: pro cornibus quidem dicens angelicum et caeleste; per reliqua autem significans eam, quae post illa intelligitur, creaturam, nos, quos omnes unum et consonum festum continebit. Est autem festum eius, qui revera est, confessio et cognitio. Possunt autem, inquit, alia quoque multa colligi ex literis sacris ad confirmandum resurrectionis dogma: nam Hiezeciel, prophetico spiritu omne, quod in medio est, tempus, quodque in eo est spatium transgressus, in ipso tempore resurrectionis praenoscendi facultate consistit, et futu-

γνωσικῇ δυνάμει, καὶ τὸ ἐσόμενον ὡς ἤδη παρὸν τεθεα-
C μένος ὑπ᾽ ὄψιν ἄγει τῷ διηγήματι· πεδίον γὰρ μέγα καὶ
εἰς ἄπειρον εἶδε διηπλώμενον, ὀσέων τε σωρείαν ἐπὶ
τούτου πολλὴν, ἄλλων ἀλλαχῇ πρὸς τὸ συμβὰν διερρι-
μμένων, εἶτα θείᾳ δυνάμει πρὸς τὰ συγγενῆ τε καὶ ἴδια
συγκινουμένων καὶ ταῖς οἰκείαις ἁρμονίαις ἐμφυομένων,
εἶτα νεύροις καὶ σαρξὶ καὶ δέρμασι καλυπτομένων, ὅπερ
ἡ ψαλμῳδία πυκαζομένων λέγει· καὶ πνεῦμα ζωοποιοῦν
τε καὶ διεγεῖρον ἅπαν τὸ κείμενον. Τὴν δὲ τοῦ ἀποσό-
λου τῶν κατὰ τὴν ἀνάςασιν θαυμάτων διασκευὴν, ὡς
D πρόχειρον οὖσαν τοῖς ἐντυγχάνουσιν τί ἄν τις λέγοι; ὅ-
πως ἐν κελεύσματί τινι καὶ σαλπίγγων ἠχῇ φησὶν ὁ λό-
γος ἐν ἀκαρεῖ τοῦ χρόνου ἅπαν ἀθρόως τὸ τεθνηκός τε
καὶ κείμενον εἰς ἀθανάτου φύσεως ὑπαμειφθήσεσθαι κα-
τάςασιν. Ἀλλὰ καὶ τὰς εὐαγγελικὰς φωνὰς, ὡς προδή-
λους ἅπασιν οὔσας, παρήσομεν· οὐ γὰρ μόνῳ λόγῳ φη-
σὶν ὁ κύριος τοὺς νεκροὺς ἀναςήσεσθαι, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν
ἐνεργεῖ τὴν ἀνάςασιν, ἀπὸ τῶν ἐγγυτέρων ἡμῖν καὶ ἧτ-
τον ἀπιςεῖσθαι δυναμένων τῆς θαυματοποιΐας ἀρξάμενος.
247 Πρῶτον μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἐπιθανατίοις τῶν νοσημάτων τὴν
A ζωοποιὸν δείκνυσι δύναμιν, ἀπελαύνων προστάγματι
καὶ λόγῳ τὰ πάθη· εἶτα ἀρτιθανὲς ἐγείρει παιδίον· εἶτα
νεανίαν τοῖς τάφοις ἤδη προσκομιζόμενον τῆς σοροῦ δια-
ναςήσας τῇ μητρὶ δίδωσι· μετὰ τοῦτο διαπεπτωκότα ἤδη
τετραημέρῳ χρόνῳ τὸν Λάζαρον νεκρὸν ἐξάγει ζῶντα τῶν
τάφων, φωνῇ τε καὶ προστάγματι ζωοποιήσας τὸν κείμε-
νον· εἶτα τὸν ἑαυτοῦ ἄνθρωπον ἥλοις καὶ λόγχῃ διαπε-
παρμένον ἐκ νεκρῶν διὰ τρίτης ἡμέρας διανίςησι, τοὺς
τύπους τῶν ἥλων καὶ τὴν πληγὴν τῆς λόγχης εἰς μαρτυ-
B ρίαν τῆς ἀναςάσεως ἐπαγόμενον. Περὶ ὧν οὐδὲν οἶμαι
χρῆναι διεξιέναι, μηδεμιᾶς ἀμφιβολίας ἐν τοῖς τὰ γε-
γραμμένα παραδεδεγμένοις ὑπούσης.

ΓΡΗΓ. Ἀλλ᾽ οὐ τοῦτο, εἶπον ἐγὼ, τὸ ζητούμενον
ἦν· τὸ γὰρ ἔσεσθαί ποτε τὴν ἀνάςασιν, καὶ τὸ ὑπαχθή-
σεσθαι τῇ ἀδεκάςῳ κρίσει τὸν ἄνθρωπον διά τε τῶν γρα-
φικῶν ἀποδείξεων καὶ τῶν ἤδη προεξητασμένων οἱ πολ-

rum quasi iam praesens conspicatus narratione ob oculos ponit: campum enim magnum et in immensum vidit patentem, ossiumque in eo magnum acervum, aliorum alibi fortuito casu disiectorum, deinde divina virtute ad cognata propriaque simul motorum, propriisque insitorum compagibus: deinde nervis, carnibus et pellibus opertorum, quod quidem psalmodia condensabantur dicit: et spiritum vivificantem et excitantem quidquid iacebat. Resurrectionis autem miraculorum, quae ab apostolo refertur, expositionem, ut quae in promptu sit legentibus quid dixeris? quemadmodum iussu quodam et tubarum sonitu literae sacrae prodiderunt momento temporis mortuos atque iacentes universos repente in immortalis naturae statum immutatum iri. Quin etiam evangelicas voces, ut quae cunctis manifestae sint, praetermittemus: non enim verbo solo dicit dominus mortuos resurrecturos, sed ipsam etiam efficit resurrectionem, ab iis, quae nobis propriora sunt, quibusque fides minus abrogari potest, huius mirifici operis initio facto. Nam primum quidem in lethiferis morbis vivificam ostendit virtutem, iussu et verbo affectiones abigens: deinde paulo ante mortuam puellam excitat: deinde adolescentem, qui ad sepulcra iam asferebatur, e loculo excitatum dat matri: postea diffluentem iam quatridui tempore Lazarum mortuum educit viventem e sepulcris, postquam et voce et iussu vivificavit iacentem: deinde suum ipsius hominem clavis et lancea transfixum a mortuis tertio die excitat, vestigia clavorum et plagam lanceae in testimonium ressurrectionis adducentem. De quibus nihil arbitror opus esse exponere, quum nulla subsit dubitatio inter eos, qui quae scripta sunt, approbarunt.

GREG. Verum non hoc erat, inquam ego, quod quaerebatur: nam futuram esse aliquando resurrectionem, et subiectum iri incorrupto iudicio hominem per literarum sacrarum probationes et ea, quae iam ante exquisita sunt, ple-

λοὶ τῶν ἀκουόντων συνθήσονται. Ὑπόλοιπον δ' ἂν εἴη
σκοπεῖν εἰ πρὸς τὸ νῦν ὂν καὶ τὸ ἐλπιζόμενον ἔσαι· ὅ-
C περ εἰ οὕτως εἴη, φευκτὴν εἶπον τοῖς ἀνθρώποις τὴν ἐλ-
πίδα τῆς ἀναςάσεως εἶναι· εἰ γὰρ, οἷα γίνεται λήγοντα
τοῦ ζῆν τὰ ἀνθρώπινα σώματα, τοιαῦτα τῇ ζωῇ πάλιν
ἀποκαθίςαται· ἆρά τις ἀτέλεςος συμφορὰ διὰ τῆς ἀνα-
ςάσεως τοῖς ἀνθρώποις ἐλπίζεται. Τί γὰρ ἂν ἐλεεινό-
τερον γένοιτο θέαμα, ἢ ὅταν ἐν ἐςχάτῳ γήρᾳ καταῤῥικνω-
θέντα τὰ σώματα μεταποιηθῇ πρὸς τὸ εἰδεχθές τε καὶ
ἄμορφον, τῆς μὲν ςαρκὸς αὐτοῖς ἀναλωθείςης τῷ χρόνῳ,
ῥυσοῦ δὲ τοῖς ὀςέοις περιεςκληκότος τοῦ δέρματος; Τῶν
D δὲ δὴ νεύρων συνεςπαςμένων διὰ τὸ μηκέτι τῇ φυσικῇ
ἰκμάδι ὑποπιαίνεςθαι, καὶ διὰ τοῦτο παντὸς συνελκομέ-
νου τοῦ σώματος ἄτοπόν τι καὶ ἐλεεινὸν θέαμα γίνεται,
τῆς μὲν κεφαλῆς ἐπὶ τὸ γόνυ συγκεκλιμένης, τῆς δὲ χει-
ρὸς ἔνθεν καὶ ἔνθεν πρὸς μὲν τὴν κατὰ φύςιν ἐνέργειαν
ἀπρακτούςης, ἐν τρόμῳ δὲ κατὰ τὸ ἀκούςιον ἀεὶ κραδαι-
νομένης. Οἷα δὲ πάλιν τῶν ταῖς χρονίαις νόςοις ἐκτετη-
κότων τὰ σώματα, ἃ τοςοῦτον διαφέρει τῶν γυμνωθέν-
των ὀςέων, ὅςον ἐπικεκαλύφθαι δοκεῖν λεπτῷ καὶ ἐκδε-
δαπανημένῳ ἤδη τῷ δέρματι· οἷα δὲ καὶ τῶν ἐν ταῖς
248 ὑδερικαῖς ἀῤῥωςίαις ἐξῳδηκότων, τῶν δὲ τῇ ἱερᾷ νόςῳ
A κεκρατημένων τὴν ἀςχήμονα λώβην τίς ἂν ὑπ' ὄψιν ἀγά-
γοι λόγος, ὡς κατ' ὀλίγον αὐτοῖς πάντα τὰ μέλη τὰ ὀρ-
γανικά τε καὶ αἰςθητήρια προϊοῦςα ἡ ςηπεδὼν ἐπιβόςκε-
ται; Τῶν δὲ ἐν ςειςμοῖς, ἢ πολέμοις, ἢ ἐξ ἑτέρας τι-
νὸς αἰτίας ἠκρωτηριαςμένων, καὶ πρὸ τοῦ θανάτου χρό-
νον τινὰ ἐν τῇ συμφορᾷ ταύτῃ ἐπιβιούντων, ἢ τῶν ἀπὸ
γενέςεως λώβῃ τινὶ ςυναποτελεςθέντων ἐν διαῤῥόφοις τοῖς
μέλεςι τί ἄν τις λέγοι; Περὶ δὲ τῶν ἀρτιγενῶν νηπίων,
B τῶν τε ἐκτιθεμένων καὶ τῶν καταπνιγομένων, καὶ τῶν
κατὰ τὸ αὐτόματον ἀπολλυμένων τί ἔςι λογίςαςθαι, εἰ
τὰ τοιαῦτα πάλιν πρὸς τὴν ζωὸν ἐπανάγοιτο, ἆρ' ἐναπο-
μενεῖ τῇ νηπιότητι; Καὶ τί ἀθλιώτερον; Ἀλλ' ἐπὶ τὸ
μέτρον ἥξει τῆς ἡλικίας; Καὶ ποίῳ γάλακτι πάλιν ἡ
φύςις αὐτὰ τιθηνήςεται; Ὥςτε εἰ μὲν διὰ πάντων ταὐ-

rique audientium assentientur. Reliquum autem fuerit considerare, an, prout est id, quod nunc est, ita etiam, quod speratur, futurum sit: quod quidem si ita fuerit, fugiendam dixerim hominibus spem resurrectionis esse (nam si qualia fiunt humana corpora, dum vivere desinunt, talia rursus vitae restituuntur): perpetua sane quaedam calamitas per resurrectionem hominibus speratur. Quod enim miserabilius fuerit spectaculum, quam quum in extrema senectute incurvata corpora ad turpitudinem deformitatemque transmutata fuerint, carne quidem eorum tempore consumpta, rugosa autem cute ossibus adhaerente? Nervis igitur convulsis, propterea quod naturali humore non amplius pinguefiant, ideoque toto corpore contracto indecorum atque miserandum fit spectaculum, capite quidem in genu inclinato, manu autem hinc atque hinc ad operam, quae naturae convenit, invalida, ac tremore invita semper micante. Qualia vero rursus corpora sunt eorum, qui diuturnis morbis extabuerunt, quae a nudatis ossibus hoc differunt, quod obtecta videntur esse tenui et consumpta iam pelle! qualia etiam eorum, qui hydrope intumuerunt, et eorum, qui morbo sacro correpti sunt, indecoram labem quaenam oculis subiecerit oratio, ut paulatim iis omnia membra, tam ea, quibus utimur instrumentis, quam quae sensuum officio funguntur, procedens depascatur? De iis autem, qui in terrae motibus vel bellis, vel ex alia quapiam causa mutilati sunt, et ante mortem aliquo tempore in hac calamitate adhuc vivunt, vel de iis, qui a nativitate adverso aliquo casu laesi, distortisque membris ad perfectam aetatem progressi sunt, quid dixeris? De modo natis autem infantibus, qui vel exponuntur, vel suffocantur, vel fortuito casu pereunt, quid est existimandum, si tales rursus reviviscant, num remanebunt in infantia? Et quid miserabilius? Sed ad perfectum aetatis modum pervenient? Et quali lacte rursus natura eos nutriet?

τὸν ἡμῖν τὸ σῶμα πάλιν ἀναβιώσεται, συμφορά ἐςι τὸ προσδοκώμενον· εἰ δὲ μὴ ταὐτὸν, ἄλλος τις ὁ ἐγειρόμε-
C νος ἔξαι παρὰ τὸν κείμενον· εἰ γὰρ πέπτωκε μὲν τὸ παιδίον, ἀνίσαται δὲ ὁ τέλειος, ἢ τὸ ἔμπαλιν, πῶς ἔςιν εἰπεῖν αὐτὸν ἀνορθῶσθαι τὸν κείμενον, ἐν τῇ τῆς ἡλικίας διαφορᾷ τοῦ πεπτωκότος ὑπηλλαγμένου ὄντος; ἀντὶ γὰρ τοῦ παιδίου τέλειον καὶ ἀντὶ τοῦ πρεσβυτέρου τὸν ἀκμαςήν τις ὁρῶν ἕτερον ἀνθ' ἑτέρου τεθέαται, καὶ ἀντὶ τοῦ λελωβημένου τὸν ἄρτιον καὶ ἀντὶ τοῦ ἐκτετηκότος τὸν εὔσαρκον, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὡςαύτως, ἵνα μὴ τὰ καθ' ἕκαςόν τις διεξιὼν ὄχλον ἐπεισάγῃ τῷ λόγῳ. Εἰ μὴ τοι-
D οῦτον ἀναβιῴη τὸ σῶμα πάλιν, οἷον ἦν, ὅτε τῇ γῇ κατεμίγνυτο, οὐ τὸ τεθνηκὸς ἀναςήσεται, ἀλλ' εἰς ἄλλον ἄνθρωπον ἡ γῆ πάλιν διαπλασθήσεται. Τί οὖν πρὸς ἐμὲ ἡ ἀνάςασις, εἰ ἀντ' ἐμοῦ τις ἄλλος ἀναβιώσεται; πῶς γὰρ ἂν ἐπιγνοίην αὐτὸς ἐμαυτὸν, βλέπων ἐν ἐμαυτῷ οὐκ ἐμαυτόν; οὐ γὰρ ἂν εἴην ἀληθῶς ἐγὼ, εἰ μὴ διὰ πάντων εἴην ὁ αὐτὸς ἐμαυτῷ· καθάπερ γὰρ κατὰ τὸν παρόντα βίον εἴ τινος ἔχοιμι διὰ μνήμης τὸν χαρακτῆρα· ὑποκείσθω δὲ κατὰ τὸν λόγον ψεδνὸς ὁ τοιοῦτος εἶναι, προχειλὴς, ὑπόσιμος, λευκόχρους, γλαυκόμματος, ἐν πολιᾷ τῇ
249 τριχὶ καὶ ῥυσῷ τῷ σώματι· εἶτα ζητῶν τὸν τοιοῦτον, ἐν-
A τύχοιμι νέῳ, κομήτῃ, γρυπῷ, μελανόχροϊ, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα τοῦ κατὰ τὴν μορφὴν χαρακτῆρος ἑτέρως ἔχοντι· ἆρα τοῦτον ἰδὼν, ἐκεῖνον οἰήσομαι; Μᾶλλον δὲ τί χρὴ ταῖς ἐλάττοσι τῶν ἐνςάσεων ἐνδιατρίβειν, τῶν ἰσχυροτέρων ἀφέμενον; τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὅτι ῥοῇ τινὶ προςέοικεν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, ἀπὸ γενέσεως εἰς θάνατον ἀεὶ διά τινος κινήσεως προϊοῦσα, τότε τῆς κινήσεως λήγουσα, ὅταν καὶ τοῦ εἶναι παύσηται; Ἡ δὲ κίνησις αὕτη οὐ το-
B πική τίς ἐςι μετάςασις· οὐ γὰρ ἐκβαίνει ἑαυτὴν ἡ φύσις, ἀλλὰ δι' ἀλλοιώσεως ἔχει τὴν πρόοδον· ἡ δὲ ἀλλοίωσις, ἕως ἂν ᾖ τοῦτο ὃ λέγεται, οὐδέποτε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μένει· πῶς γὰρ ἂν ἐν ταὐτότητι φυλαχθείη τὸ ἀλλοιούμενον; ἀλλ' ὥσπερ τὸ ἐπὶ τῆς θρυαλλίδος πῦρ τῷ μὲν δοκεῖν ἀεὶ τὸ αὐτὸ φαίνεται· τὸ γὰρ συνεχὲς ἀεὶ τῆς κινή-

Itaque si quidem per omnia idem corpus rursus nobis reviviscet, calamitas est id, quod exspectatur; sin autem non idem, alius erit, qui suscitatur, quam qui iacebat mortuus: si enim occidit quidem puellus, surgit autem adultus, aut contra: quo pacto dici potest, ipsum surrexisse iacentem, quum in aetatis differentia is, qui occiderat, immutatus sit: pro infante enim adultum, et pro sene videns iuvenem, alterum adspexeris pro altero, pro mutilato integrum, pro macie confecto corpulentum, et alia omnia eodem modo, ne quis singula persequens molestiam inducat orationi. Nisi rursus tale corpus revixerit, quale erat, quando fuit terrae mixtum, non surget id, quod erat mortuum, sed terra rursus formabitur in alium hominem. Quid igitur ad me resurrectio, si pro me alius quis reviviscet? nam qua ratione ipse me agnoverim, videns in me ipso non me ipsum? non enim revera fuerim ego, nisi in omnibus fuerim idem, qui ego ipse: quemadmodum enim in hac vita, si habeam alicuius figuram in memoria: ponatur autem, verbi causa, is esse raro capillo, promissis labiis, nonnihil pressis naribus, albo colore, caesiis oculis, cano capite et rugoso corpore: deinde eum quaerens, incidam in iuvenem, comatum, aquilino naso, nigro colore et qui cetera omnia habet diversa ab ea, quam diximus, figura: numquid, si hunc videro, illum esse putabo? Immo vero quid opus est in minoribus immorari obiectionibus, validioribus omissis? quis enim nescit fluxui cuipiam similem esse humanam naturam, quae a nativitate ad mortem per motum quendam semper procedat, tunc a motu cessans, quando etiam esse desierit? Motus autem hic non est quidam per locum transitus (natura enim se ipsam non excedit), sed per mutationem habet progressum. Mutatio autem, quamdiu fuerit id, quod dicitur, nunquam in eodem manet (nam quo pacto in eo, quod sit idem, conservari potuerit id, quod immutatur?); sed quemadmodum ignis, qui est in lucerna, specie quidem semper videtur idem (continuus enim motus eum semper indivul-

σεως ἀδιάσπαστον αὐτὸ καὶ ἡνωνένον πρὸς ἑαυτὸ δείκνυσι· τῇ δὲ ἀληθείᾳ πάντοτε αὐτὸ ἑαυτὸ διαδεχόμενον, οὐδέποτε τὸ αὐτὸ μένει· ἡ γὰρ ἐξελκυσθεῖσα διὰ τῆς θερμό-
C τητος ἰκμὰς ὁμοῦ τε ἐξεφλογώθη καὶ εἰς λιγνὺν ἐκκαυθεῖσα μετεποιήθη, καὶ ἀεὶ τῇ ἀλλοιωτικῇ δυνάμει ἡ τῆς φλογὸς κίνησις ἐνεργεῖται, εἰς λιγνὺν δι' ἑαυτῆς ἀλλοιοῦσα τὸ ὑποκείμενον· ὥςπερ τοίνυν δὶς κατὰ ταὐτὸν τῆς φλογὸς θίγοντα οὐκ ἔςι τῆς αὐτῆς τὸ δὶς ἅψασθαι· τὸ γὰρ ὀξὺ τῆς ἀλλοιώσεως οὐκ ἀναμένει τὸν ἐκ δευτέρου πάλιν ἐπιθιγγάνοντα, κἂν ὡς τάχιςα τοῦτο ποιῇ· ἀλλ' ἀεὶ καινή τε καὶ πρόσφατός ἐςιν ἡ φλὸξ πάντοτε γεννωμένη, καὶ ἀεὶ ἑαυτὴν διαδεχομένη, καὶ οὐδέποτε ἐπὶ τοῦ
D αὐτοῦ μένουσα· τοιοῦτόν τι καὶ περὶ τὴν τοῦ σώματος ἡμῶν φύσιν ἐςι τὸ γὰρ ἐπίῤῥυτον τῆς φύσεως ἡμῶν καὶ τὸ ἀπόῤῥυτον διὰ τῆς ἀλλοιωτικῆς κινήσεως ἀεὶ πορευόμενόν τε καὶ κινούμενον τότε ἵςαται, ὅταν καὶ τῆς ζωῆς ἀπολήξῃ· ἕως δ' ἂν ἐν τῷ ζῆν ᾖ, ςάσιν οὐκ ἔχει· ἢ γὰρ πληροῦται, ἢ διαπνέεται, ἢ δι' ἑκατέρων πάντως εἰς ἀεὶ διεξάγεται. Εἰ τοίνυν οὐδὲ τῷ χθιζῷ τις ὁ αὐτός ἐςιν, ἀλλ' ἕτερος τῇ ὑπαλλαγῇ γίνεται, ὅταν ἐπαναγάγῃ πάλιν τὸ σῶμα ἡμῶν πρὸς τὴν ζωὴν ἡ ἀνάςασις, δῆμός τις
250 ἀνθρώπων πάντως ὁ εἷς γενήσεται, ὡς ἂν μηδὲν ἐλλεί-
A ποι τοῦ ἀνιςαμένου τὸ βρέφος, τὸ νήπιον, ὁ παῖς, τὸ μειράκιον, ὁ ἀνὴρ, ὁ πατὴρ, ὁ πρεσβύτης καὶ τὰ διὰ μέσου πάντα. Σωφροσύνης δὲ καὶ ἀκολασίας διὰ σαρκὸς ἐνεργουμένης, τῶν τε ὑπομενόντων ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας τὰς ἀλγεινὰς τῶν κολάσεων, τῶν τε αὖ μαλακιζομένων πρὸς ταῦτα διὰ τῆς σωματικῆς αἰσθήσεως ἑκάτερον τούτων ἐπιδεικνυμένων, πῶς ἔςι παρὰ τὴν κρίσιν διασωθῆ-
B ναι τὸ δίκαιον; ἢ τοῦ αὐτοῦ νῦν μὲν πεπλημμεληκότος, αὖθις δὲ διὰ μεταμελείας ἑαυτὸν ἐκκαθάραντος, κἂν οὕτω τύχῃ, πάλιν ἐπὶ τὸ πλημμελὲς ὀλισθήσαντος, ὑπαμειφθέντος δὲ κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῆς φύσεως καὶ τοῦ μεμολυσμένου καὶ τοῦ ἀμολύντου σώματος, καὶ μηθετέρου τούτων εἰς τὸ διηνεκὲς ἐξαρκέσαντος, ποῖον τῷ ἀκολάςῳ σῶμα συγκολασθήσεται; τὸ ῥικνωθὲν ἐν τῷ γήρᾳ πρὸς τῷ θανάτῳ; Ἀλλ' ἐ-

sum, sibique unitum ostendit); revera autem ipse se ipsum semper excipiens, nunquam idem manet (humor enim per calorem extractus simul et inflamatur et exustus in caliginem redigitur, et semper immutandi facultate motus flammae efficitur, in fuliginem per se immutans subiectum): quèmadmodum igitur, si quis in eodem loco bis flammam contingat, fieri non potest, ut eandem bis contingat (celeritas enim mutationis non exspectat eum, qui tangit iterum, etiam si hoc faciat quam citissime); sed flamma semper nova ac recens est, ut quae semper se ipsam excipiat, nec unquam in eodem maneat: tale quidpiam etiam naturae corporis nostri usu venit: nam quod naturae nostrae affluit atque effluit, per mutandi motum semper ambulans ac se movens, tunc sistitur, quum etiam vivere desierit; quamdiu autem in vita fuerit, statum non habet: aut enim impletur, aut difflatur, aut per utrumque omnino semper traducitur. Si ergo nec est quispiam idem, qui hesternus, sed alter mutatione evadit, quum resurrectio corpus nostrum rursus ad vitam reduxerit, qui est unus fiet omnino quidam hominum populus, ut eius, qui resurgit, nihil deficiat, foetus recens editus infans, puer, adolescens, vir, pater, senex, et omnia, quae intermedia sunt. Quum autem temperantia et incontinentia per carnem exerceatur, et qui pro pietate acerba supplicia sustinent, et qui prae animi mollitia haec refugiunt, per corporis sensum horum utrumque ostendant: qui fieri potest, ut in iudicio iustum servetur? aut quum idem nunc quidem peccaverit, rursus autem poenitentia se ipsum expurgaverit, ac fortasse rursus in peccatum delapsus fuerit: quum item ex naturae consequentia et pollutum et impollutum corpus immutatum fuerit, et neutrum horum in perpetuum suffecerit: quale corpus una cum intemperante punietur? idne, quod in senectute morti vicinum incurvatum fuerit? At hoc aliud erat, atque id, quod peccatum perpetravit. At id, quod perturbatione animi fuit in-

τερον ἦν τοῦτο παρὰ τὸ τὴν ἁμαρτίαν κατεργασάμενον. Ἀλλ᾽ ὅπερ κατεμολύνθη τῷ πάθει; Καὶ ποῦ ὁ πρεσβύ-
C της; Ἢ γὰρ οὐκ ἀναζήσεται οὗτος, καὶ οὐκ ἐνεργὸς ἡ ἀνάσασις, ἢ οὗτος ἐγερθήσεται, καὶ διαφεύξεται τὴν δίκην ὁ ὑποκείμενος. Εἶπω τι καὶ ἄλλο τῶν προφερομένων ἡμῖν παρὰ τῶν οὐ δεδεγμένων τὸν λόγον; Οὐδὲν, φησὶν, ἄπρακτον τῶν ἐν τῷ σώματι μορίων ἡ φύσις ἐποίησε· τὰ μὲν γὰρ τὴν τοῦ ζῆν αἰτίαν καὶ δύναμιν ἐν ἡμῖν ἔχει, ὧν ἄνευ συζῆναι τὴν διὰ σαρκὸς ζωὴν ἡμῶν οὐκ ἐνδέχεται, οἷον καρδία, ἧπαρ, ἐγκέφαλος, πνεύμων, γαστὴρ καὶ τὰ λοιπὰ σπλάγχνα· τὰ δὲ τῇ αἰσθητικῇ κινήσει ἀπο-
D κεκλήρωται· τὰ δὲ τῆς πρακτικῆς καὶ μεταβατικῆς ἐνεργείας ἐστὶν· ἄλλα δὲ πρὸς τὴν διαδοχὴν τῶν ἐπιγινομένων ἐπιτηδείως ἔχει. Εἰ μὲν οὖν ἐν τοῖς αὐτοῖς ἡμῖν ὁ μετὰ ταῦτα βίος ἔσαι, πρὸς οὐδὲν ἡ μετάσασις γίνεται· εἰ δὲ ἀληθὴς ὁ λόγος, ὥσπερ οὖν ἐστὶν ἀληθὴς, ὁ μήτε γάμον ἐμπολιτεύεσθαι τῷ μετὰ τὴν ἀνάσασιν βίῳ διοριζόμενος, μήτε διὰ βρώσεως καὶ πόσεως τὴν τότε διακρατεῖσθαι ζωήν· τίς ἔσαι χρῆσις τῶν μερῶν τοῦ σώματος, οὐκέτι τῶν δι᾽ ἃ νῦν ἔχει τὰ μέλη κατὰ τὴν ζωὴν ἐκείνην ἐλπι-
251 ζομένων; εἰ γὰρ τοῦ γάμου χάριν τὰ πρὸς τὸν γάμον
A ἐστὶν, ὅταν ἐκεῖνο μὴ ᾖ, οὐδὲν τῶν πρὸς ἐκεῖνο δεόμεθα. Οὕτω καὶ πρὸς τὸ ἔργον αἱ χεῖρες, καὶ πρὸς τὸν δρόμον οἱ πόδες, καὶ πρὸς τὴν παραδοχὴν τῶν σιτίων τὸ στόμα, καὶ οἱ ὀδόντες πρὸς τὴν τῆς τροφῆς ὑπηρεσίαν, καὶ πρὸς τὴν πέψιν τὰ σπλάγχνα, καὶ πρὸς τὴν ἀποβολὴν τῶν ἀχρειωθέντων οἱ διεξοδικοὶ τῶν πόρων. Ὅταν οὖν ἐκεῖνα μὴ ᾖ, τὰ δι᾽ ἐκεῖνα γενόμενα πῶς ἢ ὑπὲρ τίνος ἔσαι, ὡς
B ἀναγκὴν εἶναι, εἰ μὲν μὴ εἴη περὶ τὸ σῶμα τὰ πρὸς οὐδὲν τῶν πρὸς τὴν ζωὴν ἐκείνην συνεργεῖν μέλλοντα, μηδέν τι εἶναι τῶν νῦν συμπληρούντων ἡμῖν τὸ σῶμα; ἐν ἄλλοις γὰρ ἡ ζωὴ καὶ οὐκέτ᾽ ἄν τις τὸ τοιοῦτον ἀνάσασιν ὀνομάσειε, τῶν καθ᾽ ἕκαστον μελῶν διὰ τὴν ἐν ἐκείνῃ τῇ ζωῇ ἀχρησίαν οὐ συνανισαμένων τῷ σώματι. Εἰ δὲ διὰ πάντων ἔσαι τούτων ἐνεργὸς ἡ ἀνάσασις, μάταια ἡμῖν καὶ ἀνόνητα πρὸς τὴν ζωὴν ἐκείνην δημιουργήσει ὁ ἐνερ-

quinatum? Et ubi est senex? nam aut hic non resurget, neque resurrectio erit efficax: aut hic suscitabitur, et poenam effugiet, qui poenae est obnoxius. Dicamne etiam aliud eorum, quae obiiciuntur nobis ab iis, qui, quod de resurrectione dicitur, non probant? Nullam, inquiunt, corporis partium natura otiosam fecit: nam aliae vivendi causam et facultatem in nobis habent, sine quibus vita, quam in carne transigimus, constare non potest, ut cor, iecur, cerebrum, pulmo, venter et cetera viscera: aliae sentiendi motui sunt attributae: aliae agendi et transeundi officio funguntur: aliae ad successionem posterorum aptae sunt. Si igitur quae sequetur vita in iisdem erit, ad nullum usum immutatio fit; sin autem vera est oratio, ut certe vera est, quae neque matrimonium in ea vita, quae resurrectionem exceptura sit, amplius locum habere statuit, neque cibo ac potione eam vitam, quae tunc futura sit, conservari: quis erit usus partium corporis, quum ea, propter quae nunc sunt membra, in vita illa non amplius sperentur? nam si matrimonii causa sunt, quae ad matrimonium pertinent, quum illud non fuerit, nihil opus habemus iis, quae ad illud pertinent. Sic ad opus manus, ad cursum pedes, ad cibum suscipiendum os, dentes ad alimenti ministerium, ad concoctionem viscera, ad electionem eorum, quae inutilia sunt facta, meatus excernentes. Quum igitur illa non fuerint, ea, quae propter illa facta sunt, quomodo, cuiusve gratia erunt, adeo ut necesse sit, si quidem circa corpus non fuerint ea, quae nihil adiumenti iis, quae ad vitam illam pertinent, allatura sint, nihil esse eorum, quae corpus nostrum nunc complent (in aliis enim vita est)? idque non amplius resurrectionem aliquis nominaverit, quum singula membra, propterea quod in illa vita nulli sint usui, non una cum corpore resurgant. Sin autem per haec omnia efficax erit resurrectio, vana nobis et inutilia ad vitam illam procreabit qui efficit resurrectio-

γῶν τὴν ἀνάσασιν. Ἀλλὰ μὴν καὶ εἶναι πιστεύειν χρὴ τὴν
C ἀνάστασιν, καὶ μὴ ματαίαν εἶναι. Οὐκοῦν προσεκτέον τῷ
λόγῳ, ὅπως ἂν ἡμῖν διὰ πάντων ἐν τῷ δόγματι τὸ εἰκὸς
διασώζοιτο.

ΜΑΚΡ. Ἐμοῦ δὲ ταῦτα διεξελθόντος· Οὐκ ἀγεννῶς,
φησὶν ἡ διδάσκαλος, κατὰ τὴν λεγομένην ῥητορικὴν τῶν
τῆς ἀναστάσεως δογμάτων κατεπεχείρησας, πιθανῶς τοῖς
ἀνασκευαστικοῖς τῶν λόγων ἐν κύκλῳ περιδραμὼν τὴν ἀλή-
θειαν, ὥστε τοὺς μὴ λίαν ἐπεσκεμμένους τὸ τῆς ἀλη-
θείας μυστήριον παθεῖν ἄν τι κατὰ τὸ εἰκὸς πρὸς τὸν
D λόγον, καὶ οἰηθῆναι μὴ ἔξω τοῦ δέοντος ἐπῆχθαι τοῖς
εἰρημένοις τὴν ἐπαπόρησιν. Ἔχει δὲ οὐχ οὕτω, φησὶν, ἡ
ἀλήθεια, κἂν ἀδυνατῶς ἔχωμεν ἐκ τῶν ὁμοίων ἀντιρητο-
ρεύειν τῷ λόγῳ, ἀλλ' ὁ μὲν ἀληθὴς περὶ τούτων λόγος
ἐν τοῖς ἀποκρύφοις τῆς σοφίας θησαυροῖς τεταμίευται,
τότε εἰς τὸ ἐμφανὲς ἥξων, ὅταν ἔργῳ τὸ τῆς ἀναστάσεως
διδαχθῶμεν μυστήριον, ὅτε οὐκέτι δεήσει ῥημάτων ἡμῖν
252 πρὸς τὴν τῶν ἐλπιζομένων φανέρωσιν. Ἀλλ' ὥσπερ ἐν
A νυκτὶ πολλῶν κινουμένων τοῖς διαγρυπνοῦσι λόγων περὶ
τῆς τοῦ ἡλίου λαμπηδόνος, οἷα ἐστὶν, ἀρχὴν ποιεῖ τὴν
τοῦ λόγου ὑπογραφὴν προφανεῖσα μόνον τῆς ἀκτῖνος ἡ
χάρις, οὕτω πάντα λογισμὸν σοχαστικῶς τῆς μελλούσης
καταστάσεως ἐφαπτόμενον ἀντ' οὐδενὸς ἀποδείκνυσιν, ὅταν
γένηται ἡμῖν ἐν τῇ πείρᾳ τὸ προσδοκώμενον. Ἐπεὶ δὲ
χρὴ μὴ παντάπασιν ἀνεξετάστους ἐαθῆναι τὰς ἀνθυπενε-
B χθείσας ἡμῖν ἐνστάσεις, οὕτωσὶ τὸν περὶ τούτων λόγον δια-
ληψόμεθα. Νοῆσαι χρὴ πρῶτον τίς ὁ σκοπὸς τοῦ κατὰ
τὴν ἀνάστασιν δόγματος, καὶ ὅτου χάριν καὶ εἴρηται τοῦτο
παρὰ τῆς ἁγίας φωνῆς καὶ πεπίστευται. Οὐκοῦν ὡς ἄν
τις ὅρῳ τινὶ τὸ τοιοῦτο περιλαβὼν ὑπογράψειεν, οὕτως
ἐροῦμεν, ὅτι ἀνάστασίς ἐστιν ἡ εἰς τὸ ἀρχαῖον τῆς φύσεως
ἡμῶν ἀποκατάστασις. Ἀλλ' ἐν τῇ πρώτῃ ζωῇ, ἧς αὐτὸς
γέγονε δημιουργὸς ὁ θεὸς, οὔτε γῆρας ἦν, ὡς εἰκὸς, οὔτε
C νηπιότης, οὔτε τὰ κατὰ τὰς πολυτρόπους ἀῤῥωστίας πά-
θη, οὔτε τι ἄλλο τῆς σωματικῆς ταλαιπωρίας οὐδέν·
οὔτε γὰρ εἰκὸς ἦν τοιαῦτα δημιουργεῖν τὸν θεόν· ἀλλὰ

nem. Atqui et esse resurrectionem, et non vanam eam esse credere oportet. Attendendum igitur est orationi, ut per omnia nobis in dogmate id, quod consentaneum sit, conservetur.

MACR. His a me expositis: Haud ignave, inquit magistra, per eam artem, quae dicitur oratoria, resurrectionis dogmata aggressus, probabiliter argumentis, quae refutationi inserviunt, undique veritatem circumeundo tentasti, adeo ut qui veritatis mysterium non admodum consideraverint, oratione, ut verisimile est, nonnihil moveantur, atque putent, non secus, quam par sit, iis, quae dicta sunt, dubitationem esse illatam. Veritas autem, inquit, non ita se habet, etiamsi non possimus ex similibus in oratione contra rhetorico uti artificio, sed vera quidem ratio harum rerum in occultis sapientiae thesauris est recondita, tunc in apertum proditura, quum re ipsa didicerimus resurrectionis mysterium, quando non amplius verbis opus erit nobis ad ea, quae sperantur, declaranda. Sed quemadmodum, quum noctu vigilantibus multae moventur quaestiones de solis splendore, qualis sit, inanem facit sermonis descriptionem apparens duntaxat radii nitor: ita omnem cogitationem, quae futurum statum coniectura attingit, pro nihilo ostendet, quum, quod exspectatur, re ipsa experti fuerimus. Quoniam autem oportet non omnino inexaminata relinquere ex adverso obiecta nobis argumenta, sic de iis exponemus. Intelligere primum oportet, quo spectet resurrectionis dogma, et qua de causa hoc a sancta illa voce et dictum et creditum sit. Ergo ut aliquis definitione quadam tale comprehenderit atque descripserit, ita dicemus: Resurrectio est naturae nostrae in pristinum statum restitutio. At in prima vita, cuius deus ipse creator fuit, neque senectus erat, ut verisimile est, neque infantia, neque variarum infirmitatum affectiones, neque ulla alia corporis miseria (neque enim verisimile est, deum eiusmodi res creare): sed

θεῖόν τι χρῆμα ἦν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, πρὶν ἐν ὁρμῇ γενέσθαι τοῦ κακοῦ τὸ ἀνθρώπινον. Ταῦτα δὲ πάντα τῇ εἰσόδῳ τῆς κακίας ἡμῖν συνεισέβαλεν. Οὐκοῦν οὐδεμίαν ἀνάγκην ἕξει ὁ ἄνευ κακίας βίος ἐν τοῖς διὰ ταύτην συμβεβηκόσιν εἶναι. Ὥσπερ γὰρ ἐπακολουθεῖ τῷ διὰ κρυμῶν ὁδοιποροῦντι τὸ ψύχεσθαι τὸ σῶμα, ἢ τῷ διὰ θερ-
D μῆς ἀκτῖνος πορευομένῳ τὸ μελαίνεσθαι τὴν ἐπιφάνειαν· εἰ δὲ ἐκτὸς ἑκατέρου γένοιτο τούτων, συναπηλλάγη πάντως καὶ τοῦ μελασμοῦ καὶ τῆς ψύξεως, καὶ οὐκ ἄν τις εὐλόγως ἐπιζητοίη τὸ ἔκ τινος αἰτίας συμβαῖνον, τῆς αἰτίας οὐκ οὔσης· οὕτως ἡ φύσις ἡμῶν ἐμπαθὴς γενομένη τοῖς ἀναγκαίως ἐπακολουθοῦσι τῇ παθητικῇ ζωῇ συνηνέχθη· πρὸς δὲ τὴν ἀπαθῆ μακαριότητα πάλιν ἀναδραμοῦσα, οὐκέτι τοῖς ἐπακολουθήμασι τῆς κακίας συνενε-
253 χθήσεται. Ἐπεὶ οὖν ὅσα ἐκ τῆς ἀλόγου ζωῆς τῇ ἀνθρω-
A πίνῃ κατεμίχθη φύσει, οὐ πρότερον ἦν ἐν ἡμῖν, πρὶν εἰς πάθος διὰ κακίας πεσεῖν τὸ ἀνθρώπινον, ἀναγκαίως καταλιπόντες τὸ πάθος, καὶ πάντα ὅσα μετ' αὐτοῦ καθορᾶται, συγκαταλείψομεν. Ὥστε οὐκ ἄν τις εὐλόγως ἐν τῷ βίῳ ἐκείνῳ τὰ ἐκ τοῦ πάθους ἡμῖν ἐπισυμβεβηκότα ζητήσειεν. Ὡς γὰρ εἴ τις ῥωγαλέον περὶ ἑαυτὸν ἔχων χι-
B τῶνα γυμνωθείη τοῦ περιβλήματος, οὐκέτ' ἂν τὴν τοῦ ἀποῤῥιφέντος ἀσχημοσύνην ἐφ' ἑαυτοῦ βλέποι, οὕτως καὶ ἡμῶν ἀποδυσαμένων τὸν νεκρὸν ἐκεῖνον καὶ εἰδεχθῆ χιτῶνα τὸν ἐκ τῶν ἀλόγων δερμάτων ἡμῖν ἐπιβληθέντα· δέρμα δὲ ἀκούων, τὸ σχῆμα τῆς ἀλόγου φύσεως νοεῖν μοι δοκῶ, ὃ πρὸς τὸ πάθος οἰκειωθέντες περιεβλήθημεν· πάντα ὅσα τοῦ ἀλόγου δέρματος περὶ ἡμᾶς ἦν, ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ χιτῶνος συναποβαλλόμεθα. Ἔστι δὲ ἃ προσελάβομεν ἀπὸ τοῦ ἀλόγου δέρματος, ἡ μίξις, ἡ σύλληψις,
C ὁ τόκος, ὁ ῥύπος, ἡ θηλή, ἡ τροφή, ἡ ἐκποίησις, ἡ κατ' ὀλίγον ἐπὶ τὸ τέλειον αὔξησις, ἡ ἀκμή, τὸ γῆρας, ἡ νόσος, ὁ θάνατος. Εἰ οὖν ἐκεῖνο περὶ ἡμᾶς οὐκ ἔσαι, πῶς ἡμῖν τὰ ἐξ ἐκείνου ὑπολειφθήσεται; Ὥστε μάταιον, ἄλλης τινὸς καταστάσεως κατὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἐλπιζομένης, διὰ τῶν μηδὲν αὐτῇ κοινωνούντων ἐνίσασθαι

divina quaedam res erat humana natura, priusquam impetus hominem ad malum incitasset. Haec autem omnia simul cum ingressu mali in nos irruerunt. Ergo vita, quae expers est vitii, nequaquam necesse habebit in iis versari, quae propter ipsum evenerunt. Quemadmodum enim per gelu iter facienti accidit, ut corpus eius frigore laboret, aut per calidum radium incedenti, ut facies eius nigrescat: sin autem extra horum utrumque fuerit, liberatur omnino a nigrore et refrigeratione, nec iure requisierit quispiam quod ex aliqua causa contingit, causa non exstante: ita natura nostra affectibus obnoxia facta iis, quae necessario sequuntur patibilem vitam, conflictatur; ad beatitudinem autem perturbationibus vacuam iterum recurrens, non amplius iis, quae sequuntur vitium, conflictabitur. Quoniam igitur quaecunque ex vita rationis experte humanae naturae admixta sunt, non prius in nobis fuerunt, quam in perturbationes per vitium cecidisset genus humanum, necessario relictis perturbationibus, etiam omnia, quaecunque cum iis cernuntur, simul relinquemus. Quamobrem non iure quispiam in vita illa quaesierit ea, quae ex affectione nobis posterius acciderunt. Quemadmodum enim si quis lacera circumdatus tunica eo indumento se exuerit, non amplius eius, quod fuit abiectum, turpitudinem in se videbit: ita etiam, quum nos exuerimus mortuam illam atque deformem tunicam, ex pellibus rationis expertibus nobis iniectam (pellem autem audiens habitum ratione carentis naturae intelligere mihi videor, quem, cum perturbatione consociati, induti sumus): omnia, quaecunque ratione carentis pellis circa nos erant, ut tunica nos exuimus, simul abiicimus. Sunt autem, quae assumpsimus a pelle rationis experte, coitus, conceptio, partus, sordes, mamma, alimentum, egestio, quod fit paulatim ad perfectum incrementum, vigor aetatis, senectus, morbus, mors. Si igitur illa circa nos non erit, quomodo nobis, quae ex illa exstiterunt, relinquentur? Itaque frustra est, quum alius quidam status in futura vita speretur, per ea, quae

πρὸς τὸ δόγμα τῆς ἀναςάσεως. Τί γὰρ κοινὸν ἔχει ῥικνότης καὶ πολυσαρκία, καὶ τηκεδὼν καὶ πληθώρα, καὶ εἴ τι ἄλλο τῇ ῥευςῇ φύσει τῶν σωμάτων ἐπισυμβαίνει πρὸς τὴν ζωὴν ἐκείνην, ἢ τῆς ῥοώδους τε καὶ παροδικῆς
D τοῦ βίου διαγωγῆς ἠλλοτρίωται; Ἓν ζητεῖ μόνον ὁ τῆς ἀναςάσεως λόγος, τὸ φυῆναι διὰ γεννήσεως ἄνθρωπον· μᾶλλον δὲ, καθώς φησι τὸ εὐαγγέλιον, εἰ ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον, τὸ δὲ μακρόβιον ἢ ὠκύμορον, ἢ τὸν τοῦ θανάτου τρόπον, εἰ τοιῶςδε ἢ ἑτέρως συμβέβηκε, μάταιον τῷ τῆς ἀναςάσεως λόγῳ συνεξετάζειν. Ὅπως γὰρ ἂν τοῦτο δῶμεν καθ' ὑπόθεσιν ἔχειν, ἐν τῷ
254 ὁμοίῳ πάντως ἐςὶν, οὔτε δυςκολίας, οὔτε ῥᾳςώνης ἐκ τῆς
A τοιαύτης διαφορᾶς περὶ τὴν ἀνάςασιν οὔσης· τὸν γὰρ τοῦ ζῆν ἀρξάμενον ζῆσαι χρὴ πάντως, τῆς ἐν τῷ μέσῳ διὰ τοῦ θανάτου συμβάσης αὐτῷ διαλύσεως ἐν τῇ ἀναςάσει διορθωθείσης. Τὸ δὲ ὅπως ἢ πότε ἡ διάλυσις γίνεται, τί τοῦτο πρὸς τὴν ἀνάςασιν; πρὸς ἕτερον γὰρ σκοπὸν βλέπει ἡ περὶ τούτου σκέψις· οἷον καθ' ἡδονήν τις ἐβίω, ἢ ἀνιώμενος, κατ' ἀρετὴν ἢ κακίαν, ἐπαινετὸς
B ἢ ὑπαίτιος, ἐλεεινὸς ἢ μακάριος παρῆλθε τὸν χρόνον. Ταῦτα γὰρ πάντα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐκ τοῦ μέτρου τῆς ζωῆς καὶ ἐκ τοῦ εἴδους τοῦ κατὰ τὸν βίον εὑρίσκεται· καὶ ὡς πρὸς τὴν κρίσιν τῶν βεβιωμένων ἀναγκαῖον ἂν εἴη τῷ κριτῇ πάθος, καὶ λώβην, καὶ νόσον, καὶ γῆρας, καὶ ἀκμὴν, καὶ νεότητα, καὶ πλοῦτον καὶ πενίαν διερευνᾶσθαι, ὅπως τις δι' ἑκάςου τούτων γενόμενος ἢ εὖ, ἢ κακῶς τὸν συγκληρωθέντα βίον παρέδραμε, καὶ ἢ πολλῶν ἐγένετο δεκτικὸς ἀγαθῶν, ἢ κακῶν ἐν μακρῷ τῷ χρόνῳ, ἢ οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ὅλως ἑκατέρου τούτων ἐφήψατο, ἐν
C ἀτελεῖ τῇ διανοίᾳ τοῦ ζῆν παυσάμενος; Ὅταν δὲ πρὸς τὴν πρώτην τοῦ ἀνθρώπου κατασκευὴν δι' ἀναςάσεως ὁ θεὸς ἐπαναγάγῃ τὴν φύσιν, ἀργὸν ἂν εἴη τὰ τοιαῦτα λέγειν, καὶ τὸ διὰ τῶν τοιούτων ἐνςάσεων οἴεσθαι τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ πρὸς τὸν σκοπὸν ἐμποδίζεσθαι. Σκοπὸς δὲ αὐτῷ εἷς τὸ τελειωθέντος ἤδη διὰ τῶν καθ' ἕκαςον ἀνθρώπων παντὸς τοῦ τῆς φύσεως ἡμῶν πληρώματος,

cum illa nihil commune habent, dogmati resurrectionis instare. Quid enim commune habet curvitas et corpulentia, tabes et humorum abundantia, et si quid aliud fluxae corporum naturae accidit, cum vita illa, quae a fluxo celeriterque transeunte vitae cursu aliena est? Unum duntaxat ratio resurrectionis quaerit, ut natus per generationem sit homo, vel potius, ut dicit evangelium, an generatus sit homo in mundo: longaene autem, an brevis fuerit vitae, hocne, an illo mortis genere ei mori contigerit, frustra est una cum ratione resurrectionis exquirere. Quomodocunque enim hoc se habere dederimus per hypothesin, in idem omnino res redit, quum neque difficultas, neque facilitas ex tali differentia circa resurrectionem sit: nam qui vivere coeperit, eum vivere omnino oportet, quum ea, quae ipsi per mortem intercesserit, dissolutio in resurrectione corrigatur. Quomodo autem aut quando dissolutio fiat, quid hoc ad resurrectionem? ad aliud enim propositum spectat huius rei consideratio: velut in voluptate aliquis vixit, vel in dolore, secundum virtutem vel vitium, cum laude vel in culpa, miserabiliter vel beate tempus transegit. Haec enim omnia et quae huiusmodi sunt, ex modo et ex genere vitae inveniuntur: et sic ad iudicium de acta vita ferendum necesse fuerit iudici affectionem, detrimentum, morbum, senium, aetatis vigorem, iuventutem, divitias, paupertatem perscrutari, quo pacto quis per horum unumquodque versatus bene, an male vitae, quam simul sortitus erat, cursum confecerit: et multorumne fuerit capax bonorum vel malorum longo tempore, an ne ab initio quidem horum utrumque attigerit, ut qui ingenio nondum perfecto vivere desierit? Quum autem ad primam hominis constitutionem deus per resurrectionem naturam reduxerit: vanum fuerit haec dicere, et per has obiectiones arbitrari dei potentiam a proposito impediri. Propositum autem ei hoc unum est, ut absoluta iam per singulos homines universa

τῶν μὲν εὐθὺς ἤδη κατὰ τὸν βίον τοῦτον ἀπὸ κακίας κε-
D καθαρμένων, τῶν δὲ μετὰ ταῦτα διὰ τοῦ πυρὸς τοῖς κα-
θήκουσι χρόνοις ἰατρευθέντων, τῶν δὲ ἐπ᾽ ἴσης καὶ τοῦ
καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ τὴν πεῖραν παρὰ τὸν τῇδε βίον ἀ-
γνοησάντων, πᾶσι προθεῖναι τὴν μετουσίαν τῶν ἐν αὐτῷ
καλῶν, ἅπερ φησὶν ἡ γραφὴ μήτε ὀφθαλμὸν ἰδεῖν, μήτε
ἀκοὴν δέξασθαι, μήτε λογισμοῖς ἐφικτὰ γενέσθαι. Τοῦ-
το δὲ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶ, κατά γε τὸν ἐμὸν λόγον, ἢ τὸ ἐν
αὐτῷ τῷ θεῷ γενέσθαι· τὸ γὰρ ἀγαθὸν τὸ ὑπὲρ ἀκοὴν,
255 καὶ ὀφθαλμὸν, καὶ καρδίαν αὐτὸ ἂν εἴη τὸ τοῦ παντὸς
A ὑπερκείμενον. Ἡ δὲ τοῦ κατ᾽ ἀρετὴν ἢ κακίαν βίου δια-
φορὰ ἐν τῷ μετὰ ταῦτα κατὰ τοῦτο δειχθήσεται μάλιστα,
ἐν τῷ θᾶττον ἢ σχολαιότερον μετασχεῖν τῆς ἐλπιζομένης
μακαριότητος· τῷ γὰρ μέτρῳ τῆς ἐγγενομένης ἑκάστῳ κα-
κίας ἀναλογήσει πάντως καὶ ἡ τῆς ἰατρείας παράτασις.
Ἰατρεία δ᾽ ἂν εἴη ψυχῆς τὸ τῆς κακίας καθάρσιον. Τοῦ-
το δὲ ἄνευ ἀλγεινῆς διαθέσεως κατορθωθῆναι οὐχ οἷόν
B τε, καθὼς ἐν τοῖς προλαβοῦσιν ἐξήταται. Μᾶλλον δ᾽ ἄν
τις ἐπιγνοίη τῶν ἐνστάσεων τὸ περιττὸν καὶ ἀνοίκειον, εἰς
τὸ βάθος τῆς ἀποστολικῆς διακύψας σοφίας· τοῖς γὰρ
Κορινθίοις τὸ περὶ τούτων σαφηνίζων μυστήριον, τάχα τὰ
αὐτὰ προτεινόντων αὐτῷ κἀκείνων, ἃ παρὰ τῶν νῦν κα-
τεπιχειρούντων τοῦ δόγματος ἐπὶ ἀνατροπῇ τῶν πεπιστευ-
μένων προφέρεται, τῷ ἰδίῳ ἀξιώματι τὸ τῆς ἀμαθίας
αὐτῶν ἐπικόπτων θράσος, οὕτωσὶ λέγει· Ἐρεῖς οὖν μοι·
Πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται;
Ἄφρον, φησὶ, σὺ ὃ σπείρεις, οὐ ζωοποιεῖται, ἐὰν μὴ
C ἀποθάνῃ· καὶ ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον
σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι, σίτου ἢ ἄλλου
τινὸς τῶν σπερμάτων. Ὁ δὲ θεὸς δίδωσιν αὐτῷ σῶμα,
καθὼς ἠθέλησεν. Ἐνταῦθα γὰρ ἐπιζομίζειν μοι δοκεῖ
τοὺς ἀγνοοῦντας τὰ οἰκεῖα μέτρα τῆς φύσεως, καὶ πρὸς
τὴν ἑαυτῶν ἰσχὺν τὴν θείαν ἀντεξετάζοντας δύναμιν, καὶ
οἰομένους τοσοῦτον εἶναι τῷ θεῷ δυνατὸν, ὅσον χωρεῖ
καὶ ἡ ἀνθρωπίνη κατάληψις· τὸ δὲ ὑπὲρ ἡμᾶς ὂν καὶ
D τοῦ θεοῦ παριέναι τὴν δύναμιν· ὁ γὰρ ἐρωτήσας τὸν

naturae nostrae plenitudine, quum alii quidem iam statim in hac vita a malo expiati, alii vero posthac per ignem convenientibus temporibus curati fuerint, alii autem ex aequo boni malique experientiam in hac vita non habuerint, omnibus proponat communem usum bonorum, quae in ipso sunt, quae quidem neque oculum vidisse, neque aurem audivisse, neque cogitatione quemquam assequi posse literis sacris proditum est. Hoc autem nihil est aliud, mea quidem sententia, quam in ipso deo esse: bonum enim, quod aurem, quod oculum, quod cor superat, ipsum est, quod universo superius. Eius autem, quae vel cum virtute vel cum nequitia transigitur, vitae differentia posthac ostendetur maxime eo, quod citius aut tardius quis beatitudinis, quae speratur, particeps fiet: nam modo vitii cuique insiti respondebit omnino etiam medicinae productio. Animae autem medicina fuerit vitii purgatio. Haec vero sine acerba affectione perfici non potest, ut in superioribus est demonstratum. Immo vero quam sint superflua atque inepta quae obiiciuntur argumenta, intelliget, si quis in profundum apostolicae sapientiae prospexerit: nam quod ad haec pertinet mysterium Corinthiis declarans, quum fortasse et illi eadem ipsi obiicerent, quae proferuntur ab iis, qui nunc hanc doctrinam oppugnant, ad evertenda ea, quae creduntur, sua auctoritate illorum inscitiae reprimens audaciam, ita dicit: Dices ergo mihi: Quomodo resurgunt mortui? et quali corpore veniunt? Stulte, inquit, tu quod seminas, non vivificatur, nisi mortuum fuerit: et quod seminas, non corpus, quod futurum est, seminas, sed nudum granum, si forte, tritici, aut alius alicuius seminum. Deus autem dat ei corpus, sicut vult. Hic enim mihi videtur obstruere iis, qui ignorant convenientem naturae modum, suisque viribus contra metiuntur divinam potentiam, atque existimant deum tantum posse, quantum capiat etiam humana comprehensio; quod autem supra nos sit, dei quoque superare po-

ἀπόςολον τὸ πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροὶ; ὡς ἀμήχανον
ὂν τὸ ἐσκεδασμένον τῶν τοῦ σώματος ςοιχείων εἰς συν-
δρομὴν πάλιν ἐλθεῖν ἀποφαίνεται· καὶ ὡς τούτου μὴ
δυναμένου, ἄλλου δὲ σώματος παρὰ τὴν συνδρομὴν τῶν
ςοιχείων οὐχ ὑπολειπομένου, τοῦτό φησι κατὰ τοὺς δει-
νοὺς τῶν διαλεγομένων, συμπεράνας διά τινος ἀκολου-
θίας ἅπερ ὑπέθετο· Εἰ σῶμά ἐςι συνδρομὴ ςοιχείων,
256 τούτων δὲ ἀμήχανος ἐκ δευτέρου ἡ συνόδος, ποίῳ χρή-
A σονται σώματι οἱ ἀνιςάμενοι; Τοῦτο τοίνυν τὸ δο-
κοῦν διά τινος τεχνικῆς ςοφίας αὐτοῖς συμπεπλέχθαι
ἀφροσύνην ὠνόμασε τῶν μὴ κατιδόντων ἐν τῇ λοιπῇ
κτίσει τὸ ὑπερέχον τῆς θείας δυνάμεως· καταλιπὼν γὰρ
τὰ ὑψηλότερα τῶν τοῦ θεοῦ θαυμάτων, δι' ἃ ἦν εἰς
ἀπορίαν ἀγαπεῖν τὸν ἀκούοντα, οἷον τί τὸ οὐράνιον
σῶμα, καὶ πόθεν; τί δὲ τὸ ἡλιακὸν ἢ τὸ σεληναῖον;
ἢ τὸ ἐν τοῖς ἄςροις φαινόμενον; ὁ αἰθήρ; ὁ ἀήρ; τὸ
ὕδωρ; ἡ γῆ; ἐκ τῶν συντρόφων ἡμῖν καὶ κοινοτέρων ἐλέγ-
B χει τῶν ἐνιςαμένων τὸ ἀνεπίσκεπτον. Οὐδὲ ἡ γεωρ-
γία σε διδάσκει, φησὶν, ὅτι μάταιός ἐςιν ὁ πρὸς τὸ ἑαυ-
τοῦ μέτρον τῆς θείας δυνάμεως ςοχαζόμενος τὸ ὑπερέ-
χον; πόθεν τοῖς σπέρμασι τὰ περιφυόμενα σώματα; τί
δὲ καθηγεῖται τῆς βλάςης αὐτῶν; οὐχὶ θάνατος, εἴπερ
θάνατός ἐςιν ἡ τοῦ συνεχομένου διάλυσις; τὸ γὰρ σπέρ-
μα οὐκ ἂν ἔλθοι εἰς ἔκφυσιν, μὴ διαλυθὲν ἐν τῇ βώλῳ,
καὶ γενόμενον ἀραιὸν καὶ πολύπορον, ὥςτε καταμιχθῆ-
ναι πρὸς τὴν παρακειμένην ἰκμάδα τῇ οἰκείᾳ ποιότητι,
C καὶ οὕτως εἰς ῥίζαν καὶ βλάςην μεταποιηθῆναι, καὶ
μηδ' ἐν τούτοις μεῖναι, ἀλλὰ μεταβαλεῖν εἰς καλάμην
τοῖς διὰ μέσου γόνασιν, οἷόν τισι συνδεσμοῖς ὑπεζωσμέ-
νην πρὸς τὸ δύνασθαι φέρειν ἐν ὀρθίῳ τῷ σχήματι
τὸν ςάχυν τῷ καρπῷ βαρυνόμενον. Ποῦ τοίνυν ταῦτα
τὰ περὶ τὸν σῖτον ἦν πρὸ τῆς ἐν τῇ βώλῳ αὐτοῦ δια-
λύσεως; Ἀλλὰ μὴν ἐκεῖθεν τοῦτό ἐςιν. Εἰ γὰρ μὴ
ἐκεῖνο πρότερον ἦν, οὐδ' ἂν ὁ ςάχυς ἐγένετο. Ὥςπερ
τοίνυν τὸ κατὰ τὸν ςάχυν σῶμα ἐκ τοῦ σπέρματος
D φύεται, τῆς θείας δυνάμεως ἐξ αὐτοῦ ἐκείνου τοῦτο φι-

tentiam: qui enim rogavit apostolum: Quomodo resurgunt mortui? quasi fieri non posse declarat, ut dispersa corporis elementa rursum coëant, et quum hoc quasi fieri non posset, neque aliud corpus praeter concursum elementorum relinqueretur, hoc dicit, sicut periti dialectici, congruenter quodammodo ea, quae supposuerat, concludens: Si corpus est concursus elementorum, fieri autem non potest, ut eorum iterum fiat coitio, quali corpore utentur qui resurgunt? Hoc igitur, quod videbatur per artificiosam quandam sapientiam iis esse contextum, insipientiam nominavit eorum, qui in reliquis rebus creatis non viderunt excellentiam divinae potentiae: omissis enim altioribus dei miraculis, quibus ad dubitationem auditorem adducere poterat, veluti quid corpus caeleste, et unde? quid corpus solis aut lunae? aut id, quod apparet in astris? quid aether? quid aër? quid aqua? quid terra? Ex iis, quae domestica nobis magisque communia sunt, inconsiderantiam adversariorum arguit. An ne agricultura quidem, inquit, te docet stultum esse, qui excellentiam divinae potentiae ex se metiatur? unde ea, quae seminibus adnascuntur, corpora? quid ea ad germinandam deducit? an non mors, si quidem mors est eius, quod constitit, dissolutio? nam semen non pervenerit ad germinandum, nisi dissolutum in gleba et rarefactum meatibusque refertum fuerit, ut sua qualitate admisceatur apposito humori, et sic in radicem et germen transmutetur, et ne in his quidem maneat, sed mutetur in culmum, in medio enatis geniculis, tanquam quibusdam vinculis succinctum, ut possit ferre in figura erecta spicam fruge onustam. Ubi igitur haec erant, quae circa frumentum conspiciuntur, priusquam id in gleba dissolutum esset? Atqui illinc hoc ortum est. Nam nisi illud prius fuisset, ne spica quidem facta esset. Quemadmodum igitur, quod in spica est, corpus ex semine nascitur, divina virtute ex illo

λοτεχνούσης, καὶ οὔτε δι' ὅλων ταὐτόν ἐςι τῷ σπέρματι, οὔτε παντάπασιν ἕτερον· οὕτω, φησὶ, καὶ τὸ μυςήριον τῆς ἀναςάσεως ἤδη σοι διὰ τῶν ἐν τοῖς σπέρμασι θαυματοποιουμένων προερμηνεύεται, ὡς τῆς θείας δυνάμεως ἐν τῷ περιόντι τῆς ἐξουσίας οὐ μόνον ἐκεῖνο τὸ διαλυθέν σοι πάλιν ἀποδιδούσης, ἀλλά σοι καὶ ἕτερα μεγάλα τε καὶ καλὰ προστιθείσης, δι' ὧν σοι πρὸς τὸ μεγαλοπρεπέςερον ἡ φύσις κατασκευάζεται. Σπείρεται γὰρ,
257 φησὶν, ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ· σπείρεται ἐν
A ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει· σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ· σπείρεται σῶμα ψυχικὸν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν. Ὡς γὰρ καταλιπὼν μετὰ τὸ διαλυθῆναι ὁ ἐν τῇ βώλῳ σῖτος τὴν ἐν τῷ ποσῷ βραχύτητα καὶ τὴν ἐν τῷ ποιῷ τοῦ σχήματος αὐτοῦ ἰδιότητα ἑαυτὸν οὐκ ἀφῆκεν, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ μένων ςάχυς γίνεται, πάμπολυ διαφέρων αὐτὸς ἑαυτοῦ μεγέθει καὶ κάλλει καὶ ποικιλίᾳ καὶ σχήματι· κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ἀν-
B θρωπίνη φύσις ἐναφεῖσα τῷ θανάτῳ πάντα τὰ περὶ αὐτὴν ἰδιώματα, ὅσα διὰ τῆς ἐμπαθοῦς διαθέσεως ἐπεκτήσατο, τὴν ἀτιμίαν, λέγω, τὴν φθορὰν, τὴν ἀσθένειαν, τὴν κατὰ τὰς ἡλικίας διαφορὰν, ἑαυτὴν οὐκ ἀφίησιν· ἀλλ' ὥςπερ εἰς ςάχυν τινὰ, πρὸς τὴν ἀφθαρσίαν μεθίςαται, καὶ τὴν δόξαν, καὶ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν δύναμιν, καὶ τὴν ἐν παντὶ τελειότητα, καὶ τὸ μηκέτι τὴν ζωὴν αὐτῆς οἰκονομεῖσθαι τοῖς φυσικοῖς ἰδιώμασιν, ἀλλ' εἰς πνευματικήν τινα καὶ ἀπαθῆ μεταβῆναι κατάςασιν· αὕτη γάρ ἐςιν ἡ
C τοῦ ψυχικοῦ σώματος ἰδιότης, τὸ ἀεὶ διά τινος ῥοῆς καὶ κινήσεως ἀπὸ τοῦ ἐν ᾧ ἐςὶν ἀλλοιοῦσθαι καὶ μεταβάλλειν εἰς ἕτερον· ἃ γὰρ νῦν οὐκ ἐν ἀνθρώποις μόνον ὁρῶμεν καλὰ, ἀλλὰ καὶ ἐν φυτοῖς καὶ ἐν βοσκήμασιν, τούτων οὐδὲν ἐν τῷ τότε βίῳ ὑπολειφθήσεται. Δοκεῖ δέ μοι καὶ διὰ πάντων συναγορεύειν ὁ ἀποςολικὸς λόγος τῇ καθ' ἡμᾶς ὑπολήψει τῆς ἀναςάσεως, καὶ τοῦτο δεικνύειν, ὅπερ
D ὁ ἡμέτερος ὁρισμὸς περιέχει λέγων, μηδὲν ἕτερον εἶναι ἀνάςασιν, ἢ τὴν εἰς τὸ ἀρχαῖον τῆς φύσεως ἡμῶν ἀποκατάςασιν· ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ πρώτῃ κοσμογονίᾳ τοῦτο

ipso hoc artificiose efficiente, ac neque prorsus idem est, quod semen, neque omnino diversum: ita, inquit, mysterium quoque resurrectionis iam tibi per ea, quae mirabiliter fiunt in seminibus, praesignificatur, quod divina virtus exuberante potestate non solum illud, quod est dissolutum, tibi denuo reddat, verum etiam alia magna atque praeclara tibi addat, quibus natura tibi magnificentius exornatur. Seminatur enim, inquit, in corruptione, resurgit in incorruptione: seminatur in infirmitate, resurgit in potentia: seminatur in ignominia, resurgit in gloria: seminatur corpus animale, resurgit corpus spirituale. Ut enim, quod erat in gleba triticum, postquam fuerit dissolutum, relicta, quae in quantitate consideratur, exiguitate, et quae in qualitate spectatur, figurae suae proprietate, se ipsum non dimittit, sed in se ipso manens spica evadit, plurimum differens ipsum a se ipso magnitudine, pulchritudine, varietate, figura: eodem modo humana quoque natura, relictis in morte omnibus suis proprietatibus, quas patibili affectione acquisiverat, ignominia, inquam, corruptione, infirmitate, aetatum discrimine, se ipsam non dimittit; sed veluti in spicam quandam, immutatur in incorruptionem, in gloriam, in honorem, in virtutem, et, quae in omnibus est, perfectionem, et in eam conditionem, ut vita eius non amplius naturalibus regatur proprietatibus, sed in spiritualem quendam et impatibilem statum transeat: haec est enim animalis corporis proprietas, ut semper per fluxum quendam et motum ab eo, in quo versatur, diversum fiat et in aliud immutetur: nam quae nunc non in hominibus solum bona videmus, sed etiam in plantis atque pecoribus, horum nihil in illa, quae tunc erit vita, relinquetur. Videtur autem mihi per omnia quoque apostolica oratio nostrae de resurrectione sententiae suffragari, et id ostendere, quod nostra continet definitio, dicens nihil aliud esse resurrectionem, quam naturae nostrae in pristinum statum restitutionem? quoniam enim in prima mundi

παρὰ τῆς γραφῆς μεμαθήκαμεν, ὅτι πρῶτον ἐβλάςησεν
ἡ γῆ βοτάνην χόρτου, καθὼς ὁ λόγος φησὶν· εἶτα ἐκ
τῆς βλάςης τὸ σπέρμα ἐγένετο, οὗπερ ἐπὶ τὴν γῆν κα-
ταῤῥυέντος, τὸ αὐτὸ πάλιν εἶδος τοῦ ἐξ ἀρχῆς φυέν-
τος ἀνέδραμεν· φησὶ δὴ τοῦτο ὁ θεῖος ἀπόςολος καὶ
ἐπὶ τῆς ἀναςάσεως γίνεσθαι. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο
258 παρ᾽ αὐτοῦ διδασκόμεθα, τὸ πρὸς τὸ μεγαλοπρεπέςε-
A ρον μεθίςασθαι τὸ ἀνθρώπινον, ἀλλ᾽ ὅτι τὸ ἐλπιζό-
μενον οὐδὲν ἕτερόν ἐςιν, ἢ ὅπερ ἐν πρώτοις ἦν· ἐπει-
δὴ γὰρ τὸ κατ᾽ ἀρχὰς οὐχ ὁ ςάχυς ἀπὸ τοῦ σπέρμα-
τος, ἀλλ᾽ ἐκεῖθεν τὸ σπέρμα· μετὰ ταῦτα δὲ οὗτος
τῷ σπέρματι περιφύεται, ἡ τοῦ ὑποδείγματος ἀκολου-
θία σαφῶς ἐπιδείκνυσι τὸ πᾶσαν τὴν διὰ τῆς ἀναςά-
σεως ἀναβλαςήσουσαν ἡμῖν μακαριότητα πρὸς τὴν ἐξ
ἀρχῆς ἐπανιέναι χάριν· ςάχυς γὰρ ὄντες τὸ κατ᾽ ἀρχὰς
B τρόπον τινὰ καὶ ἡμεῖς ἐπειδὴ τῷ καύσωνι τῆς κακίας
κατεξηράνθημεν, ὑπολαβοῦσα δὲ ἡμᾶς ἡ γῆ διὰ τοῦ
θανάτου λυθέντας πάλιν κατὰ τὸ ἔαρ τῆς ἀναςάσεως
ςάχυν ἀναδείξει τὸν γυμνὸν τοῦτον κόκκον τοῦ σώματος,
εὐμεγέθη τε καὶ ἀμφιλαφῆ, καὶ ὄρθιον καὶ εἰς τὸ οὐ-
ράνιον ὕψος ἀνατεινόμενον, ἀντὶ καλάμης ἢ ἀνθερίκων
τῇ ἀφθαρσίᾳ καὶ τοῖς λοιποῖς τῶν θεοπρεπῶν γνωρι-
ςμάτων ὡραϊζόμενον· δεῖ γὰρ, φησὶ, τὸ φθαρτὸν τοῦτο
ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν. Ἡ δὲ ἀφθαρσία, καὶ ἡ δόξα,
καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δύναμις ἴδια τῆς θείας φύσεως εἶναι
C ὁμολογεῖται, ἅπερ πρότερόν τε περὶ τὸν κατ᾽ εἰκόνα
γενόμενον ἦν, καὶ εἰς αὖθις ἐλπίζεται. Ὁ γὰρ πρῶτος ςάχυς
ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἦν, ὁ Ἀδάμ· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τῇ τῆς κακίας
εἰςόδῳ εἰς πλῆθος ἡ φύσις κατεμερίσθη, καθὼς γίνεται
ὁ καρπὸς ἐν τῷ ςάχυϊ, οὕτως οἱ καθ᾽ ἕκαςον γυμνω-
θέντες τοῦ κατὰ τὸν ςάχυν ἐκεῖνον εἴδους, καὶ τῇ γῇ
καταμιχθέντες πάλιν ἐν τῇ ἀναςάσει κατὰ τὸ ἀρχέγονον
κάλλος ἀναφυόμεθα, ἀντὶ ἑνὸς τοῦ πρώτου ςάχυος αἱ
ἄπειροι μυριάδες τῶν λητῶν γενόμενοι. Ὁ δὲ κατ᾽ ἀρε-
D τὴν βίος ἐν τούτῳ πρὸς τὴν κακίαν τὸ διάφορον ἔξει,
ὅτι οἱ μὲν ἐνταῦθα παρὰ τὸν βίον δι᾽ ἀρετῆς ἑαυτοὺς

origine hoc ex literis sacris didicimus, quod primum graminis herbam terra produxit, sicut dicit narratio: deinde ex germine ortum est semen: quod quum in terram defluxisset, eadem rursus species eius, quod ab initio provenerat, enata est: hoc divinus apostolus etiam in resurrectione fieri dicit. Non solum autem hoc ab eo docemur, quod homo ad id, quod magnificentius est, immutatur, sed quod id, quod speratur, nihil aliud est, quam id, quod erat in principio: quoniam enim ab initio non spica ex semine, sed illinc semen provenit: ea autem postea semini adnascitur, similitudinis consequentia aperte indicat, fore, ut universa per resurrectionem nobis germinans beatitudo ad pristinam revertatur gratiam: nam nos quoque quum ab initio essemus quodammodo spica, posteaquam ardore vitii exaruimus, quae excepit nos terra per mortem solutos rursus in vere resurrectionis hoc nudum corporis granum spicam reddet proceram, densam, erectam et ad altitudinem usque caeli pertinentem, pro culmo vel aristis incorruptione reliquisque divinis signis exornatam: oportet enim, inquit, hoc corruptibile induere incorruptionem. Incorruptionem autem, gloriam, honorem, virtutem propria divinae naturae esse constat, quae quidem prius erant in eo, qui factus est ad imaginem, et rursus sperantur. Nam prima spica primus homo erat, Adam: sed quando vitii ingressu natura in multitudinem divisa est, sicut fructus exsistit in spica, ita singuli, privati forma, quae in illa spica erat, et, terrae immixti, rursus in resurrectione in antiquam pulchritudinem renascimur, pro una prima spica innumerabilis segetum multitudo facti. Vita autem, quae cum virtute agitur, in hoc differet a vitio, quod, qui in hac vita virtute se excoluerunt, statim in perfecta spica nascuntur, quibus autem vitio evanida quaedam et a ventis corrupta fuit in hac vita virtus, quae erat in animali semine, sicut ea, quae in boum

γεωργήσαντες εὐθὺς ἐν τελείῳ τῷ ϛάχυϊ φύονται· οἷς δὲ διὰ κακίας ἐξίτηλός τις καὶ ἀνεμόφθορος γέγονε παρὰ τὸν βίον τοῦτον ἡ ἐν τῷ ψυχικῷ σπέρματι δύναμις, καθάπερ τὰ λεγόμενα κερασβόλα οἱ τῶν τοιούτων ἐπιϛήμονες λέγουσι γίνεσθαι, οὗτοι, κἂν φυῶσι διὰ τῆς ἀναϛάσεως, πολλὴν ἀποτομίαν παρὰ τῷ κριτῇ ἕξουσιν, ἅτε δὴ οὐκ ἰσχύοντες ἀναδραμεῖν ἐπὶ τὸ εἶδος
259 τοῦ ϛάχυος καὶ γενέσθαι ἐκεῖνο, ὅπερ ἦμεν πρὸ τῆς ἐπὶ
A τὴν γῆν καταπτώσεως. Ἡ δὲ θεραπεία τοῦ ἐπιϛατοῦντος τῶν γεννημάτων ἢ τῶν ζιζανίων τε καὶ τῶν ἀκανθῶν ἐϛὶ συλλογὴ τῶν συναναφυέντων τῷ σπέρματι, πάσης τῆς ὑποτρεφούσης τὴν ῥίζαν δυνάμεως πρὸς τὸ νόθον μεταῤῥυείσης, δι᾽ ὧν ἄτροφόν τε καὶ ἀτελεσφόρητον τὸ γνήσιον ἔμεινε σπέρμα, τῇ παρὰ φύσιν βλάϛῃ συμπεπνιγμένον. Ἐπειδὰν οὖν πᾶν ὅσον νόθον τε καὶ
B ἀλλότριον ἐκτιλῇ τοῦ τροφίμου καὶ εἰς ἀφανισμὸν ἔλθῃ, τοῦ πυρὸς τὸ παρὰ φύσιν ἐκδαπανήσαντος, τότε καὶ τούτοις εὐτροφήσει ἡ φύσις, καὶ εἰς καρπὸν ἀδρυνθήσεται διὰ τῆς τοιαύτης ἐπιμελείας, μακραῖς ποτὲ περιόδοις τὸ κοινὸν εἶδος τὸ ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν θεόθεν ἐπιβληθὲν ἀπολαβοῦσα. Μακάριοι δὲ οἷς εὐθὺς τὸ τέλειον κάλλος τῶν ἀϛαχύων συνανατελεῖ, φυομένοις διὰ τῆς ἀναϛάσεως. Ταῦτα δέ φαμεν οὐχ ὡς σωματικῆς τινὸς
C διαφορᾶς ἐν τοῖς κατ᾽ ἀρετὴν ἢ κακίαν βεβιωκόσιν ἐν τῇ ἀναϛάσει φανησομένης, ὡς τὸν μὲν ἀτελῆ κατὰ τὸ σῶμα νομίζειν, τὸν δὲ τὸ τέλειον ἔχειν οἴεσθαι· ἀλλ᾽ ὥϛπερ παρὰ τὸν βίον ὁ δεσμώτης τε καὶ ἄνετος ἔχουσι μὲν ἀμφότεροι παραπλησίως τῷ σώματι, πολλὴ δὲ μεταξὺ ἀμφοτέρων ἡ καθ᾽ ἡδονήν τε καὶ λύπην διαφορὰ, οὕτως οἶμαι χρῆναι τῶν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν ἐν τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ λογίζεσθαι τὸ διάφορον·
D ἡ γὰρ τελείωσις τῶν ἐκ τῆς σπορᾶς ἀναφυομένων σωμάτων ἐν ἀφθαρσίᾳ τε καὶ δόξῃ καὶ τιμῇ καὶ δυνάμει παρὰ τοῦ ἀποϛόλου γίνεσθαι λέγεται· ἡ δὲ τῶν τοιούτων ἐλλάττωσις οὐ σωματικήν τινα τοῦ φυέντος διασημαίνει κολόβωσιν, ἀλλ᾽ ἑκάϛου τῶν κατὰ τὸ ἀγαθὸν

cornua incidere dicuntur, talium rerum periti dicunt nasci, hi, etiam si renati fuerint per resurrectionem, magnam duritiem apud iudicem invenient, ut qui nimirum ad spicae formam excurrere illudque fieri nequeant, quod eramus, priusquam in terram deciderimus. Curatio autem eius, qui praeest germinibus, et zizaniorum et spinarum est collectio, quae una cum semine enatae sunt, omni vi radicem subtus alente in adulterinam naturam transfusa, quibus rebus accidit, ut geminum semen non nutriretur, et iccirco, quod ab eo germine, quod praeter naturam enatum esset, suffocaretur, nihil unquam perfecti producere posset. Postquam igitur quicquid adulterinum et alienum est, ex eo, quod nutriendi vim habet, evulsum atque deletum fuerit, et ignis id, quod praeter naturam est, absumpserit, tunc etiam horum natura bene nutrietur et grandescet, fructumque proferet per hanc curam, longo tandem circuitu temporum communi forma, quae ab initio divinitus nobis data est, recepta. Beati autem, quibus statim perfecta spicarum pulchritudo simul exorietur, quum nascuntur per resurrectionem. Haec autem dicimus, non quod corporis quaedam differentia in iis, qui vel cum virtute vel cum vitio transegerunt vitam, in resurrectione apparitura sit, ut alterum corpore imperfectum putemus, alterum perfectionem habiturum censeamus; sed quemadmodum in vita et qui vinctus, et qui solutus est, ambo similiter corpore se habent: multum autem inter utrumque, quantum ad voluptatem et dolorem attinet, differt: ita existimo et bonorum et malorum differentiam in futuro tempore reputari oportere: nam perfectio corporum ex semente renascentium cum incorruptione, gloria, honore, potentia ab apostolo fieri dicitur; horum autem deminutio non corporalem quandam eius, quod natum est, mutilationem significat, sed uniuscuiusque eorum, quae ex bono intelliguntur, et privationem et alienationem. Quoniam igitur unum aliquod circa nos

νουμένων ζέρησίν τε καὶ ἀλλωτρίωσιν. Ἐπεὶ οὖν ἕν τι χρὴ
πάντως περὶ ἡμᾶς εἶναι τῶν κατ᾽ ἀντίθεσιν νοουμένων,
ἢ ἀγαθὸν, ἢ κακὸν, δῆλον ὅτι τὸ ἐν τῷ ἀγαθῷ τινὰ λέγειν μὴ
260 εἶναι ἀπόδειξις γίνεται ἐν τοῦτῳ κακῷ πάντως εἶναι.
A Ἀλλὰ μὴν περὶ τὴν κακίαν οὐ τιμὴ, οὐ δόξα, οὐκ ἀ-
φθαρσία, οὐ δύναμις. Ἀνάγκη οὖν πᾶσα περὶ ὃν ἂν
μὴ ᾖ ταῦτα, τούτῳ τὰ ἐξ ἀντιθέτου νοούμενα παρεῖναι
μὴ ἀμφιβάλλειν, ἀσθένειαν, ἀτιμίαν, φθορὰν καὶ ὅσα
τοῦ τοιούτου γένους ἐστὶν, ἅπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴ-
ρηται λόγοις, ὅτι δυσαπάλλακτα γίνεται τῆς ψυχῆς τὰ
ἐκ κακίας πάθη, δι᾽ ὅλης αὐτῆς ἀνακραθέντα καὶ συμ-
φυέντα καὶ ἓν πρὸς ἐκείνην γενόμενα. Τῶν οὖν τοιού-
B των ταῖς διὰ τοῦ πυρὸς ἰατρείαις ἐκκαθαρθέντων τε καὶ
ἀφαγνισθέντων, ἕκαστον τῶν πρὸς τὸ κρεῖττον νοουμέ-
νων ἀντειςελεύσεται, ἡ ἀφθαρσία, ἡ ζωὴ, ἡ τιμὴ, ἡ
χάρις, ἡ δόξα, ἡ δύναμις καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον αὐ-
τῷ τε τῷ θεῷ ἐπιθεωρεῖσθαι εἰκάζομεν, καὶ τῇ εἰ-
κόνι αὐτοῦ, ἥτις ἐστὶν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις.

omnino esse oportet ex iis, quae intelliguntur per oppositionem, vel bonum, vel malum, perspicuum est, quum aliquis non in bono esse dicatur, ostendi, eum omnino in malo versari. Atqui in vitio non est honor, non gloria, non incorruptio, non virtus. Necesse igitur omnino est, ut, in quo haec non sint, huic ea, quae ex opposito intelliguntur, adesse non dubitetur, infirmitatem, inquam, ignominiam, corruptionem, et quaecunque huius generis sunt, de quibus in superioribus dictum est scriptis, animae ex vitio contractas affectiones difficulter depelli posse, quum per totam ipsam commixtae, coagmentatae et cum ea unitae fuerint. Iis igitur, quae sunt huiusmodi, per ignis medicinam expurgatis atque expiatis, in eorum locum succedet unumquodque eorum, quae in meliorem partem intelliguntur, incorruptio, vita, honor, gratia, gloria, potentia, et si quid aliud eiusmodi et in ipso deo cerni coniicimus, et in eius imagine, quae est humana natura.

Annotationes.

ANNOTATIONES.

P. 1. ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ κτλ.] 181 A Sic Cod. Florent. 35. Plut. VII. fol. 232. b. (ap. ***Bandin.*** Catalog. Codd. MSS. Graecc. Biblioth. Mediceo-Laurent. T. I. p. 298.), Monacc. BD et Uffenbach. una cum Editt. Mon. A exhibet *τοῦ ἁγίου γρηγορίου*. Mon. C, Flor. 1. Plut. VII. p. 71. (ap. ***Bandin.*** T. c. p. 165.), Flor. 13. Plut. LXXXVI. p. 85. (v. ***Band.*** T. III. p. 335.) et Vindob. (ap. ***Lambec.*** Commentar. de Biblioth. Caes. Vindob. ed. Kollar. Lib IV. Cod. 106. p. 53.): *τοῦ αὐτοῦ* (Mon. C in fronte *τοῦ ἁγίου γρηγορίου*). Taurinensis Nr. 59. (v. Codd. MSS. Biblioth. Reg. Taurin. Athenaei. Rec. ***Jos. Pasinus*** T. I. p. 159.): *γρηγορίου νύσσης*. Voc. *ἐπισκόπου* Mon. DE, Taurin. et Vindob. om. Tum Mon. ACE vitiose scribunt *νύσης*, Mon. autem B et Uffenb. exhibent *νυσσαέως* („eodem sensu," ait ***Jo. Christoph. Wolfius*** anecdott. Graecc. T. II. p. 274., „nec praeter scriptorum ecclesiasticorum morem, qui saepe Gregorium nostrum *τὸν Νυσσαέα* ab episcopatus sede appellant"). Dein Vindob. ponit *διάλογος*, Flor. 13. Plut. LXXXVI. *λόγος*, Flor. 35. Plut. VII. et Mon. ACD *ζήτησις*. Verba *καὶ ἀναζώσεως* agnoscunt soli Monac. B et Uff. cum Veneto Nr. 602. (ap. ***Zanett.*** Graec. D. Marci Bibliothec. T. I. p. 313., quo tamen loco nil, nisi Latinus affertur titulus). Flor. 1. Plut. VII. legit *περὶ ψυχῆς ἀνθρώπου*, addens *ὁ λεγόμενος λόγος τὰ μακρίνια*, quae verba, etiam in Editt. exstantia, nullus reliquorum librorum offert. In Vindob. est *πρὸς μακρίναν* (scr. *Μακρῖναν*) *τὴν ἀδελφὴν περὶ ψυχῆς*. Quae deinceps sequuntur verba: *μετὰ τῆς ἰδίας* (Mon. D addit *αὐτοῦ*) *ἀδελ-*

φῆς Μακρίνης recepi ex Flor. 35. Plut. VII., Mon. ACD et Taur. cit.; neque differt Taurinensis Nr. 289 (v. ***Pasin.*** T. c. p. 386., ubi legitur hic titulus: ***Sancti Gregorii Nysseni Dialogus cum sorore sua Macrina de anima***). Alius liber Taur. (ap. ***Pas.*** T. c. p. 140.) habet: ***Sancti Patris Gregorii Nysseni Dialogus cum sorore Macrina de anima.*** Flor. autem 13. Plut. LXXXVI. scribit *πρὸς τὴν ἰδίαν ἀδελφήν.* Venet. 602. ***ad Macrinam sororem.*** Ex Hasselmann. ***Wolfius*** hanc enotavit inscriptionem: *Διάλεξις τῆς ὁσίας Μακρίνης μετὰ τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου περὶ ψυχῆς,* appositis his verbis: „Eodem modo ***Suidas*** [v. *Γρηγόριος*] refert Gregorium nostrum scripsisse *μακρόν τινα καὶ περικαλλῆ πρὸς τὴν ἀδελφὴν Μακρίναν* (immo *Μακρῖναν*) *περὶ ψυχῆς λόγον.* Ex quo etiam manifestum est, quod et res ipsa credere iubet, dialogum hunc non quidem re vera inter Gregorium et Macrinam habitum, sed instar dissertationis a Gregorio conscriptum esse.“ Apposui in fine voc. *διάλογος*, praeeunte ***Photio*** in Cod. CCXXXIII. p. 292. col. 2. l. 40. sq. ed. Bekker., ubi hic Nostri liber vocatur *ὁ περὶ ψυχῆς πρὸς τὴν ἀδελφὴν Μακρῖναν διάλογος.*

B P. 2. *Ἐπειδή*] Mon. E *ἐπεὶ δή.* — *τοῦ ἀνθρωπίνου βίου* —— *μετέσχη*] „Est haec formula e loquendi genere scriptoribus eccles. proprio petita; nam *οἱ ἔξω*, posterioris quidem aetatis (veteres enim sic loquutos esse non video) in eadem re utuntur hisce formulis: *μεταςῆναι τοῦ βίου* (e. c. ***Euripid.*** Alcest. v. 21. *θανεῖν πέπρωται καὶ μεταςῆναι βίου.* Cf. ***Matthaeus*** ad novv. ex Jo. Chrysost. Eclogg. p. 55., vel *μεταςῆναι πρὸς τὸ χρεών.* Veluti ***Plutarchus*** Consol. ad Apoll. p. 119. E. haec dicit: *οἱ ταῖς ἀρεταῖς διενεγκόντες ὡς θεοφιλεῖς νέοι μετέςησαν πρὸς τὸ χρεών.* Pertinet autem huc illud, quod Gregorius noster p. 250. D. *μετάςασιν* vocat ***mortem***, quam p. 210. A. plenius circumscribit *τὴν ἐκ τοῦ ὁρωμένου πρὸς τὸ ἀειδὲς μετάςασιν τῆς ψυχῆς.* Cf. p. 213. A.“ ***Alb. Jahn.*** — Tum ex Flor. 1. Plut. VII., Mon. ABCE atque Taur. 59. pro vulg. lectione *πρὸς θεὸν*, quam soli agnoscunt Flor. 35. Plut. VII., Mon. D et Taur. 34., scripsi *πρὸς τὸν θεὸν*, quod primus in textum recepit ***Wolfius***, Codice, in quo hanc lectionem invenit, non memorato. — *ὁ πολὺς ἐν ἁγίοις Βασίλειος*] „Res est satis nota, nomina dimensionum apud Graecos saepe inter se permutari, atque sic fieri, ut voc. *πολὺς* de ***magnis*** et ***ingentibus*** vel ***rebus*** vel ***hominibus*** dictum reperiatur. Vid. ***Lobeck.*** ad Sophocl. Aiac. v. 130. p. 126. sq. ed. alt.

Neque vero *πολὺς* is tantum usurpatur, qui corporis mole ceteris praestat hominibus, verum etiam cuius ***magnum*** est ***nomen, magnaque celebritas***: qua de significatione diu est quod monuerunt ***Causabonus*** ad Dionys. Halic. fol. 16. ad p. 108, 8. ***Allatius*** Diatr. de Psellis p. 38. sq. Cf. ***Aen. Gaz.*** p. 58. ed. Barth. *ὁ πολὺς Ἀττικὸς*, ***illustris Atticus***, quo loco ***Wernsdorf.***, a Lobeckio laudatus, ad Himer. p. 271. non optimo iure usus est. *Πολὺς* et *περίβλεπτος* iuxta sunt collocata apud ***Andream Cretens.*** Magno Canone p. 278 A. Combefis., ubi Jobus dicitur *ὁ πολὺς ἐν τέκνοις καὶ περίβλεπτος*, i. e. propter liberos celeber et conspicuus. Sed ante omnia conferendus est Euripideus locus Hippolyti initio, a Casaubono etiam ad partes vocatus: *Πολλὴ μὲν ἐν βροτοῖσι κοὐκ ἀνώνυμος θεὰ κέκλημαι Κύπρις* —: in quibus vis voc. *πολλὴ* optime intelligitur ex contrario *ἀνώνυμος*, quod vocibus *καὶ οὐκ* eo Atticorum more additum est, quem egregie illustravit ***J. Caes. Scaliger*** ad Aristot. de Hist. Animall. LX. p. 1186.“ ***Alb. Jahn.*** — Add. praeter ea, quae notavit ***Schaeferus*** ad Long. p. 352., ***Gregor.*** Naz. Or. VII. p. 208. C. *καὶ νῦν ἡμῖν ὁ πολὺς Καισάριος ἀποσέσωσται.* Or. XLIII. p. 792. B. *ὁ πολὺς καὶ μέγας Βασίλειος.* ***Synes.*** Dion. p. 40. B—C. *Ἀριστείδην δὲ ὁ πρὸς Πλάτωνα λόγος ὑπὲρ τῶν τεσσάρων πολὺν ἐκήρυξεν ἐν τοῖς Ἕλλησιν.* Ep. 49. p. 188. A. *καὶ διὰ τῆς Θεοτίμου ποιήσεως — πολὺς Ἀνθέμιος ἐν ταῖς τῶν λόγων διατριβαῖς.* Ep. 101. p. 239. A. *καὶ νῦν ἐν ταῖς παρ᾽ ἡμῖν πόλεσιν ὁ Πυλαμένης πολὺς ὁ δημιουργὸς τῆς θεσπεσίας ἐπιζολῆς.* Mox pro vulgato *κοινῇ πένθους καὶ ὁρμὴ* (Mon. E habet *κοινῇ π. ἀφορμή*) e Codd. Hass., Mon. ABCD et Uff. correxi *κοινὴ π. ἀφορμή*. — „Genuinam lectionem bene expressit ***Sifanus: communis causa luctus.*** Ἀφορμὴ dicitur ***causa omnis***, ***materia*** vel ***ansa alicuius rei faciundae*** vel ***consequendae*** (veluti ***Gregorius*** p. 188. C. dicit, nos, nosmet ipsos si intueamur, haud parvas habere *ἀφορμὰς πρὸς τὸ διὰ τῶν φαινομένων καὶ τοῦ κεκρυμμένου καταζοχάσασθαι*, eodem plane sensu, quo ***Porphyrius*** opus suum, quo lectoribus ansas quasi assequendae naturae intelligibilis dare sibi visus est, *ἀφορμὰς πρὸς τὰ νοητὰ* inscripsit); huiusmodi ansam qui nanciscitur, *ἀφορμᾶσθαι* (*ἔκ τινος*) dicitur, de quo nemo melius docuit, quam ***Valckenarius*** Diatr. de Aristobulo p. 65. Ceterum eodem sensu, quo hic *ἀφορμὴ*, alias etiam *ὑπόθεσις* dicitur (vid. ***Wernsdorf.*** ad Himer. Ecl. 5, 20. p. 147.) et *ὕλη*, e. c. p. 209. C. — *ἐπαίνων γίνεσθαι ὕλην.*“ ***Alb. Jahn.*** — In seqq. vitiosum *εἴην κατὰ σπουδὴν* praeeuntibus libris Hass., Mon. DE et Uff. mutavi in *ᾖειν κ. σπ.* Mon. AC

Winerus Gramm. N. Foed. p. 117., cuius optima est disputatio de hac vi praepositionis ἐν.“ *Alb. Jahn.* — Mox ed. Paris. 1. ante τὸ πᾶν perperam semicolo, post vero 2. Paris. pro commate puncto distinguit. Αὐτὸ in Hass. et Mon. B corruptum est in αὐτῷ. Dein Mon. D scribit ἐν αὐτῷ. Mon. AC μόνον pro μένον, quod in Mon. E natum est e μέν. Pro καὶ περὶ αὐτὸ γινόμενον e Codd. Mon. BDE atque Uff. reposui καὶ περὶ ἑαυτὸ κινούμενον. Hass. mendose legit περὶ ἑαυτοῦ. Κινούμενον agnoscunt etiam Hass. et Mon. AC. In Wolfiano textu haec verba desiderantur. — λῆγόν ποτε] Mon. AC male λῆγον ἀπό. Iidem οὔτ'. Verba παρὰ τὸν Mon. E om. Tum Mon. in BE scribitur ἐστιν.

ἢ περὶ τὸ εἶναι — — πίστις] Monacenses quidem libri omnes exhibent περὶ τοῦ εἶναι. Sed tamen nihil mutandum censui; etenim praepositio περὶ, accusativo iuncta, genitivi vices gerit. De qua constructione apud Nostrum haud infrequenti vid. Annot. ad Or. catech. p. 191.

Οὐ γὰρ δή] Mon. E δεῖ pro δὴ, permutatione solemni. Mon. B ἐστιν. Mon. E. a m. pr. ἐστιν ἡ ψυχή. Sed ν ἡ deletis rec. m. margini adscripsit τῷ θεῷ. Artic. ἡ Mon. D om. Pro εἰ Mon. B a m. pr. habebat εἰς. Deletum tamen ς. — ὁμολογοῖτο] Sic Hass. et Uff., probante *Wolfio.* Item Mon. B et a m. pr. Mon. E. Rec. vero m. in hoc libro correxit ὁμολογεῖται, quod agnoscunt etiam Mon. ADC. Ed. Paris. 1. male habet ὡμολόγοιτο, 2. Paris. ὡμολογεῖτο. Mon. D τῷ εἶναι.

B Ἡ δέ] In Mon. E a rubricatore est, ut in ed. Paris. 1., Ὅ. Correxit tamen rec. m. Ἡ. Cod. Uff. in calce exhibebat hanc notulam: ἐντεῦθεν τὰς περὶ ψυχῆς ἀποδείξεις γράφει, quae reperitur etiam in marg. libri Mon. A, additis his verbis: δι' ὧν δείκνυσιν αἱ ταὐτῶν ἐνίδι, *sic*, cum lacuna. Mon. B φησίν. Tum Mon. ACD μικρός τις κόσμος εἶναι ὁ ἄνθρωπος, inverso verborum ordine. „De hac sententia egregius est locus apud *Meletium* in opere inedito περὶ φύσεως ἀνθρώπου (in Cod. Monac. 39.) fol. 76. b.; cuius priorem partem quum supra ad p. 187. A. attulerimus, hic alteram adiiciamus: ὡς ὁ μὲν αἰσθητικὸς, ὁ δὲ αἰσθητός· καὶ ὁ μὲν ἀκτὸς (sic), ὁ δὲ αὐτεξούσιος· καὶ ὁ μὲν ξένος θεοῦ καὶ νοερᾶς φύσεως, καὶ ὡς κραμμὸς (sic; l. κεκραμένος, ἐν ἀμφοτέρων, καὶ σοφίας μείζονος γνώρισμα καὶ τῆς περὶ τὰς φύσεις πολυτελείας. Ceterum hominem mundum parvulum esse, sententia est a *Platone* praeclare illustrata in Philebo p. 29. B.: Σμικρόν τι τούτων ἕκαστον κτλ. et p. 30. A.: Τὸ παρ' ἡμῖν

σῶμα κτλ., ubi vide quae *Stallb.* attulit p. 79. et p. 81." *Alb. Jahn.* — Cf. *Philon.* Jud. de mundo T. II. p. 608, 5. ed. Mangey., *Origen.* in Genesin Hom. I. 12. T. II. p. 56. D. b. ed. Ruae., *Gregor. Naz.* Or. XXVIII. T. I. p. 513. CD., Or. XXXVIII. p. 669. D et Or. XLV. p. 850. A. ed. Benedictin., et quos laudant *Lipsius* Physiolog. Stoicorum L. III. Diss. II. in Opp. omn. T. IV. p. 604., et *Suicerus* Thesaur. eccles. v. *μικρόκοσμος.* Nec silentio praetereundus est similis Nostri locus de hom. opific. cap. 16. T. I. p. 83. B.: *ὡς μικρά τε καὶ ἀνάξια τῆς τοῦ ἀνθρώπου μεγαλοφυΐας τῶν ἔξωθέν τινες ἐφαντάσθησαν, τῇ πρὸς τὸν κόσμον τοῦτον συγκρίσει μεγαλύνοντες, ὡς ᾠοντο, τὸ ἀνθρώπινον· φασὶ γὰρ μικρὸν εἶναι κόσμον* (Cod. Mon. 192. *μικρὸν κόσμον εἶναι*) *τὸν ἄνθρωπον, ἐκ τῶν αὐτῶν τῷ παντὶ στοιχείων συνεστηκότα· οἱ γὰρ τῷ κόμπῳ τοῦ ὀνόματος τοιοῦτον ἔπαινον τῇ ἀνθρωπίνῃ χαριζόμενοι φύσει λελήθασιν ἑαυτοὺς τοῖς περὶ τὸν κώνωπα καὶ τὸν μῦν ἰδιώμασι σεμνοποιοῦντες τὸν ἄνθρωπον. Καὶ γὰρ κἀκείνοις ἐκ τῶν τεσσάρων τούτων ἡ κρᾶσίς ἐστι, διότι πάντως ἑκάστου* (Cod. Mon. 192. *ἑκάστῳ*) *τῶν ὄντων ἢ πλείων ἢ ἐλάττων τις μοῖρα περὶ τὸ ἔμψυχον θεωρεῖται, ὧν ἄνευ συστῆναί τι τῶν αἰσθήσεως μετεχόντων φύσιν οὐκ ἔχει κτλ. — οἷς τὸ πᾶν συμπεπλήρωται*] Ita Mon. B in contextu. in marg. *γρ. εἰς ἃ τὸ πᾶν.* Reliqui Monacc. omnes *εἰς ἃ τ. π.* De Hass. et Uff. *Wolfius* tacet.

Εἰ δὲ ἀληθὴς οὗτος ὁ λόγος] Mon. D *ὁ λόγος οὗτος, ἔοικε δὲ τοῦτο ἀληθὲς εἶναι.* Sed tria novissima verba glossema redolent. In Mon. B syllabas *οικε* verbi *ἔοικε* rec. m. in vacuo supplevit. Mon. E. scribit *ἔοικεν. Δὲ* Mon. AC om. Mon. E in marg. habet: *ἀληθὴς εἶναι ἄλλοι τινές.* Ceterum elegantissima hac loquendi ratione magnopere delectatus est Gregorius. Vid. infr. p. 210. B. et p. 250. D. ibique *Jahn.* De Virginit. c. 19. p. 166. D.: *Εἰ οὖν ἀληθὴς ὁ λόγος· πάντως δέ ἐστιν ἀληθὴς διὰ τὴν ἐν αὐτῷ λαλοῦσαν ἀλήθειαν· οὐδὲν ἀπεικὸς κτλ.* Mon. B c. ed. Paris. 1. post *τάχα* distinguit, hoc vocabulum cum *ἔοικε δὲ* coniungens. Male. Deinde pro vulg. *ἐδεήθημεν* ex libris MSS. omnibus revocavi *δεηθείημεν.* Verba *εἰς τὸ βεβαιωθῆναι — περὶ ψυχῆς* in Mon. D rec. m. margini adscripsit. In Mon. E a m. pr. est *βεβαιωθῆ.* Rec. tamen m. *ναι* supra lin. addidit. Tum ed. Paris. 1. bis habet *ὑπειλήφαμεν.* Mon. D a m. pr. *ἀπειλήφαμεν γὰρ τὸ εἶναι.* Sed rec. illa correxit *ὑπειλήφαμεν*, et, deleto *γὰρ*, superscripsit *ὑπειλήφαμεν δὲ*, quae duo verba in Monacc. libris AC

exciderunt. Reliqui Monacc. et Hass. una cum alt. ed. Paris. recte legunt *ὑπειλήφαμεν· ὑπειλήφαμεν δέ*. Ex Uff. nihil varietatis enotavit *Wolfius*. Verba *τὸ εἶναι αὐτὴν καθ'* in Hass. defuerunt. Idem perperam habet *ἐξηλαγμένῃ* sine *ἐν*. Mon. B *ἐν ἐξηλαγμ.* λ̄ a corr. m. superaddito. Mon. E *ἐν ἠλλαγμ.* Mon. D *συνεξηλαγμ.* Proxime Mon. B *παχυμερίαν*, in marg. *γρ. παχυμέρειαν*, quod in Mon. D ex illo enatum est.

ἐπιγινώσκοντες] Mon. AC *γινώσκοντες*. Paulo post C e Codd. omnibus restitui *πραγματός τε*. Vulg. partic. *τε* abest. Pro *ὁδηγούμεθα* Hass. et Mon. AC exhibent *ποδηγούμεθα*. — *ὁ ὀφθαλμὸς ἑρμηνεὺς κτλ.*] Mon. ACE *ἑρμηνευτὴς* (D *ἑρμηνευτής*). Mon. B a m. pr. *ἑρμηνεύς*. Superscriptum quidem est a corr. m. *τη*, sed postea deletum. Similiter *Philo* Jud. de Somn. T. V. p. 16. ed. Pfeiff.: *—ὅτι κήρυκος ἢ ἑρμηνέως ἔχει* (sc. *ἡ γλῶσσα*) *τάξιν πρὸς τὸν ὑποβάλλοντα νοῦν*. Ibid. infr.: *Ἤδη τὸ τέταρτον ἀκατάληπτον — νοῦς ἐν ἀνθρώπῳ παρὰ σῶμα καὶ αἴσθησιν καὶ τὸν ἑρμηνέα λόγον*. *Synes.* de Regn. p. 9. C. *ἀδόλῳ γνώμης ἑρμηνεῖ τῇ γλώττῃ χρώμενοι*. *Cic.* de Legg. I. 10. fin.: *interpres et mentis oratio*. *Horat.* Art. poët. v. 111. de natura: *Post effert animi motus interprete lingua*. — *τὸν δὲ κατ' αὐτήν*] Mon. E *τὸν καθ' ἑαυτὴν*, *ν* a rec. m. superaddito. Mon. B et Uff. *καθ' ἑαυτὸν*. Item Mon. D a m. pr., a sec. *κατ' αὐτὴν*, idque expresserunt etiam interpretes. — *οὕτω καί*] Mon. E *οὕτως καί*. Bene. Vid. ad p. 183. D. In seqq. Mon. AC *οὐ μικρὰς* om. Verba *τοῦ κεκρυμμένου* (Mon. E mutile habet *κρυμμένου*) Mon. B et Uff. interpretantur hoc scholio: *τῆς ψυχῆς δηλονότι*.

Κέκρυπται] in Mon. B e *καὶ κρύπται* enatum est. Tum in Mon. AC scribitur *δ'*. Pronomen relat. *ὃ* Mon. ACD omittunt, B delet. Dein Mon. AC exhibent *ὃν νοητὸν*, Mon. B *ὃ* (Uff. *ὁ*) *νοητόν*. Mon. ACD *ὃ διαφεύγει*. Ad marg. libri Mon. B adscriptum *ὃν*, ut inserendum ante *διαφεύγει*, quod emendatum est e *διαφεύγειν*.

D *τὴν μὲν — σοφίαν*] Sic Codd. omnes. Vulg. *μὲν* abest. Paulo inferius in Mon. B *λόγων* a corr. m. adiectum. Pro *ἁρμονίᾳ* e Mon. BC reposui *ἐναρμονίῳ* (Mon. A vitiose scribit *ἐναρμιονίῳ*, Mon. E *ἐν ἁρμονίῳ*), eandemque lectionem annotavit *Wolfius*, Codice, in quo eam invenit, non memorato. Mon. D habet *ἁρμονίῳ*. *Καὶ*, quod edd. post *ταύτῃ* inserunt, Codd. Monacc. omnes, ut *Wolfius* in annotatione sua, iure omittunt. Proxime libri Monacc. exhibent *κατὰ σῶμα*. *Δεικνυμέ-*

νων in Mon. B e *δεικνύσασθαι* correctum. Mox idem liber pro *τοῖς* scribit *τῆς*, emendatur tamen in marg. *τοῖς*. Dein Monacc. ACDE legunt *ἀνιχνεύουσι*.

P. 18. *Καὶ μάλιςα*] Hass. et Monacc. *καὶ μάλα*. Tum 189
Mon. B *τοὺς*, in. mrg. a corr. m. *τοῖς*. — *κατὰ τὸ σοφὸν* A
ἐκεῖνο παράγγελμα] *Τὸ* in Mon. B e *τὸν* corr. Idem liber in marg. habet hanc notulam: *τουτέςι κατὰ τὸ γνῶσθι* (sic) *σαυτὸν ἐπίφθεγμα*. De quo *Plato* Protag. p. 343. AB.: *οὗτοι καὶ κοινῇ ξυνελθόντες ἀπαρχὴν τῆς σοφίας ἀνέθεσαν τῷ Ἀπόλλωνι εἰς τὸν νεὼν τὸν ἐν Δελφοῖς, γράψαντες ταῦτα ἃ δὴ πάντες ὑμνοῦσι, γνῶθι σαυτὸν καὶ μηδὲν ἄγαν*, ad quem locum cf. *Ast.* p. 166. T. X. Phaedr. p. 229. E.: *οὐ δύναμαί πω κατὰ τὸ Δελφικὸν γράμμα γνῶναι ἐμαυτόν*. Cf. *Cic.* Tuscc. Disp. I. 22. §. 52., *Creuzer.* ad Plot. T. III. p. 397, b. et *Boissonad.* ad Zach. Mityl. p. 444. — *ἱκανὴ διδάσκαλος*] Ita Codd. omnes. Vulg. *εἰ κἂν ἡ δ.* Mon. D *διδασκαλία*. Paulo post pro *ἄϋλός τις* cum Codd. Hass., Mon. ACDE atque Uff. dedi *ἄϋλός τίς ἐςι* (Mon. B habet *ἐςιν*). Tum Hass. scribit *ἐνεργουμένη*.

διασκευή] Mon. D *κατασκευή*. Pro *ἀπονεκρωθέντων* in Uff. est *ἀποναρκωθέντων*. Mon. B a m. pr. habet *ἀπο θέντων* (*sic*, cum lacunula). Sec. vero m. supplevit *ναρκω*. Dein pro *ἀκίνητος* e Codd. omnibus recepi *ἀκίνητός τε*. Usus vocis *ἀνενέργητος*, *omnis actionis expers*, (vid. *Creuzer.* ad Plot. p. 297, b. et 405, b.), Nostro valde familiaris est. Vid. ad Or. catechet. p. 193. et Nostrum de hom. opif. c. 12. T. I. p. 73. A. et c. 30. p. 128. C.

διήκῃ] Mon. E *διήκει*. Mon. B. c. Uff. *διήκηται*. B

εἶπον] Mon. D om. Verbo *ὑπογραφῆναι* in Mon. E syllabam *ναι* adscripsit m. rec. Statim Mon. AC. dant *ὑπερκειμένου*. Post *κατανόησις* Mon. D adiicit *εἶπον*.

Ἄλλοι — φησί] Prius vocabulum in Mon. B ex *ἄλλη* correctum. Idem liber habet *φησίν*. Monacc. autem AC *φησί*, h. l. omissum, post *λόγον* inserunt. Tum Mon. E legit *περὶ τῆς* (rec. m. addidit *φύσεως*) *αὐτῆς*. *Ὁριζόμενοι* in Mon. D ex *ὁριζόμενον* a pr. m. emendatum. In Mon. E pro *ἡμετέρα* primitus scriptum *ἡμεροτέρα*. In marg. vero rubro colore adnotatum legitur *γρ. ἡμετέρα*, — *γενητή*] Sic Hass. et Monacc. omnes. Vulg. *γεννητή*. Fluctuant libri MSS. semper fere inter utramque lectionem (conf. infra ad p. 239. C., Lectt. Varr. ad Plat. Phaedr. in *Astii* Annott. p. 382. et 387., et *Boissonad.* ad Aen. Gaz. et Zachar. Mityl. passim), neque inter utrumque vocabulum

accurate distinxisse ipsos patres ecclesiasticos monuit ***Redepenningius*** ad Origen. de principiis p. 91. sq. Verba *οὐσία ζῶσα* Mon. E in textu et in marg. habet, quo loco posteriore quae sequuntur usque ad verba *τὸν ἴδιον δρόμον, πλέον* (p. 190. D.), utpote in ordine neglecta, a rec. m. suppleta sunt. Mox libri
C Mon. DE *ζωτικὴν καὶ* om. Dein pro corrupto *ἐνιοῦσα* Codd. omnes recte dederunt *ἐνιεῖσα*, et ita coniectavit etiam ***Alb. Jahnius.*** — *ἕως ἂν — συνεσηκνῖα φαίνοιτο*] Ita *κνῖα γένοιτο* Mon. AC et in margg. Mon. B et Uff. Mon. D *συνέσηκε* , correctione a rec. m. supra lin. notata. Mon. E *συνεσηκνῖα γένοιτο.* Editi *συνέσηκε.* Sed vera lectio videtur esse *συνεσήκῃ.*

τὸν ἰατρόν] Mon. AC *τ. ἰητρόν.* Iidem *ἐπὶ τῇ θεραπείᾳ.* In marg. libri Mon. B notatum legitur *ὁ συγγραφεύς.* Intellexit glossator fortasse ***Thucyd.***, qui *κατ' ἐξοχὴν* vocari solet *ὁ συγγραφεὺς* (vid. Annot. ad Synes. Calv. Enc. p. 162.), L. II. c. 49. Deinde pro vulg. *προσκαθήμενον* auctoritate Codicum Monacc. ACDE scripsi *παρακαθήμενον.*

Πῶς γάρ) Mon B in marg. et in calce Uff. exhibent hanc notam: *σημείωσαι ὅπως ἰατρὸν εἰς μαρτυρίαν καλεῖ.* — *πρὸς αὐτὸν βοώσης τῆς φύσεως*] Sic Codd. Monacc. ACDE; reliqui cum editis: *τῆς φύσ. πρὸς αὐτὸν βοώσ.*
D *ὦρμηται*] Vitiose Mon. A *ὥρμητα.* Verba *ἡ ἐπίτασις — ὑπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ* Mon. B a rec. m. in marg. habet.

κατακλίσεως] Mon. A *κατακλήσεως.* Item Mon. D; superscriptum tamen est *ι* a sec. m. Infr. Mon. DE perperam exhibet *τῆς σαρκὸς σηπεδόνα.* Proxime Mon. B dat *τὴν ἔνδοθεν διάθεσιν.* Dein Mon. D *ὕποχρον.*

P. 20. *περὶ τὸ λυποῦν τε καὶ ἀλγῦνον*] Sic Monacc. ACDE. *Περὶ τὸ λυποῦν τε* item exhibent Mon. B et Uff. Vitiose scribit Mon. B *ἀλγύνον*, Hass. et Uff. dant *ἀλγεινόν.* Vulg. editur *περὶ τῶν λυποῦντων* et *ἀλγύνον.* Ceterum vid. ad p. 181. C. Mon. B offert *ἐκκλινομένη*, in marg. *γρ. ἐγκλινομένη.* Pro *ἡ ἀχοὴ* Hass. *ἡ βοή.* Tum idem liber cum Monacc. omnibus *τῷ τε πυκνῷ*, quod recepi. Vulg. exstat
190 *δὲ* pro *τε.* Pro *συνεκδιδομένῳ* Mon. AC habent *συνεκδεδο-*
A *μένῳ.*

Ἆρ' οὖν] Sic Monacc. ACDE; Mon. B *ἄρα οὖν*, in marg. *ἆρ' οὖν.* Vulg. *ἄρ' οὖν.* ***Sifanus***: Numquid igitur ***haec fieri possent,*** addita margini editionis Basil. 1562. hac notula: „Videntur hic aliqua deesse verba, quae supplevi.“ ***Augentius*** *ἆρ' οὖν* non expressit, in seqq. autem *τί ἂν* commate distinguit. Ar-

ticulum post *νοητὴ* Mon. ACDE om. De qua varietate vid. p. 184. D. Mon. DE habent *ἑκάςῃ*.

ἡμᾶς ἡ χείρ] Mon. AC *ἡ χεὶρ ἡμ.* Infra iidem *τὴν ἀφορμὴν* pro *τὴν ἀφήν*.

Τί δ' ἂν ἡ ἀκοή] Mon. B offert *δὲ*, et c. Uff. *καὶ* (pro B *ἡ*) *ἀκοή*. Ante *μυκτὴρ* Mon. AC et Uff. inserunt articulum *ὁ*. Margini Codicis Mon. B adscriptum *ὃ* (sic). Iccirco legendum videtur *ὁ ὀφθαλμὸς — ὁ μυκτήρ*.

εἰ ἐφ' ἑαυτοῦ] Mon. E *ἢ* pro *εἰ*.

Ἀλλ' ὃ πάντων ἐςὶν ἀληθέςατον, ὃ — μνημονεύεται] „Relativum ὃ temere bis positum. Alterutrum abiici oportet. Scribendum aut: *ἀλλὰ πάντων —, ὃ καλῶς τις*, aut: *ἀλλ' ὃ πάντων —, καλῶς τις*. Posterior ratio veri est similior.“ ***Alb. Jahn.*** — Equidem nihil mutaverim. Intellig. *τοῦτό ἐςιν* ante alt. relat. Vid. ***Buttmann.*** Gramm. Gr. ed. 14. p. 461. et ***Matthiae*** Gramm. Gr. §. 432. p. 806 sq. ed. 2. Codd. Monacc. ACDE c. Hass. dant *ἀληθέςερον*. — *τις*] Exhibent Mon. B et Uff. hanc notulam: *οἶμαι τὸν Μένανδρον εἶναι*. Immo *Ἐπίχαρμιον* ap. ***Theodoret.*** de Fide I. p. 15. ed. Sylb., ubi legitur dictum illud a veteribus celebratissimum:

Νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει, τἄλλα κωφὰ καὶ τυφλά.

Vid. ***Krusemann.*** in Epicharm, Fragm. p. 82. sq. et ***Creuz.*** ad Plotin. T. III. p. 122, b. Dein e Codd. Mon. omnibus recripsi *τῶν τὰ* (*τὰ* desideratur in editis) *ἔξω πεπαιδ. Εἰπὼν* in Mon. B a corr. m. supra lin. positum. — *νοῦν τὸν ἀκούοντα*] Mon. B in marg.: *νοῦς θρήνους ἀκούειν* (l. *ἀκούει*).

τοῦτο δοίη τις] ***Wolfius***: *ὁοίη τις τοῦτο*, sine ullo Codicis siglo.

παρὰ τοῦ διδασκάλου] Margo libri Mon. B: *περὶ* (l. *παρὰ*) *τοῦ μεγάλου Βασιλείου τοῦ αὐταδελφοῦ*. Mox Mon. D offert *τοιοῦτον*. Mon. E *τοιοῦτον*, $\overset{\sigma}{\bar{o}}$ ab ead. m. supra posito. Scribendum esse *φὴς* pro *φῇς*, quod exstat in editis (Mon. D vitiose habet *φῇς*), post cl. ***Astium*** ad Plat. Protag. p. 12. monui ad Synes. Calv. Enc. p. 91. — *ὑπερβάλλειν πολλαπλασίονι τῷ μέτρῳ*] Sic Hass., Mon. ABC et Uff. Consentiunt etiam interpretes. Mon. DE *ὑπερβάλλειν πολλαπλασίονα*. Vulg. *ὑπερβαλεῖν πολλαπλάσια*.

ποιᾷ] Ita libri Monacc. omnes. Editi *ποίᾳ*. — *ἀποφαίνῃ τό*] receptum ex Mon. B et Uff. Hass. habet *ἀποφαίνητο*. Mon. DE *ἀκοφαίνεται τό*. Item Mon. AC, sed om. *τό*. Vulg. *ἀποφαίνων τό*.

τῆς σελήνης] Exhibent Mon. B et Uff. hanc notulam: ὅτι ἐπείσακτον ἐκ τοῦ ἡλίου τὸ φῶς ἡ σελήνη ἔχει, καὶ ὅτι προσγείως περιπολεῖ. Utrumque ὅτι Uff. om. Addit *Wolfius*: „In calce vero eiusdem [i. e. Uffenbachiani] Codicis eadem fere observatio, mutatis aliquantulum verbis recurrit ita: σημείωσαι περὶ σελήνης, ὅτι προσγείως περιπολεῖ. [Quae deinceps in Uff. sequuntur verba, post περιπολεῖν in contextum Monacensis libri influxerunt] Ἐν γὰρ τῇ ἐνδοτέρᾳ σφαίρᾳ, ἥτις προσγειοτέρα [Mon. male προσγείοτερα] φασὶν εἶναι καὶ κινεῖσθαι τὴν σελήνην.“ — ἄλλα διδάσκει] Mon. DE ἄλλα om. Hass. διδάσκῃ. Mox editi male σχημάτων et λάμπει. Recte Codd. omnes σχήματος et λάμπειν. Pro δὲ Mon. AC scribunt δ'. Post δὲ Hass. addit αὐτὴν, sine iusta causa. Mox MSS. omnes veram exhibent lectionem πέφυκεν, ᾗ pro πεφυκέναι. Dein Uff. perperam τοῦ ἡλίου. Mon. B a m. pr. φαινόμενα, e corr. δεχόμενα. In eodem libro quod sequitur οὐκ, utpote in ordine omissum, a corr. margini additum est. Desideratur etiam in Hass. et Mon. DE. Duo novissimi libri exhibent ἀντιδίδωσι, D omisso ἀλλὰ, quod item abest ab Hass.; in Mon. B a corr. m. margini adscriptum est. In eodem libro ἔμπαλιν supra ἐπάγην (sic) correctum legitur.

Ὅπερ] Sic quinque Monacc. cum Uff.. Vulg. ὥςπερ. De hac permutatione vid. ad Synes. Calv. Enc. p. 226.

τὸ μὴ οὕτως ἔχειν] Οὕτως, quod ab utraque edit. Paris. abest, obtulerunt libri MSS. omnes. Dein cum Codd. Monacc. et Uff. pro γινομένη scripsi γενομένη. Mon. DE pro τῷ ἡλίῳ habent τῷ ἡλιακῷ. Post ὅλῳ Mon. D male τό.

P. 22. τῷ καθ' ἑαυτὴν τόπῳ] Sic Hass., Mon. ACDE atque Uff. Vulg. κατ' αὐτήν. Legitur etiam in marg. Cod. Mon. B γρ καθ' ἑαυτήν. *Augentius* vertit: apud *ipsum*. Loco corrupti περιοῦσα ex Hass. et Mon. BDE restitui περιϊοῦσα. Paulo post Mon. AC verborum ordinem ita invertunt: τὸν ἴδιον περιοδεῦσαι δρόμων. Proxime pro αὐτὴ Mon. D scribit αὕτη, ut unus vel duo Wolfiani. Dein pro κατ' αὐτὴν MSS. omnes praebuerunt καθ' ἑαυτήν.

191 Διὸ συμβαίνει] Mon. E διὸ καὶ σ. — μὴ ἀεὶ
A πεπληρῶσθαι φωτὸς τὸ ϛοιχεῖον] Exstat in Mon. B et in Uff. hoc scholium: ὅτι ἐλάττονα τόπου τοῦ ἡλιακοῦ τοσοῦτον ἡ σελήνη περιπολεῖ, ὥστε ταύτην μὲν κατὰ μῆνα τὸν ἴδιον ἐκτελεῖν τόπον, τὸν ἥλιον δὲ δι' ἐνιαυτοῦ. — Verba τῷ διὰ πολλοῦ περιϊόντι τὸν ἴδιον πόλον — — — ἀντιπρόσωπος, quae in editis desiderantur, libri MSS. omnes ad unum exhibuerunt. In Mon. AC male legitur περιόντι. Pro

ἥ, quod abest a Mon. E, iidem Mon. AC perperam scribunt ἡ. — Mon. E a m. pr. *πρόθεσις*. a rec. autem προ deletum videtur. Tum Monacc. AC mendose legunt *ἅπαντα*. Artic. *τὸ* Mon. E om. Idem habet *πεφωτισμένῶν*, ō a rec. m. superadditio. — *ὅταν — γένηται*] Ita Codd. Mon. ABCE pro *ὅταν — γίνεται*, quod exstat in Mon. D et in vulgatis libris. Tum Mon. E scribit *καθ' ἑαυτόν*. Hass. *γενομένου*. Addunt Monacc. ACD *διαλαμπομένου*, Mon. E *καὶ διαλαμπ.*, Mon. B *διαλαμβανομένου*, in marg. *γρ. διαλαμπομένου*. Ante *τῆς σελήνης* in Mon. E a rec. m. superscriptum est *τοῦ*. In Mon. B *διαλαμβανομένου* margini appositum, ut inserendum post *ἡμισφαιρίου*, in Mon. autem D superscriptum legitur. Mon. E habet *διαλαμπανομένου*. Utraque ed. Paris. *τοῦ ἀκτίνων*. Recte Hass. et quinque Monacc. *τῶν ἀκτίνων*. — *ἐπὶ τὸ — γινόμενον*] Mon B et Uff. *ἐπεὶ*, in marg. corr. *ἐπὶ* (Mon. B *γρ. ἐπί*). Pro *τὸ*, quod Monacc. omnes c. Uff. exhibuerunt (de Hass. *Wolfius* tacet) in editis male exstat *τόν*. In Mon. D perperam legitur *γενόμενον*. Dein Mon. B dat *ὑποβᾶσαν* (*sic*, puncto sub ν̄ posito). *Ὑποβᾶσαν* memoratur etiam a *Wolfio* sine Codicis nota. — *κατὰ τὸν ἡλιακὸν κύκλον*] B Mon. AC mendose *τῶν ἡλιακῶν κύκλων*, Mon. DE *κατὰ νότου*, E *ἀκτίνα*. Mox idem *περιλαφθέντος*. Mon. B *περιλαμφθέντος*. Paulo post pro *τὸ εἶναι* ex Codd. Hass. et Mon. ACDE recripsi *τῷ εἶναι*. Uff. habet *τῷ τὸ εἶναι*, Mon. B in textu *τὸ*, in marg. *γρ. τῷ*. Dein Mon. E *ὅπερ δ' ἂν ἡ παντελής*. Ed. Paris. 1. *παντελῆ*.

Εἰ δὲ παρέλθοι] Ita Mon. BDE. Vulg. *παρέλθῃ*. Mox liber Mon. B male *ἐκπλάγιον*. Mon. D *γένηται*. Verba *ἀκτῖνι — ἄρχεται* in Mon. E desiderantur. Hass. exhibet *ἄρχεται τότε*, omissis verbis *τῆς ἀκτῖνος — πρὸς*, quae in Mon. D rec. m. inter lineas supplevit. Pro vulg. *ἀφανὲς*, quod unus Mon. E habet, ex Hass., Mon. ABC et Uff. reduxi *ἀφεγγὲς*, quod in Mon. D ex *ἀφανὲς* correctum est et in *Augentii* quoque libris fuit.

Ὁρᾷς οἷων] Mendose ed. Paris. 1. *ὁρᾷ*. „Elegans et Platoni imprimis familiaris est usus iste vocabuli *ὁρᾷς* reliquae orationi *ἐλεγκτικῶς* praemissi. Cf. p. 202. C. Qui lautius quoddam dicendi genus sequuti sunt posterioris aetatis scriptores hanc quoque elegantiam a Platone suo mutuati sunt.“ *Alb. Jahn.* — Cf. quae annotavi in Additamentis ad Synes. Or. de Regn. ad calc. Xenophont. Ephes. in linguam vernac. conversi p. 184. Mon. ADE male *οἵων*. Editi *οἷον*. *Σοι* Mon. E om.

C Mox pro *θεωρίαν* in Hass. est *θεραπείαν*. Tum Monacc. omnes c. Hass., pro *οὖν* recte scribunt *ἦν*, moxque omnes *βλέπον*, excepto Monacensi E, qui c. editis conspirat in *βλέπων*. Paulo post Mon. B dat *κεχρημένων* (ō a corr. m. supra notato) *ἐπὶ* (in marg. corr. *διὰ*) *τ. φαιν.* Pro *ἐπὶ τὰ μὴ βλεπόμενα* ex Codd. Mon. DE scripsi *ἐπὶ τὰ μὴ* (partic. *μὴ* in Hass. deest) *φαενόμενα*. Mon. AC legunt *ἐπὶ τὸ μὴ φαινόμενον*.

Τί δεῖ προστιθέναι] Mon. D *τί δὴ προστεθῆναι*. Idem *μεθόδους*, *ἐφ* a rec. m. superscr. Paulo inferius post *συνίσαται* ex Hass. et Monacc. omnibus inserui *τό*. In seqq. pro *ἐγκεκρυμμένης*, quod sequutus est *Augentius*, Mon. ACD c. margg. Monacensis B et Uffenbachiani dant *ἐγκεκραμένης*. *Sifanus* suo more utrumque expressit. Cf. p. 192, AB.

ὥςπερ κοινόν] Mon. D *ὥςπέρ τι κοινόν*.

D P. 24. *Αἰσθητῆς*] idem liber om. Verba *τῶν ςοιχείων* Mon. B a corr. m. in marg. habet. Mon. D post *διαφορὰ δὲ* inserit *ὧδε* (sic), neque multo post scribit *εἴδη πολλὴ τῆς ὕλης*. — *αὐτοῖς*] Mon. B *αὐτῆς*; in marg. *γρ. αὐτοῖς*. Mon. ACD *ἐςί*. Tum Mon. DE *ἄνω φέροντος*. Quorum prior in marg. a m. rec. *γρ. ἀνωφεροῦς ὄντος*. Recte Hass., Mon. ACE atque Uff. *ἐπὶ τὸ κάτω*. *Τὸ* in Mon. B margini appositum. In Mon. D *ἐπὶ τὸ* a m. rec. superscr. Vulg. *ἐπὶ τοῦ κάτω*. Mon. D *βρύθοντος*. — *τό τε*] Ita Hass., Mon. BDE atque Uff. pro *τὸ δέ*. In seqq. Mon. D offert *διάφορός ἐςι τούτων*. Mon. E *διάφορός ἐςι τούτων*. Mon. E *διάφορός ἐςι τούτων, εἴ τινα τούτων*. Tum pro *ἔν τινι· τούτων* (Hass. et Uff. semicolon ignorant) ex eodem libro et ex Mon. AC receptum *εἴ τινα τούτων*. Mon. B habet *εἴ τινι* (ᾱ m. correctoris superscripsit). *Τούτων* iungendum cum *εἶναι*. Vertendum igitur; ***horum*** (sc. elementorum) ***esse*** vel ***his inesse*** (vid. ***Ast.*** ad Plat. Protag. p. 93.) ***vim quandam eadem ratione consubstantiatam.*** Pro *κατὰ τὸν λόγον* e Mon. DE dedi *κατὰ τὸν αὐτὸν λ.* Mon. AC male exhibent *συνουσιωμένων*. Mutile
192 Mon. E *εἰ* pro *εἶναι*. *Τε* post *φαντασίας* in Mon. B superscri-
A ptum. — *πολλὰ βλέπομεν*] Mon. D. *βλ. π.* Paulo post Mon. AC *μόνον* (Mon. B et Uff. in marg. *μόνων*) pro *μόνῳ*. Dein post *ἀλλὰ* Mon. B et Uff. inserunt *γάρ*. In seqq. pro *οὐδέπου* (Mon. E habet *οὐδέπω*) e Codd. Mon. ABCD receptum *οὐ δήπου*, quod annotavit etiam ***Wolfius***, Codice non memorato. Pro *τινα* in Mon. E scribitur *τήν*. Ante *γινομένοις* (Mon. AC dant *γενομένοις*, Hass. *γινωσκομένοις*) ex Hass. et quinque Mo-

nacc. restitutum τοῖς: tum ex Monacc. omnibus τὸ ante καθ' ἕκαστον insertum, eandemque lectionem, nescio e quo Cod., protulit *Wolfius*. Deinceps libri Mon. AC exhibent εἶδος (om. artic.), τὸ σχῆμα. Mon. D τὸ εἶδος, τὸ σχῆμα. Voc. εἶδος *Augentius* non expressit. — εἰ ταῦτα λέγοιμεν] Ita libri MSS. omnes. Vulg. λέγομεν. In seqq. Mon. AC om. ἡμῶν. Pro ἐγκεκραμένης Hass. offert ἐγκεκρυμμένης, itemque Mon. E a m. pr. habet; a sec. autem ῡ mutatum est in ᾱ. Cf. supra ad p. 191. C. Tum Mon. B τὴν φύσιν, in marg. vero γρ. τῇ φύ- B σει. Pro δυνάμεως Mon. D inepte scribit αἰσθήσεως. Correctum tamen in marg. est a rec. m. γρ. δυνάμεως. Idem exhibet ἀποτελούσης sine εἶναι. Rec. vero m. superscripsit ἐσμα εἶναι. Quae sequuntur verba: ἢ (in Mon. AC perperam legitur ἤ) οὐδὲν ἄλλο, ἢ (haec vocabula in Mon. E rec. m. a linea ad lineam supplevit) κίνησίς τίς (postrema vocula in Mon. D a rec. m. superscr.; in Mon. E additum τ') ἐστιν ὁρμητικὴ περὶ τὴν γνῶσιν τῶν σπουδαζομένων ἐνεργουμένη (in marg. libri Mon. E rec. m. annotavit haec: γρ. ἢ κίνησίς τις ἐστι περὶ τὴν γνῶσιν τῶν σπουδ. ἐνεργουμένη) τί ἂν μᾶλλον διὰ τούτων (Hass. διά τούτου) ἢ τὸ εἶναι, Codd. omnes praebuerunt; in utraque autem edit. Paris. haec desiderantur. Fuerunt etiam in Augentii Codd. — τὴν νοητήν] Mon. AC τ. νοητικὴν habent. Iidem dant ἀποδείκνυσθαι. Dein Mon. ABC μὴ δὲ ὅλως, Mon. DE μὴ δ' ὅλως (sic).

Ἡ δέ] Mon. E a rubricatore ὁ δὲ, a corr. tamen ἡ δέ. Mon. B συμμιαχεῖν (sed ν̃ lineola subducta deletur) φησίν. Mon. D συμμιαχεῖν φησι. Mon. AC συμμιαχία. Mon. E φησίν. — ἡ κατασκευὴ πᾶσα] Artic. in Mon. E a corr. m. superscr. Idem liber habet πάσης, e quo in Mon. D ab ead. m. correctum est πᾶσα. Ἀνθυπενεχθείσης in Mon. B ex ἀνθ' ὑπε- ελέ χθείας enatum. Tum Mon. D habet συντηρίσει, correctione a rec. m. facta.

Πῶς τοῦτο λέγεις] Quod editi ante τοῦτο exhibent οὖν praeeuntibus libris Monacc. quinque delendum censui. Conf. p. 221. D. Vertit etiam *Augentius*: *Quomodo hoc dicis?* *Sifanus*: *Qui hoc dicis?*

Ὅτι τοι] Mon. AC τοι om. Cf. ad p. 221. D. In Mon. B est φησίν. Deinceps Mon. E primitus exhibebat τοῦ οὕτως, post vero correctum est τὸ οὕτως. Tum Hass. et Monacc. omnes post μεταχειρίζεσθαι pro τι legunt τε. Recte pro vulg. ἐναποτιθεῖσαν Hass. et Mon. ACDE c. marg. Uffenbachiani C

ἐναποτεθεῖσαν. Mon. B et Uff. ἐναποληφθεῖσαν. Prior in C marg. γρ. ἐναποτεθεῖσαν. Mox Mon. ACD ἀντὶ ψυχῆς, sine articulo. — δι' ὧν] Mon. AC δι' ὅ. Mon. D σχῆμα. Paulo inferius in Mon. D τι ante τοιοῦτον a rec. m. superscriptum. Hass. dat τοιοῦτόν τι. — ὃ ταῦτα πέφυκε] Ὅ pro ᾧ exhiberunt Codd. Mon. ABCE c. Uff. In Mon. D a m. pr. erat γὰρ, quo deleto rec. m. inter lin. correxit ὅ. Ταῦτα Mon. ACDE om. Dein Mon. BE scribunt πέφυκεν. Post θεωρητικῆς a Codd. Mon. ACD additur τε.

Pag. 26. ἐν ἑαυτῷ] Hass. et Mon. E ἐν αὐτῷ. — εἶθ' οὕτως] Mon. B εἶτα. De loquutione εἰς ἐνεργείαν ἄγειν vid. ad Or. catech. p. 193.

D πνεύματός ἐστι] Mon. E scribit ἐστιν. Pro εἶθ' ὅπως in Mon. ACD legitur εἶτα πῶς. Mon. B habet προεξήτασεν. In seqq. e Codd. Hass. et Monacc. omnibus restitui ante πρὸς τὸ
193 βαρύτ. παραθέσει articulum τῇ, qui vulg. abest. — νομί-
A ζεται] Mon. AC ὀνομάζεται. Mon. D in marg. γρ. ὀνομάζεται. *Sifanus: putetur et dicatur.* Mox. e Codd. Mon. B et Uff. recepi ὁ ἀὴρ ναχός τε καὶ πλ. Eundem verborum ordinem conservant Codd. Hass. et Monacc. ACDE, in quibus tamen, uti in editis, μεχὸς pro ναχὸς legitur. Conf. Noster de hom. opif. c. 1. T. I. p. 47. C., ubi habet τὸ ναχὸν τῆς γῆς. Pro vulg. ἐχὶ ex Mon. BE adoptavi ἐχίν. — ὅταν τοῦ ὑγροῦ] Γὰρ, quod editi post ὅταν inferciunt, praeeuntibus libris Monacc. omnibus omisi; post οὐδὲν autem inserui δὲ, oblatum ab omnibus Codd., excepto uno Mon. E. Recte libri MSS. omnes ὁ πεπαιδευμένος. Vulg. articulus abest.

τὸ ἐπαχθέντα] Sic Mon. ABCD; Mon. E vitiose τῷ, vulgg. libri τὸν, moxque Codd. omnes τὸν (editi articulum om.) ἀμφορέα. Mendose Mon. AC. ἀφορέα. *M* in Mon. B supra notatum. Idem liber in ora habet τὸν κέραμον. Margo Uffenbachiani τὸν κεραμέα. Verba πληροῦσθαι τοῦ ὕδατος — τὰ πρῶτα in Mon. B margini sunt adiecta. Ante κοῖλον Mon. D articulum om. Deinceps Mon. B scribit ἔχοντος, in ora γρ. ἀνέχοντος. Verba ἐν τῷ βαθεῖ (sic) — — οὗ γενομένου Cod. Mon. D a rec. m. partim supra lin., partim in marg. habet. Pro vulg. γίνεται, quod tenet unus Mon. D, ex reliquis MSS. reposui γένηται, et pro τοῦτο ex Codd. omnibus τότε: tum ex
B Hass., Monacc. ABCE atque Uff. τῷ ϛομίῳ, pro quo in editis legitur τῷ ϛόματι, in Mon. D τὸ ϛόμιον. — οὗ γινομένου] Mon. ACD οὗ γεν. Αὐτὸν (Mon. E habet αὐτὸ ν) in Mon. D a rec. m. superscriptum.

Μάχη γάρ τις] Hass. *μηχανή*. Pro *περὶ τῷ ϛόματι* Codd. omnes praebuerunt *περὶ τὸ ϛόμιον*. In seqq. Mon. E dat *εἰς* *ὑπὸ τοῦ βάρους*. Tum Mon. D *ῥέοντος, εἰς* a rec. m. superaddito. Dein Mon. AC *τοῦ δ' ἐναπειλημμένου ἀέρος τῷ κοίλῳ*. *Στομίου* pro *ϛόματος* receptum ex Hass., Mon. ABCD et Uff. In Mon. E scribitur *ϛοιχείου*. — *ὡς καὶ ἀναπτεσθαι*] Mon. ABC et Uff. *καὶ* om. De verbo *ἀνακόπτεσθαι* vid. ad Synes. de Provid. p. 220. Dein Hass. et Mon. DE exhibent *διὰ τοῦτο ἢ καί*. *Ἀναχογχυλιάζειν* loco corrupti *ἀναχοχλάζειν* ex Hass., Mon. ABC atque Uff. recepi, idque duobus admonitus libris MSS. [ni fallor, Hass. et Uff. ap. *Wolf.*] reponendum esse iam monuit *Hemsterhusius*. Vid. Biblioth. crit. nov. Vol. III. p. 191. Mon. D habet *ἀναχογχύζειν*. Mon. E *ἀναχογχυλιαρίζειν*. Dein Hass. *περιαφρίζοντι*.

Ταῦτά τε οὖν] Sic Hass., Mon. ABCD et Uff. Editi, quibuscum facit Mon. E, particulam *τε* om. *Κατενόησεν* pro *κατενόησε* receptum ex Mon. BE. Proxime Mon. D habet *τῷ ἡματι* *μηχανομένῳ*, correctione a sec. m. supra notata. Deinde pro *ἐπενόησε* cum libris Mon. BE scripsi *ἐπενόησεν*. C

Κοῖλον γάρ] In Hass. *γὰρ* deest. Mon. B habet *περισχόν*. Mox loco vulgati *διὰ ϛόματος* ex Hass., Mon. ABCD et Uff. recepi *διὰ ϛομίου*. Mon. E legit *διὰ τοῦ ϛομίου*. Paulo post Mon. AC scribunt *εἶτα οὕτως*. Dein Mon. B *δίδωσιν κατὰ τὸν ἀντικείμενον*. In seqq. Mon. AC ordine mutato *βιαιότερον πνεῦμα ὁ ἀήρ*. Contra Mon. D *ὁ ἀὴρ βιαιότ. πν.* Pro *ἐκπίπτον* scripsi *ἐμπῖπτον*, ducibus libris MSS. omnibus, in quibus *λ* est *ἐμπίπτον*. Mon. A habet *αὐτοῦ*, ab ead. m. Tum Mon. E *ἀποτελεῖ* pro *ποεῖ*.

Ἆρ' οὖν οὐ] Mon. B *ἆρα*. Mon. D *ἄρ'*. *Οὖν*, quod ab editis abest, adoptavi ex Codd. ACDE, marginibusque librorum Mon. B. et Uff. Posterior *οὐ* in contextu om.; habet tamen in marg. Cf. ad p. 190. A. — *ὅτι ἔϛι*] Sic Mon CDE. D Vulg. *ἐϛί*. Mon. B *ἐϛιν*.

P. 28. *ἄλλο τι*] Hass. *ἄλλος τις*. Pro *ὁ* Codd. Monacc. omnes cum Uff. dant *ὅϛ*. Dein Mon. D *ἀειδῆ*. Paulo post Mon. E *ἐν αὐτῷ*, Mon. B *εἶτα*. Mon. D *οὕτω*. Mox. AC *εἰς τοὐμφανές*. Mon. D *ἄγει, ν̄* finali abraso et a rec. m. superscripto. Mon. E *ἄγειν* in ras.

ἀντιτεθέντα] Mon. ACD *ἀντιθέντα*. Infra pro *λογίεσθαι*, quod Mon. BE atque in textu Uff. habent, e Codd.

Mon. ACD et margg. Monacensis B et Uffenbachiani receptum
194 καταλογίζεσθαι. — ἀνδρείκελος] Sic Mon. B et procul
A dubio, qui cum hoc libro semper fere consentit, Uff. Sed *Wolfius* scripsit ἀνδρείκελον, sine Codicis nota. Contra Mon. E habet ἀνδροείκελος (Mon. D ἀνδροΐκελος). Mendose Mon. AC ἀνδρειοείκελος. Vulgo legitur ἀνδροείκελον. — „Scriptura ἀνδροείκελος posterioris aetatis scriptoribus non est inusitatum. Nam Attici quidem semper ἀνδρείκελος dicunt. De forma deque varia significatione et scriptura huius vocis symbolam dabo in Auctario Animadversionum ad Tim. Lex. Voc. Plat. p. 36., ubi *Ruhnkenius* videndus est." *Alb. Jahn.* — Pro εὐθὺ, quod in editis est. Codd. omnes praebuerunt εὐθύς. — ἐφ' ἑαυτοῦ] Mon. BDE ἀφ' ἑαυτοῦ. Prior in marg. γρ. ἐφ' ἑαυτοῦ. Recte Hass. et Mon. AC συμβάν. Vulg. συμβᾶν.

εἰς
Mox Mon. D ἂν βεβιασμένη, εἰς a rec. m. superaddito. Pro ἢ πρὸς τὴν ἀναφορὰν Mon. AC exhibent ἢ πρὸς τὰ ἄνω φορά. Reliqui ἢ πρὸς τὸ ἄνω φορά (Mon. E φορᾶ), quod recepi. Vitiose Mon. D ἐκπιασμάτων. Dein liber Mon. E αὐτομάτος (sic). Mon. ACE ἀνῄει. Mon. B. ἂν εἴη (in marg. γρ. ᾖει).

ἦει
Uff. ἂν εἴη, in ora ᾖει.. Mon. E ἀνείη, correctione a rec. m. superscripta. Dedi igitur ἂν ᾖει, cui respondet ἂν ἦν. Hass. ἀνείει. Vulg. ἀνίη.

Εἰ δὲ τούτων] Mon. D οὐ τῶν pro τούτων. Mon. E Φυτῶν, Φ rubro colore praescripto. — ἔστιν] Sic Mon AC. Reliqui c. edd. ἐστιν, exceptis Mon. DE, in quibus legitur ἐστὶ τὸ
B ὑπὸ etc. Quorum tamen prior in marg. a rec. m. habet γρ. οὐδέν. Verba ἐστιν ἀσφαλὴς — διάνοια νοῦ τις, quae desunt in edd., Codd. Mon. omnes c. Uff. praebuerunt. In Hass. exstat

σ
ἐστιν ἀσφαλὴς ἡ δὲ διάνοια νοῦ. Mon. E habet κοπὸν, ō a rec. m. praefixo. Verba διὰ τῆς ὕλης Mon. AC om. Pro ἡ δὲ διάνοια, quod una cum Hass. et Uff. agnoscunt Monacc. BDE, libri Mon. AC et margo Uffenbachiani scribunt ἥ τε δ. Uff. in textu ἐστιν οἰκεία κίνησίς τε, in marg. ἐστὶ ποιὰ κίνησίς τε Mon. B in contextu ἐστιν οἰκεία κίνησίς τε, in ora γρ. ἐστι ποιὰ κίνησίς τε. Vulg. ποία. Mon. ACD et Hass. ποιὰ, quod in Mon. E correctum est e ποῖα. Scripsi deinde ἄρα (pro ἄρα), vid. *Ast.* ad Plat, Protag. p. 69. Mon. B habet ἀντιθέντων, in marg. γρ. ἀντιθέτων. Mon. E ἀντιθέσεων τῶν ἡμῖν. Verba τὸν νοῦν in Mon. AC desunt.

ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ] *Τούτῳ*, quod Mon. DE omittunt,

Mon. B a corr. m. in marg. habet, ut in textum reponendum. —

ἀλλ᾽ ὅτι] Mon. D ἄλλό τι. Mon. ἐδιδάχθειν, η̄ a rec. m. superaddito. Mox idem ἔγνω, ν̄ a rec. m. superscr.

τοῦτο μάλιςα] Mon. B τούτῳ. Vocis μάλιςα novissimae duae syllabae in Mon. E rec. manui debentur. Tum Mon. BE scribunt ἀλλὰ τί ἐςιν. Habet vero prior in ora γρ. ἀλλ᾽ ὅπερ ἐςίν. C

Πολλὰ φησί] Mon. BE φησιν. — αὐτὸ τὸ εἶναι τοῦ ζητουμένου] P. 203. A. τὸ εἶναι τῆς οὐσίας. *Synes.* de Provid. p. 98. A. τὸ εἶναι τῶν ὄντων. *Procl.* in Plat. theolog. I. 15. p. 40. infr.: τῷ γὰρ ἀγαθῷ τὸ εἶναι τῶν θεῶν ἀφώρισαι. — Ante διερμηνεύοντες (Mon. E offert διερμηνεύοντος, Mon. AC ἑρμηνεύοντος) Mon. B dat ἐςιν. Mon. E ἐςίν.

τὸν ἀγαθόν] Mon. E τὸ ἀγ., ν̄ a rec. m. adiecto. Mon. B τὸ ἀγ. Παρεςήσαμιεν pro παρεςήκαμεν receptum ex Hass., Mon. BDE atque Uff. Mox in Mon. D perperam scribitur δηλὸν pro δειλόν. Pro τούτοις Hass. et Mon. E dant τοιούτοις.

P. 30. ἔςιν εἰπεῖν] Vulgo ἐςὶν εἰπ. Deinceps Mon. AC legunt ὁμοιότροπα εἰπεῖν, al. ord. Verbum εἰπεῖν in textu neglectum Mon. B a corr. m. in ora habet, ut post ὁμοιότροπα inserendum. Mox libri Mon. ACDE scribunt ἀπεμφάσεως. Mon. B et Uff. ἀποφάσεως, in marg. γρ. (Uff. om. γρ.) ἀπεμφάσεως. — τῇ τῶν καλῶν ἀφαιρέσει τὸ πονηρὸν ἐνδειξάμενοι] Mon. A ἀφαιρήσει. *Plotinus* I. 8, 1. p. 72. B — C. ed. Bas.; ed. Creuz. T. I. p. 136. sq.: Εἶδος δὲ τὸ κακὸν πῶς ἄν τις φαντάζοιτο, ἐν ἀπουσίᾳ παντὸς ἀγαθοῦ ἐνδαλλόμενον; ἀλλ᾽ εἰ, ὅτι τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ γένοιτ᾽ ἂν ἐπιςήμη, καὶ τῷ ἀγαθῷ ἐναντίον τὸ κακὸν, ἥπερ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ ἔςαι, ἀναγκαῖον περὶ ἀγαθοῦ διϊδεῖν τοῖς μέλλουσι τὰ κακὰ γνώσεσθαι; ἐπείπερ προηγούμενα τὰ ἀμείνω τῶν χειρόνων καὶ εἴδη, τὰ δὲ οὔ, ἀλλὰ ςέρησις μᾶλλον. Ad quem locum vid. *Creuz.* T. III. p. 66. sq. Cf. quae infra annotavi ad p. 206. C.

οὐκ ἄν] Mon. D οὔκουν. Corr. tamen a rec. m. οὔκ ἄν. Tum Mon. AC παρὰ τὸ ζητούμενον. Mon. B ἐνοίας (sic). D

ὁ λόγος ἐςί] Mon. BE ὁ λ. ἐςίν. Proxime Mon. AC τοῦθ᾽ ὅτι ἐςί. Mon. BD in marg. γρ. τοῦθ᾽ ὅτι (item Uff.

195 sine γρ.) Mon. B ἐχειν. Mon. E ἔχιν. Scr. ἔχι. Pro ἱκανῶς
A Mon. E habet ἱκανόν. Loco verbi εὕροιτο e Cod. Mon. D, quocum facit *Augentii* translatio, recepi εὕροι τῷ. Reliqui MSS. exhibent εὕροι τό. *Sifanus* vertit: ***Nam si didicerit, id non esse hoc, quod sensu percipitur.*** In seqq. male exaratum est in Mon. D εἰς τριάδα πίχιν. Sed recentior manus voci τριάδα apposuit διάχασιν, vocabulo πίχιν subducta linea deleto. „Conf. ***Bessario*** in ἐλέγχοις τῶν κατὰ Πλάτωνος (in Cod. Mon. 80.) fol. 148. a.: *Τὰ μὲν θεῖα ἄϋλα πάντη καὶ τῷ μόνῳ ληπτὰ, τὰ δ' ἡμῖν σύντροφα πάντα ὕλῃ συνδεδεμένα καὶ σχήμασι καὶ μορφαῖς περιεγραμμένα, καὶ διαχάσει τῇ τριττῇ ὡρισμένα, τόπῳ καὶ χρόνῳ καὶ πάσῃ ῥοῇ ὑποκείμενα, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ αἰσθησις ὄντα καὶ αἰσθήσει κατειλημμένα.“ **Alb. Jahn.** — Pro θέσιν Hass., Mon. BE atque Uff. male exhibent διάθεσιν. Conf. p. 197. D et 211. A. Mon. B in marg. γρ. θέσιν μηδέ τι τῶν περὶ τὴν ὕλην καταλαμβανομένων ὅλως μηδὲν οἶδεν, ὅτι ἄλλο παρὰ ταῦτά ἐχιν. Addita est tota haec sententia eodem modo orae Uffenbachiani libri. In contextu autem Mon. B habet: μηδὲν (consentit Uff.) τῶν περὶ τὴν ὕλην καταλαμβανομένων· ὅμως μηδὲν, εἰ δή τι (ita et Uff.) ἄλλο παρ' αὐτά ἐχιν. Hass. et Mon. DE scribunt μηδὲν, εἰ δή τι, quam lectionem sequutus est ***Augentius*** Mon. autem AC dant οἶδεν ὅτι, idque ***Sifanus*** expressit. Vulg. legitur ἴδῃ, τί. Pro παρὰ ταῦτα Mon. E habet παρ' αὐτά. Posthac vero ά mutatum in ώ. Scr. παρὰ ταῦτα ἔχιν.

Ἐγὼ δέ] Vitiose Mon. A μὴ pro δέ. Tum Mon. D οἶδ'. Pro vulg. ἐχι Mon. BE ἐχιν. Hass. ἀφαιρουμένου. Dein Mon. B συνεξαληφθῆναι (item Mon. AD, in quorum priori ῆ mutatum est ει), in marg. γρ. συνεξαλειφθῆναι.

Τίνι γὰρ προσφυής] Sic Codd. Mon. ABCD et Uff. Editi c. Mon. προσφυῇ. Hss. ἂν προσφυῇ. Mon. B περιερ-
ι
B γεία, ῑ a corr. m. superscriptr. In seqq. Mon. AC om. γε. Syllabam ται verbi ὁρᾶται libro Mon. D rec. m. dedit.

Πανταχῆ] Mon. AC et in margg. Mon. B et Uff. παντα-χοῦ. Quam permutationem attigi ad Nostri Or. catech. p. 270. Mox pro ὅσον τε Codd. omnes praebuerunt ἀφάσσοντες. Cui verbo in Mon. B a m. pr. additum erat ψηλαφῶντες, quod, quum merum glossema redoleat, rec. manus optimo iure delevit. Margini Codicis Mon. E adscriptum legitur: ἁφάσσω τὸ ψηλαφῶ. Dein Mon. AC exhibent διὰ τῶν τοίχων, quod placet. Mon.
οι
E διὰ τῶν τείχων (οῑ a rec. m. supra correcto), om. ἐπὶ τὴν

θύραν. Deest ibidem *πάντως.* Post *θιγγάνομεν* in Mon. B deletum est *ψανομένα* (sic scriptum erat). Dein idem liber una cum Uff. in contextu addit *ἁπτόμεθα*, in utriusque autem marg. annotatur: *λείπει τὸ ἁπτόμεθα.* Recte. Sapit enim hoc verbum meram glossam, quae ex marg. in textum influxit. — *ὅταν δέ*] ***Augentius:*** *quando ergo.* Dein Mon. AC habent *μηδὲν τούτων.* In Mon. D *τούτων* post *μηδὲν* rec. m. superscripsit. Tum Mon. B dat *λέγηται εἶναι*, inverso ordine. Partic. *ἄν*, quam editi post *λέγηται* inserunt, a Codd. omnibus merito omittitur. Pro *μηδόλως* Mon. ABCD scribunt *μὴ δὲ ὅλως*, Mon. E *μὴ δ' ὅλως* (sic).

εἰς οἷον] Mon. B et Uff. *εἰς ὃν*, in marg. *γρ. εἰς οἷον.* — C *ἢ μικροφυὴς — καὶ χαμαίζηλος περὶ τῶν ὄντων κρίσις*] „Voc. *μικροφυὴς* supra attigimus ad. p. 185. D. Adiectivo *χαμαίζηλος* similiter usus est ***David*** Armenius loco, quem attulit ***Neumannus*** in Nouveau Journal Asiat. T. III. p. 117., miro errore citans ***Ruhnkenium*** ad Timaei Lex. p. 273., ubi agitur de nomine *χαμαιζήλου*, nimirum *δίφρου.*" ***Alb. Jahn.*** — Cf. ipse Noster de Virginit. c. 11. T. III. p. 145. C. *πάντων τῶν ταπεινῶν τε καὶ χαμαιζήλων ὑπεραρθείς.* Epist. ad Eusthathiam et Ambros. T. c. p. 655. C. *ὁ καταλιπὼν τὴν κοίλην καὶ χαμαίζηλον τῶν ἀνθρώπων ζωήν.* — Pro *περὶ τῶν ὄντων* Monacc. AC exhibent *περὶ τῶν νοητῶν*, quod in priore libro enatum est e *νοημάτων.* Unde ***Sifanus*** vertit: ***de rebus, quae mente noscuntur.***

ὃ μή] Mon. E *ἃ μόνη.* Articulum *τὴν* ante *τοῦ παντὸς ἐπιζᾶσαν* Mon. AC om. Mox pro *ὁμολογοίη* Uff. male habet *ὁμολογείη.* — *ἀλλὰ τὸ ἀσώματον*] Mon. E *ἀλλ' ὃ τὸ ἀσ.*, quod placet. Dein *παρὰ τῆς θείας φύσεως*, in marg. a rec. m. *γρ. περὶ θείας φύσεως. Αὐτὴν* a Mon. AC abest. Item *πάντως* ab Hass. Pro *λογίζεται*, quod inest editioni Paris. 2., e Codd. Mon. ABCE atque Uff., item ex pr. ed. Paris. dedi *λογίσεται* Mon. D scribit *λογίσαιτο.*

Εἰ δέ] Mon. AC *εἰ δ'.*

P. 32. *ἐκεῖ*] *Ἐκεῖ* h. l. est, quod vernacule vertas ***in jenem Falle***, id est, in quaestione de divina natura. Sic rebus significandis tum *ἐκεῖ*, tum *ἔνθα* et *ἐνταῦθα* haud ita raro inservit. De *ἐνταῦθα* monuit Scholiastes in Excerpta e Commentariis M. Antonini in Cod. Monac. 529. fol. 136. b.: *ἐνταῦθα τοπικὸν ὂν ἐπίῤῥημα καὶ ἐν πράγμασι κεῖται. Ἐνταῦθα ἀ. τ. ἐν τούτοις. Plat.* Conviv. p. 187. C. *ὥςπερ ἐκεῖ ἡ ἰατρικὴ, ἐνταῦθα ἡ μουσική.*" ***Alb. Jahn.*** — Pro vulg. *περιγραφὴ*, quod legitur etiam in Hass. et Mon. AC, e Mon. BDE atque

Uff. restitui *παραγραφή*. Tum Mon. E a m. pr. habet *ἄνοσ*, a sec. in contextu et in marg. corr. *ἀνίνος*. Statim Mon. D mendose *τοῦ ὄντως*, et Mon. A *ἐκθλίβηται*. Pro *τῇ ἀφαιρέσει τῶν σωματικῶν ἰδιωμάτων* in Mon. D a m. pr. erat *μετὰ τῶν ἰδιωμάτων*. Deleta praepositione *μετὰ*, rec. m. superscripsit *τῇ ἀφαιρέσει*, et post *τῶν* supplevit *σωματικῶν*. Mon. DE mendose habent *συνδαπανόμενος*.

D

ἐξ ἀτόπου] Ita Hass. et Monacc. ad unum omnes. Vulg. *ἐξ ἀτόπων*. Vertunt etiam *Augentius* et *Sifanus*: *ex absurdo*. Pro *ἕτερον* in Mon. E a rec. m. a linea ad lineam correctum *εἰς ἕτερον*. — *περιῆκται*] rescripsi e Codd. Mon. BDE. Mon. AC dant *ἧκται*. Vulgo *περίκειται*. Dein Mon. E *τὸ* *εἰς τὸ αὐτὸ νοεῖσθαι*. Mon. D *εἰς ταυτὸ νοεῖσθαι*, articulo a rec. m. supra posito. Mon. AC et margg. Monacensis et Uffenbachiani *νοεῖσθαι*. Mox Mon. DE perperam *ὑφεξαιρέσει*. Verba *κατ' αἴσθησιν — ἑκάτερον· ἀλλ'* *ἤ* Mon. B in marg. habet, *γρ. μὴ* subscripto. *Νοεῖται* Hass. delet. *Ἀλλ' ἤ ταὐτὸν εἴπῃς* notatur etiam a *Wolfio*, Cod. non memorato. Tum in Mon. AC male scribitur *ὁ διδάσκαλος*.

196 A

καὶ οὗτος ὁ λόγος] Mon. B om. *καί*. — *ἐδιδάχθης*] Mon. E *ἐδιδάχθεις* (sic). Loco vocis *γραφῆς* auctoritate Codicum omnium recepi *φωνῆς*. Vertunt etiam *Aug.* et *Sifanus*: *voce*. De utriusque vocabuli permutatione vid. ad p. 252. B. Quae statim sequuntur verba: *ὅμοιον εἶπε* usque ad *τὰς ἐνθεωρουμένας* (p. 199. C.) in libro Mon. E, utpote in textu neglecta, a rec m. marginibus sunt adiecta.

Τὸ γὰρ κατ' εἰκόνα] In Cod. Monacensis B et in calce Uffenbachiani exstat hoc scholium: *ὅτι ὅμοιος μέν ἐστι τῷ θεῷ ὁ ἡμέτερος νοῦς, οὐκέτι δὲ ὁμοούσιος*. Addit Mon.: *καὶ πῶς δεῖ νοεῖν τὴν διαφοράν*. Tum Mon. AC exhibent *γινόμενον*, et in seqq. Mon. B c. Uff. *πρὸς τὸν ἀρχέτυπον*. Mox editi vitiose *ὄγκον*. Codd. omnes recte *ὄγκου*. „Hoc omne, quod terrenum est et mortale in homine, igneum, ut *Virgilii* verbis (Aen. VI, 730.) utar, caelestemque in nobis vigorem hebetat et tardat, in primis est quod significet vocabulum Graecum *ὄγκος*. Id proprie et physice significat omnem crassam et corpoream materiam, itaque eam quoque, qua corpus humanum constat. Atque sic vocem a Platone usurpatam videmus Theaet. p. 155. A. B. C., Phaed. p. 96. D, quem ad locum vid. exempla a *Gottlebero* annot. p. 75. et a *Fischero* p. 406. allata, qui tamen temere fidem habuerunt *Moro* Annotatt. ad Longin. *περὶ*

ὕψ. 43, 5.. ubi V. D. ex laudato in Phaedone hanc vocabuli potestatem fluxisse contendit. Tu conf. ***Empedocl.*** ed. Sturz. T. II. v. 220.: *τοῦτον μὲν βροτέων μελέων ἀριδείκετον ὄγκον*, ubi editor *ὄγκον μελέων* male sic interpretatus est: *μέλη ὀγκώμενα*, ***membra turgescentia.*** Add. ***Method.*** ap. Epiphan. T. I. p. 580. A. *πᾶς ὁ ὄγκος οὗτος τοῦ σκηνώματος ἡμῶν.* ***Gemist. Pleth.*** Orat. funebr. a Füllebornio edit. p. 16.: *μὴ, ἐπειδὰν ἀποθάνῃ ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἡ ψυχὴ τῷδε τῷ ὄγκῳ συνδιαλύηται.* Theologus quidam in Act. Concil. ed. Hard. Vol. III. 767. D — *οὐ κυρία τοσοῦτον ὤφθη ἡ λογικὴ ψυχὴ τοῦ ἰδίου σώματος, ὥςτε καὶ τῶν κατ' αὐτὸ καὶ συμφυῶν αὐτῷ, ὄγκου καὶ ῥοῆς καὶ χρωμάτων ἐπικρατῆσαι.* Ibidem haec coniuncta reperiuntur: *ἀόγκως καὶ οἷον εἰπεῖν ἀσωμάτως*, unde adverbium *ἀόγκως* lexicis addas. Vid. ***Bernard.*** ad Nonn. II. 330. Hinc altera i. e. moralis, ut ita dicam, vocabuli potestas fluxit; *ὄγκος* enim haud raro non tam ipsam corporis molem significat, quam omne istud grave in nobis et terrenum, quo animus detinetur ac deprimitur; id quod pulchre annotavit ***Ruhnken.*** ad Hom. Hymn. in Cerer. v. 239., ubi Graeco vocabulo usus est ad eandem vim voci ***onus*** apud Latinos vindicandam apud ***Ovid.*** Fast. IV. 553.:

Inque foco pueri corpus viventę favilla
Obruit, humanum purget ut ignis onus.

Ubi, quod verbum ***purgare*** arguit, vocabulo ***onus*** non tam physica, quam moralis tributa est potestas. Cf. ***Synes.*** Hymn. III. 297. et IV. 77. ***Nil.*** Ep. 102. p. 156. Allat. Sed hoc quidem loco abstineo a cumulandis exemplis vocabuli *ὄγκος*, hac vi positi, id unum addam, mihi quidem in Epist. ed Hebraeos cap. 12. v. 1. in verbis *ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα κτλ.* illam ipsam vocis potestatem mordicus tenendam esse videri. Vid. ***Lud. Capelli*** Spicileg. in Annot. ad Hebr. cap. 12. p. 127." ***Alb. Jahn.*** — Cf. Noster in Or. catechet. cap. 10. p. 65. C. Pro *παντὸς* Hass. habet *πάντως*. Mon. D *ἀπηλαγμένην* (sic). Mox editi mendose *διὰ σημαντικήν*. Codd. ad unum omnes recte *διαςημαντικήν*. — *ἄλλο δέ τι*] Mon. B om. *τι*. Verba *οὐκέτι γὰρ ἂν εἴη εἰκὼν — ταὐτὸν ἐ* (sic), utpote in textu neglecta, Cod. Mon. B in marg. supplet. *Εἴη*, quod ante *εἰκὼν* in edd. deest, praebuerunt libri Monacc. omnes. De Hass. et Uff. ***Wolfius*** tacet. Dein ex Hass. et Monacc. dedi *διὰ πάντων*. Legebatur *δι' ἁπάντων*. Mon. DE, om. *εἴη*, habent *ταὐτὸν ἐκεῖνο*. Pronomini *ἐκείνῳ* Mon. B et Uff. addunt *ἐν τῷ νοερῷ καὶ ἀσωμάτῳ καὶ ἀδιαςάτῳ*, quae, quamquam glossema sapiunt, tamen a ***Sifano*** sunt expressa. In proximis pro *ἐκεῖνο* Mon. A scri-

bit ἐκεῖνος. Quae deinceps sequuntur verba: ἐν τοῖς αὐτοῖς — καὶ ὥςπερ Mon. B in marg. habet. Idem legit δείκνυσιν. —
B ἐν μικρῷ ψήγματι ὑελίνῳ] Sic Hass., Mon. ACDE atque Uff. Mon. B ὑαλίνῳ. Edd. male ὑελίνῃ. Paulo post Mon. DE ἑαυτῷ ἐμφαινόμενος. Articulum ante βραχύτης praebuerunt Codd. omnes. Mendose Mon. B τοῦ ἔμφασιν, in marg. tamen γρ. τήν. — ἐκείνων τῆς θεότητος ἰδιωμάτων αἱ εἰκόνες ἐκλάμπουσιν] Mon. ACE ἐλλάμπουσιν.
λ
Mon. D ἐλάμπουσιν, altero λ a rec. m. supra scripto. „Animadverte egregium exemplum tralati usus verbi ἐκλάμπειν, de quo copiosissime explicabo Comment. in Plat. Conviv. ad p. 175. E. (ἡ σὴ σοφία) παρὰ σοῦ νέου ὄντος οὕτω σφόδρα ἐξέλαμψε καὶ ἐκφανὴς ἐγένετο.“ *Alb. Jahn.* — Similiter Noster de hom. opif. c. 30. T. I. p. 137. C.: ἡ πρὸς τὴν ἐμπαθῆ καὶ ζωώδη γένεσιν κοινωνία οὐκ εὐθὺς ἐκλάμπειν τὴν θείαν εἰκόνα ἐν τῷ πλάσματι ἐποίησεν. — Dein Mon. B mendose τῶν λόγων. — ἀποπίπτειν] „Exquisitus est apud scriptores φιλοσόφους usus verbi ἀποπίπτειν, item καταπίπτειν ad mentem tralati, quae, impar contemplandis rebus caelestibus, ex sublimi contemplationis sede in terram delabitur. Vid. *Plotin.* p. 760. A et 761. A et sub ipsum Enneadum finem, *Synes.* Hymn. III. v. 127., *Jo. Chrysost.* Hom. in Ep. ad Ebr. 22. *Nilus* Narrat. p. 22. Possin.“ *Alb. Jahn.* — Cf. Noster de hom. opif. c. 17. T. I. p. 91. C et c. 28. p. 122. C. — αὖ πάλιν εἰς ἴσον] „Si contrarii quid memoratur,“ annotat V. Cl. *Astius* ad Plat. Gorg. p. 97., „quod priori alicui simul opponitur, Graeci αὖ πάλιν usurpant, quod, quia vocula αὖ praemissa est, fortius est, quam πάλιν αὖ.“ Cf. Noster de hom. opif. c. 28. p. 122. C., de Virginit. c. 22. p. 171. B et 172 A. et quae observavi ad Synes. de Prov. p. 317. Εἰς ἴσον (vulg. εἰς ἶσον) receptum ex Mon. ABCD. Hass. scribit εἰς ἕν. Pro
C ἀορίςῳ (Hass. ἀρίςῳ) libri Monacc. omnes una cum Uff. dederunt ἀοράτῳ. Vulgatam lectionem expressit *Augentius.* Verba ἀοράτῳ τε καὶ Mon. B in marg. supplet. Mon. D τε καὶ ἀκηράτῳ rec. m. inter versus habet. „Voci ἀκήρατος contrariae sunt ἐπίκηρος (h. l.), ὑλικὸς (p. 235. B.).“ *Alb Jahn.* — De v. ἀκήρατος vid. quae annotavi ad Synes. de Regn. p. 194. et *Creuz.* ad Plotin. Vol. III. p. 129. b. Similiter Noster Or. catechet. p. 4. A.: ἀλλ' ὥςπερ ἡ ἡμετέρα φύσις ἐπίκηρος οὖσα καὶ ἐπίκηρον τὸν λόγον ἔχει, οὕτως ἡ ἄφθαρτος καὶ ἀεὶ ἐξῶσα φύσις ἀΐδιον ἔχει καὶ ὑφεςῶτα τὸν λόγον. Adduntur verba οὐσίας — — — ἀρχετυ in Mon. B a lin. ad lin. Arti-

culum pronomini *αὐτὴν* praemissum Mon. E om. Abest idem ante *εἰκόνα* a Mon. ACDE.

ἐν πᾶσι] Mutile Mon. AC *ἐν πᾶ*. In posteriore libro post *πᾶ* est rasura. — *καίτοιγε*] Sic Monacc. ad unum omnes. Vid. ad Synes. Or. de Regn. p. 307. et ad eiusdem Calv. Enc. p. 222. Vulg. *καί τοί γε*. Quod sequitur *εἰ* Hass. om. Deinceps Mon. ACDE cum margg. librorum Mon. B et Uff. exhibent *τῆς φύσεως τις* (sic Monacc. ACDE; Mon. B c. Uff. *φύσεώς τις*) *ἀπαιτοίη λόγον*. Sed pro *φύσεώς τις* rectius scribitur *φύσεως τις*. „Hae enim formae Atticae," observavit ***Spohnius*** ad Isocrat. Panegyric. §. 89, 4. p. 57. ed Baiter., „non secus se habent, quam paroxytona disyllaba, quum in ore veterum *εω* tunc paene coaluerit. Inde tantum explicari potest, qui factum sit, ut tertia a fine syllaba acueretur, ultima longam vocalem habente. Ad eandem igitur rationem, ad quam paroxytona disyllaba, cum encliticis disylabis componi debent. Scribendum *πόλεως τινὸς*, *φύσεως ἐξὶν*, et sic in omnibus eiusmodi formulis." Recepi *τις ἀπαιτοίη λόγον*. Hass. habet *φύσεως εἴ τις ἀπαιτοίη λόγον*. Editi *εἰ τὸν τῆς φύσεως ἀπαιτοίης λόγον*. Tum iubentibus libris omnibus vulgatum *παμπληθῶς* mutavi in *παμπληθές*. Pro *ἐν τῇ κτίσει* Mon. DE scribunt *ἐν τῇ φύσει*.

ὅμως

Tum Mon. D *ἀλλ' ὥσπερ*, ὅμως a rec. m. supra correcto. D Mon. E *ἀλλ' ὅμως ὥσπερ*. Dein Mon. AC una cum Hass. recte habet *διεξῶς* pro vulg. *διεξὸς*. Mon. B *διξὸς*, in marg. *γρ. διεξώς*. Pro *ὁμολογεῖται* Mon. DE *ὠμολόγηται*, confusione frequenti. Cf. ad p. 200. C. 202. B. et ad Or. catachet. p. 193.

εἶναι εἰκάζεται] „De hac vi verbi *εἰκάζειν* vid. ***Ruhnk.*** ad Tim. Lex. Plat. p. 95. *εἰκάζων· οἰόμενος*, ***Creuzer.*** Dionys. p. 85., ***Baehr.*** in Creuz. Melett. P. III. p. 14." ***Alb. Jahn.***

197 A

οὐ συμβαινόντων αὐτῇ] Mon. DE *αὐτὴ* (sic). In seqq. post *οὐδὲ* ex Hass., Mon. ABE Catque Uff. inserui *γὰρ*, quod expresserunt etiam ***Augentius*** et ***Sifanus***. Mon. D habet

δὲ

οὐ γὰρ, δὲ a rec. m. supra scripto. Articulum ante *ὑπάρξασις* in eodem libro rec. m. supra lin. supplevit. Pro *συγκράσεως* Mon. DE legunt *κράσεως*. In iisdem post *κοινωνία* additur *γάρ*,

ει

Tum Mon. D exhibet *ἀειδῆ*, *ει* ab una eademque manu supra notato. Mox pro vulg. *παχυμερίαν* Monacc. una cum Uff. recte obtulerunt *παχυμέρειαν* (cf. Noster de hom. opif. c. 13. T. I. p. 77. C). Eodem modo p. 215. A correctum est *λεπτομέρεια*.

τῶν ἐν τῷ σώματι στοιχείων] Sic Hass., Mon. ABDE atque Uff., neque aliter legerunt interpretes Latini. In Mon. C scriptum erat *στόματι*, ex quo enatum est *σόματι* (sic). *Αὐτὰ* post *συνδέον* Mon. B in marg. supplet. Deinceps e Codd. Monacc. et 1. ed. Paris. restitui *διὰ*, quod in alt. Paris. deest. Mon. DE scribunt *ἀπώλωλεν*.

B *συγκρίματος*] Mon. D *συγκρίμιατος*. Quod post *ψυχοῦται* vulgo legitur *καὶ* iubentibus MSS. omnibus expunxi. — *τῆς ψυχῆς ἐνδυομένης*] Mon. DE *ἐνδυομένοις*, iotacismi perturbatione. Hass. *ἐνδεομένης*. „Verbum *ἐνδύεσθαι* Latino ***insinuari***, quod Lucretio in eodem argumento usitatum est, optime reddas. Vid. Interprett. Lucretii.“ ***Alb. Jahn.*** — Paulo post Mon. D male habet *γεώδη*. In eodem libro artic. *τὴν* ante *τῷ ψυχρῷ* a rec. m. insertus. Mox pro *ἐν πᾶσιν* cum Monacc. ACDE scripsi *ἐν ἅπασιν*. Eadem lectionis varietas notatur a ***Wolfio***, nullo memorato Codice. — *τὴν ζωτικὴν δύναμιν ἐνιεῖσαν*] Sic libri Monacc. omnes, et haud dubie Hass. atque Uff., quum haec lectio a ***Wolfio*** sine Codicum siglis annotetur. Mox in Mon. B supra *πάγην*, quod deletum est, ab una eademque manu correctum legitur *πάλιν*. Tum pro C *ἁπλῆν* Mon DE offerunt *ἁπαθῆ*. — *οὐδὲν ἔξω τοῦ εἰκότος*] Sic Codd. omnes. Vulg. *ἔξω* abest. Tum in Monac. B recte scribitur *ἔχειν* pro vulg. *ἐχεῖν*. — *ἀλλὰ τὴν ἅπαξ*] *ἀ τὴν*
Mon. D habet *ἀλλ' ἅπαξ* e corr. rec. m. Mon. E *ἅπαξ ἀεὶ συμφυεῖσαν ἀῤῥήτῳ τινὶ λόγῳ τῶν στοιχείων συγκρίματι*. Pro *τῷ* (hunc artic. Mon. D om.) *τ. ς. συγκρίματι* in Hass. est *διὰ τῆς τ. ς. συγκράσεως*. — *εἰς ἀεί*] adoptavi ex Monacc. BDE. Vid. ad p. 183. C. In seqq. pro *τῆς γινομένης* libri MSS. omnes praebuerunt *τῆς γενομένης*. Tum Mon. DE *αὐτῆς*.

καὶ κινδυνεύει] *Καὶ* ex Mon. B receptum, idque etiam ***Wolfius*** ex Uff., ut videtur, enotavit, et ***Augentius*** atque ***Sifanus*** expresserunt. „De Attica, Platoni maxime usitata, loquutione *κινδυνεύει* vid. ***Ruhnken.*** ad Tim. Lex. Vocc. Plat. p. 159. et ***Buttmann.*** Ind. ad IV. Dialog. Interiorem eius rationem ex urbanitatis studio, Atticis hominibus proprio, repetendam esse optime viderunt ***Fischer.*** Ind. ad Aeschin. Socrat., ***Hindenburg.*** ad Xenoph. Memorabb. IV. 2, 34.“ ***Alb. Jahn.***

ἀπ' ἀλλήλων] Ita Codd. omnes. Edd. *πρὸς ἀλλήλων*, typothetarum culpa.

P. 36. *οὐδεὶς ἂν ἀντείποι*] Mon. ACDE male scri-D bunt *οὐδὲις ἀντείποι*.

Ἐπειδὴ δέ] Mon. B ἐπεὶ δὲ, in marg. γρ. ἐπειδὴ δέ. — πολὺ τὸ μέσον] „Cf. p. 198. C. πολὺ τὸ μέσον [de hom. opif. c. 16. T. I. p. 84. A. πολὺ γὰρ τὸ μέσον ἐςὶ τοῦ τε τὸ ἀρχέτυπον νοουμένου, καὶ τοῦ κατ' εἰκόνα γεγενημένου. Or. catech. c. 6. T. III. p. 54. B. Διῄρηται δὲ ταῦτα πρὸς ἄλληλα πολλῷ τῷ μέσῳ. Cf. *Valckenar.* ad Jo. Chrysost. Orat. in laudem Pauli Apost. in Opuscc. philologg. T. II. p. 211. *Kr.*]: πολλὴ ἡ διαφορὰ ibid. Huius formulae centena apud Aristidem et Libanium reperiuntur exempla. Monuit de ea *Bengelius* ad Chrysost. de Sacerdot. §. 163. et 531." *Alb. Jahn.* — De usu vocis μέσον vid. etiam *Matth.* Gr Gr. p. 668. ed. 2., *Boissonad.* ad Aristaenet. p. 561. et *Bernhard.* Syntax. Gr. p. 138. Dein Mon. DE offerunt κατά γε (pro τε) τ. τ. θεσ., confusione sollemni. Vid. Annot. ad Synes. Or. de Regn. p. 276. sq. Quod sequitur ineptum vocab. ποιημάτων cum Codd. omnibus mutav in ποιητήτων. Post συνδεδραμηκότων Uff. om. μὲν. Exhibent 198
deinde Mon. DE τὴν νοερόν τε. Male Uff. τὴν καλοῦμεν. A

Mon. B τ̃ην (sic) κ. Tum Mon. DE πρὸς τὸ ἥνωμ. συμφυῶς ἔχειν. — εἰ δέ] Mon. AC δ'. Pro κἀκεῖσε Hass. καί ἐκεῖσε. Deinceps Mon. B ὅτι περ, in marg. γρ. ὅπη περ. Mon. DE ὅπου περ — ἑκάςου. Pro ἄγοι (Mon. B c. Uff. scribit ἄγει, in marg. γρ. ἄγεται· πείσεται καὶ ἡ ψυχή. Mon. D ἡ φύσις ἄγεται πείσεται καὶ ἀπαιτεῖ πεσεῖται ἡ ψυχὴ, e corr. rec. m. Mon. E ἑκάςου ἀπαιτεῖ, πεσεῖται ἡ ψυχή. Mon. AC ἄγεται) ex Hass. recepi ἄγῃ, quum particula ἄν, cum ὅπηπερ cohaerens, coniunctivum requirat. Cf. ad Synes. Orat. de Regn. p. 135. Tum Mon. AC, omisso τί, scribunt πείσεται καὶ ἡ ψυχή. Et ita legit *Sifanus*, quippe qui verterit: — — quocunque unumquodque natura ducit, *patietur etiam.* Contra *Augentius*: Sed si ea fuerint a se invicem separata et ibi *fuerit unumquodque*, quo *ipsum* ducit natura, *quidnam fiet animae* etc.? — πολλαχῆ, quod in Mon. E abest. in Mon. D rec. m. superscripsit. — τοῦ ὀχήματος αὐτῇ διασπαρέντος] „Ὄχημα Gregorius intelligit non illud vehiculum animae, a Platonicis recentioribus iactatum (vid. *Wyttenbach.* ad Plutarch. de S. N. V. Animadv. p. 97. et ad Phaedon. p. 317.), sed hoc ipsum corpus nostrum, cui anima tanquam navigio insidens, per vitam navigat. Quum enim omnino non infrequens est usus voc. ὄχημα de vehiculo marino i. e. de navigio (vid. *Boeckh.* in Plat. Minoem p. 162.), tum proxima Gregorii ratio nos dubitare non sinit, quin ὄχημα de corpore tanquam de navigio animae dictum accipi voluerit. Nam apud Platonem qui-

dem in Timaeo p. 69. E., cuius auctoritate ὄχημα corpus usurpari coeptum est, non per se apparet, navigii imago an, quod mihi quidem placet, vehiculi proprii sic dicti Platoni obversata sit. Itaque alii quidem ex Platonis imitatoribus ὀχήματος nomen ad corpus ita transtulerunt, ut ei currus significationem tribuerent; alii, in quibus fuit Gregorius noster, navigii imagine uti maluerunt." ***Alb. Jahn.*** — Cf. V. Cl. ***Ast.*** ad Plat. Phaedr. p. 389. Pro αὐτῇ Mon. E habet αὐτῆς.

ἀλλαχῆ] Mon. E ἀλλαχῇ. Idem διεσκεδασμένοις. Dein Mon. ABC atque Uff. pro κατ' αὐτὸν recte κατὰ ταὐτόν. In seqq. ex libris Monacc. et Uff. pro παντὸς rescripsi πάντως, quod expresserunt etiam ***Augentius*** et ***Sifanus***. Tum edd. perperam habent ἐπιτυχοῦντος. Mon. AC et in margg. libri Mon. B et Uff.
B τοῖς κύμασι καταλείψει φέρεσθαι. Mon. DE καταλήψει. Subest tamen literae ἡ in pr. libro ει. Vocabulo κύμασι praeeunte Mon. B additum est ν ἐφελκ. — ἡ ψυχή] Hass. καὶ ἡ ψ. Ante φύσιν, quod in Mon. D a rec. m. e φησὶν correctum est, iubentibus libris Monacc. articulum, quo non opus, expunxi; dicitur enim φύσιν ἔχει et φύσις ἐστί. Ita infr. p. 227. C.: ἔξω τῆς προαιρέσεως ἡ κακία εἶναι φύσιν οὐκ ἔχει. ***Synes.*** de Prov. p. 104. C.: *Εἰ γὰρ φύσιν ἔχει τὸ ἀγαθοῖς ἐπιφύεσθαι.* P. 110 D.: *οὐ γὰρ εἶναι φύσιν ἔχον, λιπαρῶς τινὰ προσκαρτερεῖν ἀνιαρῷ διηγήματι.* De Insomn. p. 138. C. *φύσιν δὲ ἔχει τὴν ἅπαξ ἐγκεκεντρισμένην εἰς αὐτὸ ψυχὴν ἢ ὁμοιοῦσθαι, ἢ ἕλκειν, ἢ ἕλκεσθαι.* Ib. p. 142. D. *φύσις ἐστὶν ἢ χείρονος ἢ βελτίονος* (i. e. *πνεύματος*) *εἶναι πλήρεις.* Cf. Serm. ad Paeon. p. 310. B. et de Provid. p. 100. C., ***Fritzschius*** ad Lucian. Philopseud. p. 347. et ***Jacobsius*** ad Aelian. p. 76. et 345. — ἐνί τινι] Mon. AC ἐν ἑνί τινι. Mon. DE ἑνί τι. Pro ϛοιχείων Codd. omnes praebuerunt ϛοιχείῳ. Proxime voc. ἀθάνατον in Mon. D a r. m. supra scriptum. Mox idem liber c. Mon. E habet διὰ τῶν ἐν τοῖς πλείοσι. Mon. B πλείοσιν.

ἀλλ' οὔτε συϛέλλεται, φησίν] „Sollemnis est formula φησὶ in commemoranda aliorum sententia, praesertim eorum, qui nobis ex adverso aliquid obiiciunt, aut saltem opponere finguntur. Cf. infr. p. 250. C. *εἴπω τι καὶ ἄλλο τῶν προφερομένων ἡμῖν παρὰ τῶν οὐ δεδεγμένων τὸν λόγον. Οὐδέν, φησὶν, ἄπρακτον τῶν ἐν τῷ σώματι μορίων ἡ φύσις ἐποίησε.* Vid. ***Upton.*** ad Arrian. Diss. I. 4., ***Pearc.*** ad Longin. p. 222., ***L. Uster.*** ad Plutarch. de Consol. ad Apollon. p. 112. C., qui Latina bene comparavit." ***Alb. Jahn.*** — Cf. ad p. 250. C.

διάχυσις] Mon. E διάλυσις. Huius confusionis exem-

plum notavi ad Or. catech. p. 213. Pro ἐπίσης scripsi ἐπ᾽ ἴσης. Mon. D habet ἐφίσης, π a m. rec. supra posito. Post ἀειδῆ Mon. AC et marg. Monac. B addunt τε, quod *Sifanus* expressit. Paulo post ante συνεσφιγμένων Codd. omnes recte inserunt οὔτε. C Mox Hass., Mon. AC et marg. Mon. B dant συγγενῆ τε. De Ionica forma ἀπολιμπάνεσθαι, qua pro ἀπολείπεσθαι utitur Noster etiam Or. catech. p. 87. C., vid. ad Synes, de Prov. p. 238. et *Jacobitz* ad Lucian. Catapl. c. 7. p. 19. Καταλιμπάνειν habet *Gregorius* de Virg. c. 11. p. 145. A. κἂν — δοκῇ] Ita Codd. Hass., Mon. ACDE atque Uff. Mon. B δοκεῖ. Vulg. δοκεῖ. Dein pro τὸ τῆς ἑτερότητος κτλ. e Codd. Hass., Mon. ABC et Uff. rescriptum τὸ τῇ ἑτερότητι κτλ. Mon. DE exhibent τὸ (Mon. E τῷ) τῇ ϛερρότητι. — διαφορά] Mon. B ἀναφορὰ, in marg. γρ. διαφορά. Item Uff., sed sine γρ., ut solet. Ante τοῦ θερμοῦ e Codd. Hass. et Monacc. insertum καί. — δι᾽ ἀναχράσεως] Sic libri MSS. omnes. Vulg. διὰ κράσεως. In proximis Mon. AC legunt κατὰ τὴν τοπικὴν διάθεσιν. Male. Conf. seqq. Dein pro vulg. ποίαν c. Hass. et D Monacc. dedi ποιάν. Ταῦτα Hass. om.

P. 38. τοῖς τοπικῶς διεϛηκόσι] Mon. B τοπικοῖς (in marg. vero γρ. τοπικῶς) διεϛηκόσιν. — ἕξει τῇ διανοίᾳ — τὸν οὐρανὸν θεωρεῖν] Mon. B ἕξειν. Pro οὐρανὸν Mon. DE male ἄνθρωπον. „Cui non succurrunt Platonica illa in Theaeteto p. 173. E.: ἡ διάνοια, ταῦτα πάντα ἡγησαμένη σμικρὰ καὶ οὐδέν, ἀτιμάσασα πανταχῇ φέρεται κατὰ Πίνδαρον, τά τε γᾶς ὑπένερθε καὶ τὰ ἐπίπεδα γεωμετροῦσα, οὐρανοῦ τε ὕπερ ἀϛρονομοῦσα, καὶ πᾶσαν πάντη φύσιν ἐρευνωμένη τῶν ὄντων ἑκάϛου ὅλου, εἴς τι τῶν ἐγγὺς οὐδὲν αὐτὴν συγκαταθεῖσα? Quae Plato hoc loco universe de κορυφαίῳ suo praedicat, iis simillima sunt et ad nostrum locum non minus accommodata, quae de Democrito oculis orbato *Cicero* dixit Tusc. Q. V. 39.: ***cum hi*** (sc. oculi) ***saepe, quod ante pedes esset, non viderent, illâ*** (nim. mentis acie) ***infinitatem omnem peragrabat, ut nulla in extremitate consisteret***, ubi miror a Davisio, lectionem ***peragrabat*** defendente, neglectum esse ***Horat.*** Od. I. 28, 5.: ***Aërias tentasse domos, animoque rotundum Percurrisse polum.*** Et poterat addere etiam ***Jo. Chrysost.*** Homil. in Ep. ad Ebr. 22. loco supra allato: ὁ νοῦς πάντα περινοεῖ. Quamquam, ut hoc obiter dicam, in Ciceronis l. c. vulgata lectio „***in*** infin. omnem ***peregrinabatur***“ mihi quidem videtur

esse genuina; est enim exquisitissima et confirmatur iis locis, ubi haec ipsa, quam Gregorius attigit, mentis excessio cum peregrinatione comparatur. De ipso Democrito ***Horat.*** Epist. I. 12, 13.: — ***Democriti pecus edit agellos Cultaque, dum peregre est animus sine corpore velox.*** Addatur ***Maxim. Tyr.*** Diss. XXII. 6., ubi ζόλον imagine gemina ratione utitur, et eundem Diss. XXXVIII. 3., ubi peregrinationem Aristeae Proconnesii ἀλληγορικῶς accipi vult de mentis secessu in contemplandis rebus caelestibus. Cf. item ***Gregor.*** noster Or. catech. p. 65. C., ubi haud dubie respexit Plat. Theaetet., ***Theodoret.*** de Provid. Or. V. p. 553. Schultz., ***Hermes*** qui fertur Trismegistus ap. ***Stob.*** Eclog. phys. Lib. I. cap. 50. nr. 8 p. 768. Heeren., nec non ***Gatak.*** ad M. Aurel. Antonin. L. II. §. 13. p. 51. a. B; ad L. XI. §. 1. p. 317. a. C — b. G. Sed omnium, opinor, instar sunt quae divino ore ***Boethius*** cecinit Consol. Philos. Lib. III. Carm. 1.: ***Sunt etenim pennae volucres mihi, Quae celsa con-***
199 ***scendant poli etc.*** " ***Alb. Jahn.*** — ἐπὶ τὰ πέρατα τοῦ
A κόσμου ταῖς πολυπραγμοσύναις ἐκτείνεσθαι] „Posterioris aetatis scriptoris πολυπραγμονεῖν τι eum dicunt, qui aliquam rem vel oratione vel meditando curiose tractat. Hinc Gregorius p. 239. C. ἀπολυπραγμονητὸν τὸν λόγον τὸν περὶ τοῦ πῶς ἑκαζόν ἐστιν, καταλείψομεν. Cui geminum quod p. 238. D reperitur: τὸ δὲ πῶς ἀφῆκεν ἀδιερεύνητον. Add. p. 240. C. Voc. πολυπραγμοσύνη similiter utitur Noster Or. catech. p. 65. C." ***Alb. Jahn.***

πρὸς τοσαῦτα μήκη] Mon. DE πρὸς ταῦτα μήκει (sic).

ἐμπόδιόν ἐστι] Mon. B ἐστιν. Dein Monacc. omnes recte κατὰ τὸ ἴσον. Vulg. κατὰ τὸ ἶσον. Mon. D συγκραμένοις et ἀπολυομένης τῆς ἀναχράσεως, e corr. rec. m. Hass. ἀπολυομένοις διὰ τῆς συνδρομῆς καὶ ἀπολλυμένης. Διὰ Mon. B in marg. habet. „Quantumvis obloquantur Codd. MSS. testimonia, ἀναλυομένοις διὰ τῆς διακρίσεως, vel, quod magis placet, ἀναχωρήσεως legendum est." ***Alb. Jahn.*** — Equidem probo ἀναλ. διὰ τῆς διακρίσεως. Vid. p. 198. B.

ἐνθεωρεῖται τις τεχνικὴ δύναμις] Mon. DE
B δύναμις τεχν. Paulo post Mon. D ἐν ἑκατέρῳ μέρει, E ἐν ἑκατ. τῷ μ., sine μένει. — διαλυθέντων] Mon. AC et marg. Cod. Uff. ἀναλυθέντων. Marg. Mon. B γρ. ἀναλυθ. De hac confusione conf. ad Or. catech. c. 8. init. Quam vulgati libri cum duobus vel tribus Codd. ante τῷ χωρισμῷ inserunt praepo-

sitionem ἐν praeeuntibus MSS. Mon. ACDE delevi. De metaphorico verbi διακόπτειν usu vid. *C. F. Hermann.* ad Lucian. de conscrib. hist. p. 324. sq. coll. Nostro infr. p. 225. B., de beatitud. Or. VIII. Tom. I. p. 834. A., de Virginit. c. 13. T. III. p. 153. D., *Jo. Chrysost.* de Sacerdot. I. 1. §. 5. et I. 4. §. 44. ed. Bengel., *Synes.* de Insomn. p. 145. B. Pro εἰς μερικὰ τμήματα auctoritate Codicum Hass. et Mon. ACDE scripsi εἰς μέρη καὶ τμήματα. Vertunt etiam *Augentius* atque *Sifanus*: in partes *et* frusta. Dein Hass. et Mon. ACDE pro κατακερματίζεται exhibent καταμερίζεται, quod glossam videtur redolere. Nam peculiaris in hac re et vere Platonicus est usus verbi κερματίζειν eiusque compositi κατακερματίζειν. Vid. *Ast.* Lex. Plat. Vol. II. p. 152. et 180. sq. et *Creuz.* ad Plotin. Vol. III. p. 256. b. et 347. b. — τῆς σωματικῆς τε] Sic libri Monacc. omnes. Vulg. τε om. C In seqq. Mon. DE scribunt τὰ ἐκ διαθέσεως οὐ δέχεται.

Οὐκοῦν ἔξιν] Ita unus Mon. D; reliqui Monacc. ἐξίν. Vulg. ἐξιν.

ἀνταλλάσσεται] Mon. AC ἀνταλάσσεται. Mon. D ἀνταλάσσ.

ἀναλαβὼν τῇ διανοίᾳ τὸν ὁρισμόν] Mon. DE ἐν τῇ διανοίᾳ. De re cf. p. 189. B. „Ne quis forte ἀναλαβεῖν τῇ διανοίᾳ idem esse opinetur ac συλλέξασθαι τῇ διανοίᾳ (p. 209. C.); tenendum est, ἀναλαβεῖν Platoni maxime usitatum esse de iis, quae *disputando* aliquid *retractant.* Vid. *Wyttenb.* ad Plut. de S. N. V. p. 71. sq. ed. 1. *Findeisen.* Ind. Gorg. s. *v.*, *Buttmann.* Ind. IV. Diall., *Stallb.* ad Phileb. p. 58. Hinc qui *interiore mentis disputatione* aliquid retractat, πρὸς ἑαυτὸν ἀναλαβεῖν τι dicitur ap. *Plat.* Hipp. Mai. p. 288. A. eademque plane vis est nostrae formulae ἀναλαβεῖν τῇ διανοίᾳ. Illud vero plane insolens est quod Gregorius p. 221. B.: ἀναλαβὼν τὴν τῶν εἰρημένων διάνοιαν, simplici ἀταλαβεῖν hanc vim *mente retractandi* tribuit.“ *Alb. Jahn.* — Uff. in calce habet: Γρηγόριος ἐπίσκοπος ὡς ἐν ἀντιθέσει. In marg. παραθέσει. Eadem Mon. B ad verba οὐχ ἱκανῶς, εἶπον in marg. offert, παραθέσει e corr. nato. — περὶ τῆς ψυχῆς] Sic pro vulg. περὶψυχ. Monacc. omnes. Cf. tamen p. 200 C et D. Tum Mon. AC scribunt δεδεῖχθαι. Addunt post δυνάμεις Mon. AC et Uff. ἐννοουμένῳ, quod Mon. B in marg. supplet; in Mon. autem E rec. m. delevit. — ὅς φησι] Ὅς in Mon. E correctum ex ὡς. „Conf. p. 200. C.: τὸ δὲ ὅ τι χρὴ — οὔπω — εὗρεν ὁ λόγος. P. 211. A.: οὐδὲν — ὁ ἡμέτερος λόγος διενεχθήσεται. P. 212. D.: ἐκ τοῦ τὴν θείαν φύσει ἀποδεῖξαι τὸν λόγον

ἄλλο τι — οὖσαν τῆς αἰσθητικῆς οὐσίας. P. 221. C.: ὁ λόγος ἀπηριθμήσατο — προςέθηκεν ὁ λόγος — D. — δοκεῖ πως — ἐναντιοῦσθαι — ὁ λόγος. P. 227. A.: ὡς ὁ λόγος ἀπέδειξεν. P. 240. C., 242. A. et 253. D. Sed, ne plura cumulemus, est omnino familiaris Gregorio usus ille dicendi, Platoni imprimis usitatus, quo rationi vel orationi personae quasi et agendi vis tribuitur. De quo nos post alios (v. c. conf. *L. Usterius* ad Plut. Consol. ad Apollon. p. 8. p. 66. sq.) dicemus ad Plat. Conviv. p. 201. D.“ *Alb. Jahn.* — Incipit h. l. ***Philippi Solitarii*** Excerptum in eius Dioptra (Cod. Mon. 509. p. 157. et Cod. 522. fol. 80, 2.). In priore libro inscriptio haec est: *Γρηγορίου Νύσης* (sic) *ἐρώτησις ἐκ τῶν Μακρινείων* (in altero legitur *Μακρινίων*). Initium sic se habet: *Νοερὰν φασιν εἶναι*
D *οὐσίαν, τὴν ψυχὴν κτλ. Καὶ* ante *τῷ ὀργ. σώμ.* Mon. AC om. Voc. *αἰσθήσεων* in Mon. E addidit rec. m. In Cod. Phil. 1. verba *πρὸς τὴν τῶν αἰσθήσεων ἐνέργειαν* desunt. Pro *ἐνέργειαν* Phil. 2. habet *δύναμιν*. Tum Mon. D *ποιεῖν*. Claudicat h. l. ***Augentii*** interpretatio, nimirum sic habens: *quae* (sc. oratio) ***dicit eam immittere facultatem ad operationem sensuum.***

θεωρητικήν] Mon. D *θεωριτικήν*. Mox idem *ἡμῶν ἐστιν*. Mon. E *ἡμῖν ἐστιν*. Deinde prior *τὸ τοιοῦτο*, et proxime *οὐ γάρ*. Sed, deleto *γὰρ*, rec. m. supra scripsit *δέ*. — *πολλὴ μὲν — πολλὴ δέ*] „Exempla usus anaphorici particularum *μὲν — δὲ*, praeter istud haec in libro nostro enotavi p. 200. A., 209. D. Est autem anaphoricus usus harum particularum frequentissimus in adiectivis *πολὺς, πᾶς*, rarior in verbis et in adverbio *ἅμα*, aliis. Vid. *Matth.* Gr. Gr. §. 622, 2. et quem laudat, *Reiz.* ap. Hermann. ad Viger. p. 841, 335. Plura eaque minus trita de hac re parata habemus in Animadv. mss. in Plat. Conviv. ad p. 177. C.“ *Alb. Jahn.* — Pro *κατὰ ἐπιθυμίαν* ex Hass., Monacc. omnibus et Phil. 1. 2. scripsi *κατ' ἐπιθ.*

200 P. 40. *πολλὴ δέ*] Dein Phil. 1. 2. om. *καί*. — *ἑκα-*
A *τέρου*] Sic Monacc. omnes c. Uff. et Phil. 1. 2. Tum Codd. omnes una cum Phil. 1. 2. *ἐννπάρχοντος*. Vulg. *ἑκατέρας — ἐννπαρχούσης*. Post *εἰς πολλὰς* Mon. E partic. *τε* om. Mox Phil. 1. habet *τὴν κίνησιν ταῖς ἐνεργείαις ἀμφοτέρων* inverso ordine. — *πολλὰ δέ*] Sic Codd. omnes et Gregorii et Philippi. Vulg. *πολλά γε*. De anaphora vid. supra. Mon. E om. *πάλιν*. Pro *ἃ* Mon. AC et Phil. 1. 2. male scribunt *ἀπό*. Phil. 1. *ἐκφέρεται* pro *ἐκφύεται*. Dein pro *οὐδὲν τοῦτο σῶμα* cum Codd. Hass., Monacc. omnibus, et Phil. 2. restitui *οὐδὲν τούτων σῶμα*, et *ἐστιν* ex Mon. DE pro *ἐστι* (in Mon. B scribitur *ἐστίν*). Mon. AC et Phil. 1. 2. habent *τὸ δ' ἀσώματον*. Post *νοερὸν*

δέ τι ex Hass., Monacc. quinque et Phil. 1. 2. accessit χρῆμα. Noster de hom. opif. c. 9. T. I. p. 62. E νοερόν τι χρῆμα καὶ ἀσώματόν ἐστιν ὁ νοῦς. Ibid. c. 16. p. 87. A.: ἀδέσποτον (Codd. Mon. 192. addit μὲν) γάρ τι χρῆμα ἡ ἀρετὴ καὶ ἐκούσιον. Cf. quae annotavi ad Synes. Or. de Regn. p. 202., et *Ellendt.* ad Arrian. Exped. Alex. T. II. p. 116. sq. In seqq. Mon. B habet δυεῖν. Mon. E δυοῖν τῶν ἀτόποιν (sic). De Platonico verbo ἀνακύπτειν vid. *Ast.* ad Plat. Phaedr. p. 433. et *Creuz.* ad Plotin. Vol. III. p. 383, a. coll. Nostro p. 232. A. — καὶ πλῆθος ψυχῶν ἀντὶ μιᾶς καθορᾶσθαι] Com- B parantur saepe a Platonicis indomitae atque effrenatae animi cupiditates cum πλήθει vel ὄχλῳ, vel δήμῳ, ex gr. a *Synesio* loco elegantissimo in Or. de Regn. p. 10. A.: Εὖ γὰρ ἴσθι τοῦτο, ὡς οὐχ ἁπλοῦν τι χρῆμα, οὐδὲ μονοειδὲς ἄνθρωπος, ἀλλὰ συνῴκισεν ὁ θεὸς εἰς ἑνὸς ζῴου σύγκασιν ὄχλον δυνάμεων παμμιγῆ τε καὶ πάμφωνον· καὶ ἐσμὲν ὕδρας, οἶμαι, θηρίον ἀτοπώτερον, καὶ μᾶλλόν τι πολυκέφαλον. Οὐ γὰρ ταὐτῷ δήπου νοοῦμεν καὶ ὀρεγόμεθα, καὶ λυπούμεθα, οὐδὲ ταὐτῷ καὶ θυμούμεθα, οὐδὲ ὅθεν ἡδόμεθα καὶ φοβούμεθα· ἀλλ' ὁρᾷς ὡς ἔνι μὲν ἄῤῥεν ἐν τούτοις, ἔνι δὲ θῆλυ, καὶ θαῤῥαλέον τε καὶ δειλόν· ἔνι δὲ τὰ παντοδαπῶς ἀντικείμενα· ἔνι δέ τις ἡ μέση διὰ δὴ (particulam δὴ Codd. Barocc. 219., Monacc. septem et Rehd. omittunt) πάντων φύσις, ἣν νοῦν καλοῦμεν, ὃν ἀξιῶ βασιλεύειν ἐν (in editione mea praepositio excidit typothetae culpa) τῇ τοῦ βασιλέως ψυχῇ, τὴν ὀχλοκρατίαν τε καὶ δημοκρατίαν τῶν παθῶν καταλύσαντα. Ἀφ' Ἑξίας γὰρ ἂν οὗτος βασιλεύσειε τῇ κατὰ φύσιν ἀρχῇ τῆς ἡγεμονίας χρησάμενος. Ὡς ὅστις γε τὰς ἀλόγους τῆς ψυχῆς μοίρας τιθασοὺς (sic optime Codd. Monacc. 29, 87, 88, 481 et 515. cum Rehd.; Barocc. 219, Monacc. 476 et 490, et Vindob., sicut editi, τιθασσούς. Vid. ad Synes. de Provid. p. 293. sq.) καὶ χειροήθεις ποιήσας, κατηκόους τῷ λόγῳ παρέσχετο, εἰς μίαν ἡγεμονίαν ἔμφρονα συντάξας τὸ πλῆθος, οὗτός ἐστιν ὁ θεῖος καὶ ἰδιώτης καὶ βασιλεύς. Vid. etiam quos ad h. l. laudavi p. 204., *Procl.* ad Plat. Alcib. I. p. 56. sq. et 244. sqq. et *Gregor. Palam.* Prosop. p. 11., coll. *Ast.* Additam. ad Plat. Phaedr. in calc. Platon. Politiae p. 638. — Paulo inferius verba ἢ μηδὲ τὸ διανοητικὸν — οἴεσθαι in Cod. Mon. D rec. m. superscripsit. — ἐπ' ἴσης] Sic Mon. B Phil. 2. ἐπίσοις. Mon. D ἐφίσης. Reliqui cum edd. ἐπίσης. Eadem confusionis exempla habes infr. C. Pro πασῶν Monacc. omnes praebuerunt πᾶσιν Item Phil. 1.; Phil. 2. πασιν (sic). Dein Codd. omnes πάντα pro vulg. πάντας. Proxime Mon. D ἔκαςα. Ante ἰδιώματος Codd. Mon. AC

una cum Phil. 1. 2. omittunt articulum *τοῦ*, cuius loco in Hass., Mon. B et Uff. substituitur *τούτου*, quod ***Sifanus*** expressit. In Mon. E a m. pr. scriptum erat *ἐξαιρέσει*, quod rec. m. in *ἐξαιρήσει* mutavit.

Ἡ δέ· Πολλοῖς, φησὶν, ἤδη καὶ ἄλλοις] Mon. D *ἡ δὲ καὶ ἄλλοις πολλοῖς φησίν*. Mon. AC *φησὶ*, om. *ἤδη*, quod etiam in Phil. 1. abest; in 2. autem Phil. post *ἄλλοις* insertum legitur. Mon. B et Uff. hoc exhibent scholium: *ἡ διδάσκαλος ἁπαντᾷ τῇ ἀντιθέσει γραφικῶς τὸ ἄπορον θεραπεύουσα*. Dein pro *ἐπιζητεῖς* ducibus MSS. omnibus reposui *ἐπεζήτησας*. Post *ἐπιθυμητικὸν* e Codd. omnibus accessit *τε*. In Mon. D vitiose legitur *τὸ θυμητικόν τε καὶ ἐπιθυμητικόν*. Ante *θυμοειδὲς* iubentibus Codd. Mon. ABCD et Phil. 1. delevi articulum, quo non opus est. Dicit Noster p. 202. A. et 203. C. *τὸ ἐπιθυμητικόν τε, καὶ θυμοειδές*, p. 199. B. *τοῦτο γὰρ ἴδιον τῆς σωματικῆς καὶ διαςημματικῆς ἐςὶ φύσεως· ἡ δὲ νοερά τε καὶ ἀδιάςατος φύσις τὰ ἐκ διαςάσεως οὐκ ἀναδέχεται πάθη*. Ib. D. *περὶ τὴν ἐπιςημονικήν τε καὶ θεωρητικὴν διάνοιαν*, p. 204. C — D. *τῆς ψυχῆς τὴν μὲν θεωρητικήν τε καὶ διακριτικὴν καὶ τῶν ὄντων ἐποπτικὴν δύναμιν*, p. 205. C. *πρὸς τὸ νοερὸν καὶ λογιςικὸν ἀναβαίνουσα*, p. 259. C. *ὁ δεσμώτης τε καὶ ἄνετος*, ubi aliquot Codd. ante voc. *ἄνετος* sine causa articulum interponunt. Cf. Annotatt. ad Synes. Or. de Regn. p. 208, 219. sq. et 321. Tum in libro Mon. E *τῇ ψυχῇ* correctum est e *τὴν ψυχήν*. Pro mendoso *παρὰ τὴν αὐτὴν* Codd. omnes recte praebuerunt *παρὰ τὴν πρώτην*. „Nimir. *ὥραν*. De usu praepositionis *παρὰ* in notando certo quodam temporis momento videndus est ***Heindorf.*** ad Plat. Protag. p. 325. D., ***Buttmann.*** Ind. ad Demosth. Midianam." ***Alb. Jahn.*** — De formula *παρὰ τὴν πρώτην*, qua utitur Noster etiam de hom. opif. c. 20. T. I. p. 98. A., c. 30. p. 136. C. et sq. B. alib., vid. ad Synes. Or. de Regn. p. 149. sq. *Τὴν πρώτην εὐθὺς* legitur ap. eundem Synes. de Provid. p. 95. B., ubi conf. Annot. p. 178. sq. Pro *τῇ κατασκευῇ* in Phil. 1. 2. scribitur *κατασκευήν*. Tum in Mon. D mendose *εἴτε ἄλλα*. Phil. 1. om. *τι*. Dein uterque
C Phil. liber habet *εἶναι* pro *ὄντα*. Phil. 2. *ὑμῖν* Hass. et Mon. AC *ἐπιγενόμενα*, quod ***Sifanus*** expressit. Mon. B *ἐπιγινόμενα*, *ι* deleto. Phil. 1. *ἐπιγενόμενον*. Vulgatam sequutus est etiam ***Augentius.***

τῇ ψυχῇ] in Mon. B corr. e *τὴν ψυχήν*. Idem obtulit *ἐπ' ἴσης* pro *ἐπίσης*. Phil. 2. vitiose scribit *ἐπίσοις*, ut supra, et Mon. D *ἐφίσης*. Idem c. Phil. 1. *ὡμολόγηται*. Phil. 2. *ὁμο-*

λόγειται (sic). — τὸ δὲ ὅ τι] Mon. AC et Phil. 1. 2. δ'. Item Mon. D a corr. m.; primitus autem videtur habuisse τί δὲ χρή. Mon. E χρῆ. Infra Phil. 1. 2. ἔχειν ὑπόληψιν, inverso ordine.

Ἡμῖν δὲ εἰ μὲν ἱκανή] Verba δὲ εἰ (εἰ supra ῆ, quod deletum est, notatum legitur) μὲν ἱκανὴ πρὸς ἀπόδειξιν ἀληθείας ἦν ἡ ἔξω qι (sic) Mon. B in marg. supplet. Additum μὲν in Mon. D a rec. m. Hass. verborum ordinem ita invertit: πρὸς ἀπόδειξιν ἀληθείας ἱκανή. Ἀληθείας, quod recepi, c. Hass. et Mon. B tuentur Mon. DE atque Uff. Vitiose in Mon. AC legitur ἀλήθεια. Vulg. ἀληθῶς. Phil. 1. 2. exhibent ἡμεῖς δὲ παρέντες τὴν ἔξω φιλοσοφίαν ποικίλην οὖσαν, μάρτυρα τὴν θεόπνευστον γραφὴν ποιησώμεθα, ᾗ μηδὲν ψυχῆς ἐξαίρετον νομίζειν κτλ. (v. p. 201. B.). Articulum ante τεχνικῶς Mon. ACDE om. Vid. ad p. 184. D. Mon. AC scribunt τεχνικῶς τε — — διέλαβε. Post περιττὸν ἂν Mon. E om. ἦν. Ἴσως h. l. non est *forsitan*, ut vertit *Sifanus*, sed *sane, sine dubio*. Vid. *Ast.* ad Plat. Phaedr. p. 279. Mox Mon. AC et marg. Monac. B exhibent προστιθέναι, quam lectionem sequutus est *Sifanus*, mirum in modum ita vertens: *illorum commentationi de anima adiicere sermonem*. In Hass. est περιτιθέναι.

Ἐπεὶ δέ] Hass. ἐπειδὴ δέ. Tum Mon. E περιῆλθεν. — ἡμεῖς δέ] Uff. in calce: ὅτι κατὰ τὸν τῆς θείας γραφῆς σκοπὸν ἡ περὶ ψυχῆς διδασκαλία τῷ συγγραφεῖ μεμελήτηται (scr. μεμελέτηται), quae eadem verba a Cod. Mon. B exhibentur, sed aptius ad συμφωνοῦν — τῷ σκοπῷ (p. 201. A.) referuntur. Differt tamen Monac. liber ita ab Uff., ut artic. τὸν ante τῆς θ. γρ. σκοπ., et qui postea sequitur, ἡ omittat, dein περὶ τῆς ψυχῆς offerat vitioseque scribat μεμέλεται. — τῆς τοῦ λέγειν] Sic Hass. et Monacc. omnes. Edd. om. τοῦ. Mon. D habet βούλεται. Tum Mon. AC κανόνι πάντως θείου (novissimum vocabulum agnoscit item Uff., Mon. B supplet in marg.; Monacc. autem DE supra scribunt) δόγματος, unde *Sifanus*: *regula prorsus divinae doctrinae*. Vulgatam vero bene expressit *Augentius*, quem sequutus sum. Dein Mon. E pro ἁγίᾳ legit θείᾳ. Mon. D a m. pr. exhibebat κεχρημένη, ab alt. tamen, deleto η, superscriptum est οι. Hass. verborum ordinem ita invertit: τῇ ἁγ. κεχρ. γρ. Post ἀναγκαίως Mon. ABC addunt τε, quod temere probavit *Sifanus*, vertens *atque*. De omissa copula in participiorum structura dixi ad Synes. de Provid. p. 181. In seqq. Mon. B c. Hass. pro συμφωνοῦν legit σύμφωνον. 201 A

τὸ Πλατωνικὸν ἅρμα] Respexit *Plat.* Phaedr. p. 246. E., ad quem locum conf. V. Cl. *Ast.* Annot. p. 400. sq.

P. 42. αὐτῷ ξυνωρίδα] Mon. B συνωρίδα. In eodem libro inter utrumque vocabulum idem scholium, quod ex Uff. enotavit *Wolfius*, perperam illatum est, cuius verba haec sunt: Διάλογον ὁ Πλάτων ἐποιήσατο περὶ ψυχῆς, ὃν Φαίδωνα (sic) ἐπέγραψεν, ἐν ᾧ τὸ μὲν θυμοειδὲς καὶ ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς μέρος συζυγίᾳ πώλων ἀπείκασεν (Uff. ἀπείκασε), τὸ δὲ διανοητικὸν, ἡγούμενον τὸν νοῦν, ἡνιόχῳ. — Mon. E πώλων. Vid. *Plat.* Phaedr. p. 246. B., ibique *Ast.* p. 391. sq. Mon. B in textu scribit ὁμοίαις, in marg. γρ. ὁμοίως. — καὶ τὸν ὑπὲρ τούτων ἡνίοχον] Vid. *Plat.* Phaedr. p. 246. A. et *Ast.* Annot. p. 390., ubi V. D. Nostri non immemor fuit. Pro δι' ὧν in Mon. B perperam est καὶ ὧν. Mon. BE dant περὶ τῆς ψυχῆς, item Mon. D, qui haec verba post δι' αἰνίγματος inserit. — ὅσα τε αὖ] Sic pro ὅσα θ' Codd. Mon. BDE. Mon. AC ὅσα τε, sine αὖ. Hass. ὅσα τ' οὖν. Ad verba seqq.: ὁ μετ' ἐκεῖνον φιλόσοφος Cod. Uff. interpretationis causa in calce ponit: Ἀριστοτέλης. Margini Codicis Mon. B rubro colore adscriptum: Ἀριστοτέλης (ς final. rec. m. delevit) φησίν. Vitiose Hass. τεχνικός. — θνητὴν εἶναι — τὴν ψυχήν] Nimirum de anima II. 1. §. 5. ed. Trendelenb.: ψυχή ἐστιν ἐντελέχεια ἡ πρώτη σώματος φυσικοῦ δυνάμει ζωὴν ἔχοντος. Τοιοῦτο δὲ, ὃ ἂν ᾖ ὀργανικόν. Ibid. I. 4. §. 14.: Καὶ τὸ νοεῖν δὴ καὶ τὸ θεωρεῖν μαραίνεται ἄλλου τινὸς ἔσω φθειρομένου. Αὐτὸ δὲ ἀπαθές ἐστιν. Τὸ δὲ διανοεῖσθαι καὶ φιλεῖν ἢ μισεῖν οὐκ ἔστιν ἐκείνου πάθη, ἀλλὰ τουδὶ τοῦ ἔχοντος ἐκεῖνο, ᾗ ἐκεῖνο ἔχει. Διὸ καὶ τούτου φθειρομένου οὔτε μνημονεύει, οὔτε φιλεῖ· οὐ γὰρ ἐκείνου ἦν, ἀλλὰ τοῦ κοινοῦ, ὃ ἀπόλωλεν· ὁ δὲ νοῦς ἴσως θειότερόν τι καὶ ἀπαθές ἐστιν. Ib. II. 2. §. 9.: Περὶ δὲ τοῦ νοῦ καὶ τῆς θεωρητικῆς δυνάμεως οὐδέν πω φανερὸν, ἀλλ' ἔοικε ψυχῆς γένος ἕτερον εἶναι, καὶ τοῦτο μόνον ἐνδέχεται χωρίζεσθαι, καθάπερ τὸ ἀίδιον τοῦ φθαρτοῦ. Animi motum prorsus negasse philosophum Stagiriten, contradicentem *Platoni* Phaedr. p. 245. C.: Ψυχὴ πᾶσα ἀθάνατος· τὸ γὰρ ἀεικίνητον ἀθάνατον, τὸ δ' ἄλλο κινοῦν καὶ ὑπ' ἄλλου κινούμενον παῦλαν ἔχον κινήσεως παῦλαν ἔχει ζωῆς. Μόνον δὴ τὸ αὐτὸ κινοῦν, ἅ τε οὐκ ἀπολεῖπον ἑαυτὸ, οὔποτε λήγει κινούμενον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσα κινεῖται, τοῦτο πηγὴ καὶ ἀρχὴ κινήσεως, satis apparet ex his dictis (de anima I. 3. §. 1.): ἕν τι τῶν ἀδυνάτων τὸ ὑπάρχειν αὐτῇ (i. e. ψυχῇ) κίνησιν, et (ib. I. 4. §. 15.):

Ὅτι μὲν οὖν οὐχ οἷόν τε κινεῖσθαι τὴν ψυχήν, φανερὸν ἐκ τούτων· εἰ δ' ὅλως μὴ κινεῖται, δῆλον ὡς οὐδ' ὑφ' ἑαυτῆς. Aristoteleam illam ἐντελέχειαν (i. e. *actum, principium agendi*) impugnarunt iam *Atticus* Platonicus ap. *Euseb.* Praep. Ev. XV. 9., *Plotinus* ib. XV. 10., *Porphyrius*, aliique, quos laudat *Creuzerus* docta annotat. ad Plotin. Vol. II. p. 676., ubi tamen delendus est *Gregorius Nyss.* de anima p. 98. ed. Paris. 1638.; libellus enim hic falso tribuitur Nostro, quum idem sit cum *Nemesii* de nat. hom. sec. cap., quod ibidem paulo post allegatur. Conferri possunt etiam *Justinus* Mart. ad Graecos cohort. cap. 6. fin. p. 12. A.: Καὶ ὁ μὲν Πλάτων, ψυχὴ πᾶσα ἀθάνατος, κέκραγε λέγων· Ἀριστοτέλης δὲ, ἐντελέχειαν αὐτὴν ὀνομάζων, οὐκ ἀθάνατον, ἀλλὰ θνητὴν αὐτὴν εἶναι βούλεται. Καὶ ὁ μὲν ἀεικίνητον αὐτὴν εἶναι λέγει· Ἀριστοτέλης δὲ ἀκίνητον αὐτὴν εἶναί φησιν, ἁπάσης κινήσεως προηγουμένην. *Gregorius* Naz. Orat. XXVII. p. 494. D. ed. Benedict.: Βάλλε μοι Ἀριστοτέλους τὴν μικρολόγον πρόνοιαν, καὶ τὸ ἔντεχνον, καὶ τοὺς θνητοὺς περὶ ψυχῆς λόγους, καὶ τὸ ἀνθρωπικὸν τῶν δογμάτων. *Theodoret.* de Graecc. affectt. curat. Serm. V. Tom. IV. p. 545. B., 546. D. et 551. D. — κατα λογάδην] B In Mon. C rubro colore superscripta est haec notula: ἤτοι λόγῳ πεζῷ. Dein Hass. dat εὐρύθμιῳ τινὶ μέτρῳ. Mon. B in textu ϱ ἐρύθμιῳ (sic) τινὶ μέτρῳ, in marg. γϱ. ἐν ϱυθμῷ τινι καὶ μέτρῳ. In Mon. D pro καὶ μέτρῳ male scribitur μέτρων, moxque καταλειπόντες. Tum ex Hass. et Mon. D dedi ποιησόμεθα, quod expressit etiam *Augentius*. Nec aliter habebat Mon. B a m. pr.; a sec. autem, deleto σο, superscriptum σω. Vulg. legitur ποιησώμηθα. Quod statim sequitur ἢ in Mon. B a rec. m. corr. ex ἦ. Mon. AC perperam legunt ἤ. Dein auctoritate Codicum Mon. BDE atque Phil. 1. 2. pro ψυχῆς ἐξαίρετον μηδὲν scripsi μηδὲν ψυχ. ἐξαίρ. Εἶναι a Mon. E abest. Tum Mon. D habet γϱ. μὴ ὃ μοι e corr. rec. m. Mon. B ἐςὶν φύσεως, in marg. γϱ. φύσεώς ἐςιν. Phil. 1. 2. ἐςὶ φύσ. Mox idem ὡς γάρ.

Ὁμοίωμα] Corr. in Mon. D ἐξ ὁμοίαν. Vid. Genes. 1, 26. et 5, 1. coll. *Jacob.* Apost. Ep. 3, 9. et Nostro de hom. opif. c. 16. Pro φήσας Hass. et Mon. BD exhibent εἰπών. Mon. E εἰπῶν. Phil. 1. 2. εἶναι, οὕτω πᾶν ὅ. In Mon. B ὃ a rec. m. margini additum. Proxime idem liber habet ἐςιν. Mon. E a rec. m. inter versus ἐςι. Tum Mon. B ὅλου, in marg. γϱ. ὅρου. — οὐδὲ γάρ] Hass. et Mon. BE οὐ γ. Mon. B in marg. γϱ. οὐδέ. Phil. 2. οὐδὲν γ. Dein Mon. AC διασωθεῖοι (sic).

τοιοῦτον οὐδέν] Mon. D *τοιοῦτο*. Ed. Paris. 1. *οὐδέ*. Tum pro *συνουσιοῦσθαι* ex Hass. et Mon. BD recepi *συνουσιῶσθαι*, quam lectionem expresserunt etiam ***Augentius*** et ***Sifanus***. Dein Mon. AC habent *ταύτῃ*. Pro *ἄν τις ὑπονοήσειε* Phil. 2. pessime scribit *ἄν τι πονοήσει*. Dedi ex Codd. Mon. BE atque Phil. 1. *ὑπονοήσειεν*. Deinceps Philippus transit ad verba: *Τί οὖν ἐςὶν* (pag. cit. D.).

C *διαλεκτικήν*] *Δια* in Mon. E praefixum est a rec. m. — *σαθρόν*] Vid. ad Nostri Or. catech. p. 210. Pro *τὸ τοιοῦτον* Mon. D iterum habet *τὸ τοιοῦτο*. Articulum ante *λόγον* Mon. E om. Deinde Codd. Mon. AC scribunt *παραιτησώμεθα*, quod Mon. B correctori debet.

τὴν διαλεκτικὴν περιεργίαν] In Mon. B primitus scriptum erat *περιενεργείαν*, dein correctum est *περιεργείαν*. Margini addītum *γρ. περιεργίαν*. Mon. D male *ἔχει*. Mox Hass., Mon. BDE, et qui egregium hunc locum laudat, ***Niceph. Greg.*** Hist. Byz. T. I. p. 509. ed. Schopen., exhibent *καὶ πρὸς τὴν κατηγορίαν τοῦ ψεύδους*, inverso ordine.

προάγηται] Mon. E c. Niceph. *προςάγηται*. Illud ta-
D men expresserunt etiam ***Augentius*** et ***Sifanus***. — *δι' ὑποψίας — ποιούμεθα*] De hac periphrastica loquutione vid. ***Matth.*** Gramm. Gr. §. 580. p. 1149. ed. 2. et ***Bernhardy*** Synt. p. 235. Loco corrupti *περὶ ταύτης* iubentibus Codd. Hass., Mon. BE atque Uff. recepi *περὶ ταῦτα*, quod in Mon. D emendatum est e *παρὰ ταῦτα*. Ap. ***Niceph.*** legitur *περὶ τὰ τοιαῦτα*.

o

Tum Mon. E habet *παρακρουμένης*. Pro *ἀποσφαλείσης* (Mon. AC perperam scribunt *ἀποσφαλήσεις*) e Codd. Hass., Mon. E atque Uff. reposui *ἀποσφαλλούσης*, quod confirmat ***Nicephorus***.

λ

Male Mon. D *ἀποσφαλούσης*. Mon. B *ἀποσφαλούσης*. Similiter de dialectica contentiosa disserit Noster Or. III. contra Eunom. T. II. p. 500. C — D. ed. Paris 2.: *Ὁμολογοῦμεν γὰρ ἀνεπαισχύντως ἡμεῖς, μήτε τινὰ λόγον διὰ ῥητορικῆς τεθηγμένον ἐπὶ τοὺς ἀγῶνας παρεσκευάσθαι, μήτε δεινότητα διαλεκτικῆς ἀγχινοίας εἰς συμμαχίαν κατὰ τῶν ἀντιτεταγμένων προβάλλεσθαι, ἢ καὶ τὴν ἀλήθειαν πολλάκις εἰς ὑπονοίαν ψεύδους ἐπὶ τῶν ἀπείρων ἀντιμεθίςησιν.* ***Basil.*** Magn. Commentar. in Esaiam cap. V. §. 173. T. I. p. 504. D. ed. Garn.: *Ἡ δὲ τῆς διαλεκτικῆς φύσις μάλιςα πεπίςευται ταῦτα παρέχειν δύνασθαι, διαιρεῖν εὐκρινῶς τὰς τῶν πραγμάτων φύσεις, καὶ τὰ ὁμογενῆ γνωρίζειν, καὶ τὰ ἐναντία διακρίνειν. Διόπερ συνειδὼς ἑαυτῷ τὴν θείαν διαλεκτικὴν ἔχοντι ἔλεγε*

τό· ἡδυνθείη σοι ἡ διαλογή μου. Ἡ γὰρ τῶν ἐριστικῶν καὶ φιλονείκως ἐπιβαινόντων τοῖς πράγμασι διαλεκτικὴ, οὐχ ἡδεῖα, ἀλλὰ παραπικραίνουσά τίς ἐστι. Cf. *Senec.* Epist. 82. §. 19. *Ego non redigo ista ad legem dialecticam, et ad illos artificii veternosissimi nodos: totum genus istud exturbandam iudico, quo circumscribi se qui interrogatur, existimat, et ad confessionem perductus aliud respondet, aliud putat. Pro veritate simplicius agendum est: contra metum fortius.*

ἀκατάσκευον] De hoc vocab., quo utitur Noster etiam de hom. opif. c. 12. p. 72. A. et c. 25. p. 114. D. sq., vid. Anecdd. Hemsterhus. p. 208. Adverbium ἀκατασκεύως legitur ι οι hic infr. p. 207. C. Mon. D habet προσείητο ab una eademque manu. Mon. B προσίοι τὸν λόγον, in marg. γρ. προσίοιτο λόγον. — ὡς ἄν] Sic cum edd. Cod. Mon. D; Hass. autem, Mon. BE, Uff. et *Niceph.* ὅπως ἄν. De formula ὡς ἂν οἷόν τε ᾖ, *quantum fieri poterit*, vid. *Jacobitz.* ad Lucian. Alexandr. c. 3. p. 186. et in Indic. Gr. v. ὡς. Altera utitur Noster p. 204 C. Mon. AC πῶς ἄν. Mon. B οἷόν τι. Cf. p. 202. C. Mox liber Mon. D περὶ τούτου.

καὶ παρὰ τῶν ἔξω τοῦ λόγου τοῦ καθ' ἡμᾶς] 202 A
Καὶ pro vulg. ἢ recte dederunt Codd. Hass., Monacc. omnes et Phil. 1. 2. Mendose Mon. D παρὰ τόν. Similiter Noster in Or. catech. cap. I. p. 45.; meae edit. p. 6.: Οὐδὲ γὰρ τοῖς ἔξω τοῦ καθ' ἡμᾶς δόγματος ἄλογον εἶναι τὸ θεῖον ὑπείληπται. De hac loquutione patribus ecclesiasticis frequentatissima vid. quem ibi p. 190. laudavi, V. Cl. *Has.* ad Leon. Diac. p. 463. ed. Bonn. In seqq. pro ἡμῶν Phil. 1. male habet ἡμᾶς. — ἐνεώρα] Mon. B ἐν ὥρᾳ, in marg. γρ. ἐνεώρα. Phil. 1. ἐώρα. Deinceps in textum Codicis Mon. B irrepserunt haec verba mendosissima: εἰς θυμὸς καὶ ἐπιθυμία τῇ (comparet hic lacunula) ἀνθρωπίας ἐστὶν οὐ εἷς περικοινῆς ἰδίου. Phil. 1. 2. καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν φυόμενα, συνουσιωμένα. Tum Mon. E om. πάντα. — οὐδὲ γὰρ ἐπ' ἄλλου] Idem Mon. liber scribit οὔτε — ἀπ'. Phil. 1. οὐδὲ γὰρ ἄν — ὅρον ἄν τις. Mon. A ἄντικρυς pro ἄν τις.

P. 44. ὅρον — ἀποδοίη] „Ἀποδοῦναι verbum est τεχνικὸν de definiendis et circumscribendis rerum notionibus. Id quod docuit *Baguetus* annotatione perdocta ad Dissertat. de Chrysippo in Annalium Acad. Lovan. T. III. p. 234.“ *Alb. Jahn.*

κατὰ τὸ ἴσον] Τὸ in Mon. A enatum ex τόν. Mon. E

atque Phil. 1. 2. scribunt *ἴσον*. Cf. ad p. 181. C. *Τε* post *ἀλόγου* in Mon. B a corr. m. supra lin. notatum. Paulo post cum Codd. Hass. et Mon. B pro vulg. *χαρακτηρίζει* dedi *χαρακτηρίζοι*. Phil. 1. videtur habere *χαρακτηρίζῃ*.

ὑπογραφήν] Hoc. vocab. in Monacensi B corr. m. margini adiecit. Dein post *περιττὸν* cum Mon. E scripsi *ἐστιν* (Hass., Mon. ABCD et Phil. 1. 2. dant *ἐστι*) pro *τε*, et in seqq.
B *πῶς ἔστιν* pro *πῶς ἔνεστιν*. Hass. et Mon. D exhibent *πῶς ἐστὶν*, Mon. BE *π. ἐστιν*. *Ἔστιν* enim h. l. multo fortius est, quam *ἔνεστιν*. Tum Hass., Mon. BDE atque Uff. legunt *ἐπὶ ἀνατροπῇ τοῦ ὅρου*. Phil. 1. 2. *τοῦ ὅλου*. In Lat. interpretatione corrig.: ad *eversionem* definitionis. Mirum in modum *Augentius* vertit: ad *constituendam* — definitionem. Verbo *ἔχειν* in Mon. E rec. m. *ν̄* superaddidit.

πᾶς γὰρ ὁρισμὸς οὐσίας] Phil. 2. *ὁ ὁρισμός*. Uterque Philippianus liber *τῆς οὐσίας*. Paulo inferius *ἡ* in Mon. E correctori debetur.

πάσης εἶναι] Postremum vocabulum in Mon. B sec. m. margini apposuit. Quae in edd. ante *ἀλόγου φύσεως* habentur verba *λογικῆς τε καὶ* Codd. omnes iure omittunt. Tum
ὠ η
Mon. D scribit *ὠμολόγηται*. Mon. E *ὁμολόγειται* e corr. sec. m. Phil. 1. 2. *ὁμολογεῖται φύσεως*. De hac confusione vid. ad p. 196. D.

τὸ κοινόν] Articulum om. Mon. A. Verba *κοινὸν — ἄρα διὰ* Mon. B in marg. supplet.

Ἀνάγκη ἄρα] Phil. 2. *ἀνάγκη ἄρα λογίζεσθαι, ἐν οἷς* (sic). Pro vulg. *ἐστὶ* c. Codd. Mon. BE scripsi *ἐστίν*. *Μὴ* Phil. 1. om. Dein cum Hass. et Mon. BD scr. *κατ' ἐξαίρετον*.

αἰσθητικόν] Phil. 1. 2. addunt *τε*, articulum ante *θρεπτικὸν* omittentes. Verba *καὶ αὐξητικὸν* Mon. B in marg. supplet. Ante *αὐξητικὸν* cum Mon. E atque Phil. 1. 2. inserui *τό*. Verba *ἐν ἡμῖν* desunt in Philippianis Codd. Quorum prior deinceps habet *εἰδῶς*, alter *εἰδῶς*. Mon. A C *ἀλύει*. Phil. 1. 2. *διὰ τοῦτο*. Tum Mon. A C *ἀποδειχθέντα* (quod sequutus est *Sifa-*
C *nus*) *τῇ ψυχῇ*. Ante *τῆς ψυχῆς* e Codd. Mon. BDE, Uff. et Phil. 1. 2. inserta est praepositio *περί*. Articulus *τῆς* a Mon. D et Phil. 1. 2. abest. Vulg. legitur *τὸν ψυχῆς ὅρον*. De hoc usu verbi *ἀποδοῦναι* vid. *Alb. Jahn.* ad p. 202 A. et quae annotavi ad p. 206 B. Pro *οὕτω καὶ* Mon. BE c. Phil. 1. 2

praebuerunt *οὕτως καί*. Phil. 1. artic. ante *θυμὸν* om. In seqq. pro *οὐκέτ' ἄν* (Phil. 2. *οὐκ ἔτι ἄν*,) margg. autem librorum *οὐκ ἄν* Mon. AC et Phil. 1. habent Mon. B et Uff. *οὐκ ἔτ' ἄν*. De re vid. supra p. 202. A. Proxime Hass., Mon. ACDE, Uff. et Phil. 1. 2. recte scribunt *ἐλλιπῶς*. Mon. B *ἐλλειπῶς* ab ead. m. Vulg. *ἐλλειπῶς*. Primitus Mon. B *ἐνδειξαμένων*, a sec. vero m. *ν* deletum. Post *τὴν φύσιν* Phil. annectit verba: *Δῆλον οὖν ὅτι κτλ.* (p. 203 B.).

Τί οὖν χρή] Mon. E *χρῆ*. Dein Mon. AC *γινώσκειν περὶ τούτων*, inverso ordine. *Περὶ τούτων* pro *περὶ τούτου* recepi ex Hass. et Mon, ACDE. Mon. D habet *εἶπον γινώσκειν*. Mox in libro Mon. B post *τῆς φύσεως* verba *ἡμῖν ὄντα, ὡς ἀλλότρια τῆς φύσεως* male repetita, et *ὡς ἀλλότρια τ. φ. ἡμῶν* a rec. m. deleta sunt. Eadem manus pro illo *ἡμῖν* margini apposuit *γρ. ἡμῶν*, sed *ὄντα* intactum reliquit.

μάχη τίς ἐστι] Mon. E *ἐστιν*. Mon. AC *τὸ μονωθῆναι*. Vitiose Mon. D *μονοθῆναι*. „*Μονωθῆναι τινὸς, ab aliqua re segregari, secedere*, poëtici est usus (vid. *Bernhard.* de Syntaxi L. Gr. p. 180. sq.), cuius exemplum invenitur in dialogo incerti auctoris, qui Axiochus inscribitur. Vid. *Fischer.* Indice ad Aeschin. Socrat. h. v. *Aeneas Gaz.* p. 24. ed. Boiss.: *Εἰ μὲν γὰρ μονωθεῖσα τοῦ σώματος ἡ ψυχὴ πρὸς ἐπιθυμίαν καὶ ὀργὴν ἐξήγετο, θαυμαζὸν ἦν.*“ *Alb. Jahn.* — Noster de hom. opif. c. 12. p. 72. A. *ὅταν μονωθῇ τῆς φύσεως*. Ibid. c. 30. p. 130. D. *μονωθὲν τοῦ ἑτέρου τὸ ἕτερον*. Cf. *Moseri* Index Graecitatis Plotinianae v. *μονόω*. — Tum in Hass. et Monacc. omnibus recte scribitur *οἷόν τε*. Uff. habet *οἷόν τι*. Edd. *οἷόν τις*.

κατώρθωται] Mendose Mon. ABCD *κατόρθωται*. *Σπουδὴ* in Mon. D supra ras. corr.

Μωϋσέως] Mon. AC *μωσέως*. *Κρείττων* in Mon. B e D *κρεῖττον* emendatum. Mon. D exhibet *κρεῖττον*. Post *θυμοῦ* idem om. *τε*. Mox pro *ὅτι* Hass. et Monacc. praebuerunt *ὅτι τε*. — *πρᾶος ἦν παρὰ πάντων*] „*Mitis prae ceteris hominibus omnibus.* De hac vi praepos. *παρὰ* cf. *Plat.* Theaetet. p. 144. A. *τὸ — πρᾶον εἶναι διαφερόντως, καὶ ἐπὶ τούτοις ἀνδρεῖον παρ' ὁντινοῦν*. Et vid. *Matth.* Gr. Gr. §. 587. c. p. 1173. infr.“ *Alb. Jahn.* — *ἐνδείκνυται δέ*] Mon. AC 203 om. *δέ*. In seqq. Mon. B habet *ἐπεθύμησεν*. Verbo *ὁρῶμεν* A in Mon. E syllabam *μεν* rec. m. apposuit. — *ὅπερ οὐκ ἂν ἐγένετο*] Mon. B et Uff. exhibent hoc scholium: *ὅτι οὐ φυσικός ἐστιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὁ θυμὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία*. In Mon. A primitus scriptum erat *ἡ φύσις*, sec. tamen m., deleto *ἡ*, margi-

ni addidit εἰ. Mox Mon. BE offerunt ἐχειν δυνατὸν, duriuscule. — τὸν ἔξω γεγονότα τῆς φύσεως] Ita et p. 221. B.: καὶ ἔξω γενομένην ἤδη τούτου. Aliter p. 220. D.: τῆς σαρκὸς ἔξω γενόμενος. De Virginit. p. 159. D.: αὐτοῦ τοῦ θεοῦ ἔξω γενέσθαι.

P. 46. ὁ Μωϋσῆς] Receptum ὁ pro εἰ e Codd. Monacc. omnibus. Μωϋσῆς pro vulg. Μωσῆς suppeditarunt libri MSS. omnes. Vertit *Augentius: Atqui et in essentia erat Moses et in eis non erat. Sifanus* autem: *Atqui Moyses et in esse erat et in his non erat.* Tum post εἶναι Mon E inserit μέν. Pro ἄρα ex Codd. Mon. ABCD reposui ἄρα. In Mon. E haec particula deest. Mon. AC legunt ἔχει (Mon. B ἐχεῖν) ταῦτα. Dein Mon. D in contextu habet φύσις, in marg. a rec. m. γρ. φύσεως. Mon. E φύσεως. — ἡ γὰρ — φύσις] Sic Hass. et Monacc. omnes, neque aliter legerunt *Augentius* et *Sifanus.* Vulg. εἰ γὰρ — φ. Τοῦτο in Mon. D enatum ex ἐν τούτῳ. Uff. habet τοῦτ' ἐχειν (sic). Scr. τοῦτο ἔχειν. — τὸ εἶναι τῆς οὐσίας] Vid. ad p. 194. C. In Mon. E a m. pr. scriptum erat ζημίαν, post vero correctum est ἀζήμιον. Tum Mon. ACD et Uff. dant ἐπικερδῆ. Item Mon. B in marg., praefixo γρ. Sed praestat vulgata. Simile est infr. p. 228. D. ἀρετὴ δὲ ἀδέσποτον. Ap. *Synes.* Calv. Enc. p. 72. C. Τίμιον δὲ ἀμαθέσιν ἡ κόμη, ubi vid. Annotat. p. 153. Cf. *Boissonad.* ad Aen. Gaz. p. 211.

B Δῆλον οὖν] Mon. E partic. οὖν om. Ante πάθη iubentibus MSS. omnibus, etiam Philippianis, articulum, quem editi habent, expunxi. Phil. 2. scribit ὄντα τῆς φύσεως. Mon. A οὐσίαι. — ἡ μὲν γάρ] Phil. 2. vitiose ἢ (ed. Paris. 1. εἰ) μ. γ. Mon. AC et Phil. 1. ὅπερ ἐχει, Phil. 2. ὅπερ ἐχειν. Deinceps Mon. D apponit οἷον ἡ φύσις, quae verba in Mon. E a rec. m. superscripta leguntur. Tum Mon. AC exhibent θυμὸς δὲ, ζέσις, omisso εἶναι. Mon. B θυμὸν δὲ ζέσιν εἶναι, mutatione a sec. m. facta. Mon. D in marg. a rec. m. γρ. ἐν ἄλλῳ· ἡ μὲν γάρ ἐχει ὅπερ ἐχει (sic)· θυμὸς δὲ ζέσις. *Greg. Naz.* Carm. iamb. Tom. II. p. 199. A.: Θυμὸς μέν ἐχειν ἀθρόος ζέσις φρενός. Eodem sensu Noster de hom. opif. c. 18. Tom. I. p. 93. C.: ὠκύμορός τις καὶ ἄτονος ὁ θυμὸς, πομφόλυγος δίκην ὁμοῦ τε γινόμενος καὶ εὐθὺς ἀπολλύμενος. Dein libri Mon. BDE cum Phil. 1. 2. recte περικαρδίου (vitiose Mon. AC περὶ καρδίου) pro vulg. περὶ καρδίαν. Ex Hass. et Uff. nihil varietatis enotavit *Wolfius.* Dicit Noster etiam de hom. opif. c. 12. p. 69. D. τὸ περικάρδιον μέρος et p. sq. C. διὰ τὴν περικάρδιον ζέσιν τοῦ

αἵματος. *Theophan.* Ceram. Hom. VIII. p. 47. C.: καὶ διὰ μὲν τῆς πορφύρας τὴν ζέσιν περικαρδίου αἵματος ἐδήλωσεν. Cf. *Creuz.* ad Plot. Vol. III. p. 3, b. Proxime cum Hass., Mon. ACDE atque Uff. scripsi ἑτέροις. In marg. Mon. B est γρ. ἑτέροις. Phil. 1. 2. dant ἑτέρῳ. Edd. ἕτεροι. Dein Mon. AC, Uff., marg. libri Mon. B et a rec. m. Mon. D legunt ὄρεξις. Conf. *Cicero* Tusc. Disp. IV. 20. §. 21.: *ira est libido poeniendi eius, qui videatur laesisse iniuria.* Ib. c. 19. §. 44.: *est ira, ut modo definivi, ulciscendi libido. Elias* Cretens. in Greg. Naz. Or. I. T. II. p. 69. D. ed. Bill.: *ira autem (est) diuturnus moeror, ac continua ulciscendae acceptae iniuriae cupiditas, animo videlicet ad eam vindicandam aestuante ac gestiente.*

Ὡς δ' ἂν — ὑπολάβοιμεν] Mon. AC δέ. Phil. 1. οὖν pro ἄν. Mon. AC et Phil. 1. c. marg. Mon. B ὑπολαμβάνομεν. Phil. 2. ὑπολαμβάνωμεν. *Wolfius*, nullo memorato Codice, notavit ὑπολαμβάνοιμεν. — θυμός ἐστιν] Phil. 2. θυμὸν (sic). Mon. B in marg. ὅρος θυμοῦ. Dein Phil. 1. ὀργὴ pro ὁρμή. Pro vulg. παροξύνοντα ex Mon. BE atque Phil. 2. reposui παροξύναντα, quam lectionem variantem perperam, ut videtur, ad προκατάρξαντα ex Hass. annotavit *Wolfius*. In Phil. 1. παροξύναντα abiit in παροξύνοντα.

Κἂν τὴν ἐπιθυμίαν] Sic Mon. ABCD et Phil. 1. 2. Mon. autem E c. edd. καί. Κἂν scripsit etiam *Wolfius*, textus verba citans et annotans, Uffenbachianum librum in calce habere hanc notulam: ὅρος ἐπιθυμίας. Omissis verbis ἐφ' ἑαυτῆς, Mon. E habet δὲ εἰ ὁρισόμεθα. Phil. 1. 2. male ἐφ' ἑαυτὴν, de qua confusione vid. ad Or. catech. p. 223. Ὁρισώμεθα pro διορισώμεθα praebuerunt Hass., Monacc. omnes et Phil. 1. 2. Post ἔφεσιν Mon. D inserit δὲ, Phil. 1. εἶναι. Mon. DE c. Phil. 2. exhibent λέξωμεν. Mox Phil. 1. mendose ἐπὶ τοῦ pro ἐπὶ τῷ. Dein pro καταθυμητικῷ Codd. Greg. omnes c. Phil. 1. C recte obtulerunt καταθυμίῳ. Mendose alter Phil. καθυμιών. De vocab. καταθύμιος, quod Nostro perquam familiare est, vid. quae annotavi ad Or. catech. p. 205. et *Creuz.* ad Plotin. p. 128. a. Cf. hic infr. p. 204. A. et 224. B. Obiter corrigendus est Noster de hom. opif. c. 6. p. 55. B.: ἀγαπᾷ τε τὸ καταθύμιον (editi male κατευθύμιον), καὶ τὸ μὴ καθ' ἡδονὴν ἀποχρέφεται.

ἐνδείκνυται] Mon. D δείκνυται. Phil. 1. ἐνδείκνυται. Mox pro περὶ ψυχὴν e Codd. omnibus, etiam utroque Philippiano, restitui περὶ τὴν ψ. Tum Mon. C mendose scribit ἀντιθέου, quod in Mon. A mutatum est in ἀντιθέτου. Mon. B.

μηδεμίαν πτόησιν. Verbo πτοεῖσθαι, de quo exposuit *Creuzerus* ad Plotin. de Pulcrit. p. 211. seqq., utitur Noster Or. catech. p. 80. C. De re vid. D. *Petri* Ep. cit.c. 3, 14., *Luc.* XXI. 9. et *Matth.* XXVIII. 5. Articulum ante θράσους Mon. AC om. Dein Hass. male habet καταλέλειπται. — διὰ τούτων] Sic c. Hass. Monacenses omnes. Vulgo C διὰ τῶν τοιούτων. Ad ὁ λόγος in calce Codicis Uff. reperitur haec notula: Δοκεῖ ἐν τῷ κειμένῳ ἐλλείπειν, οὗπερ ἐστὶν ἡ διασάφησις. Subiungitur scholium supra memoratum. Dein Mon. A perperam exhibet μάθη. Mon. AC τὰ τοιαῦτα διανοεῖσθαι. Mon. B c. Uff. ταῦτα δεῖν οἴεσθαι, in marg. γρ. τὰ τοιαῦτα διαν. Δεῖν ab Hass. deletur. Idem habet οὐ συμπαραληφθ.

Ἔοικα, φησί] Mon. B φησιν. Mox pro αὐτὴν Monacc. omnes c. Hass. recte scribunt αὐτή. Tum Hass. περὶ τούτων. In seqq. Mon. D ἐπιτεθῆναι ἀκόλουθον, inverso ordine.

Νῦν οὖν] Mon. E νῦν οὐκοῦν. Dein Mon. B ἐπινοήσεται, sed rec. m. margini apposuit ηϑ, ut ante νοησεται inserendum. Pro corrupto μὴ καϑ' ἡμῶν Codd. Mon. BE c. Hass. et Uff. recte obtulerunt μηκέϑ' ἡμῖν. Vitiose Mon. AC μηκέτι μήν. Mon. D μηκέτι ἡμῖν, in quo ἡμῖν ex ὑμῖν enatum videtur. Tum pro ἀντιϑέσεων Mon. AC et in margg. Mon. B atque Uff. exhibent ἀντιῤῥήσεων. Mon. D ἔχοιε. Proxime Mon. E D ante ϑωρητικὴν om. μέν. De voc. ἐποπτικὸς et similibus, usu Platonico ad philosophiae mysteria tralatis, vid. Annot. ad Synes. de Provid. p. 207. sq. Post εἶναι in Mon. B corr. m. addidit καὶ, a m. pr. omissum. Dein pro αὐτὴν ex Monacc. omnibus, Uff. et Phil. 1. 2. revocavi αὐτῇ. Διὰ, quod editi ante τῆς ϑεοειδοῦς χ. inferciunt, Codd. omnes recte omittunt. Mendose scribitur in Mon. E τὰς ϑεοειδοῦς χαρίτας. Cf. ad p. 222. A. De Platonico vocabulo ϑεοειδὴς vid. ad. Or. catech. p. 203. Deinceps pro διὰ τοῦτο ex Hass., Monacc. omnibus et Philippianis restitui διὰ τούτων, moxque ex Monacc. ACDE atque Philip. 1. 2. ἐν ἑαυτῇ. Ita sine dubio in marg. Uffenbachiani libri exstat, non, ut male legitur ap. *Wolf.*, ἑαυτῷ. Cum vulgata facit Mon. B in marg. vero habet γρ. ἐν ἑαυτῇ.

τὸ ϑεῖον, ὅ τί ποτε — ἐστίν] Hunc loquendi usum attigi iam ad Synes. Calv. Enc. p. 122. Add. ibi annotatis *Beier.* ad Cic. de Offic. I. 27. Tom. I. p. 211. Libri Mon. ABC et Phil. 1. 2. legunt κατὰ φύσιν sine articulo. Tum Mon. AC et Phil. 1. 2. εἶναι ὁ λογισμὸς, inverso ordine.

ἐν τῷ ἐφορᾷν] Sic Codd. Hass., Monacc. omnes et

Phil. 1. 2. Vulg. ἐ. τ. ἀφορ. Respexit Homericum illud (Il. III. 277.):

Ἥλιός θ', ὃς παντ' ἐφορᾷς καὶ πάντ' ἐπακούεις,

quem nobilissimum versum ob oculos habuerunt ***Max. Tyr.*** Dissert. XVII. c. 9. p. 201. ed. Davis. 2. et ***Boeth.*** Consol. philos. Lib. V. Carm. 2., ab ***Alb. Jahnio*** laudati; item ***Synes.*** de Regn. p. 27. B. et ***Phurnut.*** de nat. Deorr. c. 11., et imitatus est Noster de hom. opif. cap. 5. p. 54. D.: *Πάντα ἐπιβλέπει καὶ πάντα ἐπακούει τὸ θεῖον, καὶ πάντα διερευνᾶται. — τῆς ψυχῆς ἐν μεθορίῳ*] Noster de hom. opif. c. 1. 205
p. 48. B.: *ἀλλὰ τῇ πρὸς ἕτερον οἰκειότητι οἷόν τι μεθόριον* A
τῆς τῶν ἐνεργειῶν ἐναντιότητος γίνεται. Paulo post praeeuntibus libris Hass., Monacc. omnibus et Phil. 1. 2. pro *φύσιν ἔχοντα* scripsi *ἔχ. φ.* Dein ex Hass., Mon. ABCD et utroque Philipp. receptum *ποιά.* Vulg. *ποία.* Mon. E habet *ποῖα* (sic), circumflexo leviter abraso. Tum Phil. 1. 2. *πρὸς τοὐναντίον.* Mon. AC *πρὸς τὸ κακὸν*, quod glossam sapit. Mon. B a m. pr. *ἄγειν*, ab alt. *ἄγει.* — *εἴ τι τοιοῦτον*] *Εἰ* a Mon. D abest. Articulum *τὸ*, quem edd. ante *τοιοῦτον* inferunt, Codd. omnes iure omittunt. Mox Mon. E scribit *φύσιν θεωρηθῆναι*, inverso ordine. In seqq. vulgatum *ἐπιγενέσθαι* cum Codd. Hass., Monacc. ABC, marg. libri Uff., et Phil. 1. mutavi in *ἐπιγεγενῆσθαι*, quo utitur Noster etiam de hom. opif. c. 30. p. 138. A. Mon. D c. Phil. 2. mendose scribit *ἐπιγεγενεῖσθαι.* Mon. E *ἐπιγενήσεσθαι. Αὐτῇ* Mon. AC om. Hass. dat *διαλογιζόμεθα. Τὸ*, quod a Phil. 2. abest, in Mon. B a corr. m. margini additum. Deinceps Phil. 1. inserit *καί.* Articulus *τῷ* in Mon. E deest. Mon. B habet *ἐνθεωρεῖν* (Hass. *θεωρεῖν*), in marg. *γρ. ἐνθεωρηθῆναι.* De hac re cf. Nostrum de hom. opif. c. 18. A voc. *χαρακτῆρα* Phil. transit ad verba: *ἃ οὐχὶ πάντως* (p. 206. C.).

τέως ὡς ἐν γυμνασίῳ] Sic libri MSS. omnes. In editis excidit *τέως.* Mon. D om. *ὡς.*

P. 50. *ὡς ἂν διαφύγοι*] Mon. D *διαφύγῃ.* B

καθὼς ἡ ἰσορία φησίν] Genes. I. r. Post *εὐθὺς* ex Hass. et Mon. ACD additum *δὲ*, qua particula post *ἐπειδὴ* significatur apodosis (*so*). Vid. ***Ast.*** ad Plat. Phaedr. p. 486. Margini libri Mon. C rubro colore adscripta est haec notula: *Σημείωσαι ὡραῖον περὶ τῆς ἀνθρώπου κατασκευῆς.* „De eodem argumento uberrima eademque gravissima est ***Nemesii*** Disputatio, quae caput est libri eius de nat. hom. [cap. I. p. 39. seqq. ed. Matthaei]. Nostra memoria eandem doctrinam denuo exornarunt ***Schellingius*** et qui nuper de animae natura egregie

Uff. restitui *παραγραφή*. Tum Mon. E a m. pr. habet *ἄνοσ*, a sec. in contextu et in marg. corr. *ἀνίνος*. Statim Mon. D mendose *τοῦ ὄντως*, et Mon. A *ἐκθλίβηται*. Pro *τῇ ἀφαιρέσει τῶν σωματικῶν ἰδιωμάτων* in Mon. D a m. pr. erat *μετὰ τῶν ἰδιωμάτων*. Deleta praepositione *μετὰ*, rec. m. superscripsit *τῇ ἀφαιρέσει*, et post *τῶν* supplevit *σωματικῶν*. Mon. DE mendose habent *συνδαπανόμενος*.

D

ἐξ ἀτόπου] Ita Hass. et Monacc. ad unum omnes. Vulg. *ἐξ ἀτόπων*. Vertunt etiam *Augentius* et *Sifanus*: *ex absurdo*. Pro *ἕτερον* in Mon. E a rec. m. a linea ad lineam correctum *εἰς ἕτερον*. — *περιῆκται*] rescripsi e Codd. Mon. BDE. Mon. AC dant *ἧκται*. Vulgo *περίκειται*. Dein Mon. E *τὸ* *εἰς τὸ αὐτὸ νοεῖσθαι*. Mon. D *εἰς ταυτὸ νοεῖσθαι*, articulo a rec. m. supra posito. Mon. AC et margg. Monacensis et Uffenbachiani *νοεῖσθαι*. Mox Mon. DE perperam *ὑφεξαιρέσει*. Verba *κατ' αἴσθησιν — ἑκάτερον· ἀλλ' ἢ* Mon. B in marg. habet, *γρ. μὴ* subscripto. *Νοεῖται* Hass. delet. *Ἀλλ' ἢ ταὐτὸν εἴπῃς* notatur etiam a *Wolfio*, Cod. non memorato. Tum in Mon. AC male scribitur *ὁ διδάσκαλος*.

196 *καὶ οὗτος ὁ λόγος*] Mon. B om. *καί*. — *ἐδιδά-*
A *χθης*] Mon. E *ἐδιδάχθεις* (sic). Loco vocis *γραφῆς* auctoritate Codicum omnium recepi *φωνῆς*. Vertunt etiam *Aug.* et *Sifanus*: *voce*. De utriusque vocabuli permutatione vid. ad p. 252. B. Quae statim sequuntur verba: *ὅμοιον εἶπε* usque ad *τὰς ἐνθεωρουμένας* (p. 199. C.) in libro Mon. E, utpote in textu neglecta, a rec m. marginibus sunt adiecta.

Τὸ γὰρ κατ' εἰκόνα] In Cod. Monacensis B et in calce Uffenbachiani exstat hoc scholium: *ὅτι ὅμοιος μέν ἐστι τῷ θεῷ ὁ ἡμέτερος νοῦς, οὐκέτι δὲ ὁμοούσιος*. Addit Mon.: *καὶ πῶς δεῖ νοεῖν τὴν διαφοράν*. Tum Mon. AC exhibent *γινόμενον*, et in seqq. Mon. B c. Uff. *πρὸς τὸν ἀρχέτυπον*. Mox editi vitiose *ὄγκον*. Codd. omnes recte *ὄγκου*. „Hoc omne, quod terrenum est et mortale in homine, igneum, ut *Virgilii* verbis (Aen. VI, 730.) utar, caelestemque in nobis vigorem hebetat et tardat, in primis est quod significet vocabulum Graecum *ὄγκος*. Id proprie et physice significat omnem crassam et corpoream materiam, itaque eam quoque, qua corpus humanum constat. Atque sic vocem a Platone usurpatam videmus Theaet. p. 155. A. B. C., Phaed. p. 96. D, quem ad locum vid. exempla a *Gottlebero* annot. p. 75. et a *Fischero* p. 406. allata, qui tamen temere fidem habuerunt *Moro* Annotatt. ad Longin. *περὶ*

ἀφελκτικὸν (Mon. E scribit ἐφελκτικὸν) ἐπιθυμητικόν. Sed altera manus, correcto ἐφελκτικὸν, vocabulum ἐπιθυμητικὸν, quod glossam redolet, iure expunxit. Voc. ἐφελκτικὸς in Passovii Lexico desideratur. Tum Mon. AC et in margg. Mon. B atque Uff. mendose scribunt πρὸς τῆς ὑλικῆς ζωῆς. Proxime Mon. B γενόμενον a m. sec. in marg. habet. Mon. E dat γινόμενον.

Τοῦ φυτικοῦ] Sic Monacc. ACDE c. Uff.; Mon. B in ora γρ. φυτικοῦ. Edd. φυσικοῦ. Tum MSS. omnes ἐπειδὴ, quod recepi. Vulg. ἐπεὶ δέ. Pro ἐςὶν ἰδεῖν scripsi ἔςιν ἰδεῖν. Codd. Monacc. AC et in margg. Codd. Mon. B atque Uff. exhibent ἀφορμάς. Mon. D a m. pr. τοῦ ὑγροῦ, quo deleto rec. m. supra scripsit οἰκείου. Loco verbi ὀργᾶν Monacc. ACD et in margg. libri Mon. B atque Uff., item ex mutatione recentioris manus Cod. Mon. E offerunt ὁρμᾶν, quod sine dubio e glossemate marginali in textum influxit. „De propria, quae hic usu venit, significatione verbi ὀργᾶν docta est annotatio Ruhnkenii ad Timaei Lex. p. 193. sq.“ *Alb. Jahn.* — Conf. *Baehr.* ad Plutarch. Philop. p. 38. — οὕτως καί] Sic Mon. BE. Vulg. οὕτω καί. Cf. ad p. 183. D. Deest ὅσα in Hass.

Ἐκείνων, φησίν] Mon. AC φησὶ, cuius loco Mon. D B legit γάρ. *Augentius* male vertit: *inquam*. Dein Mon. AC τ' ἄλλα (sic).

P. 52. ἐν ἡμῖν] Praepositionem Mon. ABCD c. Uff. om. Cf. infr. D et p. 228. D. Tum Mon. AC διαλογικῆς. Post ζωῆς e Codd. omnibus additum ἐςὶν (Mon. B habet ἔςιν). Hass. dat ἐν αὐτῷ. — καθὼς εἴρηται] Vid. p. 201. B. Articulum ante μίμησιν Mon. AC om. Scribunt deinceps Mon. ACDE c. marg. libri Uff. προαποδειχθέντα (Mon. B in ora γρ. προαποδειχθέντα). Sed vulgata lectio firmatur aliis Nostri locis, e gr. in libro de hom. opif. c. 29. p. 123. B.: κατὰ τὸν μικρῷ πρόσθεν ἀποδοθέντα λόγον. Ibid. c. 30. p. 132. C. κατὰ τὸν ἀποδοθέντα λόγον. Cf. Or. catech. p. 53. D et quae annotata sunt in hoc dialogo ad p. 202. A et BC. Mox in Mon. B exstat ἐνγενέσθαι (sic), in Mon. E γενέσθαι. *Μὴ* priori libro corr. m. in marg. dedit. Hass. offert ἐγγινομένῃ. Ὡς, quod edd. ante ἀναγκαίως habent, iubentibus MSS. omnibus delevi. Post διὰ τοῦ ἑνὸς Hass. om. καί. Dein pro τούτων e Codd. C Hass. et Mon. BDE restitui τούτῳ.

γινόμενα] Mon. D γενόμενα. Phil. 1. ἃ οὐ πάντως. Paulo post Hass. male scribit ἢ γάρ. Mon. E εἰ, superscripto a rec. m. ἦ. Pro vulg. ἔχῃ (Phil. 2. dat ἔχει) e Mon. ACDE reposui ἔχοι. Mon. B et Uff. habent εἶχεν, in marg. ἔχοι (γρ. in Mon. praefixo). Tum. Mon. D ἢ pro εἰ, Mon. autem E ὡς τῶν

πλημμελημάτων ἐκεῖθεν ἦσαν. Voc. ἐκεῖθεν referendum est ad δημιουργός. Noster Orat. catechet. Cap. V. p. 15. ed. Monac.: Οὐδεμία κακοῦ γένεσις ἐκ τοῦ θείου βουλήματος τὴν ἀρχὴν ἔσχεν· ἦ γὰρ ἂν ἔξω μέμψεως ἦν ἡ κακία, θεὸν ἑαυτῆς ἐπιγραφομένη ποιητὴν καὶ πατέρα· ἀλλ' ἐκφύεταί πως τὸ κακὸν ἔνδοθεν, τῇ προαιρέσει τότε συνισάμενον, ὅταν τις ἀπὸ τοῦ καλοῦ γένηται τῆς ψυχῆς ἀναχώρησις. Καθάπερ γὰρ ἡ ὅρασις φύσεως ἐστὶν ἐνέργεια, ἡ δὲ πήρωσις στέρησίς ἐστι τῆς φυσικῆς ἐνεργείας, οὕτω καὶ ἡ ἀρετὴ πρὸς τὴν κακίαν ἀντικαθέστηκεν. Οὐ γὰρ ἔστιν ἄλλην κακίας γένεσιν ἐννοῆσαι, ἢ ἀρετῆς ἀπουσίαν. Ὥσπερ γὰρ τοῦ φωτὸς ὑφαιρεθέντος ὁ ζόφος ἐπηκολούθησε, παρόντος δὲ οὐκ ἔστιν, οὕτως, ἕως ἂν παρῇ τὸ ἀγαθὸν ἐν τῇ φύσει, ἀνύπαρκτόν ἐστι καθ' ἑαυτὸ ἡ κακία· ἡ δὲ τοῦ κρείττονος ἀναχώρησις γίνεται τοῦ ἐναντίου γένεσις. Ἐπεὶ οὖν τοῦτο τῆς αὐτεξουσιότητός ἐστι τὸ ἰδίωμα, τὸ κατ' ἐξουσίαν αἱρεῖσθαι τὸ καταθύμιον, οὐχ ὁ θεός σοι τῶν παρόντων ἐστὶν αἴτιος κακῶν, ἀδέσποτόν τε καὶ ἄνετόν σοι κατασκευάσας τὴν φύσιν, ἀλλ' ἡ ἀβουλία τὸ χεῖρον ἀντὶ τοῦ κρείττονος προελομένη. Ibid. Cap. VII. p. 21.: Πονηρία δὲ πᾶσα ἐν τῇ τοῦ ἀγαθοῦ στερήσει χαρακτηρίζεται, οὐ καθ' ἑαυτὴν οὖσα, οὐδὲ καθ' ὑπόστασιν θεωρουμένη· κακὸν γὰρ οὐδὲν ἔξω προαιρέσεως ἐφ' ἑαυτοῦ κεῖται, ἀλλὰ τὸ μὴ εἶναι τὸ ἀγαθὸν οὕτω κατονομάζεται. Τὸ δὲ μὴ ὂν οὐχ ὑφέστηκε, τοῦ δὲ μὴ ὑφεστῶτος δημιουργὸς ὁ τῶν ὑφεστώτων δημιουργὸς οὐκ ἔστιν. Οὐκοῦν ἔξω τῆς τῶν κακῶν αἰτίας ὁ θεὸς ὁ τῶν ὄντων, οὐχ ὁ τῶν μὴ ὄντων ποιητὴς ὤν· ὁ τὴν ὅρασιν, οὐ τὴν πήρωσιν δημιουργήσας· ὁ τὴν ἀρετὴν, οὐ τὴν στέρησιν αὐτῆς ἀναδείξας· ὁ ἄθλον τῆς προαιρέσεως τὸ τῶν ἀγαθῶν γέρας τοῖς κατ' ἀρετὴν πολιτευομένοις προθεὶς, οὐκ ἀνάγκῃ τινὶ βιαίᾳ πρὸς τὸ ἑαυτῷ δοκοῦν ὑποζεύξας τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, καθάπερ τι σκεῦος ἄψυχον ἀκουσίως πρὸς τὸ καλὸν ἐφελκόμενος. Cf. hic supra p. 194. C. et annot., infra p. 223. D. et 227. C. ***Origenes*** in Joh. T. II. p. 66. A. ed. Ruaei: πᾶσα ἡ κακία οὐδέν ἐστιν, ἐπεὶ καὶ οὐκ ὂν τυγχάνει. Cf. ***Plotin.*** III. 2, 5. p. 259. C. ed. Bas.; Vol. I. p. 463. sq. ed. Creuz. et cl. editoris Annotat. Vol. III. p. 144. sq. Ceterum in mali origine investiganda Graecorum philosophos multum fuisse occupatos perdocta copiosaque annotatione ostendit ***Creuzerus*** ad Plot. T. c. p. 65. sq. — κακίας ὄργανα τὰ τοιαῦτα] Articulum om. Monacc. AC. Voc. κινήματα in Mon. D rec. m. supra scripsit. — καθάπερ ὁ σίδηρος] D Mon. E καθάπερ γάρ. Pro mendoso ἔθετο ex Codd. Hass., Mon. AC, Uff. et Phil. 1. receptum ἐθέλῃ. Monacc. BD habent

ἐθέλει (η̄ in B a sec. m. superadditum), Phil. 2. ἐθέλοι, quod in Mon. E natum est ex ἐθέλοιεν. — ἤ τι γεωργικόν] *Ti* Phil. 1. omittit, Monacc. autem AC post γεωργικὸν addunt. Dein Phil. 1. scribit γενόμενος. Mon. B c. Uff. κινούμενος, in marg. γινόμενος, praefixo γρ. in priori libro Hass. γινόμενον. Annectit Phil. τοῦ μὲν φόβου (vid. infr. D. l. extr.).

ὁ λόγος, ὃ δὴ τῆς φύσεως ἡμῶν ἐστὶν ἐξαίρετον] Mon. E ὁ λόγος ἤδη ὃ τ. φ. Mon. D ὃς δή. Ἡμῶν, quod ab editis abest, praebuerunt libri MSS. omnes. Tum Mon. E dat ἔστιν. Post ἔξωθεν ex Monacc. omnibus et Uff. receptum est ἡμῖν. Pro ἔχοι, quod Mon. B e correctione habet, Mon. AC offerunt ἔχει. Mox Mon. D pro γραφῆς legit συγγραφῆς. Vid. Genes. I. 1, 28. Paulo post Mon. AC exhibent οὐκ ἄν τις. Tum Mon. D πρὸς ὑπηρεσίαν κακίας. Hass. τῶν τοιούτων νοημάτων ἐν ἡμῖν. Dein pro ἐνεργέσειε Mon. BE ἐνεργήσειεν, quod recepi. Ὑπήκοον in Mon. D corruptum in ὑπέλκειν. Proxime pro τῆς δειλίας δὲ (in Phil. 2. male est τῆς δουλείας δὲ) Mon. ACD scribunt τῆς δὲ δειλίας. Primitus Mon. B cum vulgata consentiebat; sec. vero manus particulam δὲ post δειλίας delevit et ante h. v. supra scripsit. Mon. AC et Phil. 1. 2. habent τῆς δ' ἐπιθυμ. ὁρμ. Cf. egregius Nostri locus de hom. opif. c. 18. p. 93. D. sq. 207 A

Εἰ δὲ ἀποβάλοι τὰς ἡνίας ὁ λόγος] Mon. AC δ' pro δέ. Dein Mon. ABCE cum Uff. ἀποβάλλοι, quod expressit *Sifanus*. Phil. 2. habet ἀποβάλλῃ. Respexit Gregorius *Plat.* Phaedr. p. 253. C. et p. sq. Mox pro ὑπ' αὐτοῦ Phil. 1. offert ἑαυτοῦ. Tum Hass. pro ἐκεῖ, quod h. l. pro ἐκεῖσε positum est (vid. *Jacobs.* ad Achill. Tat. p. 419. sq. et *Uster.* ad Plutarch. Consol. ad Apollon. p. 27.) scribit ἐκεῖθεν. Phil. 1. ὅπηπερ ἂν εἴη. Artic. ante ἄλογος κίνησις in Phil. 2. superscriptus. Idem liber habet φύσις pro κίνησις. Recte Hass., Mon. ABCE, Uff. et Phil. 1. φέρῃ. Editi male φέρει. Verba: τότε εἰς πάθος αἱ ὁρμαὶ καταςρέφονται Phil. om. Pro ἐπὶ τοῖς ἀλόγοις ex Codd. omnibus, etiam Philippianis, restitui ἐν τ. ἀλ., et ex Cod. Mon. E atque Phil. 1. 2. ἔστιν pro ἐστίν. — ἐπειδὴ γάρ] Sic Hass. et Monacc. omnes. Phil. 1. 2. ἐπειδή, om. γάρ. Vulg. ἐπεὶ γάρ. Tum Phil. 1. ἐπίσαται. Deinceps Hass. et Monacc. omnes una cum Phil. 1. 2. pro λογισμοῖς praebuerunt λογισμὸς, et pro vitioso τοῖς Monacc. quinque c. Phil. 1. 2. τῆς, moxque loco corrupti ἐγκωμιαζομένης MSS. omnes, consentiente Phil. 1., ἐγκειμένης (Phil. 2. ἐγκειμένοις). Cf. p. 209. A.,

B ibique annot. A. voc. *κινήσεως* Phil. transit ad verba: *ἀλλ' ὅταν μέν* (p. 209. C.).

φθείρηται] Hass. *φέρεται*. Mon. AC *φθείρονται*. · Articulum ante *θυμῷ* Mon. D om., item *τε* post *πολύσαρκα*. Mox Mon. AC scribunt *ἀπώναντο*.

P. 54. *γινόμενα*] Mon. AC *γενόμενα*, et in seqq. cum margg. librorum Mon. B et Uff. *ὑψηλοτέρων*. Tum Codd. omnes *ἀσχολεῖται* pro vulg. *ἀσχολοῦται*. „Qui negotium, operam in aliqua re ponit, *ἀσχολεῖν περί τι* dicitur (unde formula *ἀσχολία περί τι* p. 224. A. *ἡ περὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν ἀσχολία*) atque *ἀσχολεῖν ἔν τινι*. Cf. p. 220. D. *εἴ τις ὅλος δι' ὅλων ἀποσαρκωθείη τῇ διανοίᾳ, πᾶσαν ψυχῆς — ἐνέργειαν ἐν τοῖς θελήμασι τῆς σαρκὸς ἀσχολῶν —*. Eodem pertinet usus adiectivi *ἄσχολος* cum *πρὸς* copulati p. 220. B. *τοῦ — Λαζάρου πρὸς τοῖς παροῦσιν ἄσχολός ἐστιν ἡ ψυχή*. Quae dicuntur de anima Lazari post mortem in rebus praesentibus i. e. in aeternis plane defixi, neque ad terrena ista respicientis.“ *Alb. Jahn*. — Noster de Virginit. c. 22. p. 171. B. *καὶ περὶ τοὺς σωματικοὺς πόνους ἠσχολημένον*. De hom. opif. cap. 8. p. 60. D. *περὶ γαστέρα καὶ τὰς περὶ ταύτην ἡδυπαθείαν ἠσχόληται* Cap. 29. p. 123. D. *περὶ ἑκάτερον τῶν ἡμισευμάτων ἀσχολουμένη*, et p. 126. B. *γνῶναι περὶ τί κατησχολήθη τὸ φυσικὸν τῆς ψυχῆς*. Cap. 15. p. 82. C. *ἀλλ' ἐν τοῖς ψυχικοῖς προτερήμασι προσασχολεῖσθαι*. Cap. 30. p. 131. C. *ὁ μὲν νοῦς ἄσχολός ἐστι πρὸς ἑτέρους*. Cf. quae annotavi ad Synes. de Provid. p. 238. sq. Dein liber Mon. E habet *οὐδέ*. Pro *ἐν αὐτοῖς* Mon. AC et in margg. Monacensis B et Uffenbachianus legunt *ἐν ἑαυτοῖς*.

ἐπικρατοίη] Mon. B *ἐπικρατεῖ*, in marg. a sec. m. *γρ. ἐπικρατοίη*. Mon. E *τοίη* in ras. habet. Dein c. Hass. et Mo-
C nacc. ABCDE correxi *μεταβαίνει* (male Mon. B et Uff. in margg. *διαβαίνει*). Vulg. *μεταβαίνειν*. Post *διανοητικοῦ* ex Monacc. omnibus accessit *τε*. *Παθημάτων* in Mon. A enatum est e *μαθ*. „Verbum *ἀποκτηνοῦσθαι* reperitur etiam p. 234. A., et frequens omnino eius usus apud patres ecclesiasticos de iis, qui ob libidines in pecuinam prorsus naturam commutantur. Ad eandem normam efficta sunt rariuscula *ἀποσαρκοῦσθαι* (p. 220. D.), *ἀποδενδροῦσθαι* p. 232. C., cuius exempla duo tantum praeter nostrum invenire me memini, unum apud ***Plotinum*** [III, 4, 2. Vol. I. p. 514., ad quem locum vid. ***Creuzer***. Vol. III. p. 162. b.], alterum ap. ***Jo. Philoponum***, vel potius apud Ammonium Hermiae, in Prooemio Comment. in Aristot. de Anima. *Ἀποθρυοῦσθαι* Platoni recte, si quid video, reddidit ***Hemsterhus***. ap. Ruhnken. ad Timaei Lexic. p. 45. sq. Praepositionis *ἀπὸ* in

huiusmodi verbis ea vis est, ut rem, quae singulis verbis significatur, perfecte et absolutissime fieri declaret. Qua de praepositionis vi vid. *Dausqueius* Annot. in Oratt. Basilii Seleuc. p. 25. sq. ed. Commel. et quos citat *Hermannus* ad. Viger. p. 856. nr. 375. Eandem potestatem Lat. *in* habet in compositis. Vid. *Cuper.* Obss. L. II. c. 9. p. 209." *Alb. Jahn.* — Conf. Annot. ad p. 234. A.

Ἐγὼ δὲ σφόδρα] *Καὶ*, quod editi ante *σφόδρα* interponunt, praeeuntibus MSS. omnibus expunxi.

Ἀρκεῖ] Hass., Mon. BE atque Uff. *ἀρκεῖν μὲν ἔφην.* Mon. B in marg. infer. a sec. m. *γρ. ἀρκεῖ.* Vitiose deinceps Mon. AC *ψηλῶς.* Mon. B *οὕτως.* De adverbio *οὕτωσὶ* cum emphasi postposito vid. quae annotavi ad Synes. Calv. Enc. p. 121. Tum Mon. E scribit *ἃ δι' ἀκολουθίας.* Mon. D *δόξῃ.*

Ἐπεὶ δέ] Mon. E *ἐπειδὴ δέ.* Pro *ὁ συλλογισμὸς* Mon. AC dant *ὁ λογισμός.* Uff. *ἱκανῶς.* Ita a m. pr. etiam Mon. B.; D postea vero *ῶ* mutatum in *ō* c. gravi. Pro mendoso *ἕξις πιςότερον* Codd. omnes recte suppeditarunt *ἀξιοπιςότερον* et *ὁμολογεῖται* pro *ὡμολογεῖτο.* Verba *τῆς γραφῆς* ab Hass. delentur. Paulo post in Mon. D est *διδασκαλεία.* Quod in editis subsequitur *τούτοις* auctoritate Codicum omnium exterminavi. Mon. AC et margg. librorum Mon. B atque Uff. exhibent *ἐμφέρεται,* praefixo *γρ.* in Mon.

Ἡ δέ· Καὶ τίς ἂν ἀντείποι] Uff. *εἰ δὲ καί τις ἄν,* in marg. *ἢ δὲ καὶ τις* (sic). Mon. *εἰ δὲ καί τις ἄν,* in ora *γρ. ἢ δὲ, καὶ τίς.* Mon. ACDE *καὶ τίς,* om. *ἄν,* quod delet etiam Hass. In edd. legitur *κἂν τις ἄν.* Mon. C *ἀντίποι,* itemque ex mutatione *τοῦ ἀντείποι* Mon. A. Tum Mon. B *φησὶν ἢ μὴ* a m. pr., a sec. *ἢ* deletum. Mon. E *φησὶν μή.* Proxime idem Mon. liber *μόνον.* Dein pro *τιθέσθω* Codd. omnes dederunt *τίθεσθαι.* Monac. B c. Uff. male habet *ὡς σφραγὶς,* in marg. tamen *ὦ,* praemisso *γρ.* in pr. libro. Deinceps e Mon. BD receptum *ἔπεςιν.* Vulg. legitur *ἔπεςι.* Mon. E dat *ἐςι.* Mon. D c. Hass. *ἐκ τῆς γραφ. μ.*

Οὐκοῦν] Mon. AB *οὐκ οὖν.* In seqq. c. Codd. Mon. ABCDE scribendum videtur *ἄπο καιροῦ.* In Mon. A *ἄπο* correctum est ex *ἄπου,* in Mon. D ex *ἄπω.* Mon. E primitus habe- 208
bat *ἀπὸ καιροῦ,* ut edd. Cf. Annot. ad Synes. Or. de Regn. A
p. 227., ubi Codicum auctoritate correxi *ἄπο σκοποῦ.* Sed alteram scribendi rationem tuetur *Matth.* Gr. Gr. p. 1129. ed. 2. Vitiose in Mon. AC est *ζηζανίων.* — *ἔσπειρεν γὰρ ἐκεῖ*] Sic Mon. BE; reliqui c. edd. *ἔσπειρε.* Qui hunc locum exscri-

psit *Theophanes* Ceram. Hom. VII. p. 42. C—D habet *κἀκεῖσε γὰρ ἔσπειρε.* Vid. *Matth.* XIII. 3. Verba *ἡμεῖς δὲ — ὁ οἰκός ἐσμεν* Theoph. om. Tum pro *ὁ οἰκος* Mon. AC et in margg. Monac. B et Uff. exhibent *ὁ κόκκος. Οἶκος* h. l. est *familia*, de qua significatione vid. Annot ad Synes. Calv. Enc. p. 241.

Mox in Mon. B est *καθεύδοντες*, *ᾱ* a sec. m. superscripto. Theophanes habet *ὁ ἐχθρὸς ἐπιφυλάξας ἐνέσπειρε*, alio ordine. Pro *ἐνέσπειρεν*, quod in Mon. E a rec. m. emendatum est ex *ἐν ἕεν* (sic), Mon. AC *ἐπέσπειρεν* legunt. Tum in Mon. E iotacismi perturbatione scribitur *τροφήμῳ*, et *ἄχριζον* in Mon. AB. Codd. Mon. AC exhibent *κατὰ μέσον*. Mon. A *ἐκθείς*. — *συνεβλάσησεν*] Sic Mon. ACDE. Mon. B *συνεβλάζησαν*, *ε* a rec. m. superscr. Vulg. *συνεβλάζησαν*. De Hass. et Uff. tacet *Wolfius*. — *τὸ αὐτῷ τῷ σίτῳ ἐντεθέν*] Mon. B a m. pr. *τῷ αὐτῷ*, a sec. in marg. *γρ. τό*. Mon. D *τὸ αὐτὸ τῷ σίτῳ*. Mon. E *τῷ αὐτῷ τὸ σίτῳ ἐντεῦθεν* (sed in novissimo vocabulo *ῦ* abrasum est). Dein Uff. *μὴ καί*. Ita et Mon. B a corr. m., quae margini adscripsit *καὶ*, post vero delevit. Hass. post *μὴ* addit *οὐ*.

ὑπηρέτας] Mon. A *ὑπερέτας* (sic). *Μὴ* Mon. ACD om. B Mox Mon. E dat *συμφυΐα*. Dein cum Mon. BDE atque Uff. scripsi *τῷ ἀλλοτρίῳ*. Mon. AC perperam habent *τὸ ἀλλοτρίῳ*. Vulgo legitur *τὸ ἀλλότριον*. Pro mendoso *συνεκτίνει* e Codd. AC revocavi *συνεκτιλῇ*. Mon. B scribit *συνεγκαταλείη*, in marg. *γρ. συνεκτιλῇ*. Mon. D *συνεκταλῇ*. Cf. ad p. 259. A. Hass. *συνεκταλαίῃ*, *συνεκταλείη* Mon. E. Uff. *συγκαταλύῃ*, in marg. *συνεκτελῇ* (si recte vidit *Wolfius*).

τοιαύτας τῆς ψυχῆς ὁρμάς] Mon. B *τῆς ψυχῆς τοιαύτ. ὁρμ.*

P. 56. *ἐγεωργεῖτο*] Mon. B *ἐγεωργείτω*, *ō* a sec. m. supra scripto. Mon. E *ἐγεωργοίτο* (sic). Tum pro *ἐν ἡμῖν* e Codd. Mon. BD atque Uff. reposui *ἂν ἡμῖν*, quas voculas libri Mon. AC post *πάντως* inserunt. In Mon. E scribitur *ἂν καρπὸν ἡμῖν π.* — *ἐβλάσησεν*] „Usus transitivae significationis verbi *βλαστάνειν* a tragicis ad sophistas, ab his ad lautiores patres ecclesiasticos pervenit. Cf. p. 232. C. *κλάδων ἐκφύσεις ἀναβλαστάνειν*, et p. 257. D. *ἐβλάστησεν ἡ γῆ βοτάνην χόρτου.* De interiore ratione huius significationis non poenitebit consuluisse *Lobeck.* ad Soph. Aiac. p. 382. ed. 2. Exempla nonnulla dedit

Paesius in Symbolis ad Passovii Lexicon. Ceterum quod Nostri sententiam attinet, videntur Gregorio haec scribenti obversati esse celebratissimi versus Aeschylei de Amphiarao in Sept. adv. Theb. v. 590. sq. ed. Blomf.: *Βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενος, Ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα.* Quae quam saepe quamque varie per omnem posteriorem Graecitatem adhibita sint describendis frugi hominibus, docebo in auctar. animadvv. ad Timaei Lex. V. Plat. p. 58., ubi vid. *Ruhnk.*" *Alb. Jahn.* —

Ἐπειδὴ δὲ παρενεσπάρη] Hass. *ἐπεί.* Mon. B *ἐπειδὴ γὰρ ἐνεσπάρη*, in marg. a sec. m. *γρ. δὲ παρενεσπάρη.* Mon. E *ἐνπαρεσπάρη.* Mon. D *συνεσπάρη.* Articulum *τὴν* ante *τοῦ καλοῦ κρίσιν* Mon. D om. Mox omnes Codd. pro corrupto *δι' ἁμαρτίαν* recte obtulerunt *διαμαρτία.* Mon. A habet *συναφνέντος*, Mon. C *συναφνέντος* (sic). Tum Mon. B c. Uff. in contextu *ἐπεσκοτώθη*, in marg. *γρ. ἐπεσκοτίσθη.* Mon. E *ἐπεσκοτήθη*, quo verbo similiter utitur *Plotinus* I. 8, 4. Vol. I. p. 141, 14. Cf. Cl. editoris Annot. Vol. III. p. 69. a. — *πρὸς τὸ τῇ φύσει καλὸν*] Sic Hass. et Mon. ABCE; Uff. *καὶ τῇ φύσει.* Mon. D c. edd. *πρὸς τὸ φύσει καλὸν.* Hass. *οὗ καὶ χάριν.* Mon. ACDE *οὗ χάριν καὶ* (partic. *καὶ* a sec. m. in marg. habet etiam Mon. B) *κατεσπ.* Mon. B vitiose scribit *ἐφύκτε*, in marg. *γρ. ἐφύη τε.* Hass. *ἐνεφύη.* Mox e Mon. BE adoptavi *μετεποίησεν.* Reliqui cum edd. *ν ἐφελκ.* om. Pro *ἀκρισίας* Mon. ABCE dant *ἀκρασίας.* Dein loco corrupti *ἐνεγκοῦσαν* e Codd. omnibus receptum *ἐνεγκούσης.* — *τὸ — σπέρμα*] Articulus in Mon. B superscriptus. Mon. AC exhibent *ἀνδρίαν.* Praestat tamen vulgata. Vid. *Schaefer.* Melet. crit. p. 42., *Boissonad.* ad Marin. p. 71., *Creuzer.* ad Plot. de pulcrit. p. 32, 40 et 228., *Hess.* Observv. critt. in Plut. Timol. p. 14., *Ast.* ad Plat. Protag. p. 21. Tum Hass. offert *ἀνεχόμωσεν.* Artic. ante *τῶν ὁμοφύλων μάχην* om. Uff. Mon. AC scribunt *καθώπλισεν.* Mon. E *ἐξώπλησεν.* Mox *τῶν νοητῶν* Hass. delet. Post *ἀπέζη* Mon. AC et margo libri Mon. B interponunt *καί. Δὲ* post *περὶ* Mon. D in ras. habet. Articulum *τὴν* om. Monacc. ABC. De loquutione *πέρα τοῦ μετρίου* vid. ad Synes. Calv. Enc. p. 168. Cf. Noster p. 221. B. Tum Hass., Mon. ACDE atque Uff. recte scribunt *ὑλομανήσασα.* Mon. B *ἡλομ.*, *ὑ* a sec. m. supra correcto. Vitiose edd. *ὁλομανήσασα.* De verbo *ὑλομανεῖν*, quod Latinorum est *silvescere*, dein *luxuriare, tumescere, lascivire, Jahnius* laudat *Petav.* ad Synes. p. 14. ed. 1. et *Niclas.* ad

Geopon. V. 40. T. II. p. 402. Addatur *Wyttenb.* ad Plutarch. Opp. Mor. T. I. p. 125. ed. Lips. Mox in Mon. ACE scribitur τ' ἄλλα. Tum Codd. ad unum omnes obtulerunt κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Editi praepositionem omittunt. Χείρονας in
D Mon. B natum e χείρωνας. Idem liber in textu habet κριτύνων, in marg. a rec. m. γρ. κρειττόνων. Tum Mon. ACD ἐξήνθησε.

ἀφίησιν ὁ σοφὸς γεωργός] Mon. B ὁ σοφ. γεωργ. ἀφίησιν. Verbum ἀφιέναι cum infinitivo constructum idem est, quod ἐφιέναι, *sinere*, *concedere* (vid. *Ast.* Lexic. Plat. T. I. p. 324., *Jacobs.* ad Anthol. III. 2. p. 146.). Cf. Noster infr. p. 209. A. — Tum Mon. D habet τὸ σὺμφυές. Inverso or-
η
dine Mon. E εἶναι ἐν αὐτῷ. Mox Mon. B ἀχρίζῳ, ῃ a r. m. supra posito. — εἰ — πάθοι] Sic Mon. ABCE c. Uff. Vulg. πάθῃ. Dein praeeuntibus Codd. Mon. AC et Uff. scripsi ἡ ἀνθρωπίνη φύσις. Adiectivum, quod reliqui libri tam manu exarati, quam typis expressi omittunt, etiam Cod. Mon. B, ut inserendum, a rec. m. in marg. offert, idque reddidit *Sifanus.*
ϛαι
Statim Mon. B ἐϛι, correctione a rec. m. supra notata. Pro ἐπουρανίων e Codd. Mon. BDE atque Uff. dedi οὐρανίων. Artic. ante συνάφειαν in Mon E male repetitur. — ἀφαιρεθείσης] Mon. B ἀναιρεθείσης. Uff. ἀναγρεθείσης (?).

Τοῦ δὲ θυμοῦ καταβεσθέντος] Ita Mon. E atque in textu Uffenbachianus. Mon. B in contextu mendose κατασκεσθέντος. Monacc. autem ACD et margg. librorum Mon. B atque Uff. ἀποσβεσθέντος. Sic quidem Noster infr. p. 221. D. τῆς ἀλόγου πάσης κινήσεως μετὰ τὴν κάθαρσιν ἡμῖν ἀποσβεσθείσης. P. 234. A. τῆς λογικῆς δυνάμεως ἀποσβεσθείσης. De hom. opif. c. 13. p. 76. D. παύεται μὲν ἡ τῶν ἑτέρων ἐνέργεια, οὐ μὴν παντελῶς ἀποβέννυται. Cf. quae de huius verbi usu annotavi ad Synes. de Regn. p. 351. et *Baehr.* ad Plut. Philop. p. 70. sq. Neque tamen ab altera lectione recedendum putavi, quum eadem significatio verbo κατασβεσθῆναι inhaereat. Vid. *Ast.* Lexic. Plat. T. I. p. 160. Cf. Noster de hom. opif. c. 13. p. 77. A et B., c. 30. p. 130. B. et 132. A.

209 Ἀφίησι] Sic Monacc. omnes c. Uff. Vulg. ἐφίησι.
A Vid. supra. Verba ἐν ἡμῖν Mon. E post τοίνυν ponit. In seqq. pro ὡς ἀεὶ cum Mon. BE scripsi ὡς εἰς ἀεὶ (in Uff. est εἰσαεί). Vid. ad p. 183. B. Male Mon. D καταχρατῶν. Dein Hass. τροπικῶς τ. καρδ., inverso ordine. Mon. B et unus Wol-

sitionem ἐν praeeuntibus MSS. Mon. ACDE delevi. De metaphorico verbi διακόπτειν usu vid. *C. F. Hermann.* ad Lucian. de conscrib. hist. p. 324. sq. coll. Nostro infr. p. 225. B., de beatitud. Or. VIII. Tom. I. p. 834. A., de Virginit. c. 13. T. III. p. 153. D., *Jo. Chrysost.* de Sacerdot. I. 1. §. 5. et I. 4. §. 44. ed. Bengel., *Synes.* de Insomn. p. 145. B. Pro εἰς μερικὰ τμήματα auctoritate Codicum Hass. et Mon. ACDE scripsi εἰς μέρη καὶ τμήματα. Vertunt etiam *Augentius* atque *Sifanus*: in partes *et* frusta. Dein Hass. et Mon. ACDE pro κατακερματίζεται exhibent καταμερίζεται, quod glossam videtur redolere. Nam peculiaris in hac re et vere Platonicus est usus verbi κερματίζειν eiusque compositi κατακερματίζειν. Vid. *Ast.* Lex. Plat. Vol. II. p. 152. et 180. sq. et *Creuz.* ad Plotin. Vol. III. p. 256. b. et 347. b. — τῆς σωματικῆς τε] Sic libri Monacc. omnes. Vulg. τε om. C In seqq. Mon. DE scribunt τὰ ἐκ διαθέσεως οὐ δέχεται.

Οὐκοῦν ἔστιν] Ita unus Mon. D; reliqui Monacc. ἐστίν. Vulg. ἐστιν.

ἀνταλλάσσεται] Mon. AC ἀνταλάσσεται. Mon. D λ ἀνταλάσσ.

ἀναλαβὼν τῇ διανοίᾳ τὸν ὁρισμόν] Mon. DE ἐν τῇ διανοίᾳ. De re cf. p. 189. B. „Ne quis forte ἀναλαβεῖν τῇ διανοίᾳ idem esse opinetur ac συλλέξασθαι τῇ διανοίᾳ (p. 209. C.); tenendum est, ἀναλαβεῖν Platoni maxime usitatum esse de iis, quae *disputando* aliquid *retractant.* Vid. *Wyttenb.* ad Plut. de S. N. V. p. 71. sq. ed. 1. *Findeisen.* Ind. Gorg. s. *v.*, *Buttmann.* Ind. IV. Diall., *Stallb.* ad Phileb. p. 58. Hinc qui *interiore mentis disputatione* aliquid retractat, πρὸς ἑαυτὸν ἀναλαβεῖν τι dicitur ap. *Plat.* Hipp. Mai. p. 288. A. eademque plane vis est nostrae formulae ἀναλαβεῖν τῇ διανοίᾳ. Illud vero plane insolens est quod Gregorius p. 221. B.: ἀναλαβὼν τὴν τῶν εἰρημένων διάνοιαν, simplici ἀταλαβεῖν hanc vim *mente retractandi* tribuit.“ *Alb. Jahn.* — Uff. in calce habet: Γρηγόριος ἐπίσκοπος ὡς ἐν ἀντιθέσει. In marg. παραθέσει. Eadem Mon. B ad verba οὐχ ἱκανῶς, εἶπον in marg. offert, παραθέσει e corr. nato. — περὶ τῆς ψυχῆς] Sic pro vulg. περὶψυχ. Monacc. omnes. Cf. tamen p. 200 C et D. Tum Mon. AC scribunt δεδεῖχθαι. Addunt post δυνάμεις Mon. AC et Uff. ἐννοουμένῳ, quod Mon. B in marg. supplet; in Mon. autem E rec. m. delevit. — ὅς φησι] Ὅς in Mon. E correctum ex ὡς. „Conf. p. 200. C.: τὸ δὲ ὅ τι χρὴ — οὔπω — εὗρεν ὁ λόγος. P. 211. A.: οὐδὲν — ὁ ἡμέτερος λόγος διενεχθήσεται. P. 212. D.: ἐκ τοῦ τὴν θείαν φύσει ἀποδεῖξαι τὸν λόγον

et Uff. exhibent *δειλία* —, *λύπη καὶ ἡδονὴ*, *φόβος καὶ* (partic. *καὶ* in Mon. libro a corr. m. suprascripta) *καταφρόνησις*. Mon. D *φόβον*[β] *καὶ καταφρόνησιν*· *λύπην*[α] *καὶ ἡδονὴν*. Hass. L. 20. sq. *καὶ* delet. Pro *φόβον* Phil. 1. offert *φθόνον*, Phil. 2. *φθόνον καὶ τατοιαῦτα* (sic). Mon. E ante *ὧν* infercit *καὶ*. Post *συγγενῶς* Codd. omnes una cum Phil. 1. 2. inserunt *μὲν*, quod reposui. Dein pro *ἐπιθυμητικὸν ἢ θυμοειδὲς* cum Codd. Mon. ACD et margg. Codicum Mon. B et Uff. dedi *ἐπιθυμητικόν τε καὶ θυμ.* Phil. 1. 2. scribunt *ἐπιθυμητικὸν καὶ θ.* Cf. supra ad p. 200. B. Proxime Mon. E pro *ἰδίαν* exhibet *οἰκείαν*. Dein iubentibus libris MSS. omnibus una cum Philippianis vulgatum *ἀνυπογράφει* mutavi in *ὑπογράφει*. Post *φύσιν* Codd. Philippiani annectunt *ἅπερ — περὶ τὴν ψυχὴν* (p. 204. A.)

D *θυμώδους*] Ita legendum. Mon. E habet *θυμοειδοῦς*. Artic. *τοῦ* ante *αὐτοῦ* Mon. ACD om. Ad verba seqq.: *ἡ δὲ λύπη ἐξ ἀμφοτέρων* in Mon. B et Uff. legitur hoc scholium: *περὶ δειλίας καὶ θράσους, καὶ φόβου, καὶ καταφρονήσεως, καὶ λύπης, καὶ ἡδονῆς, καὶ ὅτι πάντα περὶ τὸ θυμοειδὲς καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν συνίςαται* (Uff. *συνίςανται*). — *ἥ τε γάρ*] Vitiose
204 ed. Paris. 1. *εἴ τε γάρ*. Pro *ἐν τῷ τοῦ ἀμύνασθαι τοὺς προλε-*
A *λυπηκότας ἀδυνάτῳ* ex libris Hass. et Monacc. omnibus rescripsi *ἐν τῇ τοῦ ἀμ. τ. πρ. ἀδυναμία*. Tum Mon. AC exhibent *λύπη ἐςί τε καὶ γίνεται*. Et ita legit *Sifanus*. Proxime *ἡ ςέρησις* in Mon. E corruptum in *ὑςέρησις*. Mon. D habet *ἐποιεῖ*, *μ̄* a corr. m. superscripto.

Τὸ καθ' ἡδονὴν — νόημα] Artic. *τὸ* Codici Mon. B rec. m. in marg. restituit. Pro *νόημα* *Augentius* legit *νόσημα*, vertens: *morbus*: — qui ex voluptate oritur. Sed vera lectio est *νόημα*, nostr. *Begriff*. In seqq. particulam *τε* Cod. Mon. B a rec. m. in marg. habet. Dein Mon. AC scribunt *μερίζεται*. — *κατὰ τὸ ἴσον*] Ita Mon. ABCD. Vulg. *κατὰ τὸ ἴσον*. Vid. ad p. 181. C.

ἅπερ πάντα] Sic. Hass., Monacc. omnes et Uff. una cum Phil. 2.; Phil. 1. *ἅπερ ταῦτα*, omisso *καί*. Pro *ἐςι* Phil. 2. recte scribit *ἔςι*. Mon. BE habent *ἐςιν*. Dein e Codd. Mon. BE reposui *μυρμηκίαι τινές*. Reliqui c. edd. male exhibent *μυρμηκιαί τινες*. Margo Codicis Mon. B addit hoc scholium: *Πάθος τι περὶ τὸ δέρμα τοῦ σώματος ἡμῶν γίνεται, ὃ μυρμηκία καλεῖται· σαρκώδης γάρ τις ἐπίφυσις μικρὰ ἐπανίςαται τῷ δέρματι, ἥτις δοκεῖ μὲν μέρος εἶναι τοῦ δέρματος, ὡς προςπεφυκυῖα αὐτῷ, οὐ μὴν κατὰ ἀλήθειαν οὕτως ἔχειν, ὅθεν καὶ*

τὴν ἄρσιν πρὸς τὴν θεραπείαν ἐπιζητεῖ. Τούτῳ ὑποδείγματι ἐχρήσασο πρὸς τὸ προκείμενον σφόδρα καταλλήλῳ. Hanc annotationem Cod. Uff. illi, quam infr. B ad διὰ τούτων affert, subiungit; eandemque exhibet Cod. Mon. 84. ad Nostri Or. catech. c. 8. p. 24. l. 1. a f. meae edit., ubi Gregorius eadem similitudine utitur. — Tum Hass. et Mon. B perperam scribunt ἐκφυόμενα.

P. 48. Ἃ μέρη μὲν αὐτῆς εἶναι] Post εἶναι in Mon. E additum τισί. Mon. D mendose habet διὰ τῷ προσπεφυκέναι. Proxime Codd. Mon. ACD et in margg. Mon. B atque Uff. una cum Phil. 1. 2. pro εἰσιν dant εἶναι, quod expressit *Sifanus*, vertens: *Quae partes quidem ipsius esse, eo quod agnatae sint, non tamen id esse existimantur, quod anima — est.* Vulgatam vero lectionem, utpote verissimam, iure sequutus est *Augentius*. Nam pluralis verbi numerus, pendens a subiecto neutrius generis et pluralis numeri, non est, quod dubitationem moveat, quum recentioris aetatis scriptores ab hac construendi ratione non abhorrerent (vid. ad Synes. Calv. Enc. p. 194.). Sic Noster infr. p. 215. A.: ὅταν πρὸς τὸ πᾶν ἀναχέωνται (sc. τὰ στοιχεῖα). Ἔστιν Mon. D post κατ' ἐξουσίαν ponit. Articulus ante ψυχὴ in Mon. E rec. manu debetur. A verbis κατ' ἐξουσίαν Philippus transit ad φαμὲν γὰρ κτλ. (C.). B

φημί] Mon. B perperam habet φησὶν, in marg. tamen a corr. m. γρ. φημί. Verba τοῖς ἐναρέτοις. Mon. AC post γινομένην inserunt. — τῷ τε γὰρ Δανιήλ] Partic. γὰρ Mon. E om. Itemque ἦν Mon. D. Articulum, qui ante ἐπιθυμία in Mon. ABC deest, in Mon. E rec. m. praefixit. Vid. *Daniel* IX. 23. et X. 11 et 19. Τῷ θυμῷ in Mon. D sec. m. margini apposuit. Mon. B et Uff. dant ἐξιλεώσατο. Vid. Numer. XXV. 11.; de sententia autem: ἀρχὴν σοφίας φόβον, *Salom.* Prov. IX. 10. Tum Mon. D offert τὴν λύπην. Verba τὸ πέρας, quae Hass. delet, Mon. D superscribit. Locus, quem Noster respexit, ita legitur ap. *Paul.* Apost. 2 Cor. 7, 10.: Ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται. Quod attinet *Sifani* interpretationem, in utraque ed. Paris.. post *finem* excidit *esse salutem*. Mon. ACD scribunt τῶν δὲ δεινῶν. Mon. B a m. pr. habet τῶν δεινῶν, a corr. autem m. margini adiectum δέ. Pro νουθετεῖ Codd. omnes recte obtulerunt νομοθετεῖ. Dein Mon. D a m. pr. habebat καὶ τὸ δὲ μή. Post vero expunctum δέ. Mon. ACD male scribunt πτώησιν. Videtur Noster, qui de Virginit. c. 17. p. 162. B. Atticorum more dicit: πρὸς τὸ μὴ πτοηθῆναί ποτε πτόησιν, hic respexisse D. *Petri* Ep. I. 3, 6., ubi legitur: καὶ μὴ φοβούμεναι

μηδεμίαν πτόησιν. Verbo πτοεῖσθαι, de quo exposuit *Creuzerus* ad Plotin. de Pulcrit. p. 211. seqq., utitur Noster Or. catech. p. 80. C. De re vid. D. *Petri* Ep. cit.c. 3, 14., *Luc.* XXI. 9. et *Matth.* XXVIII. 5. Articulum ante θράσους Mon. AC om. Dein Hass. male habet καταλέλειπται. — διὰ τούτων] Sic c. Hass. Monacenses omnes. Vulgo C διὰ τῶν τοιούτων. Ad ὁ λόγος in calce Codicis Uff. reperitur haec notula: Δοκεῖ ἐν τῷ κειμένῳ ἐλλείπειν, οὗπερ ἐστὶν ἡ διασάφησις. Subiungitur scholium supra memoratum. Dein Mon. A perperam exhibet μάθη. Mon. AC τὰ τοιαῦτα διανοεῖσθαι. Mon. B c. Uff. ταῦτα δεῖν οἴεσθαι, in marg. γρ. τὰ τοιαῦτα διαν. Δεῖν ab Hass. deletur. Idem habet οὐ συμπαραληφθ.

Ἔοικα, φησί] Mon. B φησιν. Mox pro αὐτὴν Monacc. omnes c. Hass. recte scribunt αὐτή. Tum Hass. περὶ τούτων. In seqq. Mon. D ἐπιτεθῆναι ἀκόλουθον, inverso ordine.

Νῦν οὖν] Mon. E νῦν οὐκοῦν. Dein Mon. B ἐπινοήσεται, sed rec. m. margini apposuit ηθ, ut ante νοησεται inserendum. Pro corrupto μὴ καθ' ἡμῶν Codd. Mon. BE c. Hass. et Uff. recte obtulerunt μηκέθ' ἡμῖν. Vitiose Mon. AC μηκέτι μήν. Mon. D μηκέτι ἡμῖν, in quo ἡμῖν ex ὑμῖν enatum videtur. Tum pro ἀντιθέσεων Mon. AC et in margg. Mon. B atque Uff. exhibent ἀντιῤῥήσεων. Mon. D ἔχοιε. Proxime Mon. E D ante θωρητικὴν om. μέν. De voc. ἐποπτικὸς et similibus, usu Platonico ad philosophiae mysteria tralatis, vid. Annot. ad Synes. de Provid. p. 207. sq. Post εἶναι in Mon. B corr. m. addidit καὶ, a m. pr. omissum. Dein pro αὐτὴν ex Monacc. omnibus, Uff. et Phil. 1. 2. revocavi αὐτῇ. Διὰ, quod editi ante τῆς θεοειδοῦς χ. inferciunt, Codd. omnes recte omittunt. Mendose scribitur in Mon. E τὰς θεοειδοῦς χαρίτας. Cf. ad p. 222. A. De Platonico vocabulo θεοειδὴς vid. ad. Or. catech. p. 203. Deinceps pro διὰ τοῦτο ex Hass., Monacc. omnibus et Philippianis restitui διὰ τούτων, moxque ex Monacc. ACDE atque Philip. 1. 2. ἐν ἑαυτῇ. Ita sine dubio in marg. Uffenbachiani libri exstat, non, ut male legitur ap. *Wolf.*, ἑαυτῷ. Cum vulgata facit Mon. B in marg. vero habet γρ. ἐν ἑαυτῇ.

τὸ θεῖον, ὅ τί ποτε — ἐστίν] Hunc loquendi usum attigi iam ad Synes. Calv. Enc. p. 122. Add. ibi annotatis *Beier.* ad Cic. de Offic. I. 27. Tom. I. p. 211. Libri Mon. ABC et Phil. 1. 2. legunt κατὰ φύσιν sine articulo. Tum Mon. AC et Phil. 1. 2. εἶναι ὁ λογισμὸς, inverso ordine.

ἐν τῷ ἐφορᾷν] Sic Codd. Hass., Monacc. omnes et

Phil. 1. 2. Vulg. ἐ. τ. ἀφορ. Respexit Homericum illud (Il. III. 277.):

Ἠέλιός θ', ὃς παντ' ἐφορᾷς καὶ πάντ' ἐπακούεις,

quem nobilissimum versum ob oculos habuerunt ***Max. Tyr.*** Dissert. XVII. c. 9. p. 201. ed. Davis. 2. et ***Boeth.*** Consol. philos. Lib. V. Carm. 2., ab ***Alb. Jahnio*** laudati; item ***Synes.*** de Regn. p. 27. B. et ***Phurnut.*** de nat. Deorr. c. 11., et imitatus est Noster de hom. opif. cap. 5. p. 54. D.: *Πάντα ἐπιβλέπει καὶ πάντα ἐπακούει τὸ θεῖον, καὶ πάντα διερευνᾶται. — τῆς ψυχῆς ἐν μεθορίῳ*] Noster de hom. opif. c. 1. p. 48. B.: *ἀλλὰ τῇ πρὸς ἕτερον οἰκειότητι οἷόν τι μεθόριον τῆς τῶν ἐνεργειῶν ἐναντιότητος γίνεται.* Paulo post praeeuntibus libris Hass., Monacc. omnibus et Phil. 1. 2. pro *φύσιν ἔχοντα* scripsi *ἔχ. φ.* Dein ex Hass., Mon. ABCD et utroque Philipp. receptum *ποιά.* Vulg. *ποία.* Mon. E habet *ποῖὰ* (sic), circumflexo leviter abraso. Tum Phil. 1. 2. *πρὸς τοὐναντίον.* Mon. AC *πρὸς τὸ κακὸν*, quod glossam sapit. Mon. B a m. pr. *ἄγειν*, ab alt. *ἄγει.* — *εἴ τι τοιοῦτον*] *Εἰ* a Mon. D abest. Articulum *τὸ*, quem edd. ante *τοιοῦτον* inferunt, Codd. omnes iure omittunt. Mox Mon. E scribit *φύσιν θεωρηθῆναι*, inverso ordine. In seqq. vulgatum *ἐπιγενέσθαι* cum Codd. Hass., Monacc. ABC, marg. libri Uff., et Phil. 1. mutavi in *ἐπιγεγενῆσθαι*, quo utitur Noster etiam de hom. opif. c. 30. p. 138. A. Mon. D c. Phil. 2. mendose scribit *ἐπιγεγενεῖσθαι.* Mon. E *ἐπιγενήσεσθαι. Αὐτῇ* Mon. AC om. Hass. dat *διαλογιζόμεθα. Τὸ*, quod a Phil. 2. abest, in Mon. B a corr. m. margini additum. Deinceps Phil. 1. inserit *καί.* Articulus *τῷ* in Mon. E deest. Mon. B habet *ἐνθεωρεῖν* (Hass. *θεωρεῖν*), in marg. *γρ. ἐνθεωρηθῆναι.* De hac re cf. Nostrum de hom. opif. c. 18. A voc. *χαρακτῆρα* Phil. transit ad verba: *ἃ οὐχὶ πάντως* (p. 206. C.).

τέως ὡς ἐν γυμνασίῳ] Sic libri MSS. omnes. In editis excidit *τέως.* Mon. D om. *ὡς.*

P. 50. *ὡς ἂν διαφύγοι*] Mon. D *διαφύγῃ.* B

καθὼς ἡ ἰσορία φησίν] Genes. I. r. Post *εὐθὺς* ex Hass. et Mon. ACD additum *δὲ*, qua particula post *ἐπειδὴ* significatur apodosis (*so*). Vid. ***Ast.*** ad Plat. Phaedr. p. 486. Margini libri Mon. C rubro colore adscripta est haec notula: *Σημείωσαι ὡραῖον περὶ τῆς ἀνθρώπου κατασκευῆς.* „De eodem argumento uberrima eademque gravissima est ***Nemesii*** Disputatio, quae caput est libri eius de nat. hom. [cap. I. p. 39. seqq. ed. Matthaei]. Nostra memoria eandem doctrinam denuo exornarunt ***Schellingius*** et qui nuper de animae natura egregie

et vere ἰσορικῶς scripsit, *Schubertus.*" *Alb. Jahn.* Disseruit de hac re egregie copioseque ipse Gregorius noster in libro praestantissimo de hom. opific. c. 2. sqq. — ἐνδύνουσα] Sic Codd. ad unum omnes. Edd. ἐνδύουσα. Dein pro κατὰ
C τοῦτο ex Hass. et Monacc. omnibus receptum μετὰ τοῦτο. Mox liber Mon. A exhibet οὕτως (*sic*, a m. pr.), Mon. C οὕτω. Vid. ad p. 183. D. Post νοερὸν ex Hass. et Mon. DE accessit τε. Partic. καὶ Hass. om. Mon. AC post λογικὸν inserunt τε. Mon. autem B c. Uff. habet πρὸς τὸ λογικόν τε καὶ νοερόν.

Οὐκοῦν] Mon. D οὐκ οὖν. Item Mon. B a m. pr., a sec. tamen οὐκοῦν. Dein prior liber τῶν ὄντων τὸ μὲν ἀσώματον, τὸ δὲ σωματικόν ἐστι πάντως. Tum Mon. B in marg. supplet verba: πάντως· τοῦ δὲ σωματικοῦ τὸ μὲν ἄψυχόν ἐστι, τὸ δὲ ἔμψυχον. Eundem verborum ordinem, qui omnino praeferendus fuit vulgato: τὸ μὲν ἔμψυχόν ἐστι, τὸ δὲ ἄψυχον, exhibent Codd. Mon. ACD., eumque sequutus est etiam *Sifanus.* Proxime pro ζώντων Hass. offert ζώων. Mon. AC legunt τὰ μὲν ἐν αἰσθήσει ζῇ. Margo libri Mon. B a corr. m. ἐν. Idem liber c. Uff. ζῇ. Sed praestat vulgata. De eleganti usu verbi συζῆν vid. ad Synes. de Provid. p. 145. Dein Codd. Monacc. et Uff. recte praebuerunt: τὰ δὲ (vulg. δὲ abest) ἀμοιρεῖ. οι
Mon. B habet ἀμειρεῖ (οι a corr. m. supra scripto), et λογικά ἐστιν (Mon. D εἰσι).

τῷ αἰσθητικῷ ἐμφυόμενον] Vitiose Mon. E τὸ
D αἰσθητικῷ. Hass. αἰσθητικῶς. Mox Mon. AC ἰσόρηται. Pro ἐκπεριειλημένου cum Codd. Hass. et Monacc. omnibus dedi ἐμπεριειλ. Tum Mon. B scribit βλαξήμασιν, et artic. τὴν post καὶ omittit.

Τὸ μὲν γὰρ τρέφεσθαι] Receptum γὰρ, quod in edd. abest, ex Hass. et Monacc. omnibus. Καὶ ante αὔξεσθαι (Hass. exhibet αὐξάνεσθαι) suppeditarunt MSS. omnes. — ἔστι γάρ] Mon. E scribit ἔστιν. Ante ἐκείνοις Mon. B om. ἐν, cuius loco in Mon. D legitur ἐπ'. Sed. conf. p. 206. A. Dein post ἐλκομένης τε Codd. Monacc. omnes καὶ, quod editi habent, recte om. Mon. D verborum ordinem ita invertit: τῆς τροφῆς
206 διὰ ῥιζῶν. — ἐστὶ καὶ ἰδιάζον ἐπὶ ταύτης τῆς φύ-
A σεως] Mon. AC ἐστιν ἐπὶ ταύτης τ. φ. καὶ ἰδιάζον. Καὶ, in edd. neglectum, agnoscunt etiam Hass., Mon. BDE atque Uff. Commate, quod editi post ἰδιάζον ponunt, deleto, cum libris Mon. ACDE distinxi ante ἐφ' ἑαυτοῦ, quod pro ἐφ' ἑαυτῇ Codd. omnes praebuerunt. Mon. B a m. pr. vitiose habebat

ἀφελκτικὸν (Mon. E scribit ἐφελκτικὸν) ἐπιθυμητικόν. Sed altera manus, correcto ἐφελκτικὸν, vocabulum ἐπιθυμητικὸν, quod glossam redolet, iure expunxit. Voc. ἐφελκτικὸς in Passovii Lexico desideratur. Tum Mon. AC et in margg. Mon. B atque Uff. mendose scribunt πρὸς τῆς ὑλικῆς ζωῆς. Proxime Mon. B γενόμενον a m. sec. in marg. habet. Mon. E dat γινόμενον.

Τοῦ φυτικοῦ] Sic Monacc. ACDE c. Uff.; Mon. B in ora γρ. φυτικοῦ. Edd. φυσικοῦ. Tum MSS. omnes ἐπειδὴ, quod recepi. Vulg. ἐπεὶ δέ. Pro ἐξὶν ἰδεῖν scripsi ἔξιν ἰδεῖν. Codd. Monacc. AC et in margg. Codd. Mon. B atque Uff. exhibent ἀφορμάς. Mon. D a m. pr. τοῦ ὑγροῦ, quo deleto rec. m. supra scripsit οἰκείου. Loco verbi ὀργᾶν Monacc. ACD et in margg. libri Mon. B atque Uff., item ex mutatione recentioris manus Cod. Mon. E offerunt ὁρμᾶν, quod sine dubio e glossemate marginali in textum influxit. „De propria, quae hic usu venit, significatione verbi ὀργᾶν docta est annotatio Ruhnkenii ad Timaei Lex. p. 193. sq.“ *Alb. Jahn.* — Conf. *Boehr.* ad Plutarch. Philop. p. 38. — οὕτως καί] Sic Mon. BE. Vulg. οὕτω καί. Cf. ad p. 183. D. Deest ὅσα in Hass.

Ἐκείνων, φησίν] Mon. AC φησὶ, cuius loco Mon. D B legit γάρ. *Augentius* male vertit: *inquam.* Dein Mon. AC τ' ἄλλα (sic).

P. 52. ἐν ἡμῖν] Praepositionem Mon. ABCD c. Uff. om. Cf. infr. D et p. 228. D. Tum Mon. AC διαλογικῆς. Post ζωῆς e Codd. omnibus additum ἐξὶν (Mon. B habet ἔξιν). Hass. dat ἐν αὐτῷ. — καθὼς εἴρηται] Vid. p. 201. B. Articulum ante μίμησιν Mon. AC om. Scribunt deinceps Mon. ACDE c. marg. libri Uff. προαποδειχθέντα (Mon. B in ora γρ. προαποδειχθέντα). Sed vulgata lectio firmatur aliis Nostri locis, e gr. in libro de hom. opif. c. 29. p. 123. B.: κατὰ τὸν μικρῷ πρόσθεν ἀποδοθέντα λόγον. Ibid. c. 30. p. 132. C. κατὰ τὸν ἀποδοθέντα λόγον. Cf. Or. catech. p. 53. D et quae annotata sunt in hoc dialogo ad p. 202. A et BC. Mox in Mon. B exstat ἐνγενέσθαι (sic), in Mon. E γενέσθαι. Μὴ priori libro corr. m. in marg. dedit. Hass. offert ἐγγινομένῃ. Ὡς, quod edd. ante ἀναγκαίως habent, iubentibus MSS. omnibus delevi. Post διὰ τοῦ ἑνὸς Hass. om. καὶ. Dein pro τούτων e Codd. C Hass. et Mon. BDE restitui τούτῳ.

γινόμενα] Mon. D γενόμενα. Phil. 1. ἃ οὐ πάντως. Paulo post Hass. male scribit ἢ γάρ. Mon. E εἰ, superscripto a rec. m. ἦ. Pro vulg. ἔχῃ (Phil. 2. dat ἔχει) e Mon. ACDE reposui ἔχοι. Mon. B et Uff. habent εἶχεν, in marg. ἔχοι (γρ. in Mon. praefixo). Tum Mon. D ἢ pro εἰ, Mon. autem E ὡς τῶν

πλημμελημάτων ἐκεῖθεν ἦσαν. Voc. ἐκεῖθεν referendum est ad δημιουργός. Noster Orat. catechet. Cap. V. p. 15. ed. Monac.: Οὐδεμία κακοῦ γένεσις ἐκ τοῦ θείου βουλήματος τὴν ἀρχὴν ἔσχεν· ἦ γὰρ ἂν ἔξω μέμψεως ἦν ἡ κακία, θεὸν ἑαυτῆς ἐπιγραφομένη ποιητὴν καὶ πατέρα· ἀλλ' ἐκφύεταί πως τὸ κακὸν ἔνδοθεν, τῇ προαιρέσει τότε συνισάμενον, ὅταν τις ἀπὸ τοῦ καλοῦ γένηται τῆς ψυχῆς ἀναχώρησις. Καθάπερ γὰρ ἡ ὅρασις φύσεως ἐξὶν ἐνέργεια, ἡ δὲ πήρωσις ςέρησίς ἐςι τῆς φυσικῆς ἐνεργείας, οὕτω καὶ ἡ ἀρετὴ πρὸς τὴν κακίαν ἀντικαθέςηκεν. Οὐ γὰρ ἔξιν ἄλλην κακίας γένεσιν ἐννοῆσαι, ἢ ἀρετῆς ἀπουσίαν. Ὥςπερ γὰρ τοῦ φωτὸς ὑφαιρεθέντος ὁ ζόφος ἐπηκολούθησε, παρόντος δὲ οὐκ ἔξιν, οὕτως, ἕως ἂν παρῇ τὸ ἀγαθὸν ἐν τῇ φύσει, ἀνύπαρκτόν ἐςι καθ' ἑαυτὸ ἡ κακία· ἡ δὲ τοῦ κρείττονος ἀναχώρησις γίνεται τοῦ ἐναντίου γένεσις. Ἐπεὶ οὖν τοῦτο τῆς αὐτεξουσιότητός ἐςι τὸ ἰδίωμα, τὸ κατ' ἐξουσίαν αἱρεῖσθαι τὸ καταθύμιον, οὐχ ὁ θεός σοι τῶν παρόντων ἐξὶν αἴτιος κακῶν, ἀδέσποτόν τε καὶ ἄνετόν σοι κατασκευάσας τὴν φύσιν, ἀλλ' ἡ ἀβουλία τὸ χεῖρον ἀντὶ τοῦ κρείττονος προελομένη. Ibid. Cap. VII. p. 21.: Πονηρία δὲ πᾶσα ἐν τῇ τοῦ ἀγαθοῦ ςερήσει χαρακτηρίζεται, οὐ καθ' ἑαυτὴν οὖσα, οὐδὲ καθ' ὑπόςασιν θεορουμένη· κακὸν γὰρ οὐδὲν ἔξω προαιρέσεως ἐφ' ἑαυτοῦ κεῖται, ἀλλὰ τὸ μὴ εἶναι τὸ ἀγαθὸν οὕτω κατονομάζεται. Τὸ δὲ μὴ ὂν οὐχ ὑφέςηκε, τοῦ δὲ μὴ ὑφεςῶτος δημιουργὸς ὁ τῶν ὑφεςώτων δημιουργὸς οὐκ ἔξιν. Οὐκοῦν ἔξω τῆς τῶν κακῶν αἰτίας ὁ θεὸς ὁ τῶν ὄντων, οὐχ ὁ τῶν μὴ ὄντων ποιητὴς ὤν· ὁ τὴν ὅρασιν, οὐ τὴν πήρωσιν δημιουργήσας· ὁ τὴν ἀρετὴν, οὐ τὴν ςέρησιν αὐτῆς ἀναδείξας· ὁ ἄθλον τῆς προαιρέσεως τὸ τῶν ἀγαθῶν γέρας τοῖς κατ' ἀρετὴν πολιτευομένοις προθεὶς, οὐκ ἀνάγκῃ τινὶ βιαίᾳ πρὸς τὸ ἑαυτῷ δοκοῦν ὑποζεύξας τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, καθάπερ τι σκεῦος ἄψυχον ἀκουσίως πρὸς τὸ καλὸν ἐφελκόμενος. Cf. hic supra p. 194. C. et annot., infra p. 223. D. et 227. C. *Origenes* in Joh. T. II. p. 66. A. ed. Ruaei: πᾶσα ἡ κακία οὐδέν ἐξιν, ἐπεὶ καὶ οὐκ ὂν τυγχάνει. Cf. *Plotin.* III. 2, 5. p. 259. C. ed. Bas.; Vol. I. p. 463. sq. ed. Creuz. et cl. editoris Annotat. Vol. III. p. 144. sq. Ceterum in mali origine investiganda Graecorum philosophos multum fuisse occupatos perdocta copiosaque annotatione ostendit *Creuzerus* ad Plot. T. c. p. 65. sq. — κακίας ὄργανα τὰ τοιαῦτα] Articulum om. Monacc. AC. Voc. κινήματα in Mon. D rec. m. supra scripsit. — καθάπερ ὁ σίδηρος] D Mon. E καθάπερ γάρ. Pro mendoso ἔθετο ex Codd. Hass., Mon. AC, Uff. et Phil. 1. receptum ἐθέλῃ. Monacc. BD habent

ἠθέλει (η̄ in B a sec. m. superadditum), Phil. 2. ἐθέλοι, quod in Mon. E natum est ex ἐθέλοιεν. — ἤ τι γεωργικόν] *Ti* Phil. 1. omittit, Monacc. autem AC post *γεωργικὸν* addunt. Dein Phil. 1. scribit *γενόμενος*. Mon. B c. Uff. *κινούμενος*, in marg. *γινόμενος*, praefixo *γρ.* in priori libro Hass. *γινόμενον*. Annectit Phil. *τοῦ μὲν φόβου* (vid. infr. D. l. extr.).

ὁ λόγος, ὃ δὴ τῆς φύσεως ἡμῶν ἐσὶν ἐξαίρετον] Mon. E ὁ λόγος ἤδη ὃ τ. φ. Mon. D ὃς δή. Ἡμῶν, quod ab editis abest, praebuerunt libri MSS. omnes. Tum Mon. E dat ἔξιν. Post ἔξωθεν ex Monacc. omnibus et Uff. receptum est ἡμῖν. Pro ἔχοι, quod Mon. B e correctione habet, Mon. AC offerunt ἔχει. Mox Mon. D pro *γραφῆς* legit *συγγραφῆς*. Vid. Genes. I. 1, 28. Paulo post Mon. AC exhibent *οὐκ ἄν τις*. Tum Mon. D *πρὸς ὑπηρεσίαν κακίας*. Hass. *τῶν τοιούτων νοημάτων ἐν ἡμῖν*. Dein pro *ἐνεργέσειε* Mon. BE *ἐνεργήσειεν*, quod recepi. Ὑπήκοον in Mon. D corruptum in *ὑπείκειν*. Proxime pro *τῆς δειλίας δὲ* (in Phil. 2. male est *τῆς δουλείας δὲ*) Mon. ACD scribunt *τῆς δὲ δειλίας*. Primitus Mon. B 207 cum vulgata consentiebat; sec. vero manus particulam *δὲ* post A *δειλίας* delevit et ante h. v. supra scripsit. Mon. AC et Phil. 1. 2. habent *τῆς δ' ἐπιθυμ. ὁρμ.* Cf. egregius Nostri locus de hom. opif. c. 18. p. 93. D. sq.

Εἰ δὲ ἀποβάλοι τὰς ἡνίας ὁ λόγος] Mon. AC δ' pro δέ. Dein Mon. ABCE cum Uff. *ἀποβάλλοι*, quod expressit *Sifanus*. Phil. 2. habet *ἀποβάλλῃ*. Respexit Gregorius *Plat.* Phaedr. p. 253. C. et p. sq. Mox pro ὑπ' *αὐτοῦ* Phil. 1. offert *ἑαυτοῦ*. Tum Hass. pro *ἐκεῖ*, quod h. l. pro *ἐκεῖσε* positum est (vid. *Jacobs.* ad Achill. Tat. p. 419. sq. et *Uster.* ad Plutarch. Consol. ad Apollon. p. 27.) scribit *ἐκεῖθεν*. Phil. 1. *ὅπηπερ ἂν εἴη*. Artic. ante *ἄλογος κίνησις* in Phil. 2. superscriptus. Idem liber habet *φύσις* pro *κίνησις*. Recte Hass., Mon. ABCE, Uff. et Phil. 1. *φέρῃ*. Editi male *φέρει*. Verba: *τότε εἰς πάθος αἱ ὁρμαὶ καταςρέφονται* Phil. om. Pro *ἐπὶ τοῖς ἀλόγοις* ex Codd. omnibus, etiam Philippianis, restitui *ἐν τ. ἀλ.*, et ex Cod. Mon. E atque Phil. 1. 2. *ἔσιν* pro *ἐσίν*. — *ἐπειδὴ γάρ*] Sic Hass. et Monacc. omnes. Phil. 1. 2. *ἐπειδή*, om. *γάρ*. Vulg. *ἐπεὶ γάρ*. Tum Phil. 1. *ἐπίσαται*. Deinceps Hass. et Monacc. omnes una cum Phil. 1. 2. pro *λογισμοῖς* praebuerunt *λογισμὸς*, et pro vitioso *τοῖς* Monacc. quinque c. Phil. 1. 2. *τῆς*, moxque loco corrupti *ἐγκωμιαζομένης* MSS. omnes, consentiente Phil. 1., *ἐγκειμένης* (Phil. 2. *ἐγκειμένοις*). Cf. p. 209. A.,

B ibique annot. A. voc. *κινήσεως* Phil. transit ad verba: *ἀλλ' ὅταν μέν* (p. 209. C.).

φθείρηται] Hass. *φέρεται.* Mon. AC *φθείρονται.* · Articulum ante *θυμῷ* Mon. D om., item *τε* post *πολύσαρκα.* Mox Mon. AC scribunt *ἀπώναντο.*

P. 54. *γινόμενα*] Mon. AC *γενόμενα*, et in seqq. cum margg. librorum Mon. B et Uff. *ὑψηλοτέρων.* Tum Codd. omnes *ἀσχολεῖται* pro vulg. *ἀσχολοῦται.* „Qui negotium, operam in aliqua re ponit, *ἀσχολεῖν περί τι* dicitur (unde formula *ἀσχολία περί τι* p. 224. A. *ἡ περὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν ἀσχολία*) atque *ἀσχολεῖν ἔν τινι.* Cf. p. 220. D. *εἴ τις ὅλος δι' ὅλων ἀποσαρκωθείη τῇ διανοίᾳ, πᾶσαν ψυχῆς — ἐνέργειαν ἐν τοῖς θελήμασι τῆς σαρκὸς ἀσχολῶν —.* Eodem pertinet usus adiectivi *ἄσχολος* cum *πρὸς* copulati p. 220. B. *τοῦ — Λαζάρου πρὸς τοῖς παροῦσιν ἄσχολός ἐστιν ἡ ψυχή.* Quae dicuntur de anima Lazari post mortem in rebus praesentibus i. e. in aeternis plane defixi, neque ad terrena ista respicientis.“ *Alb. Jahn.* — Noster de Virginit. c. 22. p. 171. B. *καὶ περὶ τοὺς σωματικοὺς πόνους ἠσχολημένον.* De hom. opif. cap. 8. p. 60. D. *περὶ γαστέρα καὶ τὰς περὶ ταύτην ἡδυπαθείαν ἠσχόληται* Cap. 29. p. 123. D. *περὶ ἑκάτερον τῶν ἡμισευμάτων ἀσχολουμένη*, et p. 126. B. *γνῶναι περὶ τί κατησχολήθη τὸ φυσικὸν τῆς ψυχῆς.* Cap. 15. p. 82. C. *ἀλλ' ἐν τοῖς ψυχικοῖς προτερήμασι προσασχολεῖσθαι.* Cap. 30. p. 131. C. *ὁ μὲν νοῦς ἄσχολός ἐστι πρὸς ἑτέρους.* Cf. quae annotavi ad Synes. de Provid. p. 238. sq. Dein liber Mon. E habet *οὐδέ.* Pro *ἐν αὐτοῖς* Mon. AC et in margg. Monacensis B et Uffenbachianus legunt *ἐν ἑαυτοῖς.*

ἐπικρατολη] Mon. B *ἐπικρατεῖ*, in marg. a sec. m. *γρ. ἐπικρατοίη.* Mon. E *τοίη* in ras. habet. Dein c. Hass. et Mo-
C nacc. ABCDE correxi *μεταβαίνει* (male Mon. B et Uff. in margg. *διαβαίνει*). Vulg. *μεταβαίνειν.* Post *διανοητικοῦ* ex Monacc. omnibus accessit *τε.* *Παθημάτων* in Mon. A enatum est e *μαθ.* „Verbum *ἀποκτηνοῦσθαι* reperitur etiam p. 234. A., et frequens omnino eius usus apud patres ecclesiasticos de iis, qui ob libidines in pecuinam prorsus naturam commutantur. Ad eandem normam efficta sunt rariuscula *ἀποσαρκοῦσθαι* (p. 220. D.), *ἀποδενδροῦσθαι* p. 232. C., cuius exempla duo tantum praeter nostrum invenire me memini, unum apud ***Plotinum*** [III, 4, 2. Vol. I. p. 514., ad quem locum vid. ***Creuzer.*** Vol. III. p. 162. b.], alterum ap. ***Jo. Philoponum***, vel potius apud Ammonium Hermiae, in Prooemio Comment. in Aristot. de Anima. *Ἀποθρυοῦσθαι* Platoni recte, si quid video, reddidit ***Hemsterhus.*** ap. Ruhnken. ad Timaei Lexic. p. 45. sq. Praepositionis *ἀπὸ* in

huiusmodi verbis ea vis est, ut rem, quae singulis verbis significatur, perfecte et absolutissime fieri declaret. Qua de praepositionis vi vid. *Dausqueius* Annot. in Oratt. Basilii Seleuc. p. 25. sq. ed. Commel. et quos citat *Hermannus* ad. Viger. p. 856. nr. 375. Eandem potestatem Lat. *in* habet in compositis. Vid. *Cuper.* Obss. L. II. c. 9. p. 209." *Alb. Jahn.* — Conf. Annot. ad p. 234. A.

Ἐγὼ δὲ σφόδρα] *Καὶ*, quod editi ante *σφόδρα* interponunt, praeeuntibus MSS. omnibus expunxi.

Ἄρκεῖ] Hass., Mon. BE atque Uff. *ἀρκεῖν μὲν ἔφην.* Mon. B in marg. infer. a sec. m. *γρ. ἀρκεῖ.* Vitiose deinceps Mon. AC *ψηλῶς.* Mon. B *οὕτως.* De adverbio *οὕτωσὶ* cum emphasi postposito vid. quae annotavi ad Synes. Calv. Enc. p. 121. Tum Mon. E scribit *ἃ δι' ἀκολουθίας.* Mon. D *δόξῃ.*

Ἐπεὶ δέ] Mon. E *ἐπειδὴ δέ.* Pro *ὁ συλλογισμὸς* Mon. AC dant *ὁ λογισμός.* Uff. *ἱκανῶς.* Ita a m. pr. etiam Mon. B.; D postea vero *ῶ* mutatum in *ō* c. gravi. Pro mendoso *ἕξις πιςότερον* Codd. omnes recte suppeditarunt *ἀξιοπιςότερον* et *ὁμολογεῖται* pro *ὡμολογεῖτο.* Verba *τῆς γραφῆς* ab Hass. delentur. Paulo post in Mon. D est *διδασκαλεία.* Quod in editis subsequitur *τούτοις* auctoritate Codicum omnium exterminavi. Mon. AC et margg. librorum Mon. B atque Uff. exhibent *ἐμφέρεται,* praefixo *γρ.* in Mon.

Ἡ δέ· Καὶ τίς ἂν ἀντείποι] Uff. *εἰ δὲ καί τις ἄν,* in marg. *ἢ δὲ καὶ τις* (sic). Mon. *εἰ δὲ καί τις ἄν,* in ora *γρ. ἢ δὲ, καὶ τίς.* Mon. ACDE *καὶ τίς,* om. *ἄν,* quod delet etiam Hass. In edd. legitur *κἄν τις ἄν.* Mon. C *ἀντίποι,* itemque ex mutatione *τοῦ ἀντείποι* Mon. A. Tum Mon. B *φησὶν ἢ μὴ* a m. pr., a sec. *ἢ* deletum. Mon. E *φησὶν μή.* Proxime idem Mon. liber *μόνον.* Dein pro *τιθέσθω* Codd. omnes dederunt *τίθεσθαι.* Monac. B c. Uff. male habet *ὡς σφραγὶς,* in marg. tamen *ᾧ,* praemisso *γρ.* in pr. libro. Deinceps e Mon. BD receptum *ἔπεςιν.* Vulg. legitur *ἔπεςι.* Mon. E dat *ἐςι.* Mon. D c. Hass. *ἐκ τῆς γραφ. μ.*

Οὐκοῦν] Mon. AB *οὐκ οὖν.* In seqq. c. Codd. Mon. ABCDE scribendum videtur *ἄπο καιροῦ.* In Mon. A *ἄπο* correctum est ex *ἄπον,* in Mon. D ex *ἄπω.* Mon. E primitus habe- 208
bat *ἀπὸ καιροῦ,* ut edd. Cf. Annot. ad Synes. Or. de Regn. A p. 227., ubi Codicum auctoritate correxi *ἄπο σκοποῦ.* Sed alteram scribendi rationem tuetur *Matth.* Gr. Gr. p. 1129. ed. 2. Vitiose in Mon. AC est *ζηζανίων.* — *ἔσπειρεν γὰρ ἐκεῖ*] Sic Mon. BE; reliqui c. edd. *ἔσπειρε.* Qui hunc locum exscri-

psit *Theophanes* Ceram. Hom. VII. p. 42. C—D habet *κἀκεῖσε γὰρ ἔσπειρε.* Vid. *Matth.* XIII. 3. Verba *ἡμεῖς δὲ — ὁ οἰκός ἐσμεν* Theoph. om. Tum pro *ὁ οἰκος* Mon. AC et in margg. Monac. B et Uff. exhibent *ὁ κόκκος. Οἶκος* h. l. est *familia*, de qua significatione vid. Annot ad Synes. Calv. Enc. p. 241.

Mox in Mon. B est *καθεύδοντες, ᾱ* a sec. m. superscripto. Theophanes habet *ὁ ἐχθρὸς ἐπιφυλάξας ἐνέσπειρε*, alio ordine. Pro *ἐνέσπειρεν*, quod in Mon. E a rec. m. emendatum est ex *ἐν ἓεν* (sic), Mon. AC *ἐπέσπειρεν* legunt. Tum in Mon. E iotacismi perturbatione scribitur *τροφήμῳ*, et *ἄχριζον* in Mon. AB. Codd. Mon. AC exhibent *κατὰ μέσον*. Mon. A *ἐκθείς*. — *συνεβλάςησεν*] Sic Mon. ACDE. Mon. B *συνεβλάζησαν*, ε a rec. m. superscr. Vulg. *συνεβλάςησαν*. De Hass. et Uff. tacet *Wolfius*. — *τὸ αὐτῷ τῷ σίτῳ ἐντεθέν*] Mon. B a m. pr. *τῷ αὐτῷ*, a sec. in marg. *γρ. τό*. Mon. D *τὸ αὐτὸ τῷ σίτῳ*. Mon. E *τῷ αὐτῷ τὸ σίτῳ ἐντεῦθεν* (sed in novissimo vocabulo *ῦ* abrasum est). Dein Uff. *μὴ καί*. Ita et Mon. B a corr. m., quae margini adscripsit *καὶ*, post vero delevit. Hass. post *μὴ* addit *οὐ*.

ὑπηρέτας] Mon. A *ὑπερέτας* (sic). *Μὴ* Mon. ACD om. B Mox Mon. E dat *συμφνῖα*. Dein cum Mon. BDE atque Uff. scripsi *τῷ ἀλλοτρίῳ*. Mon. AC perperam habent *τὸ ἀλλοτρίῳ*. Vulgo legitur *τὸ ἀλλότριον*. Pro mendoso *συνεκτίνει* e Codd. AC revocavi *συνεκτιλῇ*. Mon. B scribit *συνεγκαταλείη*, in marg. *γρ. συνεκτιλῇ*. Mon. D *συνεκταλῇ*. Cf. ad p. 259. A. Hass. *συνεκταλαίῃ, συνεκταλείη* Mon. E. Uff. *συγκαταλύῃ*, in marg. *συνεκτελῇ* (si recte vidit *Wolfius*).

τοιαύτας τῆς ψυχῆς ὁρμιάς] Mon. B *τῆς ψυχῆς τοιαύτ. ὁρμ.*

P. 56. *ἐγεωργεῖτο*] Mon. B *ἐγεωργείτω*, ō a sec. m. supra scripto. Mon. E *ἐγεωργοίτο* (sic). Tum pro *ἐν ἡμῖν* e Codd. Mon. BD atque Uff. reposui *ἂν ἡμῖν*, quas voculas libri Mon. AC post *πάντως* inserunt. In Mon. E scribitur *ἂν καρπὸν ἡμῖν π.* — *ἐβλάςησεν*] „Usus transitivae significationis verbi *βλαςάνειν* a tragicis ad sophistas, ab his ad lautiores patres ecclesiasticos pervenit. Cf. p. 232. C. *κλάδων ἐκφύσεις ἀναβλαςάνειν*, et p. 257. D. *ἐβλάςησεν ἡ γῆ βοτάνην χόρτου*. De interiore ratione huius significationis non poenitebit consuluisse *Lobeck*. ad Soph. Aiac. p. 382. ed. 2. Exempla nonnulla dedit

Paesius in Symbolis ad Passovii Lexicon. Ceterum quod Nostri sententiam attinet, videntur Gregorio haec scribenti obversati esse celebratissimi versus Aeschylei de Amphiarao in Sept. adv. Theb. v. 590. sq. ed. Blomf.: *Βαθεῖαν ἄλοχα διὰ φρενὸς καρπούμενος, Ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα.* Quae quam saepe quamque varie per omnem posteriorem Graecitatem adhibita sint describendis frugi hominibus, docebo in auctar. animadvv. ad Timaei Lex. V. Plat. p. 58., ubi vid. ***Ruhnk.*** " ***Alb.*** ***Jahn.*** —

Ἐπειδὴ δὲ παρενεσπάρη] Hass. *ἐπεί.* Mon. B *ἐπειδὴ γὰρ ἐνεσπάρη*, in marg. a sec. m. *γρ. δὲ παρενεσπάρη.* Mon. E *ἐνπαρεσπάρη.* Mon. D *συνεσπάρη.* Articulum *τὴν* ante *τοῦ καλοῦ κρίσιν* Mon. D om. Mox omnes Codd. pro corrupto *δι' ἁμαρτίαν* recte obtulerunt *διαμαρτία.* Mon. A habet *συναφυέντος*, Mon. C *συναφυέντος* (sic). Tum Mon. B c. Uff. in contextu *ἐπεσκοτώθη*, in marg. *γρ. ἐπεσκοτίσθη.* Mon. E *ἐπεσκοτήθη*, quo verbo similiter utitur ***Plotinus*** I. 8, 4. Vol. I. p. 141, 14. Cf. Cl. editoris Annot. Vol. III. p. 69. a. — *πρὸς τὸ τῇ φύσει καλὸν*] Sic Hass. et Mon. ABCE; Uff. *καὶ τῇ φύσει.* Mon. D c. edd. *πρὸς τὸ φύσει καλὸν.* Hass. *οὗ καὶ χάριν.* Mon. ACDE *οὗ χάριν καὶ* (partic. *καὶ* a sec. m. in marg. habet etiam Mon. B) *κατεσπ.* Mon. B vitiose scribit *ἐφύκτε*, in marg. *γρ. ἐφύη τε.* Hass. *ἐνεφύη.* Mox e Mon. BE adoptavi *μετεποίησεν.* Reliqui cum edd. *ν̄ ἐφελκ.* om. Pro *ἀκρισίας* Mon. ABCE dant *ἀκρασίας.* Dein loco corrupti *ἐνεγκοῦσαν* e Codd. omnibus receptum *ἐνεγκούσης.* — *τὸ — σπέρμα*] Articulus in Mon. B superscriptus. Mon. AC exhibent *ἀνδρίαν.* Praestat tamen vulgata. Vid. ***Schaefer.*** Melet. crit. p. 42., ***Boissonad.*** ad Marin. p. 71., ***Creuzer.*** ad Plot. de pulcrit. p. 32, 40 et 228., ***Hess.*** Observv. critt. in Plut. Timol. p. 14., ***Ast.*** ad Plat. Protag. p. 21. Tum Hass. offert *ἀνεχόμωσεν.* Artic. ante *τῶν ὁμοφύλων μάχην* om. Uff. Mon. AC scribunt *καθώπλισεν.* Mon. E *ἐξώπλησεν.* Mox *τῶν νοητῶν* Hass. delet. Post *ἀπέζη* Mon. AC et margo libri Mon. B interponunt *καί.* *Δὲ* post *περὶ* Mon. D in ras. habet. Articulum *τὴν* om. Monacc. ABC. De loquutione *πέρα τοῦ μετρίου* vid. ad Synes. Calv. Enc. p. 168. Cf. Noster p. 221. B. Tum Hass., Mon. ACDE atque Uff. recte scribunt *ὑλομανήσασα.* Mon. B *ἠλομ.*, *ὑ* a sec. m. supra correcto. Vitiose edd. *ὁλομανήσασα.* De verbo *ὑλομανεῖν*, quod Latinorum est *silvescere*, dein *luxuriare*, *tumescere*, *lascivire*, ***Jahnius*** laudat ***Petav.*** ad Synes. p. 14. ed. 1. et ***Niclas.*** ad

Geopon. V. 40. T. II. p. 402. Addatur *Wyttenb.* ad Plutarch. Opp. Mor. T. I. p. 125. ed. Lips. Mox in Mon. ACE scribitur *τ' ἄλλα.* Tum Codd. ad unum omnes obtulerunt *κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον.* Editi praepositionem omittunt. *Χείρονας* in
D Mon. B natum e *χείρωνας.* Idem liber in textu habet *κριτύνων,* in marg. a rec. m. *γρ. κρειττόνων.* Tum Mon. ACD *ἐξήνθησε.*

ἀφίησιν ὁ σοφὸς γεωργός] Mon. B *ὁ σοφ. γεωργ. ἀφίησιν.* Verbum *ἀφιέναι* cum infinitivo constructum idem est, quod *ἐφιέναι, sinere, concedere* (vid. *Ast.* Lexic. Plat. T. I. p. 324., *Jacobs.* ad Anthol. III. 2. p. 146.). Cf. Noster infr. p. 209. A. — Tum Mon. D habet *τὸ σὺμφυές.* Inverso or-

dine Mon. E *εἶναι ἐν αὐτῷ.* Mox Mon. B *ἀχρίζῳ,* η a r. m. supra posito. — *εἰ — πάθοι*] Sic Mon. ABCE c. Uff. Vulg. *πάθῃ.* Dein praeeuntibus Codd. Mon. AC et Uff. scripsi *ἡ ἀνθρωπίνη φύσις.* Adiectivum, quod reliqui libri tam manu exarati, quam typis expressi omittunt, etiam Cod. Mon. B, ut inserendum, a rec. m. in marg. offert, idque reddidit *Sifanus.*

Statim Mon. B *ἐξι,* correctione a rec. m. supra notata. Pro *ἐπουρανίων* e Codd. Mon. BDE atque Uff. dedi *οὐρανίων.* Artic. ante *συνάφειαν* in Mon E male repetitur. — *ἀφαιρεθείσης*] Mon. B *ἀναιρεθείσης.* Uff. *ἀναγρεθείσης* (?).

Τοῦ δὲ θυμοῦ καταβεσθέντος] Ita Mon. E atque in textu Uffenbachianus. Mon. B in contextu mendose *κατασχεσθέντος.* Monacc. autem ACD et margg. librorum Mon. B atque Uff. *ἀποσβεσθέντος.* Sic quidem Noster infr. p. 221. D. *τῆς ἀλόγου πάσης κινήσεως μετὰ τὴν κάθαρσιν ἡμῖν ἀποσβεσθείσης.* P. 234. A. *τῆς λογικῆς δυνάμεως ἀποσβεσθείσης.* De hom. opif. c. 13. p. 76. D. *παύεται μὲν ἡ τῶν ἑτέρων ἐνέργεια, οὐ μὴν παντελῶς ἀποσβέννυται.* Cf. quae de huius verbi usu annotavi ad Synes. de Regn. p. 351. et *Baehr.* ad Plut. Philop. p. 70. sq. Neque tamen ab altera lectione recedendum putavi, quum eadem significatio verbo *κατασβεσθῆναι* inhaereat. Vid. *Ast.* Lexic. Plat. T. I. p. 160. Cf. Noster de hom. opif. c. 13. p. 77. A et B., c. 30. p. 130. B. et 132. A.

209 *Ἀφίησι*] Sic Monacc. omnes c. Uff. Vulg. *ἐφίησι.*
A Vid. supra. Verba *ἐν ἡμῖν* Mon. E post *τοίνυν* ponit. In seqq. pro *ὡς ἀεὶ* cum Mon. BE scripsi *ὡς εἰς ἀεὶ* (in Uff. est *εἰσαεί*). Vid. ad p. 183. B. Male Mon. D *κατακρατῶν.* Dein Hass. *τροπικῶς τ. καρδ.,* inverso ordine. Mon. B et unus Wol-

fianorum (haud dubie Uff.) *διὰ τῆς ἐγκειμένης αὐτῷ φυσικῶς δυνάμεως.* Habet quidem Noster p. 207. A.: *ἐπὶ γὰρ οὐκ ἐπιζατεῖ λογισμὸς τῆς φυσικῶς αὐτοῖς ἐγκειμένης κινήσεως.* De hom. opif. c. 13. p. 76. B.: *κατὰ τὴν ἐγκειμένην αὐτῷ φυσικῶς δύναμιν.* Sed h. l., quo adiectivum multo aptius est, equidem nihil mutaverim. Proxime Monacc. ABCE scribunt *ξηράναι.* Vitiose Mon. B *κάρπινον.* Mon. D *ἀπεργάζεσθαι.*

χρήσαιτο] Sic Mon. ACDE. Mon. B una cum Uff. *χρήσεται*, in m. *χρήσαιτο*, *γρ.* praefixo in Mon. Vulg. *χρήσαι.* Deinceps pro *ἐν αὐτῷ* ex Codd. Monacc. atque Uff. rescripsi *ἐν ἑαυτῷ.* Loco vulgati *λαμβάνηται* libri MSS. omnes praebuerunt *λαμβάνων.* — *ἐν ἐκείνοις γινόμενος*] Mon. AC *ἐπ' ἐκείνοις.* Mon. B *ἐν ἐκείνοις*, in marg. a r. m. *γρ. ἐπ' ἐκείνοις.* Proba quidem utraque lectio; retinenda tamen vulgata. De loquutione *ἔν τινι γίνεσθαι, in alicuius potestatem redigi*, vid. *Matthiae* Gramm. Gr.² p. 1140. sq. *Γινόμενος*, quod ab editis abest, receptum ex Mon. ABCE. Mon. D c. Hass. dat *γενόμενος.* *Ἀλλ'* Mon. B a r. m. in marg. habet. Dein Mon. D *οἱονεί τις.* Mox Mon. B in marg. a r. m. *γρ. κατορθώσοι*, idque B reperitur etiam in ora Uffenbachiani libri.

Εἰ δέ] Mon. D *εἰ δ'*. Tum omnes Monacc. c. Hass. *ἐπ' ἐκείνοις.* Vulg. praepositio deest.

Pag. 58. *ἐξανδραποδισθείη*] Sic Mon. ABCE una cum Uff. Vulg. *ἐξ ὧν δραποδισθείη.* Ex Hass. a *Wolfio* notatur *ἐξανδροποδισθείη.* Mon. D habet *ἐξανδραποδισθείς.* Mon. B et Uff. addunt *καὶ.* Dein Mon. ACDE legunt *ὑπονοίαις*, quod in Mon. E ex *ἀπονοίαις* (ita Uff.) enatum est. In Mon. DE male scribitur *ἀγενῶς.* *Ὑποκύψας* exhibuerunt Hass., Mon. ABCD et Uff. Vulg. legitur *ὑποκύψαι.* Mon. E dat *ὑποκύψειεν* (sic). In seqq. Mon. ACD praebent *τῶν κατὰ τὴν* (artic. in C superscribitur) *φύσιν ὑπεζευγμένων αὐτῷ*, inverso ordine. Infr. Mon. ACE c. Uff. *βιάζηται.* Mon. B *βιάζεται*, *η̄* a r. m. supra notato. Mon. D *βιάζοιτο.*

Εἰ δέ] Hass. et Mon. D pro *δὲ* exhibent *δή.* Tum Mon. D *ἔχῃ.* Mon. E *οὔτ' ἀρετήν.* Post *οὔτε* Mon. AC inferunt *οὖν.* Mox iidem *ταῦτα* om. Ante *ψυχῆς* a Mon. ACD articulus abest; item *ὄντα* a Mon. E. Paulo post e Mon. ABCE atque Uff. restitui *ὡς ἑτέρως* (vern. *ganz anders*). Vid. *Ast.* ad Plat. Phaedr. p. 246., et 600. et *Schömann.* ad Isaeum p. 368., coll. Nostro de Virginit. c. 23. p. 174. C. *Ὡς* Mon. D et vulgati libri om. Mox ante *ὕλην* Phil. 1. inserit *ταῦτα.* Pro *Φινεὲς* Phil. 2. scribit *φινεῖς.* Ceterum cf. p. 204. B.

γένοιτο ἡ ῥοπή] Mon. D γένηται. Phil. 1. 2. ἡ ῥοπὴ γένοιτο, τότε εἰς πάθος, αἱ ὁρμαὶ καταχρέφονται, καὶ γίνονται, καὶ ὀνομάζονται. Annectit deinceps: τὸ δὲ θεωρητικόν τε καὶ διακριτικὸν κτλ. (p. 222. A.). Tum Mon. B et Uff. dant γίνεται καὶ ὀνομάζεται. De iunctione γίνεσθαι et ὀνομάζεσθαι vid. ad Synes. Calv. Enc. p. 173. sq., ubi similia collegi.

Ἐγὼ δέ] Sic Hass. et Monacc. omnes. Vulg. δὲ abest. Pro διεξελθούσης Mon. AC et margo Uffenbachiani praebent διεξιούσης. Mon. B in ora γρ. διεξιούσης. Tum idem liber ἔδωκεν. Vitiose Mon. D διαλειπεῖν. Pro διέδραμον c. Mon. BE atque Uff. scripsi ἀνέδρ. Mon. B in m. γρ. ἔδραμον. Ἔδραμον item legitur in Mon. AC et in marg. Uffenbachiani, nec non in Mon. D, in quo a m. diversa supra scriptum est. Paulo post
D Mon. E mendose habet κατασκευάζετο. Verbo ἐν τοῖς ante voc. στοιχείοις in Mon. D supra lin. sunt. Dein Hass. inverso ord. legit πρὸς τὴν διδάσκ. εἶπον. Proxime loco vocis πολυθρύλλητον ex Mon. libro E recepi πολυθρύλητον, qua de scriptura vid. ad Or. catech. p. 256. et 293. Nostrum respexit *Theoph.* Ceram. Hom. VIII. p. 50. B. Dein in Mon. E scribitur ὄνομα· ὃ πολύ. De adverbiali usu adiectivi πολὺς *Jahnius* laudat *Welcker.* ad nov. Syllog. Epigr. Gr. p. 11. Pro vulg. καθάπερ δοχεῖον Codd. omnes exhibuerunt καθάπερ εἴς τι δοχεῖον. Tum Mon. B a m. pr. ἔνθεν δέ, in m. a. diversa m. ἴσως ἐνθένδε. Post vero in textu rec. m. ἐνθένδε correxit.

τὰ στοιχεῖα τὸν Ἅιδην λέγοις] Artic. ante στοιχεῖα Mon. ACDE om. Mon. A scribit τὸν ἄδηλον λέγοις.

Καὶ ἡ διδάσκαλος· Δῆλος εἶ, φησὶ, μὴ λίαν] Mon. B et Uff. καὶ εἰ δῆλος εἶ μὴ λίαν, in marg. καὶ ἡ διδάσκαλός φησι· δῆλος εἶ μὴ λίαν. Mon. ACD καὶ ἡ διδάσκαλος φησί· δῆλος εἶ μὴ λιάν. Εἶ, quod pro ᾖ recepi, exhibet
210 item Mon. E cum Hass., a quo abest φησί. Paulo inferius loco
A verbi ἀπολελοιπέναι Mon. ABCE atque Uff. dant ἐλλελοιπέναι (vitiose Mon. D ἐλλελειπέναι). Quod sequitur εἰς (vern. *in Absicht, in Bezug auf*) libri Mon. ACD om. Pro τὸ in Mon. E male scribitur τόν. Haec *Theoph.* Hom. c. p. 50. D ita in suam rem convertit: ἕδης μὲν λέγεται ἡ ἐκ τοῦ ὁρωμένου πρὸς τὸ ἀειδὲς καὶ ἀθέατον κατάσασις (l. μετάσασις) τῆς ψυχῆς· οὐδὲν γὰρ ἄλλο οἱ παρά τε τῶν ἔξωθεν καὶ τῆς θείας γραφῆς σημαίνει τὸ ὄνομα τοῦτο, ἐν ᾧ τὴν ψυχὴν γίνεσθαι λέγουσιν ἀπολυθεῖσαν τοῦ σώματος. In. seqq. Mon. ABCD c. Uff. pro οὐδὲν ἄλλο τι scribunt οὐδὲ γὰρ (Mon. E habet οὐ γάρ. Qua de confusione vid. Annot. ad Synes. de Prov. p. 186.) ἄλλό τι. Codici Mon. B praepositionem παρὰ rec. m.

in marg. dedit. Paulo inferius Mon AC exhibent *λέγουσι γίνεσθαι*, Mon. B *γίνεσθαι λέγουσιν*. Post *πλὴν* Mon. ABCD et Uff. recte addunt artic. *τήν*. Deinde pro corrupto *εἰς τὸ ἀειδὲς καὶ ἀφανὲς μετέχουσιν* (Mon. E legit *εἰς τὸ ἀειδὲς τὲ* (sic) *καὶ ἀφανὲς μεταχώρησιν*) Mon. ABCD una cum Hass. et Uff. obtulerunt *εἰς τὸ ἀφανές τε καὶ ἀειδὲς μεταχώρησιν*.

Καὶ πῶς, εἶπον ἐγώ] Sic Monacc. AC et Uff. c. marg. Codicis Mon. B. Vulgati libri *ἐγὼ* om. *Οὕτω* abest a Mon. D. Pro mendosa lectione: *καὶ ἐν αὐτῷ κἀκεινῶν* (Hass. et in contextu Monacensis B atque Uffenbachianus legunt *κἀκεῖνον ἐν αὐτῷ*) auctoritate Codicum Mon. AC reposui *ἐν ἑαυτῷ τε κἀκεῖνον*, quam lectionem etiam margines librorum Monac. B et Uff. exhibent. Dein cum libro Mon. C et cum margg. Codicum Mon. B et Uff. pro vulg. *πανδοχεύειν* scripsi *πανδοκεύειν*. Mon. A male habet *παντοκεύειν*.

P. 60. *παραβλαβήσεται*] Hass. *παραβληθῇ*. Tum B pro vulg. *κἂν* e Codd. omnibus dedi *εἰ γὰρ*, moxque ex Monacc. ABCE *κατὰ σὲ* (Mon. D male habet *κατὰ σε*. Edd. *κατά σε*) *καὶ τὸ* (Mon. D *καὶ τὸν*, Uff. *τὸ* sine *καί*. Edd. legunt *εἰ γὰρ* pro *καὶ τὸ*) *συνεχῆ*. Margini editionis Basil. ***Sifanus*** adscripsit: „Loco corruptus utrobique [i. e. in utroque, quo usus est, Codice] esse videtur, et legendum: *εἰ καὶ ἀληθὴς ὁ λόγος ὁ κατὰ σέ· τῷ γάρ.*“ Vertit igitur: ***etiamsi*** vera tua oratio est ***Nam propterea quod*** vertex caelestis secum continuus et indissolubilis est etc. ***Augentius***: ***si*** verum est quod a te dicitur. ***Eo enim quod*** sit etc. De loquutionis elegantia: *εἰ γὰρ ἀληθὴς ὁ λόγος κτλ.* vid. supra ad p. 188. B. Proxime Mon. D scribit *καὶ ἀδιάσπαστον πρὸς ἑαυτὸν εἶναι*. *Πάντα* Mon. E om. Idem habet *περιέχοντα*. Mox Mon. B *περι ἑαυτὴν* (sic), in marg. a rec. m. *περὶ αὐτήν*. Tum Mon. BD *αἰωρεῖσθαι* (quod in pr. libro ex *ἐωρ.* enatum est), Mon. ACE *θεωρεῖσθαι*. Recte Codd. omnes *πάντων τῶν* (articulum Mon. D om.) *κυκλοφ.* Vulg. *πάντως κυκλ.* — *περὶ τὸ ἐσὼς καὶ πάγιον*] Mon. D *ἐσὸς*, Mon. B *ἐσὸς*, in marg. a r. m. *γρ. ἐσώς*. Mon. E *εσῶς* (sic). De voc. *πάγιος* vid. ad p. 184. A. Pro *φησὶν* Mon. B scribit C *φῆς*. *Ἐκάςῳ* Hass., Mon. B et Uff. om. Mon. ACDE c. marg. Uffenbachiani praepositionem *ἐκ*, quae in edd. post *ἑκάςῳ* infertur, non agnoscunt. *Ἐκάςῳ τῶν ςοιχείων* habent in margg. etiam Monac. B et Uff. Male ***Augentius***: ***ex elementis***, legens nimirum *ἐκ* (pro *ἑκάςῳ*) *τ. ς.* Dein Mon. AC perperam scribunt *ἤ*, praemisso commate. Inverso ord. exhibent Mon. ABC *μέρος τῆς γῆς*. Post *τοῦτο* e Codd. Monacc. et Uff. receptum *καὶ*, et in seqq. ex iisdem libris *μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας*.

Vulg. legitur *μιᾶς τῆς οὐσίας*. Verba *οὐσίας ὅλον αὐτῆς*, in textu neglecta, Mon. B a rec. m. in marg. habet.

ὑπὲρ γῆν] Sic Hass., Mon. ACD et margo Uffenbachiani. Margo libri Mon. B *γρ. γῆν*. Mon. BE et in textu Uff. *ὑπὲρ γῆς*. In vulgatis libris est neque *γῆν*, neque *γῆς*. Pro *αὐτῆς* Mon. E scribit *αὐτή*. Dein Hass. *τρέφεται*, Mon. ABC et Uff. *τρέπεται*. Mox Mon. E recte *κατὰ ταὐτὸν* (Mon. AC et Uff. *κατὰ ταυτὸν*, Mon. BD *κατ' ταυτὸν*) pro vulg. *κατ' αὐτὸν*. Infra Mon. B a m. pr. *καθόπερ* (ita et Mon. D), a rec. *καθ' ὅπερ*. Tum Mon. AC, ut supra, *μέρος τῆς γῆς*, inverso ord. Vulgatum *προσβάλλῃ* praeeuntibus libris Hass., Mon. BDE atque Uff. mutavi in *προσβάλῃ*. Dein Mon. ACE male scribunt *ἀκτίσιν*. Paulo post Mon. A *πρὸς τὸν*, Hass. *ἐπὶ τὴν* (*εὐθ. διαμετρ.*), et pro *εὐθείαν* Monacc. omnes *εὐθεῖαν*. Voc. *διάμετρον* in Mon. E omissum, in Mon. D a rec. m. supra scriptum est. — *τῷ ἡλιακῷ δρόμῳ*] Hass. *κατὰ τὸν ἡλιακὸν δρόμον*. Articulum ante *ἀκτῖνος* Mon. E om., Mon. A habet *εὐθείας*. Mon. DE *εὐθεῖα*. Item Mon. B a m. pr. Mox libri Mon. ABC recte *κατὰ τὸ ἴσον*. Reliqui c. edd. *κ. τ. ἴσον*. Vid. ad p. 181. C. Verba *καὶ τὸν ὑπόγειον* Mon. B a rec. m. in marg. habet, ut in textum inserenda. Tum Mon. AC legunt *ἐν τῷ φωτί*. Pro *σκότει* e Codd. omnibus recepi *σκότῳ*. Et ita correxi in Orat. quoque catech. c. 24. p. 82. A. iubentibus MSS. omnibus. Conf. ibid. annot. p. 229. — *τἄλλα*] Mon. AC *τ' ἄλλα*, Mon. D *τἀλλα*, Mon. BE c. Uff. *τὰ ἄλλα*. — *κατὰ πᾶν*] Hass. *κατὰ πάντα*. Item Mon. B a m. pr.; e corr. autem recentioris manus *πᾶν*. Verbum *ἐνίζασθαι* sensu philosophico est ***dubitare, obiicere, adversari*** (vid. ***Creuzer.*** ad Procli in Plat. Alcib. I. Comment. p. 191. et ad Plotin. p. 10.). Cf. Nostrum p. 211. B et 256. A. Substantivum *ἔνζασις* eodem sensu usurpatur hic in seqq., p. 214. D., 254. C., 255. B. al. Paulo post Mon. DE exhibent *ὡς δῆθεν* pro *ὡς δέον* *Ἡ* Mon. AC om. Deinceps
211 A pro *τὸν* in Mon. D legitur *ἐκεῖνον*. Vocabulum *τόπον*, quod a Mon. ABC abest, in Mon. D a rec. m. supra lin. suppletum. In Mon. E verba *ἢ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον* supra scripta habentur. Idem dat *τόπον καταχθόνιον*. Quae post *τῶν σωμάτων* sequuntur, in Mon. E a rec. m. in charta sunt exarata. — *παραχινοίη*] in Mon. B correctum est e *παραχοινοίη*. Cf. infr. C. De voc. *προηγούμενον* vid. ***Creuzer.*** ad Plot. Vol. III. p. 67. a.

τὰς ψυχάς] Articulus abest a Mon. DE. Pro *περὶ τόπου* e Codd. Mon. ACDE restitui *περὶ τοῦ τόπου*. Articulum etiam Cod. Mon. B a rec. m. in marg. habet. Proxime Hass., Mon. ACDE et margo libri Uffenbachiani praebuerunt *μόνων*.

Mon. B in textu scribit *μόνον*, in marg. est *γρ. μόνων*. In edd. exstat *μόνον*. Dein Mon. AC exhibent *εἶναι ἴδιον*, Mon. DE *ἰδίαν εἶναι*.

P. 62. *ψυχὴν δέ*] Mon. AC *δ'*. Tum Mon. D *μὴ δέ μίαν*, Mon. E *μηδὲ μίαν*.

προβάλλοιτο] Hass., Mon. B et Uff. *προβάλοιτο*. In B seqq. Mon. DE perperam legunt *πρὸς τὴν τοῦ παντὸς ἐξηγούμενον*. Post *ἐν οἷς* Monacc. omnes et Uff. addunt *καί*. *Τινῶν* iidem libri om., moxque mendose scribunt *φιλιππισίους*. Vid. *Paul.* Ap. ad Phil. II. 10. *Αὐτῷ* in Mon. B ex *αὐτοῦ* corr.

ἀκούωμεν] Mon. B *ἀκούοιμεν*, in marg. a rec. m. *γρ. ἀκούωμεν*. Pro *περὶ μέν τοι τοῦ εἶναι* cum Mon. BDE dedi *περὶ μὲν τοῦ εἶναι* (Mon. AC pro vulgato *τοι* habent *οὖν*), et *περὶ δὲ τοῦ τόπου* cum Mon. ACDE atque Uff. pro *περὶ τόπου*. *Δὲ* agnoscunt etiam Hass. et Mon. B, articulum margo posterioris libri. Post voc. *τόπου* Mon. AC et Uff. c. marg. libri Mon. B male addunt *ὅπου*. Unde *Sifanus*: de loco, *ubi versatura sit*, — non repugnemus.

Τοῖς οὖν ἐπιζητοῦσιν] Mon. AC *οὖν* om.; Mon. autem DE inserunt post *ἐπιζητ.* *Εἶπον* in Mon. A ex *εἶναι* enatum. Ante *ἀποζολικὴν* Hass. inserit *αὐτὴν*, moxque pro *ταύτῃ* habet *ταύτην*. Dein pro *εἴπῃ* ex Mon. ABC receptum *εἴποι*. Mon. DE scribunt *εἰπών*. Tum Mon. DE *περὶ* pro *εἴπερ*. Mon. ABC *εἰ περί*. Loco vulgati *ἀποκινοίης* ex Hass., Mon. ACDE atque Uff. rescripsi *ἀποκινοίη*. Perperam in Mon. B est *ἀποκοινοίη* (de qua confusione vid. supr. ad A), in marg. a rec. m. *γρ. ἀποκινοίη*.

τὸ μέν τι ἐπουράνιον] *Τι* praebuerunt Mon. AC et in marg. liber Mon. B. Reliqui c. edd. om. Vid. ad Synes. de Provid. p. 326. Ed. Paris. 1. vitiose habet *ὀνόμαζαι*.

τῆς λογικῆς] Mon. D *τοῖς λογικοῖς*, iotacismi perturbatione. Pro vulg. *ἡμῖν* Codd. omnes recte suppeditarunt *ἡ μὲν*, moxque Hass. et Mon. ACDE *λαχοῦσα* (Mon. B cum Uff. scribit *τὸ ἀσώματον ἔχουσα*, in marg. vero *λαχοῦσα*, praefixo *γρ.* in pr. libro). Vulg. *λαχοῦσαι*. Vitiose Mon. B *ἐν τῇ σάρκα*, in marg. *γρ. πρὸς τήν*. Mon. DE *πρός τὴν μετὰ σάρκα* (sic). Dein pro *συμπεπλεγμένην* e Codd. omnibus restitui *συμπεπλεγμένη, ἣν*. Proxime Monacc. omnes c. Uff. recte scribunt *τῶν σαρκῶν*. Vulg. legitur *τῶν σαρκικῶν*. — *τοῦτο οἶμαι*] Post haec verba in Cod. Mon. A deletum *οὖν*. Mon. B in textu habet *τὸ βάθος*, in marg. a rec. m. *γρ. τῷ βάθει*. Voc. *θεῖον* Mon. AC om. Vid. *Paul.* Ap. Ep. ad Rom. XI. 33. Nec multo post Mon. ACDE scribunt *τὸν ἀγγελικὸν*, et Mon. DE *τὸν συμ-*

πεπλεγμένον. Pro διακεκρυμμένον omnes Codd. recte obtulerunt διακεκριμένον, et Monacc. omnes ἤ εἰ δή τις. Hass. ἤ εἰ δέ τις. Vulg. εἰ deest. Mox Hass. et Mon. ACDE praebuerunt ἐν λογικοῖς. Mon. B habet ἐν λογικῆς, οἳ ab rec. m. superscripto. Tum Hass. et Monacc. omnes ante τοιοῦτον inserunt ἄλλο τι, quod a me receptum est.

212 A Πεπίσευται] Mon. AC et Uff. πέπεισαι. Item Mon. B in marg., praefixo γρ. Τε post ἐκ Mon. DE om. Articulum τῆς, qui a Mon. B et Uff. abest, prior liber a rec m. in marg. habet.

P. 64. τῆς κρείττονος λήξεως] Sic Monacc. omnes et Uff. Vulg. τ. κρ. ὑπολήψεως. Ἡ κρείττων λῆξις idem est, quod ἡ ὑψηλή τε καὶ ἰσάγγελος λῆξις ap. Nostrum de hom. opif. c. 17. T. I. p. 91. B. De voce λῆξις, e Platonico fonte hausta, vid. Annot. ad Or. catech. p. 206. Observavit *Jahnius*: „De vario usu voc. λῆξις egregia est annotatio *Reiskii* ad Constant. Porphyrog. de Cerim. aul. Byz. Comm. integr. ed. Nieb. p. 376. sq.“ Vitiose scribit Mon. D ἀπορρυῆσαν. Ceterum eodem sensu habet Noster de hom. opif. l. c. τῆς ἀγγηλικῆς ζωῆς ἀποπίπτουσαν. „Verbum ἀποῤῥυῆναι petitum est a philosophis Platonicis, apud quos frequens est eius usus de animis, qui a caelestibus oris ad has terras per mentis ignaviam delabuntur et quasi defluunt. Cf. p. 236. C. Indidem petitum Synesianum illud Hymn. I. 82. νόος ἄφθιτος τοκήων || θεοκοιράνων ἀποῤῥώξ.“ *Alb. Jahn.* — Dein in textu libri Mon. B legitur τοῦ ἐκ τοῦ ἐναντίου, in marg. γρ. τό. Pro ἐν αὐτῇ, quod textui Codicum Mon. B et Uff. cum editis commune est, Hass. et Monacc. omnes, item in margg. libri Mon. B et Uff. recte praebuerunt ἐν ἑαυτῇ — ἥνπερ φασί] Mon. ACDE φασὶν, Mon. B φησιν, ᾱ e corr. rec. m. Tum Mon. ACDE ἐν καταχθ. ἀριθμεῖν. Praeposit. ἐν ante ἐκείνῳ Hass. delet. — ταῖς μακραῖς τῶν αἰώνων περιόδοις] Ad illustrandum hunc locum egregie facit Noster Or. catech. c. 26. p. 50. ed. Monac.: ταῖς μακραῖς περιόδοις ἐξαιρεθέντος τοῦ κακοῦ τῆς φύσεως τοῦ νῦν αὐτῇ καταμιχθέντος καὶ συμφυέντος, ἐπειδὰν ἡ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατάστασις τῶν νῦν ἐν κακίᾳ κειμένων γένηται, ὁμόφωνος ἡ εὐχαριςία παρὰ πάσης ἔσαι τῆς κτίσεως, καὶ τῶν ἐν τῇ καθάρσει κεκολασμένων καὶ τῶν μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐπιδεηθέντων καθάρσεως. Ibid. c. 35. p. 67.: Οἷς δὲ προσεπωρώθη τὰ πάθη καὶ οὐδὲν προσήχθη τῆς κλήσεως καθάρσιον, οὐχ ὕδωρ μυσικὸν, οὐκ ἐπίκλησις θείας δυνάμεως, οὐχ ἡ ἐκ μεταμε-

λείας διόρθωσις, ἀνάγκη πᾶσα καὶ τούτους ἐν τῷ καταλλήλῳ γενέσθαι. Κατάλληλον δὲ τῷ κεκιβδηλευμένῳ χρυσίῳ τὸ χωνευτήριον, ὡς τῆς ἐμμιχθείσης αὐτοῖς κακίας ἀποτακείσης μακροῖς ὕστερον αἰῶσι καθαρὰν ἀποσωθῆναι τῷ θεῷ τὴν φύσιν. Cf. hic infr. 226. C et 229. B. Sapiunt haec Originem, cuius huc spectantes locos collegit ***Henr. Ern. Ferd. Guerike*** de Schola, quae Alexandriae floruit, catechetica Commentat. histor. et theolog. Part. poster. p. 297. — Tum Mon. DE perperam καταληφθήσεται, Mon. A καταληφθείσεται. De qua B confusione sollemni vid. ad Synes. de Prov. p. 225. Mon. B ἀπολειφθήσεται, in marg. a r. m. γρ. καταλειφθήσεται. — παρ' ἐκείνων] I. e παρὰ τῶν δαιμόνων. Memoratu digna sunt, quae exstant ap. Nostrum Or. catech. c. 26. fin.: πάντα κατείργασαι (i. e. σωτὴρ), τόν τε ἄνθρωπον τῆς κακίας ἐλεύθερῶν, καὶ αὐτὸν τὸν τῆς κακίας εὑρετὴν ἰώμενος. Ibid. c. 23. p. 44. statuit Gregorius τὴν τῶν καταδίκων ἀνάῤῥυσιν. Facem ei praetulit ***Origenes*** contra Cels. VI. 44. T. I. p. 666. D ed. Ruaei: Ἐχρῆν — τὸν ἐπιζάμενον συγχρῆσθαι θεὸν εἰς δέον καὶ τοῖς ὑπὸ κακίας ἀποξᾶσι κατατάξει ποῦ τοῦ παντὸς τοὺς οὕτωσὶ κακοὺς καὶ γυμνάσιον τὸ ὑπὲρ ἀρετῆς ποιῆσαι ἐκκεῖσθαι τοῖς βουλομένοις νομίμως ἀθλεῖν ὑπὲρ τοῦ αὐτὴν ἀναλαβεῖν, ἵν' ὡς χρυσὸς ἐν πυρὶ τῇ τῶνδε κακίᾳ βασανισθέντες, καὶ πάντα πράξαντες, ἵνα μηδὲν κίβδηλον πρόωντας ἐπὶ τὴν λογικὴν ἑαυτῶν φύσιν, ἄξιοι φανέντες τῆς εἰς τὰ θεῖα ἀναβάσεως, ἀνιμηθῶσιν ὑπὸ τοῦ λόγου ἐπὶ τὴν ἀνωτάτω πάντων μακαριότητα, καὶ ἵν' οὕτως ὀνομάσω ἀκρώρειαν τῶν ἀγαθῶν. Cf. idem ibid. VIII. 72. p. 795. F. et p. sq., de princip. I. 6, 1—3. T. I. p. 69. et sqq. et II. 5, 3. p. 88. E., Comment. in Matth. X. 2. T. III. p. 444. CD., Comment. in Joann. I. 14. T. IV. p. 16. A. et XIX. 3. T. c. p. 296. B., in Ep. ad Rom. V. 8. T. c. p. 560. C—E et VIII. 12. p. 640. b. C. — Recte Codd. ACDE pro ὁμοφώνως exhibuerunt ὁμόφωνος, itemque in margg. libri Mon. B et Uff.

Τούτων οὖν] Ita Hass. et Mon. ACDE; a reliquis, sicut ab editis, οὖν abest. Tum Mon. ABC legunt οὐκ ἄν τις, Mon. DE οὐκ ἔτι ἄν τις. Ἀναγκάζοι in Mon. B a rec. m. corr. ex ἀναγκάζει, item χῶρον e χώρων. Mox Mon. ACDE scribunt περικεχυμένου ἀπανταχόθεν. Et ita Mon. B a r. m. in marg. habet, praefixo γρ. Verba τῇ γῇ Mon. DE post ἀέρος inserunt.

Ταῦτα δέ] Partic. δὲ Hass., Mon. ABC atque Uff. om. — ἐπιδιςάζει πως] Sic Monacc. CDE; reliqui c. edd. C πῶς — μετρίως γάρ] Haec est omnium Codicum lectio.

Editi habent *μέτριον*. — *μὴ — ἄγειν*] Mon. C in marg.: *Σημείωσαι περὶ τοῦ εἶναι τὴν ψυχὴν ἐν τοῖς στοιχείοις, καὶ μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ σώματος.* Mon. B scribit *μετὰ διάλυσιν*. Pro vulg. *διὰ τὸ ἑτεροειδῶς ἔχειν* Codd. omnes recte praebuerunt *διὰ τὸ ἑτεροφυῶς ἔχειν*.

D *συμβαίνῃ*] Mon. B *σημαίνει*, in marg. *γρ. συμβαίνῃ*. Mon. E in textu *οὐσία*, in ora *γρ. φύσις*. Dein Monacc. omnes c. Uff. *τὸ εἶναι ἐν αὐτοῖς*, quod recepi. Vulg. praepositio deest. Paulo inferius verba *παρὰ τὸ σῶμα κατὰ τὴν οὐσίαν* Mon. B a rec. m. in marg. habet. In seqq. pro *ἄλλο τι* idem liber scribit *ἀλλ' ὅτι*. Partic. *τε* post *αἰσθητικῆς* Mon. DE om. — *ὅμως δὲ δι' ἑκάστου*] *Δὲ* Mon. BDE non agnoscunt. Praepos. *δι'* praebuerunt Monacc. omnes. Paulo post Mon. DE
213 habent *οἴεσθαι τῶν ὄντων*, inverso ord. Hass. *τῶν ἐν* pro
A *τῆς ἐν*.

εἶδος ἀναλαβόντων] Hass., omisso *εἶδος*, offert *ἀναλαμβανόντων*. De constructione, sensui, non verbis accommodata, vid. *Matth.* Gramm. Gr. T. II. p. 809. sq. ed. alt. *Πρὸς ὃ* pro vulg. *πρὸς ἃ* ex Codd. omnibus recepi. Pro *οἰκείωσις* Hass. legit *διοίκησις*.

P. 66. *τῇ διαλύσει*] Mon. DE male addunt *τῆς ψυχῆς*. In seqq. c. libris Hass. et Monacc. omnibus scripsi *μετὰ τοῦτο*. Vulg. abest *τοῦτο*.

φησί] Mon. B *φησίν*. Mon. AC *τινὰ πλάσαι*. Paulo in-
μι
B ferius Mon. DE perperam *δοκεῖ*. — *μὴ μόνον*] Mon. A *μημούμενον* (ab una eademque manu), Mon. C *μὴ μούμενον*. Pro *ἐξ ἐναντίου* ex MSS omnibus restitui *ἐξ ἐναντίων*.

τὸ χρυσοειδές] Articulum, quem Mon. DE omittunt, Mon. B a rec. m. in marg. habet. Pro vulg. *συγκρίνεται* ex Hass., Mon. BDE atque Uff. recepi *συγκίρναται*. Mon. AC dant *συγκιρνᾶται*. Mox Hass., Mon. ACDE atque Uff. recte scribunt *πρὸς τὸ ἕτερον*. Artic., qui a vulgatis libris abest, Mon. B a rec. m. in marg. habet. Dein pro *ἐφ' ἑτέρου* ex Monacc. et Uff. reposui *ἐφ' ἑαυτοῦ*. In Mon. DE vitiose legitur *γινώσκεται*.
C Proxime vulgatum *μὴ μίαν* iubentibus libris Hass., Mon. ABC atque Uff. mutavi in *μηδεμίαν* (Mon. DE scribunt *μὴ δέ μίαν*). Dum Mon. DE habent *ἐγγενέσθαι*. Mon. B in contextu *αὐτό*, in marg. a rec. m. *γρ. αὐτῷ*. Idem *μηδὲ τοῦ μέλανος*. Post *εἰ* in eodem libro deleta est particula *δέ*. Tum Codd. omnes recte exhibent *ἑτερόχροα* pro *ἑτερόχρωα*. *Τοῦ* ante *πρὸς ἄλληλα* praeeuntibus libris Monacc. et Uff. expunxi. Mon. B ha-

hent *μῖξιν*. Pro *γινόμενα* ex Monacc. atque Uff. restitui *γενόμενα*, et ex Hass. atque Monacc. *ἐπανέλθοι* pro *ἐπανέλθῃ*.

μεμνημένον] Sic Monacc. omnes, et sine dubio Hass. Sed ap. ***Wolf.*** perperam typis descriptum est *μεμνημένον*. Editi habent *μεμνημένου*. Tum Mon. B *εἰδέναι τι οἷον*, in marg. *γρ. εἰδέναι ποῖον*. Pro *ἔν τινι* ex Hass. et Mon. ACE receptum *ἐν τίνι*, dein ex MSS. omnibus *γενόμενον* pro *γινόμενον*. Pro *χρῶμα* cum Mon. ACDE scr. *τὸ χρῶμα*. Mox MSS. omnes obtulerunt *ἐκπλυθέντος τοῦ ἑτέρου πάλιν εἰς τὸ οἰκεῖον*. In edd. perperam legitur *ἐκβληθέντος ἐκ τοῦ ἀπολυθῆναι τοῦ ἑτέρου πάλιν κτλ.* — *τὸ ἴσον*] Sic Monacc. omnes. Ex reliquis nihil annotatum a ***Wolfio***. Edd. habent *τὸ ἶσον*. Cf. ad p. 181. C. Mon. B in textu *προβαλούσῃ*, in marg. *γρ. προλαβούσῃ*. D

Εἰ δή τι] Sic Mon. AC et Uff.; Mon. B in marg. a r. m. *γρ. εἰ δήτι*. Reliqui c. edd. pro *δή* exhibent *δέ*, quod ***Augentius*** expressit. Dein Mon. DE offerunt *ὅ φησιν ὁ λόγος ἔχῃ*. Verba *ἡ ψυχὴ — ἀντὶ τῶν* (artic. Hass. om.) *χρωμάτων τῆς τέχνης*, quae desiderantur in editis, inserui ex Hass. et Monacc. Eadem vertit ***Augentius***. Mon. B in textu habet *καὶ τῶν ϛοιχ.* — *φύσις*, in marg. tamen pro *καὶ* a rec. m. *γρ. ἧ*. Voc. *φύσις* Uff. om. Mon. B a m. pr. *μῖξις*, e corr. *μίξις*. Mon. D *ποικίλλης — ἑτεροχρωούντων*. — *καθ' ὑπόθεσιν*] Vertit ***Sifanus*** et h. l. et p. 215. C., 225. D., 253. D. ***exempli gratia***. Non male. Vid. quem ***Jahnius*** ad h. l. citavit, ***Reisk***. ad Const. Porphyr. de Cerim. Aul. Byz. p. 403. ed. Niebuhr. Mon. A *τὴν δρομὴν* pro *τ. συνδρομήν*.

φαμέν] Hass. *ἔφαμεν*. Idem *τῶν χρωμάτων*. Mon. A *τὴν τεχνίτην*. Pro *κατὰ μίξιν* ex Hass. et Monacc. omnibus recepi *κατὰ τὴν μίξιν*. Mon. B *τὸ ἐρυθρὸν*, in marg. *γρ. τό τε*. Vulg. *τότε*. 214 A

P. 68. *ἀπειργάσατο*] Mon. D exhibet *ἀπηργάσατο*, *ει* a rec. m. supra scripto. Post *οἷον μὲν* e Codd. omnibus accessit *ἦν*, quod vulgo abest, et pro *οἷον καὶ* rescripsi *οἷον δέ*. Dein e Mon. ACDE receptum *κατὰ φύσιν γενόμενον*. *Γενόμενον* agnoscit etiam Mon. B, Hass. dat *γινόμενον*. Vulgo legitur *κατὰ τὴν φύσιν γινομένῳ*. Tum pro *οἷον δὲ* Mon. DE habent *ἤδη*, omisso *ἔχαι*, et *ἵνα* pro *εἰ*. Post *εἰ* in Mon. B particula *δὲ* deleta est. Hass., Mon. B et Uff. scribunt *ὁμοτρόπως*. Mon. D habet quidem *ὁμοιοτρόπως*. Sed *ω̄* a rec. m. profectum est. Idem liber c. Mon. E dat *ἀναμιχθῆ*. — *ᾧ ἐνεφύη*] B Mon. AC male scribunt *ὧν*. Hass. *ἀνεφύη*. Quod sequitur *καί*

Mon. B a rec. m. in marg. habet, item in seqq. ἀπ'. *Αὐτὰ* Mon. DE om. Infra pro *ἐπιμιξίας* Hass. offert *ἐπιμοιρίας*. Paulo post libri MSS. omnes dederunt *ταὐτὸν* pro *ταὐτὸ*, quod in edd. est; moxque pro *ἔχαι* Mon. ACDE scribunt *ἔχι* (Mon. B *ἔχιν*). De iunctione verborum *εἶναι* et *ὀνομάζεσθαι* vid. Annot. ad Synes. Calv Enc. p. 173. sq. Cf. Nostrum p. 218. B. et de Virginit. c. 24. p. 179. B.

C *Κἀγώ*] Sic Hass. et Monacc. omnes. Vulg. *καὶ ἐγώ*. Pro *κατὰ τὸ πάροὸν* Hass., Mon. D et Uff. praebuerunt *κατὰ πάροδον* Mon. ABCE iunctim *καταπάροδον*). Deinceps Mon. E vitiose *συμμαχηκέναι*, Mon. D *συμμαχικέναι*, Hass. *συμμεμιχέναι*. — *οἴεσθαι*] e *δύνασθαι* correctum in Mon. E.

Ναὶ, φησίν] Sic Hass. et Monacc. omnes. Vulg. *καί φ*. Mon. B in textu *ἀληθῶς*, in marg. *γρ. ἀληθές*. Mon. AC *λέγειν*. — *ἔχι γάρ*] Mon. B *ἔχιν γ*. Recte Codd. omnes *ἀκούειν τῶν*. Vulg. *ἀκ. τόν*. In seqq. Hass. *εἰς τὸ πᾶσαν*. Dein Mon. AC *τῆς τῶν ϛοιχείων ἀναλύσεως*. Mon. B c. Uff. *τῶν ϛοιχ. τῆς ἀναχύσεως* (ita et Mon. DE) in marg. vero *γρ. τῆς τῶν ϛοιχ. ἀναλύσ*. Conf. ad p. 219. C. De hac confusione vid. ad Or. catech. p. 213. Paulo post pro *συμμιγὲς, τοῦ συγγενοῦς* Codd. omnes praebuerunt *ἀμιγὲς τ. σ. Τοῦ* in Mon. B e *τοὺς* corr. Post *ἀποχριθῆναι* Mon. DE addunt *καί*.

D Dein Hass., Mon. BDE atque Uff. pro *ἀπαλλασσόμενον* verissime scribunt *ἀναπλασσόμενον*, quod etiam *Augentius* in suis libris invenit. In seqq. *Sifanus* vertit: pro peculiari aliquid *aliud*, apposita margini notula: „Videtur desiderari dictio *ἄλλο*, quam supplevi.“ Mon. B *παραλειφθείη*, idque annotatur etiam a *Wolfio*, Codice nullo memorato. Cf. ad p. 212. B. Mox e Codd. Mon. ABC dedi *οὐκέτ'* pro *οὐκέτι*. Mon. DE scribunt *οὐκ ἔτι*. *Εἴη* Mon. DE om.

εἰς ἑαυτὸν πάλιν] Mon. AC *πάλιν εἰς ἑαυτόν*. Margini Codicis Mon. B rec. m. addidit *εἰς ἑαυτὸν*, ut inserendum

ου

post *πάλιν*. Tum idem liber habet *διόλων*. Hass. c. Mon. DE *δι' ὅλων*. Recte MSS. omnes *τὸν αὐτὸν ἑαυτῷ*. Vulg. *τὸν αὐτὸν, ἑαυτοῖς*. Mon. DE *μέρεσιν*. Pro *ἐξ ἀρχῆς*, quod Mon. A omittit, Mon. BD iunctim scribunt *ἐξαρχῆς*. Deinceps Mon. AC exhibent *ἐπαναλαμβάνοντα*. Item Mon B in ora, praefixo *γρ*. Margo Uffenbachiani *ἐπαναλαμβάνοντας* (?) Mon. DE *ἀναλαμβάνοντα*.

ὡς εἶπον] Mon. DE om. *Ὡς* Mon. B superscribit, Hass. autem delet. Post *ἡμῖν* e Monacc. ACDE additum *καί*. In contextu libri Mon. B male legitur *ἡ*, in marg. *γρ. καί*. Uff. habet *ἡμῖν ἡ καί*.

P. 70. ἐξ ἀρχῆς] Mon. D. ut supra, ἐξαρχῆς. Hass. et Mon. ABC ante, non, ut editi, post τούτοις distinguunt. Mon. AC exhibent μετὰ διάλυσιν. Sed conf. p. 214. B. Mon. D παραμένειν, correctione a rec. m. supra notata. Pro οἷον εἰ Monacc. omnes scribunt οἱονεὶ, quod recepi. Dein Mon. AC οἰκίων. Mon. B in ora a rec. m. γρ. οἰκίων. Uff. οἰκιῶν, idque expressit *Sifanus*. Mon. B ἀναζάσει. Tum Hass. διαφυεῖσαν, Mon. DE διαφυῆσαν. — τὸ ἴδιον ἐν τῷ λεπτῷ τε καὶ εὐκινήτῳ τῆς νοερᾶς δυνάμεως] „Viden' hic a Gregorio in usum suum conversam Platonicam de anima sententiam, quam adversarios sequi narrat p. 233. D et 234 A? Cf. *Plat.* Phaedr. p. 245. E." *Alb. Jahn.* — Add, *Gregor.* nostr. Or. catech. c. 6. p. 54. D.; ed. Mon. p. 16. Mon. ACD οὐδὲ μίαν. Rescripsi deinceps pro λεπτομερίᾳ cum Mon. ABC λεπτομερείᾳ. Cf. ad p. 197. A. Mon. AC dant βλάβην pro πλάνην. „Sed hanc genuinam lectionem esse, nunc minime dubito collatis proximis verbis μὴ ἀτονεῖν συνδιεξιοῦσαν et quae reperiuntur p. 216. A. οὔτε — οὔτε — τοῦ οἰκείου ἀφιζαμένη (B.), ἀλλ' ἀεὶ ἐπιζαμένη τὸ ἴδιον — καὶ — οὐ πλανωμένη περὶ τὸ ἴδιον." *Alb. Jahn.* — Proxime pro συνδιαλύεσθαι cum Mon. ABC et Uff. correxi συνδιαδύεσθαι. Vitiose scribit Hass. καὶ οὐ μιγνυμένοις pro καταμιγνυμένοις. Mon. BD exhibent ἀναχέονται (Mon. B in marg. γρ. ἀναχέηται), Mon. AC et Uff. ἀναχέηται. De plurali numero verbi a subiecto τὰ ζοιχεῖα pendentis vid. ad p. 204. B. Dein pro ἐν αὐτῷ Codd. omnes praebuerunt ἐν αὐτοῖς. Statim in Mon. AC legitur ὅπουπερ, quod probavi. Reliqui c. edd. habent ὅποιπερ. Ante αὐτὰ Codd. omnes recte inserunt ἄν. 215 A

παρὰ τῆς τὸ πᾶν οἰκονομούσης δυνάμεως] Articulus τῆς typothetae culpa excidit. Tum Mon. B scribit διαλυθεῖσαν. Post καθάπερ Mon. E εἰ om. Pro μιᾶς ἀρχῆς Mon. B habet εἰ νιᾶς (sic) ἐξαρχῆς, in marg. sinistro ἴσως· εἰ μιᾶς, in dextro γρ. εἰ μιᾶς ἀρχῆς. Mon. D ἐκ μιᾶς ἀρχῆς. Hass. ἐξ ἀρχῆς. Sed praepositione non opus, quum verbum ἐξάπτεσθαι cum simplici genitivo construi soleat. Vid. *Synes.* de Prov. p. 89. C. et quae ibi annotavi p. 133. sq. Aliter *Synes.* Calv. Enc. c. 12. p. 18. (p. 46. A.): Καὶ γὰρ εὔλογον ἐξ ὑπερκειμένης χωρίου, καθάπερ ἐξ ἀκροπόλεως, ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἐξῆφθαι τῷ παντὶ σώματι τά τε τῶν νόσων καὶ τὰ τῆς ὑγιείας πείσματα. Mon. B σχοίνιοι a m. pr., e corr. σχοῖνοι. B

Post ὁμοῦ ex Codd. Mon. AC, Uff. et margine libri Mon. B inserui partic. τε. Pro κατ' αὐτὸν scr. κατὰ ταὐτὸν, auctoritate Codicum Mon. D, in quo est κατατανυτὸν, et Mon. E, qui habet κατὰ ταυτόν. Dein pro αἱ πᾶσαι uterque offert ἅπασαι. — ἐν μιᾷ τῇ τῆς ψυχῆς δυνάμει] Prior articulus a Codd. Mon. ABC et Uff. abest. Excidit etiam in mea edit. Post ἑλκομένης Mon. DE addunt συνέπτονται. Verba ἀθρόως — — — συμπλακήσεται in iisdem libris desunt. Paulo post pro vi-
C tiosa lectione πλακουμένου ex Hass. et Monacc. omnibus recepi πλεκομένου τε. Dein Hass. pro τὸ γνώριμον habet τὸ γνώρισμα.

Ἀλλὰ καὶ τοῦτο] delet Hass. Item ἡ διδάσκαλος Uff. Pro ἐξητασμένοις Mon. BDE c. Uff. dant ἐξισαμένοις. Marg. Monacensis libri B γρ. ἐξητασμένοις, quod legitur etiam in marg. Codicis Uff. Cf. p. 216. B. Mox MSS omnes recte scribunt δυςκολίαν. Editi inepte habent διδασκαλίαν. Dein in Mon. B et Uff. exstat τοῦ διακρίνειν.

Προκείσθω] Mon. DE προςκείσθω. De formula καθ' ὑπόθεσιν vid. ad p. 213. D. Tum Hass. et Mon. AC κεραμεῖ. Mon. B in ora γρ. κεραμεῖ. Mox e Monacc. omnibus pro τὸ μέν τοι recepi τὸ μέν τι. Mon. B et Uff. dant ἐργασίαν. Margo
ω
libri Mon. B γρ. ἀπεργασίαν. Idem Cod. τετύποται. Pro vulg. μέλλον ex Hass. et Mon. AC reposui μέλλει. Mon. B habet
λ
μέλει. Mon. DE μέλει. In Mon. D primitus videtur fuisse ὁμοιειδῶς, quod exstat in Mon. ACDE et in marg. Uffenbachiani Mon. B in ora γρ. ὁμοιοειδῶς. Voc. ἀλλήλοις Mon. AC om. Iidem exhibent ἐσχηματίσθω. Mendose libri Mon. DE διεσχη-
D ματείσθω. Recte Codd. omnes τρυβλίον. Vulg. τριβλίον. Mox Mon. B τῶ (sic) pro τῶν.

Μὴ εἰς] Mon. B μηδεὶς, in marg. e rec. m. γρ. μὴ εἷς. Proxime c. Monacc. et Uff. pro ἴδιον — δεσπότου rescripsi ἴδιος — δεσπότης. Vitiose Hass. ἰδίως — δεσπότης.

Οὐκοῦν ἕως ἂν συνεχήκῃ] Mon. BDE οὐκ οὖν. Mon. ACDE συςχήκῃ, item Mon. B in marg., praefixo γρ. Vulg. συνεχήκει. Recte distinguunt libri Monacc. post; non, ut editi, ante ταῦτα. Τε Hass. et Mon. ACDE om. Mon. B habet ἔχουσιν, et γίνεσθαι, in marg. γρ. γίνεται. — συντριβῇ] Ita Mon. DE: reliqui c. edd. συντριβείη. Mon. BDE post πάλιν distinguunt. Vertit *Augentius*: et si *rursus* fuerint contrita. Loco vocis γνώριμα Hass., Mon. C et margo Uffenbachiani dant

σ
γνώρισμα. Mon. A γνώριμα (sic). Mon. B in textu γνώριμα, in marg. γρ. γνώρισμα. Dein e Codd. omnibus insertum καὶ, quod vulgo abest. Inverso ordine Mon. ED scribunt ἔξαι τοῖς κεκτημένοις. Tum pro τὸ μὲν ex Hass. et Monacc. dedi τί μέν. Ante πίθου Mon. AC articulum om. Pro ποῖον uterque liber c. margg. Codicum Mon. B et Uff. exhibent τί.

ἁπλανής] Mon. AC ἀπλανῆς. Item Mon. B a m. pr.; 216 A
a rec. autem corr. ἀπλανής.

P. 72. κατειργασμένων] Mon. DE κατεργασμένων.

β α
ὃ καθ' ἕκαστόν ἐστιν] Mon. E ἔστιν ὃ καθέκαστον. Pro ἀνατετυπωμένος ex Hass., Monacc. quinque et marg. Codicis Uff. restitui τετυπωμένος. Tum Mon. D habet ἐνδιάζοντι (sic). Artic. ante σχήματι Mon. AC om.

Οὗ διαλυθέντος] Mon. B οὐ διαλ. Mon. B et Uff. διαγνωσθέντος, in marg. διαλυθέντος, praefixo γρ. in pr. libro. Paulo inferius post οὔτε Hass. delet εἰ. Mox Mon. DE habet ἀλλὰ ἀεί. Tum Mon. B ἐν τῷ σχήματι συνεχῶς. Mon. DE B
συνεχός. Hass. συνετῶς. Pro ἀπομεινάντων Codd. Monacc. omnes c. Uff. dant ἐναπομεινάντων, quod recepi. Mon. B ἀπο-
ω
πλυνομένη, ω̄ a rec. m. superscripto.

Ἀποδεξάμενος] Ed. Paris. 2. ἀπιδ. — τὸ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ] Mon. B τῷ ἐν τ., τὸ a rec. m. margini adscripto. Praepositionem ἐν Mon. D m. Vid. *Luc.* XVI. 22. sq. Mox e Cod. Mon. B rescripsi προφέροι loco τοῦ προσφέροι. Hass. et reliqui Monacc. exhibent προφέρει. Cf. ad p. 185. B. Tum Mon. B et Uff. scribunt ἐξισαμένοις, in marg. ἐξητασμένοις, praemisso γρ. in Mon. libro. Cf. p. 215. C.

Ἡ δέ] Sic Codd. omnes, consentiente *Augentii* interpre- C
tatione. Vulg. legitur ἡ διδάσκαλος δέ. Φησὶν Mon. AC om. In seqq. Mon. A offert πολλὰς δή. Mon. E π. δ' ἐγκατασπείρει. *Theoph.* Ceram. Hom. VIII. p. 50. D.: σωματικώτερον μὲν ὁ σωτὴρ ἐκτίθεται τὸ διήγημα, πολλὰς δὲ ἐγκατασπείρει δογμάτων ὑψηλῶν ἀφορμὰς τοῖς προσέχουσιν ἐξεταςικώτερον. Mox pro ἐξετάςην, quod in edd. est, e Codd. omnibus reduxi ἐξεταςικῶς.

χάσματι] Mon. B et Uff. in textu σχήματι, in marg. χάσματι (praefixo γρ. in Mon. libro). Dein Mon. E habet διεῖρ-
ὸ ὸν
γον τῷ κακῷ. Vitiose Mon. AC ςαγόνες. Post ςαγόνος in Mon. DE additur δὲ pro τε. Proxime c. Hass., Mon. BDE

atque Uff. scripsi *διὰ δακτύλου* (in edd. est *δακτύλῳ*). Mon. AC exhibent *δακτύλου* sine praepositione. Mon. DE *κόλπων*. Ante voc. *ἀνάπαυσιν* e Codd. Hass., Monacc. ABCD et Uff. insertum *εἰς*, quod in edd. desideratur, itemque in Cod. Mon. E.

D — *καὶ τὸ τεθνάναι*] Deest *καὶ* in Mon. AC. In Mon. DE scribitur *τῷ καὶ τεθνάναι*. Pro *τεθνᾶναι* correxi *τεθνάναι*, quod soli Mon. BDE agnoscunt. Dein Mon. B habet *διηγούμενος*, in marg. *γρ. διηγησάμενος*. Idem *τοῖς* (— *διανοίας*), in ora *γρ. τῆς*. Tum omnes Codd. recte *κατὰ τὸ πρόχειρον*. Vulg. articulus abest. Hass., Mon. B et Uff. *συνετῶς*. Deinceps Mon. AC *τοῖς λόγοις*.

Ποίους γὰρ ὀφθαλμοὺς ἐπαίρει] ***Theoph.*** Ceram. ibid. B.: *πῶς δὲ ὑπῆρχεν ἐν βασάνοις ὁ πλούσιος πρὸ τῆς κοινῆς ἀναστάσεως; τίς δὲ ἡ τοῦ ὕδατος σαγὼν ἦν ἐπιδεὴς ὀδυνώμενος γίνεται; ποίους δὲ ὀφθαλμοὺς ἐπαίρει ἐν τῷ ᾅδῃ ὁ πλούσιος; ἢ ποίαν γλῶσσαν καταψυχθῆναι διὰ τῆς ἐπισάξεως τῆς σαγόνος ἐπεθύμει, τῶν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ μελῶν φθειρομένων ἐν τῷ τάφῳ; πῶς δὲ τῆς φλογὸς ἐπησθάνετο τὸ ἀσώματον;* — Mon. D habet *ἀφεὶς* (sic, ab una eademque manu), Mon. AC *ἐναφιεὶς*. Artic. ante *φλογὸς*, qui in edd. abest, Codd. omnes praebuerunt. Pro *ἠσθάνετο* (Mon. DE cum Theophane offerunt *ἐπησθάνετο*) ex Hass. et Mon. AC scripsi *ἐπαισθάνεται*. Mon. B dat *ἐπαισάνεται*, *σθ* a rec. m. supra posito. Mon AC articulum ante *σαγόνος* om. Deinde in Mon. ACDE, ut ap. Theoph., legitur *ἐπεθύμει*, quod ***Sifanus*** expressit. Mon. AC dant *μὴ προσοίσης; τίς δ'* et *αὐτὸς δ'*, dein c. Mon. DE recte *τίς;* pro *τὶς;*

217 P. 74. *διασκευήν*] Mon. ABC *κατασκευήν*. Vitiose Mon. D
A *ἐφαρμῶσαι*. Vulgatum *μεταλάβῃ* iubentibus libris Mon. ABDE atque Uff. mutavi in *μεταλάβοι*. Mon. B habet *μεταβάλοι*. Pro *διάσασιν* in Mon. AC et in margg. librorum Mon. B et Uff. est *διάσημα*.

ἐθέλῃ] Mon. B *ἐθέλοι*, *η* a rec. m. superscripto. Tum Mon. DE *ἀθρόως*.

B *εἰ μὴ — ἐσίν*] *Εἰ μὴ* pro vulg. *ἢ μὴ* receptum est ex libris Monacc. et Uff.; *ἐσὶν* autem eMon. B atque Uff. in reliquis atque edd. deest.

Ἐμοὶ δοκεῖ] Mon. AC *δοκεῖ* post *τινα* inserunt. Mon. B dat *φησιν*. Dein pro *κατὰ ψυχὴν* ex Hass. et Mon. ABC reposui *κατὰ τὴν ψ*. Paulo post Monacc. ABC et Uff. exhibent

προσειπών. Mon. C in marg.: Σημείωσαι περὶ τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ Λαζάρου. Vid. *Luc.* XVI. 25. Recte Monacc. omnes τὸ ἴσον. Vulg. τὸ ἴσον. Vid. ad p. 181. C. Mon. B habet ἀπέπλησεν παρὰ τὸ (sic) βίον. Proxime Codd. omnes pro λειτουργίας optime dederunt τὴν λειτουργίαν. Tum Mon. B scribit εἶτα οὕτως, in marg. γρ. εἶθ' οὕτως. Post verba περὶ τοῦ χρίσματος Monacc. omnes c. Uff. pro ὡς praebuerunt ᾧ, quod restitui. Post μέγα τι e Codd. Monacc. et Uff. accessit δόγμα, neque aliter legit *Theoph.* Hom. cit. p. 51. A., qui Nostrum naviter exscripsit. — τοιοῦτόν ἐστι] Mon. B ἐστιν. Deinceps C pro μονοειδὲς Monacc. omnes praebuerunt μονοειδής. Uff. μονοειδῆ (?). Post ἦν, quod a Monacc. ACDE abest, ex Hass. inserui τὸ κατ' ἀρχὰς (in Monacc. scribitur τὸ καταρχάς). Tum pro μονοειδὲς e Codd. omnibus recepi μονοειδῆ δὲ, et θεωρουμένην, consentiente *Theophane* l. l., pro vulg. ὁρωμένην. Μαρτύρεται (edd. habent μαρτυρεῖται) item obtulerunt MSS. ad unum omnes. Post παντὸς in Mon. B deletum τό. Idem liber infra male scribit συγχρεμιαμένον, in marg. γρ. συγκεχραμένον.

ἐν — — κινήματι] Praepositionem Mon. DE om. D Pro κινήματι Mon. AC exhibent θελήματι.

ἐπ' αὐτῷ] Mon. DE ἐπ' αὐτοῖς. Dein pro ἐπηκολούθησε cum Mon. B scripsi ἐπηκολύθησεν. Mox pro εἴς τε 218 Mon. B a m. pr. habebat εἴ τε. Correctum tamen a rec. m. A εἴς τε.

P. 76. καὶ εἰς τὴν ἔξω τοῦ σώματος] Mon. AC καὶ τὴν εἰς τὸ ἔξω τοῦ σώματος. — κατὰ τὸ ἴσον] Sic Mon. ACDE. Vulg. κατὰ τὸ ἴσον, quod in Mon. B rec. m. margini adscripsit. Tacet *Wolfius.* Post τινὶ articulus a Mon. DE abest. In pr. libro a m. pr. scriptum erat χρόνῳ. Vitiose habent Mon. AC περατείνας, quod in A e περιτείνας enatum est. Mon. B offert παραγράψας, correctum tamen in marg. γρ. παρατείνας. Ita exhibet etiam Uff., omisso vero γρ. — ὠκύμορον βίον] Vocabulo epico ὠκύμορος (vid. Il. I. 505. et XVIII. 95.) frequenter utitur Gregorius. Vid. infr. p. 253. D., Or. catech. c. 1. p. 45. D. et c. 52. C., de Virginit. p. 131. C., de hom. opif. c. I. c. 16. p. 84. B. et c. 18. p. 93. C., de beatitud. Or. II. T. c. p. 778. C., contra Fat. T. II. p. 63. B.

τοῦ τε ἀγαθοῦ] Mon. DE partic. τε om. Pro τούτων B in Hass. scribitur τούτου. Paulo inferius inter κατὰ διανοίαν et θεωρούμενον Uff. infercit ὅπερ ἂν ἦν, quae verba reperiuntur etiam in Mon. B, sed punctis suppositis. Ante εἶναι ex Codd. omnibus insertum καί. De iunctione verborum εἶναι et ὀνομά-

ζεσθαι vid. ad p. 214. B. In seqq. Codd. omnes recte dederunt ὑπὸ λαιμαργίας. Vulg. legitur ὑπὸ λαιμαργίαν. Tum Mon. E scribit τὴν φύσιν pro τῇ φύσει. — οἱ δὲ δή] Sic Mon. AC. Δή, quod vulg. abest, in Mon. B rec. m. margini adiecit. Verba seqq. mutuatus est *Theophanes* Hom. c. p. 51. B. C Mox Mon. D male scribit βραχὺ, Mon. E legit βραχυτάτῳ. Cum vulgata lectione, quam reliqui Codd. tenent, facit etiam *Theophanes* l. l. Τὸ ἀγαθὸν Mon. AC om. — τῇ ἀϊδίῳ ζωῇ] Mon. DE τ. ἰδίᾳ ζ. Tum Mon. AC κρείττονα. De voc. λῆξις vid. ad p. 212. A.

ὃ οὐχί] *Theoph.* ὅπερ οὐχί. De re *Jahnius* comparat *Aster.* Homil. I. p. 571. B. et Homil. III. p. 584. E. et 585. A. (Tom. XIII. Bibl. Patr. Paris. 1654.). Dein pro ἀλλ' ἢ c. Codd. Mon. AC et Uff., itemque c. marg. Monacensis Codicis B scripsi ἀλλ' ὃ ἦ. — κατὰ τὸν βίον τοῦτον] Mon. DE κατὰ τὴν ἀβουλίαν ἑαυτοῦ τὸν βίον τοῦτον. Deinceps pro mendoso ἑλκόμενος Codd. omnes recte dederunt ἑλόμενος, quod legendum iam proposuit *Gatakerus* Adverss. Miscell. p. 730. C., confirmatque *Theophanes*, exhibens: οἱ δὲ τὸ ἡδὺ κατὰ τὴν ἐπίκηρον ταύτην ζωὴν ἑλόμενοι. Voc. μεταμελείας, quod *Gatakerus* l. c. pro *poenitentia efficaci* hic positum esse opinatur, iubentibus libris Monacc. ACDE, marginibusque Codicum Mon. B et Uff. mutavi in μετανοίας. Ceterum in Mon. AC ita legitur: μὴ ἐκ μετανοίας θεραπεύων τὴν ἀβουλίαν, in contextu autem Monacensis B et Uffenbachiani μὴ θεραπεύσας ἐκ μεταβουλίας ἄβατον, in marg. vero: γρ. καὶ μὴ ἐκ μετανοίας θεραπεύων τὴν ἀβουλίαν. *Theophanes* habet: καὶ μετανοίᾳ τὴν ἀβουλίαν μὴ θεραπεύσαντες. Proxime c. Codd. Mon. ABC re- D scripsi τὸν τῶν ἀγαθῶν χῶρον. Mon. DE inverso ordine legunt τῶν ἀγαθῶν τὸν χῶρον. Τὸν χῶρον e suis libris enotavit etiam *Wolfius.* Ed. Paris. 1. male habet τὸν — χῶραν, quod *Gatakerus* l. c. in τὴν — χῶραν mutandum suasit. Paulo aliter *Theophanes*: ἄβατον ἑαυτοῖς μετὰ ταῦτα τὴν τῶν ἀγαθῶν μετουσίαν ἐργάζονται, omissis verbis τὴν ἀδιάβατον ταύτην ἀνάγκην. Mox Mon. DE mendose scribunt ἀπαρώδευτον. — καθ' ἑαυτοῦ διορύξας] Ap. *Theoph.* legitur ἑαυτοῖς διαῤῥήξαντες.

δοκεῖ καί] Mon. DE καὶ om. Horum posterior liber deinceps habet τὴν ἀγαθὴν κατάσασιν τῆς ψυχῆς. De vocabuli ἀθλητὴς metaphorico usu vid. *Wesseling.* ad Diodor. Sic. I. p. 53. T. I. 397. ed. Bip. et quae annotavi ad Synes. Or. de Regn. p. 165. sq. Ceterum verba ὁ τῆς ὑπομονῆς ἀθλητὴς a Nostro mutuatus est *Theoph.* Hom. c. p. 48. D. Mon BDE scribunt

ἀβραάμι. *Theoph.* Hom. c. p. 49. A.: ἀλλὰ τὴν ἀγαθὴν τῆς ψυχῆς, ἐν ᾗ τοὺς δικαίους ἀναπαύει ὁ λόγος, κόλπον Ἀβρααμιαῖον ὠνόμασε.

τῶν πώποτε γεγονότων] Mon. B γενομένων, in marg. γρ. γεγονότων. De ipsa loquutione vid. ad Synes. Calv. Enc. p. 218. — κατ' ἀρχάς] Sponte scripsi. Vulg. κα- 219
ταρχάς. A

P. 78. εὐκληρίαν] Mon. B pessime ἐκκλησίαν, in marg. γρ. εὐκληρίαν.

Ὥσπερ οὖν — ἐκ καταχρήσεως] Haec verba Mon. B a m. al. in marg. habet. Quod in contextu ante τινὸς erat χρήσεως correctoris manus delevit. Pro οὕτω ex Mon. B recepi οὕτως, quod vulgata lectione ἐμφατικώτερον est. Vid. ad p. 183. D. Tum e Codd. omnibus insertum μοι. Mox Mon. B male scribit τὸ τοῦ κόλπου. — οἱ δι' ἀρετῆς τὸν παρόντα διαπλέοντες βίον] Corrupte Mon. DE παραβλέποντες ἄνετον βίον. „Memoratu dignissima sunt h. l. *Pselli* verba in Cod. Monac. 509. p. 100. (in marg.): ὥςπερ ἐπὶ νηὸς (sic) τοῦ σώματος τὸ μέγα τοῦ βίου διαπεραιούμενος πέλαγος ὁ νοῦς ὁ καθαρὸς, ὕδατα δὲ ἐφ' ὧν ὀχεῖται τὸ σῶμα τὰ ἔμφυτα τούτου παθήματα, ἐν οἷς πολλάκις πρὶν ἢ (Cod. πρινὴ) τῶν λιμένων ἅψασθαι ὑφίσαται ναυάγιον, καὶ τῇ καταδύσοι τοῦ σωματικοῦ πάθους ὁ ἐπιβεβηκὼς ἐπ' αὐτῶν νοῦς φέρεται ὑποβρύχιος καὶ συμπνιγόμενος." *Alb. Jahn.* — ὅταν ἐντεῦθεν ἀπάρωσιν] Ita Codd. omnes, quibuscum consentit etiam *Theophanes.* Vulg. ἀπαίρωσιν. „De verbo ἀπαίρειν vid. *Ruhnken.* ad Tim. Lex. Vocc. Plat. p. 153 et quem laudat Hemsterhusius. Tralatum verbi usum de iis, *qui ex his terris proficiscuntur*, illustrabimus in Auctario Anidnadvv. ad Timaeum. Nunc γεύματος χάριν laudasse sufficiat verba *Philippi* Solitarii ex opere anecdoto Dioptrae, in Cod. Monac. 509. fol. 95., ubi mens ad corpus: ἦν ἴσχυσα [*sic* Fort. ἰσχύρῳ] λυθῆναί σου προστάγματι τοῦ κτίσου, ἐξῆλθον ἄν, ὡς ἔφεσις, καὶ φυλαχῆς δυςώδους· ἀνῆλθον καὶ πρὸς κύριον ἐπαράσα τῶν κάτω πρὸς τὸ πρῶτον ἔδαφος, πρὸς τὸ πολίτευμά μου καὶ καταλείψασα τὴν γῆν, τὸν πόλον ἂν κατῴκουν. *Alb. Jahn.*. — Cf. mea ad Synes. de Provid. p. 236. et *Boissonad.* ad Theophylact. p. 223. sq. — ὥςπερ ἐν ἀκλύςῳ λιμένι] Sic Mon. DE, quibuscum facit etiam Theophanes. Codd. Mon. AC et 2. ed. Paris. exhibent ἀκατακλύςῳ, quod rec. m. in Mon. B ex ἀκλύςῳ effinxit. In 1. ed. Paris. male legitur ἀκαταχλείςῳ. De Hass. et Uff. ap. *Wolfium* altum silentium est. Cf. qui laudatur a *Creuzero* ad Plotin. Vol. III. p. 271. b.,

Plutarchus in libro: Maxime cum Principibus Philosoph. p. 778. C. p. 122. Wytt.: *καί τοι Ἐπίκουρος τἀγαθὸν ἐν τῷ βαθυτάτῳ τῆς ἡσυχίας, ὥςπερ ἐν ἀκλύςῳ λιμένι καὶ κωφῷ τιθέμενος, τοῦ εὖ πάσχειν τὸ εὖ ποιεῖν οὐ μόνον κάλλιον, ἀλλὰ καὶ ἥδιον εἶναί φησι.* „Portum *οἱ ἔξω* et ipsi interdum ***beatorum sedes*** vocant. Vid. Interprett. ad Cic. Tuscc. I. 49. Egregie accommodata sunt haec ***Asterii*** (Homil. I. de divite et Lazaro) p. 568. (Tom. XIII. Bibl. Patr. ed. Paris. 1654.) D. E: *ἐπειδὴ — ὁ Ἀβραὰμ θεράπων Χριςοῦ, καὶ διαφερόντως οὗτος ἀνθρώπων τὰς τοῦ Χριςοῦ ἐπιφανείας ἐδέξατο — — —· διὰ τοῦτο τὸν κόλπον αὐτοῦ οἷον εὔδιόν τινα λιμένα καὶ ἄκλυςον ἀναπαυτήριον εἶναι τῶν δικαίων φησίν.* Hac imagine insigne est fragmentum, quantum equidem scio, ineditum ***Isaaci*** Monachi (in Cod. Monac. 316. fol. 3. a—b., 4. a—b.), unde hac paucula delibare iuvat (fol. 3. a.): *ὁ ναύτης τοὺς ἀςέρας βλέπει, ὅταν διαβαίνῃ ἐν μέςῳ τῆς θαλάσσης, καὶ τοὺς* (l. *πρὸς τοὺς*) *ἀςέρας κατευθύνει τὸ πλοῖον αὐτοῦ* (l. *αὐτοῦ*), *ἕως ἂν φθάςῃ τὸν λιμένα· καὶ ὁ μοναχὸς εἰς τὴν εὐχὴν βλέπει, διότι διορθοῖ αὐτὸν, καὶ κατευθύνει αὐτοῦ τὴν πορείαν πρὸς ὑποῖον λιμένα εὐθύνει ἡ πολιτεία αὐτοῦ . . . .* (fol. 4. b.) *Μακάριος οὗτινος ἡ πορεία οὐ συγχηθῇ* (l. *συγχυθῇ*) *ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τῷ μεγάλῳ ἔσωθεν τῆς μεγάλης θαλάσσης ταύτης μακάριος οὗτινος τὸ πλοῖον οὐκ ἐκλάσθη, καὶ φθάςῃ ἐν χαρᾷ πρὸς τὸν λιμένα.* Hisce, ut id addam, simul egregie expressa est, quae in verbis *ἄκλυςος λιμὴν* obscurius apparet, comparatio vitae humanae cum mari magno et procelloso. De qua haud abs re erit, paucula attulisse. Conf. igitur ***Philo*** locis a ***Grossmanno*** Quaest. Phill. Spec. I. p. 18. nr. 63. laudatis, ***Clem.*** Homil. 6, 4. p. 671. T. I. Patr. Apost. Amstelod. ed. Coteler., ***Simplic.*** in Epict. Enchir. c. 12., ***Synes.*** Hymn. 1, 105. — *κυμάτων φυγόντες || βιοτησίων.* — ***Eustath.*** Opuscc. p. 128, 85. *οἱ τὴν ἀλμυρὰν τοῦ βίου τέμνοντες θαλάτταν.* P. 136. extr. *περὶ τοὺς βιωτικοὺς πλέειν σάλους.* Noster de vit. S. Patris Ephraem Syri T. III. p. 611. B. *παρελθεῖν ἀβλαβῶς τὸ τοῦ βίου κλυδώνιον.* Ibid. p. 599. C. *ἅπαξ καὶ εἰς τοὺς ἀκυμάντους τῶν ἀσωμάτων φθάσας λιμένας, ἔξω τυγχάνει καὶ ζάλης καὶ κλύδωνος.* Quibus nil magis ad nostrum locum appositum reperiri potest.“ ***Alb. Jahn.*** — Verba *τῷ ἀγαθῷ κόλπῳ* (Mon. DE scribunt *τῷ τῶν ἀγαθῶν κόλπῳ*) ***Theophanes*** B omisit. Pro vulgata lectione *ἐνορμίζονται*, quacum conspirant libri Mon. B et Uff. una cum ***Theophane***, praeeuntibus Codd. Monacc. ACDE receptum *ἐνορμίζουσι*, quod etiam Mon. B et Uff. in marg. habent.

αὐτοῖς] Mon. AC om. Pro *ῥήσεις* iidem libri pessime scribunt *αἵρεσις*. Utramque lectionem more suo expressit ***Sifanus***. Inter vocc. *ψυχὴν* et *ἐκ τοῦ πελάγους* Cod. Mon. B exhibebat *διαπερικλυζόντων*, quo deleto ad marginem adscripta sunt verba *διασμύχουσα, ῥανίδος τινός*. Pro *διασμύχουσα* (Uff. perperam legit *διασμήχουσα*) ***Theophanes*** Hom. c. p. 51. D substituit *ὑποτύφουσα*. Habet tamen in praegressis: *οὕτω νοητέον καὶ τὴν διασμήχουσαν* (sic) *φλόγα τὸν πλούσιον*. Post *διασμύχουσα* Mon. DE addunt *καὶ καταφλέγουσα*. — *ἐκ τοῦ πελάγους τῶν — ἀγαθῶν*] „Tralatum usum voc. *πέλαγος* illustrabimus iusta dissertatione in Comment. in Plat. Conviv. ad p. 210. D.: *ἐπὶ τὸ πολὺ πέλαγος τετραμμένος τοῦ καλοῦ.*“ ***Alb. Jahn.*** — Dignus est, qui de hac imagine conferatur ***Boissonadius*** ad Theophylact. Simocatt. p. 182. sq. — *τοὺς ὁσίους*] ***Theoph.*** *τοὺς δικαίους*. Verbis *εἰς παραμυθίαν* omissis, legit *δεομένην καὶ οὐ τυγχάνουσαν*, unde scribendum putavi *προσδεομένην — τυγχάνουσαν*. Vertit etiam ***Augentius***: — apparentium bonorum privatio fit flamma *animam continens* (sic), *quae* gutta aliqua — — — — *indiget ad consolationem, nec eam assequitur*. Pro *καὶ οὐ* in Mon. DE legitur *κἂν οὐ*. — *ἐν τῷ διαλόγῳ*] Vertit ***Augentius***: *in ratione*, unde coniici potest, eum in suis libris reperisse *ἐν τῷ λόγῳ*. Dein Mon. ACD una cum Hass. et Uff. obtulerunt *τῷ κατὰ σοχασμὸν ἡμῖν*. Pronomen in Hass. videtur defuisse. Mon. *κατα* B habet *τῷ μεταζοχασμὸν, ἤδη νοηθέντι περὶ ψυχῆς*. Mon. E. *τῷ κατὰ σοχ. ἤδη νοηθέντι περὶ ψ.*, omisso *ἡμῖν*. Dein Hass. et Mon. B *ῥημάτων*, quorum posterior in marg. *γρ. ῥητῶν*. — *ὡς γάρ*] Sic Monacc. omnes c. Uff. Vulg. *ὥσπερ γάρ*. Mon. C AC *ἡ συνδρομὴ τῶν σοιχείων*, moxque *καὶ τὴν ἐν τῷ σώματι ἐκ τῶν τῆς αὐτῆς αἰτίας μερῶν*. Novissimum vocabulum Mon. E om. Pro *αὐτῆς αἰτίας* in Hass. scribitur *οὐσίας*.

πρὸς τὸ πᾶν ἀμιχθεῖσιν] Sed Hass. scribit *ἀναχεθεῖσι*. Mon. B in marg. *γρ. ἀναχεθεῖσιν*, quod placet. Noster et supra p. 215. A. *ὅταν πρὸς τὸ πᾶν ἀναχέωνται*. De hom. opif. c. 27. p. 216. C. *τοῦ ἐν ἡμῖν ἀέρος πρὸς τὸ συγγενὲς σοιχεῖον ἀναχεθέντος*. Cf. ad p. 214. C. Nec aliter legerunt ***Augentius*** et ***Sifanus***. Huic lectioni proxime accedunt Mon. DE, qui exhibent *ἀναχθεῖσιν*. Uff. in textu scribit *ἀνελθοῦσιν* *ου* Mon. B *ἀνελθεῖσιν*), in marg. *ἀναχθεῖσι*. In seqq. pro *ἀλλ᾽ οὐ* omnium Codicum auctoritate reposui *ἀλλ᾽ οὐδέ*. Loco vocis *μορίων* Mon. BDE dant *μερῶν*. Dein Monacc. omnes praebuerunt

ἀπετελέσθη. Hass. ἀποτελέσθη. Vulg. ἀποτελεσθῇ. Mon. B ante ἐν ἡμῖν μέλη male τῶν, in marg. γρ. τά.

Τὴν οὖν] Uff. τί οὖν. Mox. Mon. B in textu ἐντὶ, in
D marg. a m. diversa ἐν παντί. Pro ἐϛὶν Mon. ACDE ἐϛί. Paulo inferius Mon. AC τ' ἄλλα. Mon. B a m. pr. σκρίματος (sic), e corr. συγκρ. Contra Mon. DE σώματος, quod merum glossema est. Vid. ad p. 186. B. Mon. AC ἁμαρτήσει.

ἀπάγει] Mon. B ἀπάγειν, (*sic*, c. lineola). Uff. ἀπάγειν.
220 Pro δήπου Mon. AC scribunt δ' ὅπου. Mox pro ἀλλά τινα
A Mon. D ἀλλ' ἅτινα. Tum Mon. B ἀηδῆ, in marg γρ. ἀειδῆ.

P. 80. διδασκόμεθα] receptum ex Monacc. atque Uff. Vulg. ἐκδιδασκόμεθα.

πλούσιον καὶ πτωχόν] Mon. DE πλούσιόν τε. Voc. δόγμια Mon. DE om. Pro ἔχει c. Hass., Mon. ABC et Uff. rescripsi ἕξει. Mon. D habet ἔχει, sicut editi, in marg. vero a rec. m. γρ. ἐν ἄλλῳ ἕξει. In contextu libri Mon. E v. ἕξει punctis est distinctum, margini vero addita haec notula: Οἶμαι ὅτι τὸ ἕξει περιττῶς κεῖται ἐνταῦθα. Ante οἰκειότητα Mon. AC articulum omittunt, qui in Mon. D infra punctis, lineola in Mon. E insignitus est.

Ἐποίησεν ἐκεῖνον τόν] Haec Monacc. AC omittunt. Mon. D habet ἐποίησε γὰρ (*sic*, c. lineola). Dein Mon. AC τὸν ἄφυκτον. Mon. B εἶδεν. Pro παρ' ἑαυτοῦ Monacc. omnes et Uff. praebuerunt κατ' αὐτόν. Infra Mon. ACDE dant κατὰ γένος. Tum omnes προσηκόντων. Vulg. προσεκτῶν. Mon. BCDE scribunt ἀβραάμ. Pro vulg. βίον e Codd. Monacc. et Uff. recepi τὸν βίον. Mox ante προφητῶν Monacc. ACDE articulum
B om. Pro τὸν δίκαιον e Monacc. et Uff. corr. τὸν πλούσιον. Paulo post pro ὑπό τινος Mon. ACDE scribunt ἀπό τινος. Dein Monacc. DE ἀναβιώσεως. Imitatus est h. l. ***Theophanes*** Hom. c. p. 52. A.

ἐν τούτοις ἐϛί] Mon. B a m. pr. ἐϛὶν, a rec. ν deletum. Mon. DE habent ἔϛαι. Seq. articulus ab Hass. deletur.

φησί] Mon. B φησίν. Μὲν Mon. AC om. De voc. ἄσχολος, quo utitur etiam ***Theoph.*** p. c. B., ut ib. C verbo ἀσχολεῖν, vid. ad p. 207. B. Mon. D male habet καταληφθέντων, item Mon. E a m. pr.; a rec. autem in hoc libro η mutatum est in ει. — οἷον ἰξῷ τινὶ — προσίσχεται] Οἷον pro vulg. οἱονεὶ praebuerunt Codd. omnes. Mon. B c. Uff. scribit προσέχεται. ***Theoph.*** Hom. c. p. 62. C.: ὡς ἰξῷ τινὶ τῇ τῆς ἡδυπαθείας συνηθείᾳ ἐνίσχεται. „***Visco*** eleganter comparari

solent, quae affectum hominis adeo in se convertunt, ut nullo modo ab iis avelli queat. Conf. quae ***Jacobsius*** attulit ad Meleagri verba in Antholog. Palat. XII. nr. 144.: *Οὔ σοι ταῦτ' ἐβούων, ψυχὴ, ναὶ Κύπριν, ἀλώσει, || ὦ δυςέρως, ἴξῳ πυκνὰ προςιπταμένη;*" ***Alb. Jahn.*** — *δῆλός ἐςι*] Mon. B *ἐςιν.* C Hass. *σαρκίνης.* Ita et ***Theoph.*** p. c. B.: *δῆλος ἦν μήπω τῆς σαρκίνης ἀπολυθεὶς προσπαθείας.* Vitiose Mon. D *ἐκλυθῆς. Φησὶ* Mon. DE omittunt et pro *διηγημάτων* exhibent *δογμάτων.* Deinceps Mon. AC scribunt *ἡγούμεθα* pro *οἰόμεθα.* Mon. E habet *τοῦτο οἰόμεθα. Τοῦτο,* pro quo in Mon. AC legitur *τοῦ* Mon. B et Uff. om. De verbo *δογματίζειν* vid. ad p. 186. A. Mox c. Codd. omnibus et ***Theoph.*** p. c. C. pro *κατὰ ἀρετὴν* scripsi *κατ' ἀρετὴν. Πρὸς αὐτὴν,* intell. *σάρκα.* ***Theoph.*** ib.: *καὶ ἀπολύεσθαι τῆς πρὸς τὰ γήϊνα σχέσεως.* Idem habet *μετὰ θάνατον,* om. artic.. „Argute mehercle, docte et graviter dictum! Quod dicit *μετὰ τὸν θάνατον,* eum intelligit qui vulgo sic dicitur, *τὸν φύσει θάνατον. Ἄλλον θάνατον* intelligit *τὸν προαιρετικὸν,* quo corporis consuetudinem affectusque ex ea nobis innatos exuimus. Commentarii vicem hisce verbis praestat celebratissima illa Socratis apud Platonem disputatio de *μελέτῃ τοῦ θανάτου.*" ***Alb. Jahn.*** — Vitiose Mon. E *δεόμεθα,* ex quo in Mon. B a rec. m. correctum est *δεώμεθα.* — *τοῦ τὰ λείψανα τῆς σαρκώδους κόλλης*] Articulum *τοῦ* praebuerunt libri Monacc. et Uff. Pro *κόλλης* ap. ***Theoph.*** legitur *ζωῆς. Plato* Phaedon. p. 82. E. *τὴν ψυχὴν — ἀτεχνῶς διαδεδεμένην ἐν τῷ σώματι καὶ προσκεκολλημένην.* Cf. ***Greg.*** p. 225. D. ibique notat." ***Alb. Jahn.*** — Platonis locum laudatum Gregorius noster et alibi saepius imitatus est, e. c. de Virg. T. III. p. 156. B. *ἡ γὰρ τῷ ἀληθινῷ νυμφίῳ προσκολληθεῖσα διὰ παρθενίας ψυχή.* Ibid. paulo inf. *ἡ τῷ κυρίῳ προσκολληθεῖσα ψυχή.* Ibid. C *οὔτε τῇ πορνείᾳ προσκολληθήσεται.* Add. p. 159. B et C. et p. 169. A. Pro *ἀποκαθαίροντος* D Mon. AC et margg. Codicum Mon. B atque Uff. exhibent *ἀποδιιςῶντος.* Vulgatum *τὴν ψυχὴν* praeeuntibus Codd. omnibus mutavi in *τῇ ψυχῇ.* Mon. D male scribit *περιραγέντων,* Mon. E *περι ραγέντων.* Ap. ***Theoph.*** l. c. haec ita leguntur: *ἀλλὰ καθάπερ τινὸς δεσμοῦ περιῤῥαγέντος τοῦ σώματος κοῦφος καὶ ἄνετος τῇ ψυχῇ ὁ πρὸς τὸ ἀγαθὸν γένηται δρόμος, οὐδὲ μιᾶς* (scr. *οὐδεμιᾶς*) *αὐτὴν σαρκίνης ἀχθηδόνος πρὸς ἑαυτὴν ὑφελκούσης. — κοῦφος — — ὁ πρὸς τὸ ἀγαθὸν δρόμος*] „Eodem sensu *δρόμος* dicitur p. 230. B. ubi vid. annott. Conf. etiam ***Gregorius*** noster de scop. Christian. T. III.

p. 299. B.: *Δεῖ τὸν μέλλοντα ψυχὴν καὶ σῶμα κατὰ τὸν τῆς εὐσεβείας νόμον προςάγειν θεῷ — εὐπειθῆ καὶ εὐήνιον τὴν ψυχὴν τοῖς τῆς ἀρετῆς ἐπιδιδόναι δρόμοις, λύοντα μὲν ἑαυτὸν τῶν τοῦ βίου δεσμῶν.* Cum autem omnino aliptae Christiani *τὸν κατ' ἀρετὴν δρόμον* perpetuo in ore habent, tum vero nemo in eo commendando uberior Chrysostomo et disertior fuit. Cuius insignis locus exstat in Cap. IX. Genes. Hom. XXVIII. T. IV. p. 277. D et p. sq. A. ed. Montf.; T. IV. p. 324. ed. Paris. alt. Sed, ut ad Gregorii locum redeamus, *κοῦφος* virtutis cursus animae reddi dicitur eadem ratione loquendi Platonica, quae animum omni mole corporis liberum et ad caelestia expeditum *κοῦφον* vocare solet. Cf. p. 225. C. *εἰ μὲν κούφη καὶ ἀπέριττος τύχῃ, μηδεμιᾶς σωματικῆς ἀχθηδόνος αὐτὴν περιζούσης.* Add. ***Plotin.*** p. 769. A. et ipso Enneadum fine, ***Liban.*** pro Socrate p. 258. ed. Jac. Morell., ***Synes.*** de Prov. p. 90. D., Auctor anonymus libri de Virtute ed. Wegelin. p. 43., Anonym. ap. Combefis Nov. Auctar. II. 796. D., ***Procop.*** Gaz. Epist. 80. ap. Ang. Maium Coll. Vatic., ***Theodul.*** Monach. Laudat. Gregor. Naz. ed. Laur. Normann. p. 22., ***Theoph.*** Homil. p. 299. D., 300. A., 368. B., ***Max. Tyr.*** Diss. 16. cap. 7. p. 185. ed. Davis. 2. Quemadmodum autem Gregorius animo nulla corporis mole impedito *κοῦφον* esse dicit *τὸν πρὸς τὸ ἀγαθὸν δρόμον*, eadem ratione ***Synesius*** animo tribuit *ἅλμα κοῦφον* Hymn. I. 111.: *ἅλματι κούφῳ || ἴχνος εἰς θεὸν τιταίνει.* Fluxit autem totum hoc loquendi genus e Platonica imagine animae alis natura praeditae, quae, si semet semel explicuerint, animam sponte sua ad caelestes sedes evehant. Cf. *Plato* Phaedr. p. 248. C.: *ἡ τοῦ πτεροῦ. φύσις, ᾧ ψυχὴ κουφίζεται*, et p. 256. B. *τελευτήσαντες δὲ δὴ ὑπόπτεροι καὶ ἐλαφροὶ γεγονότες κτλ.*, unde *ἐλαφρὸς* non minus, quam *κοῦφος* eodem sensu de anima usurpari est coeptum. Vid. ***Creuzer.*** ad Plotin. Ennead. p. 222. a. b., cuius copiis addas ***Synes.*** Hymn. III. 42. et quae ***Junius*** attulit ad Clem. Epist. I. ad Corinth. cap. 45. in Coteler. Patr. Apostoll. Tom. I. p. 174., ubi, quod huc vel maxime pertinet, simul illustratur usus verbi *κουφίζω* ad animam tralati. De quo, ne plura cumulem, conf. ***Theophanes*** Homil. XXIV. p. 155. C. D. Ceterum, ut longiori annotatione finem imponam, voc. *ἄνετος* plane respondet verbis *δεσμῶν — περιῤῥαγέντων: ἄνετον* enim ea vi verbi *ἀνεῖναι*, quam illustrabimus Comment. in Plat. Conviv. ad p. 179. C., proprie dicitur quod vinculis exsolutum et expeditum est (cf. p. 259. C. *ὁ δεσμώτης τε καὶ ἄνετος*); unde voc. ad animum corporis vinculis liberum transferri solet." ***Alb. Jahn.*** — Mon. DE, sicut ***Theoph.***, dant *οὐδὲ μιᾶς.* Pro cor-

rupto αὐτὸν ex Hass. et Mon. BDE, quibuscum facit ***Theophanes***, reposui αὐτήν. Monacc. AC male scribunt αὐτῇ. Ἀχθηδόνος pro ἀλγηδόνος praebuerunt Codd. Hass. et Monacc. c. Theoph. Conf. infr. p. 225. D. Dedit ***Augentius***: ***aegritudine.*** Vert. potius ***molestia.*** Dein c. Hass. et Monacc. omnibus scripsi ἐφελκούσης. Vertunt etiam ***Augentius*** et ***Sifanus***: ***attrahente.*** Vulg. perperam legitur ἀφελκούσης.

ὅλος δι' ὅλων] Ὅλος Mon. AC om. Ap. Theophanem p. 52. C. est ὅλως. Tum Mon. B habet διόλων, Mon. DE διόλου, ***Theoph.*** δι' ὅλου. Τε post κίνησιν ap. ***Theoph.*** deest. Idem cum Monacc. libris exhibet θελήμασι. Verba ἀσχολῶν — σαρκὸς in Mon. B rec. m. margini adscripsit. Ante ἔξω γενόμενος Mon. DE interponunt διαιρεθείσης καὶ, et post ἔξω Theophanes addit διὰ θανάτου. Tum Mon. DE male exhibent καθ' ἑαυτὴν, et Mon. AC γνωρίζεται. Ἀλλὰ, quod vulgo abest, obtulerunt Codd. omnes. Ἐπὶ πλεῖον, utpote pleniorem formam, pro qua in editis exstat ἐπὶ πλέον (Mon. B iunctim habet ἐπιπλέον), recepi ex Mon. DE. Mon. AC scribunt ἐπιπλεῖον.

P. 82. ἐνδιατρίψαντες] Mon. DE διατρίψαντες. In seqq. pro οὐδὲ εἰ Mon. ACD praebuerunt οὐδ' εἰ, quod probavi. — μετέλθοιεν] in Mon. B e μετελθεῖν enatum est. Mon. DE habent μετέλθωσι. Dein Mon. B καθαρεύουσιν. Pro ἀηδείας c. Mon. ABC scripsi ἀηδίας, quod in Mon. B ex ἀειδίας correctum est. — χρωνιωτέρας] Ed. Paris. 1. χρονιοτέρας. Ἀνεμάξαντο pro corrupto ἀναμίξαντο exhibuerunt Codd. omnes. — πρὸς τὸν ἀειδῆ καὶ λεπτὸν βίον] Ἀειδῆ loco vulgati ἀηδῆ, quod in Mon. B immutatum est in ἀειδῆ, recepi ex Codd. Hass., Monacc. ACE atque Uff.; λεπτὸν autem dederunt una cum Uft. Monacenses omnes. Legebatur ἄβλεπτον. 221 A

Mon. B habet γινομένης, ε̄ a rec. m. superscr. — ἐφέλκεσθαι] Sic Codd. omnes; edd. ἀφελκ. Dein Hass. σαρκίνης. Mon. D δυςωδείας.

Δι' οὗ] receptum ex Mon. ACDE atque Uff. Mon. B in textu habet δι' ὧν, in marg. γρ. δι' οὗ. Idem ὁδύνη. Ante τοιαύτης insertus est articulus ex Hass. et Monacc. Proxime pro γινομένης cum Codd. Monacc. ACDE atque Uff. scripsi γενομένης, In Mon. B est γινομένης, ε̄ a rec. m. superaddito.

πρὸς τὴν τοιαύτην ὑπόληψιν] Sic Monacc. omnes et Uff. Edd. artic. om. Tum Mon. B in contextu male habet συνάγειν, in m. tamen a rec. m. γρ. συνάδειν. Verbo συν-

ἀδειν, *concidere, convenire*, utitur Noster etiam in Orat. catech. cap. 5. p. 14.: *πάντα ταῦτα συνᾴδει τοῖς προτεθεωρημένοις περὶ τὸν ἄνθρωπον.* Pro *ὃ παρά τινων λέγεται πολλάκις ὁρᾶσθαι* Mon. ACE scribunt *τὸ πολλάκις παρά τινων λεγόμενον ὁρᾶσθαι.* Mon. B in textu *τὸ παρά τινων λέγεσθαι πολλ. ὁρ.*. in m. a r. m. *γρ. τὸ πολλάκις παρά τινων λεγόμενον ὁρ.* Item marg. Uffenbachiani, sed sine *γρ.* Hass. *τὸ παρά τινων λέγεσθαι.* Ita et Mon. D in textu; in marg.: *ἐν ἄλλῳ γρ. τὸ πολλάκις παρά τινων λεγόμενον ὁρᾶσθαι περὶ τὰς σωμάτων θέσεις.* Annotavit *Jahnius*: „Cum per totam hanc disputationem de conditione *τῶν φιλοσωμάτων* post excessum e corpore (cuius initium p. 220. D. *εἴ τις* —), Platonis vestigia presse sequutus est (vid. Phaedo p. 81. B. *ἐὰν δέ γε, οἶμαι* —), tum vero etiam ad verbum fere transscripsit, quae Plato de manium simulacris ex populari opinione attulit p. c. D.“ — Recte libri omnes *περὶ τὰς τῶν σωμάτων θέσεις.* Vulg. *τὰς περὶ τ. σ. θ.* Dein Mon. A *σκιοδεῖ* (sic), Mon. C *σκιοειδῆ*, quod e *σκιώδη* (ita Mon. E) natum est. Mon. D *σκιῶδη* (sic). Post *τινα* Mon. DE interponunt *τά*. Mon. AC male habent *κατοιχουμένων*. Pr. ed. Paris. *κατηχουμένων*. Mon. D *κατηχωμένων*. Mon. E *κα-*
οι
τηχομένων.

τῷ ὄντι] Ita Hass. et Monacc. omnes. Vulg. *τοιόν τι.* Recte distinguitur in Hass. et Mon. ABC post; non, sicut in
B edd., ante *οὕτως.* Mon. DE perperam scribunt *ἡ πεῖρα τοῦ δέοντος.* Vid. supra ad p. 208. C. Tum Mon. ABC et Uff. dant *γενομένη*, Mon. DE *γενομένην.* Mox Mon. AC *μηδ' ἐξωσθεῖσαν.* Pro *αὐτὴν* in Mon. ABC exstat *αὐτῆς.* Dein Mon. ABC et pr. ed. Paris. pro corrupta lectione *ἐφίπτασθαι*, quae in 2. ed. Paris. est, exhibent *ἀφίπτασθαι* (Mon. DE *ἀφίζασθαι*) *Ἀφίπτασθαι* videtur fuisse etiam in Uff. Sed in *Wolfii* Anecdott. errore haud insolito legitur: „*ἀφίπτασθαι*) A. *ἐφίπτασθαι.*“ Paulo post Hass. offert *γενέσθαι.* Deinceps Mon. B e mutatione recentioris manus perperam habet *ἀηδὲς*, quo vitio laborat etiam Mon. D. — *παραμένειν*] Mon. AC dant *περιμένειν*, permutatione haud infrequenti. Vid. ad Synes. Calv. Enc. p. 128 et 130. Iidem libri om. *τὸ λυθῆναι*, et ante *τῆς ὕλης* articulum *τοῖς*, quem Mon DE ante *τόποις* inserunt.

περὶ τῶν παθῶν] Praepositio a Mon. B abest. Articu-
C lum in editis omissum praebuerunt Codd. omnes. — *εἰ γάρ*] Mon. DE *καὶ γάρ.* Ante *τοιαῦτα* deest articulus in Mon. B, qui mox habet *ἐνεργετεῖσθαι*, in m. autem a rec. m. *γρ. ἐνεργεῖσθαι.* Dein e quinque libris Monacc. et Uff. receptum *προλαβών*, pro

quo vulgo legitur προςλ. — καὶ ἐπιθυμίαν καὶ ἡδονήν] Ita Monacc. ACDE. Vulg. καὶ ἡδ. καὶ ἐπιθ. Paulo inferius Hass. legit τὴν κακίαν γενέσθαι. Verbo προςέθηκε auctore libro Mon. B apposui ν ἐφελκ. Dein Mon. AC et in m. a rec. m. Codex Mon. B exhibent δ'. Pro ὅτι δι' ἐπιθυμίαν D ex Hass. et Monacc. omnibus rescripsi καὶ ὅτι δι' ἐπιθυμίας. Uff. legit ὅτι καί. Mon. DE ἀγόμεθα. Recte Hass., Mon. AC et Uff. c. marg. libri Mon. B τινι σειρᾷ. Vulg. τινα σειράν. Mon. B a m. pr. τινὰ σειρὰ (sic). Respicitur haud dubie σειρὰ illa, qua philosophi Platonici utuntur ***de propagatis ad nos usque continuo nexu deorum influxibus.*** Vid. ***Proclus*** Institut. theolog. c. 145. p. 216. ed. Creuz. et ***Olympiodor.*** ad Plat. Alcib. I. p. 19. sq. ibique ***Creuz.*** Egregie olim de hac re exposuit V. Cl. ***Mitscherlichius*** Observatt. critt. in Commentar. ad Procli Hymn. in libro, qui inscribitur: ***Bibliothek der alten Literatur und Kunst.*** Fasc. II. p. 26. sqq. Cf. ***Jacobs.*** ad Antholog. Gr. Tom. X. p. 277. Tum Mon. E in marg. ἢ καὶ ἀνελκόμενοι. — δοκεῖ δέ] Particulam δέ, qua h. l. significatur apodosis, ***so,*** praebuerunt Codd. Monacc. ACDE. Pro ἔφην Mon. AC mutile scribunt φήν. Dein Mon. B in contextu habet πρὸς ἑαυτὸν, in marg. γρ. πρὸς τὸν σκοπόν. In Mon. C σκοπ. supra ras. positum.

Πῶς τοῦτο] Sic Mon. ABC atque Uff.; Mon. DE πῶς ταῦτα. Vulg. πῶς τοῦτον. Mon. DE φησί. Post φησὶν Mon. AC et margo libri Mon. B addunt ἡ διδάσκαλος. Sed conf. p. 192. B.

Ὅτι τοι, εἶπον] Ita legendum. Cf. p. 192. B. Particula τοι abest etiam a Mon. AC. —

P. 84. μὴ ὄντος] Praemittunt Codd. Mon. DE πάντως. Pro οὐδ' ἂν ἡ in Monacc. ACDE legitur οὐδαμοῦ. Mox in Mon. DE ὑπολῃφθέντος sollemni permutatione. Cf. ad p. 212. B. In 2. ed. Paris. male exstat κινύματος. Post ὄρεξιν Hass. infert λέγω.

φησίν] Adiicit Uff. ἡ διδάσκαλος, nisi hoc additamentum potius pertinet ad superiora verba: πῶς τοῦτο λέγεις; φησίν. In seqq. Phil. 2. scribit ἴδιον ἔχειν. Θεοειδὴς more Platonico 222 (vid. ***Creuzer.*** ad Plot. p. 231. seqq.) a Nostro dicitur ἡ ψυχὴ A etiam p. 223. D. Pro ἐπεὶ καὶ uterque Cod. Philipp. habet ἐπεὶ δέ.

Εἰ τοίνυν] His verbis annectit Philippus πάσης κακίας ἡ ψυχὴ καθαρεύσειε. Pro καθάρσεως Mon. AC et margo Uffenbachiani scribunt πυρώσεως, quod expressit ***Sifanus.*** Etiam

Mon. B a r. m. in marg. habet γ̣ρ. πυρώσεως. Infra Codd. omnes praebuerunt ἐμποδισθήσεται. Legebatur ἐναποδισθήσεται.

Τὸ δὲ καλόν] Sic Monacc. omnes. Pro δὲ in edd. est γάρ. *Augentius* legit κακὸν, quum verterit: *malum*. Ἔξιν, quod editi omittunt, receptum ex Mon. B (Monacc. ACDE c. Uff. offerunt ἐξι). De usu τοῦ ν ἐφελκ. ante consonam saepius iam monui. Pro ἑαυτοῦ in Hass. est αὐτοῦ.

καθαρεύσειεν] Phil. 1. καθαρεύσειε, 2. καθαριεσειε (sic). Mon. DE καθαρεύει. Praeposit. ἐν uterque Philipp. om.

B *τῷ οἰκείῳ*] Phil. 2. τὸ οἰκεῖον.

οὐκέτι ἔξαι] Mon. ACDE οὐκ ἔτι. Phil. 2. οὐκ ἔξι ἔξι (sic), 1. ἔξι pro ἔξαι. Ante ἡγεμονεύσει (Phil. 1. ἡγεμονεύει) e Codd. omnibus insertum ἡμῖν. — *οὗτος ἐν ἐπιθυμίᾳ*] Mon. B οὕτως (Phil. 2. οὕτως), in marg. a r. m. γ. οὗτος Phil. 2. ἔχων τοῦ φωτὸς pro τοῦ φ. ἔξαι. Dein Mon. AC et Phil. 1. εἰ δ'. Artic. ante φωτὶ Mon. ACDE c. Phil. 1. 2. om. Mon. AC dant γένηται. Tum Mon. DE ἐκδέξηται. Mon. AC et Phil. 1. 2. ἡ δ' ἐξουσία. Verbo ἐργάζεται Philippus subiungit: ἅτε μηδενὸς ἔχουσα ἐνδεῶς (p. 223. B.).

C *τῶν τοιούτων — κινημάτων*] Sic Monacc. omnes c. Uff. Articulus vulgo deest. Paulo post pro ἀκριβῶς εἰδοῦσα ex Codd. Hass., Mon. BDE atque Uff. receptum ἀκρ. ἰδοῦσα. Vertit etiam *Augentius*: *intuens*. Mon. autem AC et margg. librorum Mon. B et Uff. scribunt εἰδυῖα. *Sifanus*: *noscens*. Cf. p. 223. D. Tum Mon. BD οἶα. Mon. AC τὴν φύσιν. Mon. B ἔξιν. Idem ἀρχαῖον, in marg. γ̣ρ. ἀρχέτυπον. Mon. E a m. pr. ἀποβλέπουσα. Post vero απο deletum. — *ἔξιν εἰπεῖν*] Ita Mon. D; reliqui c. edd. male ἐξὶν εἰπεῖν. Mox e Codd. omnibus restitui τὴν ἡμετέραν ψυχὴν pro vulg. τ. ἡμ. ζωὴν, et pro οὐσίαν, quod una cum edd. Mon. B et Uff. in textu habent, cum Monacc. ACDE scripsi φύσιν, idque agnoscunt Mon. B atque Uff. in marg. *Augentius* vertit: quod nostra *anima* quodammodo imitetur *essentiam* supereminentem. — *ἐξοδεύει*] Quod additum erat ν̄ in Mon. B deletum est. Dein pro οὐ dedi οὔ. Sed operae non paruerunt. Mon. B exhibet

D *νῦν ἡμεῖς*, inverso ord. Tum Hass. et Monacc. DE ἐν τῇ ζωῇ. Post *πάντως ἀεὶ ἐν κινήσει* (sic) in Mon. B punctis suppositis deleta sunt haec verba: ἀεικίνητος (Uff., in quo eadem post φύσιν εἶναι interserta leguntur, scribit ἀκίνητος), γάρ ἐξιν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, quae merum glossema sapiunt. Pro καθάπερ ex Hass. et Mon. AC recepi καθ' ὅπερ (Mon. DE dant καθόπερ).

Habet etiam Mon. B in marg. γρ. καθ' ὅπερ. Ἄν, quod aberat, in eodem libro margini adscriptum est. In Mon. D est φερώμεθα, ex mutatione recentioris manus. Paulo post pro vulg. αὐτῆς ex Hass. et Mon. ACDE reposui ἑαυτῆς, Margo libri Mon. B item habet ἑαυτῆς, praef. γρ.

P. 86. διακειμένης] Mon. B et Uff. exhibent hoc scholium: Μὴ ἐπὶ πάντων τοῦτο νομίσῃς (Uff. νοήσῃς) αὐτὸν εἰρηκέναι, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνων, ἐν οἷς μικρά τινα τῆς ἐμπαθοῦς ζωῆς ᾖ νέα (Uff. ᾖ νέα. Sed legendum videtur εἴη ἄν. Vertit etiam *Sifanus: fuerint*) λείμματα, διὰ τὴν σαρκικὴν ἀσθένειαν συγγνώμης ἄξια, ὧν καθαίρεσθαι τὰς ψυχάς φησιν (Uff. φησι), καθὰ καὶ ἄλλοις τισὶ τῶν πατέρων δοκεῖ, ὧν καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καὶ Διάδοχος ὁ Φωτικῆς ἐπίσκοπός εἰσιν (Uff. ἐξιν)· εἰ γὰρ μὴ οὕτως (Uff. οὕτω) νοήσωμεν, καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις διδασκάλοις καὶ ἑαυτῷ τὰ ἐναντία λέγοντα (Uff. λέγειν) δείξομεν. Ἔφη γὰρ ἔμπροσθεν ἄβατον καὶ ἀπαρόδευτον εἶναι τοῖς ἁμαρτωλοῖς τὴν τῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν (p. 218. D.), καὶ τοῖς θείοις δὲ ῥήμασιν (Uff. ῥήμασι) μαχόμενος ἀποφανθῇ, ἀπέραντον εἶναι τούτοις τὴν κόλασιν ἀποφαινομένοις (Uff. ἀποφαινόμενος). Ἔσαι γοῦν τοῖς ἁμαρτωλοῖς, ἀφανισθείσης τῆς κακίας (p. 212. A. B.) τοῦ ἀγαθοῦ ἡ ἔφεσις, τῆς τῶν ἀποκειμένων τοῖς δικαίοις ἀγαθῶν ἀπολαύσεως ἀμετόχοις. Μέμνησο τῶν ἔμπροσθεν.

ἐπὶ τὸ πρόσω] Mon. B ἐπὶ τὰ. πρ. Διαδέχεται loco vulgati δέχεται exhibuerunt Codd. omnes. Dein Mon. B habet προϊοῦσα, in marg. a r. m. γρ. προϊοῦσαν. — ἐνσημαίνεται] Margini Codicis Mon. B a rubricatore adscriptum est hoc scholium: Ὁμοιώματι καὶ οὐ κατὰ (in Uff., e quo *Wolfius* post διαδέχεται eadem enotavit verba, legitur κατ') ἀλήθειαν ὄντι. — εἰδώλῳ τινὶ κάλλους] Sic Hass., Mon. ABCE atque 223
Uff. Mon. D c. vulg. καλοῦ, in marg. a m. divers. γρ. κάλλους. A
Pro ἐπακολουθοῦσα in Mon. AC et in margg. Codicum Mon. B atque Uff. exstat ἐπακολουθήσασα.

Καὶ οὕτως ὁ ἐμφύλιος οὗτος πόλεμος] Ita Mon. AC. Eandem lectionis varietatem notavit *Wolfius*, Codice, cui inest, non memorato. Mon. B habet καὶ οὗτος (in marg. γρ. οὕτως) ὁ ἐμφ. οὗτος πολ. Mon. DE scribunt καὶ οὕτως ὁ ἐμφύλιος π. Vertit *Augentius*: Et *sic externum* (!) *hoc* bellum conflatur. Addunt libri Mon. B et Uff. hoc scholium; Μέμφεται (mendose *Wolfius* μέμφεσαι) μὲν ἡ μνήμη τὴν ἐλπίδα ἐπὶ (Mon. B διὰ) τοῖς ἀναλογισμοῖς τῶν πεπραγμένων· ἡ δὲ ἐλπὶς τὴν ἀπάτην εἰς (Mon. εἰ) ἀπολογίαν προβάλλεται, ὑπὸ τοῦ φαινομένου καλοῦ (vitiose Mon. ὑπὸ τοῖς φαινομέ-

νοις καλοῦς) σοφισθεῖσα Mon. ὁφισθεῖσα, *sic*), καὶ κατ' ἀλήθειαν (Mon. κατὰ ἀ.) αὐτὸ (Mon. αὐτῷ) προελομένη. — Mon. B perperam scribit μαχομένη. Ὡς Mon. DE om.

δάκνηται] De huius verbi usu metaphorico vid. ad Synes. Calv. Enc. p. 76. et 80. sq. — τῇ μεταμελείᾳ] Sic Codd. Monacc. Ex Hass. et Uff. nihil varietatis enotavit *Wolfius*. Vulg. legitur μεταμελίᾳ.

B πτωχή] Sic Codd. omnes; edd. πτωχήν. Hass. pro ἴεται habet ἵεται, et λοίποντος pro λείπ. Mon. D σφαλομένη διὰ ἀκρισίαν. Mon. B διὰ ἀκρασίαν, in m. γρ. ἀκρισίαν. Pro τοῦ ὄντος καλοῦ c. Codd. DE et Uff. scripsi τοῦ ὄντως καλοῦ. P. 225. B. τοῦ ἀληθῶς καλοῦ. Ante τυχεῖν Mon. AC et Uff. interserunt καὶ, idque Mon. B a r. m. in marg. habet.

ἐνδεῶς ἔχουσα] Phil. 1. 2. ἔχ. ἐνδ. Pro αὕτη Hass., Mon. DE, Uff. (in contextu), et Phil. 1. dederunt αὐτή. Phil. 2. et Mon. B vitiose scribunt αὐτῇ. Mon. AC et in margg. Mona-
C censis B atque Uffenbachianus αὐτό. Phil. 1. τῶν οὐ καγαθῶν (sic). Mon. DE τινὸς καλοῦ. Pro κινουμένη ex Codd. omnibus receptum γινομένη. Ita legitur etiam in Phil. 1.; 2. Phil. habet γενομένη. Paulo inferius Phil. 1. pro δέχεται scribit ὑποδέχεται. — ἐνεργεῖται] Sic Codd. omnes una cum Phil. 1. 2. Vulg. ἐνήργηται. Post τί Phil. 1. om. καί. Dein Mon. B c. Uff. exhibet ὁ θεῖος ἀπόστολος. Ita quidem Noster p. 224. C.; sed sine plurium Codicum testimoniis additamentum illud recipere nolui. De re vid. *Paul.* Apost. Ep. ad Rom. VIII. 24. Tum ap. Phil. 1. 2. legitur ἀλλ' οὔτε τῆς μνημ. ἐνεργ., et in Mon. B ἐπιδεής ἐστιν. — μνημονευθῆναι] Hass. et Uff. μνημονεύεσθαι.

Ἐπεὶ δὲ οὖν] Mon. ACDE c. marg. libri Uff. et Phil. 1. 2. ἐπειδὴ οὖν. Mon. B ἐπεὶ οὖν, in m. a r. m. γρ. ἐπειδή. Δὲ ab Hass. deletur. — τὸ δὲ ἀγαθόν] Mon. AC et Phil. 1. 2. τὸ δ' ἀγ. Pro vulg. ἀγαθοῦ ex Codd. Monacc. et Phil. 1. receptum ἀγαθῷ. Dein Mon. DE legunt πάντως φιλόν. De adverbio πάντως cum vi in clausula posito vid. ad p. 185. A.
D Mon. AC ante πάντως distinguunt, verba διά τοῦτο omittentes. Pro vulg. ἐν ἑαυτῇ c. Hass., Mon. B atque Uff. scripsi ἑαυτήν. Cf. p. 222. C. Neque aliter legerunt *Augentius* et *Sifanus*. Tum Phil. 2. male habet ὃ θέλῃ ἔχει. Praepos. εἰς ante ἑαυτὴν idem om. Mon. DE pro ἔξω δὲ αὐτῆς dant ἔξωθεν δὲ αὐτῆς. Verba ἔξω δὲ — μόνη ut inserenda in libro Mon. B m. diversa margini adscripsit. Mon. DE om. μή. Articulus ante κακία in Mon. AC deest. Quod vulgo post ἥτις sequitur εἰ Hass. et Monacc. ACDE c. Phil. 1. 2. iure omittunt. Κἂν in Mon. D a corr.

m. appositum. Món. B in contextu habet *εἰ καὶ*, in marg. *γρ. κἂν*. Phil. 1. 2. post *εἰπεῖν* inserunt *ἤ*. Scripsi igitur *ἤτις, κἂν παράδοξον εἰπεῖν ἤ*. Sed *ἤ* rectius abest. De qua ellipsi vid. *Jacobitz.* ad Lucian. Catapl. p. 7. — *ἐν τῷ μὴ εἶναι*] Mon. B et Uff. exhibent hoc scholium: *Εἰσί τινα, ἅπερ οἱ ἔξω φασὶν ἐν τῷ γίνεσθαι ἔχειν τὸ εἶναι, οὐκ ἐν τῷ γεγονέναι, ὥςπερ τὴν σκιὰν τῶν σωμάτων· αὕτη* (Wolf. *αυτη*, sic) *γὰρ χωρισθείσης* (Uff. *χωρισθεῖσα*) *τῆς ποιούσης αἰτίας ἀφανὴς γίνεται, οὐ καθάπερ αἱ οὐσίαι καὶ τῶν ποιούντων αἰτίων χωρισθέντων μένουσιν* (Uff. *μένουσι*)· *τοιαί τὴς* (ita Mon. in contextu; correxit tamen in marg. rec. m. *τοιαύτη καὶ*, quod et Uff. agnoscit) *ἡ κακία ἐν τῷ γίγνεσθαι* (vitiose Mon. *γιγίνεσθαι*) *καὶ πράττεσθαι μόνον ἔχει τὸ εἶναι, ὅπερ ταὐτὸν* (ita Uff. et in marg. Mon. a r. m. Posterior in textu mendose *ταὶ τὸν*) *ἐςι* (Mon. *ἐςὶν*) *τῷ* (Mon. a m. pr. *τὸ*) *μὴ εἶναι.* De hac re conf. quae annotavi ad p. 206. C.

ἐςι κακίας γένεσις] Mon. B *ἐςιν.* Quod deinceps editi habent *καὶ* iubentibus libris MSS omnibus expunxi. Proxime c. Mon. BDE, Uff. et Phil 1. scripsi *ἡ*. Phil. 2. male habet *ἦ*. Vulg. artic. abest.

P. 88. *ὄντος ςέρησις*] Phil. 2 vitiose *ὄντως*. De re vid. Annot. ad p. 206. C.

Ὁ οὖν — — — πάντως ἐςὶν] Haec in Mon. D corr. m. in marg. supplevit. Ante *μὴ εἶναι* ap. Phil. 2. desideratur *τῷ*. Pro *ἐςὶν* Mon. D offert *ἐςί*. De re conf. infra p. 227. C.

Ἐπειδὰν οὖν] Phil. 2. *οὖν* om. Articulum ante *ποικίλα* Mon. D a r. m. supra lin. habet. De *ποικιλία τῆς φύσεως* dignus est qui laudetur *Synes.* Calv. Enc. c. 7. p. 69. C.: *Τὰ πρῶτα τῶν ὄντων ἁπλᾶ· κατιοῦσα δὲ ἡ φύσις ποικίλλεται. Ἡ δὲ ὕλη τῶν ὄντων τὸ ἔσχατον· ταύτῃ καὶ ποικιλώτατον.* In Dion. p. 44. D. *ποικίλον ἡ φύσις ἡμῖν.* Ib. p. 45. A. *κατὰ πᾶσαν ζῆσαι* (malim *ζέσαι* cum *Bevingio* Emendatt. in Synes. P. I. in novv. Annall. philologg. et paedagogg. curantibus *G. Seebodio, J. Chr. Jahnio* et *R. Klotzio.* Suppl. I. 3. 1832. p. 346.) *τὴν ποικιλίαν τῆς φύσεως.* Noster de hom. opific. c. 6. init.: *οὐ γάρ ἐςι δυνατὸν ἐν τῇ ἁπλότητι τῆς θειότητος τὸ ποικίλον τε καὶ πολυειδὲς τῆς ἀντιληπτικῆς ἐνεργείας κατανοῆσαι.* Cf. supra p. 184. D. et p. sq. A. — Verbum *ἀποσκευάζεσθαι, abiicere* vel *proiicere* (vid. *Creuzer.* ad Plot. Vol. III. p. 23, a.), eodem modo utitur *Synes.* Calv. Enc. cap. c. p. 70. B.: *καὶ πᾶσαν ἀποσκευάσασθαι τὴν φλυαρίαν τῆς φύσεως*, ad quem locum vid. quae annotavi p. 138. De v. *θεοειδὴς* vid. supra ad p. 222. A. Dein libri Monacc. omnes c.

Phil. 1. 2. recte exhibent *γένηται*. In Hass. scribitur *γεγένηται*.
224 Vulg. *γίνεται*. Tum in Phil. 2. *ὑπερβάς*. — *ἐπῄρετο*] Ita
A Hass. et omnes Monacc., itemque Phil. 1. 2. Cf. p. 208. D. Edd. *ὑπῄρετο*. Tum Mon. BDE *οὐκ ἔτι*. Phil. 2. *οὐκ ἔτινα* (sic). *Τινὰ*, quod Hass. delet, in Mon. libro B r. m. in marg. supplevit. Articc. ante *ἐλπίδι* et ante *μνήμῃ* ab Hass. delentur. Alterum ante *μνήμῃ* Mon. AC om. — *τὸ μὲν γὰρ*] *Μὲν*, quod vulgo abest, praebuerunt Hass., Monacc. omnes et Phil. 1. 2. — *τῇ δὲ — — ἀσχολίᾳ*] Sic Monacc. omnes, Uff. et Phil. 1. 2. Edd. *ἡ δὲ — ἀσχολία*. Artic. ante *ἀγαθῶν* in Mon. D superscriptus. Mon. E in contextu habet *καλῶν*, in marg. *ἀγαθῶν*. Inverso verborum ordine Phil. 1. *ἀσχ. σῶν ἀγ.* Verbum *ἐκκρούειν* sensu metaphorico usurpatum illustravi ad Synes. de Provid. p. 269. Dein praeeuntibus Codd. Mon. BDE atque Phil. 1. 2. scripsi *οὕτως*. Edd. dant *οὕτω*. Cf. ad p. 183. D. Mon. B a m. pr. exhibebat *ἰδιώμασι*. Post vero *ν* deletum. — *ὑπολειφθῆναι*] Phil. 2. *ὑπολῃφθῆναι*. De qua permutatione vid. ad p. 212. B. Post *αὐτῇ* Codd. Philippiani addunt *πάντων*.

B *ἐστιν ἡ ἀγαπή*] Mon. B *ἐστι*. — *ἡ — σχέσις*] Articulus a Phil. 2. abest. De voc. *καταθύμιον* vid. supra ad p. 203. C.

ἁπλῆ καὶ μονοειδὴς — ἡ ψυχή] Articulum, quem editi ante *ἁπλῆ* inserunt, Codd. omnes c. Phil. 1. 2. recte om. Vocab. *ἁπλοῦς* et *μονοειδὴς* (*uniformis*, i. e. *purus*, *sincerus*, vid. *Heindorf.* ad Plat. Phaedon. p. 100., coll. *Plotin.* VI. 9, 3. p. 760. F.; Vol. II. p. 1392, 17—18. ed. Creuz.) iungit Noster etiam in libro de hom. opific. c. 20. T. I. p. 98. B): *Τὸ ὄντως ἀγαθὸν ἁπλοῦν καὶ μονοειδές ἐστι τῇ φύσει, πάσης διπλόης καὶ τῆς πρὸς τὸ ἐναντίον συζυγίας ἀλλότριον.* Item *Synes.* de Provid. c. 9. p. 97. C.: *Οὐ μὴν ἁπλῆ τίς ἐστιν ἀγαθῶν, οὐδὲ μονοειδὴς ἡ ἐνέργεια.* De Regn. c. 10. p. 10. A.: *οὐχ ἁπλοῦν τι χρῆμα, οὐδὲ μονοειδὲς ἄνθρωπος.* — *θεοείκελος*] Mon. DE scribunt *θεοΐκελος*. Voc. epicum *θεοείκελος* a Platonicis valde frequentatum est, e c. a Nostro de hom. opif. c. 22. T. I. p. 101. D., a *Synesio* Calv. Enc. p. 74. B. al. Pro vulg. *γινομένη* ex Codd. omnibus, etiam Phil. 1. 2., rescriptum *γενομένη*. In calce Codicis Uff. legebatur haec nota: *καθ' ὁμοίωσιν δηλονότι καὶ μετοχὴν, οὐ κατ' οὐσίαν γινομένη* Mon. autem B ita habet: *καθομοίωσιν, οὐ κατ' οὐσίαν δῆλος ὅτι* (sic) *καὶ μετοχὴν γινομένην* (sic). — Pro *εὕροιτο* (Mon. B et Phil. 1. dant *εὕροι τὸ*) e Monacc. ACDE atque Phil. 2. correxi *εὕρῃ τό*. Dein Mon. B habet *ἄδολον*, in marg. a r. m. *γρ. ἄϋ-*

λον. Phil. 2. ante ἀγαθὸν, Mon. autem AC una cum Phil. 1. post ἐκεῖνο distinguunt, quam interpungendi rationem sequuti sunt *Augentius* et *Sifanus*. Pro τοιόν τι Hass. et Monacc. omnes praebuerunt τῷ ὄντι. Phil. 1. 2. neutrum habent. Mox libri Monacc. AC scribunt τῷ (pro τε) αὐτῷ. Ap. Phil. est neque τε, neque τῷ. Dein Hass., Mon. B et Uff. dant συναναχίρωται. Ἀγαπητικῆς pro ἀγαπητῆς receptum e Monacc. et Phil. 1. 2. Tum Phil. 1. offert πρὸς ὃ ἀεὶ καταλ. In seqq. pro γινομένη Mon. DE scribunt γεν. Phil. 2. ἔξι pro ἐξίν. Post ἐπιθυμίας Codd. omnes c. Phil. 1. 2. recte addunt δέ, quod in editis deest. Paulo post Monacc. BDE c. Phil. 1. 2. legunt ἐν ἑαυτῷ. Mox Mon. AC ἐν ἀνενδεεῖ. Hass., Mon. B et Phil. 1. 2. γενομένην. Mon. DE ἐκβαλεῖν. Post διάθεσιν Phil. statim adiungit verba: τοῦ δὲ τοιούτου. Dein Mon. AC dant ᾗ τότε. Hass. ἢ τότε. C

Τοῦ δὲ τοιούτου δόγματος] Articulum in editis ante τοιούτου male repetitum libri Monacc. omnes et Phil. 1. 2. iure om. De Hass. et Uff. ap. *Wolfium* silentium est. Statim Mon. DE scribunt καὶ ὁ θεῖος ἀπόστολος καὶ ἡμῖν. Post πάντων Mon. AC inserunt γὰρ, quod Mon. B a r. m. in marg. habet. Inverso verborum ord. Mon. DE offerunt ἐν ἡμῖν νῦν. Pro σπουδαζομένων ap. Phil. 1. 2. legitur θαυμαζομένων. Libri Mon. AC perperam exhibent παῦλον. Tum Mon. DE προσαγγείλας. Δὲ post μόνης Mon. ABC, Uff. et Phil. 1. 2. om. — οὐχ εὑρών] Mon. AC, margg. librorum Mon. B et Uff., item Phil. 1. 2. οὐχ εὗρε. Et ita legit *Sifanus*. D

φησί] Mon. φησιν. Mon. AC καθαρηθήσονταί φησι, inverso ord. Vid. *Paul.* Ep. I. ad Cor. 13, 8. Pro γνώσεις Hass. dat γλῶσσαι. — ἐκπίπτει] Ita Hass., Mon. ACDE, Uff. et Phil. 1. 2., et a corr. m. Mon. B. Vulg. πίπτει. In seqq. Phil. 1. 2. ἶσον. In Mon. B, ubi erat ἴσον, corr. m. circumflexum supra duxit. Sed vid. annot. ad p. 181. C. Idem liber suo more scribit ἐξιν. Tum Mon. DE male habent τὸ, quod in Mon. B a r. m. in τῷ mutatum est. Voc. ἀεὶ corr. m. ibidem in marg. supplevit. In eodem libro primitus scriptum erat ὡς οὕτως. Corr. autem m. iungendi signum supposuit. Ante πίζιν Mon. AC et Phil. 1. 2. καὶ om. Pro συμπαραμεμενηκέναι Mon. AC et margg. librorum Mon. B et Uff. dant συνδεδραμηκέναι. Deinceps Mon. B λέγων τῇ ἀγάπῃ, inverso ord. Post τούτων ap. Phil. 1. male repetitur πάλιν.

μέχρις ἐκείνου] Sic Monacc. omnes et Phil. 1. 2. Vulg. μέχρι ἐκείνου. Ex Hass. et Uff. nihil refertur a *Wolfio*. Ἂν in Mon. D a divers. m. superscriptum. — παρῇ ἡ]

Ita correxi e Codd. omnibus, etiam Philippianis, pro vulg. *παρείη*,

P. 90. *ἀδηλίας γίνεται*] Verba *ἀδηλίας — — — πίσις ἐλπιζομένων* a Mon. DE absunt. Phil. 1. 2. exhibent *καὶ αὐτὴν ὡρίσατο λέγων· ἡ δὲ πίσις.* Mon. B *ἔξιν*, ut solet. Deinceps in Mon. DE legitur *ὑποςάσεως.* Ad v. *ὑπόςασις* Codd. Mon. B et Uff. exhibent hoc scholium: *ὅτι πᾶσαι τῆς ψυχῆς αἱ πρὸς τὸ κρεῖττον ἐνέργειαι παύσονται, ἐλπὶς, ἔφεσις, μνήμη καὶ ὅσαι τοιαῦται, πλὴν τῆς ἀγαπητικῆς κινήσεως.* Vid. *Paul.* Ep. ad Hebr. XI. 1.

ἀτρεμούντων] Sic Mon. BDE c. Uff.; margg. autem librorum Mon. B et Uff. *ἠρεμούντων*, quod agnoscunt etiam Phil. 1. 2. Mon. AC vitiose scribunt *ἠρεμούντων.* In vulgatis libris exstat *εὐτηρεμόντων*, quae vox nihili est. Verbo *ἀτρεμεῖν* (s. *ἀτρέμας ἔχειν* i. e. *ἀκίνητος μένειν*), quo inprimis delectati sunt philosophi Platonici (*Plotin.* I. 1. 9. fin. Vol. I. p. 12. ed. Creuz.: *ἀτρεμήσει οὖν οὐδὲν ἧττον ἡ ψυχὴ πρὸς ἑαυτὴν καὶ ἐν ἑαυτῇ. Αἱ δὲ τροπαὶ καὶ ὁ θόρυβος ἐν ἡμῖν παρὰ τῶν συνηρτημένων, καὶ τῶν τοῦ κοινοῦ, ὅτι δήποτέ ἐςι τοῦτο, — παθημάτων.* Vid. *Sim. Karsten.* in Philosophorum Graecc. vett. praesertim qui ante Platonem floruerunt Operum Reliqq. Vol. I. P. II. p. 88., *Creuzer.* ad Plot. Vol. III. p. 4. b. et quae annotavi ad Synes. de Provid. p. 184.) utitur Noster etiam de hom. opif. c. 13. p. 73. D. et 74. D., c. 30. p. 131. D., de Virginit. c. 24. p. 177. D. al. Nec desunt apud Nostrum exempla promiscui usus verbi *ἠρεμεῖν*, quod scriptores philosophi *τῷ κινεῖσθαι* opponere solent (vid. *Karsten.* l. c. et Vol. c. P. I. p. 105. sq.) e. c. de hom. opif. c. 13. p. 76. A. C. et c. 30. p. 133. B.

225 Verba *ἡ κατὰ τὴν ἀγάπην ἐνέργεια μένει* a Phil. 2. absunt.
A In Mon. B vocabulum *ἀγάπην* r. m. in m. supplevit. Hass. vitiose scribit *ἐνέργειαν.* In Mon. B *ν̄* deletum. Mox Mon. D habet *αὐτῇ*, Mon. E *αὐτή.* Recte deinde Codd. omnes c. Phil. 1. 2. *εὑρίσκουσα.* Vulg. *εὑρίσκουσαν.*

τῶν τε κατ' ἀρετὴν κατορθουμένων] Mon. DE om. *τε.*

ἐπὶ τοῦτό ποτε] *Ποτε* Mon. AC post *φθάσειε* inserunt. Mon. DE dant *ἔφθασεν.* Margo Codicis Mon. E *φθάσοι.* Mon. B *περιδεδραμένη* (sic, *γ̄* a r. m. superaddito). Post *τῶν ὄντων* Phil. adiungit: *τῆς γὰρ ἐν τῷ παρόντι ζωῆς κτλ.* (p. 228. D.). Dein Mon. B habet *καὶ εἰ δοκεῖ*, in marg. *γρ. καὶ ἄ.* Mon. AC et in marg. liber Uff. *καὶ ἄ.* Mon. DE *δοκεῖ πως.* Pro *αὐτῆς* Mon. AC scribunt *αὐτῇ*, Mon. DE c. Hass. *αὕτη.* Item Mon. B

in contextu., in marg. *γρ. αὐτή*. Margo Uffenbachiani *αὐτῆ*, quod sequutus est *Augentius*. Annotavit *Sifanus* in marg. ed. Bas.: „Locus corruptus in uno apographo est, *καὶ ἃ δοκεῖ μόνη πως αὐτῇ*: in altero, *καὶ εἰ δοκεῖ μόνη πως αὐτῇ*. Ego lego, *καθ' ὃ*, vel (haec vocula in Monac. exemplari ab ipso auctore penna est suppleta) *δι' ὃ δοκεῖ μόνον αὐτῆς* etc.“ Vertit igitur: *per quam solam* quodammodo ipsius divinae beatitudinis in sese conservare insigne videtur. Equidem in vulgata acquiescendum putavi. Mox pro *ἐν αὐτῇ* Codd. omnes recte dederunt *ἐν ἑαυτῇ*, idque expresserunt etiam *Augentius* et *Sifanus*. — *ἀγαπητὸν πάντως ἐστί*] Hass. *ἀγαπητόν ἐστι πάντως*. B Mon. B *ἐστὶν τοῖς γινώσκουσιν*. Tum Mon. DE scribunt *γινώσκεται δέ*. Pro vulg. *αὐτὸ* ex Hass. receptum *ἑαυτό*. Vertit *Augentius*: Deus autem *se ipsum* cognoscit. Contra *Sifanus*: *cognoscitur autem id ab numine divino*. — *διότι*] Ita Hass. et Monacc. omnes. Vulg. *διό*. Articulum ante *φύσει* Mon. AC pm. Post *γινωσκόμενον* Mon. B in contextu habet hoc scholium, repertum etiam a Wolfio in calce libri Uff.: *ὅτι κόρον οὐκ ἔχει ἡ πρὸς τὸν θεὸν τῶν ἁγίων ἀγαπητικὴ σχέσις. Λῆρος οὖν ὑπάρχει* (Uff. *ἐστιν*) *ὁ παρὰ Ὠριγένους* (Uff. *παρ' Ὠριγένους*) *ἀναπλησθεὶς τῶν νόων κόρος καὶ ἡ* (artic. Mon. om.) *ἐκ τούτου κατάπτωσις αὐτῶν καὶ ἀνάκλησις, ἀφ' οὗ τὸ πολυθρύλλητον δόγμα τῆς τῶν ψυχῶν προϋπάρξεως τε καὶ ἀποκαταστάσεως ἀσάτῳ* (vitiose Mon. *ἀσάτᾳ*) *φορᾷ περιφερομένων κατασκευάζει τὰ Ἑλληνικὰ μυθεύματα τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἀληθείᾳ ὡς κακῶν παλιγκάπηλος προσμίξαι* (Cod. uterque *προσμίξαι*) *σπουδάσας* (vid. *Origen.* de Princip. I. 3. 8. T. I. p. 64. B. et C. ed. Ruaei; ed. Redepenn. p. 132. sq.). — Dein Mon. AC exhibent *τοῦ δ' ἀλ. καλ.* Hass. *ἀληθοῦς*. Idem *ὁ ὑβριστὴς κόρος οὐ προσάπτεται*, inverso verborum ordine. Annotat *Jahnius*: „Ad sententiam Theognidei illius, quod in proverbium abiit, 155.: *τίκτει τοι κόρος ὕβριν*. Sed *κόρον* Gregorius *ὑβριστὴν* nuncupavit, fortasse sequutus poëtae cuiuspiam auctoritatem, eiusdem, opinor, cuius exemplo *Gregor.* Naz. Carm. p. 32. A. (Opp. ed. Bill. T. II.) *ὑβριστὴς κόρος* dicit.“ — *πρὸς τὸ καλὸν σχέσιν*] Hass. *σχέσιν πρὸς τὸ καλόν*. Verbum *διακόπτειν* metaphorice usurpatum attigi iam supra ad p. 199. B. — *ἡ καλὴ — ἐστί*] Recte Monacc. omnes *ἥ*. Vulg. *ἡ*. Mon. BD *ἐστίν*. — *ἀγαπητικῶς πρὸς τὸ καλὸν ἐκ φύσεως ἔχει*] „Haec, siquidem Attice loqui Gregorius voluit, sic erant efferenda: *φύσει ἐρωτικῶς ἔχει διάκειται τοῦ καλοῦ* ea ratione, qua usus est *Plat.* Conviv. p. 216. D. *ἐρωτικῶς διάκειται τῶν καλῶν*.“. *Alb. Jahn.* — *καὶ ὅρον — οὐκ*

ἔχει] Hass. et Uff. καὶ κόρον. Item Mon. B in textu, in marg. a r. m. γρ. ὅρον. Mon. DE κόρον τε. Vulgatam expressit *Augentius*, vertens: *et habet* (*sic*, omissa particula negativa) *terminum*. Utramque lectionem suo more iunxit *Sifanus*: ac *terminum et satietatem* — non habet. — μόνῳ γὰρ τῷ ἐναν-
C τίῳ τὸ καλὸν περατοῦται] Hass. μόνον γὰρ τὸ ἐναντίον τῷ καλῷ περατοῦται. Mon. E μόνῳ γὰρ τὸ ἐναντίον τῷ καλῷ (in marg. τὸ καλὸν) περατοῦται. Pro περατοῦται, quod etiam reliqui libri MSS. agnoscunt, in editis perperam exstat περατιοῦται. — οὗ δὲ ἡ φύσις] Mon. B c. Hass. et Uff. vitiose οὐδέ. Prior tamen in m. a r. m. γρ. οὗ δ' ἡ φύσις. Mon. AC οὗ δ' ἡ φ. Dein Mon. B ἐστιν. Articulum ante ἀγαθὸν om. Mon. DE. Iccirco eum delevi. Hass. scribit προσελεύσεται.

ἑλκτική] Mendose libri Mon. AC ἑρκτική. Πᾶσα in Mon. DE abest. — ἅτε δὴ φέρον] Mon. A ἅτε δέ. Mon. DE φέρων. Tum Hass. μίμημα. Mon. DE ante κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην inserunt καί. Post συγγενὲς in Mon. B deletum est τῇ ὁμοιώσει. — πάντη καὶ πάντως] „P. 237. B. πάντη τε καὶ πάντως. *Plato* absque copula πάντη πάντως dixit in Phaedro p. 246. A. Nam quod *Psellus* ab *Astio* citatus p. 388. πάντη καὶ πάντως habet, haec ipsa est posterioris aetatis ratio, quam Gregorium quoque sequutum videmus." *Alb. Jahn.* — Loquutione πάντη πάντως usus iam erat *Parmenides* Carm. v. 91. Ceterum πάντη καὶ πάντως, ut h. l., ap. Nostrum legitur etiam infra p. 227. C. et de Orat. dom. Or. V. T. I. p. 758. A.; in libro autem de hom. opif. c. 16. p. 87. B. et c. 21. p. 99. C. πάντη τε καὶ πάντως. — Deinde Mon. B inverso verborum ordine habet ἀποσωθῆναι τῷ θεῷ. — ἀλλ' εἰ μὲν κούφη καὶ
D ἀπέριττος τύχοι] „De vocabulo κοῦφος ad animum tralato supra vidimus ad p. 220. D. Ἀπέριττος animus dicitur *qui nil alieni* i. e. *nil terreni secum trahit*, sed, suam i. e. caelestem servans naturam, alacer est et expeditus ad aeterna. Conf. egregium illum locum, quem ex libro anonymi de virtute (ed. *Wegelin.*) ad p. 220. D. attulimus. Quamquam quod anonymum dixi libri auctorem, edoctus nunc sum a titulo, qui reperitur in Cod. Monac. MS. 78. fol. 271., eum fuisse τὸν Ῥακένδυτον. Sed ad universam hanc Gregorii sententiam: εἰ μὲν κούφη καὶ ἀπέριττος τύχοι —, — εὔκολος — γίνεται, conferendus est *Senecae* locus Consol. ad Marc. cap. 23.: *Facilius ad superos iter est animis cito ab humana conversatione dimissis. Minus enim faecis ponderisque traxerunt: antequam obducerentur, et altius terrena conciperent, liberati, leviores ad originem suam revo-*

lant.“ *Alb. Jahn.* Vertit *Augentius*: si fuerit quidem levis et *expedita*; *Sifanus*: *siquidem levis, expedita atque sincera fuerit.* Equidem dedi: sed si fuerit *levis* et *simplex* (i. e. *pura, sincera*). Pro vulg. *τύχῃ* ex Hass., Mon. BDE atque Uff. rerepi *τύχοι*. Margini Codicis Hass. adscripta erant haec: *ὁ μακάριος Γερμανὸς ὠβέλισε μέρος τῶν ἔμπροσθεν, ὡς νόθα.* At Marcianus liber Nr. 68., a *Jac. Morellio* laudatus in Bibliotheca manuscripta Gr. et Lat. T. I. p. 67., in marg. cum asterisco ita habet: *Ταῦτα ὁ μακάριος Γερμανὸς ὠβέλισε* (l. *ὠβέλισεν*) *ὡς νόθα, ἕως τοῦ σημείου τούτου.* Cf. ad p. 227. D. — Tum Mon. DE scribunt *αὐτὴν ἀχθηδόνος σωματικῆς πιεζ.*, inverso verborum ordine. Cf. p. 220. D. — *ἡδεῖα καὶ εὔκολος αὐτῇ ἡ — προσχώρησις γίνεται*] Pro *αὐτῇ* Mon. DE habent *αὐτὴ*, Hass. *αὕτη*, itemque Mon. B a m. pr., a rec. *αὐτῇ*, quod una cum edd. agnoscunt reliqui MSS. Dein Mon. E offert *πρὸς τὸ ἐπισπώμενον.*

Εἰ δὲ τοῖς τῆς προσπαθείας ἥλοις — καταπαρείη] In Mon. B articulum *τοῖς*, a m. pr. neglectum, rec. m. margini apposuit. Vitiose Mon. DE scribunt *εἰς τὰ* (*sic.* In prioris vero libri margine notata sunt duo puncta) *πρὸς τὰ ὑλώδη σχέσιν.* Hass. et in textu liber Mon. B dant *τῇ — — — σχέσει.* Posterior tamen in marg. *γρ. εἰς τὴν — — σχέσιν.* Deinceps idem in textu *κατασεισμῶν* (sic), in marg. a r. m.: *παρῇ, οἷόν τινα πάσχειν εἰκὸς ἐν τοῖς συμπτώμασι τῶν. Καταπαρείη* pro *καταπαρῇ* ex Hass. et Mon. DE receptum est. Ceterum de h. l. *Jahnius* annotavit: „De Platonica hac imagine omnia sunt notissima. Vid. *Wyttenbach.* ad Plut. de S. N. V. Annot. p. 125. sq. ed. 1. et ad *Plat.* Phaedon., collatis quos laudat V. doct. Sed ut est omnino Gregorius noster iusto nimis neglectus etiam a viris in patribus eccl. bene versatis, ita nemo, quoad equidem sciam, huius imaginis exempla e Gregorio attulit. Ex permultis duo ad nostrum locum attulisse sufficit. Cf. de beatitud. Or. VIII. T. I. p. 833. C.: (*ἡ ψυχὴ*) *οἷόν τινι ἥλῳ πρὸς τὰ ἡδέα τοῦ βίου τῇ αἰσθητικῇ δυνάμει προσκολλωμένη* (l. *προσκεκολλημένη*. „Placet lectio Codicis Monac. 107, qui habet *προσηλωμένη*“ *Kr.*), *δυσαποσπάστως ἔχει τούτων, οἷς συνεφύη προσκολλωθεῖσα* (l. *προσκολληθεῖσα*. „Ita legitur etiam in Cod. Mon. 107.“ *Kr.*). De Virginit. c. 5. T. III. p. 132. C.: *πῶς — ἔτι δύναται πρὸς τὸ συγγενές τε καὶ νοητὸν φῶς ἐλευθέρῳ ἀναβλέπειν τῷ ὄμματι ἡ προσηλωθεῖσα κάτω τῇ ἡδονῇ τῆς σαρκὸς, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν* (l. *τῇ ἐπιθυμίᾳ*) *πρὸς τὰ ἀνθρώπινα πάθη ἀποσχολήσασα* (l. *— ἀσα-*

σα), sc. ψυχή; [scribendum potius c. Cod. Monac. 23. καὶ τὴν ἐπιθυμίαν — — — κατασχολήσασα. Kr.]." — οἷόν τι] Sic Hass. et Mon. DE. Vulg. οἷόν τινα. Tum iidem libri Monacc. πάσχουσιν. Mox Mon. B ἐμπιεσθέντα τοῖς χρώμασιν, 226 in marg, a r. m. γρ. ἐμπιεσθέντα τ. χώμασι. — καθ' ὑπόθεσιν] Vid. ad p. 213. D. Pro τὸ μὴ Hass. et Mon. BDE perperam scribunt τῷ μή.

P. 92. βεβαρῆσθαι] Tres libri posteriores vitiose habent βεβαρεῖσθαι, et Mon. AC βαρῆσθαι. Tum Mon. DE διαπεπερωννεῖσθαι. Iidem libri c. Hass. εὑρεθεῖσι. Mon. B ἐνευρεθεῖσιν ἐν τῷ χώματι, in marg. a r. m. γρ. χώματι (voluit haud dubie τῷ χώματι, sine praepositione). Ἐν τῷ χώματι ex Uff. enotavit etiam *Wolfius*. — συμπτώσεως] in Mon. B σι r. m. in marg. supplevit. Dein idem liber habet ὁβίας, σι a r. m. superscripto et βι deleto. Hass. τῆς ὁσίας, Pro τῆς συμπτώσεως ὁσίας in Mon. D legitur τῆς ταφῆς. Supra ταφῆς r. m. posuit γρ. βίας. Mon. E scribit τῆς βίας. — ξανθήσεται] Mon. A primitus habebat ξανθήρεται, rec. autem. m. pro ρ̄ correxit σ̄. — τοιοῦτον] Mon. B τοιοῦτο. Paulo infe- B rius Uff. ἐφέλκεται. Hass. ἐφέλκῃ. Mon. B ἠφέλκει, in marg. a r. m. γρ. ἐφέλκεται. Mon. DE ὑφέλκει. Quorum prior in marg. hoc exhibet scholium: σημείωσαι ὅτι οὐ λέγει τὸν ἐν ἀπηγορευομένοις κακοῖς συζήσαντα καὶ μὴ μετὰ ἄλλα (Cod. ἀλλὰ) τὸν ὑπὸ ἀβουλίας καὶ εὐθεραπεύτοις πλημμελήμασιν ἐμπεσόντα καὶ μετανοήσαντα. — οὐ γὰρ μισῶν] Hass. οὐδὲ γάρ. Mon. BD οὐδὲ ἀμυν. Mon. E καὶ pro οὐδ'. Paulo post Hass. et Mon, DE ὁ θεὸς, quod Mon. B a r. m. habet, omittunt. — ἐσι πηγὴ πάσης μακαριότητος] Mon. B ἐσιν. De metaphorico vocis πηγὴ usu, Platonicis frequentatissimo, vid. quae annotavi ad Synes. de Prov. p. 206., coll. Nostro p. 228. D., de hom. opif. c. 5. T. I. p. 54. C. et de beatitudd. Or. I. T. c. p. 764. C. Deinde auctoritate Codicum Hass., et Monacc. omnium C pro ἐπισπᾶται τὴν ψυχὴν scripsi τ. ψ. ἐπ. — τῷ χρυσίῳ — ἐκκαθαίροντες] Hass. dat χρυσῷ. Ad verba διὰ πυρὸς Cod. Mon. D in marg. habet: Τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἐκ τοῦ κή ψαλμοῦ (T. I. p. 121. A. ed. Garn.): Οἶμαι ὅτι τὸ πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον εἰς κόλασιν τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ διακόπτεται τῇ φωνῇ τοῦ κυρίου, ἵνα, ἐπειδὴ δύο εἰσὶν ἐν τῷ πυρὶ δυνάμεις, ἥ τε καυσικὴ καὶ ἡ φωτισικὴ τὸ (Basilii edd. addunt μὲν) δριμὺ καὶ κολασικὸν τοῦ πυρὸς τοῖς ἀξίοις τῆς (Cod. Mon. pessime τοῖς) κολάσεως (Basilii edd. ex-

hibent *καύσεως*) *προσαπομείνῃ, τὸ δὲ φωτιστικὸν αὐτοῦ καὶ λαμπρὸν τῇ φαιδρότητι τῶν εὐφραινομένων ἀποκληρωθῇ. Φωνὴ οὖν* (excidit in Mon. libro *κυρίου*) *διακόπτοντος φλόγα πυρὸς καὶ μερίζοντος, ὡς ἀλαμπὲς μὲν εἶναι τὸ πῦρ τῆς κολάσεως, ἄκαυστον δὲ τὸ φῶς τῆς ἀναπαύσεως ἀπομεῖναι.* — *Ἐκκαθαίροντες* pro vulg. *ἐκκαθαροῦντες* recepi ex Hass. et Monacc. omnibus. *Δὲ* post *κἀκείνου*, in Codd. Hass. et Mon. DE neglectum, Mon. B a r. m. in marg. habet. Post *οὕτω* in Mon. B et Uff. hoc exstat scholium: *Κατὰ τὴν ἀνωτέρω* (Mon. corrupte *ἀναγέρων*) *παρ' ἡμῶν* (Uff. habet *παρ' ἡμῖν*) *λεχθεῖσαν διάταξιν* (vid. schol. ad p. 222. D.) *ἔνθα περὶ τῆς ἀφανισθείσης κακίας διαλαμβάνει, νοητέον καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ ἑξῆς. Ἀνάγνωθι ταῦτα κἀκεῖνα ἐπιμελῶς.* Vid. p. 212. A. B. et Annot., et p. 229. B. — *τῷ καθαρσίῳ πυρί*] Sic Codd. Hass., Mon. BDE atque Uff., probantibus ***Augentio*** et ***Sifano***. Edebatur *τῷ ἀκοιμήτῳ π.*, quod Mon. B et Uff. in marg. habent. Vid. Nostri Or. catech. c. 35. p. 67. sq. ibique annotat. p. 280. et 252., Or. de mort. p. 634. D., 635. D., 636. A. In seqq. pro *ὡς ἂν* e Codd. Mon. BDE atque Uff. receptum *ἕως ἄν*. Cf. ad p. sq. B. Mox libri Mon. DE scribunt *ἅπαν ἀναλωθῇ*. Mon. B et Uff. *ἅπαν ἀναλωθείη*, quorum ille in marg. habet *γρ. ἀπαναλωθῇ*, hic *ἀναλωθῇ*. Vocabulum *αἰωνίῳ*, quod editi ante *πυρὶ* inserunt, Codd. Monacc. BDE c. Uff. omittunt, neque agnoscunt interpretes Lat., unde id exterminare non dubitavi.

κολλωδεσέρων] in Mon. B a r. m. correctum est e *καλλωδ*. Mon. D vitiose scribit *κωλλωδ*. Mon. E habet *κολ-*
ω
λοδ. Dein Mon. B a m. pr. *διαβάθος*, a rec. autem ō mutatum in *ον*. In eodem libro *διεξαχθείη* r. m. emendavit e *διεξαθείη*. Quae inter *σχοίνου* et *ἐφέλκοιτο* intersunt verba Cod. Mon. B a diversa manu in m. habet, ita legens: *καὶ βεβαίωσις τῶν ἐπὶ τὰ ἐντὸς ἐκ τοῦ ἄκρου τὴν σχοῖνον.* Quibus a r. m. supposita leguntur haec: *γρ. βιαίως τις ἐπὶ τὰ ἐντὸς ἐκ τοῦ ἄκρου τὴν σχοῖνον ἐφέλκοιτο, ἀνάγκη πᾶσα τὴν μέν.* Uff. in textu habet *βεβαίωσις τῶν ἐπὶ*, in marg. *βιαίως*. Tum Mon. DE scribunt *ἐπὶ τὰ ἐκτὸς τοῦ ἄκρου*. Mon. E dat *ἀφέλκοιτο*. — *περιπλασθέντα*] Sic Mon. BDE atque Uff. Vulg. *παραπλασθέντα*. Tum Mon. D male scribit *τρυμαλίας*. Mox Mon. DE *ἀποξεωμένην*. In seqq. Mon. E *αὐτοῦ γενέσθαι. Γενέσθαι* legitur etiam in Hass. Articulum ante *τάσιν* in Cod. Mon. B rec. m. ad marg. adscripsit. — *τοιοῦτόν τι*] Mon. DE

om. τι. Quorum posterior liber exhibet περὶ ψυχήν. Post ἐννοεῖν excidit fortasse τήν. Annotavit etiam *Sifanus*: „Locus corruptus utrobique videtur.“ Dein Mon. B offert γεώδεσιν.
227 Ed. Paris. 1. vitiose ἐνειλεθεῖσαι.
A P. 94. χάμνειν καὶ διατείνεσθαι] „i. e. *dolore laborare et discruciari*. Nam διατείνεσθαι proprie ii dicuntur, qui tortura excruciantur: hinc verbum pariter atque reliqua composita κατατείνεσθαι, παρατείνεσθαι ad vehementissimum quemque dolorem et cruciatum saepissime transfertur. Quo de usu loquendi uberrime disputabimus ad Platonis Conviv. p. 207. B.: τῷ λιμῷ παρατεινόμενα. Nostro loco torturae imago in proximis haud obscure apparet.“ *Alb. Jahn.* — τοῦ δ' ἀλλοτρίου] Mon. BDE pro δ' exhibent δέ. Tum Mon. D διὰ τοῦ συμφυῆναι. Mox Codd. omnes dederunt ἀποξυομένου, cuius loco in ed. Paris. 1. legitur ἀποξυρομένου, in 2. ἀποξυ-
οι
ρωμένου. Mon. DE habent ἀνυποζάτους, $\overline{οι}$ a r. m. superscripto. Mon. B a m. pr. ἐπάγοντες.

Οὐκοῦν, εἶπον, οὐχ ἡ θεία χρίσις] Mon. B οὐκ οὖν ἡ θεία χρ., εἶπ. Et ita videtur legisse Uff., quum *Wolfius* annotaverit, ab eo deleri οὐχ. Uterque liber scribit ἔοικεν οὐ
ει
κατὰ τὸ προηγ. Dein Mon. B ἐπάγῃ, $\overline{ει}$ a r. m. supra posito. Quod sequitur τὴν in hoc libro eadem manus margini adscripsit. — ἀλλ' ἡ μέν] Sic Hass., Mon. BDE atque Uff.; Mon. AC ἀλλ' εἰ μέν. Vulg. ἀλλὰ τὸ μέν. Tum Hass. ὑπέδειξεν. Item Mon. B in contextu, in marg. γρ. ἀπέδειξεν. Mon. DE ὑπέδειξε τὸ ἀγαθόν. Mon. B a m. pr. ἐνεργεῖν, a rec. autem $\overline{ν}$ deletum. Idem liber a m. pr. habebat ἐπισπωμένης. Rec. tamen manus $\overline{ς}$ delevit.
B Οὕτω] Mon. B οὕτως. Ἔστι r. m. in eodem libro margini apposuit. — ὅτι μέτρον τῆς ἀληθόνος ἡ τῆς κακίας — ποσότης ἐστίν] Vid. ad p. 185. C. Huc pertinere videntur, quae in Cod. Mon. D e *Basil. M.* Homil. in Psalm. XXXIII. T. I. p. 147. B. C. margini addita sunt. Vocc. κακίας ἐν Mon. DE omittunt; verba autem ἐν ἑκάστῳ — εἰς τοσοῦτον ἐν ἀ —, utpote in textu neglecta, Cod. Mon. B in marg. habet. — εἰς τοσοῦτον] Hass. et Mon. DE om. — τὸν μετρίοις τισὶ συνενεχθέντα πλημμελήμασιν] Τὸν in Mon. B a r. m. correctum e τό. Additum τισὶ ex Monacc. quinque. Hass. habet τισίν. Vertunt etiam *Augentius* et *Sifanus*: in mediocria *quaedam* delicta. Vitiose Mon. A συνεχθέντα. Deinceps pro vulg. χρίσει ducibus libris Hass. et Mon. BDE

scripsi *καθάρσει*. Cf. p. 234. D., 254. C. et 255. A. Respexit nimirum Noster *Origen.* de Princip. II. 10. §. 5. et 6. Mox Mon. E dat *πλέον*. Hass. *πλείων — ἐλάττων*. Tum vulg. *ὡς ἂν* praeeuntibus libris Hass., Monacc. BDE atque Uff. mutavi in *ἕως ἄν*. Cf. ad p. 226. C.

Ὡι τοίνυν] Mon. AC *ὧ τ.* Mon. DE om. *πολύς*. In Mon. B a m. pr. erat *ἔπεσιν*. Rec. autem m. *ν̄* delevit. Ibidem *ἀνάγκη* enatum ex *ἀνάγκην*. Pro *ἐπ' αὐτῷ* c. Hass., Monacc. C BDE atque Uff. dedi *ἐπ' αὐτοῦ*. In Mon. D scribitur *ἐνκαταμέμικται* (sic). Mox in Mon. ABC *ἠλάττωται*, in DE *ἐλαττοῦται*. — *τὸ ἐν τῷ ὄντι μὴ ὄν*] Mon. DE *τῷ ἐν τῷ ὄντι*. Hass., Mon. ABC atque Uff. *τῷ ὄντι* sine *τὸ ἐν*. Vulg. *τὸ ὄντως*. Sed vid. supra p. 223. D. Tum Mon. BDE scribunt *μηδέ*. — *εἶναι φύσιν οὐκ ἔχει*] *Εἶναι*, quod Hass. perperam delet, Mon. B a r. m. in m. habet. Vid. ad p. 198. B. Verba *πᾶσα προαίρεσις* Hass. delet. Mox lectionem depravatam *μὴ χωρήσει*, quam *S. P. Heyns* in Disput. historico-theo- D log. de Gregorio Nyss. p. 172. expungendo *μὴ* corrigere voluit, praeeuntibus libris MSS. omnibus mutavi in *μεταχωρήσει*. Mon. DE scribunt *τὸ μηδέν*. Mon. E *ὑπολῃφθῆναι* (vid. ad p. 212. B.) *χωρίον*. Sed *δοχεῖον* recte habet. De metaphorico huius vocis usu vid. ad Synes. Calv. Enc. p. 127. Pari elegantia Noster de hom. opif. c. 12. p. 68. B. *δοχεῖον τῆς νοερᾶς φύσεως τὴν καρδίαν εἶναί φησιν*. Mire vertit *Augentius: elementum*, legens scilicet *στοιχεῖον*.

τί τὸ κέρδος] Articulum praebuerunt Codd. Hass., Mon. BDE atque Uff. Dein cum Hass., Mon. B et Uff. scripsi *τῆς χρήσης ταύτης* (novissimum vocabulum e reliquis libris et scriptis et editis abest) *ἐλπίδος*, quam lectionem expresserunt *Augentius* et *Sifanus*. Mon. DE habent *τ. χρησοτάτης ἐλπ.* *Ἐγὼ* in Mon. DE abest. Mox in Mon. B legitur *ἐξίν*. Idem dat *ἐνιαυσιαῖον* (*sic*, a m. pr.). Hass. et Mon. DE *ἐνιαύσιον*. — *εἰ δ'*] Mon. BDE *εἰ δέ*. Mon. E habet *ὀδύνη ἐκείνη*. Dein Mon. B c. Uff. *τίς ἡ ἐκ τῆς ὑς. ἐλπ. ὑπολ. παραμ.*, quod probandum videtur. Hass. et Mon. DE *ὑπολείπεται*. Mon. B *ὑπόλειπται*, *ε* a r. m. superscripto; in marg. a r. m. *γρ. ὑπολέλειπται*. — *ἡ κόλασις*] Cod. Mon. B una cum Marciano Nr. 68. (ap. *Jac. Morell.* in Biblioth. manuscripta Graec. et Lat. T. I. p. 67.) addit hanc notulam: *Ἕως ὧδε* (vitiose Monac. *ἕως δὲ*) *ὡς προέφημεν* (ad p. 225. C.) *τὰ ἠθετημένα ὑπὸ τοῦ μακαρίου Γερμανοῦ*. Annotavit ibid. *Morellius*: „Nimirum quae

sunt infra asteriscos posita, tanquam supposititia et ab Origenianis ad errorem de poenis impiorum in inferno aliquando desituris inserta, reiiciebat Germanus Patriarcha Constantinopolitanus in Apologia Gregorii Nysseni, quam Photius refert Cod. CCXXXIII." Sed h. l. nequaquam silentio praetereunda sunt, quae egregie observavit ***Alb. Jahnius.*** „Poenas," inquit vir doctissimus, „quae vitiosos post mortem maneant, aeternas non esse, doctrina est mere extranea. Certe Gregorius noster, quemque is auctorem sequutus est, ***Origenes***, quem carpsit ***Caesarius*** Quaestt. L. III. p. 658. E (Biblioth. Patr. Paris. 1644. Tom. XI.), hanc doctrinam non ex ecclesiastica hausisse, sed ex Platonica in illam transtulisse iure censendi sunt. Conf. ex recc. Platonicis instar omnium ***Olympiodorum*** Comment. MS. in Plat. Gorg. Cod. Monac. 144, fol. 114. a.: *Οὐκ αἰωνία ἡ κόλασις, εἴγε βούλεται ὁ θεὸς ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν ἡμᾶς φέρεσθαι. Τὸ δὲ ἀεὶ δίκας διδόναι ἐν τῷ παρὰ φύσιν ἐστίν. Τὸ δὲ παρὰ φύσιν κακόν, ἄλλως τε εἰ ἐπιστρέφομεν, ἵνα λοιπὸν νήψωμεν. Εἰ τοίνυν ἀεὶ κολαζόμεθα, μάτην ἡ κόλασις. Πῶς τοίνυν λέγεται αἰωνία ὑπὸ γῆν κόλασις, ἐν τῷ μύθῳ μαθησόμεθα, ὅτι περίοδοί τινές εἰσιν, ἃς καλεῖ αἰῶνα, καὶ ταύτας δεῖ ὑπομεῖναι, καὶ οὕτως ἰατρευθῆναι.*"

P. 96. *Ὥστε προνοητέον*] Hass. et Mon. B *ὅτι πρ.* Posterior tamen in marg. *γρ. ὥστε.* In Mon. DE praefixum est *μακρῖνα.* Consentit ***Augentii*** interpretatio. Et ***Sifanus*** observavit: „Videtur hic aliquid desiderari ac sequentia verba non Gregorii, sed Macrinae esse, usque ad eum locum: ***Quid igitur oportet***, etc." Post *προνοητέον* in priori libro superscripta sunt *φησὶν ἡ διδάσκαλος*, quae verba etiam alter Cod. agnoscit. Unde ea in textum inserui. Tum Mon. B a m. pr. habet *ἡ*, ab rec. *ἦ.* Hass. et Mon. B non male scribunt *τῶν ἐκ κακίας μολυσμάτων.* Ita Noster infra p. 260. A. *τὰ ἐκ κακίας πάθη.* Orat. catech. c. 36. T. III. p. 101. C. *τοὺς ἐκ κακίας σπίλους.* De infantt. praemature abreptt. T. c. p. 330. C et D. *τῶν ἐκ πονηρίας κακῶν.* In diem natal. Christi T. c. p. 341. D. *τὴν ἐκ κακίας νόσον.* De mortuis T. c. p. 622. D. *τὰ ἐκ χηρείας κακά.* Conf. etiam Anecdota Hemsterhusiana T. I. p. 212. et quae annotavi ad Synes. Or. de Regn. p. 159. Monacc. DE legunt *τῶν εἰς κακίαν μολ.* Articulum ante *κακίας* Uff. delet. —
228 — *διὰ τὸ ἐμπαθές*] Ita recte Codd. omnes. Vulg. *διὰ τὸ*
A *ἔμπαθες.* Dein Hass. et Mon. AC *τισὶ* (Mon. B *τισίν.* In Mon. C *ν̄* abrasum. Mon. D *τὶσὶ* (sic). Mon. E *τισι*) pro *τίσι.* — *οἶδε γάρ*] Mon. B *τῷ οἶδε* addit *ν̄ ἐφελκ.* ***„Sifanus: Novit enim evangelica doctrina — debitorem quendam: ac iustum***

Dei iudicium omnia persequi. — Parum recte: tu verte: *narrat* enim evangelica doctrina *de debitore quodam —: docetque* iustum dei iudicium omnia persequi. Nimirum verbum *εἰδέναι*, cum acc. et inf. vel cum simplici acc. coniunctum, apud inferioris Graecitatis auctores *narrandi* et *docendi* sensu usitatum est in laudandis aliorum sententiis. Sic philosophi *εἰδέναι* dicuntur quae decernunt, poëtae quae narrant, historici quae referunt, grammatici quae praecipiunt. Et apud grammaticos quidem atque apud scholiastas nil frequentius est hac dictione; paucula de sexcentis exempla dedit *Osannus* ad Philemon. Technolog. p. 173., ubi Phavorini locum, quo *οἶδε* nil est nisi *cognovit*, temere allatum video. De philosophis conf. verbi causa haecce auctoris anonymi libri de virtute ed. Wegelin. p. 41. *τέσσαρας ἀρετῆς ἤδεσαν βαθμίδας οἱ παλαιοὶ*, veteres quatuor esse *statuerunt* virtutis gradus. Sed omnino videnda sunt quae de formula, minus adhuc cognita, doctissime disputavit *Wyttenbach.* in Posidonio Bakii p. 277. Add. *Dobr.* Adversarr. T. II. p. 267.“ *Alb. Jahn.* — Conf. etiam *Sinner.* ad Gregor. Naz. in Caesar. fratr. Orat. funebr. p. 33. Mon. DE *τινὰ* om. Hass. habet *ταλάντων τινά*. Dein Mon. E vitiose habet *κονδράντου*. Hass. *ἑνὸς* pro *τινὸς*, et *ὅπερ ἐστὶ τὸ ἔσχατον*. Mon. B *νομίσμασιν*. Mon. A *νομίσμασιν*. Mon. AC *συνεπετείνουσαν*. *Sifanus*: „*Ἀπαιτήσεως* habetur: *ἀποτίσεως* malim legere.“ Mox *μικ* B Hass. et Mon. B *οὐδέν*. Quorum posterior *μηροτάτων*, correctione a r. m. facta. Mon. DE *μικροτάτων*.

ἀπόδοσιν] Mon. D *ἀπόδωσιν*, ō ab r. m. supra posito. Verba *τὸ εὐαγγέλιον εἶπεν* Mon. DE om. Vid. *Matth.* XVIII. 23. seqq. In seqq. Mon. E habet *ἀλλὰ δίδοσθαι*. Voc. *βασανιστᾶς* in Mon. B ex *ἀνιστατᾶς* correctum est. Qui sequitur, articulum Mon. DE om. Vitiose prior liber scribit *ὑπόχρεον*. — *φησίν*] Mon. AC *φησι*. Paulo inferius pro *ἀποτίσαι*, quod habent libri omnes et scripti et editi, correxi *ἀποτῖσαι*. Deinceps Mon. DE exhibent *τοῦ ὀφλήματος*. *Sifanus*, vertens: *debitum, inquam*, in marg. annotavit: „Locus corruptus videtur utrobique.“ Mox in Mon. AC male scribitur *λυπηρόν*. Pro *ὧν* Hass. et Mon. DE dant *ᾧ*. Additum est *ν̄*. a r. m. — *ἡδονήν*] Mon. DE legunt *δύναμιν*. Ante *ἀποθέμενος* in Hass. de- C letur *ἅπαν*.

Ἡ δ' ἐλευθερία] Mon. BDE *ἡ δὲ ἐλ.* — *ἡ πρὸς τὸ ἀδέσποτόν τε καὶ αὐτοκρατὲς ἐξομοίωσις*] Similiter Noster de beatitud. Or. VIII. T. I. p. 835. C.: *Τὸ δὲ*

ἀκρότατον τῆς ἐλευθερίας εἶδος τὸ αὐτεξούσιόν ἐστι γενέσθαι· ἡ δὲ τῆς βασιλείας ἀξία ὑπερκειμένην ἑαυτῆς τινὰ τυραννίδα οὐκ ἔχει. Οὐκοῦν εἰ αὐτεξούσιός ἐστιν ὁ τῆς ἁμαρτίας ἀλλότριος· ἴδιον δὲ βασιλείας ἐστὶ τὸ αὐτοκρατές τε καὶ ἀδέσποτον. Or. de mortuis T. III. p. 634. B. — Θεοειδὴς ὅ ἄνθρωπος ἐγένετο, καὶ μακάριος τῷ αὐτεξουσίῳ τετιμημένος· τὸ γὰρ αὐτοκρατές τε καὶ ἀδέσποτον ἴδιόν ἐστι τῆς θείας μακαριότητος. De hom. opif. c. 4. T. I. p. 52. E.: ἡ μὲν γὰρ ψυχὴ τὸ βασιλικόν τε καὶ ἐπηρμένον αὐτόθεν δείκνυσι πόῤῥω τῆς ἰδιωτικῆς ταπεινότητος κεχωρισμένον, ἐκ τοῦ ἀδέσποτον αὐτὴν εἶναι, καὶ αὐτεξούσιον, ἰδίοις θελήμασιν αὐτοκρατικῶς (Codd. Monacc. 192 et 206. θελήμασι καὶ αὐτ.) διοικουμένην. Ibid. c. 16. p. 86. D.: εἰ γὰρ πλήρωμα μὲν ἀγαθῶν τὸ θεῖον, ἐκείνου δέ τοῦτο (Codd. Mon. 192 et 570. ἐκεῖνο δὲ τούτου) εἰκών, ἆρ᾽ (Cod. 206. ἄρα. Vulg. ἄρ᾽. Codd. Mon. 240 et 570. ἄρα. Cf. ad p. 194. B.) ἐν τῷ πλήρης (sic Cod. Mon. 570. Reliqui c. editt. exhibent πλῆρες) εἶναι παντὸς ἀγαθοῦ πρὸς τὸ ἀρχέτυπον ἡ εἰκὼν ἔχει τὴν ὁμοιότητα. Οὐκοῦν ἔστιν (editt. ἐστιν. Cod. Mon. 570. ἔστι μὲν ἡμῖν) ἐν ἡμῖν (Codd. Mon. 193. et 206. ἐν ἡμῖν ἐστι) παντὸς μὲν (novissimam voculam Mon. liber 570. om.) καλοῦ ἰδέα, πᾶσα δὲ ἀρετὴ καὶ σοφία καὶ πᾶν ὅ τί πέρ ἐστι πρὸς τὸ κρεῖττον νοούμενον. Ἓν δὲ τῶν πάντων καὶ τὸ ἐλεύθερον ἀνάγκης εἶναι καὶ μὴ ὑπεζεῦχθαί τινι φυσικῇ δυναστείᾳ· ἀλλ᾽ αὐτεξούσιον πρὸς τὸ δοκοῦν ἔχειν τὴν γνώμην· ἀδέσποτον (Cod. Mon. 192. addit μὲν) γάρ τι χρῆμα ἡ ἀρετὴ (Cod. Mon. 240. ἡ ἀρετὴ χρῆμα) καὶ ἑκούσιον, τὸ δὲ κατηναγκασμένον καὶ βεβιασμένον ἀρετὴ εἶναι οὐ δύναται. Or. catech. c. 5. p. 53. B.; ed. Monac. p. 15. (quem locum laudat *Mich. Glycas* Annall. Part. I. p. 28. B.; p. 54. ed. Bekker.): Οὐκοῦν τὸ διὰ πάντων πρὸς τὸ θεῖον ὡμοιωμένον ἔδει πάντως ἔχειν ἐν τῇ φύσει τὸ αὐτοκρατὲς καὶ ἀδέσποτον, ὥστε ἆθλον ἀρετῆς εἶναι τὴν τῶν ἀγαθῶν μετουσίαν. Conf. *Plotin.* VI. 8, 3—6. et *Creuzer.* Annot. Vol. III. p. 398. sq. — Post κατ᾽ ἀρχὰς Cod. Mon. B μὲν a r. m. in marg. habet. Idem cum Hass. et Uff. scribit ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἡμῖν. Mon. DE παρὰ τοῦ θεοῦ. Tum Mon. A συγκαταλυφθεῖσα (sic).

Πᾶσα δ᾽ ἐλευθερία] Mon. BDE π. δὲ ἐλ. Dein Mon. B ἐστιν ἐν τῇ φύσει.

πᾶν τὸ ἐλεύθερον] Prius vocabulum Hass. delet. — D ἀρετὴ δὲ ἀδέσποτον] De nobilissima hac Platonis sententia (in Civitat. X. p. 617. E.), qua usus est Gregorius item in egregio, quem supra laudavi, loco de hom. opif. c. 16. p. 87. A.,

et de Orat. domin. Or. III. p. 736. C., vid. *Ast.* ad Plat. l. c. p. 632. et *Creuz.* ad Plot. p. 101. sq., 234, a et 400, a.

ἀδέσποτον γὰρ τὸ ἐλεύθερον] Hass., Mon. B et Uff. omittunt, neque vertit *Augentius.*

ἡ πηγὴ — τῆς ἀρετῆς] Mon. AC scribunt *εἰ πηγή.* De tralato vocis *πηγὴ* usu vid. ad p. 226. B. Articulus ante *ἀρετῆς* in Hass. et Mon. B abest. Deinceps Mon. AC male habent *ἄρ'* (Mon. DE *ἄρα*) *ἐν ταύτῃ.* Hass. *ἆρα.* Idem *οἱ* delet. Post *γενήσονται* Mon. B in contextu idem, quod Uff. in calce, offert scholium: *Ἀπηλλαγμένοι μὲν ἔσονται οἱ μηδὲ ἐνεργεῖν τι κακὸν δυνάμενοι· ἀλλ' οὐ πάντες ἔξω κολάσεως, ἕως διάξουσιν ἢ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἀπολαύουσιν* (Uff. recte (*ἀπολαύσουσιν*). *Ἀνάγνωθι τὰ ἑξῆς, καὶ μαθήσῃ τί ἐστι τὰ πάντα ἐν πᾶσι θεὸς, καὶ μέμνησο τῶν εἰρημένων περὶ τῆς κακίας.* — Post *ἵνα* Mon. B inserit *ᾖ*, sicut legitur 1. Cor. 15, 28.: *ἵνα ᾖ ὁ θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσιν.* Reliqui libri Monacc., quos sequutus sum, id non male, ut videtur, addunt post *ὁ θεός*, vulgati omittunt. — *βεβαιοῦν*] Mon. AC *βεβαιῶν.* Mox pro *εἰς πάντα* praeeuntibus Codd. Hass., Mon. BDE atque Uff. scripsi *καὶ πάντα*, et cum libris omnibus *γίνεσθαι* pro *γενέσθαι.* Mon. AC pro *ἐν πᾶσι* dant *εἰς πάντα.* Mon. B *ἐν πᾶσιν*, quod recepi. — *ποικίλως τε καὶ πολυειδῶς*] Eodem modo iungit Noster adiectiva *ποικίλος* et *πολυειδὴς* de hom. opif. c. 6. T. I. p. 55. A., c. 10. p. 65. D., Epist. ad Eustath. p. 656. C. Mox Mon. ACDE c. Phil. 1. 2. exhibent *ἐνεργούσης.* Vertit *Augentius: nobis operetur; Sifanus: a nobis exigatur.* Conf. p. 206. B.

P. 98. *πολλὰ μέν ἐστιν*] Scripsi *ἔστιν* pro *ἐστιν*, quod 229
libri omnes et manu exarati et typis expressi habet. Phil. 1. 2. A
legunt *ὧν χρῄζομεν καὶ μετέχοιμεν.* *Καὶ* ante *ἀέρος* Mon. DE c. Phil. 1. 2. om. Ante *βρώσεως* Mon. DE inserunt *καί.* Deinceps Hass. eandem voculam ante *σκεπασμάτων* delet. Mon. AC offerunt *λύχνων*, quod in Mon. E mutatum est in. *λύχνου.* Mon. B a m. pr. exhibebat *ἐστι θεός.* Rec. autem m correxit *ἐστιν* (sic), *ὁ* ad marg. addito. — *τούτων μὲν οὐδενός*] Ita Hass., Monacc. omnes et Phil. 1. 2. Vulg. om. *τούτων*, quod etiam ab *Augentio* et *Sifano* expressum video. Pro *πάντα* in Mon. DE scribitur *ταῦτα.* Dein ab utroque *ἡμῖν* post *ἀντὶ τούτων* ponitur. Posterior habet *γενήσεται ἡμῖν ἡ θεία φύσις.* Item prior *γενήσεται ἡ θ. φ.* Phil. 1. 2. *φύσ. γενήσεται.* Post *τῆς ζωῆς ἐκείνης* iidem addunt *τῆς μελλούσης*, quod glossam redolet.

δῆλόν ἐστιν] Phil. 1. 2. om. ἐστιν. Pro vulg. λόγων Codd. omnes, etiam Phil. 1. 2., praebuerunt λογίων. Phil. 1. 2. B addunt τοῦ πνεύματος. Verba καὶ πόσις Phil. 2. om. Mox libri Monacc. AC exhibent ὄνομα πρὸς τὴν τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν συντελοῦντα ζωήν. Phil. 1. 2. ὄνομα, πρὸς τὴν ἀγαθὴν ἡμῖν συντελοῦν ζωήν. Πρὸς et ἡμῖν Hass. delet. Addit Phil. 1.: Τέλος τοῦ περὶ τοῦ τριμεροῦς τῆς ψυχῆς λόγου.

Ὁ δὲ πάντα γινόμενος] Ante πάντα Hass. inserit τά. De v. δογματίζειν vid. ad p. 186. A. Post ὁ λόγος in contextu Codicis Mon. B et in calce Uffenbachiani legitur hoc scholium: Οὐκοῦν καὶ ἐν δαίμοσιν (Uff. om. ν) καὶ (Uff. inserit ἐν) ἁμαρτωλοῖς ἀνθρώποις ἔξαι. Καὶ ποῦ τὸ δίκαιον, εἰ τοῖς δικαίοις ἐπ' ἴσης (uterque Cod. iunctim ἐπίσης) κἀκεῖνοι τύχωσι τοῦ ἀγαθοῦ (Uff. τἀγαθοῦ); ἀλλ' οὐχ ὁμοίως φήσειεν ἄν τις, ἀλλὰ καὶ λίαν διαφορώτερον (Mon. vitiose δὲ φοριώτερον). Ποῦ γὰρ θήσομεν τὰ τῆς κολάσεως ἐπιτιμία, πῦρ ἄσβεσον καὶ ἀτελεύτητον, σκώληκα, καὶ τὰ ὅμοια; καὶ γὰρ τὴν διχοτόμησιν (Mon. addit ὅπερ) οἶμαι (Uff. εἶναι οἶμαι. Sed prius verbum rectius abest. Vid. ad p. 185. B.) μηδὲν ἕτερον, ἢ τὸ κεχωρίσθαι (Uff. κεχωρῖσθαι, Mon. κεχωρεῖσθαι) θεοῦ. Οὐκοῦν ἐν πᾶσι (Mon. ἐν πᾶσιν, duriuscule) μὲν ἔξαι δοξαζόμενος καὶ προσκυνούμενος (novissima duo verba Mon. liber a corr. m. in marg. habet) ὁ θεὸς, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἀπόλαυσις (Mon. τὴν μὲν ἀπόλαυσιν) τῆς βασιλείας, τοῖς δὲ τῆς κολάσεως. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο δῶμεν, καὶ τῇ θείᾳ γραφῇ καὶ τοῖς ἄλλοις πατράσιν μαχησόμενον (Mon. μαχησομένοις) δείξομεν τὸν διδάσκαλον, καὶ μὴν καὶ ἑαυτῷ· δείκνυται γὰρ ἑτέρωθι κόλασιν αἰωνίαν διδάξας, καὶ μηδεμίαν πάροδον ἔχειν τοὺς ἁμαρτωλοὺς εἰς τὰ τῶν δικαίων ἀγαθά. Τί δέ φαμεν ἑτέρωθι; Κἂν τῷ παρόντι διαλόγῳ, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔγνωμεν, ἢ τοίνυν κατὰ τὸν λεχθέντα νοῦν τὰ προκείμενα (Uff. προειρημένα) νοητέον, ἢ ὅτι παρενετέθη ταῦτα ὑπὸ παραχαρακτῶν (Mon. a m. pr. habebat περιχ.) τινῶν (Uff. τινων) τῇ ἀληθείᾳ μὴ πειθομένων, ἢ ἀλλόκοτος ὁ διδάσκαλος φανεῖται, ὅπερ εἶπεν (sic uterque liber. Sed legendum, monente *Wolfio*, εἰπεῖν) ἄτοπον. Οὐκοῦν ἐκείνως πάντως ἐκλειπτέον (Mon. ἐκληπτέον) τὰ παρόντα (verba ἢ ἀλλόκοτος — — — Mon. in marg. habet). Ἀνάγνωθι τὰ ἑξῆς· μέμνησο τῶν προτέρων. — δογματίζειν] Vid. Annot. ad p. 186. A. — εἰ γὰρ ἐν πᾶσι τοῖς· οὖσιν ὁ θεὸς ἔξαι] Mon. B scribit οὖσι θεός. Divi *Pauli* 1 Cor. XV. 28. locum explicans, item disserit Gregorius noster T. II.

p. 14. B—D et sq. in Or.: Tunc ipse filius subiicietur, et p. 16. B. Ceterum ob oculos habuit, quem laudat Vir. doct. *Heyns* Disput. hist. — theolog. de Gregorio nostro p. 172., *Origenem* de Princip. III. 6. §. 9. T. I. p. 155. D. ex vers. Hieronym.: „Et erit deus omnia in omnibus, ut universa natura corporea redigatur in eam substantiam, quae omnibus melior est, in divinam scilicet, qua nulla est melior.“ Ib. §. 3. p. 153. C. ex vers. Rufin.: „Ego quidem arbitror, quia hoc, quod in omnibus omnia dicitur esse deus, significet etiam in singulis eum omnia esse. Per singulos autem omnia erit hoc modo, ut, quicquid rationabilis mens, expurgata omnium vitiorum faece, atque omni penitus abstersa nube malitiae, vel sentire, vel intelligere, vel cogitare potest, omnia deus sit, nec ultra iam aliud aliquid nisi deum videat, deum teneat, omnis motus sui deus modus et mensura sit; et ita erit omnia deus: non enim iam ultra boni malique discretio, quia nusquam malum: omnia enim deus est, cui iam non adiacet malum: nec ultra ex arbore sciendi bonum et malum manducare concupiscet, qui semper in bono est, et cui omnia deus est. Sic ergo finis ad principium reparatus et rerum exitus collatus initiis restituet illum statum, quem tunc habuit natura rationabilis, cum de ligno sciendi bonum et malum comedere non egebat, ut amoto omni malitiae sensu, et ad sincerum purumque deterso, solus, qui est unus bonus deus, hic ei fiat omnia, et non in paucis aliquibus vel pluribus, sed in omnibus ipse sit omnia. Cum iam nusquam mors, nusquam aculeus mortis, nusquam omnino malum, tunc vere deus omnia in omnibus erit.“ — *τὸ ἐν πᾶσι τὸν θεὸν εἶναι*] Hass. *τὸ* om. Mon. B in contextu habet *τῷ ἐν π.*, in m. *γρ. τό.* Dein Codd. Mon. DE perperam *ὑφεξαίρεσις.* Hic locus a *Petavio* Theolog. dogmat. Tom. III. p. 206. n. 3. ita explicatur: „Quae postrema verba nonnihil obscura sunt; sed ita intelligi debent: quoniam deus in omnibus futurus aliquando dicitur, nusquam malitia et peccatum debet consistere. Si enim alicubi reperiatur, ibi deus non erit; atque ita falsum erit, deum in omnibus esse. Nam exceptio illa peccati, quod in aliqua re inesse dicitur, obstat, ne generalis haec enuntiatio vera sit, *deum esse in omnibus.* Deus enim in peccato esse non potest, quia peccatum nihil est.“

εἶπον — διαχειμένους] Haec verba Codici Mon. B C rec. m. in marg. dedit. Mon. E vitiose habet *μικροψύχους.* Deinceps loco corrupti *ταῖς συμβολαῖς* Monacc. ABC et Uff. recte scribunt *ταῖς συμφοραῖς*, idque coniectavit etiam *Jahnius.* Mon. DE legunt *περὶ* (Hass. *πρὸς*) *τὰς συμφοράς.*

Εἴπωμεν πρὸς αὐτοὺς, φησὶν ἡ διδάσκαλος] Mon. DE *εἴπομεν, φησὶ πρὸς αὐτ. ἡ δ.* Mon. B *εἴπωμεν, φησὶν πρ. αὐτ. ἡ δ.* Articulum ante *πραγμάτων*, qui in vulgatis libris deest, praebuerunt Codd. MSS. omnes. In seqq. Mon. B articulum *τὰ*, qui pertinet ad *οἰκονομούμενα*, ante h. v. inserit; margini autem r. m. adscripsit *γρ. τὰ καθ' ἕκαστον ἐν τῷ π.*
D *οἰκ.* — Mox libri Mon. DE habent *προσῳκειωθῆναι* (sic). Hass., Mon. B et Uff. *ὥστε τὸν πλοῦτον.*

καὶ προαιρετικά] Ita Hass., Mon. B et Uff. *Καὶ*, quod expressit etiam *Sifanus*, in reliquis libris tam scriptis, quam editis abest. Tum in Hass. legitur *τὰ τῶν ψ. δ.* Paulo post Codd. omnes recte dederunt *κατεσκευάσθη.* Ap. *Wolf.* exstat *κατεσκευάσθαι*, Codice nullo memorato. Edd. perperam habent *κατεσκάσθη.* — *τοῦ θείου ἀγαθοῦ*] Mon. AC om. *ἀγαθοῦ.*

230 P. 100. *εἰς δυνάμεως — προσθήκην*] Sic. Codd.
A omnes pro *ἐκ δ.* — *προσθήκην. Ἀεὶ αὔξεσθαι* loco *τοῦ ἂν αὔξ.* receptum ex Hass. et Monacc. libris. — *τῆς γὰρ πηγῆς*] Male Hass. *πῶς γάρ.* Mox idem c. Mon. DE *περιττωματικόν τι.* Mon. B *π. τι, ε̄* a r. m. supra posito. In seqq. Mon. AC om. *ἰδίου.* Dein corruptum *ποιουμένου* c. MSS. omnibus mutavi in *ποιουμένη.* — *πολυχωροτέρα*] Mon. ACDE *πολυχωροτέρα.* Pro *ἀλλήλοις* duo priores exhibent *ἀλλήλων.*
B Proxime ex Hass., Mon. ACDE atque Uff. reposui *ἐπὶ τῇ — ἀφθονίᾳ.* Exstat item in marg. libri in Mon. B *γρ. ἐπί.* Vulg. legitur *ἐν τ. — ἀ. Αὐξομένων* pro *αὐξανομένων* receptum e Monacc. et Uff. In Hass. male scribitur *συμπλημμερούσης.* Verbum *συμπλημμυρεῖν* in Passovii Lexico frustra quaeritur.

εἰς τοιοῦτον] om. Mon. DE. Pro *ἐφ' ὃν* ex Hass., Mon. ABCD et Uff. rescripsi *ἐφ' ὧν.* *Sifanus* legit *ἐφ' ᾧ.* Tum Mon. AC exhibent *οὐδεὶς ὅρος ἐπισκοπεῖ.* Hass. *ἐπισκόπτει.*

χαλεπαίνετε] Mon. B *χαλεπαίνεται.* — *ἐπ' ἐκεῖνα*] Sic Monacc. AC et Uff.; item a r. m. Mon. B. Ita etiam *Augentius* et *Sifanus* legerunt. *Ἐπ' ἐκεῖνα* h. l. significat *ad caelestia.* In edd. est *ἐπέκεινα.* Deinceps Mon. B in contextu dat *ποιεῖσθαι*, in marg. *γρ. γενέσθαι* a r. m. *Δρόμιος* more Platonico dictum. *Proclus* in Plat. Timaeum p. 330. init.: *Μία σωτηρία ψυχῆς αὕτη παρὰ τοῦ δημιουργοῦ προτείνεται, τοῦ κύκλου τῆς γενέσεως ἀπαλλάττουσα, καὶ τῆς πολλῆς πλάνης, καὶ τῆς ἀνηνύτου ζωῆς, ἡ πρὸς τὸ νοερὸν εἶδος τῆς ψυχῆς*

ἀναδρομὴ, καὶ ἡ φυγὴ πάντων τῶν ἐκ τῆς γενέσεως ἡμῖν προσπεφυκότων. — Proxime Mon. E habet βαροῦντας. — τοῦ ἐμβριθοῦς — τούτου καὶ γεώδους φορτίου τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἀποσεισθέντος] Similiter Noster de Orat. dominic. Or. II. p. 729. C. T. I. τὸ βαρύ τε καὶ ἐμβριθὲς καὶ γεῶδες τοῦτο σαρκίον πρὸς τὴν ἀσώματόν τε καὶ νοερὰν διαγωγὴν μετοικίζειν. Post τούτου Mon. DE inferciunt σώματος. — Ἀποσεισθέντος] in Mon. B correctum est ὑποσ. „Verbo ἀποσείεσθαι magnopere delectati sunt scriptores πλατωνίζοντες, apud quos per est frequens eius usus de abiiciendis rebus omnibus, quae animum ad caelestia erectum pondere suo abstrahunt humoque adfigunt. Paucula de innumeris exempla delibemus. ***Procopius*** Gazaeus in epist. 65. ex iis, quas ***Ang. Maius*** edidit: τἄλλα (*cetera* nimir., *quae ad divina non pertinent*) καθάπερ τινὰ φλυαρίαν ἀποσεισάμενος. Idem ep. 91.: οἱ φρονεῖν εἰδότες, ὥςπερ τινὰ μέθην ταῦτα (nimir. *corporea ista*) καὶ φλυαρίαν ἀποσεισάμενοι, τὴν γῆν καταλιπόντες τῇ γῇ, μεταρσίῳ γνώμῃ περιπολοῦσι τὸν οὐρανόν. Cf. ***Synesius*** Hymn. III. 68. De odioso, quo Platonici itidem delectantur, corporis nomine φορτίον vid. eundem ***Synes.*** de Provid. p. 90. D. Ceterum voc. ἐμβριθὴς (conf. p. 234. A.) Platoni in eodem argumento est usitatum. Cf. Phaedr. p. 246. D. Phaedo p. 81. C.“ ***Alb. Jahn.*** — Tum Mon. DE scribunt πρὸς αὐτόν. Pro ἐν τῷδε τῷ βίῳ ex Hass. et Mon. ACDE receptum ἐν τῷ τῇδε βίῳ. Item Mon. B a r. m. in marg. praefixo γρ. Dein Mon. AC διὰ τῆς κρείττονος ἐπιμελείας. Loco vocis κρείττονος in Mon. E legitur τινός. Annotavit ***Sifanus*** in ed. Bas.: „Locus corruptus, aut certe admodum dura et aspera structura.“ Vulgatum ἐγκαθαρθέντας c. Hass., Mon. BCDE atque Uff. mutatum in ἐκκαθαρθέντας. Mon. A vitiose scribit ἐκκαθαρθέντα. In proximis verbis: προσοικειωθῆναι τὸ ὅμοιον, offendit ***Jahnius.*** „Haec est,“ inquit vir doctissimus, „vulgata eaque mendosa lectio, cuius loco reponendum aut προσοικειωθῆναι τῷ ὁμοίῳ (conf. p. 229. D. τῇ θείᾳ προσοικειωθῆναι φύσει), aut, quod vero propius esse videtur, οἰκειωθῆναι πρὸς τὸ ὅμοιον. Conf. p. 253. B. πρὸς τὸ πάθος οἰκειωθέντες.“ Placet πρὸς τὸ ὅμοιον.

Εἰ δέ σοι] Mon. DE om. σοι. Tum Mon. B habet ἐξίν. Pro ἠγαπημένου c. Codd. Mon. ACDE scripsi ἀγαπωμένου. Ἠγαπημένου in Mon. B correctum ex ἀγαπημένου, in marg. est γρ. ἀγαπωμένου. Uff. in marg. et Hass. in textu offerunt,

si recte vidit *Wolfius, ἀγαπωμένους.* „*Διάζευξις* h. l. ductum non ab activo *διαζευγνύναι*, sed a passivo *διαζεύγνυσθαι* haud aliter atque apud *Plat.* in Phaedone p. 107. C. *τοῦ παντὸς ἀπαλλαγὴ* passivo sensu dicitur. Conf. quae ad eum locum de hac ratione VV. DD. monuerunt.“ *Alb. Jahn.* — Mox loco vulgati *ἔξαι* Codd. omnes exhibuerunt *ἔξω.* — *ὄψει γάρ*] Hass. *ὄψῃ.* — *τοῦτο τὸ σωματικὸν περιβόλαιον*] „Recte *Sifanus: corporeum hoc amiculum.* Similiter infra p. 232. B.: *τὸ — τὴν αὐτὴν ψυχὴν λέγειν νῦν μὲν λογικήν τε καὶ διανοητικὴν διὰ τῆς τοιᾶσδε τοῦ σώματος περιβολῆς γίνεσθαι* i. e. *prout hoc vel illo corpore induta sit.* Eadem imago luculentissime exornata est p. 253. B., ubi de morte, tanquam de vestimenti detractione disseritur. Dici autem vix potest, quam saepe et varie haec imago a recc. Platonicis pariter et a scriptoribus ecclesiasticis ad partes vocata sit. Cuius rei auctor illis Plato fuit; hic enim eandem imaginem, a casta, ni fallor, philosophia inventam, haud semel in usum suum convertit. Ac primum quidem, ut taceam quod in Phaedone frequens est usus verbi *ἐνδύεσθαι* de animis corporibus sese insinuantibus, pertinent huc vel maxime, quae eodem in dialogo de corpore, tanquam de animae vestimento disputantur p. 87. D. E. Deinde conf. Gorg. p. 513. C. seqq., ubi haec imago magna pars est fabulae gravissimae. Porro vid. Conviv. p. 216. D., ubi Alcibiades de Socrate, *τοῦτο*, inquit, (*τὸ σχῆμα*) *οὕτως ἔξωθεν περιβέβληται* i. e. *hac iste corporis figura extrinsecus vestitus et amictus est.* Qui quidem locus ansam dedit loquendi usui apud scriptores *πλατωνίζοντας* longe lateque propagato, e quo verba, vestimentis propria, *περιβάλλειν, περιβολή, περιβόλαια* ad corpus transferuntur. Atque hunc usum, cuius exempla quaedam e Gregorio allata vides, nos iusta fere dissertatione illustrabimus in commentario in Plat. Conviv. (ad l. l.), in qua simul id agemus, ut universe appareat, quam varie et saepe Platonicam illam vestimenti imaginem posterior aetas in usum suum converterit. Paucula inde delibemus, quae maxime pertinent ad Gregorium nostrum. Nimirum quae Gregorius p. 253. B. dicit, repetenda sunt ex allegorica interpretatione loci illius de Genesi, ubi deus parentibus generis humani ad peccatum delapsis *δερματίνους χιτῶνας* confecisse dicitur. Auctorem vero huius interpretationis Gregorius Methodium habuit, qui, ut erat omnino *Πλατωνικώτατος*, Platonica illa imagine primus, ut videtur, abusus est ad interpretandum Geneseos locum. Sic enim de eo *Photius* (in Amphilochii Methodii all. Opp. edd. Combefis p. 307. sq.): *Ὅτι δερματίνους χιτῶνας τὸν θάνατόν φησι· λέγει γὰρ περὶ*

τοῦ Ἀδὰμ, ὃν ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ἀθάνατον κακὸν ἐξ ἐπιβουλῆς ἰδὼν γεγενημένον, καθάπερ καὶ ὁ πλανήσας αὐτὸν διάβολος ἦν, τοὺς δερματίνους χιτῶνας διὰ τοῦτο κατεσκεύασεν, οἱονεὶ νεκρότητι περιβαλὼν αὐτὸν, ὅπως διὰ τῆς λύσεως τοῦ σώματος, πᾶν τὸ ἐν αὐτῷ γεννηθὲν κακὸν ἀποθανῇ. E quibus elucet, Methodium δερματίνους χιτῶνας intellixisse non τὸν θάνατον, ut Photius temere dicit, sed τὸ θνητὸν σῶμα. Quominus autem dubites, Methodium in hac interpretatione Platonicorum doctrina abusum esse, comparandus tibi est iste locus e primo Porphyrii libro de Abstinentia ab esu animalium p. 52. ed. Rhoer: Ἀπολυτέον ἄρα τοὺς πολλοὺς ἡμῖν χιτῶνας, τόν τε ὁρατὸν τοῦτον καὶ σάρκινον, καὶ οὓς ἔσωθεν ἠμφιέσμεθα (*affectus* nimirum) προσεχεῖς ὄντας τοῖς δερματίνοις· γυμνοὶ δὲ καὶ ἀχίτωνες ἐπὶ τὸ ςάδιον ἀναβαίνωμεν, [Cod. Mon. una cum edit. hic inserit ἐπὶ, quod iam *Reiskius* abesse malebat. *Kr.*] τὰ τῆς ψυχῆς Ὀλύμπια ἀγωνισόμενοι. Quibus quod in Cod. MS. Monac. 39. fol. 145. b. adscriptum est: Σημείωσαι ὡς καὶ ὁ θεόλογός φησι, *Gregorius Naz.* non minus quam noster Methodiana illa allegoria alicubi usus est in carminibus p. 172. B. Opp. ed. Bill. 1633. Tom. II.:

Ἀλλ' ἐπεὶ οὖν φθονεροῖο παλαίσμασιν ἀνδροφόνοιο,
Θηλυτέροιο λόγοιο παραιφασίῃσι πιθήσας,
Γεύσατο μὲν καρποῖο προώριος ἡδυβόροιο,
Δερματίνους δὲ χιτῶνας ἐφέσσατο σάρκα βαρεῖαν
Νεκροφόρος κτλ." *Alb. Jahn.*

Dein Hass. et Monacc. omnes recte scribunt τὸ (pro τὸν) νῦν δ. Οὐ ante κατὰ τ. παχ. — κατασκ., moxque ἀλλ' Mon. D DE om. Mon. AC exhibent λεπτόν τε. Vitiose Hass. τοῦ νοήματος. Ante κάλλει ex Hass. et Monacc. libris insertum τῷ.

Ἀλλ' ἔοικέ πως] Mon. B ἔοικεν. Mon. DE ἐξ ἀκολουθίας, εἶπον, inverso ord. Hass. ἐπειολλυθέναι (sic). Pro ἰδεῖν ex Hass. et Mon. ABC restitui δεῖν. - Mon. DE neutrum agnoscunt. In seqq. Mon. ACDE praebuerunt εἶναι καὶ μὴ ἀμφιβάλλειν. Mon. B cum. Uff. habet εἶναι μὴ ἀμφιβάλλειν. *Εἶναι* a *Wolfio* repertum est item in Cod. Hass. Vulg. legitur ἵνα μὴ ἀμφιβάλλῃ. De re conf. p. 214. B. C.

Ἐπειδὴ δὲ πῶς] Ita Hass., Mon. ABC et Uff.; Mon. DE ἐπεὶ δέ πως. Vulg. ἐπειδὴ πῶς. Tum Uff. male habet χωρητικοῖς. Ita et Monacc. ACDE, quorum duo priores ἡμῖν omittunt, posteriores autem scribunt ἡμῶν. Mox Hass. et Monacc. recte obtulerunt πρὸς τὴν (vulg. artic. abest) τοιαύτην 231
πίςιν. A

P. 102. *ἐπισκεψώμεθα*] ita Monacc. ad unum omnes. Hass. et Uff. *ἐπισκεψόμεθα*. Vulg. *περισκεψώμεθα*.

ἄλλως ἐν μέρει] Mon. AC *ἄλλον*. Hass. *ἄλλῳ*. *Ἐν*, quod vulg. deest, recepi ex Mon. AC et Uff. Habet praepositionem etiam Mon. B in marg., ut inserendam. *Τοῦ* Mon. AC om. *Ἐφήψαντο* in Mon. a rec. m. ex *ἐφήψατο* correctum est. De metaphorico verbi *ἐφάπτεσθαι* ap. Platonicos usu vid. ***Creuzer.*** ad Plotin. p. 52, b. et ***Ast.*** Lexic. Plat. Vol. I. p. 866. sq. coll. Nostro p. 252. A. Mon. C male scribit *ἀσφαλέντες*, Mon. A *ἀ$^{\pi o}$σφαλέντες* (sic). Mon. E *ἐλπίδος ἀποσφ.*, inverso ord. — *τινὲς μὲν γὰρ ὑβρίζουσι*] Mon. AC in marg.: *ὡς ὁ Πλάτων* (sc. in Phaedr. p. 248. C.—249. AB., in Menon. p. 81. B., in Phaedon. p. 81. D. sq. et 107. E., de Rep. p. 620. A. sq., in Timaeo p. 42 B—D.). Conf. ***Pseudo-Orig.*** Philosophum. p. 121. sq. Add. ***Plot.*** IV. 7, 14. p. 467. A.; Vol. II. p. 870, 7. sqq. ed. Creuz. et Cl. editoris Annot. p. 257. a. In iis, qui *μετενσωμάτωσιν* statuebant, censendi sunt etiam nonnulli e Gnosticis, sc. ***Basilides*** (teste ***Origene*** Comment. in Epist. ad Romanos VII. 9. Vol. IV. p. 549. Ruaei), item ***Carpocratiani*** et ***Manichaei*** (***Theodoret.*** Haeret. fab. Compend. I. 26. Vol. IV. p. 320. sq. ed. Schulz). Vid. ***Creuz.*** ad Plot. p. 124. sq. —

B Post *ἀνθρώπου* Mon. DE *τε* om. Mon. B habet *γίνεσαι*. In eodem libro a m. pr. erat *ἐνανθρωπίνην*. — *ἢ πτηνὸν, ἢ ἔννδρον, ἢ χερσαῖόν τι ζῶρν γινομένην*] „Conf. ***Hermiae*** *διασυρμὸς τῶν ἔξω φιλοσόφων* p. 83. ed. Seiler.: *εἰς πάντα τὰ θηρία ὑπὸ τῶν φιλοσοφούντων μεταβάλλομαι, χερσαῖα, ἔννδρα, πτηνὰ, — νήχομαι, ἵπταμαι, πέτομαι, ἕρπω, θέω κτλ.* quibus quod addit *ἔτι δὲ ὅτε Ἐμπεδοκλῆς καὶ θάμνον με ποιεῖ*, haec comparanda sunt cum proximis.“ ***Alb. Jahn.*** — Add. ***Timaeus*** Locr. de anima mundi et natura p. 104. E., quem respexit ***Plato*** in Tim. p. 91. D et 92. B. — *ἕτεροι δέ*] Mon. AC interpretationis causa in marg. ponunt *ὡς Ἐμπεδοκλῆς*. „Hisce Empedoclem praesertim notari, non est quod multis doceamus. Videndus est ***Sturzius*** ad v. 363. Fragmentt. Physicorum Empedoclis. Eundem potissimum tangit loco haud illepido ***Gregorius Palamas*** Prosopop. p. 25. ed. Turneb.: *οὐ γὰρ δὴ — κακοσχόλοις ἀνδράσι φενακισθεῖσα πεισθήσεται* (anima), *θείας οὐσίας εἶναι ἀπόῤῥοια, οἵγε ὅσῳ σεμνύνειν ἐσπούδασαν, ταὐτοφυῆ τῷ θεῷ ἀποφαίνοντες, τοσούτῳ καθυβρίζοντες ταύτην ἐλάνθανον ἕως ἀλόγων καὶ θάμνων καὶ σικυῶν κατάγοντες.* Apud ***Jo. Chrysost.*** ed. Savil.

T. IV. p. 196.; ed. Montf. T. XI. p. 474. E.: *Εἰσὶ — παρ᾽ αὐτοῖς οἱ τὰς ψυχὰς καὶ εἰς φυτὰ, καὶ εἰς θάμνους ἄγοντες καὶ εἰς κύνας*, Empedoclem notari vidit *Matthaeus* ad Eclogg. Jo. Chrysost. p. 328." *Alb. Jahn.* — *Pseudo-Origen.* Philosophum p. 50.: *Μάλιστα δὲ πάντων συγκατατίθεται τῇ μετενσωματώσει, οὕτως εἰπών·*

Ἦτοι μὲν γὰρ ἐγὼ γενόμην κοῦρός τε κόρη τε,
Θαμνός τ᾽ οἰωνός τε καὶ ἐξ ἁλὸς ἔμπορος ἰχθύς.

Οὗτος πάσας εἰς πάντα τὰ ζῶα μεταλλάττειν εἶπε τὰς ψυχάς. Καὶ γὰρ ὁ τούτων (Wolfius suspicabatur *τούτου) διδάσκαλος Πυθαγόρας ἔφη ἑαυτὸν Εὔφορβον γεγονέναι τὸν ἐπὶ Ἴλιον στρατεύσαντα, φάσκων ἐπιγινώσκειν τὴν ἀσπίδα. Ταῦτα μὲν ὁ Ἐμπεδοκλῆς.* Memoratu dignissimus est similis locus Gregorii nostri de hom. opif. c. 28. p. 120. C. ita disserentis: *Οἱ — — πρεσβυτέραν τῆς ἐν σαρκὶ ζωῆς τὴν πολιτείαν τῶν ψυχῶν δογματίζοντες οὔ μοι δοκοῦσι τῶν Ἑλληνικῶν καθαρεύειν δογμάτων τῶν περὶ τῆς μετενσωματώσεως αὐτοῖς μεμυθολογημένων· εἰ γάρ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειε, πρὸς τοῦτο κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην τὸν λόγον αὐτοῖς εὑρήσει κατασυρόμενον, ὃν φασί* (Cod. Monac. 240. ὃν om. Pro *ὃν φασι* Cod. Mon. 192. habet *φασὶ γὰρ*) *τινα τῶν παρ᾽ ἐκείνοις σοφῶν εἰρηκέναι, ὅτι* (Codd. Mon. 192. et 570. addunt *καὶ*) *ἀνὴρ γέγονεν ὁ αὐτὸς, καὶ γυναικὸς σῶμα μετημφιάσατο, καὶ μετ᾽ ὀρνέων ἀνέπτη, καὶ θάμνος ἔφυ, καὶ τὸν ἔνυδρον ἔλαχε βίον, οὐ πόρρω τῆς ἀληθείας κατά γε* (partic. *γε* Cod. Mon. 240. om.) *τὴν ἐμὴν κρίσιν φερόμενος ὁ περὶ αὐτοῦ* (Cod. Mon. 240. scribit *ἑαυτοῦ*) *ταῦτα λέγων· ὄντως γὰρ βατράχων τινῶν ἢ κολοιῶν φλυαρίας, ἢ ἀλογίας ἰχθύων ἢ ὀρνῶν ἀναισθησίας ἄξια τὰ τοιαῦτα δόγματα, τὸ μίαν ψυχὴν λέγειν διὰ τοσούτων ἐλθεῖν. Τῆς δὲ τοιαύτης ἀτοπίας αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία, τὸ προϋφεσάναι τὰς ψυχὰς οἴεσθαι.* Conf. eundem ib. p. 122. A. B. Dein Codd. omnes praebuerunt *καὶ μέχρι τῶν θάμνων.* Vulg. *καὶ* abest. Particula *τε* post *κατάλληλον* in Mon. D a r. m. addita videtur. — *τοῖς δέ*] Mon. AC in marg.: *ὡς Πυθαγόρας.* Vid. *Heraclid.* Pont. ap. Diog. Laert. VIII. 4 et 5, ad quem locum conf. *Menag.* T. II. p. 349. Add. *Pseudo-Orig.* Philosoph. p. 36., *Orig.* contra Cels. V. p. 615., in Matthae. p. 506. et de Princip. Fragm. I. 13. p. 8. ed. Redep., *Nemes.* de nat. hom. Cap. II. p. 115. sqq. Post *ἐξ ἀνθρώπου* Mon. B et Uff. inserunt *πάντοτε.* Dein Mon. AC scribunt *διὰ τούτων αὐτῶν.* Voc. *βίον* in Mon. D a r. m. adiectum. — *πάλιν δέ*] Uff. *πάλιν νῦν δέ. Νῦν* in Mon. B superscriptum.

τῶν τὰ τοιαῦτα πεφιλοσοφηκότων] Sic Monacc. omnes. Editi τὰ om. In Cod. Mon. B πεφιλοσοφηκότων e περιφιλ. enatum. — πάλιν τισίν] Mon. AC et Uff. πάλιν αὐτήν τισιν. Ita etiam Mon. B a r. m. in marg. Pro corrupto δόγμασιν in Codd. Monacc. ACDE scribitur σώμασι, quod Mon. B in marg. habet. Cuius libri textus male offert σώσιν. Mon. AC dant τισὶ σώμασι, omisso supra τισίν. Hass. et Uff. σώμασιν, quod recepi. Dein pro vulg. μετὰ τὴν ἀπὸ τούτου (Mon. BD, Hass. et Uff. dant ἀπὸ τούτων) διάλυσιν Codd. Monacc. AC et margg. librorum Monac. B atque Uff. exhibent μετὰ τὴν τοῦ σώματος διάζευξιν. Scripsi igitur μετὰ τὴν ἀπὸ τούτων διάζευξιν. Ita Noster supra p. 230. C. καὶ λυπεῖ σε ἡ τοῦ ἀγαπωμένου διάζευξις. *Plato* Phaed. p. 88. B. — — μὴ ἐν τῇ νῦν τοῦ σώματος διαζεύξει παντάπασιν ἀπόληται. Vertit etiam *Sifanus: postquam a corpore disiuncta fuerit.* — οὐ λίαν ἀπάδει τῆς ἐλπιζομένης ἡμῖν ἀναβιώσεως] P. 239. sq. ἢ μὲν τῶν νοερῶν κτίσις οὐ δοκεῖ πως ἀπάδειν τῆς τοῦ ἀσωμάτου φύσεως. De verbo ἀπάδειν vid. etiam *Ast.* Lexic. Plat. Vol. I. p. 207. et *Jacobs.* ad Philostr. iun. Imagg.
D p. 591. — ὅ τε γάρ] Ita Mon. DE. Nec discrepat *Augentii* versio: *nam et* nos dicimus. *Sifanus* dedit: *quoniam et* nostra *quoque* scriptura dicit. Hass. et Uff. ὅτε γάρ. Mon. B οὔτε γὰρ ἡμ. λόγ., in marg. γρ. ὅτι ἡμ. καὶ γὰρ λόγ. (item Mon. AC) ἴσως ὅ, τε γ. ἡμ. λ. Vulg. ὅτι γὰρ ἡμ. λ. Proxime Mon. B habet εἰς αὖθις, de qua scriptura vid. *Ast.* ad Plat. Gorg. p. 8. Mon. DE om. εἰς. In seqq. Monacc. omnes pro ἴσον exhibent ἴσον, quod probavi. — οὐ γὰρ ἂν ἄλλην] Sic Codd. Hass. et Mon. ABC.; reliqui c. editis omittunt ἄν. Pro ἐπινοήσεις e Codd. Hass., Mon. ABCDE atque Uff. emendavi ἐπινοήσαιεν. Mox loco vulgati δρομῆς Hass. et Monacc. omnes recte praebuerunt συνδρομῆς.

Διαφέρει] Mon. AC διάφοροι. Dein c. Hass. et Mon. B scripsi περὶ τὴν αὐτὴν ψυχήν. Mon. DE legunt πρὸς τὴν αὐτὴν ψ. Reliqui c. edd. pronomen αὐτὴν, quod expresserunt etiam *Augentius* et *Sifanus*, non agnoscunt. Post σῶμα in
232 Mon. DE male additur partic. δέ. — μεταπίπτειν] Ita
A Codd. omnes, consentiente interpretatione *Augentii*, vertentis: *transire.* Vulg. καταπ. Annotavit etiam *Jahnius*: „L. μεταπίπτειν, quod expressit *Sifanus.* Conf. p. 232. C. καὶ πρὸς τὸ ἀναίσθητον μεταπίπτειν.“ Dein Mon. DE ὡμολόγηται.

P. 104. διαφωνεῖ δὲ τὸ μή] Mon. AC τῷ μή. Tum Mon. ABC καὶ (ita et Uff.) καταρχάς. Verba τῇ ψυχῇ Mon. AC om.

ἐν τῷ σώματι] Sic Mon. ACDE c. Uff. et marg. libri Mon. B. Edd. articulum om. Deinceps ex iisdem Monacc. libris restitui γίνεσθαι. Mon. B habet γενέσθαι, ex emend. rec. m. Edd. γενέσθαι. — τὸ δὲ ἀσύγχυτον] Mon. AC τό δ' ἀ. Pro vulgata lectione τοῦ ἐκείνων δόγματος e Codd. Hass., Mon. ABC atque Uff. receptum τοῦ κατ' αὐτοὺς δ. In Mon. DE male scribitur κατ' αὐτοῦ. Εἴη Mon. B in marg. supplet. Deinceps MSS. omnes recte suppeditarunt διασκοπήσασθαι. Vertunt etiam *Augentius* et *Sifanus*: *dispicere*. Edebatur διασκοπίσασθαι, asterisco in alt. ed. Paris. apposito. Post δι' αὐτῆς c. Hass., Monacc. ACDE atque Uff. particulam δὲ, quam in Mon. B r. m. delevit, expungendam duxi. Elegantem verbi ἀνακύπτειν usum illustrant *Hemsterhusius* ad Lucian. Somn. p. 196. ed. Bip. et *Wyttenb.* ad Plat. Phaedon. p. 302. Cf. Nostrum p. 200. A. In seqq. pro ῥᾳδίως ἐστὶ ex Codd. ACDE reposui ὡς ἔστι (Uff. scribit ὡς ἐστί), neque aliter legerunt *Augentius* et *Sifanus*. Mon. B in contextu habet ῥᾳδίως ἐστὶν, in marg. γρ. ὡς ἐστι (sic). Tum Mon. DE perperam τῇ ἀληθείᾳ. Vocabuli φύσεις ultimam literam in Cod. Mon. B r. m. delevit. Μετοικίζοντες in Mon. E correctum e δογματίζοντες. Pro συσχεῖν, quod utraque editio habet, Codd. Monacc. et Uff. recte praebuerunt συγχεῖν, quod expresserunt etiam interpretes. Hass. scribit συγχέειν. Tum Mon. B in textu δοκεῖ; in marg. a r. m. γρ. δοκοῦσι. Loco vocis φύσεως Mon. DE male ψυχῆς. — πάντα χρήματα] Ita Mon. B et Uff. Vulg. πάντα χρῆ. Hass. et Mon. DE πανταχῆ. Mon. AC et in marg. Codices Mon. B et Uff. πάντα τὰ ἰδιώματα. Mon. B habet καταμιγύειν e corr. m. Τε Mon. AC om. In Mon. B est ἀναφύειν, ῀ a r. m. superscripto. Proxime Mon. E habet τὸ λογικὸν, τὸ ἄλογον, omiss. τὸ αἰσθητικὸν, quod desideratur etiam in Mon. D. Hass. legit αἰσθητόν. — γίνοιτο] Sic Mon. AC. Reliqui c. edd. γένοιτο. Dein e Mon. DE reposui μηδενί τινι (in Mon. B est μηδενὶ τινὶ, in Hass. et Uff. μηδενί τι). Mon. AC μηδενὶ φ. Fortior tamen recepta lectio. Vid. ad Synes. Or. de Regn. p. 146. et *Creuzer.* ad Plotin. p. 23. b. Vulg. μηδέ τινι. Pro εἱρμῷ, in quo Codd. omnes consentiunt, *Sifanus* legit εἴργμῷ, vertens: nullo naturae *quasi carcere et claustro* — dirempta. Addunt Mon. AC τινί. Διατειχιζόμενα (Mon. B habet διατοι-

χιζόμενα, ει a r. m. superscripto) reduxi ex Hass., Mon. ACDE atque Uff. Vulg. legitur διαζοιχιζόμενα. Vid. ad p. 185. D.
C — διὰ τῆς τοιᾶςδε — περιβολῆς] Mon. DE pro τοιᾶςδε scribunt τοιαύτης. Inverse Mon. ACDE περιβολῆς τοῦ σώματος. — φωλεύειν] Mon. AC et margo libri Uff. ἐμφωλεύειν. Item Mon. B in ora, praefixo γρ. In contextu huius libri φωλεύειν e φολ. (ita scribunt etiam Mon. DE) correctum est. Paulo inferius Mon. E habet κλάδους. Tum Hass. ἐμφύσεις. Verba ἢ ἄνθος Mon. AC om. Pro vitioso ἀκάνθην Hass. et Monacc. omnes recte scribunt ἄκανθαν. Mox Monacc. ABC et Uff. dant ἐν τοῖς τὴν οὖσι φύσιν, om. εἶναι. Mon. autem DE εἶναι po-
υ
nunt post φύσιν. Statim Mon. B habet συγκεχημένῃ, ῡ a diversa manu supra lin. notato. Pro κοινωνίᾳ, quod in editis est, libri MSS. omnes obtulerunt κοινότητι πρὸς ἑαυτήν. Dein Mon.
D ACDE scribunt πεφυραμένην. Hass. συμπεφυρμένην. Verba τοῦ ἑτέρου in Cod. Mon. D r. m. inter lin. supplevit. — ὁ γὰρ λέγων τὸ αὐτὸ ἐν παντὶ γίνεσθαι κτλ.] Mon. AC ταυτό. „Haec quoque quin ad Empedoclem eiusque simias respiciant, dubitari nequit propter praecedentem disputationem. Alioquin Gregorius Anaxagorae, πᾶν ἐν παντὶ esse statuendi occurrere voluisse videri possit. Sed fuit omnino Empedocles in sententia haud prorsus huic dissimili. Qua de re operae pretium est audire quae Nicetas in commentario Graeco, adhuc inedito, ad Gregor. Naz. Oratt. (Cod. MS. Monac. 216.) fol. 149. a. attulit: Τὸ δὲ τὰ πάντα ἐν πᾶσι (Cod. Mon. 484. ἐν πᾶσι τὰ πάντα) κεῖσθαι εἶπε μὲν καὶ Ἐμπεδοκλῆς, εἶπε δὲ καὶ Ἀναξαγόρας, πλὴν οὐ μετὰ τῆς αὐτῆς γνώμης ἀμφότεροι, ἀλλ' ὁ μὲν Ἐμπεδοκλῆς περὶ τῶν τεσσάρων εἶπε στοιχείων, ὅτι οὐ μόνον διωρισμένα εἰσὶ καὶ καθ' ἑαυτὰ, ἀλλὰ καὶ ἀλλήλοις μέμικται. Καὶ δῆλον ἐντεῦθεν· πᾶν γὰρ ζῶον τοῖς τέσσαρσι στοιχείοις ζωογονεῖται. Ὁ δὲ Ἀναξαγόρας παλαιὸν εὑρὼν δόγμα, ὅτι οὐδὲν ἐκ τοῦ μηδαμῆ (adde ὄντος ex Cod. 484. fol. 125. a., in quo legitur ἐκ τοῦ μὴ ὄντος καὶ μηδαμῆ) γίνεται, γένεσιν μὲν ἀνῄρει, διάκρισιν δὲ εἰσῆγεν ἀντὶ γενέσεως (Cod. 484. ἀντὶ γενέσεως εἰσῆγεν)· ἑλήρει γὰρ ἀλλήλοις μὲν μεμίχθαι ταῦτα, διακρίνεσθαι δὲ αὐξανόμενα καὶ γὰρ ἐν τῇ αὐτῇ γονῇ καί τρίχας εἶναι καὶ ὄνυχας, καὶ φλέβας καὶ ἀρτηρίας, καὶ νευρᾶ καὶ ὀστᾶ, καὶ τυγχάνειν μὲν ἀφανῆ διὰ μικρομέρειαν, αὐξανόμενα δὲ κατὰ μικρὸν διακρίνεσθαι· πῶς γὰρ ἄν, φησὶν, ἐκ μὴ τριχὸς γένηται (Cod. 484. πῶς γὰρ, φησὶν, — — γίνεται) θρὶξ, καὶ σὰρξ ἐκ μὴ σαρκός; Sed cum hac nostra Empedoclis censura ante omnia com-

paranda sunt quae iisdem fere usus verbis contra eundem declamavit *Gregorius* Naz. Carm. p. 170. D. (Opp. ed. Bill. T. II.)." *Alb. Jahn.* — Proxime Mon. DE perperam habent τοῖς ἐμφαινομένοις. Ante ἐπιμιξίαν e Codd. Hass. et Mon. ACDE suppletus est articulus. — καὶ σαρκοβόρων] Hass. ἢ σαρκ. Infr. Mon. E ὄψεται τῆς ἰδίας φύσεως, inverso ord. Uff. in marg. οἴεται, ὄψεται. Mon. B ὄκεται (sic). in marg. οἴεται, γρ. ὄψεται.

οὗτος τῶν φυομένων] Sic Hass., Mon. ABC et Uff.; reliqui c. edd. αὐτὸς τ. φ. 233 A

P. 106. ἐςίν] Mon. DE ἐςί. Horum prior γενήματα. In Mon. B alterum ν̄ a r. m. superscriptum est.

τῇ τῶν ἀςαχύων τομῇ] Ita Hass., Mon. BDE atque Uff. Ab editis articuli absunt. Τῶν agnoscunt etiam Mon. AC.

πῶς δέ] Mon. AC πῶς δ'. Vitiose Mon. D ἄκανθ. Dein vulg. δρέψει iubentibus libris MSS. omnibus mutavi in δρέψεται. Verba δρέπεσθαι et δρέπειν, a Pindaro imprimis adamata, recentiores in deliciis habuerunt. Vid. *Boissonad.* ad Philostr. Her. p. 327. et 329., *Wyttenb.* ad Plut. Opp. Mor. T. I. p. 286. sq. ed. Lips. In 2. ed. Paris. typothetae errore irrepsit ἡ τὸ πῦρ. Ante κρατὴρ a Mon. DE articulus abest. — B χιρνᾶται] Hass., Mon. B et Uff. κίρναται. Male 1. ed. Paris. κινᾶται. Articulum ante τροφὴ Mon. DE om. — τῷ γὰρ οἴεσθαι] Ita scribendum fuit pro τὸ γ. οἴ. Vertit etiam *Sifanus: si quis putet.* — φυτὸν ἢ ζῶον] Mon. DE om. Verba σημεῖα δὲ — ποῖον δὲ τὸ ἕτερον γενόμενον, ut ante ποῖον δὲ τὸ ἑτέρως γενόμενον inserenda Mon. B in marg. habet. Uff. scribit ποῖον δὲ τὸ ἕτερον γενόμενον, ποῖον δὲ τὸ ἑτέρως γενόμενον. Pro τὸ ἑτέρως γινόμενον Mon. AC exhibent τὸ ἕτερον γενόμενον. Κατὰ τὸ ἴσον pro κατὰ τὸ ἶσον praebuerunt libri Monacc. omnes. Articulus ante τοιαύτῃ in Mon. B supra scriptus, in Hass. omissus. — ὡς κατ' ἀνάγκην] In Codd. Mon. AC et Uff. ante κατ' ἀνάγκην inseritur καί. Suppletur etiam in marg. libri Mon. B.; item τῶν post αὐτῶν. Ἀνθρώπων Mon. E om. In seqq. Mon. AC dant ῥέπει. Pro αὐτὸν C in Mon. D male scribitur αὐτῶν. Verba κἂν ἐν ἑρπετοῖς Hass. delet. Τύχῃ pro vulg. τύχοι receptum e Mon. AC. Mon. B habet τύχοι, ῃ a r. m. superscripto. Dein idem liber ἀλλ' οὐκ ἄν, in marg. γρ. ἀλλὰ κἄν. Tum Monacc. omnes recte δένδρων pro δένδρον. Vertit etiam *Augentius: si sit in sylvis*, et *Sifanus:*

si in sylvam arborum pervenerit. Pro *γίνεται* Hass. et Monacc. omnes obtulerunt *γένηται.* Quod in editis appositum est comma in Codd. non comparet. Monacc. AC et Uff. dant *οἰηθήσεται*, item Mon. B in ora, praemisso *γρ.*

Τίς οὖν ὁ τοῦ τοιούτου βίος ἢ πρός] Haec verba in Mon. B r. m. in marg. supplevit. *Τοῦ τοιούτου* pro vulg. *τοιοῦτος* agnoscunt etiam reliqui Monacc. et Uff.

ἀπόβλητος] Il. II. 361.: *Οὔτοι ἀπόβλητον ἔπος ἔσσεται, ὅττι κέν εἴπω.* III. 65.: *Οὔτοι ἀπόβλητ' ἐξὶ θεῶν ἐρικυδέα δῶρα.* Unde *Plato* Phaedr. p. 260. A. *Οὔτοι ἀπόβλητον ἔπος εἶναι δεῖ, ὦ Φαῖδρε, ὃ ἂν εἴπωσι σοφοί*, ubi v. *Ast.* p. 516. *Basil.* M. de gentilium libris utiliter legendis c. 10. §. 39. de Prodico Ceo: *οὐ γὰρ ἀπόβλητος ὁ ἀνήρ.* Noster de hom. opif. c. 28. p. 122. C.: *Οὐκοῦν ἀπόβλητος ἐπίσης ὁ παρ' ἀμφοτέρων λόγος.* Noster de Virg. p. 148. D. *πᾶν γὰρ κτίσμα θεοῦ καλὸν καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον.* Cf. Or. de mort. T. III. p. 643. B. *Synes.* de Insomn. p. 133. D.: *οὐδὲ ἐνταῦθά γε ἀπόβλητος ἡ διὰ τῶν ὕπνων ἄν* (ita Cod. Mon. 490. Vulg. *ἂν* deest) *εἴη μαντεία.* Ib. p. 155. B.: *Οὐ μὴν οὐδὲ ἡ λέξις ἀπόβλητον τὸ τῶν πραγμάτων ἐφόλκιον.* Conf. D *Jacobs.* ad Philostrat. iun. Imagg. p. 660. — Verba *πολλῶν — ὑπολήψεως* Mon. B a r. m. in marg. habet, ut in textum inserenda. — *ἤκουσα γὰρ τῶν τὰ τοιαῦτα δογματιζόντων*] Articulus *τὰ*, qui in edd. deest, accessit e Monacc. libris. De verbo *δογματίζειν* vid. supra ad p. 186. A. Tum Mon. DE scribunt *ὅτι τε.* „In formula *ἔθνη — τῶν ψυχῶν* quis est qui poëticum quendam colorem non statim agnoscat? Nam cui non succurrunt *ἔθνεα μυρία νεκρῶν Homeri* Odyss. XI., 631. et *ἔθνεα κηρῶν, cohors malorum, Empedoclis* apud Sturz. v. 19. T. II. p. 514. Lexicon ms. ap. Mingarell. Codd. Nan. Catalog. p. 493.: *ἔθνεα· τὰ πλήθη· τὰ γένη. Ὀππιανός* (Halieut. I. 1.). *Ἔθνεά τοι πόντοιο πολυσπερέας τε φάλαγγας.* Eodem sensu *Synes.* Hymn. IX. v. 22. *ἔθνεα δαιμόνων* dixit. Et haec ipsa formula *ψυχῶν ἔθνεα* apud eundem reperitur Hymn. c. v. 10. sq.: *ψυχῶν — μυρία — ἔθνεα.* Qua in re, ut in aliis formulis poëticis, Empedoclem sequutus esse videtur.“ *Alb. Jahn.* — Post *ἔθνη* in Mon. B insertum est hoc scholium: *Πρὸς τοὺς λέγοντας προϋπάρχειν τὰς ψυχάς.* Tetigit Noster Origenem, ut apparet ex libr. de hom. opif. c. 28., ubi p. 119. C—D. haec leguntur: *τοῖς μὲν γὰρ τῶν πρὸ ἡμῶν δοκεῖ, οἷς ὁ περὶ τῶν ἀρχῶν ἐπραγματεύθη λόγος, καθάπερ τινὰ δῆμον ἐν ἰδιαζούσῃ πολιτείᾳ τὰς ψυχὰς προϋφεσάναι λέγειν· προκεῖσθαι δὲ κἀκεῖ τά τε τῆς κακίας καὶ τῆς ἀρετῆς ὑποδείγματα,*

καὶ παραμένουσαν μὲν ἐν τῷ καλῷ τὴν ψυχὴν τῆς πρὸς τὸ σῶμα συμπλοκῆς μένειν ἀπείρατον· εἰ δὲ καὶ ἀποῤῥυῇ τῆς τοῦ ἀγαθοῦ μετουσίας, πρὸς τὸν τῇδε βίον κατολισθαίνειν, καὶ οὕτως ἐν σώματι γενέσθαι. — Ὑποτίθενται pro vulg. ἀποτίθεται Codd. omnes praebuerunt. — ἐν ἰδιαζούσῃ τινὶ πολιτείᾳ πρὸ τῆς ἐν σώματι ζωῆς βιοτεύοντα] Pro τινὶ Hass. scribit τῇ. Male. Similiter Noster de hom. opif. cap. c. p. 120. A. πρῤῥιοτεύειν τὰς ψυχὰς ἐν ἰδίᾳ τινὶ καταξάσει. Ceterum conf. ib. C. πρεσβυτέραν τῆς ἐν σαρκὶ ζωῆς τὴν πολίτειαν τῶν ψυχῶν δογματίζοντες. P. 121. A. διά τινος κακίας ἀποσπασθεῖσα τῆς ὑψηλοτέρας ἡ ψυχὴ πολιτείας. Ib. C. ἡ — τῆς ὑψηλῆς πολιτείας ἀπολισθήσασα (sc. ψυχή). P. 122. B. ὁ τὰς ψυχὰς ἐφ' ἑαυτῶν πρὸ τῆς ἐν σαρκὶ ζωῆς βιοτεύειν κατασκευάζων. Praeivit *Plato* in Civitat. X. p. 619. C. εἶναι δὲ αὐτὸν τῶν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἡκόντων, ἐν τεταγμένῃ πολιτείᾳ ἐν τῷ προτέρῳ βίῳ βεβιωκότα, ἔθει ἄνευ φιλοσοφίας ἀρετῆς μετειληφότα. — Dein ex Hass. et Monacc. omnibus emendavi vulgatam lectionem πρὸς τὴν — σι — ζωήν. Mon. B habet ἐν σώματι, σι a r. m. superscripto; Uff. ἐν σώμασι. Uterque in textu βιοτεύοντα, in marg. ἐμβιοτεύοντα, et mox αὐτῶν pro ἑαυτῶν. Dein Mon. B recte scribit συμπεριπολοῦντα (Hass. et Monacc. DE una cum Uff. συμπεριπολοῦνται habent). Legebatur mendose συμπεριπολοῦντος. Mon. AC dant περιπολοῦντα. Cum illa lectione convenit similis Nostri locus p. 234. D. τῷ οὐρανῷ ἡ ψυχὴ συμπεριπολοῦσα, et alius e praestantissimo opere de hom. opif. cap. 28. c. fin., ubi habet τὰς τῷ παντὶ συμπεριπολούσας ψυχάς. Ceterum ante oculos obversatum est Gregorio *Platonis* illud in Phaedr. p. 246. B. ἡ ψυχὴ — πάντα οὐρανὸν περιπολεῖ, quod respexit, monente *Jahnio*, etiam *Maximus* Tyr. Diss. XVI. c. 9. p. 189. ed. Davis. 2. — ῥοπῇ δέ τινι τῇ πρὸς κακίαν πτεροῤῥυούσας ψυχὰς ἐν σώματι γίνεσθαι] Recte Hass. et Monacc. omnes πτεροῤῥυούσας. Vulg. πτεροῤῥούσας. „Audin' Platonica Phaedr. p. 246. C. ἡ δὲ πτεροῤῥυήσασα φέρεται κτλ. p. 247. B. βρίθει ὁ τῆς κάκης ἵππος μετέχων, ἐπὶ τὴν γῆν ῥέπων τε καὶ βαρύνων —. p. 248. C. ὅταν δὲ ἀδυνατήσασα — πτεροῤῥυήσῃ τε καὶ ἐπὶ τὴν γῆν πέσῃ, τότε νόμος, ταύτην μὴ φυτεῦσαι εἰς μηδεμίαν θηρείον φύσιν ἐν τῇ πρώτῃ γενέσει, ἀλλὰ κτλ., coll. p. 249. B et 256. E., Phaedon. p. 81. E., 82. A. B. Sed nostrum est, ut de formulis, quae hoc loco reperiuntur, Platonicis quaedam minus trita in medium afferamus. Ac primum

quidem, id quod *Astius* Annot. in Phaedr. p. 412. annotare supersedit, vocc. ῥέπειν et ῥοπὴ apud philosophos posterioris aetatis scriptores, in summa apud ipsos Platonis vel in verbis auctoritate, sollemnes fuerunt in declaranda calamitate, quae animas in terram deturbavit. Monuit de hoc loquendi usu *Wyttenbach.* ad Plut. de S. N. V. Animadv. p. 118. ed. 1., ubi videndus est, quem attulit, Plutarchi locus. Adde Gregorium nostrum Opp. T. III. p. 132. D. ὅταν πρὸς τὰ ὑλώδη σχῇ τὴν ῥόπην κτλ. Et hoc ipso libro paullo infra p. 235. C. ἀφορμὴν — τῆς πρὸς τὸ χεῖρον ῥοπῆς. De verbo πτεῤῥορυεῖν videsis *Matthaeum* ad Eclogg. Jo. Chrysost. p. 208. sq., *Ast.* Annot. in Phaedr. p. 393. sq. [et *Creuz.* ad Plotin. Vol. III. p. 123. b. *Kr.*]." *Alb. Jahn.* — Dein Mon. B habet ἐν σώματι. Hass. et Mon. D ἐν σώμασι, quod recepi. Pro ἀνθρώποις e Codd. Hass. et Monacc. omnibus revocavi ἀνθρωπίνοις. Tum in Mon. ACDE scribitur οὕτω. Sed vid. ad p. 183. D. Mon B in textu legit διὰ τὰς, in marg. δ. τῆς. Proxime Mon. AC et Uff. exhibent μετὰ τὴν ἐκ τοῦ ἀνθρ. β. (praepositionem ἐκ Monacensi B r. m. in marg. dedit; Hass. autem et Monacc. DE omittunt. Vulg. legitur μετὰ τοῦ), et pro mendoso ἐγχώρησιν omnes libri MSS. ἐκχώρησιν. Ἀποκτηνοῦσθαι, de quo iam supra ad p. 207. C. dixit *Alb. Jahnius*, idem est atque εἰς κτηνώδη φύσιν μεταῤῥυῆναι (de hom. opif. c. 28. p. 121. B.). Eleganter Noster de hom. opif. c. 18. p. 93. A. πολλάκις δὲ καὶ ὁ λόγος ἀποκτηνοῦται διὰ τῆς πρὸς τὸ ἄλογον ῥοπῆς τε καὶ διαθέσεως, συγκαλύπτων τὸ κρεῖττον τῷ χείρονι. Ibid. c. 17. fin.: Ὄντως γὰρ κτηνώδης ἐγένετο ὁ τὴν ῥοώδη ταύτην γένεσιν τῇ φύσει παραδεξάμενος διὰ τὴν πρὸς τὸ ὑλῶδες ῥοπήν. *Origenes* de Princip. Fragm. I. 13. p. 8. ed. Redep.: Ἡ ψυχὴ ἀποῤῥέουσα τοῦ καλοῦ, καὶ τῇ κακίᾳ προςκλιναμένη καὶ ἐπὶ πλεῖον ἐν ταύτῃ γινομένη, εἰ μὴ ὑποςρέφοι, ὑπὸ τῆς ἀνοίας ἀποκτηνοῦται, καὶ ὑπὸ τῆς πονηρίας ἀποθηριοῦται. — In seqq. Codd. Monacc. ACDE pro vulg. φυσικῆς recte praebuerunt φυτικῆς, quod in Mon. B a r. m. emendatum est e φυσικῆς. Miror *Wolfium* ex suis libris nihil annotasse varietatis. Vulgatam sequutus est *Augentius.* Verba τὸ τῇ φύσει λεπτὸν καὶ εὐκίνητον illustrantur ad p. 215. A. Cf. etiam Noster de infantt. praemature abreptt. T. III. p. 325. C. — ἐμβριθές τε καὶ κατωφερές] Eodem modo iungit Noster βαρύς et κατωφερὴς de hom. opif. c. 1. p. 47. B. τὰ βαρέα καὶ κατωφερῆ τῶν σωμάτων. Ib. p. 48. C. et c 18. p. 94. A.

P. 108. τῆς τῶν αἰσθήσεων χάριτος] Τοιαύτης,

in editt. post τῆς adiectum, Codd. omnes merito delent. — *διὰ τῶν αὐτῶν ἀνιέναι βαθμῶν*] Imitatur Noster *Plat.* B Sympos. p. 211. B.: — *ἀρχόμενον ἀπὸ τῶνδε τῶν καλῶν ἐκείνου ἕνεκα τοῦ καλοῦ ἀεὶ ἐπανιέναι, ὥςπερ ἐπαναβαθμιοῖς χρώμενον.* ***Plotin.*** I. 6, 1 p. 50. D.; Vol. I. p. 98. Creuz.: *Τί οὖν ἔςιν ὃ κινεῖ τὰς ὄψεις τῶν θεωμένων, καὶ ἐπιςρέφει πρὸς αὐτὸ, καὶ ἕλκει, καὶ εὐφραίνεσθαι τῇ θεᾷ ποιεῖ; τοῦτο γὰρ εὑρόντες, τάχ' ἂν ἐπιβάθρᾳ αὐτῷ χρώμενοι, καὶ τὰ ἄλλα θεασαίμεθα.* Ubi vid. doctam ***Wyttenbachii*** not. Vol. III. p. 40. a. Porro VI. 7, 36. p. 727. A; Vol. II. p. 1330. sq. ed. Creuz.: *Ἔςι μὲν γὰρ ἡ τοῦ ἀγαθοῦ εἴτε γνῶσις, εἴτε ἐπαφὴ μέγιςον, καὶ μέγιςόν φησι* (***Plat.*** de Re publ. VI. p. 505. A.) *τοῦτο εἶναι μάθημα, οὐ τὸ πρὸς αὐτὸ ἰδεῖν μάθημα λέγων, ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ μαθεῖν τι πρότερον. Διδάσκουσι μὲν οὖν ἀναλογίαι τε καὶ ἀφαιρέσεις, καὶ γνώσεις τῶν ἐξ αὐτοῦ καὶ ἀναβασμοί τινες.* Conf. ***Creuz.*** Vol. III. p. 395. a. Qua in re pro *ἀνιέναι*, de quo conferri potest etiam Noster de Virg. c. 11. p. 145. A.. a Platonicis usurpatur item *πάλιν ἀνατρέχειν*, e. c. a ***Plot.*** IV. 8, 7. p. 475. CD; p. 885, 14. ed. Creuz., qui ad h. l. commode laudat ***Procl.*** in Timae. p. 330. init.: *μία σωτηρία ψυχῆς αὕτη παρὰ τοῦ δημιουργοῦ προτείνεται, τοῦ κύκλου τῆς γενέσεως ἀπαλλάττουσα, καὶ τῆς πολλῆς πλάνης καὶ ἀνηνύτου ζωῆς ἡ πρὸς τὸ νοερὸν εἶδος τῆς ψυχῆς ἀναδρομὴ, καὶ ἡ φυγὴ πάντων τῶν ἐκ τῆς γενέσεως ἡμῖν προσπεφυκότων.* Add. Noster p. 197. B. *εἰς τὰ οἰκεῖα πάλιν ἀναδραμόντος*, p. 234. B.: *πάλιν δι' ἀρετῆς ἐπὶ τὸν οὐράνιον* (sc. *βίον*) *ἀνατρέχει.* Ib. C. *πάλιν πρὸς τὴν ἀσώματον ἀνατρέχει.* Et paulo inferius: *ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν παλινδρομεῖν οἴονται τὴν ψυχήν.* P. 252. D. *πρὸς δὲ τὴν ἀπαθῆ μακαριότητα πάλιν ἀναδραμοῦσα, οὐκέτι τοῖς ἑπακολουθήμασι τῆς κακίας συνενεχθήσεται.* Item de Virginit. c. 12. p. 151. A. Or. de mort. T. III. p. 634. D., ***Synes.*** Dion. p. A—B.: *Τοιοῦτον οὖν τὸ ἐν λόγοις κάλλος· οὐ βαθύνεται πρὸς ὕλην, οὐδὲ ἐμβαπτίζει τὸν νοῦν ταῖς ἐσχάταις δυνάμεσιν, ἀλλὰ δίδωσιν ἀνανεῦσαι δι' ἐλαχίςου, καὶ εἰς τὴν οὐσίαν ἀναδραμεῖν· ἄνω γὰρ ἔξι καὶ τὸ κάτω τῆς τοιαύτης ζωῆς.* Cf. ***Wyttenbach.*** ad Plut. Morall. T. I. p. 40. — *πρὸς τὸν οὐράνιον χῶρον*] Sic Codd. omnes. Ab edd. abest articulus. Cod. Mon. B in contextu exhibet hoc scholium: *Οὔ. Τάχα καὶ τὰ τοιαῦτα Ὠριγένης* (ita Uff. liber, in cuius marg. ad calcem sub asterisci signo eadem praefigitur nota. Mon. *ὡριγένης.* Male. Monet enim *Choeroboscus* Orthograph. in *Crameri* Anecdott. Graecc. Vol. II. p. 243: *Τὸ κύριον ὄνομα τὸ Ὠριγένης διὰ τοῦ ω καὶ*

ι γράφεται.) *ἐν τοῖς οἰκείοις ἀνεπλάσατο συγγράμμασιν, ὡς πᾶσιν ὑπάρχει σαφὲς τοῖς κἂν πρὸς βραχύτατον αὐτοῖς ἐπισχήψασιν.*

τοῖς καὶ μετρίως κρίνειν ἐπισαμένοις] Ita Mon. DE; reliqui c. edd. exhibent *ἐπεσκεμμένοις*. *Αὐτόθεν* est vernac. *von selbst.* Pro *ἔχειν* praeeuntibus Codd. Hass. et Monacc. omnibus scripsi *ἔχον*, et auctoritate librorum MSS. omnium *ἐν ἑαυτῷ* pro *ἐν ἑαυτοῖς*. Mon. B a m. pr. habet *ἐν ἑαυτῶν*, a rec. autem corr. *ἐν ἑαυτῷ*. — *ἀπὸ τῆς οὐρανίου ζωῆς*] Ita Codd. Mon. ACDE. Vulg. *οὐρανίας*. Cuius adiectivi feminina forma quamquam infra legitur, tamen Codicum auctoritati obtemperandum putavi. Pro *διὰ χαχίας* Mon. AC et Uff. scribunt *διὰ χαχίαν*. Mon. B a m. pr. *διαχαχιας* (sic), a rec. *διὰ χαχίαν*. Vertit *Augentius: propter vitium; Sifanus: propter vitium et nequitiam.* Sed prior *δι' ἀρετῆς* reddidit *per virtutem.* Et ita infr. D uterque: *per virtutem* et *per vitium.* Verba *ξυλώδη βίον* (infra habes *τὴν ξυλίνην ζωὴν*) respiciunt Empedocleum *θάμνον*, de quo vid. supra ad p. 231. B. — *πάλιν — — ἐπὶ τὸν οὐράνιον ἀνατρέχει*] Pro *πάλιν* Mon. B perperam habet *πᾶσαν*, in marg. tamen a rec. m. *γρ. πάλιν.* Dein idem liber *ἐπὶ τὸν οὐρανὸν*, in ora *γρ. οὐράνιον.* Mox a Mon. E abest *αὐτῶν.* Hass. et Monacc. scribunt *ὅτι.* Dein Mon. DE *προτιμωτέραν.* Hass. *οἰήσεται.* Quod sequitur *εἴτε* Monacc. DE omittunt. Tum Mon. B in contextu offert *ξυλώδη*, in marg. a r. m. *γρ. ξυλίνην.* Pro *τὴν οὐρανίαν ζωὴν* Mon. E bene habet *τ. οὐράνιον ζωήν.* — *κύκλος γάρ τις ἔχει*] Mon. DE *καὶ κύκλος ἔχει τίς.* Vulg. *ἐχει.* Mon. B *ἐχιν.* Noster Hexaëm. T. I. p. 42. B.: *εἶτα τὸ ἕτερον, οὐρανόν τε καὶ στερέωμα* (scr. potius cum Cod. Mon. 192. *εἶτα ἕτερον οὐρανόν τε καὶ ς.*) *κατονομάζει τὸ μετὰ τὴν ἀπλανῆ σφαῖραν περὶ τὸ ἐντὸς θεωρούμενον, ἐν ᾧ οἱ πλανῆται τῶν ἀζέρων διαπορεύονται. Cic.* Somn. Scip. IV. 5. de Re publ. VI. 17. §. 17.: Novem tibi orbibus vel potius globis connexa sunt omnia: quorum unus est caelestis, extimus, qui reliquos omnes complectitur — —: in quo infixi sunt illi, qui volvuntur, stellarum cursus sempiterni. *Origen.* de Princip. II. 3. §. 6. p. 83. D. Ruaei; p. 176. Redep., interprete Rufino: Sed et ipsum supereminentem quem dicunt *ἀπλανῆ* globum, proprie nihilominus mundum appellari volunt. — — Esse tamen super illam sphaeram, quam *ἀπλανῆ* dicunt, volunt etiam, quam, sicut apud nos caelum continet omnia, quae sub caelo sunt, ita illam dicunt immensa quadam sui magnitudine et ineffabili complexu spatia universarum sphaerarum ambitu magnificentiore constringere, ita ut omnia intra ipsam ita sint, sicut est haec terra nostra sub cae-

lo. — Distinguit *Augentius* post ἀεί. — καταφέρεται, ἐκ δὲ ταύτης] Sic Codd. omnes. Vulg. ἀναπίπτει καὶ ἐκ ταύτης. Mox Monacc. ad unum πρὸς τὸ ἀσώματον, quod recepi. Uff. πρὸς τὸ τὴν (?) ἀσ. Vertit etiam *Augentius: ad incorporeum.* Edd. πρὸς τὴν ἀσ., quod *Sifanus* expressit. — ἡ οὐρανία διαγωγή] Articulum in libro Mon. B r. m. margini adscripsit. Mon. DE habent ἡ οὐράνιος δ., quod maluerim. Scripsi deinde pro vulg. διαμένει c. Cod. Mon. B διαμενεῖ, quod in hoc libro correctum est e διαμερεῖ. Neque aliter legit *Sifanus*, vertens: *permanebit.* — τῶν ἐκεῖ ζώντων] Mon. AC mendose ζῶν ἐκεῖ ζώντων. Hass. ζώντων ἐκεῖ, inverso ord. — ἀμοιρήσει] Mon. B in textu quidem habet ἀμοιρήσει, in marg. vero γρ. ἀμοιρήσειεν] Hass. et Mon. ACDE ἀμοιρήσειεν. Post ἐντεῦθεν Mon. DE om. μέν. Deinceps Mon. AC scribunt ἐπὶ τἀγαθόν. Mon. B male πάλιν δρομεῖν. Pro vitioso ἀνάρχεσθαι ex Hass. et Mon. DE recepi ἄρχεσθαι. Item Mon. B et Uff. in contextu habent, in marg. vero ἀπάρχ., quod D exstat etiam in Mon. AC. Deinde Codd. omnes recte addunt, quod vulgo desideratur, βίου. — εἰ γὰρ τῷ οὐρανῷ] Sic Codd. Mon. DE; Mon. AC et marg. librorum Mon. B atque Uff. male εἰ γὰρ τῷ οὐρανίῳ. Vulg. εἰ γὰρ ἐν τῷ οὐρανῷ. Articulum ante ψυχὴ Mon. AC om. Mon. E habet συμπεριπολοῦσα ἡ (β) ψυχή (α). Conf. ad p. 233. D. — ἆρα τὸ ἔμπαλιν] Libri MSS. et Edd. ἄρα τ. ἔ. Mon. AC scribunt τοὔμπαλιν. Deinceps Mon. E δι' ἐκείνων, in marg. παρ' (pro δι'). Idem καὶ (om. τὸ) τὴν μὲν ὑλ. ζ. Καθάρσιον (Mon. D male καθάρσειον) pro vulg. κάθαρσιν receptum ex Hass., Mon. ABCE atque Uff. — τὴν δὲ ἀπλανῆ περιφοράν] Mon. AC δ'. „Ἀπλανὴς περιφορὰ quid sibi velit, prorsus latuit *Sifanum*, sic vertentem: *stellarum inerrantium caeloque inhaerentium conversio atque revolutio.* Scilicet non cognitum habuit Platonicum fontem, e quo derivata est tota, quam Gregorius confutatum ivit, doctrina. Tu ne dubites ἀπλανὴ περιφορὰν (conf. p. 236. A ἡ ἄνω περιφορὰ) dici *stabilem* et *illum ab omni turba remotum circuitum*, quo mentes divinae in caeli dorso constitutae fruantur, vid. *Plat.* Phaedr. p. 247. C. — ςάσας δὲ αὐτὰς περιάγει ἡ περιφορά. Ib. D. — ἕως ἂν κύκλῳ ἡ περιφορὰ εἰς ταὐτὸν περιενέγκῃ. Et p. 248. A. — συμπεριενέχθη τὴν περιφοράν. Quo quidem loco quae inter deorum et daemonum περιφορὰν interesse narrantur, ii, quos Gregorius confutare conatur, non attendisse videntur: alioquin Gregorius temere diceret, ἀπλανῆ

περιφορὰν ab iis tribui animis humanis in caelo versantibus. Nam ἀπλανῆ non nisi deorum περιφορὰν esse fingit Plato; daemonum *turbis obnoxiam* dicit: daemonibus autem a Platone accenseri animos humanos supra iam vidimus ad p. 233. D. ἔθνη ψυχῶν." *Alb. Jahn.* — ἐντεῦθεν μὲν δι' ἀρετῆς πτεροφυήσασαι μετεωροπορροῦσιν] „Ἐντεῦθεν vertunt *hinc*, i. e. *ex terris*. Vid. annotat. ad p. 219. A." *Alb. Jahn.* — Μὲν, quod vulg. abest, accessit e Codd. Hass., Monacc. ACDE atque Uff.; habetur etiam in marg. libri Mon. B. a rec. m. Tum Mon. DE scribunt διὰ ἀρετῆς. Annotavit *Jahnius*: „Est haec quoque sententia e Platonis Phaedro repetenda. Vid. p. 248. E: οὐ πτεροῦται — πλὴν ἡ τοῦ φιλοσοφήσαντος ἀδόλως (sc. ψυχὴ), et p. 256. A. B.: ἐὰν μὲν δὴ οὖν εἰς τεταγμένην τε δίαιταν καὶ φιλοσοφίαν νικήσῃ τὰ βελτίω τῆς διανοίας ἀγάγοντα, μακάριον μὲν καὶ ὁμονοητικὸν τὸν ἐνθάδε βίον διάγουσιν ἐγκρατεῖς αὐτῶν καὶ κόσμιοι ὄντες, δουλωσάμενοι μὲν ᾧ κακία ψυχῆς ἐνεγίγνετο, ἐλευθερώσαντες δὲ ᾧ ἀρετὴ, τελευτήσαντες δὲ δὴ ὑπόπτεροι κτλ. Conf. *Hierocl.* in aur. carm. p. 256. sq. ed. Curter.: ἡ τῶν ἀρετῶν, οἷον πτερῶν τινων ἔκφυσις πρὸς τὸν τῶν καλῶν (l. κακῶν) καθαρὸν τόπον — ἡμᾶς ἀνάξει. Ceterum verba πτεροφυεῖν et μετεωροπορεῖν et ipsa in Phaedro Platonico reperiuntur, illud

ροῦ

p. 251. C, hoc p. 246. C." — Mon. B habet μετεωροπολοῦσιν, correctione a r. m. superscripta. Μετεωροπολοῦσιν notatur etiam a *Wolfio*, Codice non memorato; procul tamen dubio ex Uff. De utriusque verbi confusione vid. *Creuzer.* ad Plot. p. 261. sq. Illo utitur Noster item de Virg. c. 22. T. III. p. 171. A: — τῶν ὑψηλῶν τε καὶ θειοτέρων τὴν ψυχὴν ἀποσήσαντες, εἰς ταπεινὰς φροντίδας καὶ ἀσχολίας κατήγαγον, πρὸς τὰ σωματικὰ παρατηρήματα τὴν διάνοιαν αὐτῶν (recte Cod. Monac. 23. ἑαυτῶν) κλίναντες, ὡς μηκέτι αὐτοῖς ἐν ἐλευθερίᾳ μετεωροπορεῖν τὸν νοῦν καὶ ἄνω βλέπειν. Or. de mortuis T. c. p. 640. B.: συμμετεωροπορροῦσι τῇ ἀσωμιάτῳ φύσει οἱ πρὸς τὴν θειοτέραν μεταζοιχειωθέντες κατάσασιν. Post ἐκεῖθεν, quod *Jahnius* interpretatur *ex caeli oris*, Monacc. ABC δὲ omittunt. *Wolfius* perverse scripsit: „ἐκεῖθεν] A (i. e. Uff.) ἐκεῖθεν δέ." Voluit potius: „ἐκεῖθεν δέ] A ἐκεῖθεν." Deinceps in Mon. AC mendose exaratum legitur δι' ἀκακίας, 235 moxque χαμαῖπετῆς καὶ προςγίοι. Καὶ, quod in vulgatis libris A deest, agnoscunt etiam Codd. reliqui omnes assentiente utroque interprete.

τὸ ἀντεςράφθαι] Ita Codd. Monacc. et Uff. Edd.

τῷ ἀ. Mox Monacc. AC οὐδ' αὐτή. Mon. B et Uff. οὐδὲ αὕτη, quod expressit *Sifanus*. Mendose Monacc. DE οὐδὲ ἑαυτή. De voc. πάγιος vid. p. 174. Conf. Nostrum de paup. am. Or. II. T. II. p. 56. B. et de infantibus praemature abreptis T. III. p. 331. A. Dein Monacc. AC διαμενεῖ. MSS. omnes μέχρι παντὸς pro vulg. μέχρι πάντων. — τὸ οὐράνιον λέγουσι] Sic Hass. et Monacc. ACDE; Mon. B τὸν οὐρανὸν (in marg. γρ. τὸ οὐράνιον) λέγουσι. De Uff. *Wolfius* tacet. Edd. exhibent τὴν οὐράνιον λέγουσι φύσιν. In Mon. D est λέγουσιν.

P. 110. πῶς ἔχει χώραν] Sic Hass. et Monacc. omnes. Vulg. legitur πῶς χώραν ἔχει. Articulum ante πάθος Mon. AC omittunt. Monacc. ABC et Uff. scribunt ἡ (pro εἰ) ἐμπαθής. Monacc. DE ἡ ἀπάθεια· καὶ οὐδὲ τούτοις, εἰς ἀεὶ παραμένουσι (E addit ν̄)· ἀλλὰ φύρουσι τὰ ἄμικτα — —, τὸ ἄτρεπτον, ἐν τῷ πάθει — — τὴν ἀπάθειαν· καὶ ὅθεν τὴν ψυχὴν κτλ.

φύρουσι] Sic Hass., Mon. ACDE atque Uff.; Mon. B φύρουσιν. Sed ν̄ a rec. m. deletum videtur. Vulg. φυροῦσι. Pro ἑνοῦσι Mon. B habet ἑνοῦσιν. — καὶ οὐδὲ τούτοις B εἰς ἀεὶ παραμένουσιν] Hass. ἐν τούτοις. Pro vulg. εἰσαεὶ c. Codd. Mon. DE scripsi εἰς ἀεί. Et ita exhibebat Mon. B a m. pr. Vid. annot. ad p. 183. B. Παραμένουσιν (Mon. D habet παραμένουσι) receptum ex Hass. et Mon. ABCE. Conf. p. 197. C. et Or. de mort. T. III. p. 636. B.: οὐ γὰρ εἰς ἀεὶ παραμένει τῶν ἀλλοτρίων ἡ ἐπιθυμία τῇ φύσει. Vulg. legitur διαμένουσιν. — ἀπώκισαν] Ita Hass., Monacc. ABC et Uff.; reliqui c. edd. vitiose ἀπώκησαν. — ὡς εἰς ἀσφαλῆ καὶ ἀκήρατον ζωὴν — ἀνοικίζουσιν] *Εἰς*, quod vulg. abest, praebuerunt Codd. Hass. et Monacc. omnes. Vox ἀκήρατος Platonicis propria est. Vid. quae annotavi p. 206. Conf. Noster Orat. funebr. de Placilla T. III. p. 531. C. — καθαρᾷ τῇ ψυχῇ πρὸς τὴν ἀκήρατον ζωὴν μετανίσεται. De mort. T. c. p. 622. B.: διὰ τοῦτο μακαρία τίς ἐστιν ἐκείνη ἡ ζωὴ καὶ ἀκήρατος κτλ. Ibid. p. 643. D. πενθεῖ — ὡς ἀληθῶς ὃ ἐν συναισθήσει τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων γενόμενος, ὧν ἀποπέπτωκεν, ἀντιπαραθεὶς τὴν ἐπίκηρον ταύτην καὶ ὑπῶσαν ζωὴν τῇ ἀκηράτῳ ἐκείνῃ μακαριότητι κτλ. Add. de Orat. domin. Or. II. T. I. p. 727. D., Or. III. p. 732. B. et de beatitud. T. c. p. 764. B., 766. B et 767. D. Mon. B dat ἐνοικίζουσιν, in marg. γρ. ἀνοικίζουσιν. — ἐν κακίᾳ βρίσασαν] Quorum verborum loco Codd. Monacc. exhibent πτεροφυήσασαν. Utramque lectionem suo more expressit *Sifanus*,

vertens: *quasi obliti quod vitiositate gravata illinc quasi pennis amissis inferae commixta naturae sit.* Ἐν κακίᾳ, quod idem est, quod διὰ κακίας vel κακίᾳ (Noster de hom. opif. c. 28. c. f.: Ἔστι δὲ τοῦτο, τὸ μήτε κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἀπάτην ἐν κακίᾳ τινὶ βαρηθείσας τὰς τῷ παντὶ συμπεριπολούσας ψυχὰς, ἀδυναμίᾳ τοῦ συμπαραθεῖν τῇ ὀξύτητι τῆς τοῦ πόλου κινήσεως ἐπὶ τὴν γῆν καταπίπτειν οἴεσθαι. Ceterum de hoc usu praepositionis ἐν videndus est *Astius* in Lexic. Plat. Vol. I. p. 701.) recepi ex Codd. Hass., Mon. B et Uff.; Monacc. autem DE scribunt διὰ κακίαν. Vulg. legitur ἡ κακία. Dein Codd. Mon. BDE atque Uff. loco vulgati βρύσασα (Hass. dat βρύσασαν) recte obtulerunt βρίσασαν. Respexit nimirum Noster et hoc et supra citato loco *Plat.* Phaedr. p. 217. B.: βρίθει γὰρ ὃ τῆς κάκης ἵππος μετέχων, ἐπὶ τὴν γῆν ῥέπων τε καὶ βαρύνων. Platonicum verbum βρίθειν, de quo *Jahnius* laudat *Ruhnken.* ad Tim. p. 152., *Wyttenb.* Ep. crit. p. 48. ed. Gotting.; ed. Lips. p. 412., ad Plut. de S. N. V. Animadv. p. 118. inf. (ed. 1.), ad Eunap. p. 117. in nov. Addend. Boissonadii P. LVI., Nostro restitui ex Cod. Mon. 23. in Or. catech. c. 6. p. 56. C.: τῆς πρὸς τὸ ἀγαθὸν συμφυΐας ἀποσπασθεὶς καὶ πρὸς κακίαν βρίσας καὶ κατανεύσας, ubi vulgo legitur βαρήσας. Eodem utitur Gregorius hic supra p. 191. D.: τοῦ δὲ ἐπὶ τοῦ κάτω βρίθοντος. De Orat. domin. Or. IV. T. I. p. 743. B.: ἡ μὲν οὖν νοητὴ (sc. φύσις), ἅτε δὴ τοῦ βαροῦντος κεχωρισμένη σώματος (τούτου, λέγω, τοῦ ἀντιτύπου τε καὶ εἰς γῆν βρίθοντος) τὴν ἄνω λῆξιν ἐπιπορεύεται. Cf. *Creuzer.* ad Plot. p. 164.

Ἥ τε οὖν διαβολή] Mon. AC ὡς' ἐπὶ διαβολῇ. Mox articulo ὁ ante τῶν οὐρανίων (in Hass. est ἐπουρανίων) omisso Mon. AC scribunt ἐπαίνῳ. Pro vulgato ἀνωφεροῦνται Hass., Monacc. ACDE atque Uff. optime suppeditarunt ἀναφύρονται. In Mon. B verba καὶ ἀναφύρονται, utpote neglecta, rec. m. su-
C perscripsit. — πρὸς τὸ κρεῖττον] Sic Codd. omnes; in edd. est πρὸς κρείττονος. Dein Mon. DE perperam exhibent ἀπειλημένον. Iidem libri seq. articulum om. Tum in Hass. legitur ἐνδιδόντες.

πεπλανημένη τε καὶ ἀςατοῦσα] Mon. DE πλανωμένη τε καὶ ἀναςατοῦσα. Post ὑπόληψις e Mon. AC et Uff. inserui ἀλλὰ, quod Mon. B a rec. m. in marg. habet. Μηδ' ὅσοις μεταβαίνειν pro vulg. μηθ' ὅσοι καταβαίνειν exhibuerunt Hass., Mon. DE atque Uff. In Mon. ABC scribitur μηδ' ὅσοις μεταβαίνειν. Deinceps in Hass. ἐκ τῶν γυναικείων σωμάτων. Proxime loco corrupti δοκεῖ τὸ ἔμπαλιν ex Hass., Mon. B et Uff.

restitui *δοκεῖ ἢ τὸ ἔμπαλιν.* Mon. AC dant *δοκεῖ, ἢ οὕτω πάλιν.* Mon. DE *δοκεῖν*, omnibus quae subsequuntur usque ad verba *ἢ καὶ πρὸς ἄνδρας*, omissis. — *ἐν γυναιξὶ γίνεσθαι τὰς τῶν ἀνδρικῶν σωμάτων χωρισθείσας ψυχάς*] *Timaeus* Locr. de anima mundi et natura p. 104. D.: *Λέγοιντο δ' ἂν ἀναγκαίως καὶ τιμωρίαι ξέναι, ὡς μετενδυομέναν τᾶν ψυχᾶν τῶν μὲν δειλῶν ἐς γυναικέα σκάνεα ποθ' ὕβριν ἐκδιδόμενα κτλ. Plato* Tim. p. 90. E.: *Τῶν γενομένων ἀνδρῶν ὅσοι δειλοὶ καὶ τὸν βίον ἀδίκως διῆλθον, κατὰ λόγον τὸν εἰκότα γυναῖκες μετεφύοντο ἐν τῇ δευτέρᾳ γενέσει κτλ. — πρὸς ἄνδρας ἐξ ἀνδρῶν μεταβαίνειν*] Mon. AC scribunt *πρὸς ἀνδρῶν λογχείαν* (immo *λοχείαν*. Vid. p. 236. B.) *ἐπιζητεῖν*, et mox pro *λέγουσιν* iidem *πάλιν*, Hass. autem et Monacc. DE c. Uff. *λέγειν πάλιν*. Mon. B in contextu *λέγειν ὡς τῇ ἀληθείᾳ ἐσοχασμένοις*, in marg. a rec. m. *γρ. πάλιν ὡς τῆς ἀληθείας ἠσοχηκόσιν. Ἠσοχηκόσιν*, quod in textum recepi, agnoscunt etiam reliqui Monacc. Vitiose Hass. habet *ἐσοχασμένοις*, Uff. *ἠσοχηκέναι*. Tum Hass. et Mon. DE *ἀκολουθήσομεν*. Item Mon. B a m. pr.; a rec. superscriptum *ῶ*. — *οὐ μόνον τῷ ἄσατός τε καὶ ἀπατελὸς εἶναι*] Mon. AC dant *οὐ μόνον διὰ τὸ ἄς.*, quod notavit etiam *Wolfius* sine ullo siglo. Mon. DE scribunt *οὐ μόνον τὸ*, itemque Mon. B a m. pr.; a rec. autem articulo *τὸ* praemissum est *διά*. *Τε*, quod vulg. deest, accessit e Codd. Hass. et Monacc. omnibus. Dein Mon. B in contextu non male habet *ἀπαγῆς* (vid. annot. ad p. 184. A.), in marg. vero a rec. m. *γρ. ἀπατηλός*. Articulum ante *λόγος* libri Monacc. ABCD omittunt; Mon. E *ὁ λόγος* prorsus ignorat. Mox pro *ἑαυτῷ* Hass. perperam scribit *αὐτῷ*. — *μὴ κακίας τῇ ἑκάστου φύσει τὴν ἀρχὴν ἐνδιδούσης*] *Μὴ* loco vulgati *καὶ* Codd. omnes praebuerunt. Pro *τῇ*, quod Mon. DE omittunt, Mon. B male habet *τῆς*, a rec. autem m. in marg. *γρ. τῇ*. Tum Monacc. AC dant *ἑκάσῳ*, quod, si in pluribus MSS. esset, equidem non improbaverim: dativus enim, ubi genitivum exspectes, ab optimis auctoribus usurpari solet. Vid. *Boissonad.* Comment. ad Inscript. Actiac. in Diario classico Valp. Nr. 34. p. 369. et sq., ubi V. D. in *Achill. Tat.* VII. 7. pro vulg. *τῶν Θερσάνδρου χωρίων* Codicum lectionem *Θερσάνδρῳ* malit. Cf. *Bernhard.* Syntax. L. Gr. p. 89. sq. De loquutione *τινὶ τὴν ἀρχὴν ἐνδιδόναι*, seu *τινὶ τὸ ἐνδόσιμον ἐνδιδόναι* (infr. p. 236. C. D.) vid. quae annotavi ad Synes. de Provid. p. 204. — *οὔτε ἄνθρωποι*] Mon. DE *οὔτε ἄνθρωπος*. Vitiose Mon. B *ψυχὰς*, in marg. a rec. m. *γρ. ψυχῆς*. — *ἄνωθεν ἐπὶ ταῦτα*] *E caelestibus et ulterioribus ad haec ci-*

teriora et terrestria. Vid. *Ast.* ad Plat. Phaedr. annot. p. 439., *Winckelmann.* ad Plut. Erot. p. 214. — Pro ἐμπεσούσης c. Codd. omnibus dedi πεσούσης. Deinceps Hass. et Mon. B perperam habent φύοντας. Ἄρα pro ἄρα recte scribitur in Mon. B. Mon. DE hanc particulam omittunt.

236 A τὴν κακίαν] abest a Mon. DE.

Καὶ πῶς συμβαίνει] Sic Mon. BDE. Quorum prior a r. m. in marg. habet γρ. καί πως. Et ita edd. Pariss., quam pravam lectionem sequutus est *Sifanus*, vertens: Ac — *quodammodo.* Recte *Augentius*: Et *quomodo* —? Dein vulg. χρόνον ἀμφότερα. Mutavi verborum ordinem praeeuntibus Codd. Hass. et Monacc. omnibus. — ἐκ γάμου] „Γάμος voc. est nuptum, et a patre eccless. ea cum εὐλαβείᾳ Macrinae tributum, de qua Plato, quum Diotimam τὴν ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συνουσίαν coram Socrate commemorantem faceret (Conviv. p. 206. C.) ne somniasse quidem videtur. Significat enim γάμος hic et in proximis (B. C.) id, quod in bestiis dicitur συνδυάζεσθαι, nimirum συνουσίαν feminae et maris. Eadem vocis significatio apparet p. 251. A. τὰ πρὸς τὸν γάμον μέλη. Haud semel de ea monuerunt VV. DD., qui eroticos Graecos illustrarunt; monuit etiam *Villoisonus* in Prolegg. ad Scholl. Marcian. in Homer. Iliad. P. X.“ *Alb. Jahn.* — συμβαίνειν σπουδῇ] Mon. DE συμβαίνει. — παραλογώτερον] Mon. AC et marg. Uff. παραδοξότερον (item Mon. B in ora a rec. m., praefixo γρ.), Mon. DE παρδοξώτερον. Εἰ Mon. ACDE om. Mox libri Mon. DE exhibent συνδιάζεται iotacismi perturbatione. Mon. B συνδοιάζεται.

ἆρ᾽ οὖν] Mon. B ἄρα οὖν. Tum Mon. D ἔ̣ξ̣ι̣ν (sic). Mon. D ἐφίεσθαι, quatuor punctis supra positis. Mon. E ἐφίεσθαι.

P. 112. ὥστε συμβαίνειν] Sic Codd. omnes. Vulg. ὥστε συμβαίνει. Dein Mon. AC πληρουμένας τὰς ψυχὰς (Mon. A τριχὰς, *sic*) πίπτειν, mutato verborum ordine. „Necessario comparandus est *Plato* Phaedr. p. 248. C.: ὅταν δὲ ἀδυνατήσασα ἐπισπέσθαι μὴ ἴδῃ, καὶ — — λήθης τε καὶ κακίας πλησθεῖσα βαρυνθῇ, βαρυνθεῖσα δὲ πτεροῥρύνῃ τε καὶ ἐπὶ τὴν γῆν πέσῃ.“ *Alb. Jahn.*

Τί δ᾽ ἂν εἴποι] Ita pro vulg. τὶ δ᾽ ἂν εἴπῃ una cum B Hass. Monacc. omnes. Dein prior liber et Mon. DE γεηπόνον. Cf. ad p. 182. A. Mon. AC γηπόνον. — καταπηγνύντος] Codd. omnes καταπηγνῦντος. Edd. καταπηγνύοντος. — συγκατέχωσε] Mon. B addit ν̄. Pro corrupto συντρεχούσης e Codd. omnibus recepi τῆς ψυχικῆς. Voce πτεροῥρύησις, a

Platonico verbo πτεροῤῥυεῖν (Phaedr. p. 246. C., 248. C. Cf. *Ast.* p. 393. sq.) derivata, iam usus est *Plotinus* IV. 8, 1. p. 469. C. et VI. 9, 9. p. 768. B. Vid. *Creuzer.* Annotat. p. 123, b. et 208, a.

τῶν λόγων] Mon. DE τῶν ἀλόγων. Deinceps e Codd. Hass., Monacc. ACDE atque Uff. inserui ἐςί. Mon. B scribit ἐςίν. Proxime Mon. AC exhibent τὰς ψυχάς. Item Mon. B in marg. a rec. m., praefixo γῤ. Sed praestat vulgata lectio τὴν ψυχὴν, licet subsequatur εἰςχριθῶσιν. De hoc idiotismo vid. *Matthiae* Gramm. Gr. p. 587. ed. 2. Ante ἐν συζυγίᾳ ζώντων Hass. et Monacc. omnes recte interponunt τῶν. Pro περιεργάσασθαι e MSS. omnibus restitui περιεργάζεσθαι, nec multo post εἰςχριθῶσιν pro ἐπειςχριθῶσιν.

Εἰ δέ] Mon. AC εἰ δ'. Mon. B εἰ γυνὴ, in marg. a r. m. γῤ. ἡ δὲ γυνή. Dein Hass. et Monacc. omnes pro ὀδυνῶν re- C cte praebuerunt ὠδίνων. Mon. AC male scribunt ἄῤ οὐ. Mon. B ἄῤ οὖν βαρήσει, in marg. a r. m. γῤ. ἆῤ οὐ βαρήσει. Mon. E βαρήσειε. Pr. ed. Paris. βαρύσει.

ἐνδόσιμον] Sic Monacc. omnes. Vulg. ἐνδώσιμον. Ceterum vid. ad p. 235. D. Hass. inepte habet ἐν δόγμασιν. Mon. DE ἢ καί.

ἄοικος ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἀλῆτις ἡ ψυχὴ πεπλανήσεται] Vitiose Mon. DE ἀλήτης — πεπλάνηται. „Manifesta his verbis inest irrisio *Empedoclis*, qui animas humanas, quippe deturbatas e caelestibus daemonum sedibus, in hisce regionibus exsules et extorres oberrare cecinit. Vid. *Empedoclis* Physicc. Reliqq. a Sturzio collect. L. I. v. 3—7., ubi imprimis attende ad extrema verba: —

Τρίς μιν μυρίας ὥρας ἀπὸ μακάρων ἀλαλῆσθαι·
Τῇ καὶ ἐγὼ νῦν εἰμὶ φυγὰς θεόθεν καὶ ἀλήτης.

Haec ut perstringeret, Gregorius eo facilius commoveri potuit, quo magis manifestum est, Platonicam, quam in adversariis insectatur, doctrinam de anima a caelis exsule ab Empedocle ad Platonem permanasse. Id quod recte docuit *Astius* Annot. in Phaedr. p. 394. Ceterum hic locus Sturzii diligentiam prorsus effugit, pariter atque *Synesii* locus in Hymn. III. 714. sq., aperte ex Empedocle expressus." *Alb. Jahn.* — Mon. AC recte scribunt τύχῃ, reliqui cum edd. τύχοι.

διὰ τούτων] Mon. E διὰ τοῦτο. Mox Mon. B ὑπονοήσουσιν. Tum Mon. DE τὸ τυχέα. Inverse Mon. B τὰς ἀρχὰς D ἀνατιθέντες τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Hass. ἀνατίθενται. — τὰ μετ' αὐτήν] Hass. τὸ μετ' αὐτήν. Vertit etiam *Sifanus*: *id, quod principium consequitur.* Μετ' αὐτὴν (vulg. μετὰ ταύ-

την) agnoscunt Monacc. quoque libri ACDE. Mon. autem B habet *μεταυτήν*. — *τινὸς ὁ βίος ἤρξατο*] Mon. AC *ἤρξατό τινος ὁ βίος*. Dein Hass., Mon. ABC et Uff. *τυχαίᾳ*, quod recepi. Libri autem Mon. DE, ut supra, cum edd. perperam *τυχέα*. Vere Hass., Mon. AC et Uff. *ἡ κατ' αὐτὸν* (Mon. B *καταυτὸν*, editi *κατ' αὐτῶν*. Mon. DE *κατ' αὐτὴν*) *διέξοδος*. Mon. AC *ἔξοδος*. Vertit *Augentius*: *eius decursus*. *Sifanus*: *cursus et exitus eius*. Equidem dedi: *eius percursatio*. Respexit nimirum Gregorius noster *Plat*. Phaedr. p. 247. A.: *πολλαὶ μὲν οὖν καὶ μακάριαι θέαι τε καὶ διέξοδοι ἐντὸς οὐρανοῦ, ἃς θεῶν γένος εὐδαιμόνων ἐπιςρέφεται, πράττων ἕκαςος αὐτῶν τὸ αὑτοῦ*, ad quem locum vid. quae de voc. *διέξοδος* annotavit V. Cl. *Astius*, coll. docta *Creuzeri* animadversione ad Plotin. p. 118. a.

τῆς θείας δυνάμεως — τὰ ὄντα ἐξάπτουσιν] „Usitatius est eodem sensu *ἀνάπτειν*, de quo *Segaer*. ad Clem. Alex.: Quis dives salutem consequi possit p. 265." *Alb. Jahn*. — Conf. tamen de verbo *ἐξάπτειν* annot. ad Nostri Or. catech. p. 201. Quod sequitur *οἱ* in contextu libri Mon. B excidit; legitur vero in marg. a rec. m. adscriptum. Deinde Mon. DE *τὰ ἐν κόσμῳ λέγοντες φύεσθαι*. In iisdem duobus libris verba *ἀλλ' — ἀνάγοντες* desunt. Mon. ABC recte scribunt *εἰς πονηράν τινα* (vulg. *τινῶν*). Male Mon. AC *ἀνάγον*. Tum Mon. D vitiose *σύγασις* (Mon. A *συγάσις*), in marg. *γρ. συγάσης* a r. m.

237 A *ἡ ἀρχή*] Artic. libri Mon. DE om. — *οὐδὲ ἐξ ἀγαθοῦ*] Mon. AC *οὐδ'*. Mon. DE *τὸ ἐναντίον τι*. Paulo post Mon. ACDE c. Uff. *ἀναμένοιμεν*. Mon. B *ἀναμένομεν*, *sic*, a m. pr.

ἡ αὐτόματος αὕτη] Mon. DE *αὕτη* om. Pro vulg. *ἡγεμονεύει* ex Codd. Monacc. ABC atque Uff. receptum *ἡγεμονεύσει*. — *μηδεμιᾶς προνοίας διὰ τῶν ὄντων. ἠχούσης*] Ita Codd. omnes. Vulg. *οἰχούσης*. Conf. p. 185. B. c. annot. Imitari videtur Gregorius *Heraclitii* illud (*Plutarch*. de Placitis Philosophorum I. 28. p. 560. Wytt.): *Ἡράκλειτος οὐσίαν εἱμαρμένης, λόγον τὸν διὰ τῆς οὐσίας τοῦ παντὸς διήκοντα*, quod tangit etiam *Plotinus* III. 1, 4. p. 230. F.; p. 417, 1. ed. Oxon.: *Ἀλλ' ἆρα μία τις ψυχὴ διὰ παντὸς διήκουσα περαίνει τὰ πάντα*; ubi conf. *Creuzer*. p. 138. b.

παντάπασι] Mon. B addit *ν*.

P. 114. *καὶ τὸ πρὸς τὸ — ἔχειν*] Sic Hass. et Monacc. ABC. Prius *τὸ* in reliquis libris et scriptis et editis deest.

τῶν ἀνερματίζων πλοίων] Ita cum editt. Codd. B Mon. B et Uff.; in marg. Mon. B γρ. ἀκυβερνήτων, Uff. ἀκυβερνήτων. In Mon. A ἀνερματίζων correctum est ex ἀκερματίζων, quod reperitur in Mon. CDE, quorum prior in marg. habet γρ. ἀκυβερνήτων, in altero superscriptum legitur ἤτοι ἀκυβερν. Annotavit *Alb. Jahnius*: „Platonica est, qua utitur, similitudo. Etenim πλοίων ἀνερματίζων (i. e. ἀζηρίκτων, vid. schol. Plat.) imagine *Plato* in Theaetet. p. 143. A. declaravit naturam iuvenum, qui alacri sunt animo affectuumque fervore et aestu quasi huc illuc feruntur. Summa imaginis efficacia effecit, ut elegantiores e posterioribus scriptores in declaranda natura earum rerum, quae iusto pondere carent, et quocunque fortuna fert, temere feruntur, certatim uterentur nunc expressa πλοίου ἀνερματίζου similitudine, nunc tralata potestate voc. ἀνερμάτιζος. Quo ex genere si quaedam afferam, elegantiores et φιλοκάλους lectores haud dubie delectabo, ἀναισθήτους et Kochiorum similes ludam (vid. *Kochii* auct. animadv. in Tim. Lexic. p. 13.). *Philo* ap. Euseb. Praep. Evang. VIII. 14. p. 387. B. ed. Viger.: τὸν γοῦν ἴδιον δαίμονα, λέγω δὲ τὸν ἑαυτοῦ νοῦν, μυρίων ὅσων δεσποτῶν δοῦλον ἀποφήνας, — οὐκ ἂν εἶναί ποτε δύναιτο εὐδαίμων, κἂν οἱ πολλοὶ σφαλλόμενοι κρίσεως ἀληθοῦς νομίζωσι, δεκασθέντες ὑπὸ κακοῦ διδύμου, τύφου καὶ κενῆς δόξης, δεῖν (l. δεινῶν) παρασαλεῦσαι καὶ παραγαγεῖν ἀνερματίζους ψυχὰς περὶ ἃ κηραίνει γένος τὸ πλεῖστον ἀνθρώπων. Δεινῶν, ut hoc obiter addam, manifesto legit, sed idem male vertit interpres Armen. apud Aucherum p. 55.: — corrupti a geminis malis illis, fastu et inani aestimatione, *saevis* istis vitiis irritantibus reducentibusque inconstantes animos, de quibus rebus sollicita est ut plurimum gens hominum. Simplici voc. ἀνερμάτιζος tralate item usus est *Plotin.* I. 8, 8. p. 78. D., ubi accusativo in nominativum commutato legendum: οἱ δὲ κοῦφοι καὶ ἀνερμάτιζοι (nimir. εἰσί), quae *Ficinus* bene sic vertit: „alii vero effrenata quadam levitate feruntur.“ *Eustathius* Antiochenus, scriptor elegantissimus, sed pessime editus ab *Allatio*, in Hexaëm. p. 3.: τὰ — ἐξ ἀνθρωπίνης διανοίας προφερόμενα δόγματα, σαφῆ . . . ανει καὶ ἀνερμάτιζα, quae *Allatius* (p. 24. comment.) pulchre vidit sic refingenda et explenda esse: — ἀσαφῆ τυγχάνει καὶ ἀνερματ. *Caesarius* in Quaestionibus, ab *Elia Ehingero* turpissima cum negligentia editis, p. 108. haec habet: ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐπιτηροῦν αὐτῆς (nimir. τῆς σελήνης) τὸ τοιόνδε σχῆμα ἐπιτωθάξειν (l. ἐπιτωθάζει) τισὶν (adde comma) ὑπαγόμενον, (del. comma) τοὺς εὐρίπους (l. εὐριπίζους) καὶ ἀνερίζους (l. ἀνερματίζους) βροτῶν ἐπὶ γόητας καὶ

διοτρεβεῖς (sic! leg. — φεῖς) αὐτομολεῖν. Expressa imagine *navis non saburratae* hi praeter alios usi sunt: *Jo. Chrysost.* de sacerd. §. 50. πάντα — ἐκεῖνα (opes externas) ῥίψας ἀθρόως —, ὥςπερ ἀνερμάτιςον πλοῖον εἰς πέλαγος ἡμᾶς ἄπειρον ἀφῆκας, οὐδὲν τῶν ἀγρίων ἐκείνων ἐννοήσας κυμάτων, ἅπερ ἡμᾶς ὑπομένειν ἀνάγκη. *Theodoret.* de Provid. Or. VII. p. 589.: ἡ φύσις πρὸς τὸ χεῖρον ἐξώκειλε, καὶ ὁ νοῦς τοῖς πάθεσι περικλυσθεὶς, ὑποβρύχιός τε γενόμενος, οἷόν τι σκάφος ἀνερμάτιςον ἀτάκτως φέρεσθαι τὸ σῶμα κατέλιπεν. *Nicephor.* Patriarcha de Imagin. in Combefisii C. Politanis p. 173.: ὁ τόδε τὸ πᾶν τεκτηνάμενος, κυβερνήτης ὢν ἀγαθὸς καὶ τῆς τῶν ἐν αὐτῷ πλεόντων προνοῶν γαλήνης, ἵνα μὴ ἀνερματίςου δίκην ὁλκάδος ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὠθούμενον, ἐν τοῖς τοῦ βίου πελαγίζοιτο κύμαςιν, ὥςπερ εἰκόνα ἑαυτοῦ καὶ τύπον ἐπὶ γῆς βαςιλέα ἔςηςεν. *Nicephorus Gregoras* in epistolis ineditis, quas habet Cod. Mon. 10. p. 172.: Σὺ μὲν δή, φίλε, ἀπειρίαν, ὡς γοῦν εἰκάσαι, τῶν τοιούτων) ea dicit, quae ad sapientiam pertinent) ἀσκεῖς καὶ διὰ τοῦτο εὔριπος (*sic.* Leg. εὐρίπιςός) τις εἶναι δοκεῖς καὶ εὐμετάβολος· καὶ ῥᾷςα περιτρέπῃ, ἴσως (l. ἶσος) νηῒ ἀνερματίςῳ εὐχερῶς ἐφ' ἑκάτερα ὅποι φέρει τὸ πνεῦμα, σαλευούςῃ. *Eustath.* Opuscc. I. p. 328, 10.: Οὔκουν οὐδὲ σὲ τυχόντα τὰ πράγματα τῆς ὀρθοῦ κατὰ φιλοσοφίαν ὁδοῦ περιπλάγξουσιν (l. παραπλ.) οὐδ' ὡς τὰ τῶν ἀνερματίςων, καὶ ὅςα μὴ φόρτῳ βριθῆται, σαλεύειν βιάςονται. *Emanuel Palaeolog.* Or. V. p. 290. (init.) ed. Leunclav., ubi male scriptum ἀναρμάτιςος, pariter ac p. 116. cap. 86. Praecept. reg. educ.: τοῖς ὡς ἔτυχε φερομένοις, κατὰ τὰ ἀναρμάτιςα πλοῖα, καὶ ζῶςιν ἐν φαυλότητι ὥςπερ ἐν χρηςότητι, — οὐδ' ἐν ἐλπίδι κείςεται τῶν κακῶν ἡ διόρθωςις. De mendo in posteriore loco monuit *Boissonad.* in Anecdd. Tom. V. p. 384. ad haec, ex Platonico fonte, ut ille pulchre vidit, itidem hausta *Secundini* verba in epist. ad Andronicum Callisti: τὸ σαθρὸν τῶν λόγων, καὶ δίκην ἀνερματίςου τε καὶ ἀκυβερνήτου νηὸς, κατὰ πέλαγος τηνάλλως περιπλανώμενον. Haec hactenus; plura si desideres, abunde tibi satisfacient *Fronto Ducaeus* ad Basil. de leg. libr. gentil. c. 5. p. 180. A. Opp. ed. Garner. Tom. II. Annot. p. 764. b., *A. Schottus* ad Senec. Controvers. L. III. cap. 16. init., *Wesseling.* ad Diodor. Sic. L. XIX. c. 1. Tom. II. p. 317., *Ruhnken.* ad Longin. p. 242. ibidemque *Toup.* p. 275. ed. Lond." Add. *Creuzer.* ad Plotin. Vol. III. p. 73. b. — ταῖς αὐτομάτοις συντυχίαις] Mon. E αὐτομάταις. Tum Mon. AC οἷόν τι συκύμιασιν (*sic*). Deinceps Hass. ἄλλό τι. Pro σὺν τύχῃ ex Codd. omnibus receptum συντυχίαν. — οὐ

γὰρ ἔστι] Vulg. οὐ γάρ ἐστι. Mon. B ἐστιν. Hass. ἐξ ἀρχῆς. Mon. DE γενέσθαι. Tum Codd. omnes ἐκ τοῦ ἐναντίου pro ἐκ τῶν ἐναντίων praebuerunt. — εἰ μὲν γὰρ θεόθεν οἰκονομεῖται ἡμῶν ἡ ζωή] Mon. AC ἡ μέν. De voc. θεόθεν, quod ex idiomate epico (Odyss. XVI. 447.; conf. *Empedocl.* Carm. v. 7.) recentiores prosae scriptores sumserunt, vid. *Lobeck.* ad Phrynich. p. 93. et quae annotavi ad Synes. de Provid. p. 152. Conf. Nostrum infr. 238. B. et 259. B., Hexaëm. T. I. p. 9. C., de Orat. domin. Or. IV. T. c. p. 749. A. Quod non sint tres dii T. III. p. 22. A., Orat. catech. T. III. c. 12. p. 67. A. et c. 15. p. 69. A., de infantt. praemat. abreptt. T. c. p. 336. A et B. Verbo οἰκονομεῖν eodem modo utitur Noster T. c. p. 336. A.: τὸ γὰρ μηδὲν ἀθεεὶ γίνεσθαι διὰ πολλῶν ἐγνώκαμεν· τὸ δ' αὖ πάλιν μὴ τυχαῖά τε καὶ ἄλογα εἶναι τὰ θεόθεν οἰκονομούμενα πᾶς ἂν ὁμολογήσειεν κτλ. De Orat. domin. Or. I. T. I. p. 721. C.: ἀλλὰ τὸ μὲν πάντα θείας ἐξῆφθαι βουλῆς καὶ ἄνωθεν οἰκονομεῖσθαι τὸν τῇδε βίον παντὶ δῆλόν ἐστι. Cf. ibid. Or. IV. p. 743. C. et 744. A. et egregiam *Creuzeri* Annotationem ad Plotin. p. 225, a. Proxime Codd. omnes exhibent τὸ μὴ δὲ κακίαν. Scripsi igitur τὸ μηδὲ κ. Malim τὸ μηδὲν κ. Vulg. legitur τὸ δὲ κ. — πάντη τε καὶ πάντως] Vid. ad p. 225. C. Βιοτεύσομεν in Mon. B a r. m. correctum est e βιοτεύομεν. Mon. DE scribunt βιοτεύσωμεν.

Λῆρος οὖν — ἀποδειχθήσεται τὰ μετὰ τὸν τῇδε βίον δικαιωτήρια] Loquutionem λῆρον ἀποδεικνύναι τι illustrat *Wyttenbachius* ad Plat. Phaedon. p. 180. Voc. δικαιωτήρια, de quo vid. *Ast.* ad Plat. Phaedr. p. 429. sq., in Mon. D enatum est e δικαιοτήρια. Dein Hass. offert αἱ ἀντα- C ποδόσεις. Verba καὶ ἡ in Mon. B post ἄλλα perperam repetita rec. m. delevit. Pro πεπίζενται c. Hass. et Mon. DE scripsi πιζεύεται. — πῶς γὰρ δυνατόν] Mon. DE post γὰρ inserunt ἄν. In seqq. ex Codd. Hass., Mon. ACDE atque Uff. scripsi πῶς δ' ἂν καί. Ita correctum legitur etiam in marg. Cod. Mon. B, praefixo γρ. Vulg. exstat πῶς δὲ καί. Pro vulg. ἐγένετο Hass., Mon. BDE atque Uff. exhibuerunt ἐγγένοιτο. In Mon. AC scribitur ἐγγίνοιτο. Paulo post Mon. B dat ὡς λέγουσιν, ἐκ κακίας. — τῶν ἀλόγων ζώων] Ita libri MSS. omnes. Vulg. ζώων abest. Proxime Mon. DE praebent φθέγ-

β α

γεσθαι. — ἡγεῖται ζημίαν] Mon. E ζημίαν ἡγεῖται. Dein pro vulg. lectione τῷ λόγῳ ex Codd. omnibus restitui τοῦ λόγου. — ἡ κακία] Ita Mon. DE; reliqui cum editis articulum D

omittunt, qui non abfuit ab Hass. Sed *Wolfius* oscitanter scripsit: „ἡ κακία) B [i. e. Hass.] κακία.“ Pro ἀρχὴ Mon. B c. Hass. offert ἡ ἀρχή.

Ἀλλὰ μὴν πᾶσι] Mon. B habet μὴ ἐν πᾶσι, in marg. a r. m. γρ. μὴν πᾶσι. Mox pro ἐκ λογισμῶν libri Mon. AC scribunt ἐκ λογικῶν. Iidem particulam τε post σπουδῆς om. Dein Hass. legit ἐξὶν ὁ κατ᾽ ἀρετὴν βίος, inverso ordine.

Ἆρα διὰ τούτων] Recepi ἄρα (*sane, vero.* Vid. *Ast.* ad Plat. Protag. p. 69.) ex Mon. E; itemque exhibet Mon. D e corr. rec. m. In reliquis libris tam scriptis, quam editis est ἄρα. Deinceps ex Hass. Mon. ABCD et Uff. revocavi διὰ τούτου, quod in Mon. E correctum est e διὰ τοῦτο. Vulg. legitur διὰ τούτων. Mon. DE dant οὐ σαφῶς. Tum Mon. ABC ἐπιδείκνυται. Pro τὸ μὴ in Mon. AC legitur οὐ. Mox Hass. et Uff. exhibent
238 μηδὲ (Mon. BDE μὴ δὲ, Mon. AC μὴ δ᾽) ἐκεῖθεν. — ἐλ-
A θοῦσαν δέ] Mon. AC ἐλθ᾽ δ᾽. Mox pro τότε Mon. DE scribunt τό, τε. Mon. E αἱρεῖσθαι αὐτήν. Tum pro ἐκ — δυνάμεως Monacc. ACDE διὰ —δυν. Διὰ, quod glossam sapit, exhibent etiam Mon. B et Uff. in marg. Loco vulgati ἐθέλει Codd. omnes dederunt ἐθέλῃ. Dein libri Monacc. DE scribunt γινομένη.

κατὰ τὸν ὀφθαλμόν] Sic Codd. omnes; edd. τῶν ὀφθαλμῶν. Paulo post in Mon. D primitus erat ἢ ἐκ φύσεως. Rec. autem m. correxit ἢ ἐκ προαιρέσεως. — γένοιτο] Mon. AC mutile γένοι.

P. 116. Παρὰ τὴν φύσιν] Sic pro vulg. παρὰ φύσιν Mon. AC et Uff. Articulum etiam Mon. B a rec. m. in marg. habet.

B Οὕτως ἔχει καὶ τὴν ψυχὴν εἰπεῖν] Sic libri Mon. DE. Ἔχει autem pro ἐχὶ de meo dedi. In Monacc. AC legitur οὕτώς ἐχιν (sic) εἰπεῖν τὴν ψυχήν. Reliqui cum edd. scribunt οὕτως ἐχὶν εἰπεῖν, καὶ τῇ ψυχῇ. Verbis τὴν σύςασιν praeeuntibus Codd. Hass., Mon. ACDE atque Uff. additum est αὐτῆς, quod etiam Mon. B a r. m. habet. Post μηδεμιᾶς Mon. AC om. δε. Mox in Mon. E exstat κατ᾽ αὐτῆς. — γενομένην δὲ οὕτως] Mon. AC δ᾽. Iidem libri c. Mon. D οὕτω. Mon. E οὕτῳ, *sic.* Paulo inferius pro πολέμου ex Codd. omnibus reposui πολεμίου. — ἐν τῷ — — σκότει, ἢ καὶ τὸ ἔμπαλιν] Sic libri MSS. omnes. Vulg. ἐν τῷ — — σκότει, καί. Τῷ σκότῳ pro τῷ σκότει auctoritate Codicum MSS. restitui Nostro etiam in Or. catech. c. 15. p. 69. C. et c. 24. p. 82. A. Ceterum de utriusque formae usu annotavi iam ad Synes. Calv.

Enc. p. 238. sq. — *πόρρω γίνεσθαι*] Hass. et Mon. DE C *π. γενέσθαι.*

Πότε οὖν ἐρεῖ τις γενομένην] Sic Hass. et Mon. ACDE. Mon. B *γινομ.*, *γε* a r. m. superaddito. Vulg. *γινομένην.*

τὸ καθ' ἕκαστον] Sic Monacc. omnes una cum Uff. Vulg. *τὰ καθ' ἕκαστον.* Deinde Cod. Mon. D vitiose *ἐξαιρεταῖον.* „Quod hic *ἐξαιρεῖν τοῦ λόγου*, idem fere infra *ἀδιερεύνητον ἀφιέναι* (p. 238. D.), *ἀπολυπραγμόνητον καταλείπειν* (p. 239. C.), — *ἀφεῖναι* (p. 240. C.) De formula *ἐξαιρεῖν λόγον* et *τοῦ λόγου* vid. Interpp. ad Plat. Conviv. p. 176. C.“ ***Alb. Jahn.*** — Conf. etiam ***Ast.*** ad Plat. Phaedr. p. 346. — *οὐδὲ γάρ*] Ita Mon. D. Cf. p. 239. A. Mon. E *οὐ γ.* Reliqui c. edd. *οὔτε γ.* — *τὸ τοιοῦτον ληπτόν*] Mon. B mendose *ληπόν.* — *πίσει γὰρ, φησὶν ὁ ἀπόστολος, νοοῦμεν*] Hass., Mon. D et Uff. exhibent *πίσει γάρ φησι νοοῦμεν.* Verba *φησὶν ὁ ἀπόστολος* a Mon. E absunt. Mon. autem B om. *ὁ ἀπόστολος.* Non male quidem; solent enim Graeci illud suum *φησὶ* indefinite usurpare, quum nomen eius, cuius verba respiciantur, facile intelligi possit (vid. egregiam ***Creuzeri*** annotationem ad Plotin. p. 3. a.); nemo enim literarum sacrarum peritus nescit, Divi Apostoli ***Pauli*** (Epist. ad Hebr. XI. 3.) haec esse verba. Edd. exhibent *νοοῦμεν, φησὶν ὁ ἀ.* Codd. Monacc. AC post *θεοῦ* inserunt *φησὶν*, om. *ὁ ἀπόστολος.* — *ἐκ φαινομένων*] Sic Codd. omnes. Vulg. *ἐμφαινομένων.* Dein Mon. AC et margg. librorum Mon. B atque Uff. exhibent *τὰ βλεπόμενα*, ut legitur in Epist. ad Hebr. l. c. — *οἶμαι, τοῦτο εἰπών*] *Οἶμαι* pro vulg. *οἴομαι* recepi ex Codd. Hass., Mon. ACDE et margg. librorum Mon. B atque Uff. Mon. AC scribunt *τοῦτ'*, item Mon. B et Uff. in marg. Pro *εἰπών* in Mon. AC et in marg. Mon. B legitur *εἶπεν*, quod procul dubio etiam Uff. in marg. habet; ap. ***Wolfium*** autem male exstat: „*οἴομαι*) A in marg. *οἶμαι τοῦτ'*.“ Deinde „*εἶπεν*) B *οἶμαι*.“ Sed legendum videtur: A in marg. *οἶμαι τοῦτ' εἶπεν.* B [i. e. Hass.] *οἶμαι.* — *εἴπερ*] Huius voc. primam syllabam Cod. Mon. B a m. al. suppletum habet.

Ἀλλ' ὅτι μέν] a Mon. DE absunt. In priore libro scriptum erat *κατηρτεῖσθαι*, a rec. autem m. *ει* mutatum est in *ι*. In posteriore autem exstat *κατηρτίσθαι.* Post *ὁ αἰὼν* verba *ὁ παρὰ τῷ θεῷ*, male inserta, punctis suppositis sunt deleta. Dein post *πάντα* Codd. omnes obtulerunt *τὰ* (articulum Mon. B om.) *ἐξ ἐκείνου γενόμενα, ὅ τί ποτε καί* (a Mon. DE *καὶ* abest)

ἐξιν (Mon. B ἔξιν) ὁ αἰών. Vulgo legitur ὅσα ἐν αὐτῷ γεγένηται· ὁστισοῦν ἂν εἴη οὗτος ὁ αἰών. Lectionem a me receptam expresserunt etiam duo interpretes. Sed *καὶ Augentius* non reddidit; quare suspicor eum hanc particulam in suis libris non reperisse. Mon. D ᾧ παρα — a rec. m. habet. Post πᾶσα ex libris Mon. ACDE additum ἡ. — τὸ δὲ πῶς] Mon. AC
239 τὸ δὲ ποῦ. — οὐδὲ γὰρ ἐφικτὸν οἶμαι τὸ τοιοῦ-
A τον] Haec verba Cod. Mon. B a rec. m. in marg. habet. Pro vulg. τὸ τοιοῦτον οἶμαι, Codicum Monacc. auctoritatem sequutus, scripsi οἶμαι τὸ τοιοῦτον. Mox libri Mon. DE exhibent περὶ τούτου. Loco vulgati προδεικνῦντος e Codd. Monacc. ACDE recepi προδεικνύοντος. Legitur etiam infra p. 240. A. δεικνύουσα. De hac participii forma auctoribus Atticis propria vid. ad Synes. Or. de Regno p. 183. et ad eiusdem libellos de Provid. p. 229. Quod sequitur πῶς in Mon. B margini adscriptum est. — σύνθετον] Intell. γεγένηται et in Lat. interpretatione *exstiterit*. — ἄρα] Sic Mon. ACD c. margg. librorum Mon. B et Uff. Mon. E ἆρ'. Vulg. ἄρα.

Ἀλλ' οὐχ ὁμολογεῖται τῷ ἑτερογενῶς ἔχειν] Ὁμολογεῖται pro vulgato ὁμολογεῖ, quod etiam libri Mon. DE agnoscunt, e Codd. Mon. AC et e margg. librorum Mon. B atque Uff. receptum est. *Augentius* vertit: „Sed *constat ea* esse diversi ab illa generis.“ Legit igitur, omisso οὐχ, τὸ, non τῷ, quod recepi ex Cod. Mon. B. Dein Monacc. omnes c. marg. Uffenbachiani obtulerunt ἑτερογενῶς, cuius loco vulgo legitur ἑτερογενές. Cf. infr. B. — ἑτέρωθέν ποθεν] Sic Hass. et Monacc. omnes. Vulg. ἑτέρωθεν πόθεν.

ἔξω τῆς θείας φύσεως] Ἔξω pro ἔξωθεν dederunt Codd. Mon. ACDE, quorum duo posteriores habent τῆς φύσεως τῆς θείας.

B P. 118. ἴση δὲ καθ' ἑκάτερον] Pro δὲ, quod apodosi inservit, *Sifanus* sine causa legit δή. Mon. B et Uff. dant καθ' ἕτερον, in marg. καθ' ἑκάτερον, γρ. in Monac. praefixo. Mox Mon. A vitiose τὴν κτήσιν. — ἢ γὰρ ἂν καί] Monacc. ACDE, item primitus Mon. B in marg. a rec. m. scribunt ἢ γάρ. Ἄν, quod in vulgatis libris deest, receptum ex Hass. et Monacc. ACDE, nec non ex marg. Codicis Mon. B. De hac particula cum futuro indicativi iuncta (nostrat. *wohl*, *sicherlich*) monui ad Synes. de Provid. p. 187, 364 et 372. Dein Mon. B scribit εἶναι ἰδιώμασιν. — εἴπερ ὁμογενῶς — — — ἔχει] Mon. D ὁμονογενῶς (sic). Uff. ὁμοιογενῶς. Mon. AC ὁμογενῶς ἔχει πρὸς τὸν θεὸν, inverso verborum ordine. Ἔχει, quod

in textum recepi, agnocunt etiam Hass. et Mon. DE. Conf. p. 232. D., ubi est εἶπερ βλέπει. Articulum ante γεγονότα Mon. AC male om. — ἤ τις ὑλική] Mou. AC ἢ εἴ τις. Ita et C Mon. D a m. pr., a rec. autem supra ει scriptum legitur η. Mon. E offert ἢ ἥτις. Dein pro ἀντεξαχθήσεται, quod reddidit *Augentius* vertendo: *contra educetur*, e Codd. Mon. B atque Uff. reposui ἀντειςαχθήσεται. Vertit etiam *Sifanus*: *introducetur*. Iidem duo libri in marg. habent ἀντεξειασθήσεται, γρ. in Mon. praemisso. — κατὰ τὸ ἀγέννητον] Hass. et Mon. ABC κατὰ τὸ ἀγένητον. De perpetua fere Codicum in his vocibus scribendis fluctuatione monui iam supra ad p. 189. B.; de re ipsa vid. *Gregor.* noster de hominis opific. c. 23. T. I. p. 105. D. sq. et c. 24. — ὅπερ δὴ καὶ Μανιχαῖοι φαντασθέντες κτλ.] Καὶ Mon. B a rec. m. in marg. habet. Manichaei scilicet duo rerum principia, *bonum* et *malum* (sc. *deum* et *materiam*), statuebant, illud *lucem*, hoc *tenebras* vocantes. Vid. *Epiphanius* T. I. p. 642. B. — καί τινες ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας] Praepositionem ἐκ adoptavi ex libris Monacc. DE. Pro φιλοσοφίας Codd. Mon. AC et margg. Codicum Mon. B et Uff. scribunt σοφίας. Vertit etiam *Sifanus*: et nonnulli *ex* Graecanica *sapientia*. De permutatione vocabulorum φιλοσοφία et σοφία vid. *Boissonad.* ad Eunap. p. 201. et ad Theophylact p. 195. Tetigit nimirum h. l. Gregorius noster Platonicos, Aristotelicos, Stoicos. Vid. qui luculenter de hac re exposuit, *Creuzer.* ad Plotin p. 104. seq. Paulo post in Mon. DE scribitur πεποίηνται ταύτην, inverso ordine.

Ὡς δ' ἂν οὖν μάλιςα] Sic Mon. AC; DE ὡς δ' ἂν μ. sine οὖν. Reliqui et vulgati libri ὡς ἂν μάλιςα οὖν. Deinceps Mon. DE συνεκφύγοιμεν. Statim pro ἀφ' ἑκατέρου ex Codd. omnibus restitui ἐφ' ἑκάτερον. — κατὰ τὸ τοῦ ἀποςόλου ὑποδ.] Hass. κατὰ τὸν ἀπόςολον. Pro τὸν λόγον — — — καταλείψομεν Mon. AC exhibent λόγον καταλείψωμεν. Iidem libri Monacc. cum Mon. DE ἕκαςόν ἐςι. Sponte scripsi ἔςι. Ut Mon. AC, ita etiam Mon. DE et e corr. rec. m. Mon. B habent καταλείψωμεν. In hoc libro a pr. m. erat καταλήψομεν. Cf. p. 253. A. ibique annot. — παραD σημηνάμενοι] Sic Hass. et Monacc. omnes. Vitiose Uff. παρασημαινάμενοι. Vulg. παρασημαινόμενοι. Articulum ante ὁρμὴ Mon. DE om. Dein Codd. omnes recte scribunt ἐθέλῃ. Editi ἐθέλει. Mon. DE habent πρᾶγμα γίγνεσθαί τι. Tum pro vitioso τὸ βούλευμα Codd. omnes praebuerunt τὸ βούλημα. Articulum ante φύσις iubentibus libris MSS. omnibus expunxi. —

ὅπερ ἂν σοφῶς τε καὶ τεχνικῶς ἐθελήσῃ] Mon. B legit ὅπερ ἂν ἐθελήσῃ σοφῶς τε καὶ τεχν. Ἐθελήσῃ, pro vulg. ἐθέλῃ a me receptum, agnoscunt etiam Hass., Mon. AC et Uff.; minus eleganter Mon. DE scribunt θελήσῃ. De hac discrepantia vid. quae annotavi ad Synes. de Regn. p. 172. Conf. *Ellendt.* ad Arrian. de expedit. Alexandr. T. I. p. 98. et *Boissonad.* ad Theophylact. Simocatt. Epist. p. 241.

οὐσία ἐςί] Mon. B ἐςίν.

Διχῇ δέ] Δὲ in Cod. Mon. D superscriptum. Pro διακρινομένων e Codd. omnibus reposui διῃρημένων.

240 A ἡ μὲν τῶν ὄντων] Ed. Earis. 2. τῆς νοερῶν. — οὐ δοκεῖ πως ἀπᾴδειν] Mon. B πῶς. De verbo ἀπᾴδειν vid. ad p. 231. C. Ante ἀσωμάτου Mon. AC articulum om. Et ita legit *Augentius*, vertens: a natura *incorporea*. Δεικνύουσα, de qua participii forma Atticis usurpata monui supra ad p. 239. A., Mon. B et Uff. negligunt. Male scribit Hass. δεικνύουσαι.

τοῖς ἰδιώμασι] Articulus a libris Mon. AC abest. In Mon. B legitur τοῖς ἰδιώμασιν. Dein pro ταύτην ex Hass., Mon. ABC atque Uff. recepi ταύτης, et mox e Codd. Mon. ABCD δυναμένῳ pro δυναμένου. — ἐκ τοῦ ἀναφοῦς] Mon. C vitiose ἀναφανοῦς, e quo in Mon. A correctum est ἀναφοῦς.

B Mon. DE dant ὀφανοῦς. — ἀμεγέθους] Sic cum Uff. Monacc. omnes. Vulg. ἀμεγέθου. Post μέτροις τισὶ Monacc. AC artic. τοῖς om. Hass. male habet τοῦ. Tum Mon. AC κατὰ πόσον. — οὐδὲν ἐφ' ἑαυτοῦ] Mon. DE ἀφ' ἑαυτοῦ. Mox Hass. οὐ χρῶμα, οὐ σχῆμα. Uff. ἡ πηλικότης. Dein pro θεωρουμένων idem c. Mon. DE καταλαμβανομένων. Mon. AC καταλαμβανομένων ἢ θεωρουμένων. Ita et Mon. B in marg. a r. m. Οὐδὲν Mon. DE om. Proxime iidem duo libri scribunt ἕκαςος ὁ λόγος. Hass. ἑκάςῳ ὁ λ.

C συμπληρωτικαί] Ita Monacc. omnes. Vulg. συμπληρωματικαί. De suis libris *Wolfius* silet. Quae subsequuntur verba τοῦ σώματος in Mon. AC desunt. — νῷ καταλαμβάνονται, καὶ οὐκ αἰσθήσει] Hass. et Monacc. ἐν νῷ. Praepositionem Mon. B a rec. m. in marg. habet. De loquendi figura νῷ, καὶ οὐκ αἰσθήσει *Jahnius* conferendum monet *Jul. Caes. Scaligerum* ad Aristot. de histor. animall. p. 1186. — τῷ νοητῷ τὰ νοητά] Sic libri MSS. omnes. Edd. τῶν νοητῶν τὰ νοήματα. Dein Mon. AC κατεργάζεσθαι. Statim Mon. D ἡ συνδρομὴ πρὸς ἄλληλα. — ἡμῖν ἀπεγένησε] „Exquisitus est qui hic obtinet usus dativi in declarandis iis, quae ex opinione vel narratione aut figmento cuiuspiam fiant. Quo pertinent illa p. 185. C. ὅρος — τούτῳ τῆς ὄντων

φύσεως τὸ φαινόμενον ἦν. Sed hisce Gregorii verbis plane genuina sunt quae de Anaxagora, causam afferens cur *Νοῦς* sit appellatus, ***Timon*** Sillographus (in ***Brunck.*** Analectt. Tom. II. p. 69. Nr. IX. v. 2.) pronuntiavit:

— ὅτι δὴ Νόος αὐτῷ, ὃς ἐξαπίνης ἐπαγείρας,
Πάντα συνεσφήκωσεν ὁμοῦ τεταραγμένα πρόσθεν.

Alia quae eodem pertinent, videantur ap. ***Bernhard.*** de syntax. Gr. p. 80. et ap. ***Ast.*** ad Plat. Protag. p. 132." ***Alb. Jahn.*** — Mon. B ἀπεγέννησεν.

παρεξητάσθω] Sic Mon. AC. In Mon. B a m. pr. erat παρεξητάσθη (ita legitur in Hass.), e corr. autem rec. m. η fin. mutatum est in ω. Uff. habet παρεξετάσθω. Vulgatus textus παρεξετάσθη. Codd. Mon. DE παρετάσθη.

εἰ μὴ προϋφεσήκασιν] Sic Monacc. omnes. Vulg. μὴ abest. Mon. AC dant προϋφεσήκασι. Tum iidem c. Hass. τῶν σωμάτων αἱ ψυχαί. — πότε καὶ πῶς] Καὶ, pro ἢ ex Codd. Mon. AC et marg. Monacensis B a me insertum, expresserunt etiam ***Augentius*** et ***Sifanus.***

τὴν μὲν περὶ τοῦ πῶς ζήτησιν] Sic Mon. D; Hass. et Monacc. ABCE agnoscunt quidem τὴν, quod in vulgatis libris deest, sed particulam μὲν male omittunt. In seqq. cum Hass. et Monacc. omnibus pro περὶ τοῦ πότε scripsi περὶ δὲ τοῦ D π. Dein Monacc. AC exhibent ὡς ἀκόλουθον ἦν.

τὴν ψυχὴν βιοτεύειν] Mon. AC τὴν ψυχὴν om. Proxime Mon. B a m. pr. habebat αὐτόπους, a rec. tamen correctum est ἀτόπους. Dein Mon. DE scribunt τὴν ἰσχύν. Pro νομίζειν e Codd. Hass. et Mon. ACDE receptum νομίσαι. Mon. B vitiose habet νομῖσαι. Mox in Hass. est ἐνοικιζόντων.

Ἀλλὰ μήν] Mon. DE addunt καί. Dein pro τὰς ψυχὰς 241
τὴν γένεσιν cum Hass. et Mon. BDE scripsi τῶν ψυχῶν τὴν γέ- A
νεσιν. Mon. AC exhibent τὴν τῶν ψυχῶν γένεσιν. Mon. B
σ
νεωτέραν (σ a rec. m. superaddito) εἶναι. Hass. et Uff. νεωτέραν, quod recepi. Εἶναι Monacc. ACDE post νεωτέρας inserunt. In Mon. B et Uff. legitur διαπλάσεως. De hac re copiose disseruit Noster de hom. opif. c. 28. et 29. Dein Monacc. ACDE habent ὑπονοήσειε. Ante φανεροῦ in Mon. B deletum est ἐν. In seqq. pro ἐν αὐτῷ ex Codd. omnibus restitui ἐν ἑαυτῷ. — τῶν δὲ τῇ νηδύϊ ἐντρεφομένων] Sic Hass. et Mon. BCDE. Mendose Mon. A τῶνδε τῶν ἡ δύο. Vulg. τῶν δ' ἐν νηδύϊ ἐντρ. Τῇ νηδύϊ agnoscit etiam Uff. Articulum ante αὔξησις, qui a Mon. B aberat, rec. m. in eodem libro margini adscripsit. Ante ἀμφίβολος e Monacc. AC inserui ἀμφιϛ-

βητήσιμός τε καὶ, quae verba etiam margini Codicis Monac. B addita sunt et a *Wolfio* procul dubio ex Uff. notantur. Eadem vertit *Sifanus*.

τὴν ἀρχὴν τῆς συσάσεως] Sic libri Monacc. ACDE. Articulum τὴν, quem in Mon. B rec. m. superscripsit, reliqui Codd. una cum Edd. omittunt.

γεοπόνων] Mon. AC exhibent γηπόνων, Mon. B γεωπόνων. Conf. supra ad p. 182. A et 236. B. Paulo inferius pro
B τῷ ἐκκειμένῳ Codd. omnes recte dederunt τῷ ἐγκειμένῳ. — ἐξ ἐμψύχου ἔμψυχον] Absunt haec a Codd. DE. Voc. ἔμψυχον ut inserendum a rec. m. in marg. notatum legitur. „Platonis haec est sententia in Timaeo p. 91. A. Vid. etiam *Jo. Philopon.* in Aristotel. de generat. animall. fol. 18. b. inf. et 19. a. supr. et qui egregia cum κρίσει hac de sententia disputavit *Fernel.* in libro aureo de abditis rerum causis L. I. c. 7.“ *Alb. Jahn.*

ἐνεργείας τε καὶ κινήσεις] Ita Codd. omnes. Vulg. τε abest. Vitiose Mon. C scribit ἡ βραχύτις. Tum libri Monacc. omnes et Uff. exhibent τῆς ἀποσπάδος, quod recepi. Articulus in utraque edit. Paris. excidit. Mon. B dat ἐχώρησεν.

P. 122. οὐδὲ γὰρ ὁ σῖτος] Haec est lectio Codicum Hass., Mon. BDE atque Uff. Editi libri articulum omittunt.
C Mon. B habet ϛάχυς ἐϛίν. — πῶς γὰρ ἂν τὸ τοσοῦτον] Sic Hass., Mon. ABC et Uff. Vulg. πῶς γὰρ τοσ. Mon. DE πῶς γὰρ δὴ τοσ. Tum iidem Monacc. pro vulg. ἐν τοσούτῳ praebuerunt ἐν τῷ τοσούτω. — τιθηνουμένης] Mon. DE τιλ
θηνομένοις. Mon. B ἐξαλάσσων. Vitiose Mon. C ἐξελλάσσων. Item primitus Mon. A.; a sec. autem m. medium ε mutatum est in ᾱ. Hass. scribit ἐξαλλάττων. Dein ἐν τῇ βολῇ Hass., Mon. ABCE atque Uff. recte habent ἐν τῇ βώλῳ (Mon. D βόλῳ). Vulg. ἐμφαίνων praeeuntibus libris omnibus mutavi in ἐκφαίνων. Pro τελειοῦν Monacc. omnes recte dant τελειῶν (Hass. et Uff. τειλειῶν (?). Articulum ante τροφῆς Mon. E om. Mon. AC et margg. librorum Mon. B atque Uff. exhibent τῇ τῆς φύσεως συνεργίᾳ. *Sifanus* legit τῇ τῆς τροφῆς συνεργίᾳ. Quod placet.

κατ' ὀλίγον] Sic Codd. omnes. Vulg. κατὰ λόγον. Mox pro ἐπὶ τὸ τέλος libri MSS. praebuerunt ἐπὶ τὸ τέλειον. Mon. B scribit πρόεισιν. — πρὸς λόγον] Hass. πρὸς ἀνάλογον. Mon. DE πρὸς ὀλίγον.
D διὰ τοῦ θρεπτικοῦ τε] Quod vulgo abest τε ex

Codd. Monacc. accessit. Mon. B dat *πλασσωμένοις*. Paulo inferius Mon. DE post *αὐξηθέντος* omittunt *ἤδη*. Dein prior liber habet *ἤδη μετρίως*, posterior, omisso adverbio *μετρίως*, *ἤδη τὴν λογικήν*. *Μετρίως* Hass. delet. Pro *ἐμφαίνουσα* e Codd. Mon. ADE recepi *ἐκφαίνουσα*. Ita habet etiam Mon. C ex emendatione. In Mon. B a m. pr. scriptum erat *ἐκφαίνουσαν*. Posthac vero deletum est *ν̄*. — *οὐ πᾶσαν κατὰ τὸ ἀθρόον*] Mon. DE *οὐ πᾶσα ἢ κατὰ τὸ ἀθρόον*. In seqq. *προκοπῆς* iidem libri om. Dein vulgat. *συναυξανομένην* praeeuntibus Codd. Monacc. ACDE mutavi in *συναυξομένη*. Uff. offert *συναυξανομένη*, quod in Mon. B e *συναυξαμένην* correctum est.

ἐμψύχου] Uff. *ἔμψυχον*.

οὐκ ἂν δὲ προλάβοι] *Δὲ* loco vulgati *δὴ* obtulerunt Hass. et Monacc. omnes. *Προλάβοι* receptum ex Monacc. ABDE. Mon. C habet *προ λάβοι*, rasura in medio verbo comparente. Uff. *προλάβῃ*. Edd. *προςλάβῃ*. — *τὴν ἕξιν*] Post hanc vocem in Cod. Mon. B textui insertum legitur hoc scholium: *Ὅθεν οὔτε ἐπανέρχεταί ποτε ἡ ῥέρησις ἐπὶ τὴν ἕξιν, ὥςπερ ἡ τυφλότης ἐπὶ τὴν ὕρασιν· τοὐναντίον γὰρ ἡ ἕξις πρεσβύτερα* (scr. *πρεσβυτέρα*) *ἐςὶν* (sed *ν̄* a r. m. deletum) *τῆς ῥερήσεως, καὶ πέφυκεν αὐτὴν μεταβάλλειν.* — *τὸ κοινὴν τῷ ἐξ ἀμφοτέρων*] delet Hass. Mon. DE *τὸ* (Mon. E in marg. *τῷ*) *κοινῇ*. Mon. AC *τὸ ἐξ ἀμφοτ. συγκρ. συνις*. Uff. scribit *γενέσθαι*. Mon. B *προτέρου ὄντος*, in marg. a r. m. *γρ. προτερεύοντος*. Dein Monacc. omnes *οὔτε ἐκείνου*. — *ῥάσιν δέ ποτε τῆς — αὐξήσεως*] *Στάσιν* recte habent Codd. Monacc. omnes. Edd. male *ῥᾶσιν*. Articulum Mon. DE om. Post *αὐξήσεως* in textum libri Mon. B illatum est hoc scholium: *Ὅτι παίσεται* (scr. *πείσεται*) *ἡ αὔξησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ψυχῶν ῥάσιν*. Mon. AC om. *ἀναγκαίως*. Pro vulgato *διαπαντὸς* c. Mon. DE scripsi *διὰ παντός*. Mon. B habet *ῥέοι*. Mon. AC *ῥέῃ*. Tangit Noster Heracliti sententiam de perenni rerum fluxu: *ῥεῖν τὰ ὅλα ποταμοῦ δίκην*. Vid. *Diog.* Laërt. IX. 8. cum *Menag.* Observatt. p. 397. et *Creuzer.* ad Plotin. p. 85. b., it. in indice Graecitat. Plotin., coll. Nostro infra B., p. sq. A. 249. A. et 257. C. Sed dignus inprimis est qui de hac re apponatur elegantissimus *Gregorii* nostri locus de hom. opif. c. 13. init.: *Ἡ ὑλικὴ καὶ ῥοώδης αὕτη τῶν σωμάτων ζωὴ, πάντοτε διὰ κινήσεως προϊοῦσα, ἐν τούτῳ ἔχει τοῦ εἶναι τὴν δύναμιν, ἐν τῷ μὴ ῥῆναί ποτε τῆς κινήσεως. Καθάπερ δέ τις ποτα-*

242 A

μὸς κατὰ νὴν ἰδίαν ῥέων ὁρμὴν πλήρη μὲν δείκνυσι τὴν κοιλότητα, δι' ἧς ἂν τύχῃ φερόμενος, οὐ μὴν ἐν τῷ αὐτῷ ὕδατι περὶ τὸν αὐτὸν ἀεὶ τόπον ὁρᾶται· ἀλλὰ τὸ μὲν ὑπέδραμεν (Cod. Mon. 570. ἐπέδραμεν) αὐτοῦ, τὸ δὲ ὑπερῤῥύη (sic Codd. Monacc. 192. et 206. Cod. Mon. 570. ἐπερῤῥύη. Vitiose Cod. Mon. 240. ἐπιῤῥύη. Edd. ὑπερῥέει)· οὕτω καὶ τὸ ὑλικὸν τῆς τῇδε ζωῆς διά τινος κινήσεως καὶ ῥοῆς τῇ συνεχείᾳ τῆς τῶν ἐναντίων διαδοχῆς ἀμείβεται (Codd. Monacc. 206. et 570. ἐναμείβεται et 206. om. Posterior infra male habet ἔχει) ὡς ἂν (partic. ἂν Codd. Monacc. 192.) μηδέποτε ϛῆναι δύνασθαι τῆς μεταβολῆς, ἀλλὰ τῇ δυνάμει (scr. cum Codd. Monacc. 192., 206. et 570. ἀδυναμίᾳ) τοῦ ἀτρεμεῖν ἄπαυϛον ἔχειν διὰ τῶν ὁμοίων ἐναμειβομένην τὴν κίνησιν. Εἰ δέ ποτε κινούμενον παύσοιτο (Codd. Monacc. 192., 206., 240. et 570. παύσαιτο) καὶ τοῦ εἶναι πάντως τὴν παῦλαν ἕξει κτλ. Add. c. 27. p. 117. B., de Or. domin. Or. IV. T. I. p. 745. B. et de paup. am. Or. II. T. II. p. 56. C. Proxime Mon. E mendose habet ἐπὶ τῷ πρόσω.

B *Τὴν δὲ αἰτίαν*] Mon. AC δ', moxque *γενέσθαι*, quod, a m. pr. omissum, rec. m. in Monacensi B supplevit. In seqq. pro *τὸ ἀνθρώπινον* Mon. DE offerunt *τὴν ἀνθρωπίνην*. — *ἐν τῷ ἐλλείποντι*] Sic Mon. AC et Uff.; Mon. B in marg. *γρ. ἐλλείποντι*.

κατηγορίαν] Mon. AC *κατηγορίαν*. Deinceps c. Monacc. omnibus et Uff. correxi *τοῦ ἐλλιπῶς ἔχειν*, quod in Mon. B enatum est e *τοὺς* (sic) *ἐλλειπῶς ἔχ*. Vulg. legitur *τοῦ ἐλλείποντος ἔχειν*.

ἡ ῥοώδης] Mon. ACE *ἠροώδης* (sic). Mon. B c. Uff. *ἡ ῥιζώδης*, in marg. *γρ. ἡ ῥοώδης*. Conf. p. 243. A. et 253. C.

C P. 124. *διαδέξεται*] Sic Codd. omnes. Vulg. *διαδέχεται*. — *μὴ οὔσης γὰρ γενέσεως*] Monacc. AC dant *γεννήσεως*. Mox Mon. DE ἡ (pro *εἰ*) *γὰρ τῆς διαλύσεως ἡ σύνθεσις*. *Ἡ σύνθεσις*, quod reliqui etiam agnosunt, in textum recepi. Vulg. articulus abest. Proxime Codd. Mon. ACDE pro *διὰ γενέσεως* scribunt *διὰ γεννήσεως*. In periodi fine loco *τοῦ ἕπεσθαι* Mon. DE habent *ἕσεσθαι*.

ἑϛῶσα] Margo Codicis Mon. A cum Uff. libro exhibet hoc scholium: *Ὅτι κατὰ τοῦ τὴν εὐαγγελίου ἀκολουθίαν* (Monac. mendose *κατὰ τὸ εὐαγγέλιον ἀκολουθία*) *ἡ μέλλουσα* (male Monac. *μέλουσα*) *ζωὴ ἀπέραντος ἔϛαι*. — Pro *ἀδιάλυτος* Mon. DE scribunt *ἀδιάϛατος*. *Δι' ἀκολούθου* pro *δι' ἀκολουθίας* re-

ceptum e Codd. omnibus, et post *προφαίνεται* ex Hass., Mon. ABC et Uff. additum *πίστεως*.

διεξελθούσης τῆς διδασκάλου] Mon. DE *διεξιούσης*. Aeque bene. Vid. Annot p. 172. Articulum, qui vulgo deest, accessit e Codd. omnibus. Dein pro *παρακαθημένοις* c. Codd. omnibus dedi *τῶν παρακαθημένων*. Mox libri Mon. AC exhibent *πέρας ἐσχηκέναι*, inverso ordine. Tum iidem *οὐκέτι εἴη*. Mon. D *οὐκ ἔτ' εἴη*. Scripsi igitur *οὐκέτ' εἴη*. Mon. E habet *μηκέτ' εἴη*. Mon. B c. Hass. *οὐκ ἔτι ᾖ*. Vulg. *οὐκ ἔτι*, sine *εἴη* vel *ᾖ*. Margini Codicis Mon. B et calci Uffenbachiani libri adscriptum est hoc scholium: *περὶ τῆς* (articulus abest a Monacensi) *ἀναςάσεως πάλιν διαλέγεται*. Post *περὶ τ. ἀναςάσεως* in Mon. E male repetitur articulus *τά*. — *παρὰ τῶν ἔξωθεν*] *ab externis* i. e. *a gentilibus*. Vid. ad p. 182. A. Mon. B in textu scribit *προσφερόμενα*, frequenti permutatione (vid. ad p. 185. B); in marg. *γρ. προφ*. Deinceps Mon. DE perperam habent *ἤ τί*. Hass. *γέγονε* pro *ἐγένετο*. — *καιριωτάτου*] Ita in textu Monacensi B, in marg. *γρ. καιριωτάτου*. Quod Hass. et Mon. ACDE in contextu habent, confusione sollemni. Vid. *Boissonad.* ad Eunap. p. 315. sq. et *Jacobs.* ad Philostrat. p. 531. — *τὴν ἀρχαίαν διδασκαλίαν*] Articulum, qui in editis libris deest, ex scriptis omnibus addidi. Mox pro *παροδικὴν* e Codd. Mon. B et Uff. correxi *περιοδικήν*. Vitiose in Mon. AC scribitur *τῇ ῥοιώδη*. Articulum *τὴν* post *φορὰν* Mon. AC om. In Hass. *Wolfius* reperit *τὴν τῶν ἐπιγινομένων*. — *ἐπὶ τὸ πλεῖον*] Hass. et Monacc. ACDE *ἐπὶ τὸ πλέον*. Dein Mon. AC *αὔξησιν*. Mox Hass. *διεσκεδασμένου*.

κατάςασις] Vitiose Monacc. AC *κατάςασι*. — *παρὰ τῆς θείας τῶν γραφῶν διδασκαλίας*] Ita Hass., Mon. BDE atque Uff. In posteriore tamen male scribitur *περί*. Editi, quibuscum faciunt libri Mon. AC, exhibent *περὶ τῶν τῆς θείας διδασκαλίας γραφῶν*. Lectionem a me receptam expressit etiam *Augentius*. Vulgatam ex parte sequutus est *Sifanus*, vertens: *ab divinae doctrinae scripturis*. Verbis *τοῦ γεώδους ἀνορθώσει πάσης τῆς* omissis, Mon. DE male habent *κινήσει συννομιαζομένη*.

Τί οὖν, φησί] Mon. B *φησίν*. Pro vulgato *εἰρημένοις* Monacc. DE obtulerunt *προειρημένοις*, quod expresserunt etiam *Augentius* ac *Sifanus*. Deinceps Monacc. AC dant *ἔςιν*.

Καὶ μὴν πολλά, φησί] Mon. B *φησίν*. *Διεξοδικῶς Augentius* vertit *per transitum*. *Sifanus* suo more: *fuse, prolixe atque copiose*.

ὅσον] Hass. absurde *νόσον*, Mon. DE ὅσα. Mox ed. Paris. 1. mendose *παρὰ τῆς ἐλπίδος*. *Ἀντιθέσεων* pro *ἀντιθέσεως*, quod unus liber Mon. A c. edd. agnoscit, recte dederunt Codd. Hass., Monacc. BC et Uff.; a Monacc. DE hoc vocabulum C abest, itemque *σμῆνος*. „Σμῆνος pariter atque *ἑσμὸς* tralata significatione omnem *magnam copiam* declarat. Vid. *Heindorf.* ad Plat. Cratyl. p. 401. E. et *Harduini* indicem Graecum Themistii vocc. *ἑσμὸς* et *σμῆνος*. *Barker.* in Wolf. Analectt. Fasc. III. p. 64. sq. Add. *Nicetas* vit. Ignatii in Actt. Concill. ed. Hard. Vol. V. p. 978. B. *ἀναρίθμητος τῶν βιβλίων ἑσμός*, ibid. p. 995. B. *τὸ σμῆνος τῶν πονηρῶν τῆς ψυχῆς ἀναιροῦντες παθῶν*. *Macarius* Archiepisc. ap. Grets. de S. Cruce. T. II. p. 224. *ὁ μύριος παθῶν ἑσμός*. Scholion ap. Matthaeum N. Foed. Vol. XI. p. 237. *ὅπερ ἐξαιρέτως παρὰ τοὺς ἄλλους τῆς τοῦ Μανέντος διανοίας ἀπόβρασμα γέγονεν, ἐξ οὗ τὸ πονηρὸν σμῆνος τῶν Μανιχαίων κατάγεται.*“ *Alb. Jahn.* — Conf. quae annotavi ad Synes. de Regn. p. 345. et *Lobeck.* Aglaoph. T. I. p. 643.

λέγειν ἐπεχείρουν] Mon. DE *ἐπεχ. λέγειν*.

φησί] Mon. B, ut solet, *φησίν*. Infr. pr. ed. Paris. mendose *ἐντεθέντα*. In proximis Mon. DE om. *ἡμῖν*. Iidem libri scribunt *τοῦ λόγου*.

Ἠκουσα τοίνυν] Uff. in calce: *περὶ τῆς κατὰ τὸν* D *Δαβὶδ ἀναιρέσεως*. — *ὅτι ἀντανελεῖς*] *Ὅτι* Mon. AC om.; Mon. B et Uff. in textu exhibent *ἀνατελεῖς*, in marg. *γρ. ἀντανελεῖς* (*γρ.* in Monac. praefixo). In prioris libris marg. eadem est notula, quam modo ex Uff. attulimus. Idem scribit *ἐκλείψουσιν*. — *τὴν πάντα ἐν πᾶσιν ἐνεργοῦσαν*] Accessit articulus e Codd. Monacc. et Uff. Hass. dat *τὴν τὰ πάντα ἐν ἅπασιν*. Tum Mon. DE *δύναμιν τοῦ πνεύματος*, inverso ordine. Post *ζωοποιεῖν* Mon. AC om. *τε*. — *καὶ ἀφιεῖσαν τῆς ζωῆς ἔμπαλιν ὧν ἂν ἀπογένηται*] Haec verba Cod. Mon. B a rec. m. in marg. habet. *Ἔμπαλιν* pro vulgato *πάλιν* e Codd. Monacc. receptum. Pro *ὧν* Hass. scribit *ὡς*. *Ἂν* Monacc. omnes et Uff. omittunt. Monacc. AC exhibent *ὧν ἀπο γένηται*.

τῇ μὲν ἀναχωρήσει] Sic Monacc. omnes. Ab editis *μὲν* abest. Dein Mon. B et Uff. scribunt *ζώων*. Prior in marg. a rec. m. *γρ. ζώντων*. In proximis Hass. et Mon. DE *τούτου* omittunt; Mon. autem B a rec. m. in marg. habet. Absurde Mon. A *παρουσίου*. Pro vulgato *τῶν ἐκλειπόντων*, cuius loco in Mon. DE legitur *τούτων*, e Monacc. ABC et Uff. dedi *τῶν ἐκλελοιπότων*.

καταγγέλλεσθαι τῇ ἐκκλησίᾳ μυςήριον] Mon. 244
B et Uff. exhibent τῆς ἐκκλησίας, et pro πνεύματι Mon. AC et A
marg. Uffenbachiani χαρίσματι. Item Mon. B in ora, praefixo γρ.
ἑτέρωθί φησιν] Sic Codd. omnes. Vulg. ἑτέρωθέν φησιν. Οὗτος Hass. delet. — ὅτι ὁ τοῦ παντὸς θεὸς] Mon. C in ora: Σημείωσαι περὶ τοῦ συςήσασθαι ἑορτὴν ἐν τοῖς πυκάζουσιν. Mon. B habet ἐπὶ τὸ (ita et Mon. DE) συςήσασθαι, in marg. γρ. ἐν τῷ, quod exstat etiam in Monacc. AC. Hi duo libri post ἑορτὴν addunt ἡμῶν, quod Mon. B a rec. m. in marg. habet. Unde recepi. Vertit etiam *Sifanus*: festum *nostrum*. Πυκάζουσι (Mon. B addit ν) *Suidas* s. v. (Tom. II. p. 3178. B. ed. Gaisford.) interpretatur πεπυκνωμένοις, ςενοχωρουμένοις, laudans *David*. (Psalm. CXVII. 27: Ἐν τοῖς πυκάζουσιν ἕως τῶν κεράτων τοῦ θυσιαςηρίου. Dein pro σκηνοπηγίων c. Hass. et Monacc. AC scripsi σκηνοπηγιῶν. Statim Monacc. AC et Uff. c. marg. Monacensis B exhibent διὰ τῆς τοιαύτης τοῦ πυκασμοῦ λέξεως. Quam lectionem sequutus est *Sifanus*. Editi τοιαύτης iure omittunt. Voc. πυκασμὸς a *Suida* s. v. T. c. p. c.) explicatur δασύτης. Verba τοῦ *Μωσέως* in Mon. B, a quo aberant, a rec. m. ad fin. lin. sunt addita. — ἀεὶ δὲ γινομένη] Sic B
Hass., Monacc. BDE atque Uff.; Monacc. AC γενομένη. Vulg. γενόμενος. Dein Mon. B bene γεγόνει. Vid. Annotat. ad Synes. Calv. Enc. p. 217. sq. Legitur etiam paulo ante νενόμιςο. Margini vero eiusdem Monac. libri rec. m. apposuit γρ. ἐγεγόνει. — αὐτὴ δὲ ἡ ἀληθὴς σκηνοπηγία] Αὐτὴ dederunt libri Monacc. ABC pro vulg. αὕτη. Illud expresserunt etiam *Augentius* et *Sifanus*. Mon. B habet δὲ ἀληθὴς, in marg. γρ. δ' ἡ. Mon. AC. δ', idque recepi. Reliqui libri c. edd. scribunt δέ. — τούτου χάριν] Cod. Uff. hoc addit scholium, quod in Mon. B ad verba: ὁ θεὸς — ἑαυτὸν ἐπέφανεν ἡμῖν κτλ. annotatum legitur: Σημείωσαι ὅτι (Uff. om. ὅτι) διὰ τὴν τοῦ σώματος ἡμῶν ἀνάςασιν τὴν ἐνανθρώπησιν (Mon. ἐνανθρώπισιν) τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ (Mon. addit Χριςοῦ) γεγενῆσθαι. Paulo inferius Mon. B c. Uff. ἐνςαίῃ. Ille tamen in marg. γρ. συςαίῃ.

P. 128. ἐπέφανεν ἡμῖν· συςήσασθε] Συςήσασθε (vid. Psalm. CXVII. 27.) receptum est e Cod. Mon. D. Vulg. C
συςήσασθαι. In Mon. B a m. pr. erat συςήσασθαι, a rec. autem αι mutatum in ε. Margo vero habet γρ. συςήσασθαι. At si quis vulgatam retinere velit lectionem, intelligi necesse est ὥςτε ante συςήσασθαι. Vid. *Matthiae* Gramm. Gr. §. 532.

p. 1040 sq. ed. 2. — *ἐν τῇ τῶν ἁγαθῶν συνοδίᾳ*] Sic Codd. omnes. Vulg. *συνόδῳ*. — *οὐ πᾶσιν ἐφεῖτο*] Negationem Hass. delet. Mon. A scribit *ἐφοῖτο*. Codd. Mon. B et Uff. apponunt hoc scholium: *Ὅτι οὐ πᾶσιν ἐφειον* (Mon. *ἐφιτὸν*) *ἐντὸς τοῦ ναοῦ γενέσθαι, ἀλλὰ* (Uff. om. *ἀλλὰ*) *καὶ διάφορος ἦν ἡ ἐν τούτῳ πάροδος.* — Deinceps Mon. E habet *τοῖς ἔσωθεν*, Mon. D *τῆς ἔσωθεν*. — *ἀλλ' ἀπεκέκριτο*] Sic Codd. Hass., Mon. BDE atque Uff.; Monacc. autem AC *ἀλλ' ἀπεκρίθη*. Vulgati libri *ἀλλὰ περικέκριτο*. Mox Mon. B D *τόν τε*, in marg. *γρ. τιῶν τε*. Pro *αὖ* Mon. AC *οὖν*. Deinde Mon. B c. Uff. *γενομένων*. Quod statim sequitur *μετῆν* in Cod. Mon. A et pr. edit. Paris. corruptum est in *μετὰ τὴν*, in Cod. autem Mon. C in *μετὰ τῆν*. Pro *πᾶσι* in Mon. B scribitur *πᾶσιν*, in Monacc. DE *πάσης*. Tum Mon. B habet *τὴν* (in marg. *γρ. τῆς*) — *πάροδον* (a rec. tamen m. correctum est *παρόδου*). Paulo post idem liber *ἀφαγνισθεῖσιν*. Hass. *ἀφανισθεῖσι*. Qua de permutatione vid. ad p. 260. B.; de re ipsa Noster de Orat. domin. Or. III. T. I. p. 731. C. — *οὐ πᾶσι βάσιμος*] Mon. B *οὐ πᾶσιν β*. Dein pro *ἀλλὰ* ex Codd. omnibus recepi *ἀλλ' ἢ, nisi, praeterquam*. Vid. ad Synes. Calv. Enc. p. 212. Pro *μόνοις* Monacc. AC dant *μόνον*. — *τὸ δέ*] Monacc. AC *τὸ δ'*. Mox Mon. B *τισὶν* (sic, lineola *τῷ ν̄* supposita). Tum Codd. omnes *προβολαῖς* pro vulg. *προςβ*. Ante *αὐτοῖς* Monacc. 245 AC *καὶ* om. Verba *ἑνὸς — ὃς ἅπαξ* utpote in textu neglecta in A Cod. Mon. B pr. m. margini adscripsit. *Ὅς* pro *ὡς* praebuerunt libri Hass. et Monacc. omnes.

Τοσαύτης οὖν οὔσης] *Οὖν* Mon. DE om. In Mon. B et Uff. hoc exstat scholium: *Ὅτι τύπος ἦν καὶ εἰκὼν τῆς νέας ταύτης καταςάσεως ἡ* (hoc articulo Mon. B caret) *τῆς ἐν τῷ ναῷ εἰςόδου διαφορά.* Vulgatum *ὅτι τις* praeeuntibus Codd. omnibus mutavi in *ἥτις*. Post *εἰκὼν* e Monacc. AC et marg. librorum Mon. B atque Uff. inserui *τε*. Ad verba: *τοῦτο τῆς σωματικῆς παρατηρήσεως* in ed. Basil. *Sifanus* annotavit: „Locus corruptus.“ Vertit sc.: hoc *nimirum* docente corporali observatione. Paulo post Mon. AC scribunt *ὃ οὔτε ἡ πᾶσα λογικὴ φύσις*. Tum Mon. B *τουτέςιν*. Mon. DE *προςεγγίζειν*. — B *οἱ πρὸς τὰς ψευδεῖς ὑπολήψεις πεπλανημένοι*] Mon. B offert *δόξας*, habet tamen in marg. *γρ. ὑπολήψεις*. Similiter Noster Or. catechet. Prolog. p. 43. C.; meae edit. p. 3.: *ὁ λοιπὸς κατάλογος τῶν κατὰ τὰς αἱρέσεις πλανωμένων*. In Mon. B a m. pr. scriptum erat *περισχοινίματος*, a rec. vero suppletum est *σ̄*.

προτιμότεροι] Sic Hass., Monacc. ABC et Uff. (vi-

tiose Monacc. DE *προτιμώτεροι*). Vulg. *προτιμοτέρων*. Tum Mon. A *τῶν ἄλλων* (sic), Mon. C *ἄλων*. In Mon. B *ἀγνείαις* enatum est ex *ἀγνεία*. Mon. AC scribunt *ἀγνοΐαις*. *Προκαθηρώμενοι* pro *καθαιρόμενοι* receptum est e Codd. ACD et marg. librorum Mon. B et Uff. Mon. E habet *προκαθηράμενοι*. De voc. *μυσαγωγία* vid. *Creuzer.* Symbol. et Mythol. T. IV. p. 482. sq., *Lobeck.* Aglaoph. T. I. p. 28. seqq. et *Suicer.* Thes. eccles. T. II. p. 380. sq.

Ὡς δ' ἄν τις] Hic locus *Sifano* corruptus videbatur. — *προάγοι*] Hass. *προσάγοι*.

P. 130. *ταῦτα ἔχει*] Mon. B *ταῦτά ἐχιν*. Infra Mon. AC dant *καθιδρυμένα*. — *προτερεύουσι τε*] Mon. BC *προτερεύουσιν τε*. Hass. *προτερεύουσι δέ τε*.

γένος] Mon. DE scribunt *ἔθνος*, et c. Mon. B *ἐγγενομένην*. Mox omnes Monacc. *ὅπερ τῷ κτλ*. Recte Mon. B c. Hass. et Uff. *περιῤῥαντηρίῳ*, reliqui vitiose *περιραντηρίῳ*, excepto Mon. D, in quo male scribitur *περιραντιρίῳ*. Edd. *περιράντρῳ*. — *τὰ μέσα*] Sic Hass. et Monacc. omnes. Vulg. *τὰ μετά*. *Λύεσθαι* ut inserendum in Mon. B a pr. m. margini adscriptum legitur. Deinceps Hass. habet *τὰ δι' ὧν*. Articulum ante *κακία* in libro Mon. B rec. m. initio lineae addidit. — *ἀπετείχισεν*] Vid. Annot. p. 181. Proxime pro *σκηνοπηγηθῇ* ex Codd. Monacc. ABCE recepi *σκηνοπηγηθῇ*. Hass. et Uff. scribunt *σκηνοπαγηθῇ*, Mon. D *σκηνοποιγηθῇ*. — *πᾶσα ἡ — ἐγγενομένη διαφθορά*] *Πᾶσα* in Mon. B e *πᾶσαν* correctum est. Loco vulgati *ἐγγινομένη* cum Monacc. omnibus et Uff. dedi *ἐγγενομένη*. Dein Mon. BE perperam habent *διαφορὰ* (Mon. D *διαφορᾷ*). — *τότε κοινή*] Mon. B *κοινῇ*. Articulum *ἡ* idem liber om. Post *ἑορτὴ* pro *τοῖς* in Mon. AC mendose scribitur *τῆς*. — *τῶν νῦν ἔξω*] Mon. B *ἔξωθεν* (sic). — *τουτέστι*] Idem liber *τουτέσιν*. Pro *δυνάμεσιν* Mon. DE male *δυνάμεων*. De re vid. *Gregorii* in Canticum Canticorum Homil. XV. T. I. p. 698. A—C. et Orat. de mortuis T. III. p. 623. D. Tum Hass. *ἐν ἑαυτοῖς*.

γυμνότερόν φησιν] Hass. *γυμνότερόν πως*. Mon. B *φησιν γυμνότερον*, in marg. *γρ. γυμνότερόν φησίν*. Vid. *Paul.* Epist. ad Phil. II. 10. — *πρὸς τὸ ἀγαθόν*] Mon. A *πρὸς τἀγαθόν*. Mon. C *πρὸς τᾶγαθὸν* (sic). Post *ἐπουρανίων* Monacc. BDE addunt *τε*. Deinde in Mon. B est *γλῶσσαν* (sic)

Θεοῦ Augentius non expressit. — *διὰ δὲ τῶν λοιπῶν*] Monacc. DE *ἀντὶ δὲ τ. λ.* *Νοουμένην* om. Monacc. AC. Dein B pro *οὓς πάντας* e Codd. omnibus restitui *ὧν πάντων*. Post *κατακρατήσει* in textum libri Mon. B illatum legitur hoc scholium, quod Uff. in calce habet: *Ποίαν* (Mon. B *ποῖαν*) *εἶναί φησιν* (Uff. *φησὶ*) *τὴν μέλλουσαν ἄϋλων* (Mon. B *αντων*, a sec. m. *ἄντων*, *sic*) *ἑορτὴν ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων; τὸ πάντας συμφώνως* Mon. B *συμφώνος*, *sic*) *ὁμολογεῖν εἶναι θεὸν* (Mon. legit *ἕνα θεόν*)· *οὐκοῦν περὶ μὲν τὴν θεογνωσίαν πάντες ὁμογνωμονήσουσιν ἁμαρτωλοὶ καὶ δίκαιοι, οὐ μὴν* (Uff. *μὲν*) *δὲ μιᾶς ἔσονται καταξάσεως. Ἐπεὶ ποῦ τὸ δίκαιον; Ἀλλ' οἱ μὲν ἐν ἀπολαύσει τῆς τῶν οὐρανῶν γενήσονται βασιλείας, οἱ δὲ ταύτης ἐκτὸς κατὰ τὴν ἀποξολικὴν ἀπόφασιν.*

Ἑορτὴ δέ ἐστιν] Sic Hass. et Monacc. omnes. Vulg. partic. *δὲ* abest. — *τοῦ ὄντως ὄντος*] *Ὄντως*, quod Hass. om., in Mon. D a rec. m. superscriptum legitur. De hac loquutione vid. *Boissonad.* ad Zach. Mityl. p. 446. Post *ὁμολογία* Hass. male habet *δέ*.

Ἔστι δὲ, φησίν] Mon. B *ἔξιν*. Hass. *ἔξαι*. *Φησὶν* pro *φησὶ* scripsi auctoritate Codicum Monacc. ABC. Pro *ἁγίας* Mon. DE habent *θείας*. — *Ἰεζεκιήλ*] Sic Hass. et Monacc. ACDE; item Mon. B, sed omisso spiritu asp.

P. 132. *ὡς ἤδη παρόν*] *Παρὸν*, quod vulgo abest, e Codd. Mon. AC atque Uff. insertum; idque habet etiam Mon. B in marg. a rec. m., neque omisit *Sifanus* in Lat. interpreta- C tione. *Augentius* vertit: tanquam iam *factum*. — *πεδίον γάρ*] Sic Monacc. AC et Uff.; Mon. B *πεδίον δὲ*, in marg. *γό. γάρ.* In edd. *γὰρ* neglectum. Vid. *Hiezec.* XXXVII. 1. *Καὶ* post *μέγα* Mon. B a rec. m. in marg. habet. Monacc. DE *εἶδε* om., Mon. B scribit *εἶδεν*. Post *ὀστέων* (mendose Monacc. AC *ὀστέον*) ex iisdem Codd. Monacc., Uff. et marg. Monac. B additum *τε*, quod expresserunt etiam *Augentius* et *Sifanus*.

ε ου

Deinceps Mon. B in contextu exhibet *σωρίαν ἐπὶ τοῦτο πολλὴν*, in marg. *σωρείαν ἐπὶ τούτου πολλῶν*. *Ἐπὶ τούτου*, a me pro *ἐπὶ τούτῳ* receptum, item agnoscunt Codd. Monacc. ACDE una cum marg. Uffenbachiani. Mon. AC dant *πολλῶν*. — *πρὸς τὰ συγγενῆ τε*] *Τε*, quod in vulgatis libris deest, obtulerunt MSS. Monacc. omnes. — *σαρξὶ καὶ δέρμασι*] Mon. B *σαρξὶν καὶ δέρμασιν*. — *τὸ κείμενον*] Monacc. ACDE c. marg. Uffenbachiani *τὸ κινούμενον*. Marg. libri Mon. B *γό. κινούμενον*.

τῶν κατὰ τὴν ἀνάςασιν θαυμάτων] Ita Codd. omnes. In vulgg. libris prior artic. desideratur. Dein Monacc. ACDE scribunt ἐντυγχάνουσι, et pro λέγοι Hass. λέγειν. — ἐν D κελεύσματί τινι καὶ σαλπίγγων ἠχῇ] Mendose Monacc. AC ἐν κελεύσμα τινί. Pro vulg. ἤχει ex Codd. Mon. DE atque Uff. dedi ἠχῇ (in Monacc. ABC vitiose scribitur ἠχῆ). De vocabulo Attico ἠχὴ vid. *Moeris* Attic. p. 175. ed. Piers. et *Thomas* Mag. p. 170, 18. ed. Ritschel. Hass. legit ἦχῳ. Proxime ex Codd. Monacc. AC, ex marg. Mon. B, item ex Uff. reposui εἰς ἀθανάτου φύσεως ὑπαμειφθήσεσθαι κατάςασιν. Vulg. εἰς ἀθανάτου φύσιν ὑπαμειφθήσεσθαι. Mon. DE habent εἰς ἀθάνατον φύσιν ὑπαμειφθήσεται, eandemque lectionem reddidit *Augentius* vertens: *immutabitur ad immortalem naturam.* Alteram sequutus est *Sifanus.*

εὐαγγελικάς] Sic Hass. et Monacc. omnes. Vulg. ἀγγελικάς. Proxime Mon. DE ἅπασιν ὡς προδήλους (omisso οὔσας) παρείσωμεν. Mon. AC οὔσας ἅπασι. Hass. delet ἅπασιν. Loco vulgati παρήσαμεν ex Hass. et Mon. B recepi παρήσομεν. Vertit etiam *Augentius*: *praetermittemus.* Libri autem Monacc. AC exhibent παρήσομαι, quod expressit *Sifanus.* — μόνῳ λόγῳ] Hass. et Mon. AC λόγῳ μόνῳ. Vitiose Mon. B ἐνεργῇ, in marg. tamen γρ. ἐνεργεῖ. Mox libri Mon. AC ἐγγυτέρω.

ἐπιθανατίοις] Sic Monacc. omnes una cum Uff. 247 A
Vulg. ἐπιθανασίοις. Dein Hass. et Mon. B προστάγματι λόγου. Prior tamen in marg., ut editi. Uff. καὶ λόγου. Vid. *Matth.* 8, 1—18 et 28. sqq., item 9, 32—34. *Marc.* 1, 23—27 et 39. sqq.; 2, 3—12.; 5, 2. sqq. *Luc.* 4, 33—40.; 5, 12—13. et 17—26.; 6, 17—19.; 7, 2—17.; 8, 26—37. Verba εἶτα — παιδίον Mon. D a rec. m. in marg. habet. Mon. AC et marg. Uffenbachiani ἀνεγείρει. Mon. B in ora γρ. ἀνεγείρει. Mon. DE ἀνεγείρεται. Vid. *Matth.* 9, 18., *Marc.* 5, 22. et *Luc.* 8, 40. — τοῖς τάφοις — προσκομιζόμενον] Mon. DE προκομιζόμενον. Sed Noster de hom. opific. c. 25. T. I. p. 113. C. de eadem re ita habet: οὐδὲ μέλλων τῷ τάφῳ προςάγεσθαι νεανίας πάλιν ἐκ τῆς σοροῦ ἀναλύεται. — Male Mon. D σωροῦ. Mox Mon. B δίδωσιν. De re vid. *Luc.* 7, 11—15. — μετὰ τοῦτο] Monacc. ACDE μετὰ τοῦτον. Vertit etiam *Sifanus*: *post hunc.* Alteram vero lectionem in suis libris habebat *Augentius*, reddens *postea.* Νεκρὸν Mon. B in textu omittit; exstat tamen in marg. νεκρὸν ἐξάγει ζῶντα. Quod in vulgatis libris desideratur ζῶντα item legitur in Hass.,

Mon. AC et Uff. Pro τοῦ τάφου e Codd. Monacc. ABC et Uff. dedi τῶν τάφων. In Codd. autem Mon. DE verba ζῶντα τῶν τάφων neglecta sunt. Post φωνῇ ex Monacc. AC et Uff. inserui τε, quod in Mon. B superscriptum legitur. Mon. DE verba φωνῇ τε καὶ om. Vid. *Joann.* XI. 17, 39, 43. sq. Ceterum de his Jesu Christi miraculis fuse disseruit Noster de hom. opif. c. 25. T. I. p. 111. B. sq. — εἶτα τὸν ἑαυτοῦ ἄνθρωπον] Monacc. AC in textu quidem ἄνθρωπον agnoscunt, in marg. autem habent γρ. ναόν. In Mon. E ἄνθρωπον deest. Cod. Mon. B, ut in calce Uff., in marg. hoc offert scholium: Ὅτι διὰ πίστεως τῆς τοῦ σώματος ἀναστάσεως τὰ σημεῖα τοῦ ἰδίου πάθους εἴασεν ἐν τῷ ἰδίῳ (Mon. ἰδίως) σώματι ὁ κύριος (Mon. articulum om.). — διανίστησι] Mon. B διανίστησιν. Hass. et Mon. DE ἀνίστησι. Verba τὴν πληγὴν a Monacc. AC absunt. — εἰς μαρτυρίαν] Hass. et Monac. B B εἰς μαρτύριον. Dein pro ἐπαγόμενος e Codd. Hass., Monacc. ABC et Uff. recepi ἐπαγόμενον. Vertunt etiam duo interpretes Latini *adducentem.*

μηδεμίας ἀμφιβολίας] Ita Hass., Monacc. ABC et Uff.; Mon. D μηδὲ μιᾶς (Mon. E μὴ δὲ μιᾶς) ἀ. Vulg. μὴ μιᾶς ἀ. Προγεγραμμένα, quod in edd. est, iubentibus scriptis libris omnibus mutavi in γεγραμμένα. Dein Mon. ACDE recte praebuerunt παραδεδεγμένοις. Vitiose edd. παραδεδειγμένοις, Uff. παραδεδειγμένης, Mon B παραδεδεγμένης, Hass. παραδεδειγμένα. Pro corrupto εἰπούσης e Codd. omnibus revocavi veram lectionem ὑπούσης.

Ἀλλ' οὐ τοῦτο] Hass. ἀλλ' οὐδὲ τ. — τὸ γὰρ ἔσεσθαί ποτε τὴν ἀνάστασιν] Hinc incipiunt excerpta in ***Philippi Solitar.*** Dioptr. In pr. Cod. incriptio haec est: Ἐρώτησις περὶ ἀναστάσεως καὶ αὕτη ἐκ τῶν Μακρινείων, in altero autem: Ἐρώτησις ἐκ τῶν Μακρινίων. Phil. 2. exhibet μετὰ τὴν ἀνάστασιν. Uterque ὑπαχθῆναι. Articulum ante γραφικῶν Phil. 2. negligit.

P. 134. ὑπόλοιπον δ'] Sic Codd. omnes, etiam Philippiani. Desideratur particula δ' in vulgatis libris. In calce Uffenbachiani haec notata habentur: Ἔνθεν ἄρχεται ὡς ἐξ ἑαυτοῦ ἀνθυποφέρειν τὰς περὶ τῶν τῇ ἀναστάσει μαχομένων ἀντιθέσεις. Eadem verba margo libri Mon. B affert infra ad ἆρα τις ἀτέλεστος συμφορά. Quod in vulgatis libris post σκοπεῖν infertur φησὶν a Codd. Monacc. omnibus, itemque Philippianis abest. Quare id expunxi. Deinceps cum libris Monacc. omnibus, Uff. et Philipp. 1. pro ὥσπερ τὸ νῦν rescripsi πρὸς τὸ νῦν ὄν. Phil. 2. vitiose πρὸς τὸ νῦν ὤν. Artic. τὸ (Mon. B a m.

pr. habebat τὸν, a rec. vero ν̄ deletum) ante ἐλπιζόμενον Mon. E om. De eodem argumento copiose exposuit Gregorius noster etiam in Or. de mortuis T. III. p. 640. B. et p. sq.

εἰ οὕτως εἴη] Sic Codd. Monacc. BDE, Uff. et uterque Philippianus. Editi ὄντως pro οὕτως, cuius loco in Mon. AC legitur οὕτω. De qua confusione sollemni vid. Annot. ad Synes. de Regn. p. 354. Add. *Jacobs.* ad Callistrat. Stat. p. 702. et *Boissonad.* Anecdott. Gr. Vol. II. p. 12. Pro φευκτὸν Codd. Hass., Monacc. ABC, Uff. et Phil. 1. 2. praebuerunt φευκτήν. Εἶπον, quod in editis est, mordicus tenent Codd. omnes ad unum. Sed legendum videtur ἂν εἴποιμι, quod coniecerunt iam *Augentius* et *Sifanus*, vertentes: *dixerim.* Quod paulo post sequitur εἶναι Hass. delet. — οἷα γίνεται] Ap. Phil. 2. deest γίνε- C ται. Pro corrupta lectione ὅταν λήγεται e Codd. Monacc. et Philippianis rescripsi λήγοντα, neque aliter videntur habere Hass. et Uff. Sed in *Wolfii* Anecdott. male exstat λήγονται. In proximis Phil. 1. scribit τοιαῦτα ζῶντα πάλιν. Mon. ABC πάλιν τῇ ζωῇ. Dein Mon. B ἀποκαθίζανται. — ἆρά τις] Sic Mon. B in textu, in marg. γρ. ἄρα τις. Phil. 1. 2. ἄρα τίς. Reliqui c. edd. ἄρα τις. Mon. BD perperam exhibent συμφορᾷ. In Mon. E συμφορὰ debetur manui emendatrici. Τοῖς ἀνθρώποις Monacc. AC et Phil. 1. 2. om. Mon. DE scribunt τοῖς ἀνθρωπίνοις.

Τί γὰρ ἂν — γένοιτο] Monacc. AC et Phil 1. 2. om. ἄν, itemque in proximis tres priores ἤ. Praepositio ἐν ante ἐσχάτῳ a Monacc. DE abest. Deinceps Mon. B vitiose habet γῆρᾳ. Phil. 1. in marg. γρ. γήρει. Phil. 2. γήρει. Pro depravata lectione καταῤῥιγνυθέντα ducibus Gregorii Codd. omnibus et Phil. 1., qui scribunt καταρικνωθέντα (Phil. 2. habet κατερικνωθέντα) dedi καταῤῥικνωθέντα. — τῆς μὲν σαρκός] Μὲν om. Phil. 1. 2. Pro αὐτῆς, quod reperitur etiam in Phil. 2., e Codd. Monacc. ABC et Phil. 1. reposui αὐτοῖς. Dein iidem libri exhibent ἐναναλωθείσης. Phil. 1. 2. ῥυσσοῦ. Hass. περισκληκότος (sic).

Τῶν δὲ δὴ νεύρων συνεσπασμένων] Mon. AC et
τε
Phil. 1. 2. τῶν τε δή. Mon. B τῶν δέ δὴ, τε a rec. m. superscripto. Hic locus *Sifano* sine causa corruptus videbatur. Articulum ante φυσικῇ ἰκμάδι om. Mon. ACDE. Deinceps Mon. B D c. Phil. 1. 2. mendose habet ὑποπιένεσθαι. Legitur tamen in marg. prioris libri γρ. ὑποπιαίνεσθαι. Mox idem liber vitiose scribit συνελκουμένου, in marg. autem rec. m. notavit γρ. συνελκομένου. — ἄτοπόν τι — θέαμα γίνεται] Monacc.

ACDE c. Phil. 1. 2. ἄτονον. Phil. 1. γένηται, et mox ἐπὶ γόνυ. In seqq. idem mutile ἐνθεν πρὸς τὸ ἀκούσιον ἀεὶ κραδαινομένης. Mon. B in textu τὴν κάτω φύσιν ἐνέργειαν. Correctum tamen in marg. est a rec. m. γρ. κατά. Pro vulg. ἐντρομιῆς Phil. 2. optime dedit ἐν τρόμῳ (Monacc. omnes et Uff. iunctim ἐντρόμῳ). Hass. ἐν τρόπῳ, et κατὰ τὸ ἑκούσιον.

τοσοῦτον διαφέρει] Phil. 1. 2. τόσον. Post γυμνωθέντων in textum Codicis Mon. B illatum est hoc scholium: Ζήτησις γὰρ (Uff., qui ad verba οἷα δὲ eandem habet notam, particulam γὰρ non agnoscit) περὶ (sic Uff.; Mon. hanc praepositionem omittit) τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων, εἰ οἷα τῶν τελευτώντων ἐξὶ τὰ σώματα, τοιαῦτα καὶ ἀνίσαται κατὰ τὸν τῆς ἀναςάσεως καιρὸν, καὶ διάφοροι ἐπαπορήσεις πρὸς τὸ τῆς ἀναςάσεως δόγμα. — Mon. B οὐτέωσ (sic), in marg. γρ. ὀςέων. — ὅσον ἐπικεκαλύφθαι — τῷ δέρματι] deleta sunt in libro Uff., marginique adscriptum legitur: σχόλια. Mon. AC habent ἀποκεκαλύφθαι. Mon. DE ἐπικαλύφθαι. Item Mon. B a m. pr.; a rec. autem superadditum κε. Pro vulg. δοκεῖ ex libris Monacc. et Phil. 1. 2. recepi δοκεῖν. De hoc post τοσοῦτον ὅσον infinitivi usu vid. *Matth.* Gramm. Gr. p. 897. Cf. Noster Or. catech. p. 92. C.

Οἷα δέ] Hass. δή. Dein idem liber ὑδρικαῖς. Ita et Mon. B, in marg. autem γρ. ὑδερικαῖς. Ed. Paris. 1. ὑδελικαῖς.
248 Mox Codd. Mon. DE c. eadem. ed. ἐξοιδηκότων. In seqq. Phil.
A 1. ἀγάγῃ. — καὶ αἰσθητήρια προϊοῦσα] Ita Codd. omnes, etiam Philipp. Vulg. καὶ αἰσθητὰ προςιοῦσα.

Τῶν δὲ ἐν σεισμοῖς] Δὲ om. Mon. AC. Mox Mon. BDE c. Phil. 2. recte ἠκρωτηριασμένων. Reliqui c. edd. ἠκροτ. Tum Mon. ACDE ἐπὶ τῇ συμφορᾷ — βεβιωμένων. Phil. 1. 2. ἐπὶ τ. σ. — ἐπιβιούντων. Infra Mon. D μέλεσιν. Deinceps Monacc. omnes, Uff. et Phil. 1. 2. recte τί ἄν τις λέγοι pro vulg. περιόν τι ἄν τις λέγοι.

Περὶ δὲ τῶν ἀρτιγενῶν νηπίων] Δὲ, quod a vulgatis libris abest, restitui ex Codd. Monacc. omnibus, Uff. et Phil. 1. 2. Pro νηπίων in Mon. DE scribitur παιδίων. Post seq. τῶν in Phil. 2 omissum est τε. Ad haec verba in calce Codicis Uff., observante *Wolfio*, inter scholia leguntur haec: Ἀντίθεσις· ὅτι οὐ ταὐτὸν ἀναςήσεται τὸ σῶμα ἢ ἄλλο παρὰ τὸ πεσὸν, εἰ μὴ τὰς ἐπισυμβάσας αὐτῷ διαφόρους ἀλλοιώσεις ἔχον ἐγείρεται. Eadem affert Cod. Mon. B paulo inferius inter ὥςτε, et εἰ μὲν διὰ πάντων. Reliqua, quae hic annectit *Wol-*
B *fius*, aptius infra ad p. 249. D. locum suum invenient. — τῶν

— — *ἀπολλυμένων*] Mon. E *ἀπολυμένων*. Mox ante *τοιαῦτα* Hass., Monacc. ACDE et Phil. 1. 2. articulum om. Mon. B c. Uff. habet *ταῦτα* pro *τὰ τοιαῦτα*. Mon. DE pro *ἐπανάγοιτο* legunt *ἐπαγάγοιτο*. — *ἆρ' ἐναπομενεῖ*] *Ἆρ'* (vulg. *ἄρα*) praebuerunt Codd. Monacc. omnes et Gregoriani et Philippiani. Ex Hass. et Uff. a *Wolfio* notatur *ἀρ'* (sic). Dein Mon. C cum edd. offert *ἐναπομένῃ*, Mon. A *ἐναπομήκῃ*, Phil. 1. 2. *ἐν ἀπομένοι* (sic), Hass., Monacc. BDE atque Uff. *ἐναπομένει*. Scripsi igitur *ἐναπομενεῖ*, cui respondent verba *ἥξει* et *τιθηνήσεται*. Vertit etiam *Sifanus remanebunt*. — *ἐπὶ τὸ μέτρον ἥξει τῆς ἡλικίας;*] Sic libri Monacc. omnes, Uff. et Phil. 1. 2., neque aliter legerunt *Augentius* et *Sifanus*. Vulg. *ἐπὶ τὸ ἄκρον*. Mox Cod. Mon. B habet *γάλακτος*, in marg. *γρ. γάλακτι*. Idem deinceps *ἡ φύσις πάλιν*, inverso ordine.

Ὥστε εἰ] Vitiose Mon. E *ὥστε ἡ*.

P. 136. *ἀναβιώσεται*] Phil. 1. 2. *ἐπιβιώσεται*. — *συμφορά ἐστι*] Ita libri Monacc. omnes et Gregor. et Philipp., ita legerunt etiam interpretes Lat. Edd. habent *συμφορὰ ἔσαι*. Verba *εἰ δὲ μὴ ταὐτὸν — κείμενον* neglexit librarius Codicis Phil. 2. *Ἐγειρόμενος* in Mon. B correctum est ex *ἐγχειρόμενος*. — *ἀνίσαται δὲ ὁ τέλειος*] Mon. AC et Phil. 2. *ἀν. δ' ὁ τέλ.* C Mon. B in contextu, ut editi, *δὲ τέλ.*, in marg. *γρ. δ' ὁ τέλ.* Articulum, qui in edd. abest, agnoscunt etiam Codd. Mon. DE, Uff. et Phil. 1. Quare recepi. Mox Monacc. DE et Phil. 1. scribunt *ἀνορθοῦσθαι*. Ante *τοῦ πεπτωκότος* Phil. 2. inserit *καί*. Dein in Phil. 1. perperam legitur *ἀπηλλαγμένον*.

ἀντὶ γὰρ τοῦ παιδίον τέλειον] om. Mon. DE c. Phil. 1. 2. Tum Mon. E scribit *ἀντὶ τοῦ πρεσβυτέρου*. Pro *τὸν ἀκμηςὸν* Codd. omnes, etiam Phil. 1. 2., commode obtulerunt *τὸν ἀκμαςήν*. Phil. 1. habet *ὁρῶν τις*, inverso ordine. Mox pro *τεθέαται* uterque Phil. *οἰήσεται*, et paulo inferius Monacc. AC et Phil. 1. 2. *τἄλλα* pro *τὰ ἄλλα*. In seqq. Mon. B in textu *ἐπισυνάγοι* (item marg. Uff.), in ora *γρ. ἐπειςάγῃ*. Phil. 1. 2. *ἐπειςάγει*. Mon. DE *ἐπειςαγάγοι*.

Εἰ μὴ τοιοῦτον ἀναβιώῃ τὸ σῶμα] *Οὖν*, quod editi post *εἰ μὴ* interponunt, libri Monacc. omnes, Uff. et Phil. 1. 2. non agnoscunt, neque in suis MSS. reperit *Augentius*. Quare omisi. *Sifanus* autem vertit: *igitur*, in marg. annotans: „Locus mutilus videtur.“ *Ἀναβιῴη* pro vulg. *ἀναβιώσῃ* restitui ex Codd. omnibus tam Gregor., quam Philipp. In seqq. ante *διαπλασθήσεται* auctoritate Codicum Monacc. omnium, D etiam Philippianorum, consentiente utroque interprete, inserui *πάλιν*.

Τί — πρὸς ἐμὲ ἡ ἀνάςασις;] „nostr.: ***was geht mich die Auferstehung an —?*** vel: ***was habe ich mit der Auferstehung zu schaffen —?*** Graeca breviloquentia Latine dici potest: ***Quid ad me*** mortuorum resuscitatio? Similiter infra p. 254. A. *τὸ δὲ πῶς ἢ πότε ἡ διάλυσις γίνεται, τί ἰοῦτο πρὸς τὴν ἀνάςασιν;*“ ***Alb. Jahn.*** — *τις ἄλλος ἀναβιώσεται*] Mon. AC et Phil. 2. om. *τις*. Inverso ordine Mon. DE legunt *ἄλλος τις*. Phil. 1. *ἄλλος ἄνθρωπος*, omisso *τις*. — *πῶς γὰρ ἄν*] Particulam *ἄν* in Mon. ABC neglectam Mon. E superscribit. Mon. DE habent *ἐπιγνοῖεν* (posterior *ἐπιγνεῖεν*) *αὐτὸς ἑαυτόν, μὴ βλέπων ἐν ἐμαυτῷ ἑαυτόν*. Mon. AC et Phil. 2. *οὐ βλέπων ἐν ἐμαυτῷ ἐμαυτόν*. Mon. B in textu *βλέπων ἐν ἑαυτῷ* (*ἑαυτῷ* exhibebat etiam Hass.) *οὐκ ἐμαυτὸν*, in ora *γρ. οὐ βλέπων ἐν ἐμαυτῷ ἐμαυτόν*. Item Uff. in marg. Phil. 1. *οὐ βλ. ἐν ἑαυτῷ ἐμαυτόν*. — *οὐ γὰρ ἂν εἶην*] Mon. AC *ποῦ γὰρ ἂν εἴην*. Mon. B in textu *οὐ γὰρ ἂν εἴην ὁ αὐτὸς ἐμαυτῷ* (item Phil. 2.); in ora, una cum marg. Uff., *γρ. ποῦ γὰρ ἂν εἴην ἀληθῶς ἐγὼ, εἰ μὴ διά*. Pro *εἴην ὁ αὐτὸς* in Mon. DE nil nisi *αὐτὸς* habetur. — *κατὰ τὸν παρόντα βίον*] Phil. 1. *ἐπὶ τοῦ παρόντος βίου*, Phil. 2. *ἐπὶ τὸν παρόντα βίον*. Mox liber Mon. E *ἔχειμι*. Phil. 2. *ἔχει μή*. — *ψεδνός*] Phil. 1. 2. *ψελλός*. In proximis Codd. Hass., Mon. ABC et a corr. m. Phil. 1. recte habent *ὑπόσιμος* (Mon. DE c. Phil. 2. vitiose *ὑπόσημος*). Vulg. *ὑποσιμός*. Dein Mon. B atque Uff. *λευκόχρως*. Prior vero in marg. *γρ. λευκόχρους*. — *ἐν πολιᾷ τῇ τριχί*] „De usu praepositionis *ἐν*, qui hic obtinet, minime vulgari videndus est ***Bernhard.*** de Syntax. Gr. p. 209.“ ***Alb. Jahn.*** — Conf. ***Hemsterhus.*** Anecdott. ed. Geel. p. 30. sq., ***Tyrwhitt.*** Animadverss. in Aristot. Poet. p. 108., ***Peerlkamp.*** Observatt. Anacreontt. in novv. Actt. literarr. Soc. Rheno-Traiect. T. I. p. 136., Interprett. ad Propert. III. 3. v. 44. et quae annotavi ad Synes. de Regn. p. 250. — Mox Phil. 1. 2. *ῥυσσῷ*. Cf. ad
249 p. 247. C. — *ἐντύχοιμι*] Mon. AC *εἰ τύχοιμι*. Phil. 2.
A *εὐτύχοιμι*. Tum Mon. B in textu *κομήτῃ* (Phil. 1. *κομίτῃ*, Phil. 2. *κόμητι*, *sic*), in marg. *γρ. κομῶντι* Mon. AC et margo Uffenbachiani *κομῶντι*. Tum omnes pro vulgato *μελανοχροῖ* recte *μελανόχροϊ*. Monacc. AC *καὶ τῶν λοιπῶν πάντων*. Phil. 1. *τὰ* (pro) *τοῦ κατὰ τὴν μορφὴν χαρακτῆρος*.

τοῦτον ἰδών] Sic libri scripti omnes, etiam Phil. 1. 2. Vulg. *τ. εἰδώς*. Pro *ἐκεῖνο*, quod in editis est, Codd. omnes praebuerunt *ἐκεῖνον*. Addunt Monacc. AC et Uff. *εἶναι*, quo non

opus est. Vid. ad p. 185. B. Mon. B in contextu habet *νοήσαιμι*, in marg. *γρ. εἶναι οἰήσομαι.*

Μᾶλλον δὲ τί χρή] Phil. 1. *μᾶλλον δ' εἰ χρή. Εἰ* pro *τί* item exhibent Monacc. AC et Phil. 2. Dein Phil. 1. *τοῖς ἐλάττοσι τῶν ἐνσάσεων.* Ita et infra p. 250. A. c. aliis Codd. *τὰ ἀλγεινὰ τῶν κολάσεων.* Sed nihil mutandum. Vid. *Matth.* Gramm. Gr. p. 826. ed. 2. et mea ad Synes. de Provid. p. 191. De voc. *ἔνσασις* dictum est iam supra ad p. 211. A. Pro *τὸν ἰσχυρότερον* e Codd. omnibus tam Gregor., quam Philipp. correxi *τῶν ἰσχυροτέρων. Ἀφέμενον* (editi *ἀφιέμενον*) obtulerunt Mon. AC, Uff. et Phil. 1. Alter Philippianus mendose scribit *ἀφαίμενον.* Mon. DE *ἀφέμενοι.* Mon. B in textu *ἀφεμένων*, in marg. *γρ. ἀφέμενον.* — *τίς γάρ*] Abest *γὰρ* a Philippianis. — *ῥοῇ τινὶ προσέοικεν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις*] Vid. ad p. 242. A. In seqq. Mon. AC et Phil. 1. 2. om. *ἀεί.* Proxime Mon. DE habent *ληγούσης. Παύσηται* (vulgo mendose legitur *παύσεται*) ex Codd. omnibus restitui.

ἐξι μετάςασις] Mon. B cum Uff. *ἐξιν ἡ μετάςασις.* Phil. 1. *ἔξι μετάβασις.* — *οὐ γὰρ ἐκβαίνει ἑαυτὴν ἡ φύσις*] „De exquisita structura verbi *ἐκβαίνειν* cum accusativo vid. *Ast.* ad Plat. Conviv. (p. 183. B.) Annot. crit. p. 231. ed. Landishut. Et nos quoque eam illustrabimus et confirmabimus in Commentar. in Plat. Conviv. l. l., ubi recc. editores genitivo revocando rem male administrarunt.“ *Alb. Jahn.* — Add. *Gregor.* de Orat. domin. Or. IV. T. I. p. 740. C. *καὶ εἴ τι τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὸ ἐναντίον ἐν ἡμῖν θεωρουμένων ἐκβαίνοι τὸν ὅρον.* Verba *ἔχει τὴν πρόοδον· ἡ δὲ ἀλλοίωσις* omissa sunt in Phil. 2. Tum in Mon. DE perperam scribitur *ἐπὶ τὸ αὐτὸ μένει.* — *ἀλλ' ὥςπερ*] Monacc. AC addunt *καί.* Inverso ordine in Mon. DE scribitur *ἐπὶ τῆς θρυαλλίθος τὸ πῦρ. Ἐπὶ* ante *τῆς θρυαλλίδος* Monacc. AC om. Dein Mon. BDE habent *τὸ μὲν δοκεῖν.* Phil. 2. *δοκεῖ.* — *συνεχές*] Mon. E *συνεχῆ*, Mon. D *συνεχὴ*, *sic.* *Ἀεὶ* Mon. ACDE c. Phil. 1. 2. om.

P. 138. *ἀδιάσπαςον*] Mon. AC pessime scribunt *ἀδιάσποδον*, Hass. *ἀδιάςατον.* Dein Phil. 1. *αὐτῷ.* Proxime Uff. *πρὸς ἑαυτῷ*, Mon. DE *πρὸς αὐτό.* — *τῇ δὲ ἀληθείᾳ παντότε*] Delevi auctoritate Codicum omnium, etiam Philippianorum, quod vulgo insertum legitur ante *πάντοτε*, vocabulum *πάντως.* Dein pro *ἑαυτὸν*, quod cum edd. unus liber Mon. D agnoscit, e Codd. Hass., Mon. ABCE atque Uff. reposui *ἑαυτό.* Phil. 1. 2. exhibent *αὐτὸ διαδεχόμενον ἑαυτό.* Tum ante *αὐτὸ μένει* ex Hass., Monacc. ABC et Phil. 1. 2. inserui *τὸ*, quod in

editis deest. — ἐξελκυσθεῖσα] Mon. B ἐξελληνσθεῖσα (*sic*), in marg. a divers. m. ἐξελκυσθεῖσα. Idem liber pessime scribit ἀχμὰς, in ora tamen a rec. m. est γρ. ἰχμάς. Deinceps libri Monacc. DE habent ὁμοῦ τε καὶ ἐξεφλ., itemque Phil. 1. 2.
C Pro vulg. εἰς λίγνην cum MSS. ACDE et utroque Philipp. correxi εἰς λιγνὺν (Hass. Mon. B et Uff. dant εἰς λιγνῦν). In proximis voc. κίνησις ab Hass. deletur. Mon. DE habent ἐνεργεῖ. Pro εἰς λίγνην Phil. 1. recte obtulit εἰς λιγνύν. In Codd. Hass., Monacc. ABCD et Phil. 2. huic vocab. male impositus est circumflexus; in Mon. E circumflexo assidet gravis. Pro ἀλλοιοῦσα Hass. scribit ἀλλοτριοῦσα.

τοίνυν δίς] Uff. τινί τις. Tum Mon. B καταυτὸν, in marg. γρ. κατὰ ταυτόν. Phil. 2. κατ' αὐτόν. Mon. B (c. Mon. D et Phil. 2.) θήγοντα, in ora γρ. θίγοντα. Reliqui c. edd. θίγοντα. Malim θιγόντα. Sed quum θίγειν pro θιγεῖν in bonis etiam scriptoribus legatur, mutationem facere non sum ausus. Conf. *Baehr.* ad Plutarch. Alcib. 190. Deinceps Mon. B scribit οὐκ ἔχιν. Articulum ante δὶς Mon. DE c. Phil. 1. non male om. Phil. 2. habet ἅψεσθαι. — κἂν — ποιῇ] Monacc. ACDE c. Phil. 2. male ποιεῖ, ex quo in Mon. B enatum est ποιῇ. Tum pro καινή τε Mon. AC et Phil. 1. 2. dant κινεῖται. Loco vulgati γινομένη e Codd. Monacc. ACD et margg. librorum Mon. B
νω
atque Uff. receptum γεννωμένη. Mon. E habet γενομένη. Hass. γενωμένη. Phil. 1. 2. γενομένη. Textus Codicum Mon. B et Uff. γενησομένη. Verba καὶ ἀεὶ — διαδεχ. absunt a Mon. DE. Phil. 2. scribit ἀεὶ δι' ἑαυτήν. Mox Monacc. DE c. eodem Phi-
D lippiano ἐπὶ τὸ αὐτὸ μένουσα. — τοιοῦτόν τι] Mon. DE τοιοῦτό τι. Tum Mon. AC καὶ περὶ τὴν φύσιν τοῦ σώματος ἡμῶν ἐστι. Ἡμῶν Mon. DE om. Mon. B dat ἐστίν. „Hac comparatione Gregorius non imitatus est Heraclitum, sed plane adaequavit. Quumque in ἀσασίᾳ rerum corporearum cum fluvio ab Heraclito comparata summum illius eluceat ingenii acumen, parem laudem Gregorius sibi vindicasse censendus est perpetuo corporis humani fluxu hac lucernae comparatione illustrando. Voluisse autem Gregorium in hac re cum Heraclito contendere certissimo sunt argumento verba ista δὶς κατὰ ταὐτὸν τῆς φλογὸς θίγοντα οὐκ ἔστι τῆς αὐτῆς (τὸ delendum) δὶς ἅψασθαι, quae plane referunt celeberrimum illud Heracliteum: δὶς ἐς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης. Vid *Wyttenbach.* ad Plutarch. de S. N. V. p. 76. ed. 1., ubi quos laudat scriptores Heracliteam imaginem exornantes et amplificantes, iis adde Nostrum in proximis: τὸ γὰρ ἐπίῤῥυτον τῆς φύσεως ἡμῶν καὶ τὸ ἀπόῤῥυτον — πάν-

τως εἰς ἀεὶ διεξάγεται.“ *Alb. Jahn.* — τὸ γὰρ ἐπίῤῥυτον] Vitiose Mon. DE ἐπίρυτον. Uff. et Phil. 2. ἐπίῤῥητον. Margo Codicis Mon. B hoc habet scholium, a *Sifano* in ora edit. Basil. Latine versum: *Τὸ μὲν ἐπίῤῥυτον διὰ τῶν τροφῶν γίνεται προστιθεμένων τῇ οὐσίᾳ ἡμῶν ἀντὶ τοῦ διαφορηθέντος μέρους αὐτῆς· τὸ δὲ ἀπόῤῥυτον ὑπὸ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος ἐκ διαφοροῦντος ἀδήλως* (*Sifanus: latenter.* In Uff. Cod., qui scholio supra ad p. 248. A. citato eadem subiungit, scribitur ἐκδήλως) *οὐκ ὀλίγον τῆς οὐσίας τοῦ σώματος ἡμῶν, ἀμφότερα δὲ ἀπ'* (ita Uff.; Mon. *ἀπὸ*) *ἀλλοιώσεως γίνεται, τοῦτο μὲν τῶν τροφῶν ἀλλοιουμένων* (Mon. *ἀλλοιωμένων*, *ου* a rec. m. superscripto), *καὶ γινομένων* (duo haec verba in Uff. desunt), *ἐν τῷ νεύρῳ νεύρων* (Mon. *νεῦρον*) *καὶ ἐν τῷ ὀςῷ ὀςῶν* (Mon. *ὀςῳ ὀςοῦν*, *sic*), *τοῦτο δὲ πάντων τῶν ἐν ἡμῖν ὑγρῶν τε καὶ ςερεῶν σωμάτων ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμασίας διὰ παντὸς* (Mon. *διὰ πάντως*, *ō* a corr. m. profecto) *ἀλλοιουμένων, καὶ οὕτως* (Uff. *οὕτω*) *διαφορουμένων* (*Wolf. διαφορούμενον*). — *ἡμῶν* deest in Mon. E. Tum Mon. B habet *ἀπόῤῥητον*, Mon. DE c. Phil. 2. *ἀπόῤῥητον* sine articulo, qui abest etiam a Codd. Mon. AC et Phil. 1. Proxime ex Monacc. ACDE, e margg. librorum Mon. B atque Uff., item e Phil. 1. 2. pro *πορευόμενον, τότε κινούμενον ἵςαται* restitui *πορευόμενόν τε καὶ κινούμενον, τότε ἵςαται. Καὶ* post *ὅταν* om. Phil. 1. 2. Post *ζωῆς* Phil. 1. addit *ἡμῶν*. Mon. D habet *ἀπολήξει*. Phil. 2. *ἀπολήξει*. — *διαπνέεται*] Hass., Mon. AC et Phil. 1. *διαπνεῖται*. Attice. Ita de hom. opif. c. 13. T. I. p. 75. B. *συνδιαπνεῖται*. Sed nostro loco retinenda fuit Ionica forma, utpote plurimis Codicibus confirmata, neque optimis scriptoribus inusitata. Vid. *Lobeck.* ad Phrynich. p. 221. „Hoc de verbo physicis usitatissimo praeclara est disputatio *Schneideri* in excursu ad Xenophont. Conviv. cap. 2. §. 25. p. 391. sq.“ *Alb. Jahn.* — Dein Mon. B scribit *δι' ἑτέρων*, in marg. *γρ. δι' ἑκατέρων*. Pro vulg. *εἰςαεὶ* ex Codd. Mon. BDE atque Phil. 2. recepi *εἰς ἀεί*. Vid. ad p. 183. B.

Εἰ τοίνυν οὐδὲ τῷ χθίζῳ τις ὁ αὐτός ἐςιν, ἀλλ' ἕτερος τῇ ὑπαλλαγῇ γίνεται] Mon. AC et Phil. 1. 2. *οὐδὲ τεχθεὶς* (Phil. 2. *οὐδ' ὁ τεχθεῖς*, *sic*) *τίς, ζῶν ὁ αὐτός ἐςιν* (Phil. 1. *ἐςι*). Mon. C media in ora *γρ. οὐδὲ τῷ χθιζῷ τις ὁ αὐτός ἐςιν*. Mon. DE *οὐδὲ τεχθεὶς, οὔτε ζῶν τίς ὁ αὐτός ἐςιν*. Annotat *Sifanus* in marg. ed. Basil.: „Duplex lectio,

quam utramque exprimere conatus sum [vertit enim: ***Si igitur nec qui natus quidem est, interim dum vivit, idem est, nec is manet, qui heri fuisset*** etc.]: neque enim quod ad sententiam attinet, multum inter se diversae sunt. Una, *εἰ τοίνυν οὐδὲ τεχθείς τις ζῶν ὁ αὐτός ἐστιν* etc.; altera *εἰ τοίνυν οὐδὲ τῷ χθιζῷ τις ὁ αὐτός ἐστιν.*" Sed vulgatam lectionem merito sequutus est ***Augentius***. Ad illustranda haec verba egregie facit similis ***Gregorii*** locus Orat. de mortuis T. III. p. 633. A.: — *οὐκ ἔξω τῆς ἀληθείας ἐστὶ τὸ συμπεπλέχθαι τῇ ζωῇ ταύτῃ τὸν θάνατον λέγειν. Καὶ ἄλλως δ' ἄν τις εὕροι τὸ τοιοῦτον νόημα διὰ τῆς ἀληθείας ἡμῖν κρατυνόμενον, αὐτῆς τῆς πείρας μαρτυρούσης* (Codd. Monacc. 23 et 192 exhibent *συνεπιμαρτυρούσης*) *τῷ δύγματι, ὅτι οὐχ ὁ αὐτός ἐστι τῷ χθιζῷ* (uterque liber Monac. hic inserit *καὶ*) *ὁ σήμερον ἄνθρωπος κατὰ τὸ ὑλικῶς ὑποκείμενον, ἀλλά τι πάντως αὐτοῦ διὰ παντὸς νεκροῦται, καὶ ὄζει, καὶ διαφθείρεται, καὶ ἐκβάλλεται, καθάπερ οἰκίας τινὸς, τῆς τοῦ σώματος λέγω κατασκευῆς, τὴν νεκρώδη δυςωδίαν ἐκφερούσης τῆς φύσεως, καὶ τῇ γῇ παραδιδούσης τὸ ἦδη τῆς ζωτικῆς δυνάμεως ἔξω γενόμενον. Διὸ κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου φωνὴν Παύλου καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκομεν, οὐχ οἱ αὐτοὶ διὰ παντὸς ἐν τῷ αὐτῷ διαμένοντες οἴκῳ τοῦ σώματος, ἀλλ' ἑκάστοτε ἄλλοι ἐξ ἄλλου γινόμενοι διὰ προσθήκης τε καὶ ἀποποιήσεως, ὡς πρὸς καινὸν σῶμα διὰ παντὸς ἀλλοιούμενοι.* — In seqq. pro *ἀπαλλαγῇ* Hass., Mon. ABC et Uff. una cum Phil. 1. 2. praebuerunt *ἐπαλλαγῇ*. Respexit nimirum h. l. Gregorius, monente ***Alb. Jahnio***, vafri illius Siculi, ***Epicharmi***, versus cuivis erudito notissimos (Fragmentt. ed. H. Polman Kruseman p. 76. v. 17. sq.):

Καὶ τὺ δὴ κἀγὼ χθὲς ἄλλοι, καὶ νῦν ἄλλοι τελέθομες,
Καὐθις ἄλλοι, κοὔποχ' αὐτοὶ τελέθομες κατὸν λόγον.

ἐπαναγάγῃ] Phil. 1. 2. *ἐπανάγῃ*. Quod sequitur *πάλιν* Codici Mon. B rec. m. in marg. dedit. Phil. 1. 2. habent
250 *πρὸς τὸ ζῆν ἡ ἀνάςασις*. Pro *πάντως ὁ* (absunt haec a Phil. 1.)
A *εἰς γενήσεται* Mon. B scribit *πάντως εἰς γενήσεται*, in marg. vero est *γρ. ὁ εἷς*. Dein Mon. B offert *ἐλλίποι*. Phil. 1. *ἐλλείπει*. *Ὁ πατὴρ* Phil. 1. 2. om.

τῶν τε ὑπομενόντων] Sic Codd. Hass., Monacc. omnes, Uff. et Phil. 1. 2. Vulg. *τῶν δὲ ὑπομ.* Proxime Mon. AC et Phil. 1. 2. *τὰ ἀλγεινὰ τῶν κολάσεων*. Vid. ad p. 249. A. Hass. *τὰς ἀλγηδόνας τ. κολ.* — *τῶν τε αὖ μαλακιζομένων*] Mon. AC om. *αὖ*. Mon. B videtur legisse *ἅμα*. Quo deleto margini adscriptum est *αὖ*. Dein Hass. et Mon. D exhibent *πρὸς ταύτας*. Sed praestat vulgata; nam Graeci in prono-

minibus demonstrativis, si substantivum, ad quod referuntur, vel masculini, vel feminini generis est, non raro neutro uti solent. Vid. *Matth.* Gramm. Gr. p. 819. sq. et quae annotavi ad Synes. de Provid. p. 222. Noster infr. p. 251. A. *εἰ γὰρ τοῦ γάμου χάριν τὰ πρὸς τὸν γάμιον ἐσὶν, ὅταν ἐκεῖνο μὴ ᾖ, οὐδὲν τῶν πρὸς ἐκεῖνο δεόμεθα.* P. 256. C. *καὶ οὕτως εἰς ῥίζαν καὶ βλάσην μεταποιηθῆναι, καὶ μηδ' ἐν τούτοις μεῖναι.* Addunt Monacc. AC et Uff. *καὶ*, quod in Mon. B margini adiectum est. Pro *ἑκατέρων* e Codd. Monacc. ACDE atque Uff. dedi *ἑκάτερον*, quod Cod. Mon. B manui emendatrici debet. — *πῶς ἔχει*] Vulg. *ἐχει*. Mon. B *ἐχιν*. Dein Mon AC, margo Uffenbachiani, et Phil. 1. 2. *περὶ τὴν κρίσιν*. In Mon. B margini appositum est *γρ. περί*. Tum in Mon. AC et Phil. 1. 2. legitur *σωθῆναι*. Hass. scribit *τὸν δίκαιον*. — *ἢ τοῦ αὐτοῦ*] Mon. B et B Phil. 1. *εἰ τοῦ αὐτοῦ*. Hass. *εἰ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ*. Pro *νῦν* Phil. 1. offert *ποτέ*. Post *αὖθις* in Mon. ab eadem manu superscribitur *δὲ*, in Phil. 2. omittitur. Vitiose Mon. AC legunt *ἐκκαθάροντος*. Mon. B et Uff. *ἐκκαθήραντος*, veterum Atticorum more. Ita in Or. de mort. T. III. p. 638. C., et ib. p. 635. *ἀποκαθήραντος*. Sed alteram aoristi formam, in recentioris aetatis scriptoribus usitatiorem, (vid. *Lobeck.* ad Phrynich. p. 25. sq.) habet Noster etiam de Virginit. p. 147. A. et 149. C., in Or. de mort. p. 638. B., de scop. Christ. p. 300. C., de infantt. praemat. abreptt. p. 329. A., de Or. domin. Or. II. T. I. p. 724. A. al. — *κἂν τύχῃ*] Mon. ACD *κἂν — τύχοι*. Mon. E *κἂν — τύχῃ*. Paulo post Mon. AC *τοῦ τε μεμολυσμένου*. Mon. B in textu *καὶ τοῦ*, in marg. *γρ. τοῦ τε*. Ante *ἀμολύντου* Mon. DE artic. om. Deinde c. Cod. Mon. B scripsi *μηθετέρου*. Vid. Annot. ad Or. catechet. p. 261. Mon. AC scribunt *μηθ' ἑτέρου*. Ed. Paris. 2. *μητ' ἑτέρου* (sic). Hass. *μηδ' ἑτ.* Phil. 1. *μὴ δετέρου* (sic), Phil. 2. *μὴ δ' ἑτ.* Mon. D c. 1. ed. Paris. *μεθ' ἑτ.*, Mon. E *μεθετ.*

P. 140. *παρὰ τὸ — κατεργασάμενον*] Phil. 2. *παρὰ τὸν — κ. Κατεργασάμενον* pro *κατειργασμένον* obtulerunt Monacc. omnes, Uff. et Phil. 1. 2. — *καὶ ποῦ*] Phil. 2. *ὁποῦ*, *sic*. Mox idem mutile *διαφεύται* pro *διαφεύξεται*. Arti- C culum ante *ὑποκείμενος* Mon. B a rec. m in marg. notatum habet.

Οὐδὲν, φησὶν, ἄπραχτον] Mon. D *οὐθέν*. De hac lectionis varietate vid. *Lobeck.* ad Phrynich. p. 182. Mon. B et Uff. *φησιν*, in marg. *φασιν*. Mon. AC et Phil. 1. 2. *φασίν*. Cf. ad p. 212. A. Mon. D *ἄπραχτόν φησιν*. Mon. E *ἄπρ. φησι*

τῶν ἐν τῇ φύσει μορίων. Ad φησὶν intell. τις. Vid. ad Synes. Calv. Enc. p. 90. et ad Gregorii nostri Or. catechet. p. 221. et *Creuzer.* ad Plotin. p. 3., a, ibidemque ad p. 272, a. „Non unius cuiuspiam sententiam a Gregorio commemorari argumento sunt praecedentia verba: εἴπω τι καὶ ἄλλο τῶν προφερομένων ἡμῖν παρὰ τῶν οὐ δεδεγμένων τὸν λόγον. Nimirum φησὶν universe hic valet *inquiunt.* Vid. annot. ad p. 198. B. De sententia ista non est quod viros eruditos commonefaciamus eorum, quae *Aristoteles* libro de Part. Animall. et *Galenus* de U. P. et hic quidem praecipue sub initium operis egregie disputarunt. Adferam potius ex *Galeni* opere περὶ τῶν πεπονθότ. τόπων cap. 2. p. 20. T. VIII. ed. Kühn. haec de eodem argumento compendiose dicta: τῶν κατὰ τὸ σῶμα τοῦ ζώου πασῶν ἐνεργειῶν ἑκάσης τιμιώριον ἴδιόν ἐστιν, δι' οὗ γίνεται. Ceterum de voc. ἄπρακτος minime negligenda sunt quae *L. Usterius* ὁ μαχαρίτης attulit ad Plut. Consol. ad Apollon. p. 36.“ *Alb. Jahn.* — Noster de homin. opif. c. 30. T. I. p. 132. B—C.: ἐπειδὴ γὰρ τὸ κυριώτατον τῶν ζωτικῶν μορίων — — ἡ καρδία ἐστὶν, ἡ τῷ θερμῷ πνεύματι ζωπυροῦσα τὰ καθ' ἕκαστον μέρη, πανταχόθεν αὐτὴν ἐνεργὸν εἶναι τῷ δραστικῷ τῆς δυνάμεως ὁ πλάσης ἡμῶν ἐποίησεν, ὡς ἂν μηδὲν αὐτῆς μέρος ἄπρακτόν τε καὶ ἀνόνητον πρὸς τὴν τοῦ παντὸς οἰκονομίαν καταλειφθείη. — Pro ἐποίησε Mon. B scribit, ut solet, ἐποίησεν. Or. de mort. p. 633. A.: ἴδιόν ἐστι τοῦ θανάτου τὸ ἄπρακτόν τε καὶ ἀνενέργητον. — τὴν τοῦ ζῆν αἰτίαν] Mon. E τὴν τ. ζ. ὑγίειαν (Mon. D ὑγιείαν). Mox Codd. omnes c. Phil. 1. 2. τὴν (artic. vulgo deest) διὰ σαρκὸς ζωήν. Ἡμῶν Hass., Mon. DE atque Phil. 1. 2. om.; habet tamen Mon. B a rec. m. in marg. Mon. AC dant καρδίαν — ἐγκέφαλον, πνεύμονα, γαστέρα. Post τὰ λοιπὰ Phil. 1. 2. inserunt πάντα. — τὰ δὲ τῇ αἰσθητικῇ κινήσει] Mon. AC et Phil. 1. 2. τὰ μέν. — πρακτικῆς] Sic Codd. omnes c. Phil. 1. 2. Vulg. παρεκτικῆς. D Uterque Philippianus καὶ μεταβατικῆς omittit et pro ἐνεργείας scribit ἐργασίας. Deinceps Phil. 2. εἰσί. Ἐστὶν Mon. DE om. — τῶν ἐπιγινομένων] Mon. DE τῶν ἐπιγενομένων. Phil. 2. ἔχειν. — εἰ δὲ ἀληθὴς ὁ λόγος] Phil. 2. ἡ δὲ ἀληθ. ὁ μήτε γάμον (*sic*). „Conf. *Plato* Phaedr. p. 242. E. εἰ δ' ἔστιν, ὥσπερ οὖν ἔστι, θεὸς — ὁ Ἔρως, ubi nonnihil dictum a *Stallbaumio.*“ *Alb. Jahn.* — Vid. ad p. 188. B. Pro μετὰ τὴν ἀνάστασιν Phil. 1. offert μετὰ ταῦτα. Mox Mon. AC τὴν τόδε (pro τότε) διακρατεῖσθαι (Phil. 1. κρατεῖσθαι) ζωήν. „Etiamsi verba ὁ μετὰ τὴν ἀνάστασιν βίος non praecederent, tamen Gregorius sponte intelligeretur in hac disputatione τὴν τότε ζωὴν

dixisse eam, quae homines maneat *μετὰ τὴν ἀνάςασιν*. Solent nimirum scriptores eccl. Gr. voce *τότε* absolute posita significare *aeternam illam vitam*. Id quod fecerunt auctore D. *Paulo* Ep. ad Cor. 1, 12. siquidem recte eius verba intellexerunt. Vid. Interprett. huius loci ex patribus Graecis. Conf. usum contrarii *νῦν* in huius vitae significatione; cuius exempla habes p. 186. B. *νῦν ἐν τῷ σώματι*, p. 212. D. *νῦν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ*, p. 222. D. *νῦν ἐν τῷ ζῇν*. Quod diximus de verbis *τὴν τότε ζωὴν*, idem valet de proximis *τὴν ζωὴν ἐκείνην*: quae per se *vitam illam, huic mortali contrariam*, significant. Eadem significatio pronominis *ἐκεῖνος* p. 251. B. binis locis, et p. 253. A., ubi propronomen *ἐκεῖνος* nil habet, quo referatur, sed per se eam vim habet, ut mentem ab humanis et mortalibus ad invisibilia et aeterna avocet. Contraria vis est pronominum *οὗτος, ὅδε* et adverbii *τῇδε*. Cf. p. 254. C. et D., 255. A. Et quemadmodum omnino pronomina *οὗτος, ὅδε* adverbiaque *τῇδε, ἐνταῦθα* sim. apud scriptores *φιλοσόφους* saepissime eam potestatem habent, ut hanc terram i. e. locum, ut *Cicero* ait, divinitati contrarium significent (unde *ἐντεῦθεν* sic usurpatur, ut vidimus p. 219. A.); eodem, inquam, modo pronomen *ἐκεῖνος* et adverbia, origine et sensu cum eo cognata, haud raro inserviunt significandis rebus extra sensus positis, quaeque mente tantum vel imaginatione comprehenduntur. Quo pertinet usus adverbii *ἐκεῖθεν* = *θεόθεν, οὐρανόθεν* (conf. p. 206. C.). Prima, sed satis obscura vestigia universi huius usus pronominis *ἐκεῖνος* adverbiorumque cognatorum in eo apparent, quod vulgaris veterum Graecorum sermo voce *ἐκεῖ* inferorum sedes ab oculorum lucis adspectu remotas significare est solitus [vid. *Boissonad.* ad Sophocl. T. I. p. 352. sq. *Kr.*]. Plato autem, sicuti omnino totus in caelis habitavit omniaque humana et mortalia ad aeterna revocavit, ita primus exstitit, qui pronomen *ἐκεῖνος* et adverbia cum eo cognata declarandis rebus caelestibus et divinis adhiberet. Qua de re uberius dicemus Excurs. in Plat. Conviv. ad p. 192. E. 211. B. C." *Alb. Jahn.* — *οὐκέτι*] abest a Phil. 1. Mon. DE c. Phil. 2. exhibent *οὐκ ἔτι*. Phil. 2. *νῦν ἔςι*. — *τὰ πρὸς* 251
τὸν γάμον ἐςίν] Sic Mon. BDE c. Phil. 2.; Phil. 1. *εἰσίν*. A
Mon. AC, ut editi libri, *ἐςί*. *Μέλη*, quod vulgo additur, Codd. omnes c. Phil. recte omittunt. Pro vulgata lectione *ἐκεῖνος* libri Monacc. omnes c. Phil. 1. 2. optime dederunt *ἐκεῖνο*. Vid. ad p. 250. A. Dein iubentibus Codd. Monacc. ACDE, Uff. et Phil. 1. 2. *οὐδὲ* mutatum est in *οὐδέν*. Mon. B habet *οὐδὲ*, in marg. *γρ. οὐδέν*. Mon. DE *τὸ* pro *τῶν*. *Πρὸς ἐκεῖνο* loco vulgati *πρὸς ἐκεῖνον* Codd. omnes et Gregor. et Philipp. praebuerunt.

Οὕτω καί] Mon. B *καὶ οὕτως*. *Καὶ* ex Codd. Hass., Monacc. ACDE, Uff. et Phil. 1. 2. recepi. In Mon. autem B a rec. m. margini adscriptum, postea vero deletum est. In seqq. eandem particulam ante *πρὸς τὴν παραδοχὴν* (Hass. habet *παραδρομὴν*) Phil. 2. om. Pro *τῆς τροφῆς* Mon. D exhibet *αὐτῆς τροφῆς*, Mon. E *αὐτῆς τρ.* Mendose pro *πέψιν* Phil. 2. *πέμψιν*. Mox c. Cod. Mon. B scripsi *διεξοδικοὶ*, quod procul dubio fuit etiam in Hass. et Uff. Legitur scilicet ap. *Wolf.*: „A. B. [i. e. Uff. et Hass.] *διεξοδικόν*." Sed *ον* thypothetae culpae tribuendum videtur. Vulgata lectio est *ἐξοδικοί*. Deinceps in libro Hass. *πόρων* corruptum in *πόρνων*.

Ὅταν οὖν] Partic. *οὖν* Hass. et Phil. 2. om. Proxime Mon. DE scribunt *τὰ δι' ἃ ἐκεῖνα γέγονε*. *Γενόμενα* pro *γινόμενα* ex Mon. AC receptum. Mon. DE c. Phil. 1. 2. recte obtulerunt *ὑπὲρ τίνος*. Legebatur *ὑπέρ τινος*. Post partic. *ὡς* Mon. AC et Phil. 1. 2. interponunt *ἄν*, quod Mon. B in marg. B addit. Ante *εἴη* (Mon. AC male habent *ᾖ*) ex Hass., Mon. ABC, Uff. et Phil. 1. 2. inserui *μή*. Pro corrupta lectione *περιττὰ τὰ σώματα πρὸς οὐδὲν πρὸς τὴν ζωὴν* e Codd. Mon. ABC, Uff. et Phil. 1. 2. restitui *περὶ τὸ* (Phil. 2. male *τῷ*) *σῶμα τὰ* (Mon. B *τὸ*, in marg. *γρ. τὰ*) *πρὸς οὐδὲν τῶν* (*τῶν* item exhibent Mon. DE; Mon. B *τὸν*, in marg. *γρ. τῶν*) *πρὸς τὴν ζωήν*. Ex Hass. notavit *Wolfius εἰ μὲν μὴ οὐδὲν τῶν*. Tum Mon. ABC et Phil. 1. 2. dant *μηδὲν* (pro *μηδὲ*) *εἶναι*, omisso *τι*. Vid. tamen supra ad p. 232. B. *Νῦν* abest a Mon. DE. Mox Mon. B exhibet *ἡμῖν*, in marg. *γρ. ὑμῶν*. Uff. in marg. item *ὑμῶν*. Mon. AC *ἡμῶν*. — *ἐν ἄλλοις*] Mon. AC et Phil. 1. 2. *ἐν ἀλλήλοις*. Dein pro *οὐκέτι* ex Mon. AC et Phil. 1. receptum *οὐκέτ'*. Hass., Mon. B, Uff. et Phil. 2. scribunt *οὐκ ἔτ'*. Mon. DE *οὐκ*, omisso *ἔτ'*. *Ἄν τις*, quod vulg. abest, accessit e Codd. Hass., Monacc. omnibus, Uff. et utroque Philippiano. Mon. D offert *τὸ τοιοῦτο*. Pro *ὀνομάσειε* Mon. B *ὀνομάσειεν*. Deinde Phil. 2. *τῶν γε καθ' ἕκαστον μελῶν*. Praepositionem *ἐν* ante *ἐκείνῃ τῇ ζωῇ* in edd. neglectam praebuerunt Monacc. ACDE, Uff. et Phil. 1. 2. c. marg. libri Mon. B. Proxime hic liber habet *συνισαμένον*, e corr. m. sec.; Mon. DE *συνισαμένων*, quod expressit *Augentius*.

διὰ πάντων ἔσαι τούτων] Mon. DE pro *ἔσαι* exhibent *εἶναι*. Inverso ordine Mon. B *διὰ π. ταύτ. ἔσαι*. In Mon. AC et Phil. 1. *ἔσαι* post *ἀνάσασιν* ponitur. Pro *ἐναργὸς* e Codd. Mon. ABCE, Uff. et Phil. 1. 2. restitui *ἐνεργός*. Mendose Mon.

D ἐνεργῶς. Post ἀνόητα Mon. B et Uff. inserunt ἄ. Tum Mon. AC male scribunt δημιουργίσει.

P. 142. Ἀλλὰ μήν] Μὴν in Mon. B correctum est ex μή. Mon. DE perperam ματαία. C

προσεκτέον] Mon. DE. προσεκταῖον. Pro ὅπως ἄν Mon. AC et in margg. Codices Mon. B et Uff. praebent ὡς ἄν. De qua varietate vid. supra ad p. 201. D. — τὸ εἰκὸς διασώζοιτο] Phil. 1. τὸ ἐοικὸς σώζοιτο. *Plat.* Polit. p. 395. B. εἰ — τὸν πρῶτον λόγον διασώσομεν. Tim. p. 56. A. τὸν εἰκότα λύγον διασώζομεν. Ibid. p. 68. D. διασώζοι τὸν εἰκότα μῦθον. Annotavit ***Alb. Jahnius***: „Διασώζειν sensu dialectico minus tritum veteribus, recentioribus non fuit inusitatum. Excerpta ex ***Olympiodori*** Commentar. MS. in Plat. Phaedon. in Cod. MS. Monac. 100. fol. 1. a: τὸν ἀπὸ ἐναντίων τοῦ Πλάτωνος λόγον ἐν Φαίδωνι οἱ μὲν παλαιότεροι τῶν ἐξηγητῶν οὐδὲ ὡς ἐῤῥωμένον ὄντα διασώζειν ἠδυνήθησαν, οὐδὲ ἀμύνεσθαι τὰς κατὰ αὐτοῦ φερομένας τῶν ἑτεροφύλων αἱρέσεων βολάς. Quo loco haud inepte exornata et explicata est imago, quae tralato verbo διασώζειν inest. Proprie enim διασώζειν dicuntur qui in pugna alios salvos et incolumes per hostium turbas subducunt. Quo de usu dicemus Commentar. in Plat. Conviv. p. 221. B. Hinc verbum ad dialecticorum pugnas plane sicuti vernaculum ***durchfechten*** transferri solet.“ ***Alb. Jahn.*** — Deinceps Philippus transit ad verba οὐκ ἀγεννῶς καὶ τὴν λεγομένην ῥητορικήν.

οὐκ ἀγεννῶς] Phil. 2. male οὐκ ἀγενῶς. Vid. ad Synes. de Regn. p. 328., Anecdota Hemsterhus. p. 94. sq., ***Jacob.*** ad Lucian. Tox. p. 91. „Platonicus est iste usus formulae οὐκ ἀγεννῶς. Nam quemadmodum adiectivis ἀνδρεῖος, γενναῖος et adverbiis ἀνδρείως, γενναίως lubenter Plato utitur ad declarandam ***strenuitatem*** et ***alacritatem*** in disputando (vid. ***Wyttenbach.*** ad Plat. Phaedon. p. 274.), ita haud infrequens apud eundem usus formulae οὐκ ἀγεννῶς de iis, qui ***strenue*** et ***confidenter*** disputandi partes sustinent. Vid. ***Heindorf.*** ad Charmid. p. 158. D. et ad Gorg. p. 492. D. ***Ast.*** ad Phaedr. p. 538. De varia scriptura οὐκ ἀγενῶς non est quod verbum addatur iis, quae disputarunt VV. DD. ab ***Astio*** ad Protag. p. 75. laudati.“ ***Alb. Jahn.*** — In Addendis idem V. D. annotavit: „Platonica formula οὐκ ἀγεννῶς usum reperio ***Aeneam Gaz.*** in libro de immortalitat. animae p. 20. ed. Boiss.: Εὖ, λέγειν μοι δοκεῖς καὶ οὐκ ἀγεννῶς ἀντιτετάχθαι, et p. 69.: Οὐκ ἀγεννῶς ἐπεξέρχῃ τῷ λόγῳ. — Paulo post Mon. B habet διαγάσεως, in marg. γῤ. ἀναγάσεως. Deinceps in eodem libro articulus τῶν, male

repetitus, a rec. m. suppositis punctis deletus est. Idem scribit *κατενεχειρήσας*, quod ex Hass. *Wolfius* quoque annotavit; in marg. vero *γρ. κατεπεχειρήσας*. Phil. 1. *κατεπεχείρει ὁ πιθανῶς* (sic). *Τοῖς* in Mon. B a rec. m. correctum e *τῆς*. Verba *ἐν κύκλῳ* desunt in Phil. 1. Uterque Philippianus legit *παραδραμιών*. Comparavit *Jahnius Plat.* Conviv. p. 222. C. *οὕτω κομψῶς κύκλῳ περιβαλλόμενος*. Post *παθεῖν* c. Codd. Hass., Mon. ABC, Uff. et Phil. 1. 2. scripsi *ἄν τι κατὰ τὸ εἰκὸς* pro *ἄν* (hoc Mon. DE om.) *πως τὸ κατὰ τὸ εἰκός*. *Τι* agnoscunt etiam Mon.
D DE. — *ἐπῆχθαι*] Hass. *ἐπαχθῆναι*. Deinde *ἀπόρησιν*. *οὐχ οὕτω*] Mon. B *οὕτως*, ut solet. Vitiose Phil. 2. *ἔχομεν*. Uterque Philipp. *ἀντιρητορεύσειν*. Mox Mon. DE *περὶ τούτου*. Verba *τῆς σοφίας* Hass. delet. Paulo post Mon. AC scribunt *ταμιεύεται* et c. Phil. 1. 2. *εἰς τοὐμφανές*. Mon. E *τῷ τῆς ἀναμάσεως*. Mon. DE *οὐκ ἔτι*. Ante *ἐλπιζομένων* ex Hass. Monacc. omnibus et utroque Philipp. inserui articulum, quo omnino opus est.

252 *διαγρυπνοῦσι*] Mon. B addit *ν ἐφελκ.* Tum Codd.
A Gregorii omnes una cum Phil. 1. pro *λόγοις* obtulerunt *λόγων*. Phil. 2. vitiose habet *λέγων*. — *οὕτω*] Mon. B *οὕτως*. De usu verbi *ἐφάπτεσθαι* vid. Annot. ad p. 231. A. Mox e Codd. omnibus, etiam Philippianis, pro *ὑποδείκνυσιν*, *ὅτε* recepi *ἀποδείκνυσιν*, *ὅταν*. „Vulgo *ὑποδείκνυσιν*, quod peiorem reddidit loquutionem minime Atticam et in scriptore, qui se ad Platonem componere studuit, non sine nota praetermittendam. Omnibus enim Atticis omnino inaudita fuit formula *ἀντ' οὐδενὸς ἀποφαίνειν τι*, cuius loco apud ipsos in usu fuerunt *λῆρον*, *ἀρχαῖόν τι ἀποδεικνύναι*, simill., de quibus videndi sunt *Hemsterhus.* ad Lucian. Nigrin. §. 3., *Wyttenbach.* ad Plat. Phaedon. p. 180. sqq.“ *Alb. Jahn.* — In Mon. AC est *τοῦ προσδοκώμενον* (sic). *Ἐπεὶ δὲ χρή*] Ita Monacc. omnes, Uff. et Phil. 1. 2. Vulg. *ἐπειδὴ δέ*. Verba *δὲ χρὴ* Hass. om. Dein Uff. scribit
B *ἀνεξετάστως*. — *οὕτωσὶ τὸν περὶ τούτων λόγον διαληψόμεθα*] Phil, 1. 2. *οὕτως*. Monacc. ACDE *οὕτω*. Voc. *λόγον* Mon. DE om. Monacc. ABC et Uff. exhibent *διαληψώμεθα*, quod vertendo expressit *Sifanus*. Phil. 1. 2. *διαλήψομαι*. „Magis usitata veteribus simplex formula *διαλαβέσθαι* vel *διαλαβεῖν περί τινος*. Exempla petas a *Walzio* Epist. crit. p. 41. sq.“ *Alb. Jahn.* — Cf. Noster de hom. opif. c. 12. fin.: *καὶ περὶ τούτων, ὡς ἂν οἷοί τε ὦμεν, δι' ὀλίγων διαληψόμεθα*. Ibid. c. 30. T. I. p. 127. C. *διὰ βραχέων καὶ τὸν περὶ τούτων λόγον διαληψόμεθα*.

χρὴ πρῶτον] Mon. DE *πρῶτον χρή*. In seqq. ab Hass., Mon. ACDE et Phil. 1. 2. abest *καὶ* ante *εἴρηται*. Omisso *τοῦτο*, quod etiam Monacc. AC non agnoscunt, Phil. 1. 2, exhibent *παρὰ τῆς ἁγίας γραφῆς εἴρηται καὶ πιστεύεται*. Annotat *Sifanus* in marg. ed. Basil.: „*εἴρηται* habetur, *εἰςῆκται* malim legere: quod et expressi.“ Loco voc. *φωνῆς*, quod Hass. delet, in Mon. ACDE et margg. librorum Mon. B et Uff. est *γραφῆς*. Vid. ad p. 196. A.

Οὐκοῦν ὡς] Abest *ὡς* a Phil. 2. Pro *τὸ τοιοῦτον*, obtemperans Codicibus Monacc. BDE atque Uff., scripsi *τὸ τοιοῦτο* (Hass. male habet *τῷ τοιούτῳ*). Vid. *Ast.* ad Plat. Protag. p. 43. et Phaedr. p. 398. et quae annotavi ad Synes. Calv. Enc. p. 96. — *ἀνάςασίς ἐςιν ἡ εἰς τὸ ἀρχαῖον τῆς φύσεως ἡμῶν ἀποκατάςασις*] Phil. 2. *ἡ ἀνάςασις*. Vitiose Mon. B c. marg. libri Uff. *πίςεως*, in ora tamen *φύσεως*. Annotavit *Alb. Jahnius*: „Conf. p. 254. C. *ὅταν πρὸς τὴν πρώτην τοῦ ἀνθρώπου κατασκευὴν δι' ἀναςάσεως ὁ Θεὸς ἐπανάγῃ τὴν φύσιν*. Quae illustrando interiori sensui verborum *τὸ ἀρχαῖον τῆς φύσεως ἡμῶν* egregie inserviant, haud pauca afferemus in Comment. ad Plat. Conviv. p. 193. D., ubi similis reperitur formula *καταςῆσαι εἰς τὴν ἀρχαίαν φύσιν*.“ Praeclare ipse Noster de hom. opif. c. 17. T. I. p. 90. B.: *ἡ δὲ τῆς ἀναςάσεως χάρις οὐδὲν ἕτερον ἡμῖν ἐπαγγέλλεται, ἢ τὴν εἰς τὸ ἀρχαῖον τῶν πεπτωκότων ἀποκατάςασιν· ἐπάνοδος γάρ τίς ἐςιν ἐπὶ τὴν πρώτην ζωὴν ἡ προςδοκωμένη χάρις, τὸν ἀποβληθέντα τοῦ παραδείσου πάλιν εἰς αὐτὸν ἐπανάγουσα. Εἰ τοίνυν ἡ τῶν ἀποκαθιςαμένων ζωὴ πρὸς τὴν τῶν ἀγγέλων οἰκείως ἔχει, δηλονότι ὁ πρὸ τῆς παραβάσεως βίος ἀγγελικός τις ἦν. Διὸ καὶ ἡ πρὸς τὸ ἀρχαῖον τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐπάνοδος τοῖς ἀγγέλοις ὡμοίωται.* In Ecclesiast. Hom. I. T. c. p. 385. A.: *Οὐδὲ γὰρ ἄλλο τί ἐςιν ἡ ἀνάςασις, εἰ μὴ πάντως ἡ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατάςασις.* Conf. hic infr. p. 257. C—D. et Or. funebr. in Pulcher. T. III. p. 523. C. Or. de mortuis T. c. p. 632. C.: *ὁ δὲ ςκοπὸς καὶ τὸ πέρας τῆς διὰ τούτων πορείας ἡ πρὸς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατάςασις, ὅπερ οὐδὲν ἕτερον, ἢ ἡ πρὸς τὸ θεῖόν ἐςιν ὁμοίωσις.* De Virginit. T. c. p. 150. D.: *Εἰ οὖν αὕτη ἔςιν ἡ ἐπίνοια τῆς τοῦ ζητουμένου εὑρήσεως* (Cod. Monac. 23. *εὑρέσεως*), *ἡ τῆς θείας εἰκόνος εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατάςασις, τῆς νῦν ἐν τῷ τῆς ςαρκὸς ῥύπῳ κεκαλυμμένης, ἐκεῖνο γενώμεθα ὃ ἦν παρὰ τὴν πρώτην ἑαυτοῦ* (Cod. Mon. om. *ἑαυτοῦ*) *ζωὴν ὁ πρωτόπλαςος.*

γέγονε] Mon. B ē finale in ras. habet. Post *οὔτε* Cod. Uff., ni falsus est *Wolfius*, addit *τι ἄλλο*. Mox Mon. AC, Uff.

et marg. Codicis Mon. B recte obtulerunt *οὔτε τὰ* (Mon. DE
C male scribunt *τὰς*) *κατὰ τὰς πολυτρόπους ἀῤῥωσίας πάθη.* Voc. *ἀῤῥωσίας* in libro Mon. E rec. m. margini addidit. Proxime cum Codd. Monacc. ABCD, Uff. et Phil. 2. pro *οὔτε ἄλλο* dedi *οὔτε τι ἄλλο.* Phil. 1. om. *ἄλλο.* Mon. E habet *οὐκ ἔτι ἄλλο.* — *οὔτε γάῤ*] Mon. AC et marg. libri Uff. praebent *οὐδὲ γάῤ.* Mon. B *οὔτε*, in marg. *γῤ. οὐδέ. Τὰ* ante *τοιαῦτα* Hass., Monacc. omnes et Phil. 2. om. Quare delevi. Phil. 1. habet *δημιουργεῖν τοιαῦτα.*

P. 144. *γενέσθαι*] Sic Monacc. ACDE atque Phil. 1. 2. Vulg. *γίνεσθαι.*

Ταῦτα δὲ πάντα τῇ εἰσόδῳ τῆς κακίας ἡμῖν συνεισέβαλεν] Phil. 1. 2. *γὰῤ* pro *δέ.* Pro *τῆς κακίας* Mon. E *τοῦ κακοῦ*, omisso *ἡμῖν.* Phil. 2. *συνεισέβαλλεν.* „Verbo *συνεισέβαλεν* imago subest hostilis invasionis. Etenim *εἰσβάλλειν, συνεισβάλλειν, ἐμβάλλειν, συνεμβάλλειν* apud scriptores Atticos in usu fuerunt de hostium incursione. Vid. *Maetzner.* ad Lycurg. c. Leocr. p. 224.“ *Alb. Jahn.*

ἕξει] Mon. DE *ἔχει.* Pro vulg. *διὰ ταῦτα* ex Codd. omnibus, etiam Philipp. rescripsi *διὰ ταύτην.*

Ὥσπερ γάῤ] Phil. 1. 2. *ὡς γάῤ.* Mon. B *τὸ διὰ κρυμῶν*, in marg. *γῤ. τῷ δ. κρ.* Phil. 2. *διὰ κρυμοῦ* (Mon. AC et Phil. 1. *κρυμμοῦ*). Mox Codd. Monacc. ACDE c. Phil. 2. *ἢ τὸ* (pro *ἢ τῷ*). Dein e MSS. omnibus, etiam Phil. 1. 2., pro *διὰ θερμῶν ἀκτίνων* restitui *διὰ θερμῆς ἀκτῖνος.* Proxime in Phil.
D 1. legitur *τὸ θερμαίνεσθαι, μᾶλλον δὲ μελαίνεσθαι.*

Εἰ δέ] Mon. AC *δ'*. Mon. B et Uff. *ἐκ τοῦ*, in marg. *γῤ. ἐκτός.* Phil, 2. *ἑκατέρου τούτων γένοιτο.* Phil. 1. *ἑκατέρων τούτων γένηται. Γένηται* exstat etiam in Monacc. AC. Pro *συναπαλλαγήσεται* e Codd. Hass., Monacc. omnibus et Phil. 1. 2. receptum *συναπηλλάγη* (Uff. male scribit *συναπαλλαγῇ*). Artic. ante *μελασμοῦ* Mon. B in marg. supplet. Hass. exhibet *ἐκ τίνος.* — *γενομένη*] Mon. D c. Hass. *γινομένη.* Ita correctum est etiam in Mon. E. Tum Mon. AC legunt *ἐπαναγκαίως.* Mon. B *ἐπακολουθοῦσιν.* — *ἀναδραμοῦσα*] Hass. vitiose *ἀναδραμούσης.* De hoc usu verbi *ἀνατρέχειν* monui iam supra ad p. 234. B. Tum Mon. DE c. Phil. 1. 2. dant *οὐκ ἔτι.* Mon.
E *ἐπακολουθοῦσιν* (*ἡμασι*). Reliqui omnes, excepto Uff., ex quo nihil annotatum est varietatis, optime praebuerunt *ἐπακολουθήμασι.* Consentiunt etiam Philippiani libri.

253 *ν*

A *διὰ κακίας*] Hass. delet. Mon. B habet *διὰ κακίας*

(*sic*). Mon. AC et Uff. *διὰ κακίαν*. Pro *πεσεῖν* Hass. *παθεῖν*. Mon. DE *καταλειπόντος* (*sic*). Mox iidem libri *συγκαταλείψωμεν*. Phil. 2. *συγκαταλείψομαι*.

ἐπισυμβεβηκότα] receptum ex Hass., Mon. ACD, margg. librorum Mon. B atque Uff. et Phil. 1. 2. Vulg. *συμβεβηκότα*.

Ὡς γάρ] Sic Monacc. omnes una cum Philippianis. Editi *ὥςπερ γάρ*. Conf. p. 219. C. et 257. A. Mon. B in textu *ῥωδιεσχισμένον* (quod deletum est) *γαλέον*, in marg. a m. corr. *γρ. ὁλ. ῥωγαλέον: σχ ἀντὶ τοῦ διεςχισμένον*. Marg. Uffenbachiani *διεσχισμένον*. Vitiose Mon. AC *ῥωγμαλέον*, Mon. DE *ῥωγαλαῖον*, Phil. 2. *ῥωμαλαίον*. Dein pro *περὶ αὐτὸν* c. Codd. Hass., Monacc. omnibus, Uff. et Phil. 2. scripsi *περὶ ἑαυτὸν*, et mox cum Monacc. ABC et Phil. 1. *οὐκέτ'* (Phil. 2. *οὐκ ἔτ'*). Vulg. *οὐκέτι*. Mon. DE *οὐκ ἔτι*. Phil. 1. in textu *ἀποβληθέντος*, in marg. *γρ. ἀποῤῥιφέντος*. Vitiose Mon. AC *βλέπει*.

οὕτως] Sic Codd. Mon. BE c. Phil. 2. Vulg. *οὕτω*. B Vid. p. 173. sq. Tum Mon. D habet *τὸ νεκρὸν ἐκεῖνο καὶ εἰδεχθὲς* (sic) *χιτῶνα*. Deinceps Mon. D male scribit *τῶν* pro *τόν*. Ceterum vid. *Jahnii* Annot. ad p. 230. C. — *δέρμα*] Monacc. AC et Uff. *δέρματα*. In Mon. B ad voc. *δέρμα* a m. corr. additum est *τα*. *Τὸ σχῆμα* libri Mon. DE om. Proxime pro vulgato *ᾧ*, quod editis inest, e Codd. Mon. ACDE, Uff. et Phil. 1. 2. restitui *ὅ*. Ita correctum legitur etiam in marg. libri Mon. B. Mox Phil. 1. habet *δικαιωθέντες* (*ᾠκει* a rec. m. superscripto): Monacc. autem AC et marg. libri Mon. B *οἰκειωσάμενοι*, itemque procul. dubio Uff. Sed in Wolfii Anecdott. exstat *οἰκειωσάμενος*. — *πάντα ὅσα*] Mon. AC et Uff. *καὶ πάνθ' ὅσα*. Item margo Codicis Mon. B, praefixo *γρ.* Particula *καὶ*, quam praemittunt etiam Philippiani libri, expressitque *Sifanus*, hic non opus est. Verba *περὶ ἡμᾶς ἦν — ἀπὸ τοῦ ἀλόγου δέρματος* in *Augentii* libris defuisse apparet ex eius interpretatione, quae ita habet: *Pellis autem expertis rationis sunt haec omnia, coïtus* etc. Pro *ἦν*, quod Phil. 1. omittit, in Monacc. AC legitur *ᾖ*, in Phil. 2. *ᾗ* (sic). Loco verbi *συναποβαλλόμεθα* (Phil. 2. scribit *συναποβαλλώμεθα*) Hass., Mon. B et Uff. dant *συναπεκδυθήσεται*. Duo autem posteriores in marg. alteram habent lectionem, *γρ.* in Mon. praefixo. Hinc Phil. transit ad verba: *ἀπὸ δέ γε τοῦ ἀλόγου δέρματος*.

Ἔςι δὲ ἃ προςελάβομεν] Mon. B *ἔςιν*. *Προςελά-*

βομεν loco vulgati *προςέλαβεν* receptum e Codd. Hass., Mon. B atque Uff.; a Monacc. DE haec verba absunt, neque habentur in Monacc. AC, qui uterque liber c. Uff. et Phil. 1. 2. *ἀπὸ δέ γε τοῦ ἀλόγου δέρματος* scribit. *Δέ γε* Monacc. DE om. Margini libri Mon. B rec. m. apposuit *γρ. ἀπὸ δέ γε τοῦ ἀλόγου δέρματος ἡ μίξις* (in textu est *μῖξις*) *καὶ τὰ ἑξῆς.* Mox Phil. 1. 2. exhibent *ὁ ῥῦπος*, ut in Orat. catech. c. 27. p. 85. D. Cod. Monac. 538., ad normam *Phrynichi* p. 150. ex ed. Lobeck. Sed nihilo secius altera scribendi ratio retinenda fuit, utpote Aristophanis, Alexidis ap. Athen. IV. 52, 128., Luciani aliorumque testimoniis comprobata (vid. *Lobeck.* ad Phrynich. l. l.), cuius etiam apud Nostrum plura inveniuntur exempla, cf. in Ecclesiast. T. I. p. 384. C., de Or. domin. Or. II. p. 731. A., de beatitud. Or. I. p. 765. A. et 767. D., Or. funebr. de Placilla T. III. p. 531. C., de mort. T. c. p. 635. D. Ceterum voc. *ῥύπος* a *Gregorio* Orat. domin. Or. V. T. I. p. 757. D. ita explicatur: *Ῥύπος ἐστὶ τῆς κατὰ ψυχὴν καθαρότητος ἡ ἡδονὴ, ἡ πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως τῷ ἀνθρωπίνῳ καταμιγνυμένη βίῳ, διὰ ψυχῆς τε καὶ σώματος, δι' ἐνδυμήσεων, δι' αἰσθήσεων, διὰ τῶν κατὰ πρόθεσιν κινημάτων, διὰ τῶν σωματικῶν ἐνεργημάτων.* Ver-
C ba *ἡ ἀχμὴ — ὁ θάνατος* Hass. delet.

Εἰ οὖν ἐκεῖνο — οὐκ ἔσαι] Mon. AC et Phil. 1. 2. *ἐκεῖνα.* Duo priores *ἔσι.* Ad *ἐκεῖνο* intell. *δέρμα.* Mox Hass. scribit *ἀπολειφθήσεται.* Phil. 2. *ὑπολημφθήσεται.* De qua confusione vid. ad p. 212. B. Phil. 1. habet *περιλειφθήσεται.*

ἐνίσασθαι] Phil. 1. *ἀνίσασθαι.* Mon. DE *ἀνθίσασθαι.* De verbo *ἐνίσασθαι* vid. ad p. 211. A.

P. 146. *ῥικνότης*] Quem editi praeponunt articulum auctoritate Codicum Monacc. omnium, Uffenbachiani et utriusque Philippiani expunxi. Dein Mon. E cum Phil. 2. habet *πληθούρα.* Mon. D *πληθοῦρα.* Voc. *ῥευξῇ* Mon. DE om. Paulo post Mon. B male scribit *ἢ τῆς ῥοώδους*, in marg. *γρ. ἤτις τῆς ῥ.* Monacc. AC et Phil. 1. *ἤτις τῆς ῥ.* Uff. *ἢ τῆς τις* (?). Phil. 2. *ἤ τις τῆς ῥοόδους.* Cf. p. 242. B. et Annot. ad p. c. A.
D *ζητεῖ*] Mon. D *ζητῇ.* Pro *διὰ γενέσεως* e Codd. Monacc. ACDE, Uff. et utroque Phil. dedi *διὰ γεννήσεως.* Marg. libri Mon. B habet *γρ. γεννήσεως.* Phil. 2. vitiose *ἀνθρώπων.* Post *μᾶλλον δὲ* iubentibus Codd. Monacc., Uff. et Phil. 1. 2. part. *καὶ* expunxi. Deinceps Phil. 1. scribit *καθά.* — *εἰ ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον*] Pro *εἰ* Monacc. AC, in marg. Uffenbachianus, et Phil. 1. 2. dant *ὅτι*, quod etiam Mon. B cum *γρ.* in marg. habet. *Ἐγεννήθη* pro vulg. *ἐγενήθη* obtulerunt Monacc. omnes et uterque Philipp. Male Mon. A *ἄνθρωπον.*

Phil. 1. *ἐν τῷ κόσμῳ.* Quo sensu *εἰς τὸν κόσμον* capiendum est. Vid. quae annotavi ad Synes. de Regn. p. 345. sq., ***Buehr.*** ad Ctes. p. 106. et ***Schneider.*** ad Plat. Civit. Vol. II. p. 6. Vertunt etiam ***Augentius*** et ***Sifanus*** h. l. et ***Erasmus*** Rot. in Evangel. ***Joannis*** XVI. 21., quo Noster respexit: ***in mundo.*** De voc. epico *ὠκύμορος* vid. ad p. 218. A. Locis ibi laudatis add. de Orat. domin. Or. V. T. I. p. 755. C. et Or. de mortuis T. III. p. 619. A. Proxime pro vulg. *τοιῶςδε* Monacc. ACDE et uterque Philipp. exhibent *ἢ τοιῶςδε*, Uff. autem et Mon. B in marg. *εἰ τ.*, quam lectionem et Interpretes Latini et ego sequutus sum. *Συμβέβηκε* loco infinitivi *συμβεβηκέναι* recepi ex Codd. Mon. ACDE, Phil. 1. 2. et marg. Monacensis B. In seqq. ante *λόγῳ* Phil. 2. infert *τρόπῳ.*

τοῦτο δῶμεν] Mon. ABC legunt *δῶμεν τοῦτο*, inverso ordine. De formula *καθ' ὑπόθεσιν* vid. ad p. 213. A. — *οὔ-* 254
τε δυςχολίας, οὔτε ῥᾳςώνης] Uff. *οὐδὲ δυςχολ., οὐδὲ* A
ῥᾳς. Verba *τοιαύτης διαφορᾶς* Phil. 1. post *ἀνάςασιν* ponit, omisso *οὔσης.* Mon. AC scribunt *παρὰ* (pro *περὶ*) *τὴν ἀνάςασιν* confusione sollemni. — *τὸν γὰρ — ἀρξάμενον*] Phil. 1. 2. *τὸ γάρ.* Pro *χρὴ πάντως* Mon. AC exhibent *χρῆται.*

Τὸ δὲ πῶς] Mon. AC *τὸ δ' ὅπως.* Mon. DE c. Phil. 1. 2. *τὸ δὲ ὅπως.* Artic. ante *διάλυσις* in Mon. E superscriptus. — *ἐβίω*] Mon. AC et Phil. 1. 2. *ἐν βίῳ.* Pro *κατ' ἀρετὴν* c. Codd. omnibus, etiam Phil. 1. 2. dedi *κατ' ἀρετήν.* Tum in Hass., Mon. B et Uff. legitur *ἐπαινετῶς* et *ὑπαιτίως.* In Mon. D est *ἐλεεινὸς ἢ μακαρίως.* Unde pro vulgat. *ἐλεεινῶς ἢ μακαρίως* scribendum putavi *ἐλεεινὸς ἢ μακάριος.* Dein Mon. B habet *παρῆλθεν.* Mon. E *τὸν βίον, χρόνον* etiam ad marg. appo- B
χρόνον
sito. Phil. 1. *τὸν βίον*, in marg. *γρ. τὸν χρόνον.*

τὰ τοιαῦτα] Phil. 2. om. *τά.* Post *εἴδους* e Codd. Monacc. omnibus, Uff. et Phil. 1. 2. additum *τοῦ.* — *καὶ ὥς*] Vulg. *καὶ οὕτω.* Mon. B *καὶ οὕτως.* At Monacc. ACDE c. Phil. 1. 2. *καὶ ὡς.* Unde scribendum duxi *καὶ ὥς.* Mon. A male habet *ἀναγκαίων.* Paulo inferius Mon. DE c. Phil. 1. pro *γενόμενος* dant *γινόμενος.* *Ἢ* ante *εὖ* Mon. AC et uterque Philippianus om. Mon. BD exhibent *παρέδραμεν*, quod probo. Dein Mon. ABC, Uff. et Phil. 1. 2. *καὶ εἰ* pro *καὶ ἤ.* In Mon. DE legitur neque *ἤ*, neque *εἰ.* Pro *ἀγαθῶν* Phil. 1. offert *καλῶν*, alter Phil. vitiose *καλλῶν.* Verba *ἢ κακῶν* Hass. delet. — *τὴν ἀρχὴν ὅλως*] Mon. DE *ὅλως* post *ἐφήψατο* insertum habent. Annotavit ***Alb. Jahnius***: „Res est hodie vel tironibus notissima, *ἀρχήν, τὴν ἀρχήν, ἐξ ἀρχῆς* in oratione praesertim ea,

quae aperte negat, vel negandi vim saltem aliquam habet, adverbiorum potestate posita esse idemque valere quod est *omnino*, ὅλως. Quo de usu minime poenitebit comparasse viros doctos, a quibus ille in philologiae luce poni est coeptus, laudatos *Reisigio* ad Xenoph. Oeconom. 2, 12. p. 27. sq., *Ellendtio* ad Arrian. Exp. Alex. T. II. p. 317., *Winckelmanno* ad Plat. Euthyd. p. 30. Adde *Dobreum* ad Aristoph. Plut. 918., Adverss. T. I. p. 239.; et conferatur omnino qui de universo hoc usu, qui substantiva adverbii potestate poni solent, *Bernhard.* de Syntax. Gr. p. 130. sq. Qui quod etiam extra negationem ἀρχὴν vel τὴν ἀρχὴν i. q. ὅλως valere statuit, recte fecisse putandus est. Nam sicuti prorsus absurda est Zeunii ratio, qui τὴν ἀρχὴν, ubicunque reperiatur, Latinis *prorsus*, *omnino*, respondere putavit, ita non satis considerate fecerunt qui hanc vim non nisi in oratione negantium vel cum negandi significatione dubitantium inesse voluerunt. Qua in sententia video fuisse etiam *Bengelium* ad Chrysost. de sacerd. 3. 10. §. 227. Sed conferendus tibi est *Ellendtius* ad Arrian. l. l., ut intelligas in contrariam sententiam minime valere locos ab eo allatos, quibus ἀρχὴν vel τὴν ἀρχὴν in oratione affirmante posita recte vertuntur *initio*. Eodem in errore cum *L. Usterius* esset, adversatus est *Lennepio* ἀρχὴν ap. Plut. Consol. ad Apollon. p. 115. B. *omnino* interpretanti. Cf. *Maetzner.* ad Lycurg. c. Leocr. p. 289., qui recte obloquitur *Blumio*, cuius auctoritate Usterius est usus. Sed in Crantoris sententia illa non minus, quam in simili Theognidea ap. Stob. p. 602. Gesn. = vs. 417. ed. Brunck. ἀρχὴν nihil esse nisi *omnino* et res ipsa docet et intelligitur optime ex compari itidem hac sententia, quam *Plutarchus* p. 115. E. ex Eudemo Aristotelis affert: ἄριζον — πᾶσι καὶ πάσαις τὸ μὴ γενέσθαι. Hic verbis ἐμφατικοῖς: πᾶσι καὶ πάσαις expressam vides vim, quae voci ἀρχὴν apud *Theognidem* l. l. inest, quamque *Cicero* Tusc. I. 48. et in Fragment. ap. Lactant. (ap. Uster. p. 84.) verbis „*longe* optimum“ exprimere conatus est. Omnino non magis recte faciat, qui μετὰ τοῦτο ap. Plut. p. 115. E. *enumerandi* significationem, non *supputandi* habere censeat, quam qui ἀρχὴν ibidem p. 115. B. atque ap. *Theognid.* l. l. *initio*, non *ante omnia*, *prorsus* ὅλως interpretari velit. Sed admonet me voc. ὅλως loci nostri, ad quem ista haud incommode allata censeo. Quod igitur ὅλως et τὴν ἀρχὴν vides posita esse παραλλήλως, eius usus unum dumtaxat exemplum, a *Bengelio* l. l. allatum, tibi propinabo ex *Heliodori* Aethiop. Lib. IX. sub init.: ὀργὴν τὸ πρᾶγμα ποιησάμενος, εἰ τὴν ἀρχὴν ὅλως ἀντιςῆναι διενοήθησαν.“ Conf. Annot. ad Synes. de Provid. p. 281. et 288.

πρὸς τὴν πρώτην τοῦ ἀνθρώπου κατασκευήν] C
Phil. 1. 2. κατασκευὴν statim post πρώτην ponunt. Dein pro ἐπανάγῃ ex Codd. Monacc. AC et margg. Monac. B et Uff. receptum ἐπαναγάγῃ. Mon. B in contextu et Phil. 2. exhibent ἐπαναγάγοι. Pro ἀργὸν Hass. scribit ἔργον. Mox Cod. Mon. B καὶ τῷ, in marg. γρ. τό. Ante τοιούτων Mon. AC articulum om. Dein Hass. affert συγάσεων. Phil. 1. 2. διὰ τῆς τῶν τοιούτων ἐνγάσεως (Phil. 1. ἀναγάσεως). De voc. ἔνγασις vid. Annot. ad p. 211. A. Phil. 2. male οἴεσθε. Deinceps vulgatum verborum ordinem τὴν τοῦ θεοῦ δύναμιν auctoritate Codicum Monacc. et et Phil. 1. 2. ita mutavi: τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ.

Σκοπὸς δὲ αὐτῷ] Phil. 1. δ'. Pro εἷς, τὸ κτλ. Mon. ACDE c. 1. 2. exhibent εἷς τὸ (Phil. 2. om. τό). Mox pro vulg. ἤ διὰ praeeuntibus libris omnibus tam Greg., quam Philipp. scripsi ἤδη διά. Dein Codd. Monacc. DE perperam habent τάν. — παντὸς τοῦ τῆς φύσεως ἡμῶν πληρώματος] „i. e. πάντων δι' ὧν συμπληροῦται ἡ φύσις ἡμῶν, singulorum *quibus* natura humana *efficitur* animorum natura." *Alb. Jahn.*

P. 148. εὐθὺς ἤδη κατὰ τὸν βίον τοῦτον] De hac formula conferendus est *Baehrius* ad Plutarch. Alcib. p. 78. et Philopoem. p. 11. Statim Phil. 2. mendose scribit ἐκκαθαρμένων. — τῶν δὲ — διὰ τοῦ πυρὸς τοῖς καθή- D
κουσι χρόνοις ἰατρευθέντων] Monacc. AC, Uff. in marg., et Phil. 1. 2. praebent τῶν δὲ — τῷ αἰωνίῳ πυρὶ καταδικασθέντων. Item Mon. B in marg. cum γρ. Marg. libri Mon. E: ἐν ἄλλῳ: γρ. τῷ αἰωνίῳ πυρὶ καταδικασθέντων. Mon. D in marg. infer.: γρ. ἐν ἄλλῳ· τῶν δὲ μετὰ ταῦτα τῷ αἰωνίῳ πυρὶ καταδικασθέντων. Πλὴν κατὰ τὸν εἰρμὸν τοῦ λόγου καὶ τὸν σκοπὸν οἶμαι ὅτι ὀρθῶς κριτέον ὧδε, ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ γράψαντος, ἤτοι τοῦ ἁγίου, ἐπειδὴ ἀνωτέρω λέγει, ὅτε σαφηνίζει τὸ ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ λεγόμενον (p. 244. C.). Θεὸς κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν· συςήσασθε ἑορτὴν ἐν τοῖς πυκάζουσιν ἕως τῶν κεράτων τοῦ θυσιαςηρίου. Ἐν τῷ μέσῳ που ἐπάγει οὕτως (p. 245. A.). Ὅτι οὔτε ἡ πᾶσα λογικὴ φύσις τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ, τουτέςι τῇ ὁμολογίᾳ τοῦ μεγάλου θεοῦ προςεγγίζει· ἀλλ' οἱ πρὸς τὰς ψευδεῖς ὑπολήψεις πεπλανημένοι ἐκτός εἰσι τοῦ θείου περισχοινίσματος· τῶν δὲ διὰ τῆς ὁμολογίας ἐντὸς γεγενημένων προτιμότεροι τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς. Ἐν τούτῳ τοίνυν δείκνυται ὅτι οὐ πάντες τῆς καθάρσεως τεύξονται, ἀλλ' οἱ πιςοὶ οἱ πεπλημμεληκότες καὶ μετανοήσαντες, καὶ οὐ καθαρθέντες ἐν τῷ παρόντι βίῳ ἐν τῷ μετὰ ταῦτα καθαρισθήσονται κατὰ τὸ μέτρον τῶν παθῶν αὐτοῖς. Ἐκ τούτου φαίνε-

ται ὅτι οὐ δογματίζει (Cod. δογματίζε) τέλος κολάσεως ὁ ἅγιος οὗτος. Sed verba τῷ αἰωνίῳ πυρὶ καταδικασθέντων supposititia esse non est quod dubites: et qui scholium istud conscripsit, eum opinio multum fefellit; nam Gregorium, praeeunte Origene, poenarum, quae vitiosos post mortem maneant, finem statuisse ex multis, quos iam supra illustravimus, locis (vid. p. 212. A—B., 222. A., 226. C., 227. D. sq. et 229. B. Conf. etiam p. 255. A., p. 259. A. B. et 260. A. B. et Orat.: Tunc ipse filius subiicietur etc. Tom. II. p. 12. C. sqq.) satis apparet. — διὰ τοῦ πυρός] nimir. καθαρσίου. Vid. p. 226. C. — τοῖς καθήκουσι χρόνοις] Mon. B καθήκουσιν. Dixit supra p. 212. A.: ταῖς μακραῖς τῶν αἰώνων περιόδοις, et Or. catechet. cap. 35. p. 67. ed. Monac. infr.: μακροῖς ὕστερον αἰῶσι.

π

— Dein ex Mon. B pro ἐπίσης (Mon. D habet ἐφίσης) recepi ἐπ' ἴσης. Quod sequitur καὶ a Mon. E abest. Pro καὶ τοῦ καλοῦ Monacc. AC et Uff. dant τοῦ καλοῦ τε. Item marg. libri Mon. B, praefixo γρ. Tum Phil. 2. mendose περὶ τῶν τῇδε βίου. Mon. B προθῆναι (ita et Mon. D c. Phil. 2.), in marg. γρ. προθεῖναι. — ἅπερ φησὶν ἡ γραφή] Vid. *Paul.* Apost. Epist. I. ad Corinth. 2, 9. coll. Nostri Orat. in fun. Pulcher. T. III. p. 521 A—B. Deinceps Monacc. DE scribunt μηδὲ ὀφθαλμοῖς. Pro ἐφικτὸν ex Mon. B, Uff. et utroque Philipp. dedi ἐφικτά. Quae sequuntur verba: τοῦτο δὲ — — — γενέσθαι a Monacc. DE atque Phil. 1. 2. absunt. Mon. B habet οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν — τὸ ἐν αὐτῷ τῷ θεῷ γενέσθαι] „Est haec formula ex genere earum, quae patribus eccles. pariter et philosophis Platonicis celebratissimae sunt. Geminae sunt θεὸν γενέσθαι, θεωθῆναι, ἀποθεωθῆναι, θεοποιηθῆναι. Magnifica vox est *Clementis* Alex. Strom. IV. p. 434., qui θεοὶ, inquit, γινόμεθα, nimir. per κατάληψιν τῆς θείας δυνάμεως καὶ οὐσίας. Conf. eundem Strom. V. p. 579. De ecclesiastico usu verbi θεωθῆναι accipe scholion depromtum e Cod. Monac. 66. fol. 95. a.: θεωθὲν λέγεται τὸ πρὸς μεῖζονα δόξαν ἀνυψωθὲν, οὐ μὴν τῆς οἰκείας φύσεως ἀλλοιωθέν. De ἀποθεωθῆναι monuit *Gerard. Voss.* ad Gregor. Thaum. Panegyr. Origenis §. 142. ap. Bengel. in notis p. 201. Denique de θεοποιηθῆναι vid. *Suicer.* Thesaur. ecclesiast. T. I. p. 1363. De eccles. horum verborum usu universe docuit *Segaar.* ad Clem. Alex. Quis dives salvetur p. 280. Idem horum verborum usus quum apud Platonicos non minus frequens sit, satis apparet, quo iure *Beving.* ap. Synes. in Dione p. 50. C. (in *Seebodii*, *Jahnii* et *Klotzii* novv. Annall. philologg. et paedagogg. Tom. suppl. I. Fasc. 4. p. 617.):

minibus demonstrativis, si substantivum, ad quod referuntur, vel masculini, vel feminini generis est, non raro neutro uti solent. Vid. *Matth.* Gramm. Gr. p. 819. sq. et quae annotavi ad Synes. de Provid. p. 222. Noster infr. p. 251. A. *εἰ γὰρ τοῦ γάμου χάριν τὰ πρὸς τὸν γάμον ἐᾳ̃ν, ὅταν ἐκεῖνο μὴ ᾖ, οὐδὲν τῶν πρὸς ἐκεῖνο δεύμεθα.* P. 256. C. *καὶ οὕτως εἰς ῥίζαν καὶ βλάσην μεταποιηθῆναι, καὶ μηδ' ἐν τούτοις μεῖναι.* Addunt Monacc. AC et Uff. *καὶ*, quod Mon. B margini adiectum est. Pro *ἑκατέρων* e Codd. Monacc. ACDE atque Uff. dedi *ἑκάτερον*, quod Cod. Mon. B manui emendatrici debet. — *πῶς ἔᾳ ι*] Vulg. *ἐᾳι*. Mon. B *ἐᾳιν*. Dein Mon AC, margo Uffenbachiani, et Phil. 1. 2. *περὶ τὴν κρίσιν*. In Mon. B margini appositum est *γρ. περί*. Tum in Mon. AC et Phil. 1. 2. legitur *σωθῆναι*. Hass. scribit *τὸν δίκαιον*. — *ἢ τοῦ αὐτοῦ*] Mon. B et B Phil. 1. *εἰ τοῦ αὐτοῦ*. Hass. *εἰ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ*. Pro *νῦν* Phil. 1. offert *ποτέ*. Post *αὖθις* in Mon. ab eadem manu superscribitur *δὲ*, in Phil. 2. omittitur. Vitiose Mon. AC legunt *ἐκκαθάροντος*. Mon. B et Uff. *ἐκκαθήραντος*, veterum Atticorum more. Ita in Or. de mort. T. III. p. 638. C., et ib. p. 635. *ἀποκαθήραντος*. Sed alteram aoristi formam, in recentioris aetatis scriptoribus usitatiorem, (vid. *Lobeck.* ad Phrynich. p. 25. sq.) habet Noster etiam de Virginit. p. 147. A. et 149. C., in Or. de mort. p. 638. B., de scop. Christ. p. 300. C., de infantt. praemat. abrept. p. 329. A., de Or. domin. Or. II. T. I. p. 724. A. al. — *κἂν τύχῃ*] Mon. ACD *κἂν — τύχοι*. Mon. E *κἂν*
οι
— τύχῃ. Paulo post Mon. AC *τοῦ τε μεμολυσμένου*. Mon. B in textu *καὶ τοῦ*, in marg. *γρ. τοῦ τε*. Ante *ἀμολύντου* Mon. DE artic. om. Deinde c. Cod. Mon. B scripsi *μηθετέρου*. Vid. Annot. ad Or. catechet. p. 261. Mon. AC scribunt *μηθ' ἑτέρου*. Ed. Paris. 2. *μητ' ἑτέρου* (sic). Hass. *μηδ' ἑτ.* Phil. 1. *μὴ δετέρου* (sic), Phil. 2. *μὴ δ' ἑτ.* Mon. D c. 1. ed. Paris. *μεθ' ἑτ.*, Mon. E *μεθετ.*

P. 140. *παρὰ τὸ — κατεργασάμενον*] Phil. 2. *παρὰ τὸν — κ. Κατεργασάμενον* pro *κατειργασμένον* obtulerunt Monacc. omnes, Uff. et Phil. 1. 2. — *καὶ ποῦ*] Phil. 2. *ὁποῦ*, *sic.* Mox idem mutile *διαφεύται* pro *διαφεύξεται.* Arti- C culum ante *ὑποκείμενος* Mon. B a rec. m in marg. notatum habet.

Οὐδέν, φησὶν, ἄπρακτον] Mon. D *οὐθέν*. De hac lectionis varietate vid. *Lobeck.* ad Phrynich. p. 182. Mon. B et Uff. *φησιν*, in marg. *φασιν*. Mon. AC et Phil. 1. 2. *φασίν*. Cf. ad p. 212. A. Mon. D *ἄπρακτόν φησιν*. Mon. E *ἄπρ. φησι*

ται ὅτι οὐ δογματίζει (Cod. δογματίζε) τέλος κολάσεως ὁ ἅγιος οὗτος. Sed verba τῷ αἰωνίῳ πυρὶ καταδικασθέντων supposititia esse non est quod dubites: et qui scholium istud conscripsit, eum opinio multum fefellit; nam Gregorium, praeeunte Origene, poenarum, quae vitiosos post mortem maneant, finem statuisse ex multis, quos iam supra illustravimus, locis (vid. p. 212. A—B., 222. A., 226. C., 227. D. sq. et 229. B. Conf. etiam p. 255. A., p. 259. A. B. et 260. A. B. et Orat.: Tunc ipse filius subiicietur etc. Tom. II. p. 12. C. sqq.) satis apparet. — διὰ τοῦ πυρός] nimir. καθαρσίου. Vid. p. 226. C. — τοῖς καθήκουσι χρόνοις] Mon. B καθήκουσιν. Dixit supra p. 212. A.: ταῖς μακραῖς τῶν αἰώνων περιόδοις, et Or. catechet. cap. 35. p. 67. ed. Monac. infr.: μακροῖς ὕστερον αἰῶσι.

π

— Dein ex Mon. B pro ἐπίσης (Mon. D habet ἐφίσης) recepi ἐπ' ἴσης. Quod sequitur καὶ a Mon. E abest. Pro καὶ τοῦ καλοῦ Monacc. AC et Uff. dant τοῦ καλοῦ τε. Item marg. libri Mon. B, praefixo γρ. Tum Phil. 2. mendose περὶ τῶν τῇδε βίον. Mon. B προθῆναι (ita et Mon. D c. Phil. 2.), in marg. γρ. προθεῖναι. — ἅπερ φησὶν ἡ γραφή] Vid. *Paul.* Apost. Epist. I. ad Corinth. 2, 9. coll. Nostri Orat. in fun. Pulcher. T. III. p. 521 A—B. Deinceps Monacc. DE scribunt μηδὲ ὀφθαλμοῖς. Pro ἐφικτὸν ex Mon. B, Uff. et utroque Philipp. dedi ἐφικτά. Quae sequuntur verba: τοῦτο δὲ — — — γενέσθαι a Monacc. DE atque Phil. 1. 2. absunt. Mon. B habet οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν — τὸ ἐν αὐτῷ τῷ θεῷ γενέσθαι] „Est haec formula ex genere earum, quae patribus eccles. pariter et philosophis Platonicis celebratissimae sunt. Geminae sunt θεὸν γενέσθαι, θεωθῆναι, ἀποθεωθῆναι, θεοποιηθῆναι. Magnifica vox est *Clementis* Alex. Strom. IV. p. 434., qui θεοὶ, inquit, γινόμεθα, nimir. per κατάληψιν τῆς θείας δυνάμεως καὶ οὐσίας. Conf. eundem Strom. V. p. 579. De ecclesiastico usu verbi θεωθῆναι accipe scholion depromtum e Cod. Monac. 66. fol. 95. a.: θεωθὲν λέγεται τὸ πρὸς μεῖζονα δόξαν ἀνυψωθὲν, οὐ μὴν τῆς οἰκείας φύσεως ἀλλοιωθέν. De ἀποθεωθῆναι monuit *Gerard. Voss.* ad Gregor. Thaum. Panegyr. Origenis §. 142. ap. Bengel. in notis p. 201. Denique de θεοποιηθῆναι vid. *Suicer.* Thesaur. ecclesiast. T. I. p. 1363. De eccles. horum verborum usu universe docuit *Segaar.* ad Clem. Alex. Quis dives salvetur p. 280. Idem horum verborum usus quum apud Platonicos non minus frequens sit, satis apparet, quo iure *Bevingius* ap. Synes. in Dione p. 50. C. (in *Seebodii*, *Jahnii* et *Klotzii* novv. Annall. philologg. et paedagogg. Tom. suppl. I. Fasc. 4. p. 617.):

dixisse eam, quae homines maneat *μετὰ τὴν ἀνάςασιν*. Solent nimirum scriptores eccl. Gr. voce *τότε* absolute posita significare *aeternam illam vitam*. Id quod fecerunt auctore D. *Paulo* Ep. ad Cor. 1, 12. siquidem recte eius verba intellexerunt. Vid. Interprett. huius loci ex patribus Graecis. Conf. usum contrarii *νῦν* in huius vitae significatione; cuius exempla habes p. 186. B. *νῦν ἐν τῷ σώματι*, p. 212. D. *νῦν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ*, p. 222. D. *νῦν ἐν τῷ ζῇν*. Quod diximus de verbis *τὴν τότε ζωὴν*, idem valet de proximis *τὴν ζωὴν ἐκείνην*: quae per se *vitam illam, huic mortali contrariam*, significant. Eadem significatio pronominis *ἐκεῖνος* p. 251. B. binis locis, et p. 253. A., ubi propronomen *ἐκεῖνος* nil habet, quo referatur, sed per se eam vim habet, ut mentem ab humanis et mortalibus ad invisibilia et aeterna avocet. Contraria vis est pronominum *οὗτος, ὅδε* et adverbii *τῇδε*. Cf. p. 254. C. et D., 255. A. Et quemadmodum omnino pronomina *οὗτος, ὅδε* adverbiaque *τῇδε, ἐνταῦθα* sim. apud scriptores *φιλοσόφους* saepissime eam potestatem habent, ut hanc terram i. e. locum, ut *Cicero* ait, divinitati contrarium significent (unde *ἐντεῦθεν* sic usurpatur, ut vidimus p. 219. A.); eodem, inquam, modo pronomen *ἐκεῖνος* et adverbia, origine et sensu cum eo cognata, haud raro inserviunt significandis rebus extra sensus positis, quaeque mente tantum vel imaginatione comprehenduntur. Quo pertinet usus adverbii *ἐκεῖθεν* = *θεόθεν, οὐρανόθεν* (conf. p. 206. C.). Prima, sed satis obscura vestigia universi huius usus pronominis *ἐκεῖνος* adverbiorumque cognatorum in eo apparent, quod vulgaris veterum Graecorum sermo voce *ἐκεῖ* inferorum sedes ab oculorum lucis adspectu remotas significare est solitus [vid. *Boissonad.* ad Sophocl. T. I. p. 352. sq. *Kr.*]. Plato autem, sicuti omnino totus in caelis habitavit omniaque humana et mortalia ad aeterna revocavit, ita primus exstitit, qui pronomen *ἐκεῖνος* et adverbia cum eo cognata declarandis rebus caelestibus et divinis adhiberet. Qua de re uberius dicemus Excurs. in Plat. Conviv. ad p. 192. E. 211. B. C." *Alb. Jahn.* — *οὐκέτι*] abest a Phil. 1. Mon. DE c. Phil. 2. exhibent *οὐκ ἔτι*. Phil. 2. *νῦν ἔςι*. — *τὰ πρὸς* 251
τὸν γάμον ἐςίν] Sic Mon. BDE c. Phil. 2.; Phil. 1. *εἰσίν*. A
Mon. AC, ut editi libri, *ἐςί*. *Μέλη*, quod vulgo additur, Codd. omnes c. Phil. recte omittunt. Pro vulgata lectione *ἐκεῖνος* libri Monacc. omnes c. Phil. 1. 2. optime dederunt *ἐκεῖνο*. Vid. ad p. 250. A. Dein iubentibus Codd. Monacc. ACDE, Uff. et Phil. 1. 2. *οὐδὲ* mutatum est in *οὐδέν*. Mon. B habet *οὐδὲ*, in marg. *γρ. οὐδέν*. Mon. DE *τὸ* pro *τῶν*. *Πρὸς ἐκεῖνο* loco vulgati *πρὸς ἐκεῖνον* Codd. omnes et Gregor. et Philipp. praebuerunt.

desunt. *Ἐν τοῖς προλαβοῦσιν* idem est, quod *ἐν τοῖς φθάσασιν*. Vid. Annot. ad Nostri Or. catechet. p. 236.

Μᾶλλον δ'] Ita Mon. ACDE c. utroque Philipp. De-
B inde Phil. 2. *ἐνζάσεων. ὧν* (sic) *τὸ περιττόν.* — *περὶ τούτων*] Mon. ACD c. Phil. 1. 2. *περὶ τούτου*, quod ***Sifanus*** expressit, vertens: mysterium ***huius rei.*** Pro *τάχα ταῦτα* e Codd. omnibus tam Gregorianis, quam Philippianis rescripsi *τάχα τὰ αὐτά.* Verba *αὐτῷ κἀκείνων* a Mon. DE absunt. Monacc. autem AC habent *κἀκείνων αὐτῶν.* Paulo post in iisdem libris et Phil. 1. 2. legitur *ἐπ' ἀνατροπῇ τῶν πεπιζευμένων* pro *ἐπὶ ἀν. τ. π.* Noster p. 202. B. *ἐπ' ἀνατροπῇ τοῦ ὅρου*, ubi contra aliquot libri MSS. exhibent *ἐπὶ ἀν. τ. ὅ.* Deinde Codd. Monacc. AC una cum Phil. 1. 2. dant *προσφέρεται.* De qua permutatione vid. Annot. ad p. 185. B. Monacc. AC offerunt *ἐπιφέρεται.* Mox iidem cum Phil. 2. *ἀμαθείας*, quod in Mon. E tribus punctis insignitum est. Pro *ἐπικόπτων* Mon. AC et Phil. 2. perperam legunt *ἐπισκόπτων* (Phil. 1. *ἐπισκώπτων*, de qua confusione dixit ***Jacobsius*** ad Philostrat. Sen. Imagg. p. 224). Margo Uffenbachiani *ἐπισκήπτων*, itemque margo Codicis Mon. B, praefixo *γρ.* Sed *ἐπικόπτειν*, ***incidere***, i. e. ***coërcere***, ***cohibere***, ***reprimere*** (vid. p. 230. B. et contra Fat. T. II. p. 73. B.), aliaque verbi *κόπτειν* composita ab elegantissimis scriptoribus (conf. Annot. ad Synes. de Provid. p. 220. et 290.) passim sensu metaphorico usurpantur, e gr. a Nostro p. 193. B. *ἀνακόπτειν*, p. 199. B. et Or. fun. in Pulcher. p. 515. D. *διακόπτειν*, et de Virginit. c. 16. p. 160. B. et c. 22. p. 172. B. *περικόπτειν.* — *ἐρεῖς οὖν μοι, πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί;*] desunt in Hass. Pro *σώματι* Phil. 1. habet *σχήματι.*

Ἄφρον] Sic Mon. ACE c. Phil. 1.; reliqui c. edd. *ἄφρων.* Vid. ***Paul.*** Apost. Ep. ad Cor. I. 15, 36—37. Mendose Phil. 2.
C *σπείρῃς*, itemque in seqq. Mon. DE *ὃ σπείρων οὐ τὸ γενησόμενον* (Mon. E *γεννησόμενον*) *σῶμα σπείρει.* De hoc argumento, quo, ut resurrectionem probarent, multi veterum usi sunt, vid. ***Boissonad.*** ad Aen. Gaz. p. 292.

αὐτῷ σῶμα] Mon. D *αὐτό.* Ita et Phil. 1. 2., omisso *σῶμα.*

ἐπιζομίζειν] Vid. ***Jacobs.*** ad Philostrat. Senior. Imagg. p. 506. — *δύναμιν — — — εἶναι*] desunt in Phil. 2. Uterque Phil. habet *δυνατὸν τῷ θεῷ.* Mon. B et Uff. *καὶ χωρεῖ*, inverso ordine. Hass., Monacc. AC et Phil. 1. 2. *καὶ* om. — *τὸ δὲ ὑπὲρ ἡμᾶς ὄν*] Mon. AC et uterque Phil. *τὸ δ'.* Mon. E *περιιέναι* (***sic***).

P. 150. τὸ πῶς] Articulum Mon. E om. Monacc. et margo Uffenbachiani legunt ὅπως. Item Mon. B in ora, praefixo γρ. — ἄλλου δέ] Hass. ἀλλ' οὐδέ. Ita et Mon. B in contextu, in marg. γρ. ἄλλου δέ. Partic. δὲ Mon. A om. Mendose Phil. 1. 2. περὶ τὴν συνδρομήν. Hass. πρὸς τὴν σ. Mox pro τοῦτόν φησι c. Codd. Monacc. ABCDE atque Phil. 1. 2. scripsi τοῦτό φησι (Mon. B φησιν). Post συμπεράνας Monacc. AC et in marg. liber Mon. B addunt τῷ λόγῳ (item Uff., omisso tamen articulo). Sed hoc additamento non opus esse videtur. Vid. *Leisner.* et *Schaefer.* ad L. Bosii Ellipses p. 257. Etiam *Augentius* τῷ λόγῳ non expressit.

σῶμά ἐστι] Mon. B et Phil. 2. ἐστιν. In seqq. Monacc. AC, Uff. et Phil. 1. 2. scribunt ἀμήχανός ἐστιν. Deinde Mon. AC, Uff. et margo Codicis Mon. B ἡ ἐκ δευτέρου σύνοδος. Mon. B σώματι χρήσονται. 256

διά τινος τεχνικῆς σοφίας] Τεχνικῆς Monacc. DE A om. Iidem libri post συμπεπλέχθαι addunt τεχνικῆς ἀφορμῆς. Mon. B scribit ὠνόμασεν. — καταλιπών] Mon. D male καταλειπών. Deinde pro vulgata lectione τοῦ θεοῦ θαύματα ex Codd. Monacc. omnibus, Uff. et Phil. 1. 2. reposui τῶν τοῦ θεοῦ θαυμάτων. Hass. perperam habet τῶν τοῦ θεοῦ δογμάτων. Mox Mon. D οἷόν τι. Post ἡλιακὸν Phil. 2. addit ἐστιν. Phil. 1. scribit ἢ σεληναῖόν ἐστιν. In seqq. Mon. A ὁ ἀὴρ om. Respexit Noster *Pauli* Ep. I. ad Cor. 15, 40. sq.

Ἐκ τῶν συντρόφων] Quod his verbis vulgo praemittitur ἀλλ' iubentibus libris Monacc. ABC et Uff. delevi. Posterior omittit etiam ἐκ. Pro ἡμῖν in Phil. 2. legitur ἡμῶν. Mon. DE scribunt κοινοτέρως.

Οὐδὲ ἡ γεωργία] Mon. AC et Phil. 1. 2. οὐδ' ἡ γ. B Deinde Mon. AC om. σε. Phil. 1. 2. exhibent σε, φησὶ (Phil. 2. φησὶν) διδάσκει. Phil. 1. μάταιον. Phil. 2. ἔστιν. Mox pro ὑπερέχον ϛοχαζόμενος auctoritate Codicum Monacc. ACDE atque Phil. 1. 2. mutato ordine scripsi ϛοχαζόμενος τὸ ὑπερέχον (mendose Phil. 2. τὸ ὑπερέχων). Mon. B τὸ ὑπερέχον in textu omittit, habet tamen in marg. ut post ϛοχαζόμενος inserendum. — τὰ περιφυόμενα] Monacc. AC τὰ φυόμενα. Sed. vid. p. 258. A. — καθηγεῖται τῆς βλάσης αὐτῶν] Mon. D τοῖς βλάσοις. Mon. E τοῖς, omisso βλάσοις.

οὐκ ἂν ἔλθοι] Sic Codd. omnes et Gregor. et Philipp. Vulg. μὴ ἀνέλθοι. Deinceps Phil. 2. εἰς ἐκφύσιν (sic). Vitiose Mon. ACD et Uff. una cum 1. ed. Paris. ἐν τῇ βόλῳ. Phil. 1. ἐν γῇ διαβρόχῳ. Tum Hass. γεινόμενον. Mon. AC ἄραιὸν.

Pr. ed. Paris. ἀραῖον. — *καταμιχθῆναι*] Mon. E *παραμιχθῆναι*. *Οἰκείᾳ* Phil. 1. 2. omittunt, itemque *μεταποιηθῆναι*. Pro vulgata lectione *μηδὲ ἐν τούτῳ* ex Codd. Monacc. AC et Phil. 1. 2. dedi *μηδ' ἐν τούτοις*. *Ἐν τούτοις* agnoscunt etiam Monacc. DE atque Uff., et margo libri Mon. B habet *γρ. τούτοις*. Vertit et *Sifanus*: ac ne in *his* quidem maneat. Contra *Augentius*: et nec in *eo* maneat. Ceterum de hac pronominis demonstrativi, quamquam refertur ad verba *ῥίζαν καὶ βλάστην*, cum neutro construendi ratione dixi iam supra ad p. 250. A. — *οἷόν τισι συνδεσμοῖς*] Mon. E *οἱόν τι*. Mox Phil. 2. pro *ὀρθίῳ* pessime scribit *ὀρθρίῳ*. De re conf. *Cic.* Cat. M. cap. 15. et ipsum *Gregorium* nostrum Or. de mortuis T. III. p. 631. et sq.

ταῦτα τὰ περὶ τὸν σῖτον] Ita unus Mon. B. Reliqui c. edd. articulum om. Deinde Phil. 2. mendose habet *πρὸς τῆς — διαλύσεως*. Verba *ἐν τῇ βώλῳ* a Monacc. DE absunt. In Phil. 1. *ἐν τῇ* superscr. Idem liber cum Mon. B male exhibet *βόλῳ*.

τοῦτο ἔξιν] Scripti et editi libri *τοῦτό ἐξιν*. Mon *τοῦτό ἐξι*.

οὐδ' ἂν ὁ ςάχυς] Pro *οὐδ' ἂν* Uff. dat. *οὐδὲν*, e quo in Mon. B correctum est *οὐδ' ἄν*.

τὸ — σῶμα] Hass. *τὰ — σώματα*. Pro vulg. *φαίνεται* D Codd. omnes, etiam Philippiani, praebuerunt *φύεται*. Cf. ad p. 258. D.

P. 152. *καὶ οὔτε*] Mon. A *καὶ οὕτω*, quod in Mon. C mutatum est in *καὶ οὔτε*. Deinceps pro *δι' ὅλου* praeeuntibus Codd. Hass., Monacc. omnibus et Phil. 1. 2. scripsi *δι' ὅλων*. Tum Monacc. omnes c. Phil. 1. exhibent *ταυτόν*. Phil. 2. *ταυτήν*. Mon. B *ἐξιν*. Mox idem *φησὶν* et *σπέρμασιν*, etc. Hass. *προηρμήνευται*. Prior tamen in marg. *γρ. προερμηνεύεται*. Phil. 2. *προερμήνευται* (*sic*). In seqq. pro *οὐ μόνον* Codd. Monacc. ACDE c. utroque Philipp. scribunt *μὴ μόνον*. Sed vid. *Matth.* Gramm. Gr. §. 608. 5. d. In Mon. A est *διατυθὲν* (*sic*, λυ c. lineola). Paulo post e Codd. Monacc. omnibus et Phil. 1. 2. restitui *ἀλλά σοι καὶ ἕτερα* (vulg. verba *σοι καὶ ἕτερα* desunt) *μέγαλά τε* (partic. *τε* Monacc. AC om.) *καὶ καλά*. Deinde Mon. DE legunt *προςτιθούσης*. Post *δι' ὧν* iidem libri *σοι* om. Uff. habet *πρὸς μεγαλοπρ.* Articulus *τὸ* ante h. v. in Mon. B correctus est e *τόν*. Cf. p. 258. A.

Σπεἰρεται γάρ] Sic Codd. Monacc. ad unum omnes, Uff. et Phil. 1. 2. Vulg. abest γάρ. Vid. 1 ad Cor. 15, 42. seqq.

διαλυθῆναι] In Mon. B a m. pr. scriptum erat διαλεν- 257
χθῆναι, post vero deletum est ε. In marg. diversa manus correxit διαλυθῆναι. Dein Monacc. omnes c. Uff. recte inserunt articulum ὁ, qui in Phil. 2., ut in edd., deest. De Hass. tacet *Wolfius*. Phil. 1. habet ἐν τῇ βύλῳ (ita et Mon. D) ὁ σῖτος. Σῖτος (edd. male σίτος) exstat etiam in Monacc. omnibus, Uff. et Phil. 2. Qui statim sequitur artic. τὴν a Mon. DE abest. Artic. ante σχήματος obtulerunt Monacc. omnes una cum Uff. et Phil. 1. 2. Αὐτοῦ Monacc. AC om. Mox pro ἐν αὐτῷ (Mon. AC et Phil. 1. scribunt ἐν αὑτῷ) ex Hass., Mon. BDE atque Uff. dedi ἐν ἑαυτῷ. Pro μένων Mon. DE male exhibent μόνον. Proxime ex Hass., Mon. ABC et utroque Philipp. receptum πάμπολυ. Vulg. legitur πάμπολλα. Delevi comma post ἑαυτοῦ. Pro σχήματι Mon. B et Uff. in contextu habent χάριτι. Prior in marg. γρ. σχήματι. — ἐναφεῖσα] Phil. 1. ἐναφνεῖσα, Phil. 2. B
ἀναφνεῖσα. Proxime Mon. B, Uff. et uterque Phil. περὶ ἑαυτήν. Paulo post Mon. AC ἀπεκτήσατο. Dein pro κατὰ τῆς ἡλικίας e Codd. Hass., Monacc. ABC, Uff. et Phil. 1. 2. rescripsi κατὰ τὰς ἡλικ. Vitiose Phil. 2. διαφθοράν. — εἰς ςάχυν τινά] Phil. 2. εἰς τὸν ςάχυν τινά. Idem πρὸς ἀφθαρσίαν. Mox καὶ τὴν δόξαν om. Infra pro αὐτῆς mendose scribit αὐτός. In seqq. Mon. B in contextu habet μεταβεβηκέναι, in marg. γρ. μεταβῆναι.

αὕτη γάρ] Phil. 2. αὖ γὰρ (*sic*). Artic. τὸ ante ἀεὶ C
commode obtulerunt libri MSS. omnes tam Gregor., quam Philipp. Ad verba διά τινος ῥοῆς καὶ κινήσεως vid. Annot. ad p. 242. A.

ἃ γὰρ νῦν] Ita Monacc. omnes una cum Uff. Uterque Philipp. male νυν. Vertunt etiam *Augentius* et *Sifanus*: *nunc*. Editi οὖν. Pro ἐπ' ἀνθρώποις e Codd. omnibus, etiam Philippianis, reposui ἐν ἀνθρώποις. Mon. DE scribunt μόνα. Post ὁρῶμεν e Codd. Monacc. AC, Uff. et Phil. 1. 2., itemque ex marg. libri Mon. B insertum est καλὰ, quod *Sifanus* reddidit. Verba ἐν βοσκήμασι Hass. delet. Praepositio abest etiam a Mon. AC et utroque Philipp. Ex iisdem libris et Monacc. BDE pro βοσκήμασι dedi βοσκήμασιν. Τούτων iidem om. Deinceps e Codd. Monacc. ABC, Uff. et Phil. 1. 2. reposui ἐν τῷ (artic. Mon. B in marg. supplet) τότε (vulg. τῷδε) βίῳ, neque aliter legerunt *Augentius* et *Sifanus*. Vid. ad p. 250. D. Male Monacc. DE ἐν τῷ βίῳ τούτῳ. Tum horum librorum prior sollemni confusione habet ὑπολῃφθήσεται. Phil. 1. ὑποληφθείσεται. Vid. Annot. ad p. 212. B.

ὁ ἀποστολικὸς λόγος] Haec verba Codd. Monacc. AC inserunt post ἀναστάσεως. Pro δεικνύειν, quod expresserunt etiam *Augentius* et *Sifanus*, Codd. Monacc. ACDE una cum Phil. 1. 2. legunt δείκνυσιν. Mox Phil 1. μηδὲν τὴν ἀνάστασιν ἕτερον, Phil. 2. μηδὲν ἕτ. εἶναι τὴν ἀνάς. Proxime libri Monacc. AC et
D Phil. 1. 2. om. ἡμῶν. De re vid. ad p. 252. B. — ἐν τῇ κοσμογονίᾳ] Mon. B et Phil. 1. κοσμογενείᾳ (de qua varietate monui ad Orat. catechet. p. 201 sq.), Monacc. DE κοσμογενίᾳ, Phil. 2. κοσμογεννίᾳ.

P. 154. ἐβλάστησεν ἡ γῆ βοτάνην χόρτου] Phil. 1. 2. ἐβλάστησεν ἐν τῇ γῇ βοτάνην χόρτου. — ὁ λόγος φησίν] Genes. I. 1, 11. Dein iubentibus libris omnibus scripsi τὸ σπέρμα. Vulg. articulus abest. — τοῦ ἐξ ἀρχῆς] Mon. B τῆς, corr. tamen in marg. τοῦ. Mon. BD ἐξαρχῆς. Pro ἀνέδραμε c. priore libro dedi ἀνέδραμεν. — φησὶ δή] Vulg. φησὶ δέ. „Leg. φησὶ δὴ τοῦτο. Hoc flagitat sententiarum concinnitas, et adstipulatur *Sifani* interpretatio: id *nimirum* divinus apostolus in resurrectione quoque fieri dicit.“ *Alb. Jahn.* — Firmatur *Sifani* coniectura Codice Phil. 1. Post τοῦτο Hass. interponit καί. Proxime Phil. 1. 2. exhibent γενέσθαι.

Οὐ μόνον δέ] Monac. B et Uff. δὲ om. Mox Hass.,
258 Mon. ACDE atque Phil. 1. 2. scribunt τὸ ἐπὶ τὸ μεγαλοπρεπέσε-
A ρον. Μεγαλοπρεπέστερον loco vulgati μεγαλοπρεπέστατον agnoscit etiam Mon. B. Quare in textum recepi. Cf. supra p. 256. D. — ἀλλ' ὅτι τὸ ἐλπιζόμενον] Phil. 1. post ὅτι infert καί. Τὸ Mon. AC om. Mon. B in contextu habet τοῦ ἐλπιζομένου, in marg. γρ. τὸ ἐλπιζόμενον. — τὸ κατ' ἀρχάς] Monacc. omnes τὸ καταρχάς. Τὸ κατ' ἀρχὰς in Phil. 1. abiit in τοκαταρχάς. Hass. et Monacc. DE habent οὐχὶ ςάχνς. Articulum ὁ ante ςάχνς e Codd. Monacc. ABC, Uff. et Phil. 1. 2. inserui. Post ἐκεῖθεν τὸ librarius Codicis Phil. 2. aberravit ad σπέρματι περιφύεται. — οὗτος] Mon. AC οὕτως. Illius pronominis loco Phil. 1. exhibet πάλιν. Post περιφύεται in Mon. AC et Phil. 1. 2. insertum est καθά. Mox Phil. 1. 2. dant ἐπιδείκνυσιν ἀνάγκη. Mon. B ὑποδείκνυσιν, Uff. ὑποδείκνυσι. Post πᾶσαν Mon. ABC articulum om. Dein Mon. B male scribit διὰ τὴν ἀναβλαςήσασαν, in marg. γρ. διὰ τῆς ἀναςάσεως ἀναβλαςήσασαν. Ἀναβλαςήσασαν item legitur in Monacc. DE. — τὸ κατ' ἀρχάς] Vulg. καταρχάς. Articulum praebuerunt Hass., Monacc. omnes, Uff. et Phil. 2. In 1. Phil. τὸ κατ' ἀρχὰς mutatum est in τοκαταρχάς. — ἐπειδή] Hass. delet; omittit etiam Mon. B in textu, habet tamen in marg. γρ. ἐπειδή.
B — ὑπολαβοῦσα δέ] „Ὑπολαβεῖν verbum est proprium eo-

rum, qui alios humi labentes suscipiunt et sustentant. Vid. *Wyttenbach.* in Reynders. Annot. ad Plat. Conviv. p. 145. Hinc imaginis ratio perspicitur." *Alb. Jahn.* — Additum δὲ, quod apodosi inservit, e Codd. Hass. et Monacc. BDE. In Phil. 1. 2. legitur δή. Mon. B in marg. habet γρ. ὑπολαβοῦσα ἡμᾶς ἡ γῆ. Ἡμᾶς in Hass. deest. Pro θανάτου λυθέντας idem liber offert ἀναλυθέντας. Mox Phil. 2. mendose ἀναδείξῃ, et κοκκον (sine accentu) τοῦτον. Monacc. DE τοῦ σώματος κόκκον. De re conf. in funere Pulcheriae Orat. consolator. T. III. p. 222. D. — ἀμφιλαφῆ] „*copiosam, amplam.* Vid. *Ruhnken.* ad Timaei Lex. Vocc. Plat. p. 27. b." *Alb. Jahn.* — Add. *Segaar.* ad Clement. Alex. Quis dives salvetur p. 257. et *Jacobs.* ad Aelian. de nat. animall. p. 62. Noster de hominis opific. c. 18. T. I. p. 93. B. — πολύχουν καὶ ἀμφιλαφῆ τὴν τῶν ἀτόπων γένεσιν ἀπειργάσατο. De infantibus praemature abreptis T. III. p. 317. D.: καὶ γάρ πως οἶδεν μεγαλοφωνότερον ποιεῖν τὸν λόγον γενναία τις καὶ ἀμφιλαφὴς προτεθεῖσα τοῖς δυναμένοις ὑπόθεσις. — ὄρθιον] Mon. B ὡραῖον, in marg. γρ. ὄρθιον. — εἰς τὸ οὐράνιον ὕψος ἀνατεινόμενον] „In ipsa allegoriae obscuritate satis elucet usus verbi ἀνατείνεσθαι *ad animum ad caelestia erectum* tralati. De quo usu vid. *Ruhnken.* ad Timae. p. 31. sq." *Alb. Jahn.* — Cf. *Procl.* de Unitat. et Pulcritud. in Creuz. Plotini de Pulcrit. edit. p. 84. sq. et 90. — Scribunt deinceps Mon. DE καὶ ἀντὶ καλάμης. Pro vulgato ἀνθέρικος iubentibus libris Hass., Monacc. ABC, Uff. et Phil. 1. 2. dedi ἀνθερίκων. Monacc. DE perperam habent ἀνθερίσκων. Iidem χαρισμάτων pro γνωρισμάτων. De verbo ὡραΐζεσθαι vid. *Pierson.* ad Moer. Atticist. p. 76. Cf. Noster de Orat. domin. Or. III. T. I. p. 732. A.: κοσμεῖ δὲ καὶ τὸ σῆθος οὐ γήϊνῳ χρυσῷ, ἀλλ' ἐν ἀκηράτῳ καὶ καθαρᾷ συνειδήσει τὸ τῆς καρδίας ὡραΐζων κάλλος. De vita S. Patris Ephraem Syri T. c. p. 599. τοῖς τοιούτοις ἐπαίνοις ὁ ἡμέτερος πατὴρ ὡραΐζεται. — δεῖ γὰρ, φησί] Φησὶ, quod vulg. abest, praebuerunt Codd. ad unum omnes. Dein Phil. 1. 2. scribunt τὸ θνητὸν τοῦτο. Phil. 2. ἐνδυσθαι (*sic*).

Ἡ δὲ ἀφθαρσία] desunt in textu Codicis Mon. B.; in marg. autem habentur haec: ἡ δὲ ἀφθαρσία καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις ἰδία τῆς θείας φύσεως. Inverso verborum ordine Monacc. AC legunt καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα. Pro ἴδια in Phil. 1. perperam scribitur ἡ διὰ, in 2. Phil. ἧ δια. Θείας Monacc. DE om. Mon. B in textu habet τῆς φύσεως C θείας, in marg. τῆς θείας φ. Tum Monacc. DE ὡμολόγηται. Proxime Phil. 1. 2. τε om. Mon. DE scribunt περὶ τὸ, moxque

γενόμενα. Καὶ a Phil. 2. abest. Pro εἰςαῦθις e Monacc. DE receptum εἰς αὖθις, quod in Mon. B iungendi signo notatum est. Vid. *Ast.* ad Plat. Gorg. p. 8. Phil. 1. 2. om. εἰς. — ϛάχυς ὁ πρῶτος] in Phil. 2. exciderunt. Mon. A mendose habet ἄνθρωπον. Distinxi c. Codd. Mon. DE atque Phil. 1. post ἦν. Ante Ἀδάμ, quod Hass. delet, e Mon. B, Uff. et Phil. 1. inserui articulum. Noster de hom. opif. c. 22. T. I. p. 101. C.: Ὁ δὲ Ἀδὰμ οὕπω ἐγένετο· τὸ γὰρ γήϊνον πλάσμα κατά τινα ἐτυμολογικὴν ὀνομασίαν λέγεται Ἀδάμ, καθώς φασιν οἱ τῆς Ἑβραίων φωνῆς ἐπίϛορες. Διὸ καὶ ὁ ἀπόϛολος διαφερόντως τὴν πάτριον τῶν Ἰσραηλιτῶν πεπαιδευμένος φωνὴν τὸν ἐκ γῆς ἄνθρωπον χοϊκὸν ὀνομάζει, οἱονεὶ μεταβαλὼν τὴν τοῦ Ἀδὰμ κλῆσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνήν. Ceterum vid. *Pauli* Apost. Ep. I. ad Cor. 15, 45. — ἀλλ' ἐπειδή] Mon. DE scribunt ἐπειδὴ δέ. Quod sequitur τῇ Phil. 2. om. — εἰς πλῆθος ἡ φύσις κατεμερίσθη] „*Mali* perpetuam pedissequam esse *multitudinem* sententia est recc. Platonicis decantatissima. Hinc apud illos voces πολὺς, πλῆθος, πληθύνεσθαι odiosam quandam vim nunquam non habent. Vid. *Proclus* de Unitat. et Pucrit. p. 78. seqq." *Alb. Jahn.* — De hac re insignis locus exstat ap. *Plotin.* VI. 6, 1. p. 671. A.; ed. Creuz. T. II. p. 1230.: Ἆρ' ἔϛι τὸ πλῆθος ἀπόϛασις τοῦ ἑνὸς, καὶ ἡ ἀπειρία ἀπόϛασις παντελὴς τῷ πλῆθος ἀνάριθμον εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο κακὸν εἶναι ἡ ἀπειρία, καὶ ἡμεῖς κακοὶ, ὅταν πλῆθος; καὶ γὰρ πολὺ ἔκαϛον, ὅταν ἀδυνατοῦν εἰς αὐτὸ μένειν, χέηται καὶ ἐκτείνηται σκιδνάμενον, καὶ πάντη μὲν ϛερισκόμενον ἐν τῇ χύϛει τοῦ ἑνὸς, πλῆθος γίγνεϛθαι, οὐκ ὄντος τοῦ ἄλλο πρὸς ἄλλο μέρος αὐτοῦ ἐνοῦντος. Εἰ δ' ἔτι γένοιτο, ἀεὶ χεόμενον μένον μέγεθος γίνεται. Ad quem locum vid. *Creuzer.* Annot. p. 367. b. — Dein Monacc. DE scribunt καὶ οὕτως. Pro καταμιχθέντες iidem libri exhibent καταμιγνύντες. Mon. B in textu ἀρχαῖον, in marg. γρ. ἀρχέγονον. Tum Monacc. DE ἀναφυόμενον. Phil. 1. 2. καὶ ἀντὶ ἑνὸς, Mon. D ἀντὶ τοῦ ἑνὸς, Mon. E ἀντί του ἑνός. Pro ἀνάπειροι ex Hass. et Monacc. omnibus dedi αἱ ἄπειροι. Phil. 1. 2. οἱ ἄπειροι τῶν λῃΐων (Phil. 2. λῃΐνων) γενόμενοι (Phil. 1. γινόμεθα). Uff. οἱ ἄποροι. *Μυριάδες* una cum Phil. 1. 2. omittunt etiam Mon. AC. Hass. dat γινόμενοι.

ἐν τούτῳ] Mon. DE τοῦτο.

D τὸ διάφορον ἕξει] Ita Hass., Monacc. BDE atque Uff. Vertit etiam *Augentius*: *differet.* Vulgatam ἔχει sequutus est *Sifanus.* Ante τὸν βίον Phil. 1. παρὰ om.

P. 156. γεωργήσαντες] Huius verbi usum tralatum egregie illustravit *Jacobsius* ad Philostrat. Sen. Imagg. p. 277.

Locis a viro doctissimo laudatis addatur *Gregorius* Naz. Or. I. p. 9. A. ed. Bill., quem, monente *Tarino*, respexit *Zachar.* Mityl. p. 144. ed. Boissonad. Pro *φαίνονται* ex Hass., Monacc. BDE atque Phil. 2. restitui *φύονται*. Cf. ad p. 256. CD. Phil. 1. exhibet *γίνονταί τε καὶ φύονται*. Mon. B in marg. *γρ. φαίνονται*. — *οἷς δὲ διὰ κακίας ἐξίτηλός τις καὶ ἀνεμόφθορος γέγονε*] Mon. DE *διὰ κακίαν*. „De voc. *ἐξίτηλος* videndi sunt *Wyttenbach.* in Eclogg. hist. p. 340., *Creuzer.* ad Plotin. p. 201. et 551. et ad Herodot. in Baehrii edit. p. 2. Ego, hac data occasione, in doctorum notitiam venire iubeo imitationem Herodotei loci plane inexspectatam apud Cyrill. Scythopolitam in vita Sabae (*Coteler.* Monum. eccl. Gr. Tom. III.) p. 220.: *καὶ αὐτὰ τὰ ὀλίγα συνερανισάμην* (scr. *συνηρανισάμην*) *μόλις, ὧδέ τε κἀκεῖσε περιθέων καὶ περιαθροίζων αὐτὰ καὶ συλλέγων ὥςπερ ἔκ τινος βυθοῦ τοῦ μακροῦ χρόνου καὶ τῆς λήθης ἀναλεγόμενος, ἵνα μὴ ἐξίτηλα τῷ χρόνῳ γένηται ἡμῖν τὰ περὶ ἐκείνου ψυχωφελῆ διηγήματα.*“ *Alb. Jahn.* — *Theophylact.* Simocatt. Epist. 80. p. 78. ed. Boissonad.: *τοὺς ἀςάχνας ἐξιτήλους μοι ἀπειργάσατο* (sc. *ὁ νότος*). Pro *τε*, quod in edd. sequitur, ex Hass., Mon. B et Uff. recepi *τις*. Dein Monacc. ACDE atque Phil. 1. 2. exhibent *ἀνεμοφθόρος*. Quod vulgati libri addunt *ὁ κόκκος* praeeuntibus iisdem libris MSS. omisi. In Mon. B hoc vocabulum cum articulo suo linea est circumclusum, margini autem adnotatum *λείπει*. Tum Phil. 2. habet *γέγονεν*. Pro *παρὰ* uterque Philipp. male *περί*. Mon. B *τούτῳ*, in marg. *γρ. τοῦτον*. — *καθάπερ τὰ λεγόμενα κεραςβόλα*] Post *καθάπερ* Hass. addit *γάρ*. Pro vulg. *κεράςβολα* ex Mon. B et Phil. 1. 2. reposui *κεραςβόλα*. Monacc. ACE scribunt *κεραςβόλια*. Mon. D *κεράςβολα*. Hass. *κεραςβόλαια*. Annotavit *Augentius*: „Apud agricolas semina, quae, priusquam in terram decidant, incidunt in cornua boum, *κεραςβόλα* dicuntur *παρὰ τὸ εἰς κέρατα βάλλεσθαι*. Quae quidem proveniunt ceteris multo sicciora et duriora, unde et *ἀτερόμονα* vocantur. Hac voce utitur *Plato* lib. 9. de Legibus [p. 853. D.]. Cur autem id accidat, ut semina, quae in cornua boum impegerint, duriora proveniant, vide apud *Plutarchum* in Symposiacis, decade septima, problemate secundo [p. 700.]. *Theophrastus* [de causs. plant. IV. 12, 13. ed. Schneid.] dubitat num frivolum sit quod de cerasbolis iactant agricolae.“ *Sifanus* in marg. ed. Basil.: „*Κεραςβόλα* dicuntur ea semina, quae in cornua boum aratorum incidunt inter seminandum: *παρὰ τὸ εἰς κέρατα βάλλεσθαι*: id est, *ab eo, quod in cornua proiiciantur.* Ea autem semina ab

agricolis durum et immitem confectuque difficilem fructum edere existimantur (correxit ipse *Sifanus* in exemplari Bibliothecae Reg. Monac., quod *Baroni Sleidano* dedicavit, *existimabantur*). Unde per translationem *durum, contumacem, pertinacem, audacem, indomitum* et *intractabilem* κεραςβόλον appellant: qua voce utitur etiam *Plato* libro nono de legibus in principio. Porro causa, cur ea semina duriora ceteris et immitiora nascantur, frigus esse existimatur, quod ea temere obiecta (*Sifanus abiecta* corr.) magis, quam seminata terra minus operiantur, atque ita frigori exposita sint: et ut calor temeritatis (corr. *Sifanus*: *teneritatis*) et mollitiei, ita frigus duritiei causa putatur. Vide *Plutarchum* Convivalium libro septimo, quaestione secunda [p. c.]." *Jahnius* denique observavit haec: „Quid sibi velint quae Gregorius dicit κεραςβόλα, post *Scaliger.* ad Aristot. de plantis p. 132. a. ed. I. et L. *Bisciolam* Hor. subsiciv. T. I. Lib. XV. c. 20. aliosque, bene docuit *Ruhnkenius* ad Timae. p. 155. sq., a quo laudati sunt veteres auctores, qui de superstitione agricolarum, unde hoc voc. ortum est, exposuerunt. Ego hic afferam parum cognitos, sed elegantissimos eadem de re Nazianzeni versus Opp. T. II. p. 66. C. ed. Bill. 1630.:

Ἔξι τις ἐν καρποῖσι κεραςβόλος, ὡς ἐνέπουσιν,
Ὅς μοῦνος τῶν ὅσσα φύει ζείδωρος ἄρουρα,
Ἐσκληκὸς καὶ ἄτεγκτον ἔχων δέμας, οὔτ' ἐνὶ γαίῃ
Λύεται, οὔτ' ὄμβροισι πιαίνεται, ἀλλὰ πέπηγεν
Αὐάλεος, κεράων ςερεώτερος ἤματα πάντα.
Οὗ τὸ κέρας βέβληκε βοὸς κέρας, εὖτ' ἀροτῆρος
Δεξιτερὴ προχέῃσιν ἐὴν ἐς καρπὸν ἄρουραν.
Ἔνθεν ὅγ' ἐκ κεράων καὶ οὔνομα καὶ φύσιν ἔσχεν·
Εἴ τέ τιν' ἄλλον ἴσασι σοφοὶ λόγον· οὐ γὰρ ἔγωγε
Ταῦτα φύσις."

ἐπιςήμονες λέγουσι γίνεσθαι] Haec verba in Cod. Mon. D superscripta sunt. Quae deinceps sequuntur usque ad πρὸς τὸ κρεῖττον (p. 260. B.) in eodem libro desiderantur. Οὕτω καὶ, quod vulg. ante οὕτοι legitur, iubentibus libris Monacc. ABCE, utroque Phil. et marg. Uff. omisi, idque fecerunt etiam *Augentius* et *Sifanus*. Mon. autem B in contextu habet: οὗτοι κἂν φυῶσιν διὰ τῆς (supplet margo ἀναςάσεως, τῆς) παρὰ τοῦ γεωργοῦντος θεραπείας προςδέονται πρὸς τὸ μόλις ποτὲ τοῖς καθήκουσι χρόνοις ἀναδραμεῖν ἐπὶ τὸ εἶδος τοῦ ςάχυος καὶ γενέσθαι ἐκεῖνο, ὃ ποιεῖ μὲν (in marg. γρ. ὅπερ ἦμεν) πρὸ τῆς. De hac lectione *Sifanus* in infer. marg. ed. Basil. annotavit haec: „Altera lectio mihi non minus probatur: scilicet *agricolae insuper opus habent curatione, cultura atque correctione, ut*

vix tandem convenientibus et iustis temporibus surgant atque excrescant ad formam spicae et evadant illud, quod eramus, etc. Interiori vero margini illius Monacensis libri rec. m. adscripsit: *γρ. οὗτοι κἂν φυῶσι διὰ τῆς ἀναζάσεως, πολλὴν ἀποτομίαν παρὰ τῷ κριτῇ ἕξουσιν, ἅτε δὴ οὐκ ἰσχύοντες ἀναδραμεῖν — — — ὅπερ ἦμεν πρὸ τῆς.* Eadem e marg. Uffenbachiani memoravit ***Wolfius***, qui in eo videtur errasse, quod verba infra relata: *πολλῆς τῆς παρὰ τοῦ γεωργοῦντος θεραπείας προσδέονται πρὸς τὸ μόλις ποτὲ τοῖς καθήκουσι χρόνοις* Hasselmanniano Codici tribuit. *Φυῶσι* pro vulgato *φύωσι* a me receptum praebuerunt Hass., Monacc. ABCE atque Phil. 1. 2. una cum marg. libri Uff. Sed verba seqq.: *πολλὴν ἀποτομίαν παρὰ τῷ κριτῇ ἕξουσιν, ἅτε δὴ οὐκ ἰσχύοντες*, quamquam in plerisque Codd. exstant, valde suspecta mihi videntur. Praetulerim potius alteram lectionem, quam expressit ***Augentius***, vertens: ***magna agricolae opus habent cultura ad hoc ut convenientibus temporibus vix tandem*** redeant ad formam spicae. Phil. 1. scribit *τὸ ἀναδραμεῖν*. Dein alter Phil. *ἐπὶ τοῦ εἴδος* (sic). — *γενέσθαι ἐκεῖνο*] Male Hass. *ἐκεῖνον*. 259 A

ν

γεννημάτων] Mon. B *γενημάτων*, altero *ν̄* a rec. m. superscripto. Phil. 1. 2. perperam habent *γενημάτων*. Paulo inferius ex Codd. Hass., Monacc. BE, Uff. et Phil. 1. recepi *πρὸς τὸ νόθον*. In reliquis et editis libris legitur *πρὸς τὸν νόθον*. Deinde Phil. 1. 2. mendose scribunt *μεταῤῥυήσης*. — *τῇ παρὰ φύσιν βλάσῃ*] Ita recte Hass., Monacc. ABCE atque Phil. 1. 2. Vulg. *βλαξῇ*. „Similiter de vitiorum progenie in usu sunt *περίττωμα*, *παραβλάσημα*, alia, de quibus ex Philone aliisque optime monuit ***Schnekenburg***. ad Ep. Jacobi I. 21." ***Alb. Jahn.*** — Eodem modo usurpantur verba *βλαξάνειν* et *παραβλαξάνειν*, e. gr. a ***Sophocle*** Electr. v. 952. sqq.:

οὐ γὰρ ὧδ' ἄβουλός ἐς' ἀνὴρ
Αἴγισθος, ὥστε σόν ποτ' ἢ κἀμὸν γένος
Βλαξεῖν ἐᾶσαι, πημονὴν αὑτῷ σαφῆ.

A *Plat.* Polit. IX. p. 573. D.: *Ἆρ' οὖν οὐ πολλαὶ καὶ δειναὶ παραβλαξάνουσιν ἐπιθυμίαι ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς ἑκάστης, πολλῶν δεόμεναι;* A *Synes.* Ep. 73. p. 221. B.: *ὅσα δὲ ἄλλα παραβλαξάνει κακά.* De Regn. p. 24. D.: *Καθαρτέον δὲ τῷ βασιλεῖ τὸ ϛρατόπεδον, ὥςπερ θημῶνα πυρῶν, οὗ ζειάν τε ἐκκρίνομεν καὶ ὅσα παραβλαξάνει, λύμη τῷ γενναίῳ τε καὶ γνησίῳ σπέρματι.* Conf. ***Blomfield.*** ad Aeschyl. Sept. contra Theb. v. 591. — Deinceps pro *συμπεπλεγμένον* e Codd. Hass., Monacc. ABCE, Uff. et utroque Phil. restitui *συμπεπηγμένον*.

quae aperte negat, vel negandi vim saltem aliquam habet, adverbiorum potestate posita esse idemque valere quod est *omnino*, ὅλως. Quo de usu minime poenitebit comparasse viros doctos, a quibus ille in philologiae luce poni est coeptus, laudatos ***Reisigio*** ad Xenoph. Oeconom. 2, 12. p. 27. sq., ***Ellendtio*** ad Arrian. Exp. Alex. T. II. p. 317., ***Winckelmanno*** ad Plat. Euthyd. p. 30. Adde ***Dobreum*** ad Aristoph. Plut. 918., Adverss. T. I. p. 239.; et conferatur omnino qui de universo hoc usu, qui substantiva adverbii potestate poni solent, ***Bernhard.*** de Syntax. Gr. p. 130. sq. Qui quod etiam extra negationem ἀρχὴν vel τὴν ἀρχὴν i. q. ὅλως valere statuit, recte fecisse putandus est. Nam sicuti prorsus absurda est Zeunii ratio, qui τὴν ἀρχὴν, ubicunque reperiatur, Latinis ***prorsus, omnino***, respondere putavit, ita non satis considerate fecerunt qui hanc vim non nisi in oratione negantium vel cum negandi significatione dubitantium inesse voluerunt. Qua in sententia video fuisse etiam ***Bengelium*** ad Chrysost. de sacerd. 3. 10. §. 227. Sed conferendus tibi est ***Ellendtius*** ad Arrian. l. l., ut intelligas in contrariam sententiam minime valere locos ab eo allatos, quibus ἀρχὴν vel τὴν ἀρχὴν in oratione affirmante posita recte vertuntur ***initio***. Eodem in errore cum ***L. Usterius*** esset, adversatus est ***Lennepio*** ἀρχὴν ap. Plut. Consol. ad Apollon. p. 115. B. ***omnino*** interpretanti. Cf. ***Maetzner.*** ad Lycurg. c. Leocr. p. 289., qui recte obloquitur ***Blumio***, cuius auctoritate Usterius est usus. Sed in Crantoris sententia illa non minus, quam in simili Theognidea ap. Stob. p. 602. Gesn. = vs. 417. ed. Brunck. ἀρχὴν nihil esse nisi ***omnino*** et res ipsa docet et intelligitur optime ex compari itidem hac sententia, quam ***Plutarchus*** p. 115. E. ex Eudemo Aristotelis affert: ἄριστον — πᾶσι καὶ πάσαις τὸ μὴ γενέσθαι. Hic verbis ἐμφατικοῖς: πᾶσι καὶ πάσαις expressam vides vim, quae voci ἀρχὴν apud ***Theognidem*** l. l. inest, quamque ***Cicero*** Tusc. I. 48. et in Fragment. ap. Lactant. (ap. Uster. p. 84.) verbis „***longe*** optimum“ exprimere conatus est. Omnino non magis recte faciat, qui μετὰ τοῦτο ap. Plut. p. 115. E. ***enumerandi*** significationem, non ***supputandi*** habere censeat, quam qui ἀρχὴν ibidem p. 115. B. atque ap. ***Theognid.*** l. l. ***initio***, non ***ante omnia, prorsus*** ὅλως interpretari velit. Sed admonet me voc. ὅλως loci nostri, ad quem ista haud incommode allata censeo. Quod igitur ὅλως et τὴν ἀρχὴν vides posita esse παραλλήλως, eius usus unum dumtaxat exemplum, a ***Bengelio*** l. l. allatum, tibi propinabo ex ***Heliodori*** Aethiop. Lib. IX. sub init.: ὀργὴν τὸ πρᾶγμα ποιησάμενος, εἰ τὴν ἀρχὴν ὅλως ἀντισῆναι διενοήθησαν.“ Conf. Annot. ad Synes. de Provid. p. 281. et 288.

πρὸς τὴν πρώτην τοῦ ἀνθρώπου κατασκευήν] C
Phil. 1. 2. κατασκευὴν statim post πρώτην ponunt. Dein pro ἐπανάγῃ ex Codd. Monacc. AC et margg. Monac. B et Uff. receptum ἐπαναγάγῃ. Mon. B in contextu et Phil. 2. exhibent ἐπαναγάγοι. Pro ἀργὸν Hass. scribit ἔργον. Mox Cod. Mon. B καὶ τῷ, in marg. γρ. τό. Ante τοιούτων Mon. AC articulum om. Dein Hass. affert συγάσεων. Phil. 1. 2. διὰ τῆς τῶν τοιούτων ἐνγάσεως (Phil. 1. ἀναγάσεως). De voc. ἔνγασις vid. Annot. ad p. 211. A. Phil. 2. male οἴεσθε. Deinceps vulgatum verborum ordinem τὴν τοῦ θεοῦ δύναμιν auctoritate Codicum Monacc. et et Phil. 1. 2. ita mutavi: τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ.

Σκοπὸς δὲ αὐτῷ] Phil. 1. δ'. Pro εἷς, τὸ κτλ. Mon. ACDE c. 1. 2. exhibent εἰς τὸ (Phil. 2. om. τό). Mox pro vulg. ἢ διὰ praeeuntibus libris omnibus tam Greg., quam Philipp. scripsi ἤδη διά. Dein Codd. Monacc. DE perperam habent τόν. — παντὸς τοῦ τῆς φύσεως ἡμῶν πληρώματος] „i. e. πάντων δι' ὧν συμπληροῦται ἡ φύσις ἡμῶν, singulorum *quibus* natura humana *efficitur* animorum natura." *Alb. Jahn.*

P. 148. εὐθὺς ἤδη κατὰ τὸν βίον τοῦτον] De hac formula conferendus est *Baehrius* ad Plutarch. Alcib. p. 78. et Philopoem. p. 11. Statim Phil. 2. mendose scribit ἐκκαθαρμένων. — τῶν δὲ — διὰ τοῦ πυρὸς τοῖς καθή- D
κουσι χρόνοις ἰατρευθέντων] Monacc. AC, Uff. in marg., et Phil. 1. 2. praebent τῶν δὲ — τῷ αἰωνίῳ πυρὶ καταδικασθέντων. Item Mon. B in marg. cum γρ. Marg. libri Mon. E: ἐν ἄλλῳ: γρ. τῷ αἰωνίῳ πυρὶ καταδικασθέντων. Mon. D in marg. infer.: γρ. ἐν ἄλλῳ· τῶν δὲ μετὰ ταῦτα τῷ αἰωνίῳ πυρὶ καταδικασθέντων. Πλὴν κατὰ τὸν εἰρμὸν τοῦ λόγου καὶ τὸν σκοπὸν οἶμαι ὅτι ὀρθῶς κριτέον ὧδε, ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ γράψαντος, ἤτοι τοῦ ἁγίου, ἐπειδὴ ἀνωτέρω λέγει, ὅτε σαφηνίζει τὸ ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ λεγόμενον (p. 244. C.). Θεὸς κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν· συςήσασθε ἑορτὴν ἐν τοῖς πυκάζουσιν ἕως τῶν κεράτων τοῦ θυσιαςηρίου. Ἐν τῷ μέσῳ που ἐπάγει οὕτως (p. 245. A.). Ὅτι οὔτε ἡ πᾶσα λογικὴ φύσις τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ, τουτέςι τῇ ὁμολογίᾳ τοῦ μεγάλου θεοῦ προςεγγίζει· ἀλλ' οἱ πρὸς τὰς ψευδεῖς ὑπολήψεις πεπλανημένοι ἐκτός εἰσι τοῦ θείου περισχοινίσματος· τῶν δὲ διὰ τῆς ὁμολογίας ἐντὸς γεγενημένων προτιμότεροι τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς. Ἐν τούτῳ τοίνυν δείκνυται ὅτι οὐ πάντες τῆς καθάρσεως τεύξονται, ἀλλ' οἱ πιςοὶ οἱ πεπλημμεληκότες καὶ μετανοήσαντες, καὶ οὐ καθαρθέντες ἐν τῷ παρόντι βίῳ ἐν τῷ μετὰ ταῦτα καθαρισθήσονται κατὰ τὸ μέτρον τῶν παθῶν αὐτοῖς. Ἐκ τούτου φαίνε-

ται ὅτι οὐ δογματίζει (Cod. δογματίζε) τέλος κολάσεως ὁ ἅγιος οὗτος. Sed verba τῷ αἰωνίῳ πυρὶ καταδικασθέντων supposititia esse non est quod dubites: et qui scholium istud conscripsit, eum opinio multum fefellit; nam Gregorium, praeeunte Origene, poenarum, quae vitiosos post mortem maneant, finem statuisse ex multis, quos iam supra illustravimus, locis (vid. p. 212. A—B., 222. A., 226. C., 227. D. sq. et 229. B. Conf. etiam p. 255. A., p. 259. A. B. et 260. A. B. et Orat.: Tunc ipse filius subiicietur etc. Tom. II. p. 12. C. sqq.) satis apparet. — διὰ τοῦ πυρός] nimir. καθαρσίου. Vid. p. 226. C. — τοῖς καθήκουσι χρόνοις] Mon. B καθήκουσιν. Dixit supra p. 212. A.: ταῖς μακραῖς τῶν αἰώνων περιόδοις, et Or. catechet. cap. 35. p. 67. ed. Monac. infr.: μακροῖς ὕστερον αἰῶσι. π — Dein ex Mon. B pro ἐπίσης (Mon. D habet ἐφίσης) recepi ἐπ' ἴσης. Quod sequitur καὶ a Mon. E abest. Pro καὶ τοῦ καλοῦ Monacc. AC et Uff. dant τοῦ καλοῦ τε. Item marg. libri Mon. B, praefixo γρ. Tum Phil. 2. mendose περὶ τῶν τῇδε βίον. Mon. B προθῆναι (ita et Mon. D c. Phil. 2.), in marg. γρ. προθεῖναι. — ἅπερ φησὶν ἡ γραφή] Vid. *Paul.* Apost. Epist. I. ad Corinth. 2, 9. coll. Nostri Orat. in fun. Pulcher. T. III. p. 521 A—B. Deinceps Monacc. DE scribunt μηδὲ ὀφθαλμοῖς. Pro ἐφικτὸν ex Mon. B, Uff. et utroque Philipp. dedi ἐφικτά. Quae sequuntur verba: τοῦτο δὲ — — — γενέσθαι a Monacc. DE atque Phil. 1. 2. absunt. Mon. B habet οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν — τὸ ἐν αὐτῷ τῷ θεῷ γενέσθαι] „Est haec formula ex genere earum, quae patribus eccles. pariter et philosophis Platonicis celebratissimae sunt. Geminae sunt θεὸν γενέσθαι, θεωθῆναι, ἀποθεωθῆναι, θεοποιηθῆναι. Magnifica vox est *Clementis* Alex. Strom. IV. p. 434., qui θεοὶ, inquit, γινόμεθα, nimir. per κατάληψιν τῆς θείας δυνάμεως καὶ οὐσίας. Conf. eundem Strom. V. p. 579. De ecclesiastico usu verbi θεωθῆναι accipe scholion depromtum e Cod. Monac. 66. fol. 95. a.: θεωθὲν λέγεται τὸ πρὸς μείζονα δόξαν ἀνυψωθὲν, οὐ μὴν τῆς οἰκείας φύσεως ἀλλοιωθέν. De ἀποθεωθῆναι monuit *Gerard. Voss.* ad Gregor. Thaum. Panegyr. Origenis §. 142. ap. Bengel. in notis p. 201. Denique de θεοποιηθῆναι vid. *Suicer.* Thesaur. ecclesiast. T. I. p. 1363. De eccles. horum verborum usu universe docuit *Segaar.* ad Clem. Alex. Quis dives salvetur p. 280. Idem horum verborum usus quum apud Platonicos non minus frequens sit, satis apparet, quo iure *Bevng.* ap. Synes. in Dione p. 50. C. (in *Seebodii*, *Jahnii* et *Klotzii* novv. Annall. philologg. et paedagogg. Tom. suppl. I. Fasc. 4. p. 617.):

δεῖ δὲ ἀναγωγῆς· οὐ γὰρ ἀπόχρη μὴ κακὸν εἶναι, ἀλλὰ δεῖ καὶ θεὸν εἶναι, in locum verborum καὶ θεὸν reponi voluerit κἀγαθόν. Minus a vero aberrasset, si καὶ θεῖον scribi iussisset (conf. *Fabric.* Prolegg. ad Marin. Vit. Procli P. XLIII. sq. ap. Boissonad.). Sed ne hac quidem coniectura opus esse quilibet in Platonicorum scriptis versatus intelligit. Conf. modo *Synes.* Hymn. I. extr. (in Lyricc. Graecc. ed. Boissonad. p. 102.):

Ἄγε μοι ψυχά, πιοῖσα
Ἀγαθορρύτοιο παγᾶς,
Ἱκετεύσασα τοκῆα,
Ἀνάβαινε, μηδὲ μέλλε,
Χθονὶ τὰ χθονὸς λιποῖσα·
Τάχα δ' ἂν μιγεῖσα πατρὶ
Θεὸς ἐν θεῷ χορεύσαις.

Hierocl. Comment. in aurea Carm. ed. Curt. p. 6.: πρῶτον οὖν ἄνθρωπον δεῖ γενέσθαι, καὶ τότε θεόν· ἄνθρωπον δὲ ποιοῦσιν ἀγαθὸν αἱ πολιτικαὶ ἀρεταί· θεοποιοῦσι δὲ αἱ πρὸς τὴν θείαν ἀρετὴν ἀνάγουσαι ἐπιστῆμαι." ***Alb. Jahn.*** — Ad rem egregie Noster in Orat.: Quando sibi subiecerit omnia, tunc ipse quoque filius subiicietur etc. T. II. p. 15. B.: ὁ ἐν τῷ θεῷ γενόμενος πάντα ἔχει ἐν τῷ ἐκεῖνον ἔχειν. Οὐδὲν δὲ ἕτερόν ἐστι τὸ ἔχειν τὸν θεὸν, ἢ τὸ ἐνωθῆναι θεῷ. Οὐκ ἂν δέ τις ἄλλως ἑνωθείη μὴ σύσσωμος αὐτῷ γενόμενος, καθὼς ὀνομάζει ὁ Παῦλος· οἱ γὰρ πάντες τῷ ἑνὶ σώματι τοῦ Χριστοῦ συναπτόμενοι διὰ τῆς μετουσίας ἓν αὐτοῦ γινόμεθα σῶμα. — τὸ γὰρ ἀγαθὸν τὸ ὑπὲρ ἀκοήν] Ἀγαθὸν τὸ ante ὑπὲρ ἀκοὴν Monacc. AC omittunt, vocabulum ἀγαθὸν post καρδίαν inserentes.

ἐν τῷ μετὰ ταῦτα] Phil. 1. 2. ἐν τῷ νῦν καιρῷ. Mox Codd. Monacc. AC et margg. Codicum Mon. B et Uff. σχολαίτερον. Mendose Mon. DE σχολεώτερον. Pro ἐγγενομένης Hass. et Mon. DE ἐγγινομένης habent. Recte Hass., Mon. ABC, Uff. et Phil. 1. 2. ἀναλογήσει (Mon. DE ἀναλογίσει). Vulg. ἀναλογίσεται. 255 A

ἰατρεία δ'] Ita Mon. ACDE c. Phil. 1. 2. Legebatur ἰ. δέ. Mox Uff. τὸ ἀπὸ τῆς κακίας καθάρσιον. Bene. Mon. AC et Phil. 1. 2. τὸ ἀπὸ κακίας καθ. Pro τῆς Mon. B in marg. habet γρ. ἀπό. Noster supra p. 254. C. τῶν μὲν εὐθὺς ἤδη κατὰ τὸν βίον τοῦτον ἀπὸ κακίας κεκαθαρμένων. De Orat. domin. Or. V. T. I. p. 755. A. καθαρεύειν ἀπὸ ῥύπου et ibid. p. 757. D. τίς κεκαθάρισαι ἀπὸ ῥύπου; — τοῦτο δέ] Mon. AC et Phil. 1. 2. τ. δ'. Verba καθὼς — ἐξήτασαι in Phil. 2.

desunt. *Ἐν τοῖς προλαβοῦσιν* idem est, quod *ἐν τοῖς φθάσασιν*. Vid. Annot. ad Nostri Or. catechet. p. 236.

Μᾶλλον δ'] Ita Mon. ACDE c. utroque Philipp. De-
B inde Phil. 2. *ἐνζάσεων. ὧν* (sic) *τὸ περιττόν.* — *περὶ τούτων*] Mon. ACD c. Phil. 1. 2. *περὶ τούτου*, quod *Sifanus* expressit, vertens: mysterium *huius rei*. Pro *τάχα ταῦτα* e Codd. omnibus tam Gregorianis, quam Philippianis rescripsi *τάχα τὼ αὐτά*. Verba *αὐτῷ κἀκείνων* a Mon. DE absunt. Monacc. autem AC habent *κἀκείνων αὐτῶν*. Paulo post in iisdem libris et Phil. 1. 2. legitur *ἐπ' ἀνατροπῇ τῶν πεπιζευμένων* pro *ἐπὶ ἀν. τ. π.* Noster p. 202. B. *ἐπ' ἀνατροπῇ τοῦ ὅρου*, ubi contra aliquot libri MSS. exhibent *ἐπὶ ἀν. τ. ὅ.* Deinde Codd. Monacc. AC una cum Phil. 1. 2. dant *προσφέρεται*. De qua permutatione vid. Annot. ad p. 185. B. Monacc. AC offerunt *ἐπιφέρεται*. Mox iidem cum Phil. 2. *ἀμαθείας*, quod in Mon. E tribus punctis insignitum est. Pro *ἐπικόπτων* Mon. AC et Phil. 2. perperam legunt *ἐπισκόπτων* (Phil. 1. *ἐπισκώπτων*, de qua confusione dixit *Jacobsius* ad Philostrat. Sen. Imagg. p. 224). Margo Uffenbachiani *ἐπισκήπτων*, itemque margo Codicis Mon. B, praefixo *γρ.* Sed *ἐπικόπτειν*, *incidere*, i. e. *coërcere*, *cohibere*, *reprimere* (vid. p. 230. B. et contra Fat. T. II. p. 73. B.), aliaque verbi *κόπτειν* composita ab elegantissimis scriptoribus (conf. Annot. ad Synes. de Provid. p. 220. et 290.) passim sensu metaphorico usurpantur, e gr. a Nostro p. 193. B. *ἀνακόπτειν*, p. 199. B. et Or. fun. in Pulcher. p. 515. D. *διακόπτειν*, et de Virginit. c. 16. p. 160. B. et c. 22. p. 172. B. *περικόπτειν.* — *ἐρεῖς οὖν μοι, πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί;*] desunt in Hass. Pro *σώματι* Phil. 1. habet *σχήματι*.

Ἄφρον] Sic Mon. ACE c. Phil. 1.; reliqui c. edd. *ἄφρων*. Vid. *Paul.* Apost. Ep. ad Cor. I. 15, 36—37. Mendose Phil. 2.
C *σπείρης*, itemque in seqq. Mon. DE *ὁ σπείρων οὐ τὸ γεννησόμενον* (Mon. E *γεννησόμενον*) *σῶμα σπείρει*. De hoc argumento, quo, ut resurrectionem probarent, multi veterum usi sunt, vid. *Boissonad.* ad Aen. Gaz. p. 292.

αὐτῷ σῶμα] Mon. D *αὐτό*. Ita et Phil. 1. 2., omisso *σῶμα*.

ἐπιζομίζειν] Vid. *Jacobs.* ad Philostrat. Senior. Imagg. p. 506. — *δύναμιν — — — εἶναι*] desunt in Phil. 2. Uterque Phil. habet *δυνατὸν τῷ θεῷ*. Mon. B et Uff. *καὶ χωρεῖ*, inverso ordine. Hass., Monacc. AC et Phil. 1. 2. *καὶ* om. — *τὸ δὲ ὑπὲρ ἡμᾶς ὄν*] Mon. AC et uterque Phil. *τὸ δ'*. Mon. E *περιέναι* (*sic*).

P. 150. τὸ πῶς] Articulum Mon. E om. Monacc. et margo Uffenbachiani legunt ὅπως. Item Mon. B in ora, praefixo γρ. — ἄλλου δέ] Hass. ἀλλ' οὐδέ. Ita et Mon. B in contextu, in marg. γρ. ἄλλου δέ. Partic. δὲ Mon. A om. Mendose Phil. 1. 2. περὶ τὴν συνδρομήν. Hass. πρὸς τὴν σ. Mox pro τοῦτόν φησι c. Codd. Monacc. ABCDE atque Phil. 1. 2. scripsi τοῦτό φησι (Mon. B φησιν). Post συμπεράνας Monacc. AC et in marg. liber Mon. B addunt τῷ λόγῳ (item Uff., omisso tamen articulo). Sed hoc additamento non opus esse videtur. Vid. *Leisner.* et *Schaefer.* ad L. Bosii Ellipses p. 257. Etiam *Augentius* τῷ λόγῳ non expressit.

σῶμά ἐστι] Mon. B et Phil. 2. ἐστιν. In seqq. Monacc. AC, Uff. et Phil. 1. 2. scribunt ἀμήχανός ἐστιν. Deinde Mon. AC, Uff. et margo Codicis Mon. B ἢ ἐκ δευτέρου σύνοδος. Mon. B σώματι χρήσονται. 256

διά τινος τεχνικῆς σοφίας] Τεχνικῆς Monacc. DE A om. Iidem libri post συμπεπλέχθαι addunt τεχνικῆς ἀφορμῆς. Mon. B scribit ὠνόμασεν. — καταλιπών] Mon. D male καταλειπών. Deinde pro vulgata lectione τοῦ θεοῦ θαύματα ex Codd. Monacc. omnibus, Uff. et Phil. 1. 2. reposui τῶν τοῦ θεοῦ θαυμάτων. Hass. perperam habet τῶν τοῦ θεοῦ δογμάτων. Mox Mon. D οἷόν τι. Post ἡλιακὸν Phil. 2. addit ἐστιν. Phil. 1. scribit ἢ σεληναῖόν ἐστιν. In seqq. Mon. A ὁ ἀὴρ om. Respexit Noster *Pauli* Ep. I. ad Cor. 15, 40. sq.

Ἐκ τῶν συντρόφων] Quod his verbis vulgo praemittitur ἀλλ' iubentibus libris Monacc. ABC et Uff. delevi. Posterior omittit etiam ἐκ. Pro ἡμῖν in Phil. 2. legitur ἡμῶν. Mon. DE scribunt κοινοτέρως.

Οὐδὲ ἡ γεωργία] Mon. AC et Phil. 1. 2. οὐδ' ἡ γ. B Deinde Mon. AC om. σε. Phil. 1. 2. exhibent σε, φησὶ (Phil. 2. φησὶν) διδάσκει. Phil. 1. μάταιον. Phil. 2. ἔστιν. Mox pro ὑπερέχον ϛοχαζόμενος auctoritate Codicum Monacc. ACDE atque Phil. 1. 2. mutato ordine scripsi ϛοχαζόμενος τὸ ὑπερέχον (mendose Phil. 2. τὸ ὑπερέχων). Mon. B τὸ ὑπερέχον in textu omittit, habet tamen in marg. ut post ϛοχαζόμενος inserendum. — τὰ περιφυόμενα] Monacc. AC τὰ φυόμενα. Sed. vid. p. 258. A. — καθηγεῖται τῆς βλάσης αὐτῶν] Mon. D τοῖς βλάσοις. Mon. E τοῖς, omisso βλάσοις.

οὐκ ἂν ἔλθοι] Sic Codd. omnes et Gregor. et Philipp. Vulg. μὴ ἀνέλθοι. Deinceps Phil. 2. εἰς ἐκφύσιν (sic). Vitiose Mon. ACD et Uff. una cum 1. ed. Paris. ἐν τῇ βόλῳ. Phil. 1. ἐν γῇ διαβρόχῳ. Tum Hass. γεινόμενον. Mon. AC ἄρωσιν.

Pr. ed. Paris. ἀραῖον. — *καταμιχθῆναι*] Mon. E *παρα-*
C *μιχθῆναι. Οἰκείᾳ* Phil. 1. 2. omittunt, itemque *μεταποιηθῆναι.* Pro vulgata lectione *μηδὲ ἐν τούτῳ* ex Codd. Monacc. AC et Phil. 1. 2. dedi *μηδ' ἐν τούτοις. Ἐν τούτοις* agnoscunt etiam Monacc. DE atque Uff., et margo libri Mon. B habet *γρ. τούτοις.* Vertit et *Sifanus*: ac ne in *his* quidem maneat. Contra *Augentius*: et nec in *eo* maneat. Ceterum de hac pronominis demonstrativi, quamquam refertur ad verba *ῥίζαν καὶ βλάςην*, cum neutro construendi ratione dixi iam supra ad p. 250. A. — *οἷόν τισι συνδεσμοῖς*] Mon. E *οἷόν τι.* Mox Phil. 2. pro *ὀρθίῳ* pessime scribit *ὀρθρίῳ.* De re conf. *Cic.* Cat. M. cap. 15. et ipsum *Gregorium* nostrum Or. de mortuis T. III. p. 631. et sq.

ταῦτα τὰ περὶ τὸν σῖτον] Ita unus Mon. B. Reliqui c. edd. articulum om. Deinde Phil. 2. mendose habet *πρὸς τῆς — διαλύσεως.* Verba *ἐν τῇ βώλῳ* a Monacc. DE absunt. In Phil. 1. *ἐν τῇ* superscr. Idem liber cum Mon. B male exhibet *βόλῳ.*

τοῦτο ἔςιν] Scripti et editi libri *τοῦτό ἐςιν.* Mon *τοῦτό ἐςι.*

οὐδ' ἂν ὁ ςάχυς] Pro *οὐδ' ἂν* Uff. dat. *οὐδὲν*, e quo in Mon. B correctum est *οὐδ' ἄν.*

τὸ — σῶμα] Hass. *τὰ — σώματα.* Pro vulg. *φαίνεται*
D Codd. omnes, etiam Philippiani, praebuerunt *φύεται.* Cf. ad p. 258. D.

P. 152. *καὶ οὕτε*] Mon. A *καὶ οὕτω*, quod in Mon. C mutatum est in *καὶ οὔτε.* Deinceps pro *δι' ὅλου* praeeuntibus Codd. Hass., Monacc. omnibus et Phil. 1. 2. scripsi *δι' ὅλων.* Tum Monacc. omnes c. Phil. 1. exhibent *ταυτόν.* Phil. 2. *ταυτήν.* Mon. B *ἐςιν.* Mox idem *φησὶν* et *σπέρμασιν*, etc. Hass. *προηρμήνευται.* Prior tamen in marg. *γρ. προερμηνεύεται.* Phil. 2. *προερμήνευται* (*sic*). In seqq. pro *οὐ μόνον* Codd. Monacc. ACDE c. utroque Philipp. scribunt *μὴ μόνον.* Sed vid. *Matth.* Gramm. Gr. §. 608. 5. d. In Mon. A est *διατυθὲν* (*sic*, λυ c. lineola). Paulo post e Codd. Monacc. omnibus et Phil. 1. 2. restitui *ἀλλά σοι καὶ ἕτερα* (vulg. verba *σοι καὶ ἕτερα* desunt) *μέγαλά τε* (partic. *τε* Monacc. AC om.) *καὶ καλά.* Deinde Mon. DE legunt *προςιθούσης.* Post *δι' ὧν* iidem libri *σοι* om. Uff. habet *πρὸς μεγαλοπρ.* Articulus *τὸ* ante h. v. in Mon. B correctus est e *τόν.* Cf. p. 258. A.

Σπείρεται γάρ] Sic Codd. Monacc. ad unum omnes, Uff. et Phil. 1. 2. Vulg. abest γάρ. Vid. 1 ad Cor. 15, 42. seqq.

διαλυθῆναι] In Mon. B a m. pr. scriptum erat διαλευ- 257
χθῆναι, post vero deletum est ε. In marg. diversa manus correxit διαλυθῆναι. Dein Monacc. omnes c. Uff. recte inserunt articulum ὁ, qui in Phil. 2., ut in edd., deest. De Hass. tacet *Wolfius*. Phil. 1. habet ἐν τῇ βύλῳ (ita et Mon. D) ὁ σῖτος. Σῖτος (edd. male σίτος) exstat etiam in Monacc. omnibus, Uff. et Phil. 2. Qui statim sequitur artic. τὴν a Mon. DE abest. Artic. ante σχήματος obtulerunt Monacc. omnes una cum Uff. et Phil. 1. 2. Αὐτοῦ Monacc. AC om. Mox pro ἐν αὐτῷ (Mon. AC et Phil. 1. scribunt ἐν αὑτῷ) ex Hass., Mon. BDE atque Uff. dedi ἐν ἑαυτῷ. Pro μένων Mon. DE male exhibent μόνον. Proxime ex Hass., Mon. ABC et utroque Philipp. receptum πάμπολυ. Vulg. legitur πάμπολλα. Delevi comma post ἑαυτοῦ. Pro σχήματι Mon. B et Uff. in contextu habent χάριτι. Prior in marg. γρ. σχήματι. — ἐναφεῖσα] Phil. 1. ἐναφυεῖσα, Phil. 2. B
ἀναφυεῖσα. Proxime Mon. B, Uff. et uterque Phil. περὶ ἑαυτήν. Paulo post Mon. AC ἀπεκτήσατο. Dein pro κατὰ τῆς ἡλικίας e Codd. Hass., Monacc. ABC, Uff. et Phil. 1. 2. rescripsi κατὰ τὰς ἡλικ. Vitiose Phil. 2. διαφθοράν. — εἰς σάχυν τινά] Phil. 2. εἰς τὸν σάχυν τινά. Idem πρὸς ἀφθαρσίαν. Mox καὶ τὴν δόξαν om. Infra pro αὐτῆς mendose scribit αὐτός. In seqq. Mon. B in contextu habet μεταβεβηκέναι, in marg. γρ. μεταβῆναι.

αὕτη γάρ] Phil. 2. αὖ γὰρ (*sic*). Artic. τὸ ante ἀεὶ C
commode obtulerunt libri MSS. omnes tam Gregor., quam Philipp. Ad verba διά τινος ῥοῆς καὶ κινήσεως vid. Annot. ad p. 242. A.

ἃ γὰρ νῦν] Ita Monacc. omnes una cum Uff. Uterque Philipp. male νυν. Vertunt etiam *Augentius* et *Sifanus*: *nunc*. Editi οὖν. Pro ἐπ' ἀνθρώποις e Codd. omnibus, etiam Philippianis, reposui ἐν ἀνθρώποις. Mon. DE scribunt μόνα. Post ὁρῶμεν e Codd. Monacc. AC, Uff. et Phil. 1. 2., itemque ex marg. libri Mon. B insertum est καλὰ, quod *Sifanus* reddidit. Verba ἐν βοσκήμασι Hass. delet. Praepositio abest etiam a Mon. AC et utroque Philipp. Ex iisdem libris et Monacc. BDE pro βοσκήμασι dedi βοσκήμασιν. Τούτων iidem om. Deinceps e Codd. Monacc. ABC, Uff. et Phil. 1. 2. reposui ἐν τῷ (artic. Mon. B in marg. supplet) τότε (vulg. τῷδε) βίῳ, neque aliter legerunt *Augentius* et *Sifanus*. Vid. ad p. 250. D. Male Monacc. DE ἐν τῷ βίῳ τούτῳ. Tum horum librorum prior sollemni confusione habet ὑποληφθήσεται. Phil. 1. ὑποληφθείσεται. Vid. Annot. ad p. 212. B.

ὁ ἀποστολικὸς λόγος] Haec verba Codd. Monacc. AC inserunt post ἀναστάσεως. Pro δεικνύειν, quod expresserunt etiam *Augentius* et *Sifanus*, Codd. Monacc. ACDE una cum Phil. 1. 2. legunt δείκνυσιν. Mox Phil 1. μηδὲν τὴν ἀνάστασιν ἕτερον, Phil. 2. μηδὲν ἕτ. εἶναι τὴν ἀνάς. Proxime libri Monacc. AC et
D Phil. 1. 2. om. ἡμῶν. De re vid. ad p. 252. B. — ἐν τῇ κοσμογονίᾳ] Mon. B et Phil. 1. κοσμογενείᾳ (de qua varietate monui ad Orat. catechet. p. 201 sq.), Monacc. DE κοσμογενίᾳ, Phil. 2. κοσμογεννίᾳ.

P. 154. ἐβλάστησεν ἡ γῆ βοτάνην χόρτου] Phil. 1. 2. ἐβλάστησεν ἐν τῇ γῇ βοτάνην χόρτου. — ὁ λόγος φησίν] Genes. I. 1, 11. Dein iubentibus libris omnibus scripsi τὸ σπέρμα. Vulg. articulus abest. — τοῦ ἐξ ἀρχῆς] Mon. B τῆς, corr. tamen in marg. τοῦ. Mon. BD ἐξαρχῆς. Pro ἀνέδραμε c. priore libro dedi ἀνέδραμεν. — φησὶ δή] Vulg. φησὶ δέ. „Leg. φησὶ δὴ τοῦτο. Hoc flagitat sententiarum concinnitas, et adstipulatur *Sifani* interpretatio: id *nimirum* divinus apostolus in resurrectione quoque fieri dicit.“ *Alb. Jahn.* — Firmatur *Sifani* coniectura Codice Phil. 1. Post τοῦτο Hass. interponit καί. Proxime Phil. 1. 2. exhibent γενέσθαι.

Οὐ μόνον δέ] Monac. B et Uff. δὲ om. Mox Hass.,
258Mon. ACDE atque Phil. 1. 2. scribunt τὸ ἐπὶ τὸ μεγαλοπρεπέσε-
A ρον. Μεγαλοπρεπέστερον loco vulgati μεγαλοπρεπέστατον agnoscit etiam Mon. B. Quare in textum recepi. Cf. supra p. 256. D. — ἀλλ' ὅτι τὸ ἐλπιζόμενον] Phil. 1. post ὅτι infert καί. Τὸ Mon. AC om. Mon. B in contextu habet τοῦ ἐλπιζομένου, in marg. γρ. τὸ ἐλπιζόμενον. — τὸ κατ' ἀρχάς] Monacc. omnes τὸ καταρχάς. Τὸ κατ' ἀρχὰς in Phil. 1. abiit in τοκαταρχάς. Hass. et Monacc. DE habent οὐχὶ σάχυς. Articulum ὁ ante σάχυς e Codd. Monacc. ABC, Uff. et Phil. 1. 2. inserui. Post ἐκεῖθεν τὸ librarius Codicis Phil. 2. aberravit ad σπέρματι περιφύεται. — οὕτος] Mon. AC οὕτως. Illius pronominis loco Phil. 1. exhibet πάλιν. Post περιφύεται in Mon. AC et Phil. 1. 2. insertum est καθά. Mox Phil. 1. 2. dant ἐπιδείκνυσιν ἀνάγκη. Mon. B ὑποδείκνυσιν, Uff. ὑποδείκνυσι. Post πᾶσαν Mon. ABC articulum om. Dein Mon. B male scribit διὰ τὴν ἀναβλαξήσασαν, in marg. γρ. διὰ τῆς ὑναξάσεως ἀναβλαξήσασαν. Ἀναβλαξήσασαν item legitur in Monacc. DE. — τὸ κατ' ἀρχάς] Vulg. καταρχάς. Articulum praebuerunt Hass., Monacc. omnes, Uff. et Phil. 2. In 1. Phil. τὸ κατ' ἀρχὰς mutatum est in τοκαταρχάς. — ἐπειδή] Hass. delet; omittit etiam Mon. B in textu, habet tamen in marg. γρ. ἐπειδή.
B — ὑπολαβοῦσα δέ] „Ὑπολαβεῖν verbum est proprium eo-

rum, qui alios humi labentes suscipiunt et sustentant. Vid. *Wyttenbach.* in Reynders. Annot. ad Plat. Conviv. p. 145. Hinc imaginis ratio perspicitur." *Alb. Jahn.* — Additum *δὲ*, quod apodosi inservit, e Codd. Hass. et Monacc. BDE. In Phil. 1. 2. legitur *δή*. Mon. B in marg. habet *γρ. ὑπολαβοῦσα ἡμᾶς ἡ γῆ*. *Ἡμᾶς* in Hass. deest. Pro *θανάτου λυθέντας* idem liber offert *ἀναλυθέντας*. Mox Phil. 2. mendose *ἀναδείξῃ*, et *κοκκον* (sine accentu) *τοῦτον*. Monacc. DE *τοῦ σώματος κόκκον*. De re conf. in funere Pulcheriae Orat. consolator. T. III. p. 222. D. — *ἀμφιλαφῆ*] „*copiosam, amplam.* Vid. *Ruhnken.* ad Timaei Lex. Vocc. Plat. p. 27. b." *Alb. Jahn.* — Add. *Segaar.* ad Clement. Alex. Quis dives salvetur p. 257. et *Jacobs.* ad Aelian. de nat. animall. p. 62. Noster de hominis opific. c. 18. T. I. p. 93. B. — *πολύχουν καὶ ἀμφιλαφῆ τὴν τῶν ἀτόπων γένεσιν ἀπειργάσατο*. De infantibus praemature abreptis T. III. p. 317. D.: *καὶ γάρ πως οἶδεν μεγαλοφωνότερον ποιεῖν τὸν λόγον γενναία τις καὶ ἀμφιλαφὴς προτεθεῖσα τοῖς δυναμένοις ὑπόθεσις.* — *ὄρθιον*] Mon. B *ὡραῖον*, in marg. *γρ. ὄρθιον.* — *εἰς τὸ οὐράνιον ὕψος ἀνατεινόμενον*] „In ipsa allegoriae obscuritate satis elucet usus verbi *ἀνατείνεσθαι ad animum ad caelestia erectum* tralati. De quo usu vid. *Ruhnken.* ad Timae. p. 31. sq." *Alb. Jahn.* — Cf. *Procl.* de Unitat. et Pulcritud. in Creuz. Plotini de Pulcrit. edit. p. 84. sq. et 90. — Scribunt deinceps Mon. DE *καὶ ἀντὶ καλάμης*. Pro vulgato *ἀνθέρικος* iubentibus libris Hass., Monacc. ABC, Uff. et Phil. 1. 2. dedi *ἀνθερίκων*. Monacc. DE perperam habent *ἀνθερίσκων*. Iidem *χαρισμάτων* pro *γνωρισμάτων*. De verbo *ὡραΐζεσθαι* vid. *Pierson.* ad Moer. Atticist. p. 76. Cf. Noster de Orat. domin. Or. III. T. I. p. 732. A.: *κοσμεῖ δὲ καὶ τὸ σῆθος οὐ γήϊνῳ χρυσῷ, ἀλλ' ἐν ἀκηράτῳ καὶ καθαρᾷ συνειδήσει τὸ τῆς καρδίας ὡραΐζων κάλλος*. De vita S. Patris Ephraem Syri T. c. p. 599. *τοῖς τοιούτοις ἐπαίνοις ὁ ἡμέτερος πατὴρ ὡραΐζεται.* — *δεῖ γὰρ, φησί*] *Φησὶ*, quod vulg. abest, praebuerunt Codd. ad unum omnes. Dein Phil. 1. 2. scribunt *τὸ θνητὸν τοῦτο*. Phil. 2. *ἐνδυσθαι* (*sic*).

Ἡ δὲ ἀφθαρσία] desunt in textu Codicis Mon. B.; in marg. autem habentur haec: *ἡ δὲ ἀφθαρσία καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις ἰδία τῆς θείας φύσεως.* Inverso verborum ordine Monacc. AC legunt *καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα*. Pro *ἰδία* in Phil. 1. perperam scribitur *ἡ διὰ*, in 2. Phil. *ἢ δια*. *Θείας* Monacc. DE om. Mon. B in textu habet *τῆς φύσεως* C *θείας*, in marg. *τῆς θείας φ*. Tum Monacc. DE *ὡμολόγηται*. Proxime Phil. 1. 2. *τε* om. Mon. DE scribunt *περὶ τὸ*, [illegible]que

γενόμενα. Καὶ a Phil. 2. abest. Pro εἰςαῦθις e Monacc. DE receptum εἰς αὖθις, quod in Mon. B iungendi signo notatum est. Vid. *Ast.* ad Plat. Gorg. p. 8. Phil. 1. 2. om. εἰς. — ςάχυς ὁ πρῶτος] in Phil. 2. exciderunt. Mon. A mendose habet ἄνθρωπον. Distinxi c. Codd. Mon. DE atque Phil. 1. post ἦν. Ante Ἀδὰμ, quod Hass. delet, e Mon. B, Uff. et Phil. 1. inserui articulum. Noster de hom. opif. c. 22. T. I. p. 101. C.: Ὁ δὲ Ἀδὰμ οὔπω ἐγένετο· τὸ γὰρ γήϊνον πλάσμα κατά τινα ἐτυμολογικὴν ὀνομασίαν λέγεται Ἀδὰμ, καθώς φασιν οἱ τῆς Ἑβραίων φωνῆς ἐπιΐςορες. Διὸ καὶ ὁ ἀπόςολος διαφερόντως τὴν πάτριον τῶν Ἰσραηλιτῶν πεπαιδευμένος φωνὴν τὸν ἐκ γῆς ἄνθρωπον χοϊκὸν ὀνομάζει, οἱονεὶ μεταβαλὼν τὴν τοῦ Ἀδὰμ κλῆσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνήν. Ceterum vid. *Pauli* Apost. Ep. I. ad Cor. 15, 45. — ἀλλ' ἐπειδή] Mon. DE scribunt ἐπειδὴ δέ. Quod sequitur τῇ Phil. 2. om. — εἰς πλῆθος ἡ φύσις κατεμερίσθη] „*Mali* perpetuam pedissequam esse *multitudinem* sententia est recc. Platonicis decantatissima. Hinc apud illos voces πολὺς, πλῆθος, πληθύνεσθαι odiosam quandam vim nunquam non habent. Vid. *Proclus* de Unitat. et Pucrit. p. 78. seqq.“ *Alb. Jahn.* — De hac re insignis locus exstat ap. *Plotin.* VI. 6, 1. p. 671. A.; ed. Creuz. T. II. p. 1230.: Ἆρ' ἔςι τὸ πλῆθος ἀπόςασις τοῦ ἑνὸς, καὶ ἡ ἀπειρία ἀπόςασις παντελὴς τῷ πλῆθος ἀνάριθμον εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο κακὸν εἶναι ἡ ἀπειρία, καὶ ἡμεῖς κακοὶ, ὅταν πλῆθος; καὶ γὰρ πολὺ ἕκαςον, ὅταν ἀδυνατοῦν εἰς αὑτὸ μένειν, χέηται καὶ ἐκτείνηται σκιδνάμενον, καὶ πάντη μὲν ςερισκόμενον ἐν τῇ χύσει τοῦ ἑνὸς, πλῆθος γίγνεσθαι, οὐκ ὄντος τοῦ ἄλλο πρὸς ἄλλο μέρος αὐτοῦ ἑνοῦντος. Εἰ δ' ἔτι γένοιτο, ἀεὶ χεόμενον μένον μέγεθος γίνεται. Ad quem locum vid. *Creuzer.* Annot. p. 367. b. — Dein Monacc. DE scribunt καὶ οὕτως. Pro καταμιχθέντες iidem libri exhibent καταμιγνύντες. Mon. B in textu ἀρχαῖον, in marg. γρ. ἀρχέγονον. Tum Monacc. DE ἀναφυόμενον. Phil. 1. 2. καὶ ἀντὶ ἑνὸς, Mon. D ἀντὶ τοῦ ἑνὸς, Mon. E ἀντί του ἑνός. Pro ἀνάπειροι ex Hass. et Monacc. omnibus dedi αἱ ἄπειροι. Phil. 1. 2. οἱ ἄπειροι τῶν ληΐων (Phil. 2. ληΐνων) γενόμενοι (Phil. 1. γινόμεθα). Uff. οἱ ἄποροι. Μυριάδες una cum Phil. 1. 2. omittunt etiam Mon. AC. Hass. dat γινόμενοι.

ἐν τούτῳ] Mon. DE τοῦτο.

D τὸ διάφορον ἕξει] Ita Hass., Monacc. BDE atque Uff. Vertit etiam *Augentius*: *differet.* Vulgatam ἔχει sequutus est *Sifanus.* Ante τὸν βίον Phil. 1. παρὰ om.

P. 156. γεωργήσαντες] Huius verbi usum tralatum egregie illustravit *Jacobsius* ad Philostrat. Sen. Imagg. p. 277.

Locis a viro doctissimo laudatis addatur *Gregorius* Naz. Or. I. p. 9. A. ed. Bill., quem, monente *Tarino*, respexit *Zachar.* Mityl. p. 144. ed. Boissonad. Pro *φαίνονται* ex Hass., Monacc. BDE atque Phil. 2. restitui *φύονται*. Cf. ad p. 256. CD. Phil. 1. exhibet *γίνονταί τε καὶ φύονται*. Mon. B in marg. *γρ. φαίνονται*. — *οἷς δὲ διὰ κακίας ἐξίτηλός τις καὶ ἀνεμόφθορος γέγονε*] Mon. DE *διὰ κακίαν*. „De voc. *ἐξίτηλος* videndi sunt *Wyttenbach.* in Eclogg. hist. p. 340., *Creuzer.* ad Plotin. p. 201. et 551. et ad Herodot. in Baehrii edit. p. 2. Ego, hac data occasione, in doctorum notitiam venire iubeo imitationem Herodotei loci plane inexspectatam apud Cyrill. Scythopolitam in vita Sabae (*Coteler.* Monum. eccl. Gr. Tom. III.) p. 220.: *καὶ αὐτὰ τὰ ὀλίγα συνερανισάμην* (scr. *συνηρανισάμην*) *μόλις, ὧδέ τε κἀκεῖσε περιθέων καὶ περιαθροίζων αὐτὰ καὶ συλλέγων ὥςπερ ἔκ τινος βυθοῦ τοῦ μακροῦ χρόνου καὶ τῆς λήθης ἀναλεγόμενος, ἵνα μὴ ἐξίτηλα τῷ χρόνῳ γένηται ἡμῖν τὰ περὶ ἐκείνου ψυχωφελῆ διηγήματα.*“ *Alb. Jahn.* — *Theophylact.* Simocatt. Epist. 80. p. 78. ed. Boissonad.: *τοὺς ἀςάχνας ἐξιτήλους μοι ἀπειργάσατο* (sc. *ὁ νότος*). Pro *τε*, quod in edd. sequitur, ex Hass., Mon. B et Uff. recepi *τις*. Dein Monacc. ACDE atque Phil. 1. 2. exhibent *ἀνεμοφθόρος*. Quod vulgati libri addunt *ὁ κόκκος* praeeuntibus iisdem libris MSS. omisi. In Mon. B hoc vocabulum cum articulo suo linea est circumclusum, margini autem adnotatum *λείπει*. Tum Phil. 2. habet *γέγονεν*. Pro *παρὰ* uterque Philipp. male *περί*. Mon. B *τούτῳ*, in marg. *γρ. τοῦτον*. — *καθάπερ τὰ λεγόμενα κεραςβόλα*] Post *καθάπερ* Hass. addit *γάρ*. Pro vulg. *κεράςβολα* ex Mon. B et Phil. 1. 2. reposui *κεραςβόλα*. Monacc. ACE scribunt *κεραςβόλια*. Mon. D *κεράςβολα*. Hass. *κεραςβόλαια*. Annotavit *Augentius*: „Apud agricolas semina, quae, priusquam in terram decidant, incidunt in cornua boum, *κεραςβόλα* dicuntur *παρὰ τὸ εἰς κέρατα βάλλεσθαι*. Quae quidem proveniunt ceteris multo sicciora et duriora, unde et *ἀτεράμονα* vocantur. Hac voce utitur *Plato* lib. 9. de Legibus [p. 853. D.]. Cur autem id accidat, ut semina, quae in cornua boum impegerint, duriora proveniant, vide apud *Plutarchum* in Symposiacis, decade septima, problemate secundo [p. 700.]. *Theophrastus* [de causs. plant. IV. 12, 13. ed. Schneid.] dubitat num frivolum sit quod de cerasbolis iactant agricolae.“ *Sifanus* in marg. ed. Basil.: „*Κεραςβόλα* dicuntur ea semina, quae in cornua boum aratorum incidunt inter seminandum: *παρὰ τὸ εἰς κέρατα βάλλεσθαι*: id est, *ab eo, quod in cornua proiiciantur.* Ea autem semina ab

agricolis durum et immitem confectuque difficilem fructum edere existimantur (correxit ipse *Sifanus* in exemplari Bibliothecae Reg. Monac., quod *Baroni Sleidano* dedicavit, *existimabantur*). Unde per translationem *durum, contumacem, pertinacem, audacem, indomitum* et *intractabilem* κεραςβόλον appellant: qua voce utitur etiam *Plato* libro nono de legibus in principio. Porro causa, cur ea semina duriora ceteris et immitiora nascantur, frigus esse existimatur, quod ea temere obiecta (*Sifanus abiecta* corr.) magis, quam seminata terra minus operiantur, atque ita frigori exposita sint: et ut calor temeritatis (corr. *Sifanus*: *teneritatis*) et mollitiei, ita frigus duritiei causa putatur. Vide *Plutarchum* Convivalium libro septimo, quaestione secunda [p. c.]." *Jahnius* denique observavit haec: „Quid sibi velint quae Gregorius dicit κεραςβόλα, post *Scaliger.* ad Aristot. de plantis p. 132. a. ed. I. et L. *Bisciolam* Hor. subsiciv. T. I. Lib. XV. c. 20. aliosque, bene docuit *Ruhnkenius* ad Timae. p. 155. sq., a quo laudati sunt veteres auctores, qui de superstitione agricolarum, unde hoc voc. ortum est, exposuerunt. Ego hic afferam parum cognitos, sed elegantissimos eadem de re Nazianzeni versus Opp. T. II. p. 66. C. ed. Bill. 1630.:

Ἔςι τις ἐν καρποῖσι κεραςβόλος, ὡς ἐνέπουσιν,
Ὃς μοῦνος τῶν ὅσσα φύει ζείδωρος ἄρουρα,
Ἐσκληκὸς καὶ ἄτεγκτον ἔχων δέμας, οὔτ' ἐνὶ γαίῃ
Λύεται, οὔτ' ὄμβροισι πιαίνεται, ἀλλὰ πέπηγεν
Αὐάλεος, κεράων ςερεώτερος ἤματα πάντα.
Οὗ τὸ κέρας βέβληκε βοὸς κέρας, εὖτ' ἀροτῆρος
Δεξιτερὴ προχέησιν ἐὴν ἐς καρπὸν ἄρουραν.
Ἔνθεν ὔγ' ἐκ κεράων καὶ οὔνομα καὶ φύσιν ἔσχεν·
Εἴ τέ τιν' ἄλλον ἴσασι σοφοὶ λόγον· οὐ γὰρ ἔγωγε
Ταῦτα φύσις."

ἐπιςήμονες λέγουσι γίνεσθαι] Haec verba in Cod. Mon. D superscripta sunt. Quae deinceps sequuntur usque ad πρὸς τὸ κρεῖττον (p. 260. B.) in eodem libro desiderantur. Οὕτω καὶ, quod vulg. ante οὕτοι legitur, iubentibus libris Monacc. ABCE, utroque Phil. et marg. Uff. omisi, idque fecerunt etiam *Augentius* et *Sifanus*. Mon. autem B in contextu habet: οὗτοι κἂν φυῶσιν διὰ τῆς (supplet margo ἀναςάσεως, τῆς) παρὰ τοῦ γεωργοῦντος θεραπείας προςδέονται πρὸς τὸ μόλις ποτὲ τοῖς καθήκουσι χρόνοις ἀναδραμεῖν ἐπὶ τὸ εἶδος τοῦ ςάχυος καὶ γενέσθαι ἐκεῖνο, ὃ ποιεῖ μὲν (in marg. γρ. ὅπερ ἦμεν) πρὸ τῆς. De hac lectione *Sifanus* in infer. marg. ed. Basil. annotavit haec: „Altera lectio mihi non minus probatur: scilicet *agricolae insuper opus habent curatione, cultura atque correctione, ut*

vix tandem convenientibus et iustis temporibus surgant atque excrescant ad formam spicae et evadant illud, quod eramus, etc. Interiori vero margini illius Monacensis libri rec. m. adscripsit: *γρ. οὗτοι κἂν φυῶσι διὰ τῆς ἀναξάσεως, πολλὴν ἀποτομίαν παρὰ τῷ κριτῇ ἕξουσιν, ἅτε δὴ οὐκ ἰσχύοντες ἀναθραμεῖν — — — ὅπερ ἦμεν πρὸ τῆς.* Eadem e marg. Uffenbachiani memoravit ***Wolfius***, qui in eo videtur errasse, quod verba infra relata: *πολλῆς τῆς παρὰ τοῦ γεωργοῦντος θεραπείας προσδέονται πρὸς τὸ μόλις ποτὲ τοῖς καθήκουσι χρόνοις* Hasselmanniano Codici tribuit. *Φυῶσι* pro vulgato *φύωσι* a me receptum praebuerunt Hass., Monacc. ABCE atque Phil. 1. 2. una cum marg. libri Uff. Sed verba seqq.: *πολλὴν ἀποτομίαν παρὰ τῷ κριτῇ ἕξουσιν, ἅτε δὴ οὐκ ἰσχύοντες*, quamquam in plerisque Codd. exstant, valde suspecta mihi videntur. Praetulerim potius alteram lectionem, quam expressit ***Augentius***, vertens: ***magna agricolae opus habent cultura ad hoc ut convenientibus temporibus vix tandem*** redeant ad formam spicae. Phil. 1. scribit *τὸ ἀναθραμεῖν*. Dein alter Phil. *ἐπὶ τοῦ εἴδος* 259 (sic). — *γενέσθαι ἐκεῖνο*] Male Hass. *ἐκεῖνον.* A

γεννημάτων] Mon. B *γενημάτων*, altero *ν̄* a rec. m. superscripto. Phil. 1. 2. perperam habent *γενημάτων*. Paulo inferius ex Codd. Hass., Monacc. BE, Uff. et Phil. 1. recepi *πρὸς τὸ νόθον*. In reliquis et editis libris legitur *πρὸς τὸν νόθον*. Deinde Phil. 1. 2. mendose scribunt *μεταῤῥυήσης*. — *τῇ παρὰ φύσιν βλάσῃ*] Ita recte Hass., Monacc. ABCE atque Phil. 1. 2. Vulg. *βλαξῇ*. „Similiter de vitiorum progenie in usu sunt *περίττωμα*, *παραβλάσημα*, alia, de quibus ex Philone aliisque optime monuit ***Schnekenburg***. ad Ep. Jacobi I. 21." ***Alb. Jahn.*** — Eodem modo usurpantur verba *βλαστάνειν* et *παραβλαστάνειν*, e. gr. a ***Sophocle*** Electr. v. 952. sqq.:

οὐ γὰρ ὧδ' ἄβουλός ἐς' ἀνὴρ
Αἴγισθος, ὥστε σόν ποτ' ἢ κἀμὸν γένος
Βλαστεῖν ἐᾶσαι, πημονὴν αὑτῷ σαφῆ.

A ***Plat.*** Polit. IX. p. 573. D.: *Ἆρ' οὖν οὐ πολλαὶ καὶ δειναὶ παραβλαστάνουσιν ἐπιθυμίαι ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς ἑκάστης, πολλῶν δεόμεναι;* A ***Synes.*** Ep. 73. p. 221. B.: *ὅσα δὲ ἄλλα παραβλαστάνει κακά.* De Regn. p. 24. D.: *Καθαρτέον δὲ τῷ βασιλεῖ τὸ ϛρατόπεδον, ὥϛπερ θημῶνα πυρῶν, οὗ ζειάν τε ἐκκρίνομεν καὶ ὅσα παραβλαστάνει, λύμη τῷ γενναίῳ τε καὶ γνησίῳ σπέρματι.* Conf. ***Blomfield.*** ad Aeschyl. Sept. contra Theb. v. 591. — Deinceps pro *συμπεπλεγμένον* e Codd. Hass., Monacc. ABCE, Uff. et utroque Phil. restitui *συμπεπυγμένον*.

Ἐπειδὰν οὖν] Phil. 1. 2. addunt *ἐνταῦθα*. Tum Hass. habet *ἐκταλῇ*. Ita et Mon. B in textu, in marg. a rec. m. *γρ. ἐκτιλῇ*. Conf. ad p. 208. B. Phil. 1. 2. *ἐκτακῇ*. Quod proxime
B sequitur *καὶ* Phil. 1. om. Mon. E perperam scribit *ἐλθοι*. Phil. 1. adiicit *διὰ μετανοίας*. Dein uterque Philipp. exhibet *τοῦ θείου καὶ ἄϋλου πυρός*. Quae post *ἐκδαπανήσαντος* in editis sunt verba *τῷ αἰωνίῳ πυρὶ παραδοθὲν* iubentibus libris MSS. omnibus delevi, assentientibus etiam *Augentio* et *Sifano*. Cf. ad p. 254. D. — *καὶ τούτοις*] om. Monacc. ACE una cum Phil. 1. 2. Deinde Phil. 2. mendose scribit *εὐτροφήσῃ*, moxque Mon. B *ἀδρυνθήσεται*, Mon. autem E cum Phil. 2. *ἀνδρυνθ.*, quod, Codice non memorato, etiam *Wolfius* annotavit. Verba seqq. in Phil. 1. sic interpolata sunt: *διὰ τῆς τοιαύτης ἐπιμελείας τε καὶ σπουδῆς ἀντιμετρουμένης τῷ πόνῳ τῆς προαιρέσεως τὸ κοινὸν εἶδος*. Alter Phil. habet *διὰ τ. τοιαύτ. ἐπιμελείας τε καὶ σπουδῆς τὸ κοινὸν εἶδος*. Ut ab his libris, ita etiam a Monacc. ACE verba *μακρᾶς — περιόδοις* absunt. In Mon. B et utroque Phil. iunctim scribitur *ἐξαρχῆς*.

Μακάριοι δέ] Quod vulgati libri addunt *εἰσιν* praeeuntibus MSS. omnibus omisi. Mox Hass., Mon. B et Phil. 2. legunt *συνανατέλλει*. Marg. libri Mon. B a rec. m. *γρ. συνανατελεῖ*. Articulus *τοῖς* in Hass., Mon. B et Uff. deest.

C *Ταῦτα δέ*] Phil. 1. om. *δέ*. Pro *σωματικῆς* Mon. C mutile habet *σωμα*, Mon. A *σῶμα*. In seqq. Phil. 2. *ἐν τοῖς τῇ ἀναζάσει φανισομένοις*. Mon. E *φανησομένοις*. Tum pro *ὡς* Phil. 1. 2. *ὥστε*. Ante *τέλειον* iidem articulum om. Item Mon. B *τὸ* et *ἔχειν* negligit; habet tamen in marg. a rec. m. *τὸ τέλειον ἔχειν*. Articulum ante *δεσμώτης* (Mon. E c. Phil. 2. mendose scribit *δεσμότης*) in Mon. B rec. m. supra lin. supplevit. Dein Monacc. ACE atque Phil. 1. 2. ante *ἄνετος* (Mon. B dat *ἀνέτος*) inserunt articulum *ὁ*, quo non opus est. Vid. annot. ad p. 200. B. Mox Phil. 1. 2. exhibent *τὰ σώματα*. Mon. B *καθ' ἡδο-*
τε
νήν γε. — *μετὰ ταῦτα*] Sic Mon. B, Uff. et uterque Phi-
D lipp. Reliqui c. edd. *μεταξὺ ταῦτα*. Deinde Uff. *τὸ ἀδιάφορον*.
τελείωσις] Hass. *τελειότης*. Pro *ἐκ τῆς φθορᾶς*, quod expressit *Augentius*, e Monacc. ABCE atque Phil. 1. 2. dedi *ἐκ τῆς σποροῦς*. Quam lectionem sequutus est iam *Sifanus*. Loco vocabuli *σωμάτων* Phil. 1. 2. offerunt *σπερμάτων*. Post *ἀφθαρσία* Mon. A *τε* om. Statim pro *δυνάμει* Hass. legit *δυναστείᾳ*. Dein c. Hass., Monacc. ABC, Uff. et utroque Philipp. scripsi *γίνεσθαι*. Vulg. *γενέσθαι*. Perperam Mon. E *γίνεται λέγεσθαι*. — *κολύβωσιν*] Phil. 1. *κλοπήν*. Mox idem *ἐκάζη*.

P. 158. ἔν τι] Phil. 2. ἔν τινι. Uterque Phil. εἶναι πάντως περὶ ἡμῶς, inverso verborum ordine. — κατ' ἀντίθεσιν] Sic Monacc. ABC; Mon. E κατὰ τὴν ἀντίθ. Reliqui c. vulgg. libris κατὰ ἀντίθ. Pessime Hass. νοουμένου. Paulo post pro vulgato δηλονότι cum Phil. 1. scripsi δῆλον ὅτι. Vid. *Ast.* Additamentt. ad Comment. in Plat. Phaedr. ad calc. Platon. Polit. 260
p. 635. — ἀπόδειξις γίνεται — πάντως εἶναι] Haec A
Mon. E in marg. habet. Pro τοῦ ἐν τῷ κακῷ Monacc. ABC legunt τοῦ ἐν κακῷ. Post πάντως e Codd. omnibus, excepto Mon. D, a quo haec absunt, additum εἶναι.

οὐ τιμή] Mon. A τινὴ (*sic*). Verba οὐ δύναμις Monacc. ACE c. Phil. 1. 2. om.

Ἀνάγκη οὖν πᾶσα] Sic Monacc. ACE, Uff. et marg. libri Mon. B; a vulgatis autem libris et Phil. 1. 2. οὖν abest. Dein uterque Philipp. scribit περὶ οὓς μὴ ᾖ ταῦτα. Correxi c. Mon. B περὶ ὃν ἂν (edd. ἂν om.) et μὴ ᾖ c. Codd. Monacc. ACE. In Mon. B male exstat ᾖ. Vulg. ἦν. Tum e Codd. Monacc. ACE restitui τούτῳ τά. Mon. B et Phil. 1. 2. exhibent τούτοις τά. Mon. B in marg. a rec. m. γρ. τούτῳ. Item margo libri Uff., sine γρ. Edd. τὰ τούτοις. Proxime Phil. 2. mendose παρῆναι, Phil. 1. περιεῖναι. — τοῦ τοιούτου γένους] Sic Monacc. omnes, Uff. et Phil. 1, 2. Vulg. articulus deest. Ἄπερ pro ἃ in edd. ex iisdem Codd. recepi. Mox vulg. ὅσα iubentibus MSS. omnibus mutavi in ὅτι. Τῆς ψυχῆς pro τῇ ψυχῇ praebuerunt libri Monacc. ACE c. utroque Philipp. — ἀναχραθέντα] Mon. B ἀναχριθέντα, in marg. a rec. m. γρ. ἀναχραθέντα. Mox Mon. E γινόμενα.

Τῶν οὖν τοιούτων] Sic Hass., Monacc. omnes, excepto D, a quo haec absunt, et uterque Philipp. Vulgati libri exhibent τῶν τοιούτων οὖν. Pro ταῖς διὰ τοῦ (hunc artic. dedit B
Cod. Mon. B) πυρὸς ἰατρείαις Monacc. ACE, Phil. 1. 2. et marg. libri Uff. suppeditant τῇ προσηκούσῃ ἐπιμελείᾳ (mendose Mon. A ἐπιμελείας). Quam lectionem expressit *Sifanus*. Mon. B in contextu ταῖς διὰ τοῦ πυρὸς ἰατρ., in marg. a rec. m. γρ. τῇ προσηκούσῃ ἐπιμελείᾳ ἐκκαθαρθέντων. Sed vid. Annot. ad p. 254. D. Phil. 1. ἐκκαθαρθέντων τε διὰ μετανοίας ἐντεῦθα καὶ ἀφανισθέντων. Om. διὰ μετανοίας, etiam alter Phil. habet ἐντεῦθα. Ἀφαγνισθέντων pro vulg. ἀφανισθέντων obtulerunt Codd. Monacc. ABCE c. utroque Philipp. De qua confusione vid. Annot. ad p. 244. D. Ceterum optime vertit *Augentius*: Iis — — *per ignis medicinam* expurgatis e-*expiatis*. Ante ἕκαστον Phil. 1. infercit ὡς ἐφικτόν. Qui sequitur articulus ab altero Philippiano male abest. Verba νοουμέ-

ναν ἀντειςελεύσεται usque ad finem exstant etiam in Cod. Mon. D. *Ἀντειςελεύσεται*, loco vulgati *ἀντεπελεύσεται* a me receptum, confirmant reliqui libri omnes. Hass. *ἡ δύναμις* post *ἡ ζωὴ* ponit. — *εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον*] Hass. et Mon. D *τοιοῦτο*. Pro *ἔν τε τῷ θεῷ* praeeuntibus Codd. Hass., Monacc. omnibus et Phil. 1. 2. scripsi *αὐτῷ τε τῷ θεῷ*. Ita legit etiam ***Sifanus***, vertens: in *ipso* Deo. Vulgatam reddidit ***Augentius***. — *ἤτις ἐςίν*] Sic Monacc. omnes et Phil 1. Male alter Philipp. *εἴ τις*. Vulg. *ἤ τίς ἐςιν*. Post *ηὐσις* Hass. et Monacc. ACE addunt: *Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν*. Quae verba, haud dubie non a Gregorii, sed a librarii cuiusdam manu profecta, in Augentii libris non fuisse ex eius interpretatione apparet; vertit tamen ***Sifanus***.

Index Graecus.

A.

ἀγαπητικῶς ἔχειν πρός τι. 271.
ἀγεννῶς et ἀγενῶς 339. οὐκ ἀγεννῶς ibid.
Ἀδάμ. 356.
ἀδέσποτον (τὸ) καὶ αὐτοκρατές. 279. sq.
ἀδηλία (ἡ) et ἡ δειλία. 173.
ἀδρύνω et ἀνδρύνω 360. [*Gregorius* de Oratione Homil. I. p. 721. D. T. I. εἰ δὲ ὑπανδρυνθείη τὸ νήπιον καί τινα προσλάβοι τοῦ φθέγγεσθαι δύναμιν, καταφρονεῖ μὲν τῆς θηλῆς. Cod. Mon. 107 exhibet ὑπα$^{\nu}$δρυνθείη (sic). Cod. Mon. 370. ὑπαδρυνθείη. Scr. igitur ὑφαδρυνθείη.]
ἀειδὴς et ἀηδὴς conf. 261.
ἀηδία, ἀηδεία et ἀειδία inter se conf. 261.
ἀθλητὴς tralat. 254.
αἰσθάνομαι et αἴσθομαι. 174.
αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς (τά). 180. sq.
αἰῶνες (οἱ). αἱ μακραὶ τῶν αἰώνων περίοδοι. 244.
ἀκατάσκευος, ἀκατασκεύως. 221.
ἀκήρατος. 206 301.
ἄκλυστος, ἀκατάκλυστος et ἀκατάκλειστος inter se conf. 255. ἄκλυστος λιμήν. 255. sq. [Ibi annotatis add. *Nicephor.* Gregor. Oratt. et Epistt. in Cod. Monac. 10. p. 31. l. 18.: καὶ εἴη ἡμῖν ὑπὸ σοὶ κυβερνήτῃ θεοῦ διδόντος νῦν τε καλῶς ἀπαλλάξαι, καὶ αὖ μετὰ τὴν ἐνθένδε ἀπαλλαγὴν παρὰ τοῖς θείοις καὶ ἀκλύστοις καταλῦσαι λιμέσιν.]
ἀλγηδὼν et ἀχθηδὼν conf. 261.
ἀλλ' ἤ, *nisi, praeterquam.* 322.
ἄλλος. τί ἄλλο καὶ οὐχί; 169.
ἀμφίβολος et ἀναμφίβολος. 174.
ἀμφιλαφής. 355.
ἄν cum futuro indicativi nostr. *wohl, sicherlich.* 312.
ἀναβασμός. 297.
ἀναζέειν. 167. [Noster Or. funebr. de Placilla T. III. p. 524. D.: ἔτι διοιδοῦσιν οἱ λογισμοὶ πρὸς τὴν μνήμην τῶν κακῶν ἀναζέοντες. Cf. *Jacobs.* ad Achill. Tat. p. 774.]
ἀνακογχυλιάζειν. 199.
ἀνακόπτειν et simill. 350.
ἀνακόπτεσθαι. 199.
ἀνάκρασις et διάκρισις. 212.
ἀνακύπτειν. 291.
ἀναλαβεῖν τῇ διανοίᾳ τι. 213.
ἀναλέγεσθαι et ἀναδέχεσθαι. 172.

ἀναλύειν et διαλύειν. 212. ἀναλύειν et ἀπολύειν. ibid.
ἀνάλυσις et ἀνάχυσις. 248.
ἀναμιχθεὶς, ἀναχεθεὶς et ἀναχθεὶς conf. 257.
ἀναμφίβολος et ἀμφίβολος 174.
ἀνάπτειν. 306.
ἀνατείνεσθαι. 355.
ἀνατρέχειν. 297. πάλιν ἀνατρέχειν. ib.
ἀναφαίνεσθαι. 176.
ἀναφύρεσθαι et ἀνωφερεῖσθαι 302.
ἀναχεθεὶς, ἀναχθεὶς et ἀναμιχθεὶς conf. 257.
ἀνάχυσις et ἀνάλυσις. 248.
ἀνδρεία et ἀνδρία. 237.
ἀνδρεῖκελος, ἀνδροείκελος. 200.
ἀνδρεῖος, ἀνδρείως. 339.
ἀνενέργητος. 191.
ἀνερμάτιστος. 307. sq.
ἄνετος. 260.
ἄνθρωπος (ὁ) κόσμος μικρός. 186.
ἀνιέναι. 297.
ἀπαγορεύειν seq. μὴ c. infinitivo. 185.
ἀπάδειν. 290.
ἀπαίρειν. 255. [Noster de vita S. Ephraemi Syri T. III. p. 613. C. ἀπαίρειν πρὸς τὰ οὐράνια.]
ἅπας et πᾶς. 171.
ἀπέριττος. 272.
ἀπευθύνειν. 167.
ἁπλοῦς καὶ μονοειδής. 268. [Ita utrumque vocabulum iungitur etiam in Or.: Tunc ipse filius subiicietur etc. T. II. p. 14. D. et in Or. de mortuis T. III. p. 626 D.]
ἀπὸ praepositionis vis in quibusdam verbis. 234. sq. ἄπο καιροῦ. 235.
ἀπόβλητος. 294.
ἀποδενδροῦσθαι. 234.
ἀποδοῦναι verbum τεχνικόν. 221.
ἀποθρυοῦσθαι. 234.
ἀποκατάξασις (ἡ) εἰς τὸ ἀρχαῖον. 244. sq. 341.
ἀποκτηνοῦσθαι. 234. 296.
ἀπολιμπάνεσθαι. 211.
ἀπολύεσθαι et ἀναλύεσθαι. 212.
ἀποπίπτειν. 206.
ἀποῤῥυῆναι. 244.
ἀποσαρκοῦσθαι. 234.
ἀποσβεσθῆναι et κατασβεσθῆναι. 238. ἀποσβῆναι. 171.
ἀποσείεσθαι. 285.
ἀποσκευάζεσθαι. 267. [Noster Or. de mortuis T. III. p. 634. D. ἅπαν τὸ ἔμπαθές τε καὶ ἄλογον, ὥσπερ τι ἄχθος ἀποσκευάσας τῆς φύσεως.]
ἀποφαίνειν. ἀντ' οὐδενὸς ἀποφαίνειν τι. 340.
ἄπρακτος. 336.
ἀρετὴ ἀδέσποτον. 280. sq. [Conf. Boissonad. ad Aen. Gaz. p. 211.]
ἅρμα (τὸ) Πλατωνικόν. 218.]
ἀρχὴν, τὴν ἀρχὴν, ἐξ ἀρχῆς. 345. sq.
ἀσχολεῖσθαι, ἄσχολος. 234.
ἀτακτοῦν (τὸ) τῆς ψυχῆς. 167. [Cf. Noster de anim. et resurr. p. 223 B.]
ἀτρεμεῖν. 270.
αὖ πάλιν. 206.
ἀφαγνισθῆναι et ἀφανισθῆναι conf. 361.
ἀφάσσειν. 202.
ἀφέλκειν et ἐφέλκειν. 261.
ἀφιέναι. 238.
ἀφίπτασθαι, ἀφίζασθαι et ἐφίπτασθαι conf. 262.
ἀφορμή. 165. [Noster de vit. S. Macrin. T. II. p. 187 B.: ὁ κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ὀνομαζὸς Βασίλειος ἐξ ἀνθρώπων πρὸς τὸν θεὸν μετοικίζεται, κοινὴ πένθους ἀφορμὴ τῇ πατρίδι καὶ τῇ οἰκουμένῃ γενόμενος.
ἀχθηδὼν et ἀλγηδὼν conf. 261.

B.

βίος ξυλώδης. 298.
βλάβη et πλάνη conf. 249.
βλαξάνειν. 236. sq. 359.
βρίθειν. 302.

Γ.

γάμος. 304.
γε et δὲ conf. 214. γε et τε. 209.
γεηπονία et γεωπονία. 169. 316.
γενητὸς et γεννητός. 191.
γενναῖος, γενναίως. 339.

γεννᾶσθαι εἰς τὸν κόσμον. 344.
γεωργεῖν. 356. sq.
γίνεσθαι ἔν τινι. 239. γεγόνει. 321.
γίνεσθαι καὶ ὀνομάζεσθαι. 240. 248.
γνῶναι σαυτόν. 191.

Δ.

δάκνεσθαι. 266.
δὲ, so. 263. 355. δὲ et γε conf. 214. δὲ et δὴ conf. 354. 355.
δερμάτινοι χιτῶνες. 286. sq.
δὴ et δὲ conf. 354. sq.
διαγωγὴ et διαμονὴ conf. 168.
διάζευξις. 286. 290.
διάθεσις et ὑπόθεσις conf. 202.
διακόπτειν. 213.
διαχρατεῖν. 184.
διάκρισις et ἀνάκρασις, 212.
διαλαβέσθαι et διαλαβεῖν περί τινος. 340.
διαλύειν et ἀναλύειν. 212.
διαλυτὸς et διάλυτος. 176.
διανοητικὸς (ὁ) τῆς ψυχῆς ὀφθαλμός. 187.
διαπλεῖν τὸν παρόντα βίον. 255. [Noster de pauperibus amandis Orat. II. T. II. p. 61. A. loco egregio: ἕως ἀκινδύνως διαπλέεις τοῦ βίου τὴν θάλασσαν.]
διαπνέεται. 333. [Noster de anima et resurr. p. 198. B. διαχεῖται.]
διασμύχειν et διασμήχειν. 257.
διάταξις ἡ τριττή. 202.
διασώζειν. 339.
διατείνεσθαι, κατατείνεσθαι et παρατείνεσθαι. 276.
διατειχίζειν, διατείχισμα tralat. 181. διατειχίζεσθαι et διαζοιχίζεσθαι. 291. sq.
διάχυσις et διάλυσις. 210. sq.
διδασκαλία et δυσκολία. 250.
διεξιέναι. 172.
διεξοδικὸς et ἐξοδικός. 338.
διέξοδος. 306.
διήγημα et δόγμα. 259.
διήκειν. 177.
δόγμα et διήγημα. 259.
δογματίζειν. 182.
δοχεῖον. 277.
δρέπειν, δρέπεσθαι. 293.
δρόμος. 284. δρ. κοῦφος πρὸς τὸ ἀγαθόν. 259. sq.
δυσκολία et διδασκαλία. 250.

E.

ἐγκεῖσθαί τινι φυσικῶς. 239. [Cf. Orat. de mort. T. III. p. 639. B.]
ἐθέλειν et θέλειν. 314.
ἔθνος. ἔθνη τῶν ψυχῶν. 294.
εἰκάζειν. 207.
εἰμί. εἶην, ἤειν et ἦκα conf. 165. sq. 167. 200. ᾖ subaud. p. 267. Item εἶναι post οἶομαι, νομίζω. 179. τὸ εἶναι addito genitivo. 201.
εἶμι. ἤειν, εἶην et ἦκα conf. 165. sq. 167. 200.
εἰς ἀεὶ et εἰςαεί. 172. 301. εἰς ἀεὶ διαμένειν, παραμένειν ibid. εἰς αὖθις. 290. εἰς αὖθις et εἰςαῦθις. 355. sq. εἰς τὸν κόσμον pro ἐν τῷ κόσμῳ. 344. sq.
ἐκ. τὰ ἐκ κακίας μολύσματα. 278.
ἐκβαίνειν c. accusat. 331.
ἐκεῖ, in jenem Falle. 203. ἐκεῖ pro ἐκεῖσε. 233.
ἐκεῖθεν. 300. 337.
ἐκεῖνος. ἐκεῖνα, caelestia. 284. 337.
ἐκκαθάραντος et ἐκκαθήραντος. 335.
ἐκλάμπειν. 206.
ἐκπίπτειν et ἐμπίπτειν. 199.
ἐκτείνεσθαι ταῖς πολυπραγμοσύναις ἐπί τι. 212.
ἑλόμενος et ἑλκόμενος conf. 254.
ἐμβριθής. 285.
ἐμπίπτειν et ἐκπίπτειν. 199.
ἔμψυχον ἐξ ἐμψύχου. 316.
ἐν. ἐν κακίᾳ, per vitium. 302. ἐν πολιᾷ τῇ τριχί. 330. ἐν τοῖς μέρεσιν τὸ ὅλον συμπληροῦν. 187. sq.
ἐνδιδόναι τινὶ τὴν ἀρχήν. 303.
ἐνδύεσθαι. 208.
ἐνίζασθαι, ἔνζασις. 242.
ἐνορμίζειν et ἐνορμίζεσθαι. 256.
ἐνταῦθα. 337.
ἐντεῦθεν, hinc, i. e. ex terris. 300.
ἐξαιρεῖν τοῦ λόγου. 311.
ἐξανδραποδίζεσθαι. 239.
ἐξάπτειν. 306. ἐξάπτεσθαί τινος. 249.

ἐξίτηλος. 357.
ἐξοδικὸς et διεξοδικός. 338.
ἔξω modo a genitivo suo dirimitur, modo ei postponitur. 224.
ἐπιγενέσθαι et ἐπιγεγενῆσθαι conf. 229.
ἐπικόπτειν. 350. Cum ἐπισκώπτειν conf. ibid.
ἐπινοεῖσθαι et ὑπονοεῖσθαι. 177.
ἐπισκοτίζειν et ἐπισκοτεῖν 237.
ἐποπτικός. 228.
ἑρμηνεὺς tralat. 190.
ἐρωταπόκρισις. 168.
εὐθὺ et εὐθύς. 200.
ἐφάπτεσθαι. 288.
ἐφέλκειν et ἀφέλκειν conf. 261. bis.
ἐφορᾷν πάντα. 229.

Z.

ζέσις. 224. [Ibi annotatis add. de Orat. Hom. I. T. I. p. 742. B.]
ζέσαι et ζῆσαι. 267.
ζωὴ ἡ ξυλίνη. 298. ζ. ἡ οὐράνιος et ἡ οὐρανία. ibid.

H.

ἧκειν, διήκειν. 306.
ἡρεμεῖν. 270.
ἠχή. 325.

Θ.

θάνατος ὁ φύσει et ὁ προαιρετικός. 259.
θαῦμα et λόγιον conf. 167.
θέλειν et ἐθέλειν. 314.
θεοειδής. 228. 263. [De Orat. Hom. II. T. I. p. 731. A. et in Or. de mort. T. III. p. 642. C. τὸ θεοειδὲς κάλλος. Or. poster. p. 634. B. θεοειδὴς ὁ ἄνθρωπος.]
θεοείκελος. 268.
θεόθεν. 309.
θεός. ἐν αὐτῷ τῷ θεῷ γενέσθαι. 348. sq. θεὸν γενέσθαι. ibid.
θέσις et διάθεσις conf. 202.
θεοποιηθῆναι, θεωθῆναι, ἀποθεωθῆναι. 348.
θεωρεῖν τὸν οὐρανόν. 211. sq.
θίγειν et θήγειν conf. 332. θίγειν pro θιγεῖν. ibid.
θυμὸς quid sit. 224. sq.

I.

ἰατρεύεσθαι διὰ τοῦ πυρὸς τοῖς καθήκουσι χρόνοις. 347. 361.
ἰδοῦσα, εἰδοῦσα et εἰδυῖα conf. 264. [Similiter Noster de mort. T. III. p. 625. C. Οὐκοῦν ὅταν πρὸς τὸ ἀρχέτυπον ἑαυτῆς βλέπῃ ἡ ψυχή, τότε δι' ἀκριβείας ἑαυτὴν καθορᾷ.]
ἰξὸς tralat. 258. sq.
ἴσος et ἔσος. 166.
ἴσως, sane. 217.

K.

καθαίρεσθαι ἀπὸ κακίας vel ἀπὸ τῆς κακίας. 349.
κάθαρσις et κρίσις conf. 276. sq.
καίτοιγε. 207.
κακία quid sit. 232.
καταθύμιος. 225.
κατακερματίζειν et καταμερίζειν. 213. κατακερματίζειν verbum Platonicum. 213. [Ibi annotatis add. Goeller. ad Demetr. de elocut. p. 92.]
καταλειφθέσεσθαι et καταληφθήσεσθαι conf. 245.
κατάληψις. 180.
καταμερίζειν et κατακερματίζειν. 213.
καταπείρω. 273.
καταβεβοικνωθείς. 327.
κατασβεσθῆναι et ἀποσβεσθῆναι. 238.
κατασείειν. 172. κατασείσασα et κατασιγάσασα conf. 172.
κεραυβόλα. 257. sq.
κερματίζειν. 213.
κινδυνεύειν. 208.
κόλλη (ἡ σαρκώδης). 259.
κόλπος Ἀβρααμιαῖος. 255.
κόρος. ὁ ὑβρίζης κόρος. 271.
κόσμος μικρὸς ὁ ἄνθρωπος. 186. 188. sq.
κουφίζειν. 260.
κυριώτατος et καιριώτατος. 319.

Λ.

λεπτομερεία et λεπτομερία. 249.
λεπτὸς conf. c. ἄβλεπτος. 261. τὸ λεπτόν τε καὶ εὐκίνητον τῆς νοερᾶς δυνάμεως. 249. 296.

λήγειν, ἀπολήγειν, συγκαταλήγειν. 168.
λῆξις. 244. [Cf. Noster de iis, qui praemature abripiuntur. T. III. p. 323. C.]
λῆρος. λῆρον ἀποδεικνύναι τι. 309. *ὁ ἔξωθεν λῆρος.* 173.
λόγιον et *θαῦμα* conf. 167.
λόγος. Vocabuli usus Platonicus, quo rationi vel orationi personae quasi et agendi vis tribuitur. 213. sq. *εἰ δὲ ἀληθὴς οὗτος ὁ λόγος.* 189. 336. *λόγος ἐμὸς μὲν οὐχί.* 185.

M.

μεθόριον. 229.
μέρος. εἰς μέρη καὶ τμήματα. 213.
μέσος. 209.
μετὰ ταῦτα et *με τηνικαῦτα.* 166.
μετάνοια et *μεταμέλεια.* 254.
μεταπίπτειν. 290.
μετάξασις, mors. 164. [Noster Or. de mort. p. 620. D. *ἡ τοῦ τοιούτου βίου μετάξασις.*]
μεταξῆναι τοῦ βίου s. *τοῦ ἀνθρωπίνου βίου.* 164. *μεταξῆναι πρὸς τὸ χρεών.* ib.
μετενσωμάτωσις. 288. 303.
μετεωροπορεῖν et *μετεωροπολεῖν* conf. 300. [Noster de vita Macrin. T. II. p. 185. C. — *σαρκὶ συζῶντες, καθ' ὁμοιότητα τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων, οὐκ ἐβαροῦντο τῷ ἐμολκίῳ τοῦ σώματος, ἀλλ' ἀνωφερής τε καὶ μετέωρος ἦν αὐτῶν ἡ ζωὴ, ταῖς οὐρανίαις συμμετεωποροῦσα δυνάμεσι.*]
μέτρον. 180.
μηδείς τις. 291.
μηθέτερος. 335.
μικροψυχία. 181.
μικρόψυχος. ib.
μονωθῆναί τινος 223.
μυρμηκία. 220.
μυξαγωγία. 323.

N.

ναξὸς et *μεξός.* 198.
νόημα et *νόσημα.* 226.
νομίζεσθαι et *ὀνομάζεσθαι.* 198.
νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει. 193.
νῦν. 337.

Ξ.

ξυνδεῖν, ξυνέχειν et *περιχρατεῖν.* 182. 184.

O.

ὄγκος, omne terrenum et mortale in homine, corpus humanum. 204. sq.
οἱ ἔξω τοῦ λόγου τοῦ καθ' ἡμᾶς. 221.
οἶδε, narrat, docet. 279.
οἰκειωθῆναι et *προσοικειωθῆναι* quomodo construantur. 285.
οἰκονομεῖν. 309. Cf. p. 215. B.
οἶκος et *κόκκος* conf. 236. *οἶκος, familia.* 236.
ὁλκή. δι' ὁλκῆς et *δι' ὕλης* conf. 175.
ὅλος. δι' ὅλου et *δι' ὅλων.* 261.
ὅλως et *τὴν ἀρχὴν* posita *παραλλήλως.* 346.
ὁμολογεῖται et *ὡμολόγηται* conf 207. 222.
ὄντως ὢν (ὁ). 324.
ὅπη et *ὅπως* iunct. 173. [Cf. Lobeck. Paralipp. T. I. p. 57.]
ὁρᾶς reliquae orationi *ἐλεγκτικῶς* praemissum. 195.
ὀργᾶν et *ὁρμᾶν* conf. 231.
ὁ πάντων ἑξὴν ἀληθέξατον, ὃ — μνημονεύεται. 193.
ὅς τίς ποτε — ἐξίν. 228.
ὅπερ et *ὥσπερ* conf. 194.
οὐδὲ γὰρ et *οὐ γάρ.* 240.
οὐδὲ τῷ χθιζῷ τις ὁ αὐτός ἐξιν. 333. sq.
οὐδείς. 335.
οὐρανὸς et *ἄνθρωπος* conf. 211. *τὸν οὐρανὸν θεωρεῖν.* ibid. sq.
οὗτος, ὅδε. 337. *ἐπὶ ταῦτα, ad haec terrestria.* 303.
οὕτω et *οὕτως.* 173. sq. *οὕτως* et *ὄντως.* 327. *οὕτως περὶ ψυχῆς ἔχειν.* 173. sq.
ὀφθαλμός. ὁ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμός. 187. [Noster de beatitud. Or. II. T. I. p. 778. D.: *Ταῦτα δι' ἀκριβείας κεκαθαρμένῳ τῷ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμῷ βλέπων, οὐκ ἂν ῥᾳδίως πρὸς τὰς τῶν*

τιμῶν ἐλλείψεις ἀγανακτήσειεν. De iis, qui praemature abripiuntur. T. III. p. 318. D.: *ἄλλος — — τὸ πολυόμματον τῆς ψυχῆς ἀνυμνείτω· ἰσάριθμοι* (Cod. Mon. 47. exhibet *ᾗ ἰσάριθμοι*) *ταῖς θριξὶ τάχα τῆς κεφαλῆς οἱ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοὶ, πανταχόθεν ἐπ' ἴσης ὀξύ τε καὶ ἀπλανὲς δεδορκότες κτλ.* Cf. ibid. p. 329. B. De mortuis Orat. p. 629. C. *νοεῖν δὲ χρὴ πάντως τὸν ὀφθαλμὸν τῆς ψυχῆς, ᾧ διορᾷ τὴν τῶν ὄντων ἀλήθειαν.*]

ὄγκημα, corpus nostrum. 209

II.

πάγιος, παγίως, παγιότης. 174.

πάλιν αὖ. 206.

παλινδρομεῖν. 297.

πανταχῆ et *πανταχοῦ.* 202.

πάντη καὶ πάντως, πάντη πάντως. 272. [Conf. *Lobeck.* Paralipp. T. I. p. 57.]

πάντως cum vi in clausula positum. 176.

παρά. πρᾶος παρὰ πάντων. 223.

παραβλαξάνειν, παραβλάξημα. 359.

παραγραφὴ et *περιγραφή.* 204.

παραμένειν et *διαμένειν.* 301. *παραμένειν* et *περιμένειν.* 262.

πᾶς. πάντ' ἐφορᾷν. 229.

παχυμέρεια et *παχυμερία.* 207.

πείσεται et *πεσεῖται.* 209.

πέλαγος τῶν ἀγαθῶν. 257.

πεπλανημένοι (οἱ) πρὸς τὰς ψευδεῖς ὑπολήψεις. 322.

πέρα τοῦ μέτρου. 237.

περί. ἡ περὶ τὸ εἶναι πίζις et *ἡ περὶ τοῦ εἶναι πίζις.* 188.

περιβόλαιον tralat. 286.

περιέχον (τὸ) et *τὸ περιὸν* conf. 168. sq.

περιζέειν. 167. [Conf. de beatitud. Or. II. T. I. p. 777. C. *περιζέσῃ τῇ καρδίᾳ τὸ αἷμα.*]

περικάρδιος. 224. [De Orat. IV. T. I. p. 742. B. *ἡ περικάρδιος τοῦ αἵματος ζέσις.*]

περικρατεῖν. 182. 184.

περιμένειν et *παραμένειν.* 262.

περίοδοι (αἱ μακραὶ τῶν αἰώνων). 244.

περιπολεῖν. 295.

περίττωμα. 359.

περιφορὰ (ἡ ἀπλανής). 299.

περιώδυνος. 166.

πεσεῖται et *πείσεται.* 209.

πηγὴ tralat. 274.

πλάνη et *βλάβη.* 249.

πλῆθος, πληθύνεσθαι et *εἰς πλῆθος καταμερίζεσθαι.* 356. *πλῆθος, ὄχλος* vel *δῆμος.* 215. *πλῆθος ψυχῶν.* ibid.

πλήρωμα. 347.

πόθεν. 169.

ποικίλως. 267.

ποικίλως et *πολυειδῶς* iunct. 281.

πόλος. 187.

πολυθρύλητος et *πολυθρύλλητος.* 240.

πολυπραγμονεῖν τι, πολυπραγμοσύνη. 212.

πολύς. Vocabuli odiosa quaedam vis. 356. Adverbialis usus. 240. *ὁ πολὺς, magnus, ingens, illustris.* 164. sq. [De vita Macrin. T. II. p. 181. C. *ὁ πολὺς Βασίλειος.* Ib. p. 187. A. *ὁ πολὺς ἐν ἁγίοις Βασίλειος. πολὺς* et *περίβλεπτος* iunct. 165. *πολὺ τὸ μέσον.* 209. De vit. Macrin. T. II. p. 188. A. *πολὺς γὰρ ἦν ὁ διὰ μέσου χρόνος.*]

πομφόλυξ. πομφόλυγος δίκην. 178. [Noster de pauperibus amandis Or. II. T. II. p. 56. B.: *ἅπαν τὸ σύνθετον εἰς διάλυσιν ἔρχεται· οὐδὲν τῶν συνεχῶν παγίαν ἔχει τὴν σύζασιν, πομφόλυγος δίκην ἐπ' ὀλίγου* (l. cum Codd. Monacc. 107. et 370. *ἐπ' ὀλίγον*) *ἡμῶν τῷ πνεύματι περιτεθέντος* (recte Codd. Monacc. *περιταθέντος*) *τοῦ σώματος· εἶτα ἀπέσβημεν, οὐδὲν ἴχνος τοῦ προσκαίρου τούτου φυσήματος καταλιπόντες τῷ βίῳ.* De Orat. I. T. I. p. 717. C. *ὅσα ἄλλα τοιαῦτα τοῖς νηπιωδεξέροις τίκτει πομφολυγώδη καὶ διάκενα ἡ καρδία ποιήματα.*]

πονηρὸν (τὸ) ἡ τῶν καλῶν ἀφαίρεσις. 201. 232.
προαποδοθεὶς et προαποδειχθείς. 231.
προδεικνύων et προδεικνύς. 312.
πρόνοια. 306. πρόνοια et τύχη oppos. 177.
προσίσχεσθαι et προσέχεσθαι conf. 258. οἷον ἴξῳ τινὶ προσίσχεσθαι. ibid.
προσκολλᾶσθαι. 259.
προτίθημι et προστίθημι. 170. sq.
προφέρειν et προσφέρειν. 177. 251.
πρῶτος. παρὰ τὴν πρώτην. 216. παρὰ τὴν πρώτην εὐθύς. ib.
πτεροῤῥυεῖν. 295. sq.
πτεροῤῥύησις. 304. sq.
πτεροφυεῖν. 300. 301.
πτοεῖσθαι. 227. sq.
πτόησις. ib.
πυκάζειν, πυκασμός. 321.
πῦρ (τὸ) καθάρσιον. 275.

P.

Ῥακένδυτος (ὁ), immo ὁ Ῥακενδύτης i. e. Ἰωσὴφ Ῥακενδύτης (vid. *Walz.* ad Rhetores Gr. Vol. III. p. 465.), auctor libelli de virtute a Wegelino editi. 272.
ῥέπειν, ῥοπή. 296.
ῥύμη et ῥώμη conf. 166.
ῥῦπος et ῥύπος (ὁ). 344.
ῥώμη et ῥύμη. 166.

Σ.

σαρκώδης (ἡ) κόλλη. 259.
σειρὰ (ἡ) Πλατωνική. 263.
σκότος et τό. 242. 310. [Conf. *Boissonad.* ad Teophylact. Simocato. p. 288.]
σοφία ett φιλοσοφία conf. 313.
σφήνσις et αἵρεσις conf. 257.
Στοά. 177.
σόμιον et σῶμα permut. 198. sq.
συγγραφεὺς (ὁ) κατ' ἐξοχὴν vocatur Thucydides. 192.
συγκίρνασθαι, συγκιρνᾶσθαι et συγκρίνεσθαι conf. 246.
σύγκριμα. 183.
συζῆν. 230. [Conf. Noster de vit. Macrin. p. 185. B. et C., Orat. de iis, qui praemature abripiuntur. p. 332. B. et sq. A., de mort. p. 627. E.]
συμπεραίνειν et συμπεραίνειν τῷ λόγῳ. 351.
συμπεριπολεῖν. 295. [Conf. *Boissonad.* ad Aen. Gaz. p. 518. sq.]
συμπλημμυρεῖν. 284.
συμπληροῦν τὸ ὅλον ἐν τοῖς μέρεσι. 187. sq.
συνᾴδειν. 261. sq.
συνδεῖν, συνέχειν. 182. 184.
συνεισβάλλειν. 342.
συνεκτίλλειν. 236.
συνέχειν. 182. 184.
σφαῖρα (ἡ ἀπλανής). 298.

T.

τὰ ἐλάττονα τῶν ἐνεργάσεων. 331. [Conf. *Boissonad.* ad Theophylact. p. 195.]
τε et γε conf. 209.
τῆδε. 337.
τιθασὸς et τιθασσός. 215.
τοιόν τι et τῷ ὄντι conf. 262. 269.
τότε. 337.
τύχη et πρόνοια oppos. 177.

Y.

ὑέλινος et ὑάλινος. 206.
ὑλομανεῖν. 237. sq. [Noster in Cantic. Canticorr. Or. IV. T. I. p. 526. BC.: δρυμὸν ὀνομάζει συνήθως ἡ ἁγία γραφὴ τὸν ὑλώδη τῶν ἀνθρώπων βίον, τὸν τὰ ποικίλα τῶν παθημάτων εἴδη ὑλομανήσαντα.
ὑπερκεῖσθαι. 185.
ὑπὸ. ὑπὸ μικροψυχίας. 182.
ὑπόθεσις. καθ' ὑπόθεσιν, *exempli gratia.* 247.
ὑπολαβεῖν. 354. sq.
ὑπονοεῖσθαι et ἐπινοεῖσθαι conf. 177.

Φ.

φημί. φής. 193. φησί in commemoranda aliorum sententia sollemniter usurpatur. 210. 335. sq.
φιλοσοφία et σοφία conf. 313.
ἐπὶ φιλοσοφίᾳ et ἐπὶ φιλοσοφίαν. 173.
φορτίον (τὸ ἐμβριθὲς καὶ γεῶδες) τῆς ψυχῆς ἡμῶν. 285.

φύσις ἐξί, φύσιν ἔχει. 210. 277.
φύσεως τις. 207.

X.

χαλινὸς ὁ λογισμός. 166. [Noster de beatitud. Or. II. p. 777. C.: ὁ λογισμὸς καθάπερ τις χαλινὸς ἀναχομῶν τὰς ὁρμὰς οὐκ ἐᾷ τὴν ψυχὴν πρὸς ἀταξίαν ἐκφέρεσθαι. Conf. *Jacobs.* ad Achill. Tat. p. 868.]
χαμαίζηλος. 203.
χθιζός. οὐδὲ τῷ χθιζῷ τις ὁ αὐτός ἐστιν. 333. sq.
χρῆμα. 215.

Ψ.

ψυχὴ ἡ ἀλῆτις. 305.

Ω.

ὠκύμορος. 253.
ὡραΐζεσθαι. 355.
Ὠριγένης. 297.
ὡς, ὅπως et πῶς conf. 221.
ὡς ἄν. 221. ὡς ἑτέρως. 239.

Index Latinus.

A.

Adiectiva neutra in singulari cum ellipsi. 224.
Anaphora. 214.
Anaxagoras. 292. 315.
Articulus haud necessarius. 216. 360.
Animarum peculiaris civitas, antequam ad corpoream vitam deveniant. 295. Animas a virorum corporibus seiunctas in mulieribus esse. 303.
Aristoteles animam immortalem esse negat. 218. sq.
Auctor anonymus epistolarum. 179.

B.

Basilides. 288.
Bessario. 202.
Breviloquentia. 330.

C.

Caesarius. 307.
Carpocratiani. 288.
Cicero. 211.
Comparativus et superlativus confus. 193. 354.
Constructio sensui, non verbis respondens. 246. 305. Constructio pronominis demonstrativi cum neutro, quamquam refertur ad masculinum vel femininum. 334. sq. 352.

D.

Daemones etiam una voce dominationem Christi esse confessuros. 245.
Dativus pro genitivo. 303. Dativi usus quidam. 314.
Deum non esse mali auctorem. 232. [Conf. de Virginit. T. III. p. 148. B.]
Diadochus Photices episcopus. 265.
Dialectica contentiosa. 220.
Dionysius Areopagita. 265.

E.

Epicharmus. 193. 334.
Epicurus. 177. 179. 180.
Empedocles. 288. sq. 292. 298. 305.
Eustathius. 308.

G.

Germanus. 273. 277. sq.
Glycas. 168.
Gregorius Naz. 287.
Gregorius Nyss. 189. 215. 225. 273. 274. 280. 289. 298. 300. 318. 334.

H.

Heraclitus. 306. 317. 332.

I.

In praepositionis vis in quibusdam verbis. 235.
Interpolationes. 347. sq. 359. 360. 361.
Irae definitio. 224. sq.

L.

Libellus de anima falso tribuitnr Gregorio Nysseno. 219.

M.

Manichaei. 288. 313.
Meletius. 186. 188.

N.

Nemesius auctor libelli de anima, qui falso adscribitur Gregorio Nysseno. 219. Nemesius de hominis opificio. 229.
Nicephorus Gregoras. 308.
Nicetas, Gregorii Naz. scholiasta. 292.

O.

Olympiodorus. 278. 339.
Origenis placita. 232. 244. sq. 271. 278. 283. 348.

P.

Paulinum effatum: *εἰ ἐν πᾶσι τοῖς οὖσιν ὁ θεὸς ἔσται* a Gregorio more Origeniano explicatum. 282. sq. Paulinnm resurrectionis argumentum multis veterum laudatum. 350.
Petavius. 283.
Philippus Solitarius. 214. 326.
Plato. 262. 288.
Pluralis verbi numerus pendens a subiecto neutrius generis et pluralis numeri. 227.
Poenas, quae vitiosos post mortem maneant, aeternas non esse doctrina mere extranea est. 278.
Pythagoras eiusque *θιασῶται*. 289.

S.

Schellingius. 229.
Schubertus. 230.
Spohnius. 207.
Synesius. 215. 294. 348. sq.

T.

Theognis. 346.

Addenda et corrigenda.

Auctore procul habitante errores et addenda excusentur.

Praefatio.

P. v. l. 14. post animus inser. mihi. — P. xix. l. 1. non ante, sed post *τῇ προθέσει* comma ponendum. — l. 2. l. *ἔξωθεν*. lb. l. 22. l. *αἵρεσις*. — P. xxi. l. 12. a f. l. *Νυσσαέων*. — P. xxii. l. 2. a f. l. *ψυχωφελεῖς*.

Textus.

P. 2. l. 10. scr. 10. αὐτὴ pro αὐτή. — p. 4. l. 9. leg. κατα-πονοῖτο. — p. c. l. 7. a f. scr. ἀνατέμῃς. — p. 6. l. 9. a f. l. ἡ ἀδηλία. — p. 10. l. 14. scr. διδάσκαλος. — p. 12. l. 8. a f. l. αὐτῶν. — p. 16. l. 7. a f. post εἶπον pro puncto ponatur semicolon. — p. 30. l. 14. διάθεσιν l. θέσιν. p. 34. l. 10. post συγκρά-σεως pone comma. — p. 38. l. 16—17. disting. χωρι- σμῷ. Ib. l. 2. a f. dele comma ante τοιοῦτον. — p. 42. l. 8. scr. ἢ. — p. 44. l. 13. l. κατ' ἐξαίρετον. — p. 46. l. 25. l. θυμώδους. Ib. l. 1. a f. post ἐκφυόμεναι disting. puncto. — p. 54. l. 21. l. σφραγὶς. — p. 60. l. 13. fin. τοῖ l. τοῦ. — p. 70. l. 10. post παρὰ interpone τῆς. — p. 78. l. 10. l. ψυχὴν. — p. 84. l. 5. a f. οὐ. scr. οὔ. — p. 104. l. 22. corr. ἄκανθαν. — p. 108. l. 3. scr. χάρι-τος. Ib. l. 3. a f. l. ἀντεξράφθαι. — p. 110. l. 6—7. scr. ἀπῴ-κισαν. — p. 112. l. 11. l. εἰσχριθῶσιν. — p. 118. l. 6. post γὰρ inser. ἂν et l. 23. corr. διηρημένων. — p. 126. l. 9. a f. post ἑορ-τὴν add. ἡμῶν. — p. 128. l. 16. scr. καθαρωτέρᾳ, et l. 24. τι-νὰ. — p. 134. l. 3. l. εἶπον, et l. 8. corr. ἐν ἐσχάτῳ. — p. 136. l. 7. a f. οὗ scr. οὐ et l. sq. post φύσις pon. semic. — p. 138. l. 14. post ἐστὶ disting. semicolo. — p. 140. l. 13. scr. ἐξίν. — p. 154. l. 2. scr. φησίν. — p. 158. l. 4. ἐν τοῦ τῷ κακῷ. l. τοῦ ἐν τῷ κακῷ.

Interpretatio Latina.

P. 3. l. 1. a f. firie. l. fieri. — p. 13. l. 1. aut in quo l. aut a quo. — p. 19. l. 6. l. lateat. — p. 25. l. 10. l. conferet. — p. 31. l. 5. ac ea. l. ab ea. Ib. l. 18. etiam id pro id. — p. 35. l. 18. post nec add. quis. — p. 37. l. 22. corporeum l. corporum. — p. 39. l. 7. a f. l. dicit. — p. 41. l. 17. l. oporteat. — p. 45. l. 6. evasionem l. eversionem. — p. 59. l. 9. scr. exsistere, itemque alibi. — Ib. l. 8 a f. quaereretur. — p. 73. l. 18. l. accommodatius. — p. 77. l. 11. post quodcunque add. sensui. — p. 79. l. 22. l. coagmentationem. — p. 83. l. 6. a f. ad eos. l. ad eum. — p. 91. l. 21. post v. fine add. boni. — p. 107. l. 9. leg. Nam si quis. — p. 111. illic l. illuc. — p. 117. l. 7. l. ex stante. — p. 119. l. 22. l. bifariam. — p. 125. l. 20. quidem l. quidam. — p. 129. l. 4. corr. nobis: constituite. Ib. l. 10. a f. docente. — p. 133. l. 7—8. scr. condensatorum. — p. 135. l. 25. ante procedens inser putredo. — p. 143. l. 4. pro sit l. est. — p. 149 l. 5. a f. ante v. obstruere inser. os. — p. 157. l. 9. pro geminum l. genuinum.

Annotationes.

P. 165. l. 17. LX. scr. L. X. — p. 166. l. 2. ἦειν. corr. ἦειν. Ib. l. 17. ἶσον scr. ἴσον, l. 18. ι pro ῐ, l. 20. pro 402. leg. 204. et l. 34. αὐτοῖς pro αὐτῆς. — p. 167. l. 5. a f. pro Mon. CE leg. Mon. BE. — p. 169. l. 13. ante τί ἄλλο γε inser. τί ἄλλο, l. 22. scr. πόθεν et l. 1. a f. ἐξὶν. — p. 171. l. 12. leῖς. γεγένηται. — p. 175. l. 2. scr. Ἴλ που. — p. 178. l. 7. pro μὲν scr. μὴν. — p. 181. l. 1. leg. tribueret. — Ib. l. 29. scr. Mon. E ἀποτειχ. et δια

l. 5. a f. post μήτε inser. ὑπὸ σαρκῶν ἐπιπροσθουμένη — —, μήτε. — p. 185. l. 30. post habet add.: Tum Mon. BE φησίν. — p. 186. l. 4. ἀκρατὴς ὀφθαλμὸς. l. ἀκροατὴς ὁ ὀφθαλμός. — p. 188. l. 5. a f. pro κεκραμένος, ἐν ἀμφοτέρων scr. κεκραμένος) ἐξ ἀμφ. — p. 190. corr. πράγματός τε. — p. 192. l. 29. pro Mon. B leg. Hass., Mon. B, et l. 1. a f. post autem inser. ante. — p. 194. l. 6. a f. τόπου l. τόπον. — p. 195. l. 13. διαλαμπανομένου l. διαλαμπομένου. — p. 196. l. 6. leg. φαινόμενα. Ib. l. 24. del. verba: Mon. E διάφορός ἐστι τούτων. — p. 199. l. 28. ποεῖ l. ποιεῖ. Ib. l. 2—1. a f. l. λογίζεσθαι. — p. 200. l. 7. l. inusitata et l. 29. pro ō corr. σ. — p. 201. l. 2. leg. Mon. E ἐδιδάχθ. — p. 202. l. 10. ante μόνῳ inser. νῷ. Ib. l. 29. leg. in εῑ et l. 11. a f. c. Mon. E. — p. 204. l. 27. post In excidit marg. — p. 205. l. 28. leg. ad Hebraeos. — p. 208. l. 19. ante Mox inser.: Editi ἐνιοῦσαν. — p. 209. post l. 12. inserantur haec: Pro ἑκάζῳ Codd. omnes dederunt ἑκάζου et τούτων pro τοῦτο. Mon. E scribit τούτων νοεῖται inverso ordine. — Ib. l. 15. leg. mutavi, l. 13. a f. post etiam add. anima et l. 2 a f. leg. oratio. — p. 210. l. 2. leg. per se non apparet. — p. 211. l. 29. leg. συγκαθιεῖσα. — p. 213. l. 1. a f. φύσιν. — p. 214. l. ἐρώτησις. Ib. l. 14. post ante inser. ἐν. — p. 223. l. 2. leg.: pro οὐκ ἂν Mon. AC et Phil. 1. habent οὐκέτ' ἂν (Phil. 2. οὐκ ἔτι ἄν), margg. autem librorum Mon. B et Uff. οὐκ ἔτ' ἄν. — p. 227. l. 20. et 22. leg. κατ' οὐσίαν. — p. 228. l. 7. a f. Post cum vulg. add. ἐν αὐτῇ. — p. 229. l. 3. scr. ἐφορᾷς. — p. 231. l. 1. leg. ἀφελτικὸν et ἐιφελτικὸν, sic. Ib. l. 26. καθὼς. — p. 233. l. 5. post v. libro pon. punctum. — p. 234. l. 1. post A del. punctum et l. 3. pro φθείρηται scr. φθείρεται. — p. 235. l. 24. post Mon. add. B. Item l. 26. — p. 237. l. 21. in marg. pon. C. — p. 240. l. 14. Verbo l. Verba. — p. 241. l. 21. Loco l. Locus. Ib. l. 10. a f. ἑξώς l. ἑξώς. — p. 242. l. 17. scr. εὐθείας. — p. 244. l. 5. a f. l. ὁμόφωνος. — p. 245. l. 19. scr. κατάξαι. — p. 248. l. 10. ante Mon. pon. (— p. 249. l. 10. a f. leg. διαλυθεῖσιν et l. 4. a f. 76. pro 46. — p. 250. l. 7. l. συνέπονται et l. 24—25. ὁμοιοειδῶς. — p. 251. l. 23. Mon. D m. leg. Mon. DE om. — p. 254. l. 3. a f. ante 53. del. p., quod ponendum est post Tom. I. — p. 255. l. 1. leg. ἀβραάμ. Post ἀγαθὴν inser. κατάσασιν. Ib. l. 12. a f. post sic pon. punctum. Pro ἰσχύρῳ scr. ἰσχύσει. L. 10. a f. ἐπαράσα i. ἀπαρ. — p. 256. l. 21. scr. οὗτινος. — p. 257. l. 25. post νοηθέντι add. ἡμῖν. — p. 260. l. 13—14. l. πιεζούσης et l. 7. a f. l. annotationi. — p. 261. l. 8. ante receptum inser. pro vulg. δὲ ὧν. — l. 262. l. 1. concidere l. concinere. — p. 268. l. 12. σῶν l. τῶν. — p. 269. l. 27. leg. Mon. B φησιν. — p. 270. l. 3. a f. ἄ. l. ἅ. — p. 271. l. 3. a f. post ἔχει pon. vel. — p. 274. l. 22. leg. ἀπηγορευμένοις. — p. 275. l. 3. a f. scr. ἀποξεώμενον. — p. 279. l. 6. a f. post ν̄ inser. in Mon. B. — p. 287. l. 18. scr. θεολόγος φησί. — p. 289. l. 26. l. αὐτοῦ. — p. 292. l. 11. l. οὖσι τὴν φύσιν pro τὴν οὖσι φ. et l. 20. statuenti apposito commate. — p. 302. l. 3. a f. l. μηθ' ὅσοις. — p. 303. l. 20. ἀπατηλὸς. Ib. l. 1. a f. Ante E inser. *Jahnius*: „. — p. 304 l. 2. post num. 214. pon.“ — p. 305. l. 29. scr. ἀλάλησθαι. — p. 307. l. 6. post qua add. Gregorius. Ib. l. 28. leg. seducentibusque. — p. 308. l. 19. leg. εὐρίπισός. — p. 310. l. 5. a f. σκότει l. σκότῳ. — p. 313. l. 2. a f. l. γίνεσθαί τι. — p. 314. l. 11. Earis l. Paris. — p. 315. l. 1—2. l. gemina pro genuina. — p. 316. l. 7. pro γεοπόνων l. γεηπόνων

et l. 13. a f. post Dein add. pro. — p. 318. l. 9. verba: et 206. om. Posterior infra male habet ἔχει ponantur l. sq. post 192. — p. 319. l. 9. ἐτι scr. ἔτι. — p. 320. l. 10. leg. ὁ ἀναρίθμητος et l. 26. libri marg. — p. 323. l. 5. scr. προκαθηράμενοι. — p. 324. l. 8. ante Mon. B pon. (. — p. 331. l. 14. a f. leg. θρυαλλίθος. — p. 333. l. 6. a f. scr. χθιζῷ. — p. 337. l. 27. l. lucisque. — p. 344. l. 19. scr. δι' ἐνθυμήσεων. — p. 345. l. 23. l. κατὰ ἀρετὴν. — p. 347. l. 4. ἐπανάγοι pro ἐπαναγάγοι. — p. 348. l. 29. pro 434. l. 534. — p. 349. l. 33—34. ἀναλογήσεται. — p. 352. l. 11. a f. ante Hass. leg. Mon. B et pro etc.
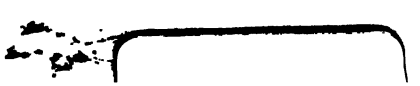
GRIMMAE, TYPIS REIMERIANIS.